

วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์

ปีที่ 10 ฉบับที่ 4 ประจำเดือนตุลาคม – ธันวาคม 2566

วัตถุประสงค์

วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์ เป็นวารสารวิชาการราย 3 เดือน (ปีละ 4 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม - มีนาคม, ฉบับที่ 2 เมษายน - มิถุนายน, ฉบับที่ 3 กรกฎาคม - กันยายน และ ฉบับที่ 4 ตุลาคม - ธันวาคม) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการ แก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่นำองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาไปบูรณาการร่วมกับสาขาที่เกี่ยวข้องกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ และสาขาวิชาทางการศึกษา

บทความที่ได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน พิจารณาตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่ชนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะของกองบรรณาธิการวารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์ วารสารไม่สงวนลิขสิทธิ์การคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 4 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม - มีนาคม	(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มีนาคม)
ฉบับที่ 2 เมษายน - มิถุนายน	(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มิถุนายน)
ฉบับที่ 3 กรกฎาคม - กันยายน	(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 กันยายน)
ฉบับที่ 4 ตุลาคม - ธันวาคม	(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ธันวาคม)

เกณฑ์การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) อย่างน้อย จำนวน 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบข้อมูลของผู้เขียนบทความ เช่น ชื่อหรือประวัติการทำงาน และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double-Blind Peer Review)

บทความที่ส่งมาขอเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความของวารสาร และต้องให้เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดไว้

ทรัพย์สินและความคิดเห็นของผู้เขียนบทความ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือทรัพย์สินความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารบัณฑิตศึกษมหาจุฬาลงกรณฯ

เจ้าของ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

อาคารบัณฑิตศึกษา ศูนย์วิจัยนวัตกรรมและการประกันคุณภาพการศึกษา

เลขที่ 30 หมู่ 1 บ้านโคกสี ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000

โทรศัพท์ 084-636-9669

www.so02.tci-thaijo.org/index.php/jg-mcukk/index

E-mail: journalmcukk@gmail.com

ที่ปรึกษาารสาร

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศาสตราจารย์ ดร.	อธิการบดี
พระเทพปวรเมธี, รองศาสตราจารย์ ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
พระราชวัชรสารบัณฑิต, รองศาสตราจารย์ ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา
พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, รองศาสตราจารย์ ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
พระสุธีรัตนบัณฑิต, รองศาสตราจารย์ ดร.	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
พระเมธีวราญาณ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	คณบดีคณะพุทธศาสตร์
พระอุดมสิทธินายก, รองศาสตราจารย์ ดร.	คณบดีคณะสังคมศาสตร์
พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินโนโท, รองศาสตราจารย์ ดร.	คณบดีคณะมนุษยศาสตร์
พระมหาบัณฑิต ปณฺธิเมธี, ดร.	รศ.คณบดีคณะครุศาสตร์
พระครูสุธีภักติบัณฑิต, รองศาสตราจารย์ ดร.	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

บรรณาธิการ

พระราชพัฒน์วัชรบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นางสาวอนุธิดา บุญตะวัน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ

พระครูศรีพุทธิบัณฑิต, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.กนกอร สมปราชญ์	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ บัวสุข	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สำเร็จ ยุระชัย	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.รัตนะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ทองดี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.อภิญวัฒน์ โพธิ์सान	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หอมหวล บัวระภา	มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพัชญ์ อนันต์ธีระกุล	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประมุข ศรีชัยวงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ มงคลขจรกิตติ	มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน	สมาคมนักวิจัยแห่งประเทศไทย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพล พรหมกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเทศ สนั่นนารี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรัช เรืองแสน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย ฮวดศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา คล้ายเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาณุกาญจน์กฤษณ์ ปุณรัตน์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.ยิ่งสรรค์ หาพา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนา	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ บัวเจริญ	มหาวิทยาลัยพายัพ
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด โชติวชิรา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.นันทนัย ประสานนาม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ สิงห์สุริยา	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร แสนมี	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หอมหวล บัวระภา	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กันยารัตน์ เควียเช่น	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรณิกา คำดี	มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนต์ภัส มโนการณ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุบัน พรเวียง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รวีวรรณ แพทย์สมาน	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พจนา พิชาติปัจจา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฐมชาติ จงรักษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ เพ็งพันธ์	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยณรงค์ ศรีมันตะ	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ผาเจริญ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอกราช บุญเรือง	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรุณี สันธิติวณิช	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อจณรา ศรีพันธ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุฑาภรณ์ มาสันเทียะ	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริพร ปาณาวงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สินทรัพย์ ยืนยาว	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพงษ์ แสงเรณู	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.ประชัน ชะชิกุล	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.ศิริพร จันทนสกุลวงศ์	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ผู้จัดการวารสาร

นางสาวอนุธิดา บุญตะวัน

ออกแบบปก

นางสาวอนุธิดา บุญตะวัน

จัดพิมพ์ที่

เอมี ก๊อปปี เซนเตอร์

88/27 ถนนเหล่านาดี ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000

โทร. 0-4330-6845, 085-010-1395

บรรณาธิการแถลง

วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์ ปีที่ 10 ฉบับที่ 4 ประจำเดือนตุลาคม - ธันวาคม 2566 ได้มีผู้สนใจเพื่อขอตีพิมพ์ในวารสารเป็นจำนวนมากทั้งจากภายในและภายนอก ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางด้านวิจัย ด้านวิชาการในสาขาที่เกี่ยวข้องในปีที่ 10 ฉบับที่ 4 ประกอบด้วย บทความวิชาการ 5 บทความ บทความวิจัย 25 บทความ และบทวิจารณ์หนังสือ 2 บทความ

กองบรรณาธิการวารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์ ขอขอบคุณท่านผู้เขียนบทความ และท่านผู้อ่านทุกท่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน

สุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารจะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านพอสมควร อันจักเป็นประโยชน์ในการศึกษา การวิจัยและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

พระราชพัฒน์วัชรบัณฑิต, รศ.ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการแถลง

บทความวิชาการ (Academic Article)

The Applied Buddhist Five Precepts (Panca Sila) in Khmer Society

Samphose Prak, Jaras Leeka and Ratanak Keo

1

การพัฒนาภาวะผู้นำสู่ความเป็นเลิศทางบริหารการศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรธรรม

Leadership Development towards Excellence in Educational Administration

According to The Principle of Kalyanamitta Dhamma

ศักดิ์สิทธิ์ สี่หลวงเพชร และ พระครูปลัดบุญช่วย โชติวีโร (อัยวงศ์)

Saksit Seeluangpetch and PhrakhrupaladBoonchuay Chotivungso (Auiwong)

10

การจัดการนวัตกรรมเพื่อผู้ประกอบการยุคใหม่

Innovation Management for New Generation Entrepreneurs

*วศิน เพชรพงศ์พันธ์, จิตติ กิตติเลิศไพศาล, ราเชนทร์ นพณัฐวงศ์กร, ทวิน โคตรธรรม,
กิตติศักดิ์ ภูตะลูน, อนุชา ศรีสกุลธนไชย, อัคคีเดช เกตอู๋คำ และ ปันยาสุก วรसान*

*Wasin Phetphongphan, Jitti Kittilertpaisarn, Rachen Noppanatwongsakorn,
Tawin Kottarm, Kittisak Pootaloon, Anucha Srisakunthanachai, Ackideth Ketoukham
and Panyasouk Volasane*

24

ก้าวเข้าสู่การเป็นผู้นำที่รู้ด้วยหลักธรรมทางพุทธศาสนา

Embarking to an Enlightened Leader through the Buddhist Principles

ยุติธรรม ลินธุ

Yutitham Sinthu

44

พุทธภาวะและตถาคตครรภ์

The Buddhahood and the Tathāgata embryo

ยุติธรรม ลินธุ

Yutitham Sinthu

56

บทความวิจัย (Research Article)

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

The Study of the Factors Impacting the Educational Administration Quality in Pathumthani Primary Education Service Area Office 1

สุรชัย พรหมเกิด

Surachai Promked

65

อัตลักษณ์ทางเพศของตัวละครร่วมเพศในวรรณกรรมไทย

Identities of Homosexual Characters in Thai Literature

อุมารินทร์ ตูลารักษ์, มารศรี สอทิพย์ และ อรทัย เพี้ยยุระ

Umarin Tularak, Marasri Sorthip and Orathai Piayura

80

การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) มหาวิทยาลัยพายัพ โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model (ระยะที่ 1)
An Evaluation of the Master's degree in Education, Program in Educational Administration (The new curriculums 2021), Payap University by CIPP Model (First Phase)

ประภัสสร สมสถาน และ ปาริชาติ บัวเจริญ

Prapatsorn Somsatan and Parichat Buacharoen

97

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

The Relationship Between Academic Administration and Internal Quality Assurance of Schools Under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 1

พีรวัส ชื่นบาล และ มิตรภาณี พุ่มกล่อม

Peerawat Chunbal and Mitparnee Pumklom

115

ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ
ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

The 21st Century Skills of School Administrators Affecting Academic
Administration in Schools Under Kanchanaburi Primary Education Service
Area Office 1

จินตนา ศรีจำปา และ พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์

Jintana Srijumpa and Pongsak Ruamchomrat

127

ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการ
ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1

The Relationship Between Managerial Skills of School Administrators and
Academic Administration of School Under Suphanburi Primary Educational
Service Area Office 1

จุฑารัตน์ ขันติกาโร และ พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์

Jutarat Khantikaro and Pongsak Ruamchomrat

138

แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2

Guidelines for Student Affairs Administration of School Administrators
Under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 2

ณพิชญ์ ประพันธ์พจน์ และ พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์

Naphich Parphanphoj and Pongsak Ruamchomrat

152

การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3

Risk Management of School Administrators Under Suphanburi Primary
Educational Service Area Office 3

อารีรัตน์ พึ่งงาม และ พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์

Areerat Phuengngam and Pongsak Ruamchomrat

165

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและคุณภาพการให้บริการกับการเลือกใช้บริการคลินิกแพทย์แผนไทย : กรณีศึกษา ชนะพรคลินิกการแพทย์แผนไทย
The Relationship of Marketing Mix and Service Quality With Consumer Choice of Thai Traditional Clinic : A Case Study of Chanaporn Thai Traditional Clinic

ชนะพร เร่งสูงเนิน, กิติมา สุรสอนธิ และ ตรัยรัตน์ ปลื้มปีติชัยกุล

Chanaporn Rengsungnoen, Kitima Surasondhi and Trirath Pluempitichaikul 176

การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนต่อการอาชีวศึกษา
ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภู
Online Public Relations Affects the First Year Vocational Education Students' Decision in Nongbualamphu Technical College

ศิวกอร์ อินภุษา, กิติมา สุรสอนธิ และ ตรัยรัตน์ ปลื้มปีติชัยกุล

Siwakorn Inphusa, Kitima Surasondhi and Trirath Pluempitichaikul 189

ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ของผู้เรียนรายวิชา
รัฐธรรมนูญและสถาบันทางการเมือง ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง

The 21st Century Learning Skills Influencing Academic Achievement of Students on the Constitutional and Political Institutions Course of Mahamakut Buddhist University Students, Srilanchang Campus

วิระยา พิมพ์พันธ์, พระครูพิสุทธิธรรมภรณ์, เกษม ประพาน และ ภัทธพล เสริมทรง

Wiraya Pimpun, PhrakruPhisutthammaphon, Kasem Praphan and Phattharaphon Sermsong 202

การบริหารเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2

Strategic Management Affecting Learning Organizations of School Under Nongkhai Primary Educational Service Area Office 2

ชนะ สุทธิประภา และ สิทธิชัย สอนสุภี

Chana Sutthiprapa and Sittichai Sonsupee 211

การพัฒนาแบบการจัดการความรู้ตามพันธกิจ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข
ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 10

The Development of a Knowledge Management Model According to the
Mission Wat (Temple), Pracha (People), Rat (State) for the Happiness
Creation project in the Administrative Area of the Sangha Region 10

พระอุดมปัญญาภรณ์ สุนทรวาทโน, วิทยา ทองดี และ สมควร นามสีฐาน

PhraUdompunyaporn Sunhawattano, Vittaya Thongdee and

Somkhuam Namseethan

223

การพัฒนาระบบการเสริมสร้างสมรรถนะของคณาจารย์การบริหารการศึกษาตาม
หลักสัปบุริธรรม 7 ของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

The Development of Competency Enhancement System for Instructors of
Educational Administration by Sappurisadhamma 7 at Higher Education
Institutions in the Northeastern Region

จุฬาพรรณภรณ์ ธนะแพทย์

Chulapunporn Thanaphaet

236

พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัย
มหาสารคาม

Political Information Exposure Behavior of Governance Democracy of
Student of Mahasarakham University

กาญจนากร มงฤทธิ์, พระมหานรินทร์ สุรบุญโญ และ ไพฑูรย์ มาเมือง

Kanchanakorn Mongrit, PhramahaNarin Surapanayo and Phaitoon Mamuang

248

การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่
5-6 โรงเรียนบ้านสองห้องฮ่องน้อย ตำบลกำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

The Development of Behaviors Through Buddhist Ethics of Primary School
Students Grades 5-6 At Ban Song Hong Hong Noi School, Kam Phi Subdistrict,
Borabue District, Mahasarakham Province

พระคมสัน สุวณฺโณโชโต, สุวิน ทองป่น, พระชัยยะ โกมโล, พระอธิการประมวล อธิบุญโญ
และ อุทัย กมลศิลป์

Phrakomson Suwannachoto, Suwin Thongpan, PhraChaiya Komaro,
PhraAtikarnPramaul Athipanyo and Uthai Kamonsin

230

การวิเคราะห์แนวคิดนักตักสิลในปรัชญาอินเดียกับหลักอนัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท
An Analysis of Natthikadihi Concept in Indian Philosophy and Anatta
in Theravada Buddhist Philosophy

พระธรรมบุญ กุสลธมโม, พระครูภาวนาโพธิคุณ, จรัส ลีกา, พระครูศรีปริยัติบัณฑิต และ
อุทัย กมลศิลป์

276

*PhraThammanoon Kusaladhammo, PhraKruBhavanabhothikun,
Jaras Leeka, Phrakru Sripariyatbundit and Uthai Kamonsin*

การวิเคราะห์ปรัชญาการเมืองของจอห์น ล็อก
An Analysis of John Locke's Political Philosophy

พระสุกรี ยโสธโร, พระครูภาวนาโพธิคุณ, จรัส ลีกา, พระครูศรีปริยัติบัณฑิต และ
อุทัย กมลศิลป์

*Phrasukri Yasodharo, PhraKruBhavanabhothikun, Jaras Leeka, 255
Phrakru Sripariyatbundit and Uthai Kamonsin*

การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอโกสุมพิสัย
จังหวัดมหาสารคาม

The Participation of Local Leaders in Promoting the Sangha Governance of
Kosum Phisai District, Mahasarakham Province

พระพิทักษ์ ปุณฺณโกโม (โพธิ์ศรี), ชาญชัย ฮวดศรี และ สุรพล พรหมกุล

PhraPhithak Punyagamo (Phosri), Chanchai Huadsri and Suraphon Promgun 307

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลคอนสวรรค์ อำเภอคอนสวรรค์
จังหวัดชัยภูมิ

People's Participation in Local Administrative Organization Development
Planning : A Case Study of Khonsawan Sub - District Administrative
Organization Khonsawan District, Chaiyaphum Province

กัมัยธร มงคลกุล, ปัญญา คล้ายเดช และ ไพฑูรย์ มาเมือง

Kamaithorn Mongkonkun, Panya Klaydesh and Phaithoon Mamuang 318

การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเทศบาล
เมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

Participation of community leaders in drug prevention and solution at
Kalasin Municipality of Kalasin Province

พระกฤษดา ธรรมสารโร (สาระวิท), ชาญชัย ฮวดศรี และ สมควร นามสีฐาน

PhraKrisada Dhammasaro (Saravit), Chanchai Huadsri and

Somkhuan Namseethan

332

พฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบล
กุดยาลวน อำเภอดงรัก จังหวัดอุบลราชธานี

The Political Behavior of Local Politicians According to People's Opinions
in Kudyaluan Subdistrict, Trakanphuetphon District, Ubon Ratchathani
Province

พระเอกนรินทร์ เขมกาโม (ศรีบุญ), สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา และ สุรพล พรหมกุล

PhraAeknarin Khemakamo (Sribun) , Sutiphong Sawattha and

Suraphon Promkun

343

การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากโรคระบาดไวรัสโคโรนา
2019 ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

Participation of Local Leaders in Helping Victims the 2019 Coronavirus
Epidemic in Mueang Nong Khai District, Nong Khai Province

พระนิรุตต์ ฐานุตโตโร (โทแสง), ชาญชัย ฮวดศรี และ สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา

PhraNirut Tanuttaro (Tosang) , Chanchai Huadsri and Sutiphong Sawattha

355

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอห้วยผึ้ง
จังหวัดกาฬสินธุ์

Quality of Life Development for the Elderly With Local Leader Participation
in Huai Phueng District, Kalasin Province

พระปลัดสุพจน์ สุเมโธ (วารีป้อ), สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา และ สุรพล พรหมกุล

Phrapalad Supot Sumeto (Wareebor), Sutipong Sawatta and Suraphon Promgun

367

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของประชาชนในเขตอำเภอ
ศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด

Political Participation in the Election of Members of the Municipal Council
of the People in SiSomdet District, Roi-Et Province

พระสมุห์สุทธินันท์ จันทสโร (ประกอบสันต์) จันทสโร (ประกอบสันต์), ชาญชัย ฮวดศรี
และ สมควร นามสีฐาน

*PhraSamuSutthinan Chantasaro (Prakobsan), Chanchai Huadsri and
Somkuan Namseethan* 381

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

หนังสือห้วงมรรณพ : คำสอนทิเบตเพื่อเตรียมตัวตายและช่วยเหลือผู้ใกล้ตาย เล่ม 1

The Tibetan Book of Living and Dying

พระสมุห์บรรจง ปญฺญาวุโธ และ จรัส ลีกา

PhraSamuBanjong Panyawutho and Jaras Leeka 396

สิทธิธารณะ

Siddhartha

นิมิต ตราชู และ จรัส ลีกา

Nimit Trachu and Jaras Leeka 404

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความ 415

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน 417

The Applied Buddhist Five Precepts (Panca Sila) in Khmer Society

Samphose Prak¹,

Jaras Leeka² and Ratanak Keo³

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhonKaen Campus^{1,2}

Department of Policy of the Ministry of Education, Youth, and Sport, Kingdom of Cambodia³

Corresponding Author, E-mail: praksamphose48@gmail.com

Abstract

The objective of this academic article aims to present the importance of applying the Buddhist five precepts in Khmer Society, and the paper will cover the main three points 1) How to apply the Buddhist five precepts in accordance with the Cambodian society context, 2) Analysis of benefit of practice of five precepts in society, 3) And how to get new concepts from applied Buddhist five precepts. Therefore, this short article will present how important the five precepts are, for the sake of peaceful co-existence in Khmer society in the present day.

Keywords: Buddhist Ethics; Five Precepts

Introduction

Generally, the term “*Śīla*” (in Sanskrit) or *sīla* (in Pāli), those terms refers to "behavioral discipline", "morality", "virtue" or "ethics" of human being activities in their daily life in their action-based approach. According to his book “Treasure of The Dhamma”, Ven. Dr. K. Sri Dhammananda, gave the definition of “*Śīla*” (p.93) as follows:

* ได้รับบทความ: 18 กรกฎาคม 2566; แก้ไขบทความ: 1 พฤศจิกายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 15 ธันวาคม 2566

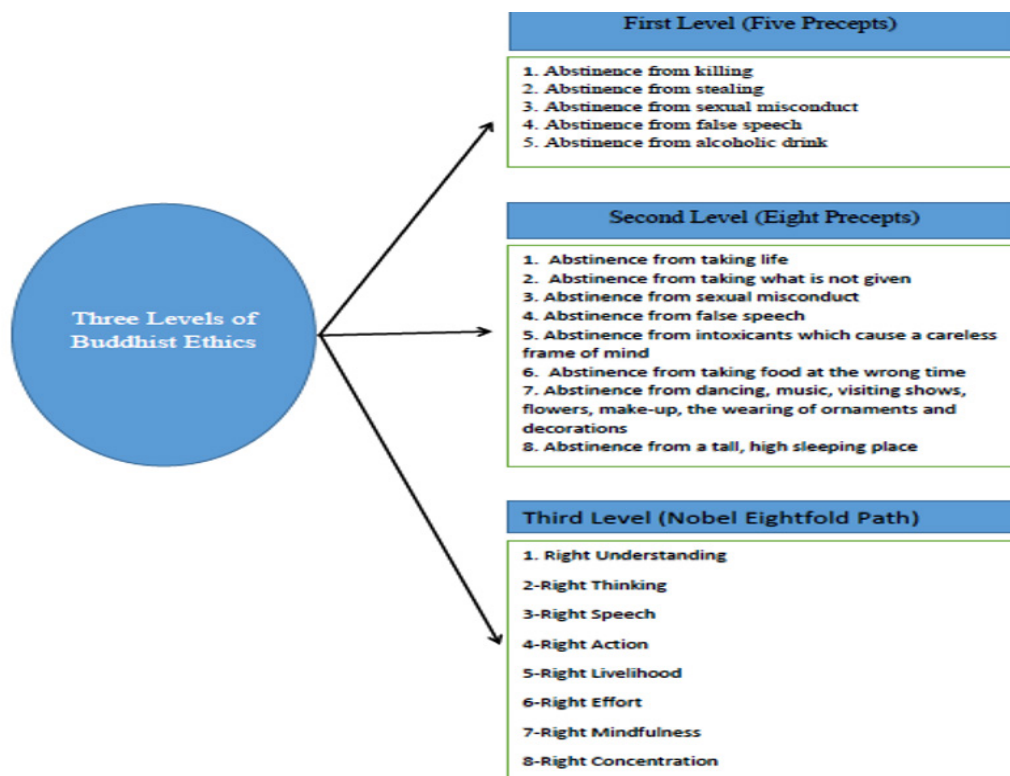
Received: 18 July 2023; Revised: 1 November 2023; Accepted: 15 December 2023

“Morality” or “Virtue”, is a state of mind and intention Cetana manifested in speech or bodily actions. It is the foundation of the Buddhist practice, the first of the three kinds of Training (Sikkha) in morality, concentration, and wisdom. Buddhist morality goes beyond mere avoidance of evil tendencies in a person’s mind.

So, in terms of this definition of precept, it means that the moral practice, starting from internal abstention (mind) to outward refers to behavior conducting or showing off, seen by outsiders through activities, behavior, world-based connectivity both social norms and political norms.

The term “Sila + Dharma”> Sila Dhamma, therefore, is divided into two parts
1) “Sila” refers to morality, abstinence from evil, goodness, and good deeds, and
2) “Dhamma” refers to advice, elements, theories, and instincts. Morality, therefore, identifies any advice that leads to doing only good deeds, good deeds, or any advice that leads people to abstain from evil deeds or unfortunate deeds.

The 3-level of Buddhist Ethics in Briefing is as follows:

The Buddhist Five Precepts Become a Basic Social Value

The Cambodian constitution in 1993 promulgated that Buddhism is the national religion, which means that the state is responsible for protecting its state religion, and why the Cambodian constitution regard Buddhism as a state religion, since ancient times Cambodia always practiced both Brahmanism and Buddhism, so why almost Cambodian people, around more than 90 percent were Buddhists. In Khmer concepts always think that Buddhist ethics will help improve society through daily practice in accordance with Buddhist ethics, leading to a civilized society.

Based on historical background, the Khmer society had strictly practiced the Buddha's teachings in their daily activities and also brought the Buddhist ethical principle to shape its own cultural perspectives such as how to respect each other, especially from young to old and from locals to higher status. It reflected that the Buddhist ethical principle was nationwide practiced by Cambodian people from ancient times to the present day. This paper found that the Buddhist ethical guidelines became a pillar of social value, in which for the sake of national unity in a Buddhism-based approach to both daily life and political platforms.

In the Buddha's teaching, On the other hand, the five precepts are the most important mechanism to living happily in this worldly state because the five precepts are likely a pillar to sustain daily life and balance between humanity and the environment to avoid unwholesome actions toward wholesome actions living under protection from cultivating the Buddhist five precepts in human's heart.

The Applied Five Precepts (Panca Sila)

The Buddhism-based approaches in five moral precepts are namely:

- 1) no killing of human life until living beings
- 2) no stealing from others' property without their allowing
- 3) no sexual misconduct or doing wrong tradition to its culture
- 4) no lying to other leading to destroy their benefit, avoiding false speech as well
- 5) and no intoxication or avoiding from alcoholic usage.

Significantly, Buddhist scholars state that most people in the world, including Cambodia today, do not seem to be interested in the value of virtuous conduct, especially the Five Precepts (Panca Sila). This is the reason why people in those countries or societies have experienced crisis, conflict, violence, murder, jealousy, and endless cursing.

The most desirable human life is peace, both physically and mentally. The principle of Buddhism states that people can build peace only if they practice or keep the five precepts consistently because these five precepts are a law that is completely related to the daily life of human beings.

If people in each society really do pay much attention to the practice of the five precepts from early childhood onwards, it will become a peaceful society at any time in terms of putting Buddhist precepts into practice in daily life. Also, the conduct of life will always face crisis, misery, and lack of peace in society, family, work, or society.

In Summary, as below the applied five precepts (Panca Sila):

Five Precepts (Panca Sila)	Put into practices	Benefit to Society
1) - <i>Pāṇātipātā veramaṇī sikkhāpadaṃ samādiyāmi.</i>	To educate the individual to be compassionate, not to harass each other or to cut off the life of each other, even small animals do not bother to lose their lives.	- Longevity - Cultivate Loving-Kindness - Become a harmonious society - Toward national unity - Cultivate non-violence among people

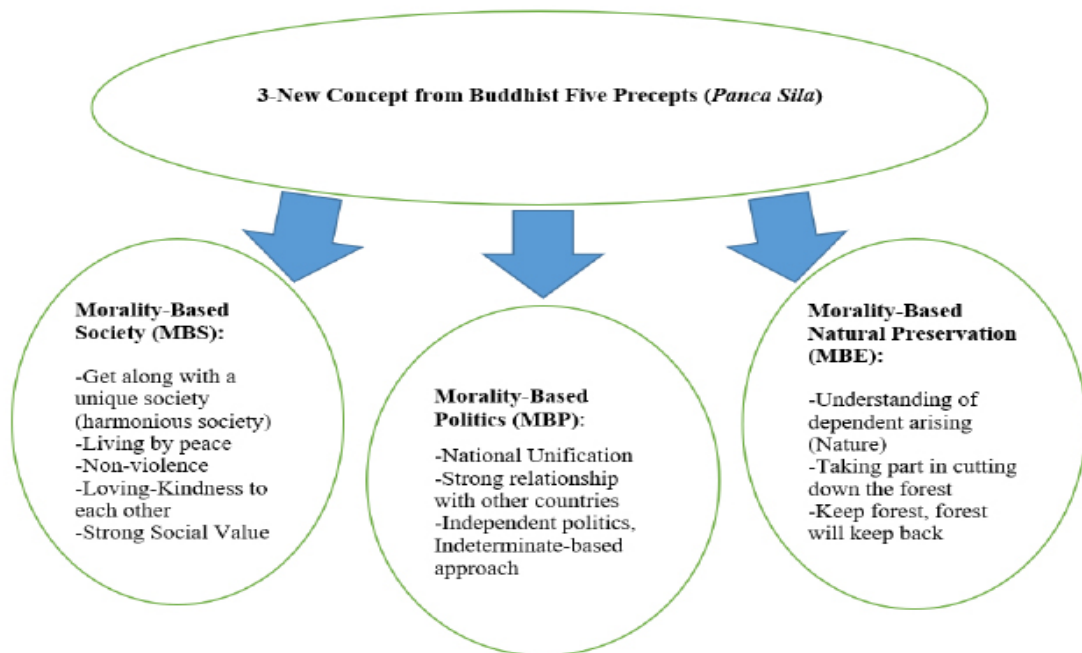
2) - <i>Adinnāḍḍā veramaṇī</i> <i>sikkhāpadaṃ samādiyāmi.</i>	To educate people not to harass or rob one another, no matter how much or how little wealth there is, because normally everyone first gets any property that belongs to them, and each one strives to exert all kinds of intellectual labor.	-Be honest in society -Cultivate the culture of sharing among people in one society -Living in peace without losing any properties
3) - <i>Kāmesumicchācāra veramaṇī</i> <i>sikkhāpadaṃ samādiyāmi.</i>	The education of the virtues of each person who has a higher covenant than animals or has an understanding of their actions, what is wrong, what is right, etc. Do not physically abuse others, including their wives, children, husbands, and wives.	-Create royalty each other among spouses or partners -Reducing disease from multiple partners -Faith in living by calmness -Living dignity

4) - <i>Musāvādā veramaṇī</i> <i>sikkhāpadaṃ samādiyāmi.</i>	To educate people to keep the right words or the right words without lying, inciting, fruiting, slandering others, or saying nonsense. Redemption is useless and so on.	-Keep in touch by true speech without fraud or blackmail in any mean -Social stability in terms of politicians telling the truth to their own people, making a trustworthy society
5) - <i>Surāmerayamajjapamādaṭṭhānā</i> <i>veramaṇī sikkhāpadaṃ samādiyāmi.</i>	To educate people about the sufferings of alcohol and drug abuse. There are many dangers to human life and health caused by alcohol and drugs. However, consumers, retailers, and leaders at all levels still underestimate the problem.	-Good memory -without domestic violence -Working in society smoothly -Be good health for people who live in society -Reducing more expenses for health treatment as well -Slow down social problems caused by drug/alcoholic abuse

New Concepts gained from practicing the Five Precepts

After practicing the five precepts strictly, it will gain fruitful results and new value concepts as well that see directly. The precepts are the so-called ancient Dhamma state which covers like an umbrella to protect from sunlight or rain from the sky safely if the holders have held it by clear comprehension or consciousness.

After practicing the Buddhist five precepts, gained new concepts as below:

Conclusion

The Buddhist five precepts are a universal law or universal principles/truth that can be applied to both Buddhist countries and non-Buddhist countries as well because the principle of human rights to respond correctly to the Buddhist five precepts that the Buddha declared for more than 25 centuries ago, that why these principles get significant value in the world condition without limitation until now and future. The theory of the Buddhist approach, mentions that if someone wants to live happily in the present, they could practice in accordance with the five morality of Buddhism, and no longer will it reach their aims in respectively.

The World today has risen on many sufferings such as internal war, geopolitics, and challenges from superpowers at present, and those subject matter, caused by hatred, greed, and delusion, and these causes of unwholesome actions will lead this World to plunge into crisis without getting a taste of freedom or internal peace. Therefore, this is why the world needs to practice of Buddhist five precepts in order to get rid of evil happening now all corners of the world.

In this regard, Cambodia is a part of the world where it has the treasure of Dhamma, especially the five precepts to practice. Moreover, this country brought the principle into its own constitution, posed as Buddhism is the state religion.

In terms of the practice of the five precepts in daily life, it would be more useful to shape the society in peaceful co-existence under the leadership of the Buddhist five precepts. Moreover, the persons who practice the precepts will make people dignified, honorable, and superior in all kinds of good deeds, and responsible and responsible for all work.

Last but not least, furthermore, the five precepts will offer a good understanding and knowledge of how to tolerate any pressure of workload and become a noble person who can help others in conformity and good solidarity in this world that is full of suffering.

References

- Bhikkhu P. A. Payutto, S. P. (2017). *Buddhadhamma the Laws of Nature and Their Benefits to Life*. Bangkok, Thailand: Buddhadhamma Foundation.
- Dhammananda, D.K. (1994). *Precepts_ Sila*. In D. K. Dhammananda, *Treasure of the Dhamma* (p. 93). Kuala Lumpur, Malaysia: Buddhist Missionary Society.
- H. Saddhatissa, M. P. (1965). *Buddhis Ethics Essence of Buddhism*. London: Pali Text Society.
- Harvey, P. (2000). *An Introduction to Buddhist Ethics*. London: Cambridge University Press.
- Irons, E. A. (2008). *Encyclopedia of Buddhism*. New York: Facts On File. Inc.
- Martin, M. W. (2001). *An Introduction to Applied Ethics*. CA: Wadsworth Thomson Learning.

Spiro, M. E. (1970, 1982). Buddhism and Society A Great Tradition and Its Burmese Vicissitudes. California: University of California Press.

Thien, M. V. (2019). Buddhist Approach to Global Education in Ethics. Hanoi, Vietnam: Hong Duc Publication House.

การพัฒนาภาวะผู้นำสู่ความเป็นเลิศทางการบริหารการศึกษา
ตามหลักกัลยาณมิตรธรรม
Leadership Development towards Excellence in Educational
Administration According to The Principle
of Kalyanamitta Dhamma

ศักดิ์สิทธิ์ สีหลวงเพชร¹ และ พระครูปลัดบุญช่วย โชติวโส (อัยวงศ์)²

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3¹

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น²

Saksit Seeluangpetch¹ and PhrakhrupaladBoonchuay Chotivungso (Auiwong)²

Mahasarakham Primary Educational Service Area Office 3¹

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhonKaen Campus²

Corresponding Author, E-mail: saksit092515@gmail.com

บทคัดย่อ

ภาวะผู้นำสู่ความเป็นเลิศทางการบริหารการศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 เป็นภาวะที่ผู้นำใช้กระบวนการโน้มน้าวบุคลากรให้ปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจในการทำตามคำสั่ง เพื่อให้เกิดคุณภาพที่เด่นชัด สูงกว่ามาตรฐานที่กำหนด เป็นที่ยอมรับของสถานศึกษาอื่นและหน่วยงานอื่น โดยมีการช่วยเหลือแนะนำ สนับสนุนจากบุคลากรทั้งในและนอกสถานศึกษาด้วยความเป็นมิตร มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่างเต็มที่และปรารถนาดีต่อกัน เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด โดยแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารสู่ความเป็นเลิศมี 2 แนวคิดทฤษฎี คือ แนวคิดทฤษฎีของ Peters and Waterman และแนวคิดทฤษฎีของ NSW Department of Education ส่วนทฤษฎีภาวะผู้นำมี 3 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงของ Burns ทฤษฎีภาวะผู้นำตามสถานการณ์ของ Hersey and Blanchard และทฤษฎีพฤติกรรมภาวะผู้นำของ Luthans ส่วนหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ประกอบด้วยคุณสมบัติของกัลยาณมิตร

* ได้รับบทความ: 27 ตุลาคม 2566; แก้ไขบทความ: 20 พฤศจิกายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 19 ธันวาคม 2566

7 ประการ คือ 1) ปิโย เป็นผู้นำรักหรือเป็นที่รัก 2) ครุ เป็นที่เคารพ 3) ภาวนียะ เป็นที่เจริญใจ เป็นแบบอย่างให้เราได้ 4) วตตะ จ เป็นผู้ฉลาดในการใช้ถ้อยคำนำรับฟัง มีเหตุมีผล 5) วจนกขโม เป็นผู้ต่อต้านถ้อยคำ 6) คมภีรณจ กถ กตตะ เป็นผู้ที่ยกถ้อยคำหรือเรื่องที่ดีซึ่งได้ 7) โน จมฺฐาเน นียोजเย ไม่ชักจูงในสิ่งที่เหลวไหลไร้สาระหรือในทางที่เสียหาย ในการบริหารงานจะต้องมีการจัดโครงสร้างองค์กร ยุทธศาสตร์ องค์กร ระบบการทำงาน แนวการบริหาร ทักษะการทำงาน บุคลากร และค่านิยมร่วมกัน โดยเน้น ความเป็นเลิศในการเรียนรู้ การสอน การนำ มีการใช้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงจริยธรรม บริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักประชาธิปไตย และใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมในการบริหารการศึกษา

คำสำคัญ: การพัฒนาภาวะผู้นำ; ความเป็นเลิศ; บริหารการศึกษา; หลักกัลยาณมิตรธรรม

Abstract

Leadership towards excellence in educational administration according to the principle of Kalyanamitta Dhamma 7 is a condition in which leaders use the process to persuade personnel to perform tasks willingly to follow orders. To achieve outstanding quality that is higher than the required standards and accepted by other educational institutions and agencies with assistance, advice, and support from personnel both inside and outside the school with friendliness. There is full support and goodwill towards each other. There are two theoretical concepts related to management excellence: the theoretical concept of Peters and Waterman and the theoretical concept of the NSW Department of Education. There are three leadership theories: Burns' theory of change, Hersey and Blanchard's theory of situational leadership, and Luthans' theory of leadership behavior. The seven principles of Kalyanamitra Dhamma consist of seven qualities of Kalyanamitta: 1) Piyo is lovable or loved, 2) Garu is respected, 3) Bhavaniyo is pleasing, can be an example to us, 4) Vatta ca is wise in words, pleasant to listen and reasonable, 5) Vacanakhamo is a person who refuses to words, 6) Kambhirañca Katha Katta is one who can say words or profound things. 7) No catthane Niyojaye does not induce absurd, absurd, or corrupt things. In the administration must be an organizational structure, Organizational strategy, work systems, management approaches, work skills, personnel, and shared values. Emphasizing excellence in learning, teaching, and leading, using ethical transformational leadership. Participatory management according to democratic

principles and use the principles of Kalyanamitta Dhamma in educational administration.

Keywords: Leadership Development; Excellence; Educational Administration Kalyanamitta Dhamma

บทนำ

ผู้นำ (Leader) เป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งต่อความสำเร็จขององค์กร ทั้งนี้เพราะผู้นำมีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงที่จะต้องวางแผน สั่งการ ดูแล และควบคุมให้บุคลากรขององค์กรปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (เนตรพัฒนา ยาวีราข, 2556 : 3-4) หากพิจารณาจากคุณลักษณะประการหนึ่ง คือ ผู้บริหาร (Administrator) จะเกี่ยวข้องกับ การบริหารงานเดิมซ้ำแล้วซ้ำอีก เป็นงานประจำและมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างถูกต้อง (do things right) มีประสิทธิภาพ (efficiency) ในการใช้ทรัพยากรให้บรรลุจุดหมายขององค์กรได้ดี ผู้นำ (leader) จะมุ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงนวัตกรรมในทิศทางที่ถูกต้อง (do the right things) มีประสิทธิผล (effectiveness) และสามารถจูงใจให้ผู้ปฏิบัติเกิดแรงบันดาลใจใช้ความสามารถพิเศษ ได้อย่างเต็มที่

ผู้นำที่มีประสิทธิภาพสามารถนำพาองค์กรสู่การบรรลุผลลัพธ์ตามเป้าหมายท่ามกลางความซับซ้อน และความแน่นอนได้นั้นไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะไม่มีผู้นำคนไหนที่รู้ทุกเรื่องในทันที และเก่งทุกอย่างในทุก สถานการณ์ องค์กรจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาและบ่มเพาะผู้นำเพื่อหล่อหลอมความเป็นผู้นำให้ดีที่สุด และพร้อมที่สุด (พัชรา วณิชชิน, 2560 : 5) ซึ่งภาวะผู้นำเป็นเรื่องที่องค์กรควรมีความเข้าใจในภาพรวม จะได้พัฒนาผู้นำได้ตรงตามความต้องการและตอบโจทยองค์กรรวมถึงต้องเข้าใจเกี่ยวกับกระแส การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งทางด้านความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การสร้างสรรค์นวัตกรรม รูปแบบ การทำงานและปัญหาท้าทายที่เกิดขึ้นตลอดเวลาซึ่งผู้นำจะต้องปรับเปลี่ยนภาวะผู้นำอยู่เรื่อย ๆ เพื่อจัดการ กับการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นไม่ให้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานขององค์กรและนำไปสู่การพัฒนาผู้นำ ไปสู่ความเป็นเลิศได้

การบริหารความเป็นเลิศเป็นกระบวนการจัดการองค์กรเพื่อยกระดับคุณภาพในการดำเนินงาน ตั้งแต่การวางแผนการจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ภายในองค์กร (พงศ์ศักดิ์ รัชตเวชกุล, 2562 : 2) การจัดแบ่ง โครงสร้างองค์กร การออกแบบงานให้เกิดความประสานร่วมมือระหว่างกัน การวัดประเมินผลการทำงาน ที่เหมาะสม การสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานและสามารถดำเนินงานที่ตอบสนองความต้องการ ได้ตามความคาดหวังจนทำให้เกิดความพึงพอใจ เพื่อที่จะทำให้เป้าหมายขององค์กรสามารถบรรลุผลสำเร็จ ตามที่ตั้งไว้ และสามารถใช้ทรัพยากรที่มีได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

การบริหารการศึกษานอกจากจะมีภาวะผู้นำที่เป็นเลิศแล้ว ผู้บริหารจะต้องมีคุณธรรมเป็นตัวเกื้อหนุนในการบริหารงานด้วย โดยคุณธรรมที่จะส่งเสริมความเป็นมิตรกับผู้ร่วมงานเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทางที่ถูกต้องคือหลักกัลยาณมิตรธรรม ซึ่งหลักกัลยาณมิตรธรรมหรือมิตรที่ดีงามของคนทั่วไปคือ ทั้งของศิษย์และของชาวบ้าน ซึ่งบุคคลที่ได้นามว่ากัลยาณมิตรนั้นจะต้องประกอบพร้อมไปด้วยคุณธรรม 7 ประการ คือ 1) ปิโย 2) ครุ 3) ภาวนีโย 4) วตตา 5) วจนุขโม 6) คมกิริยจ กถ กตตา และ 7) โน จฏฐาเน นิโยชเย (สวสดี ทองมีเพชร, 2561 : 32) ดังนั้นการที่จะพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อให้ไปสู่ความเป็นเลิศทางการบริหารการศึกษา ผู้นำจะมีหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ต้องเป็นผู้ที่มีจิตใจกว้างขวาง หูกว้าง ตาไกล ห่มั่นสอดส่องดูแลความทุกข์สุขของผู้ที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาอยู่เสมอ มีความเป็นมิตรแท้ เพื่อนแท้ ทั้งต่อคณะผู้บริหารและต่อบุคลากรทุกฝ่าย เป็นผู้เป็นที่รัก น่าเคารพ น่ายกย่อง มีความเมตตา กรุณา รู้จักการให้อภัยสามารถควบคุมอารมณ์ตนได้ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและไม่ชักนำบุคลากรไปในทางที่ผิด ซึ่งถ้าหากหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ไปประยุกต์ใช้พัฒนาการบริหารจัดการบุคลากรย่อมจะส่งผลให้การปฏิบัติงานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลแก่องค์กรต่อไป

ความเป็นมา

ผู้นำเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารงานในองค์กร การบริหารจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ผู้นำจะเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองความร่มเย็นเป็นสุข อันเป็นเป้าหมายที่พึงประสงค์ของบุคคลและสังคมทั่วไป สังคมมนุษย์กับการปกครองเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาพร้อมกัน การที่มนุษย์มีสังคมที่ต้องอยู่ร่วมกันก็ต้องมีผู้นำหรือผู้ปกครองที่มีความสามารถในการพัฒนาแก้ไขปัญหาและนำไปสู่จุดหมายที่ดีนั้นได้ (ติน ปรัชญพทุทธ์, 2555 : 226) ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าในการบริหารงานขององค์กรนั้นผู้นำ (Leader) เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อความสำเร็จขององค์กรนั้น ๆ ทั้งนี้เพราะผู้นำมีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงที่จะต้องทำการวางแผนสั่งการ ดูแลให้บุคลากรขององค์กรสามารถขับเคลื่อนปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จ ผู้นำจะต้องทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ตามเกิดความผูกพันกับงาน พุ่มเทความสามารถและพยายามที่จะทำให้งานสำเร็จด้วยความเต็มใจในการปฏิบัติงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กร

ด้วยเหตุนี้ในทุกองค์กรจึงจำเป็นต้องมีผู้นำ โดยเฉพาะถ้าองค์กรนั้นมีผู้นำที่สามารถพัฒนาองค์กรไปสู่ความเป็นเลิศทางการบริหารการศึกษาได้ ย่อมจะทำให้องค์กรประสบผลสำเร็จในการทำงานและมีชื่อเสียงเหนือองค์กรอื่น ๆ ซึ่งความเป็นเลิศจะรวมถึงการทำทุกอย่างที่มุ่งคุณภาพสูงสุด ยอดเยี่ยม มีคุณค่า และคุ้มค่า เมื่อเราทำสิ่งใดด้วยความเป็นเลิศ เราจะทำได้อย่างยอดเยี่ยม (Extremely Well) โชติช่วง (Shine) และโดดเด่น (Stand Out) (Deporter, B, 2000 : 2) ความเป็นเลิศเป็นศิลปะซึ่งได้มาด้วยการฝึกฝนและฝึกนิสัยเราทำสิ่งที่ถูกต้อง ความเป็นเลิศเป็นความแตกต่างในคุณภาพของผลิตภัณฑ์หรือบริการที่องค์กรดำเนินการ

ส่วนองค์กรเป็นเลิศก็คือองค์กรที่ไม่หยุดที่จะสร้างความเป็นเลิศในผลิตภัณฑ์หรือการบริการของตนตลอดเวลา นั่นเอง ความเป็นเลิศเกิดขึ้นได้จากความรักและความพากเพียรในการปฏิบัติงานของบุคลากร ความเป็นเลิศไม่ว่าจะเกิดขึ้นได้จากการทำชั่วครั้งชั่วคราวแต่ต้องเป็นการทำอย่างเป็นกิจนิสัยและต่อเนื่องด้วย

สิ่งสำคัญอีกประการที่จะช่วยให้เกิดภาวะผู้นำที่เป็นเลิศก็คือผู้นำหรือผู้บริหารนั้นต้องมีคุณธรรม เป็นเครื่องมือกำกับตนเองให้บริหารงานได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล มองเห็นผู้ร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นมิตรที่ดี เป็นเพื่อนที่รัก เป็นพี่ที่นับถือ ซึ่งคุณธรรมที่สอดคล้องกับการบริหารสู่ความเป็นเลิศนี้คือหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551 : 278) ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ผู้บริหารสามารถนำมาประพฤติปฏิบัติ เป็นธรรมที่สร้างความสนิทสนมกลมเกลียว ชวนให้อยากเข้าไปปรึกษาไต่ถาม เป็นธรรมที่สร้างความประพาศติควรแก่ฐานะ ทำให้ผู้ที่ไปปรึกษาเกิดความอบอุ่นเป็นที่พึ่งได้ เป็นธรรมที่สร้างความน่าเชื่อถือในฐานะที่เป็นผู้ทรงความรู้และภูมิปัญญา อย่างแท้จริง เป็นธรรมที่ผู้พูดรู้จักพูดให้ได้ผล ชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรจะพูดอย่างไร เป็นธรรมที่สร้างความอดทนให้แก่ผู้บริหาร คือ พร้อมทั้งจะรับฟังคำปรึกษาของประชาชน สามารถอธิบายเรื่องที่ยุ่งยาก ซับซ้อนให้เข้าใจและไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหลหรือชักจูงใจไปในทางเสื่อมเสีย ดังนั้นการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อความเป็นเลิศจึงต้องมีหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานการศึกษาเพื่อจะช่วยให้การทำงานหรือการบริหารงานประสบผลสำเร็จ เสริมสร้างความเป็นเลิศในการบริหารการศึกษา จูงใจให้คนอยากทำงานและร่วมเป็นเพื่อนร่วมงาน และยังนำไปสู่การบริหารจัดการที่ดี มีจิตสำนึกในการที่จะพัฒนาองค์กรให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป

ความหมายของภาวะผู้นำ

ธนิต รัตนศักดิ์ดา (2565 : 18) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง การที่ผู้นำใช้กระบวนการชักนำบุคลากรให้ปฏิบัติตามความต้องการ โดยใช้กำลังกาย กำลังใจ กำลังความคิด กระตุ้น ชี้นำ ผลักดัน ให้บุคลากรมีความเต็มใจปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่ง ตลอดจนทำให้ผู้ร่วมงานมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายขององค์กร

นพพล ศุภวิทยาเจริญกุล (2560 : 12) ได้ว่า เป็นการที่ผู้นำใช้อิทธิพลเหนือบุคคลอื่นในสถานศึกษาดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ให้เป็นไปตามนโยบายโดยใช้กำลังกาย กำลังใจ กำลังความคิด กระตุ้น ชี้นำ ผลักดัน ให้บุคคลมีความเต็มใจปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งตลอดจนทำให้ผู้ร่วมงานมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานผสานความขัดแย้งในองค์กรของตน

Draft R. L. (2005 : 5) ได้กล่าวว่าภาวะผู้นำเป็นความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลระหว่างผู้นำ (Leaders) และผู้ตาม (Followers) ที่มีความตั้งใจต่อการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญและการเปลี่ยนแปลงนั้นสะท้อนจุดมุ่งหมายที่มีร่วมกันระหว่างผู้นำและผู้ตาม

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง การที่ผู้นำใช้กระบวนการชักนำบุคลากรให้ปฏิบัติตามความต้องการ โดยใช้กำลังกาย กำลังใจ กำลังความคิด กระตุ้น ชี้นำ ให้บุคลากรมีความเต็มใจปฏิบัติตามหน้าที่ตามคำสั่ง ตลอดจนทำให้ผู้ร่วมงานมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินงาน บรรลุเป้าหมายขององค์กร ภาวะผู้นำจะประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบ คือ ผู้นำ (Leader) ผู้ตาม (Follows) และสถานการณ์ (Situations)

ความหมายของความเป็นเลิศทางการบริหาร

พงศ์ศักดิ์ รัชตเวชกุล (2562 : 21) ได้กล่าวว่า การบริหารความเป็นเลิศเป็นกระบวนการจัดการองค์กรเพื่อยกระดับคุณภาพในการดำเนินงานตั้งแต่การวางแผน การจัดการทรัพยากรในองค์กร การจัดแบ่งโครงสร้างองค์กร การออกแบบงานให้เกิดความประสานร่วมมือระหว่างกัน การวัดและประเมินผลการทำงานที่เหมาะสม การสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน เพื่อที่จะทำให้เป้าหมายขององค์กรสามารถบรรลุผลสำเร็จตามที่ตั้งไว้ และสามารถใช้ทรัพยากรที่มีได้อย่างมีประสิทธิภาพคุ้มค่าที่สุด

ฉวีวรรณ แผ่วตะคุ (2562 : 29) ได้กล่าวว่า ความสามารถในการบริหารจนทำให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลบรรลุตามเป้าหมายของโรงเรียนและเป็นที่ยอมรับแก่โรงเรียนอื่น ๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย คุณภาพผู้เรียน คุณภาพครู คุณภาพด้านการบริหารจัดการและความพึงพอใจของผู้ร่วมงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

พระครูโกศลธรรมานุสิฐ (ประสิทธิ์ อโสโง/มกรางกูร) (2560 : 33) ได้กล่าวว่า การบริหารเพื่อความเป็นเลิศ คือการจัดการองค์กรเพื่อให้เกิดประสิทธิผล ให้ปรากฏคุณภาพที่เด่นชัด โดยใช้ทรัพยากรทางการบริหารอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์อย่างสูงสุด และทำให้สมาชิกในองค์กรเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในองค์กร เพื่อบ่มบ่มดำเนินกิจกรรมขององค์กรให้เป็นเลิศอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า ความเป็นเลิศทางการบริหาร หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เกิดคุณภาพที่เด่นชัด สูงกว่ามาตรฐานที่กำหนด เป็นที่ยอมรับของสถานศึกษาอื่นและหน่วยงานอื่น มีการกำหนดทิศทางหรือเป้าหมายของสถานศึกษาที่ชัดเจน มีแนวทางมุ่งสู่เป้าหมายที่กำหนดด้วยทรัพยากรที่มีอยู่ รวมถึงเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วมของบุคลากรในสถานศึกษานั้น ๆ

ความหมายของกัลยาณมิตรธรรม

พระมหาศุภมิตร วิราม (2565 : 45) กล่าวว่า กัลยาณมิตร หมายถึง มิตรที่ดีงาม ทำให้เจริญแก่บุคคลผู้คบหา ได้แก่ ผู้สมบูรณ์ด้วยความมีศีล กำจัดทุกข์ นำประโยชน์เกื้อกูลมาให้กับเพื่อนและคนอื่น บุคคลใดเป็นมิตรมีอุปการะช่วยเหลือคนอื่นโดยอาการทุกอย่างบุคคลนั้นชื่อว่ากัลยาณมิตร

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ประยุตโต) (2556 : 623) กล่าวว่า กัลยาณมิตร หมายถึง บุคคลผู้เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติที่จะสั่งสอน แนะนำ ชี้แจง ช่วยบอกร่องทางหรือเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นดำเนินไปในมรรคาแห่งการฝึกอบรมอย่างถูกต้อง เช่น พระพุทธเจ้า พระอรหันตสาวก ครู อาจารย์ และผู้เป็นพหูสูตร ทรงปัญญา สามารถสั่งสอน แนะนำ เป็นที่ปรึกษาได้แม้จะอ่อนวัยกว่า

อดิศักดิ์ สมบัติคำ (2565 : 15) กล่าวว่า กัลยาณมิตร หมายถึง มิตรที่ดีงาม ทำให้เจริญแก่บุคคลผู้คบหา เพื่อนแท้ เพื่อนตาย เพื่อนที่คอยช่วยเหลือเพื่อนอย่างจริงใจโดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน บุคคลใดเป็นมิตรมีอุปการะช่วยเหลือคนอื่นโดยอาการทุกอย่าง บุคคลนั้นชื่อว่ากัลยาณมิตร

สรุปได้ว่า กัลยาณมิตรธรรม หมายถึง ผู้แนะนำ สั่งสอน ที่ปรึกษา เพื่อนที่คบหา บุคคลผู้แวดล้อมที่ดี หรือเข้าร่วมอยู่กับท่านผู้ทรงคุณ ทรงปัญญา มีความสามารถ ซึ่งจะช่วยเหลือ สนับสนุน ชักจูงชี้ช่องทางเป็นแบบอย่าง ตลอดจนเป็นเครื่องอุดหนุนเกื้อกูลแก่กัน ให้ดำเนินก้าวหน้าไปด้วยดีในการศึกษาอบรม การครองชีวิต การประกอบกิจการและธรรมาปฏิบัติ

จากความหมายของภาวะผู้นำ ความเป็นเลิศทางการบริหาร และกัลยาณมิตรธรรมที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นเมื่อนำมาหลอมรวมกันแล้วจะกล่าวได้ว่า ภาวะผู้นำสู่ความเป็นเลิศทางการบริหารการศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรธรรมนั้นจะหมายถึง ภาวะที่ผู้นำใช้กระบวนการโน้มน้าวบุคลากรให้ปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจในการทำตามคำสั่ง เพื่อให้เกิดคุณภาพที่เด่นชัด สูงกว่ามาตรฐานที่กำหนด เป็นที่ยอมรับของสถานศึกษาอื่นและหน่วยงานอื่น โดยมีการช่วยเหลือ แนะนำ สนับสนุนจากบุคลากรทั้งในและนอกสถานศึกษาด้วยความเป็นมิตร มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่างเต็มที่และปรารถนาดีต่อกันเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด

หลักการ แนวคิด ทฤษฎี

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารสู่ความเป็นเลิศ

1.1 Peters and Waterman ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความเป็นเลิศและต่อมาได้มีการพัฒนาผลการวิจัยเป็นรูปแบบการบริหารที่เป็นเลิศ เรียกว่า “McKinsey 7-S Model” ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ (สมาน อัสวภูมิ, 2559 : 1-5)

1.1.1 Structure (โครงสร้างการจัดองค์การ) หมายถึง โครงสร้างการจัดองค์การเป็นแบบไหน กลุ่มงานเป็นอย่างไร ใครขึ้นตรงและรายงานต่อใคร รวมถึงขนาดการควบคุม การรวมอำนาจ การกระจายอำนาจ การแบ่งโครงสร้างงานตามหน้าที่ และตามภูมิภาคได้อย่างเหมาะสม

1.1.2 Strategy (ยุทธศาสตร์องค์การ) หมายถึง แผนในการรักษาจุดยืนและเป็นจุดแข็งขององค์การเพื่อชนะคู่แข่ง ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ช่วยสนับสนุนให้องค์กรมีขีดความสามารถเหนือคู่แข่ง

1.1.3 Systems (ระบบการทำงาน) หมายถึง กิจกรรมและกระบวนการดำเนินงานที่บุคลากรในองค์กรใช้ในการดำเนินงานประจำวันเพื่อให้งานสำเร็จ ยังรวมถึงเรื่องระบบการบริหารจัดการและระบบการปฏิบัติงาน

1.1.4 Style of Management (แนวการบริหาร) หมายถึง แบบภาวะผู้นำที่ผู้บริหารใช้ในการบริหารงาน ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งโดยเฉพาะผู้บริหารระดับสูง จะมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของพนักงานภายในองค์กรมากกว่าคำพูดของผู้บริหาร

1.1.5 Skills Corporate Strengths (ทักษะงาน) หมายถึง ความสามารถในการทำงานของบุคลากรในองค์กรว่ามีความเชี่ยวชาญหรือมีความชำนาญในด้านใด

1.1.6 Staff (บุคลากร) หมายถึง บุคลากรและความสามารถทั่วไปของบุคลากร

1.1.7 Shared Values (ค่านิยมร่วมกัน) หมายถึง เป้าหมายสูงสุดในการตั้งองค์การ ซึ่งเป็นค่านิยมหรือคุณค่าที่องค์การทำที่สะท้อนจากวัฒนธรรมและจริยธรรมขององค์การ

1.2 NSW Department of Education (2023 : 1-5) ได้กล่าวว่า ความเป็นเลิศของโรงเรียนมีองค์ประกอบของการปฏิบัติที่มีคุณภาพสูงสามขอบเขต คือ การเรียนรู้ การเรียนการสอนและการนำซึ่งมีกรอบการอธิบาย 14 องค์ประกอบในสามขอบเขตที่กล่าวมา คือ 1) วัฒนธรรมการเรียนรู้ของโรงเรียน 2) คุณภาพชีวิตในโรงเรียน 3) หลักสูตรและการเรียนรู้ 4) การประเมินและการรายงาน 5) การวัดผล การปฏิบัติงานของผู้เรียน 6) ห้องเรียนที่มีประสิทธิภาพ 7) ทักษะและการใช้ข้อมูลการประเมินผลการเรียนของนักเรียน 8) การปฏิบัติงานร่วมกัน 9) การเรียนรู้และการพัฒนา 10) มาตรฐานวิชาชีพ 11) ภาวะผู้นำ 12) การวางแผนและการดำเนินงานของโรงเรียนและการรายงาน 13) ทรัพยากรของโรงเรียนถูกนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 14) การปฏิบัติการจัดการและกระบวนการ

2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

2.1 ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ Burns กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็นปฏิสัมพันธ์ของบุคคลที่มีความแตกต่างกันในด้านอำนาจระดับแรงจูงใจและทักษะเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายร่วมกันซึ่งเกิดได้ใน 3 ลักษณะคือ (Burns, J. M., 1978 : 29)

2.1.1 ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน (Transactional Leadership) เป็นปฏิสัมพันธ์ที่ผู้นำติดต่อกับผู้ตาม เพื่อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ผู้นำจะใช้รางวัลเพื่อตอบสนองความต้องการและเพื่อแลกเปลี่ยนกับความสำเร็จในการทำงาน

2.1.2 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ผู้นำจะตระหนักถึงความต้องการและแรงจูงใจของผู้ตามผู้นำและผู้ตาม มีปฏิสัมพันธ์กันในลักษณะยกระดับ

ความต้องการซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพทั้งสองฝ่ายคือเปลี่ยนผู้ตามไปเป็นผู้นำ การเปลี่ยนแปลง และเปลี่ยนผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้เป็นผู้นำแบบจริยธรรม กล่าวคือ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง จะตระหนักถึงความต้องการของผู้ตาม จะกระตุ้นให้ผู้ตามเกิดความรู้สึก (Conscious) ยกระดับ ความต้องการของผู้ตามให้สูงขึ้น ทำให้ผู้ตามเกิดจิตสำนึกของอุดมการณ์และยึดถือค่านิยมเชิงจริยธรรม

2.1.3 ภาวะผู้นำแบบจริยธรรม (Moral Leadership) ผู้นำการเปลี่ยนแปลง จะเปลี่ยนเป็นผู้นำแบบจริยธรรมอย่างแท้จริง เมื่อได้ยกระดับความประพฤติและความปรารถนา เชิงจริยธรรมทั้งผู้นำและผู้ตามให้สูงขึ้นและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งสองฝ่าย อำนาจของผู้นำจะเกิดขึ้น เมื่อผู้นำทำให้เกิดความไม่พึงพอใจต่อสภาพเดิม แล้วจึงดำเนินการเปลี่ยนแปลงสภาพทำให้ผู้นำและ ผู้ตามไปสู่จุดหมายที่สูงขึ้น ผู้นำทั้งสามลักษณะตามทฤษฎีของ Burns มีลักษณะเป็นแกนต่อเนื่องภาวะ ผู้นำแบบแลกเปลี่ยนอยู่ปลายสุดของแกน ตรงกันข้ามกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงซึ่งมุ่งเปลี่ยนสภาพ ไปสู่ภาวะผู้นำแบบจริยธรรม

2.2 ทฤษฎีภาวะผู้นำตามสถานการณ์ของ Hersey and Blanchard กล่าวถึง ภาวะผู้นำ ตามสถานการณ์ ประกอบด้วยภาวะผู้นำ 4 แบบคือ (Hersey P, & Blanchard K. H., 1982 : 150)

2.2.1 แบบสั่งการ (Telling) เป็นพฤติกรรมที่มุ่งงานสูงและมุ่งสัมพันธ์ต่ำ พฤติกรรม แบบนี้ผู้นำจะต้องให้คำแนะนำที่เฉพาะเจาะจงและนิเทศงานอย่างใกล้ชิด

2.2.2 แบบแนะนำ (Selling) เป็นพฤติกรรมที่มุ่งงานสูงและมุ่งสัมพันธ์สูง พฤติกรรม แบบนี้ผู้นำยังต้องให้คำแนะนำและชี้แนะในระดับมาก อยู่ในสถานการณ์แบบนี้ผู้นำต้องอธิบายการตัดสินใจ ของตัวเองและเปิดโอกาสให้ผู้ตามได้ซักถามเพื่อความกระจ่าง

2.2.3 แบบการให้มีส่วนร่วม (Participating) เป็นพฤติกรรมที่มุ่งสัมพันธ์สูงและ มุ่งงานต่ำ พฤติกรรมแบบนี้ผู้ตามต้องการการสนับสนุนเป็นอย่างมากและต้องการการชี้แนะเพียงเล็กน้อย ในสถานการณ์แบบนี้ผู้นำต้องให้ผู้ตามได้แสดงความคิดเห็นและส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ต่อบังคับบัญชา ได้ตัดสินใจ

2.2.4 แบบการมอบอำนาจ (Delegating) เป็นพฤติกรรมที่มุ่งสัมพันธ์ต่ำและ มุ่งงานต่ำ พฤติกรรมแบบนี้ผู้นำแสดงพฤติกรรมชี้แนะและการสนับสนุนน้อยที่สุด โดยให้ผู้ตามรับผิดชอบ ในการตัดสินใจและรับผิดชอบในการปฏิบัติงานเอง

2.3 ทฤษฎีพฤติกรรมภาวะผู้นำของ Luthans ได้จำแนกผู้นำออกเป็น 3 แบบ คือ ผู้นำแบบ ประชาธิปไตย (Democratic Leadership) ผู้นำแบบอัตตาธิปไตย (Autocratic Leadership) และผู้นำ แบบเสรีนิยม (Laissez-Faire Leadership) (Luthans, F., 1998 : 453)

2.3.1 พฤติกรรมแบบประชาธิปไตย (Democratic Style) จะเน้นการนำบุคลากรให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการด้วย มีการมอบอำนาจและกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกคนทุกฝ่ายให้ได้มีส่วนตัดสินใจในการกำหนดวิธีการทำงานและนำ Feedback มาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงงาน ภาวะผู้นำแบบนี้มีประสิทธิภาพที่สุด

2.3.2 พฤติกรรมผู้นำแบบอัตตาธิปไตย (Autocratic Style) เป็นลักษณะเผด็จการในการทำงานโดยจะระบุวิธีการทำงานการตัดสินใจเป็นลักษณะรวมศูนย์ไม่กระจายและจะจำกัดขอบเขตการมีส่วนร่วม

2.3.3 ผู้นำแบบเสรีนิยม (Laissez-Faire Style) ผู้นำแบบนี้จะให้อิสระแก่กลุ่ม โดยให้กลุ่มที่ทำงานมีสิทธิในการตัดสินใจและทำงานให้แล้วเสร็จด้วยวิธีใดก็ได้ตามแต่ทางกลุ่มทำงานเห็นเหมาะสมผู้นำจะไม่ค่อยเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับงาน

3. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับหลักกัลยาณมิตรธรรม

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2556 : 204) ได้กล่าวว่า กัลยาณมิตรธรรม 7 ที่ควรนำมาใช้ในการปฏิบัติ ประกอบด้วย 7 ประการ ดังนี้

1. ปิโย คือ น่ารัก เป็นที่รักที่พอใจ ในฐานะเป็นที่สบายใจและสนิทสนม ชวนให้อยากเข้าไปปรึกษา ไต่ถาม หรือเป็นผู้ประกอบด้วยเมตตา ทำให้เรารู้สึกว่ามีเพื่อน ทำให้เกิดความอบอุ่นใจ

2. ครุ คือ เป็นที่เคารพ ในฐานะประพาสสมควรแก่ฐานะให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย เป็นที่เคารพ มีความหนักแน่น มีคุณธรรม เป็นผู้มีความประพาสสมควรเหมาะสมสมควรแก่ฐานะเป็นหลักให้กับคนที่คบหา

3. ภาวนิโย คือ เป็นที่ยกย่อง น่าเจริญใจในฐานะทรงคุณ คือ ความรู้สึกและภูมิปัญญาแท้จริงทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนอยู่เสมอ ควรเอาอย่างทำให้ระลึกและเอ๋ยอ้างด้วย

4. วตตา จ คือ เป็นผู้รู้จักพูด รู้จักพูดให้ได้ผล รู้ว่าในสถานการณ์ไหนและกับใคร ควรพูดอะไร อย่างไร คือ พูดให้เขาเข้าใจ พูดให้เขาได้รับประโยชน์ และพูดให้เขาช่วยกันสร้างสรรค์ประโยชน์

5. วจนกฺขโม คือ เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ พร้อมทั้งจะรับฟังคำปรึกษาซักถาม คำเสนอและวิพากษ์วิจารณ์ อดทนฟังได้ไม่เบื่อไม่ฉุนเฉียว พยายามที่จะช่วยชี้แจงจนกระทั่งเกิดความเข้าใจชัดเจน และเอาใจใส่อดทนต่อการที่จะแนะนำสั่งสอน

6. คมภีรณฺจ กถํ กตฺตา คือ เป็นผู้พูดถ้อยคำลึกซึ้งได้ สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจ และให้เรียนรู้ เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป กัลยาณมิตรที่มีคุณสมบัติพิเศษที่จะช่วยลูกศิษย์ได้อย่างแท้จริงก็คือผู้ที่สามารถทำให้เข้าถึงสิ่งที่ลึกซึ้งให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป

7. โน จงฐาเน นิโยชเย คือ ไม่ชักนำในอฐานะ ไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหลหรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย

จากแนวคิด ทฤษฎี ของการบริหารสู่ความเป็นเลิศ ภาวะผู้นำ และหลักกัลยาณมิตรธรรม สามารถนำแนวคิดดังกล่าวไปใช้ในการบริหารการศึกษาได้โดย ในการบริหารงานจะต้องมีการจัดโครงสร้างองค์กร ยุทธศาสตร์องค์กร ระบบการทำงาน แนวการบริหาร การพัฒนาทักษะการทำงาน บุคลากร และค่านิยมร่วมกัน ที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศในการเรียนรู้ ความเป็นเลิศในการเรียนการสอน และความเป็นเลิศในการนำโดยใช้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงจริยธรรม มีการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม คำนึงถึงหลักประชาธิปไตย และใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมเป็นตัวกำกับในการบริหารการศึกษา

สรุป

ภาวะผู้นำสู่ความเป็นเลิศทางการบริหารการศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรธรรมนั้น จะเป็นภาวะที่ผู้นำใช้กระบวนการโน้มน้าว ชี้นำ กระตุ้นความคิด ของบุคลากรให้ปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ ในการทำตามคำสั่ง ทำให้ผู้ร่วมงานมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาเกิดคุณภาพที่เด่นชัด สูงกว่ามาตรฐานที่กำหนด เป็นที่ยอมรับของสถานศึกษาอื่นและหน่วยงานอื่น ในการดำเนินงานมีการกำหนดทิศทางหรือเป้าหมายของสถานศึกษาที่ชัดเจน มีแนวทางมุ่งสู่เป้าหมายที่กำหนดด้วยทรัพยากรที่มีอยู่ รวมถึงเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วมของบุคลากรในสถานศึกษา โดยมีการช่วยเหลือ แนะนำ สนับสนุนจากบุคลากรทั้งในและนอกสถานศึกษาด้วยความเป็นมิตร มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่างเต็มที่ และปรารถนาดีต่อกัน เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด

การนำแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำสู่ความเป็นเลิศทางการบริหารการศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรธรรมไปใช้ในการบริหารสถานศึกษานั้น ผู้บริหารจะต้องมีการจัดโครงสร้างองค์กร ยุทธศาสตร์องค์กร ระบบการทำงาน แนวการบริหาร ทักษะงาน บุคลากร และการสร้างค่านิยมร่วมกัน โดยมุ่งให้เกิด ความเป็นเลิศในการเรียนรู้ การเรียนการสอน และการนำ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงจริยธรรม มีการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม มีความเป็นประชาธิปไตยในการทำงาน สามารถเป็นผู้นำทางวิชาการได้ โดยอาศัยหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 เป็นตัวกำกับในการบริหารงานสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 1) ปิโย เป็นผู้นำรักหรือเป็นที่รัก 2) ครุ เป็นที่เคารพ 3) ภาวนีโย เป็นที่เจริญใจ เป็นแบบอย่างให้เราได้ 4) วตตา จ เป็นผู้ฉลาดในการใช้ถ้อยคำ นำรับฟังมีเหตุผล 5) วจนกขโม เป็นผู้อดต่อถ้อยคำ 6) คมภีรณจก กตตา เป็นผู้ที่กล่าวถ้อยคำหรือเรื่องที่ลึกซึ้งได้ 7) โน จงฐาเน นิโยชเย ไม่ชักจูงในสิ่งที่เหลวไหลไร้สาระ หรือในทางที่เสียหาย ซึ่งจะทำให้สถานศึกษาเกิดความเป็นเลิศในด้านคุณภาพการศึกษาต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

ภาวะผู้นำสู่ความเป็นเลิศทางการบริหารการศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรธรรมนั้น จะเป็นภาวะที่ผู้นำใช้กระบวนการต่าง ๆ ในการโน้มน้าวบุคลากรให้ปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจในการทำตามคำสั่ง เพื่อให้เกิดคุณภาพที่เด่นชัด สูงกว่ามาตรฐานที่กำหนด และเป็นที่ยอมรับของสถานศึกษาอื่นและหน่วยงานอื่น โดยมีการช่วยเหลือ แนะนำ สนับสนุนจากบุคลากรทั้งในและนอกสถานศึกษาด้วยความเป็นมิตร มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่างเต็มที่และปรารถนาดีต่อกัน เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด โดยในการบริหารการศึกษาที่เป็นเลิศนั้นจะต้องมีหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 เป็นตัวกำกับ ส่งเสริม สนับสนุน เพื่อให้การบริหารที่เป็นเลิศบรรลุมาตรฐานและมีคุณธรรมซึ่งส่งผลให้องค์กรทางการศึกษานั้น ประสบผลสำเร็จในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งสรุปได้ดังแผนภาพ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

- ฉวีวรรณ แผ้วตะคุ. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นเลิศของการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ดิน ประชุมพทธี. (2555). ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนิต รัตนศักดิ์ดา. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.
- นพพล ศุภวิทยาเจริญกุล. (2560). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- เนตรพัฒนา ยาวีราช. (2556). ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: ทริปปี้ลกรุ๊ป.
- พงศ์ศักดิ์ รัชตเวชกุล. (2562). ผลกระทบของการบริหารความเป็นเลิศที่มีต่อความสำเร็จขององค์กรของอุตสาหกรรมยานยนต์ในประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทการจัดการมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระครูโกศลธรรมานุสิฐ (ประสิทธิ์ อโสภา/มกราญ). (2560). รูปแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 14. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทพุทธศาสตรบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ประยุตโต). (2556). ธรรมานุชีวิต. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2551). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: เอส อาร์ พรินติ้ง แมส โปรดักส์.
- พระมหาสุภูมิ วิราม. (2565). การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องกัลยาณมิตรตามหลักพุทธจริยศาสตร์ทัศนะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนวัดปากน้ำวิทยาคมและโรงเรียนสุวรรณพลับพลาพิทยาคม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พัชรา วนิชวสิน. (2560). การพัฒนาภาวะผู้นำ : จากทฤษฎีสู่แนวปฏิบัติที่ดีและกรณีศึกษา. กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.

- สมาน อัครภูมิ. (2559). ความเป็นเลิศและการจัดการความเป็นเลิศ. วารสารบริหารการศึกษาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 16(1), 1-5.
- สวัสดี ทองมีเพชร. (2561). ชุดฝึกอบรมวิธีพัฒนาจิต. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- อะดิศักดิ์ สมบัติคำ. (2565). การบริหารงานตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือ ตำบลหนองเรือ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม. (วิทยานิพนธ์ปริญญา รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Burns, J. M. (1978). Leadership. New York: Harper and Row.
- Deporter, B. (2000). The 8 keys of Excellence : Principles to live By. Florida: Forum Learning.
- Draft, R. L. (2005). The leadership experience. (3rded). Mason, OH: Thomson South-Western.
- Hersey, P., & Blanchard, K. H. (1982). Management of organizational behavior: Utilizing human resources. New York: Prentice-Hall.
- Luthans, F. (1998). Organizational behavior. 8thed. Boston: Irwin McGraw-Hill.

การจัดการนวัตกรรมเพื่อผู้ประกอบการยุคใหม่

Innovation Management for New Generation Entrepreneurs

วศิน เพชรพงศ์พันธ์¹, จิตติ กิตติเลิศไพศาล²,
ราเชนทร์ นพณัฐวงศ์³, ทวิน โคตรธรรม⁴, กิตติศักดิ์ ภูตะสุน⁵,
อนุชา ศรีสกุลธนไชย⁶, อัคคีเดช เกตอู่คำ⁷ และ ปันยาสุก วรसान⁸

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร^{1,2,4,5,6,8}

มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์³

Wasin Phetphongphan¹, Jitti Kittilertpaisarn²,

Rachen Noppanatwongsakorn³, Tawin Kottarm⁴, Kittisak Pootaloon⁵,

Anucha Srisakunthanachai⁶, Ackideth Ketoukham⁷ and Panyasouk Volasane⁸

Sakon Nakhon Rajabhat University^{1,2,4,5,6,8}

Southeast Asia University (SAU)³

Corresponding Author, E-mail: Wasin@snru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทและความสำคัญของนวัตกรรมที่มีต่อผู้ประกอบการยุคใหม่ นวัตกรรมถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความสามารถทางการแข่งขันของผู้ประกอบการยุคใหม่ ในขณะเดียวกันผู้ประกอบการยุคใหม่ก็เป็นกลไกสำคัญในการสร้างนวัตกรรมเช่นกัน ในประเทศที่มีความก้าวหน้าและเพียบพร้อมไปด้วยนวัตกรรม รัฐบาลได้ให้ความสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนด้านการสร้างผู้ประกอบการยุคใหม่จากการใช้ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นฐาน ตลอดจนสามารถพัฒนาการดำเนินงานของผู้ประกอบการยุคใหม่ให้มีความรู้ความสามารถในการสร้างนวัตกรรมโดยผ่านกระบวนการและกลไกการจัดการต่าง ๆ ของสังคม อย่างไรก็ตามคุณลักษณะที่ดีของผู้ประกอบการยุคใหม่นั้น จะต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีความมุ่งมั่นในการสร้างธุรกิจ มีความกล้าที่จะเสี่ยง มีความรู้และความเชี่ยวชาญในเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ มีความเป็นผู้นำ มีเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ด้วย

คำสำคัญ: การจัดการนวัตกรรม; ผู้ประกอบการยุคใหม่; การขับเคลื่อนพัฒนาเศรษฐกิจ

* ได้รับบทความ: 8 พฤศจิกายน 2566; แก้ไขบทความ: 18 ธันวาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 21 ธันวาคม 2566

Abstract

This article aims to reflect on the role and importance of innovation in modern entrepreneurship. In which innovation is considered an important tool in building the competitiveness of modern entrepreneurs. At the same time, modern entrepreneurs are also important mechanisms for innovation. In a country that is progressive and full of innovation. The government has given importance to promoting and supporting the creation of new generation entrepreneurs from the use of knowledge in science and technology as a base. as well as being able to develop the operations of modern entrepreneurs to have the knowledge and ability to create innovation through processes and various management mechanisms of society. Must be a visionary Committed to building a business Have the courage to take risks, have knowledge and expertise in business-related technologies. have leadership There is also a network of cooperation with various organizations.

Keywords: Innovation Management; New Generation Entrepreneurs; Driving Development Economic

บทนำ

ผู้ประกอบการเป็นเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เพราะในการดำเนินกิจกรรมของการประกอบการ คือ สิ่งกระตุ้นให้เศรษฐกิจเจริญเติบโต ดังนั้น รัฐบาลจึงให้ความสำคัญกับ SMEs และมุ่งสร้างสังคมผู้ประกอบการให้แพร่หลาย ทั้งนี้เพื่อสนับสนุนให้เกิดผู้ประกอบการยุคใหม่ที่มีพื้นฐานความรู้และขีดความสามารถ และเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นว่าประเทศไทยนั้นมีผู้ประกอบการที่มีศักยภาพและประสิทธิภาพ สามารถช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยให้มีความเจริญก้าวหน้า และแข่งขันในระดับเวทีการค้าโลกได้อย่างยั่งยืน (เยาวลักษณ์ เคลือบมาศ, 2551 : 45-51) ผู้ประกอบการที่ดีนั้นจะต้องพร้อมที่จะทำงานหนัก และยังต้องมีความรู้เกี่ยวกับการบริหารธุรกิจอีกหลายประการ เช่น การบริหารบุคคล การเงิน และบัญชี การจัดซื้อ การบริหาร การตลาด การโฆษณา การผลิต เอกสารธุรกิจการบริหารความเสี่ยง การขนส่งและวัฏจักรธุรกิจ ฯลฯ ดังนั้น ผู้ที่ สนใจจะประกอบธุรกิจจะต้องศึกษาเรื่องดังกล่าวให้เข้าใจ เพื่อประกันความสำเร็จในการประกอบการ (สมคิด บางโม, 2555) โดยภาพรวมแล้วผู้ประกอบการ หรือผู้ลงทุน เป็นผู้ประกอบธุรกิจโดยยอมรับความเสี่ยงต่อการขาดทุนและกำไร รวมทั้งควบคุมดำเนินการธุรกิจด้วยตนเองผู้ที่สนใจจะประกอบธุรกิจจะต้องศึกษาเรื่องดังกล่าวให้เข้าใจ เพื่อประกันความสำเร็จในการประกอบการ เพื่อลงมือทำประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

โดยพิสูจน์ความสามารถให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยมีองค์ประกอบสำคัญคือนวัตกรรมและความเป็นอิสระในการบริหารงานการทำงานเชิงรุก ความสามารถในการแข่งขัน การเผชิญกับความเสี่ยง การนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในองค์กร นวัตกรรมของผู้ประกอบการ (Innovation for Entrepreneur) จึงเป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการให้ความสำคัญ

นวัตกรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความสามารถทางการแข่งขันของผู้ประกอบการ ในขณะเดียวกันผู้ประกอบการก็เป็นกลไกสำคัญในการสร้างนวัตกรรม ดังนั้น ในประเทศที่มีความก้าวหน้าและเพียบพร้อมไปด้วยนวัตกรรม เช่น เดนมาร์ก สวีเดน และนอร์เวย์ เป็นต้น จึงให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างผู้ประกอบการจากการใช้ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นฐาน ตลอดจนพัฒนาการดำเนินงานของผู้ประกอบการให้มีความสามารถ และความเข้มแข็งที่จะสร้างนวัตกรรมได้ โดยผ่านกระบวนการและกลไกการจัดการความรู้ในมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาชั้นสูงในลักษณะที่เรียกว่า “Incubator” รวมทั้งมีการสนับสนุนทั้งทางด้านเทคนิคทางด้านความรู้ด้านทรัพยากรบุคคล ตลอดจนด้านการเงินอย่างจริงจัง อย่างไรก็ตามคุณลักษณะของผู้ที่จะสามารถเป็นผู้ประกอบการได้นั้นจะต้องมีวิสัยทัศน์ มีความมุ่งมั่นในการสร้างธุรกิจ มีความกล้าที่จะเสี่ยง มีความรู้และความเชี่ยวชาญในเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ มีความเป็นผู้นำ มีเครือข่ายความร่วมมือ นวัตกรรมจึงถือว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับผู้ประกอบการที่จะใช้ในการสร้างความได้เปรียบในเชิงการแข่งขัน โอกาสทางการตลาดและความสำเร็จให้แก่ธุรกิจ ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่ผู้ประกอบการใช้เรื่องของการเปลี่ยนแปลงเป็นโอกาสในการสร้างความแตกต่างทางธุรกิจจนเป็นที่เข้าใจโดยทั่วกันว่า การเป็นผู้ประกอบการและการมีนวัตกรรมเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (Drucker, 1994 and Kanungo, 1999)

ในด้านความสำคัญของนวัตกรรมต่อการเป็นผู้ประกอบการนั้น โดยที่นวัตกรรมจะช่วยทำให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเมื่อผู้ประกอบการเป็นผู้สร้างนวัตกรรมขึ้นมา ผู้ประกอบการ ถือว่าเป็นผู้มีบทบาทและความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนานวัตกรรม และนวัตกรรมก็มีบทบาททำให้การเป็นผู้ประกอบการประสบความสำเร็จด้วยเช่นกัน ซึ่งทั้งสองอย่างนี้ จะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ในทางบวก (Zhao, 2005) แนวคิดของมุมมองด้านผู้ประกอบการยังได้กำหนดลักษณะของผู้ที่จะถูกจัดว่าเป็นผู้ประกอบการนั้น จะต้องมึลักษณะเป็นบุคคลที่สามารถจัดตั้งธุรกิจใหม่ด้วยการใช้ความคิดใหม่ ผสมผสานสิ่งที่มีอยู่เดิมเพื่อสร้างนวัตกรรม และทำให้เกิดความมั่งคั่งในเชิงเศรษฐกิจทั้งต่อตนเองและสังคม (Bygrave, 1994; Johnson, 2001) นอกจากนั้น (Legge & Hindle, 1997) และ (Dorf & Byers, 2008) เชื่อว่า ผู้ที่จะเป็นผู้ประกอบการได้จะต้องเป็นผู้ที่มีลักษณะของการเป็นผู้นำทีมผู้นำองค์กร และเสาะแสวงหาโอกาสเพื่อสร้างนวัตกรรม ในขณะที่ (Drucker, 1994) ได้เน้นในประเด็นที่เพิ่มเติมไปกว่า ผู้ประกอบการจะต้องมีความสามารถในการวิจัย การออกแบบ และการปรับเปลี่ยนความคิด และสิ่งประดิษฐ์

ให้เป็นนวัตกรรมโดยผ่าน กระบวนการทางการตลาด และสามารถใช้นวัตกรรมสร้างความสำเร็จให้ธุรกิจของตนได้

อย่างไรก็ตาม ความสำคัญของนวัตกรรมที่มีต่อผู้ประกอบการและความสำคัญของผู้ประกอบการที่มีต่อการพัฒนานวัตกรรม โดยชี้ให้เห็นว่า นวัตกรรมจะช่วยให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจก็ต่อเมื่อผู้ประกอบการได้สร้างนวัตกรรมเพื่อมุ่งหวังผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ ดังนั้น แนวคิดเรื่องนวัตกรรมในมุมมองด้านผู้ประกอบการ จึงถือว่าผู้ประกอบการเป็นผู้มีบทบาทและความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนานวัตกรรม และนวัตกรรมก็มีบทบาทต่อการทำให้ผู้ประกอบการประสบความสำเร็จด้วยเช่นกัน นอกจากนี้แนวคิดดังกล่าวยังถือว่าผู้ที่将被จัดว่าเป็นผู้ประกอบการนั้น คือ บุคคลที่สามารถจัดตั้งธุรกิจใหม่ด้วยการใช้ความคิดใหม่ผสมผสานสิ่งที่มีอยู่เดิมในการสร้างนวัตกรรมขึ้นมา เพื่อทำให้เกิดความมั่งคั่งทั้งต่อตนเองและสังคมได้อย่างยั่งยืน Entrepreneur

ความหมายของผู้ประกอบการ

ผู้ประกอบการ เดิมมาจากภาษาฝรั่งเศสว่า Entreprende ซึ่งใช้ตั้งแต่ศตวรรษที่ 12 หมายความว่า Do something without Any Economic Connotation และในอังกฤษในช่วงศตวรรษที่ 14 คำว่าผู้ประกอบการ ใช้คำว่า Adventurer and Undertaker และต่อมาก็ใช้คำว่า Projector และ Contractor ซึ่งคำกล่าวนั้นหมายถึง คนที่มีหน้าที่และคุณลักษณะที่มีประสบการณ์ที่ท้าทาย เสี่ยงในการทำงานในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง (นิรนาม, มปป.5) มีผู้นิยามความหมายของผู้ประกอบการ (Entrepreneur) ที่หลากหลายดังนี้

Hodgetts and Kuwatko (1986) ผู้ประกอบการ หมายถึง ผู้จัดตั้งองค์การเป็นเจ้าของบริหารงาน และยอมรับความเสี่ยงทางธุรกิจ

Hatten, T.S. (2006) นิยามผู้ประกอบการ หมายถึง บุคคลที่มีโอกาส และผลประโยชน์ในธุรกิจ โดยเป็นผู้มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องการเงิน การจัดการวัตถุดิบ และการเผชิญกับความเสี่ยงในการริเริ่มหรือดำเนินธุรกิจ

Longenecker, Moore, Petty and Palich (2006) นิยามผู้ประกอบการ หมายถึง บุคคล ที่ค้นพบความต้องการของตลาด และดำเนินธุรกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด โดยต้องเผชิญกับความเสี่ยง มีแรงกระตุ้นผลักดันเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในนวัตกรรม และความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ

จากการให้ความหมายของผู้ประกอบการข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ผู้ประกอบการ หมายถึง บุคคลที่จัดตั้งองค์การดำเนินธุรกิจให้ประสบความสำเร็จโดยยอมรับความเสี่ยง เป็นผู้ที่มีมองเห็นโอกาสในการสร้างผลประโยชน์ จากการแก้ไขปัญหาหรือความต้องการของตลาด โดยนำทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดมาสร้างสรรค์หรือปรับปรุงผลิตภัณฑ์เพื่อส่งมอบสินค้า หรือบริการ ดำเนินธุรกิจตามหลักสากล กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในนวัตกรรมและความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ

ลักษณะความเป็นผู้ประกอบการที่ดี

ลักษณะความเป็นผู้ประกอบการเป็นปัจจัยที่ช่วยให้องค์กรเกิดความสำเร็จ ถาวร ศรีสุขะโต (2543) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้เริ่มประกอบกิจการว่า มีความต้องการ มีความกล้าเสี่ยง เป็นนักแก้ปัญหา มีภาวะผู้นำโดยธรรมชาติ มีความกระตือรือร้นสูง มีความเชื่อมั่นในตัวเองสูง เป็นบุคคลที่ทำงานหนักบริหารตามวัตถุประสงค์และเห็นความสำคัญของงาน โดยบุคลิกลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จนั้น จะต้องเป็นนักวิเคราะห์โอกาสชอบค้นคว้า มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุและผล เรียนรู้จากประสบการณ์ มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถโน้มน้าวจิตใจผู้อื่น สร้างพันธมิตรที่ดี และมีความยืดหยุ่นปรับตัวได้ทุกสถานการณ์ มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

Hatten, T.S. (2006) ได้ระบุลักษณะพฤติกรรมของผู้ประกอบการไว้ ดังนี้

1. มีความคิดสร้างสรรค์ (Creation) มีการริเริ่มดำเนินธุรกิจใหม่
2. มีสร้างนวัตกรรม (Innovation) มีการผลิตสินค้าใหม่รวมถึงกระบวนการดำเนิน ธุรกิจ การตลาด และการจัดการองค์การด้วยกระบวนการใหม่ ๆ
3. มีความสามารถในการบริหารความเสี่ยง (Risk management) ผู้ประกอบการหรือเจ้าของธุรกิจจะต้องมีความรับผิดชอบต่อความเสี่ยงอันเกิดจากการขาดทุน หรือความล้มเหลวในการดำเนินธุรกิจ
4. มีความสามารถในการบริหารงานทั่วไป (General management) ผู้ประกอบการ หรือเจ้าของธุรกิจจะต้องมีแนวทางในการดำเนินธุรกิจ และจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ของธุรกิจให้มีความเหมาะสม
5. มีความมุ่งหวังในประสิทธิภาพ (Performance intention) ผู้ประกอบการ หรือเจ้าของธุรกิจจะต้องมีความคาดหวังในผลกำไร หรือระดับการเจริญเติบโตของธุรกิจ

Maslow (1943) ได้มีแนวคิดในการจัดลำดับขั้นของการจูงใจตามความต้องการและสัณฐานาณของมนุษย์ โดยได้คิดว่า ความต้องการและสัณฐานาณของมนุษย์แปรเปลี่ยนไปตามอิทธิพลต่าง ๆ ที่เกิดจากพฤติกรรมของแต่ละบุคคลและช่วงเวลาของชีวิตในแต่ละช่วง กระบวนการความต้องการของ Maslow เป็นลักษณะของกระบวนการที่เป็น Dynamic เขาเชื่อว่าเมื่อบุคคลได้รับสนองความพึงพอใจของความต้องการในลำดับล่างแล้ว บุคคลก็จะค้นหาความพึงพอใจในลำดับที่สูงขึ้นไปตามลำดับชุดความต้องการ ชุดความต้องการในระดับล่างจะมีอำนาจและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลมากกว่าชุดความต้องการในระดับที่สูงขึ้นไป บุคคลจะไม่สนใจชุดของความ ต้องการในลำดับที่สูงกว่าจนกระทั่งบุคคลสามารถสนองชุดความต้องการลำดับที่ต่ำกว่าในบางส่วนเป็นอย่างน้อย แต่ก็มีบุคคลบางคนที่ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีนี้ ซึ่งก็มีค่อนข้างน้อยมาก และเกิดขึ้นเฉพาะบุคคลที่มีบทบาทที่พิเศษ

การเป็นผู้ประกอบการยุคใหม่

ผู้ประกอบการยุคใหม่ คือ ผู้ประกอบการที่มีทักษะและจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการที่มีอัตลักษณ์ชัดเจน มีความสามารถในการแข่งขันและมีนวัตกรรมในการสร้างรูปแบบธุรกิจ นวัตกรรมของสินค้าและบริการ และนวัตกรรมในกระบวนการผลิตสินค้าและการให้บริการ ตลอดจนมีทักษะในการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัลเพื่อการดำเนินธุรกิจ และมีความสามารถในการเข้าถึงตลาดทั้งในและต่างประเทศ ทักษะการคิดพื้นฐานสำหรับผู้ประกอบการยุคใหม่

1. Think Big, Act Small หลักแนวคิด Think Big, Act Small นั้น ดร.เอ็ดเวิร์ด รูเบซ ผู้อำนวยการหลักสูตร ศูนย์ผู้ประกอบการที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม หรือ IDE Center (Innovation-Driven Entrepreneurship Center) กล่าวว่า สิ่งที่ถูกเรียกว่า Think Big คือ การมองภาพที่เราต้องการในอนาคตแล้วไปให้ถึงสิ่งนั้นด้วยหลัก 3I ได้แก่ Innovation / Impact / International และสำหรับ Act Small ประกอบด้วย 3E ได้แก่ การเสาะหา (Explore) และทดสอบ (Experiment) ก่อนที่จะนำเสนอศักยภาพตนเอง (Execute)

2. มองหานวัตกรรมใหม่อยู่เสมอ Innovation หรือ นวัตกรรม คือ กระบวนการสร้างมูลค่าด้วยการตอบโจทย์ความต้องการของตลาดจากวิธีการใหม่ๆ เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลง ความสร้างสรรค์ และมูลค่าที่สามารถผลักดันการเติบโต ผู้ประกอบการที่อยากชนะในการทำธุรกิจ ต้องหานวัตกรรมและไอเดียใหม่ ๆ อยู่เสมอ และควรคอยมองหาวิธีใหม่ๆ ที่จะช่วยพัฒนาธุรกิจและสินค้าที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงด้วย

3. เปิดใจรับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผู้ประกอบการต้องรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ ดูปัญหาในมุมมองที่กว้างขึ้นด้วยความคิดสร้างสรรค์ที่มากขึ้น

4. กระตือรือร้น ไม่กลัวการแข่งขัน ผู้ประกอบการควรจะมีคามกระตือรือร้นสูงและมีพลังงานพร้อมที่จะลุยไปแก้ปัญหาอยู่เสมอ ต้องมีสมาธิ มีความกระตือรือร้นและละเอียดรอบคอบ

จากแนวคิดผู้ประกอบการยุคใหม่ ที่ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบในแต่ละปี โดยกิจกรรมและธุรกรรมออนไลน์เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด อีกทั้งการระบาดของโควิด-19 เร่งผลักดันการใช้เครื่องมือดิจิทัล และอินเทอร์เน็ตในไทยทั้งการสื่อสาร การเรียนและทำงานผ่านระบบออนไลน์ และการซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันแทนการเดินเข้าห้างสรรพสินค้า ดิจิทัลได้กลายเป็นส่วนสำคัญของความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจที่จะขาดไม่ได้ ซึ่งการเชื่อมโยงระบบต่าง ๆ ให้ส่งผ่านข้อมูลระหว่างกันได้สะดวกและรวดเร็ว ทั้งส่วน การผลิต คลังสินค้า การซื้อ-ขาย การเงิน และการขนส่ง เพื่อจัดส่งสินค้าถึงมือลูกค้าอย่างรวดเร็วและถูกต้อง ดังนั้น องค์กรจึงต้องอาศัยนวัตกรรมของผู้ประกอบการ (Innovation for Entrepreneur)

นวัตกรรมเพื่อผู้ประกอบการ (Innovation for Entrepreneur)

นวัตกรรมเพื่อผู้ประกอบการเกิดจากการผสมผสานของสภาวะการเป็นผู้ประกอบการ และการบริหารจัดการด้วยความรู้ เพื่อทำให้เกิดความคิดใหม่ที่ส่งผลต่อการเกิดนวัตกรรม ผู้ประกอบการที่มีความรู้และมีหลักในกระบวนการบริหาร สามารถที่จะเข้าถึงความรู้ โดยสามารถจัดการกับความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดนวัตกรรม ในปัจจุบันพบว่า มีการใช้คำว่า Innovative Entrepreneurs กันมากขึ้น (Guan, J. and Ma, N., 2003) โดยการผสมผสานความหมายระหว่างคำว่า Entrepreneurs กับคำว่า Innovation และตีความในแง่มุมมองที่แตกต่างกันออกไป ในขณะที่ส่วนใหญ่มักจะให้ความหมายแยกจากกันระหว่างคำว่า Entrepreneurs และคำว่า Innovation และจากสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และธุรกิจ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว องค์การต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องคิดค้นสิ่งใหม่ เพื่อสร้างสรรค์สินค้าและบริการในรูปแบบใหม่ ๆ ตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้าและรูปแบบการดำเนินชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงไปโดยมีข้อจำกัดของทรัพยากรต่าง ๆ นวัตกรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกองค์กรมุ่งพัฒนาไปสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรม เนื่องจากนวัตกรรมสามารถสร้างความได้เปรียบให้กับองค์กรได้ในสภาวะการแข่งขันปัจจุบันและอนาคตที่ต้องเผชิญกับความท้าทาย

สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และคณะ (2553) ได้ให้ความหมายของนิยามในลักษณะที่แตกต่างกัน และหลายแง่มุม ตามพื้นฐานความรู้ของแต่ละท่าน ซึ่งหากได้พิจารณาประเด็นที่เป็นแก่นหลักสำคัญของนิยามต่าง ๆ แล้ว จะพบว่า มี 3 ประเด็นที่เป็นมิติสำคัญของนวัตกรรม คือ

1. ความใหม่ (Newness) สิ่งที่ได้รับการยอมรับว่า มีคุณลักษณะเป็นนวัตกรรมได้นั้นต้องมีความใหม่ คือ เป็นสิ่งใหม่ที่ถูกพัฒนาขึ้น ซึ่งอาจจะมีลักษณะเป็นผลิตภัณฑ์ บริการ หรือกระบวนการ โดยจะเป็นการปรับปรุงจากของเดิมหรือพัฒนาขึ้นใหม่เลยก็ได้
2. ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ (Economic benefits) คือ การให้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจหรือการสร้างความสำเร็จในเชิงพาณิชย์ กล่าวคือนวัตกรรมเพื่อผู้ประกอบการ จะต้องสามารถทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้นได้จากการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ นั้น ซึ่งประโยชน์ที่เกิดขึ้นอาจจะสามารถวัดได้เป็นตัวเงินโดยตรงหรือไม่เป็นตัวเงินโดยตรงก็ได้
3. การใช้ความรู้และความคิดอย่างสร้างสรรค์ (Knowledge and creativity idea) สิ่งที่จะถือว่าเป็นนวัตกรรมได้นั้น จะต้องเกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์เป็นฐานของการพัฒนาให้เกิดขึ้นใหม่ ไม่ใช่เกิดจากการลอกเลียนแบบ การทำซ้ำ เป็นต้น (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และคณะ, 2553)

กล่าวโดยสรุปแล้วนวัตกรรมเพื่อผู้ประกอบการ คือ การนำความคิดใหม่ ๆ วิธีการปฏิบัติใหม่ ๆ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ หรืออาจจะได้รับการปรับปรุงจากสิ่งดั้งเดิมให้ดีขึ้นเหมาะสมกับสถานการณ์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้รับการทดลองพิสูจน์และพัฒนาเป็นขั้นเป็นตอน เป็นระบบ จนเชื่อถือว่าให้ผลที่ดีกว่าเดิม

นำมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแนวปฏิบัติทางการศึกษา เป็นผลทำให้ประสิทธิภาพทางการศึกษาสูงขึ้น รวมถึงการกำเนิดผลิตภัณฑ์ การบริการ กระบวนการใหม่ การปรับปรุงเทคโนโลยี การแพร่กระจาย เทคโนโลยี และการใช้เทคโนโลยีให้เป็นประโยชน์และเกิดผลพวงทางเศรษฐกิจและสังคม

แนวความคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับนวัตกรรมเพื่อผู้ประกอบการ

บทความเรื่อง การจัดการนวัตกรรมเพื่อผู้ประกอบการยุคใหม่ มีแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

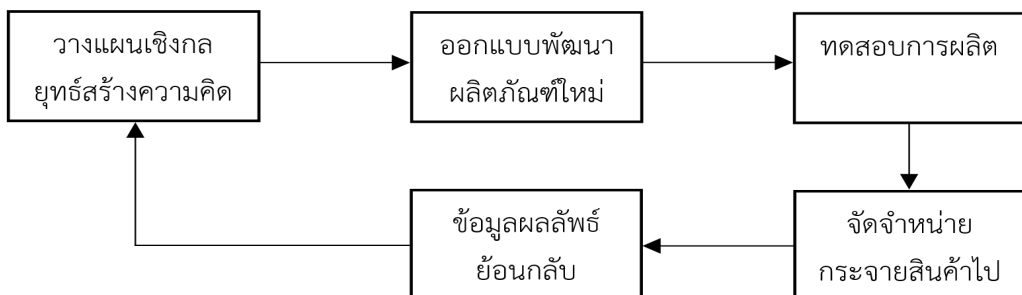
ทฤษฎีว่าด้วยระบบ (Systems Theory) ทฤษฎีแรกที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมที่จะอธิบาย คือ ทฤษฎีว่าด้วยระบบ มีนักวิจัยได้อธิบายทฤษฎีนี้ไว้หลากหลายความหมาย (Amabile, 1998) ได้กล่าวว่า กระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรมขององค์กรเกิดขึ้นในระดับของระบบงาน หมายถึง กลุ่มคนขนาดใหญ่ ทำงานร่วมกันในหน่วยงานหรือแผนกต่าง ๆ ได้ศึกษาเพื่อหาหนทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยนำเอา ความคิดใหม่ ๆ มาใช้และพากเพียรจนงานสำเร็จลุล่วงไปได้ ในขณะที่ (Hatch, 1997) กล่าวว่า ทฤษฎี ระบบ มีลักษณะที่สำคัญคือ การร่วมกันดำเนินงานของหน่วยงานย่อยหลาย ๆ หน่วยที่มีความสัมพันธ์ ซึ่งกันและกันจนเป็นหนึ่งเดียวกัน นอกจากนั้น (Amabile, 1998) เสนอแนะว่า องค์กรที่น่าทฤษฎีระบบ มาประยุกต์ใช้ต้องให้ความสำคัญต่อปัจจัยนำเข้า (Inputs) กระบวนการภายในองค์กร (Internal Processes) และผลผลิต (Outputs) รวมทั้งการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเหล่านี้ด้วยการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ทฤษฎีว่าด้วยระบบเครือข่ายทั่วไป (The General Systems Theory) ได้ถูกสร้างขึ้นโดย Ludwig von Bertalanffy ซึ่งเป็นนักฟิสิกส์ชีววิทยาชาวออสเตรีย ช่วงทศวรรษที่ 1950 ทฤษฎีของ Bertalanffy นั้นเป็นความพยายามที่จะรวบรวมศาสตร์ต่าง ๆ เพื่ออธิบาย ปรากฏการณ์ทางวิทยาศาสตร์จากหน่วยเล็กที่สุดไปจนถึงระดับสังคม นั่นคือ การศึกษาสิ่งต่าง ๆ ที่มี ส่วนเกี่ยวข้องกันโดยอาศัยระบบแบ่งระดับชั้น (A Hierarchy of Systems) ระบบที่อยู่ในระดับสูงขึ้นไป จะประกอบด้วย ระบบต่าง ๆ ที่อยู่ในระดับต่ำกว่า เช่น องค์กรเป็นระบบหนึ่งซึ่งอยู่ในระบบสูงจะประกอบไปด้วย ระบบย่อยต่าง ๆ อาทิภาค/ส่วน (Divisions) และแผนก (Department) ซึ่งแต่ละระดับจะมีปฏิสัมพันธ์ และมีอิทธิพลต่อกัน

นอกจากนี้นักวิจัยกลุ่มหนึ่ง อาทิ Padmore et al. (1998) และ Tang (1999) ได้สร้างแบบจำลอง เพื่ออธิบายกระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรม ซึ่งแบบจำลองถูกพัฒนาขึ้นมาจากตัวแบบเชิงเส้นตรงที่ทำให้ เข้าใจง่ายไปจนถึงแบบจำลองของขั้นตอนหรือกระบวนการ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แบบจำลองเชิงเส้นตรง (Linear Model) ของกระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรม ที่มา: Padmore, T., Schuetze, H. and Gibson, H. 1998, “Modeling Systems of Innovation : An Enterprise – Centered View”, Research Policy, Vol. 26, no.6, pp. 607

ขั้นตอนกระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่มีความซับซ้อนมากขึ้นกว่าขั้นตอนในภาพที่ 1 โดยเพิ่มขั้นตอนให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback Loops) ไปด้วย Feedback คือ ข้อมูลเกี่ยวกับผลลัพธ์ต่าง ๆ ที่เกิดจากการทำงานของระบบ ซึ่งช่วยเพิ่มศักยภาพให้กับกระบวนการทำงานของระบบในอนาคต (Cumming & Worley, 1997) นอกจากนี้แบบจำลองของขั้นตอนในภาพที่ 2 จะใช้เพื่ออธิบายเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ เช่น การวางแผนเชิงกลยุทธ์การสร้างความคิดรวบยอด การออกแบบ และการทดสอบการผลิต และการจัดจำหน่าย รวมถึงการตลาด (Padmore et al., 1998) และ (Tang, 1999) ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แบบจำลองขั้นตอน (Stage Model) ของกระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรม

สรุปได้ว่ากระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรมขององค์กรตามทฤษฎีระบบเกิดขึ้นในระดับระบบงาน ตั้งแต่ขั้นตอนการป้อนข้อมูล กระบวนการภายในจนกระทั่งได้ผลลัพธ์โดยมีผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันมาร่วมทำงานเพื่อให้ได้ความคิดใหม่ มาแก้ปัญหาจนงานเสร็จลุล่วงไปได้

ทฤษฎีว่าด้วยสถาบัน (Institutional Theory)

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมลำดับที่สอง คือ ทฤษฎีว่าด้วยสถาบัน ซึ่งมีนักวิจัยที่ศึกษาแนวคิดทฤษฎีนี้ (Spraggon and Bodolica, 2008) อธิบายว่า ทฤษฎีว่าด้วยสถาบันให้ความสำคัญต่อการศึกษาบทบาทของอิทธิพลทางสังคมและแรงกดดัน เพื่อให้เกิดความเห็นพ้องต้องกันของคนในสังคมที่จะปรับเปลี่ยนการปฏิบัติงานขององค์กร บริบทของสถาบันจะทำหน้าที่ปรับแต่งและให้แรงเสริมทางสังคมแก่พฤติกรรมด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยผ่านกรอบความคิดทางสังคมเกี่ยวกับบรรทัดฐาน (Norms) กระบวนการ (Procedures) และข้อสันนิษฐาน ซึ่งเป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดีเกี่ยวกับกิจกรรมของมนุษย์และธุรกิจ หากพิจารณาถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ของมุมมองด้านสถาบันจะพบว่า ความเห็นพ้องต้องกันที่มีต่อความคาดหวังทางสังคม มีส่วนช่วยสร้างความสำเร็จ และความอยู่รอดขององค์กรธุรกิจปฏิบัติตามความคาดหวังของสังคม เนื่องจากองค์กรธุรกิจจำเป็นต้องแลกเปลี่ยน เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิตามกฎหมาย และทรัพยากรที่มีค่าเป็นจำนวนมากยิ่งขึ้น ซึ่งสร้างความมั่นคงที่ยั่งยืนให้แก่องค์กรได้การเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างมิได้พัฒนาจากหลักการของความพอเพียง (The Efficiency Rationales) และการแข่งขันในตลาด (Marketplace Competition) แต่เกิดจากขอบเขตของสถาบันที่กำหนดโดยรัฐบาลซึ่งไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนองค์กรให้เป็นตัวแทนด้านเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพ (Efficient Economic Agents)

ทฤษฎีว่าด้วยสถาบัน (Institutional Theory) มีข้อสันนิษฐานว่าสถาบันทั้งหลายแสดงให้เห็นลักษณะร่วมสองประการ คือ สถาบันทั้งหลายมักหยุดยั้งการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เป็นตัวสรรค์สร้างสถาบันเอง อย่างไรก็ตาม งานวิจัยส่วนมากได้เน้นถึง “ความไม่ต่อสู้ดิ้นรน” (Passive) ของสถาบัน ซึ่งนำพาองค์กรไปสู่ความเฉื่อยชาและวิถีทางที่ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ในทางตรงกันข้าม แนวคิดที่อาศัยทรัพยากรเป็นฐาน (Resource-based View) มองว่าการปฏิบัติงานของธุรกิจมิได้เป็นกลยุทธ์ที่ได้รับการขับเคลื่อนจากศักยภาพทั้งหลายที่เกิดภายในองค์กรแต่เป็นการเลือกใช้กลยุทธ์ที่ถูกต้องเหมาะสมซึ่งได้รับการกำหนดจากลักษณะ ขอบเขตเชิงองค์กรของธุรกิจ และบริบทด้านสถาบันของบริษัทด้วย แต่เป็นที่น่าสนใจ คือ มีงานวิจัยเป็นจำนวนน้อยในปัจจุบันที่ชี้ให้เห็นว่า การปฏิบัติการทางสังคม (Social Action) เป็นตัวสร้างสถาบัน

สรุปได้ว่า ทฤษฎีว่าด้วยสถาบันมีส่วนเกี่ยวข้องกับนวัตกรรมในด้านความสามารถขององค์กรธุรกิจในการนำสินค้า บริการและกระบวนการทำงานใหม่ ๆ ให้ได้รับการยอมรับจากสังคมภายนอกโดยสิ่งที่เป็นแรงผลักดันให้องค์กรมีการสร้างนวัตกรรมคือ การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบหรือโครงสร้าง ซึ่งก่อให้เกิดค่านิยมและบรรทัดฐานใหม่ ๆ แต่การเปลี่ยนแปลงต้องเป็นไปตามหลักเศรษฐกิจและความชอบธรรมทางสังคม

ทฤษฎีว่าด้วยต้นทุนทางสังคม/เครือข่าย (Social Capital / Network Theory)

ทฤษฎีสุดท้ายที่น่าสนใจ คือ ทฤษฎีว่าด้วยต้นทุนทางสังคม/เครือข่าย ทฤษฎีนี้เกิดจากการก่อกำเนิดของเศรษฐกิจแนวใหม่ ตลาดเสรีและการพัฒนาการที่ไม่หยุดยั้งของเทคโนโลยีสารสนเทศ การเกิดขึ้นของเครือข่าย (Network) เป็นลักษณะเด่นที่อธิบายว่าองค์กรร่วมสมัย (Contemporary Organization) นั้นมีลักษณะที่สำคัญ 4 ประการ คือ (1) องค์กรเป็นเครือข่ายทางสังคม (Social Networks) ซึ่งถูกเชื่อมโยงโดยสัมพันธ์ภาพทางสังคมซึ่งอาจจะมีลักษณะเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ที่มีอยู่ภายในและระหว่างองค์กรต่าง ๆ (2) สภาพแวดล้อมขององค์กร คือเครือข่ายของบริษัท/ธุรกิจ อื่น ๆ ที่คงอยู่ในตาข่าย (webs) ของความสัมพันธ์ที่มากมายซับซ้อนกันซึ่งเรียกว่า สาขาขององค์กร (Organizational Fields) (3) การปฏิบัติงานของผู้กระทำ (Actors) ได้รับการอธิบายจากตำแหน่งงานในเครือข่ายงาน ที่ซึ่งตำแหน่งสำคัญเป็นเสมือนแหล่งข้อมูลอันมีค่าและอำนาจที่มีอิทธิพลต่อสมาชิกคนอื่น ๆ ของเครือข่าย (4) พันธะผูกพันในเครือข่ายได้รับการสร้างขึ้นจากสัมพันธ์ภาพทางสังคมเป็นความผูกพันที่สร้างขึ้นใหม่ และเป็นความผูกพันที่พัฒนาขึ้นมา อันเป็นผลมาจากการปฏิบัติงานของปัจเจกพนักงานหรือกลุ่มพนักงาน

ต้นทุนทางสังคม (Social Capital) ถูกนำมาใช้เป็นครั้งแรกเป็นการให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเครือข่ายความสัมพันธ์ของพนักงานซึ่งสร้างพื้นฐานของความไว้วางใจ ความซื่อสัตย์และการปฏิบัติงานของกลุ่ม (collective action) ในเวลาต่อมา (Nahapiet and Ghoshal, 1998) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า ต้นทุนทางสังคม ว่าเป็นจำนวนทรัพยากรที่มีอยู่จริงซึ่งซ่อนตัวอยู่ภายใน มีความพร้อมให้ใช้โดยผ่านเครือข่ายสัมพันธ์ภาพ ซึ่งปัจเจกพนักงานหรือหน่วยสังคมเป็นเจ้าของ ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าเครือข่ายมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการสร้างทรัพยากร และการกระจายทรัพยากร (Resource Distribution) ไปยังหุ้นส่วนอื่น ๆ ของเครือข่าย ส่วนต้นทุนทางสังคม (Social Capital) เป็นของผู้ปฏิบัติงานในเครือข่าย (Network Actors) และไม่มีสมาชิกคนใดในเครือข่ายจะมีสิทธิ์เป็นเจ้าของได้เพียงคนเดียว

Spraggonand Bodolica (2008) ได้วิเคราะห์ว่าต้นทุนทางสังคม ประกอบด้วยมิติต่าง ๆ 3 มิติ คือ (1) มิติด้านโครงสร้าง (Structural) (2) มิติด้านความสัมพันธ์ (Relational) และ (3) มิติด้านความคิด (Cognitive) มิติด้านโครงสร้าง หมายถึง แบบแผนของความสัมพันธ์ในบรรดาสมาชิกของเครือข่าย เช่น การมีตัวตน หรือการขาดหายไปของสมาชิกและการก่อร่างสร้างตัวของเครือข่ายในด้านความหนาแน่น ความต่อเนื่องและจัดตำแหน่งตามลำดับชั้นของสมาชิกในเครือข่าย ส่วนมิติด้านความสัมพันธ์ หมายถึง ลักษณะของความผูกพันของพนักงานและมิตรภาพที่พนักงานได้พัฒนาขึ้นเมื่อเวลาผ่านไปและจากการปะทะสังสรรค์กันตลอดเวลา ในขณะที่มิติด้านความคิด จะครอบคลุมทรัพยากรประเภทดังกล่าว ซึ่งช่วยให้สมาชิกของเครือข่ายมีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติงานด้วยความถูกต้อง

ทฤษฎีว่าด้วยต้นทุนสังคมหรือเครือข่ายมีส่วนเกี่ยวข้องกับนวัตกรรมในด้านความสามารถของบริษัทหรือธุรกิจในการนำเสนอสินค้า บริการ และกระบวนการทำงานใหม่ ๆ ออกสู่ตลาดได้เป็นผลสำเร็จโดยอาศัยความร่วมมือที่เกิดขึ้นภายในองค์กรและระหว่างองค์กรอันเป็นผลให้บริษัทหรือองค์กรมีข้อได้เปรียบที่แข่งขันได้อย่างยั่งยืน โดยมีตัวผลักดันให้เกิดการสร้างสรรค่นวัตกรรมคือการแลกเปลี่ยนความรู้กับสมาชิกของเครือข่าย และความผูกพันทางสังคมและความสามารถในการเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างองค์กร

สรุปได้ว่า นวัตกรรมมีความเกี่ยวข้องกับต้นทุนทางสังคม/เครือข่าย ขององค์กรธุรกิจในด้านความร่วมมือที่เกิดขึ้นภายในองค์กรและระหว่างองค์กร ซึ่งจะส่งผลต่อการมีข้อได้เปรียบเชิงการแข่งขันอย่างยั่งยืน

ประเภทของนวัตกรรมสำหรับผู้ประกอบการ

นักวิชาการได้มีการแบ่งประเภทของนวัตกรรมไว้หลายประเภท โดยในการศึกษาได้ศึกษาการแบ่งประเภทของนวัตกรรมที่จำแนกตามเป้าหมายของนวัตกรรม สำหรับนวัตกรรมในบริบทขององค์กรหรือกิจการ (สมบัติ นามบุรี, 2562) สามารถแยกมุมมองในการคิด สร้างสรรค์ ได้ 4 ประเภทด้วยกัน

1) Customer Oriented Innovation จะเป็นนวัตกรรมที่คิดขึ้นมาเพื่อรองรับ และตอบสนองความต้องการใหม่ ๆ ของลูกค้าโดยเฉพาะ เช่น การที่ผู้ผลิตรองเท้า Nike สร้างระบบ ให้ลูกค้าสามารถออกแบบรองเท้าได้เอง และสั่งซื้อได้ทางเว็บไซต์ เป็นต้น

2) Product Innovation จะเป็นการพัฒนาและนำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ ไม่ว่าจะเป็น การพัฒนาด้านเทคโนโลยีหรือวิธีการใช้ รวมไปถึงการปรับปรุงผลิตภัณฑ์เดิมที่มีอยู่แล้วให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น เช่น โทรศัพท์มือถือที่ทุกวันนี้ใช้ได้อเนกประสงค์ ทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นถ่ายรูป ดูหนัง ฟังเพลง ดูเว็บไซต์ และอื่น ๆ อีกมากมาย จนลืมฟังก์ชันหลักว่าโทรศัพท์นั้นใช้เพื่อการโทรพูดคุยระหว่างการสื่อสาร

3) Process Innovation การสร้างสรรค์พัฒนา หรือสร้างการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในกระบวนการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการผลิต การส่งมอบ ขั้นตอนหน้าที่รับผิดชอบ ลักษณะงาน การสร้างสรรค์และพัฒนากระบวนการต่าง ๆ เหล่านี้ จะต้องเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด และสามารถสร้างตำแหน่งสินค้าใหม่ ๆ (Product Positioning) ทางการตลาดให้แก่สินค้าและบริการ

4) Strategic Innovation จะเป็นนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนยุทธศาสตร์ หรือวิธีดำเนินธุรกิจแบบใหม่ ๆ ทั้งระบบ ตัวอย่างเช่น การเกิดขึ้นของ E-Commerce กล่าวคือ ปัจจุบันการสั่งซื้อสินค้าไม่จำเป็นต้องรู้ที่ตั้งหรือสถานที่ที่สามารถทำการซื้อขายแลกเปลี่ยนผ่านระบบ E-Commerce บนเครือข่ายได้อย่างสะดวกสบาย

ความสำคัญของนวัตกรรมและการบริหารจัดการ

Price water house Coopers (1999) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความก้าวหน้าของโลกและ นวัตกรรม พบว่า นวัตกรรมเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดมูลค่าและการเติบโตให้กับองค์กร และหลายองค์กร เริ่มให้ความสนใจ ในการสร้างนวัตกรรมให้เกิดขึ้นในองค์กร ทั้งนี้ นวัตกรรมยังสามารถสร้างภาพลักษณ์ด้านบวกให้กับองค์กร ดังนี้ ช่วยดึงดูดผู้ถือหุ้นและช่วยเพิ่มมูลค่าราคาหุ้นขององค์กร เนื่องจากในการทำนายราคาจะพิจารณา จากมูลค่าในปัจจุบันและอนาคต ช่วยดึงดูดพนักงานใหม่ ภาพลักษณ์ทางด้านนวัตกรรมจะช่วยให้ดึงดูด คนเก่งหรือคนที่มีความสามารถ (Gundling, Ernest, 2000) ได้ทำการสรุปแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีของ นวัตกรรมในเชิงเศรษฐศาสตร์ โดยได้ระบุแนวคิดของการศึกษาทางด้านนวัตกรรมแบ่งออกเป็น 3 มุมมอง คือ 1) มุมมองในด้านผู้ประกอบการ (The Entrepreneur Paradigm) 2) มุมมองด้านเศรษฐศาสตร์และ เทคโนโลยี (The Technology economics Paradigm) 3) มุมมองด้านกลยุทธ์ (The Strategic Paradigm) อย่างไรก็ตาม การศึกษาเรื่องของนวัตกรรมในมุมมองด้านผู้ประกอบการได้มีการกล่าวถึง มานานแล้วโดย (Schumpeter, 1961) ซึ่งเชื่อมโยงให้เห็นถึงความสำคัญของนวัตกรรมที่มีต่อการ เป็นผู้ประกอบการและความสำคัญของผู้ประกอบการที่มีต่อการพัฒนานวัตกรรมโดยชี้ให้เห็นว่า นวัตกรรม จะช่วยทำให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจก็ต่อเมื่อผู้ประกอบการได้สร้างนวัตกรรม ที่ได้กล่าวไว้แล้ว ข้างต้น ความสำคัญ 5 ประการ ของนวัตกรรมเพื่อผู้ประกอบการ มีดังนี้

1) การดำเนินงานแบบก้าวกระโดด (Radical Leapfrogging) กล่าวคือบริษัท ได้รับชัยชนะ ในการส่งเสริมสินค้าใหม่ ซึ่งทำให้น่าหวั่นคู่แข่ง ผลลัพธ์ของการนำกลยุทธ์นี้มาใช้ทำให้เกิดมีการรับรู้ถึง ผลประโยชน์ที่ลูกค้าจะได้รับ ซึ่งแตกต่างจากบริษัทอื่นผู้บริโภคมจะได้รับรู้ถึงลักษณะใช้งาน อารมณ์ ลักษณะ ทางกายภาพ หรือประสิทธิภาพจากผลิตภัณฑ์ที่มากและเยอะกว่าคู่แข่ง

2) การได้รับผลประโยชน์จากความแตกต่าง (Benefit Differentiation) กล่าวคือ ความได้เปรียบ ของนวัตกรรมเป็นกุญแจหลักการที่จะเพิ่มประโยชน์ต่อตัวของผลิตภัณฑ์ได้ โดยมีการมุ่งสร้างคุณประโยชน์ ให้แก่ผลิตภัณฑ์ โดยใช้วิธีพัฒนาสินค้าผลิตภัณฑ์ สร้างความมีเอกลักษณ์ รวมถึงความต่างออกไปของ ชนิดผลิตภัณฑ์ ซึ่งมีโอกาสทำให้เกิดจุดแข็งและสร้างความได้เปรียบตลอดเวลา

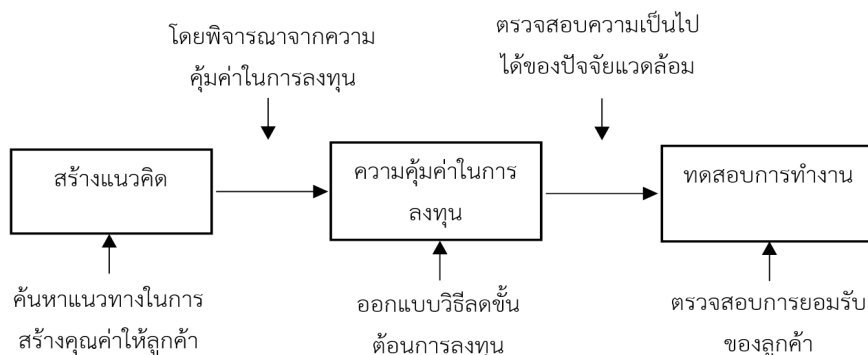
3) การกระตุ้นส่วนแบ่งทางการตลาด (Market Share Stimulation) โดยดูจากการส่งเสริม การตลาดในการขาย การจัดทำโฆษณา การเปลี่ยนแปลงช่องทางการจัดจำหน่ายรวมถึงการตั้งราคา การสร้างความได้เปรียบของนวัตกรรมจะสามารถสร้างส่วนแบ่งทางการตลาดโดยการขยายสายผลิตภัณฑ์ให้ มีมากขึ้น การพัฒนามุ่งไปถึงปรับปรุงผลิตภัณฑ์ซึ่งจะทำให้ผู้บริโภคจะซื้อสินค้าของบริษัทมากกว่าคู่แข่ง

4) ผลิตภัณฑ์หรือกระบวนการใหม่ ๆ สามารถทำให้ได้รับความได้เปรียบทางนวัตกรรม (Value-Engineering or Cost-Reduction) บางครั้งทำให้เกิดต้นทุนที่ต่ำส่งผลให้ราคาต่ำทำให้เกิด ประโยชน์กับลูกค้า ซึ่งจะเป็นการเพิ่มการรับรู้หรือกระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดการซื้อ

5) นวัตกรรมสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ถือหุ้น ลูกจ้างและลูกค้า เมื่อทั้ง 3 ฝ่ายเกิดความพึงพอใจก็จะทำให้ผลกำไรเพิ่มขึ้นด้วย โดยที่กล่าวมาข้างต้นนั้น จะเห็นตามได้ว่านวัตกรรมมีความสำคัญมากต่อการดำเนินธุรกิจในปัจจุบัน นวัตกรรมสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ดังนั้น องค์กรควรจะนำเอานวัตกรรมมาประยุกต์เข้ากับการตลาดให้กับองค์กรเพื่อความอยู่รอดขององค์กรและสามารถแข่งขันธุรกิจได้

การพัฒนานวัตกรรมเพื่อผู้ประกอบการ

การพัฒนานวัตกรรมที่เหมาะสมสำหรับผู้ประกอบการในปัจจุบัน รัฐบาลวางเป้าหมายไว้ คือ การมุ่งไปสู่ Value based economy หรือเศรษฐกิจที่มีการขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ซึ่งในส่วนผู้ประกอบการจะต้องมีการนำนวัตกรรมมาใช้เป็นหัวใจหลักในการสร้างโดยการขับเคลื่อนไปสู่ความมั่นคงและยั่งยืนของประเทศ อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ยังมีความไม่ชัดเจน คือ การพัฒนานวัตกรรมที่เหมาะสมนั้น จะถูกกระทำได้อย่างไร จึงจะเหมาะกับธุรกิจ และยังมีการเสนอแนะว่า ควรมีการศึกษา เพื่อเชื่อมโยงหลักเศรษฐกิจพอเพียงกับแนวคิดสากล (จิวัฒน์พร ทวีเดช และคณะ, 2554) ซึ่งเป็นการพัฒนานวัตกรรม ที่ประสบความสำเร็จต้องมีคุณสมบัติเฉพาะตัวคือ ใช้ต้นทุนน้อยเพราะอาศัยการทำงาน กับอย่างใกล้ชิด เข้าใจความต้องการ มีความรวดเร็วเพราะไม่ได้อาศัยห้องปฏิบัติการราคาแพงหรือขั้นตอนที่ซับซ้อน แต่ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่รอบตัว และมีข้อดีมากกว่า เพราะตอบโจทย์ลูกค้าด้วยนวัตกรรมราคาประหยัด ต้นทุนต่ำทำให้ลูกค้าซื้อและใช้นวัตกรรมนั้นได้ง่าย และเกิดคุณค่ากับลูกค้าอย่างแท้จริง โดยนวัตกรรมต้องมีความยืดหยุ่นสูง พร้อมปรับตัวเข้ากับทุกสถานการณ์และศึกษาเข้าใจลูกค้าอย่างถ่องแท้ (Radjou et al., 2011) และแนวคิดนวัตกรรม ต้นทุนต่ำยังได้ถูกใช้พัฒนาได้ผลผลิตคือสินค้าต้นทุนต่ำ ตอบโจทย์ลูกค้าและประสบความสำเร็จในระดับโลก (Arpita Agnihotri, 2014) ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ขั้นตอนในการพัฒนานวัตกรรมมาเพื่อผู้ประกอบการยุคใหม่

ขั้นที่ 1 : สร้างแนวคิด (Concept idea) ที่ทำให้เกิดประโยชน์เกิดคุณค่า การเข้าไปแก้ปัญหา แก่กลุ่มลูกค้า ซึ่งได้มาจากแนวคิดของ (Kotler & Keller, 2006) ซึ่งกล่าวว่าธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ จะต้องปรับมุมมองที่ตนเอง คือเป็นผู้ที่เปลี่ยนแนวคิดจากการมุ่งเน้นแต่การผลิตและการขาย เป็นการเน้น ธุรกิจให้เป็นผู้สร้างกระบวนการส่งมอบคุณค่าให้แก่ลูกค้า เพื่อความสำเร็จที่ยั่งยืน ผู้ประกอบการมุ่งเน้น การทำความเข้าใจลูกค้าอย่างลึกซึ้งเพื่อที่จะได้มาซึ่งแนวคิดของสิ่งที่จะสามารถทำประโยชน์หรือให้คุณค่า แก่ตัวลูกค้าเองได้ เช่น การสัมภาษณ์กลุ่มลูกค้าเป้าหมายเชิงลึก (In-depth interview) หรือแม้กระทั่ง การสังเกต (Observation) การเข้าไปพบปะคลุกคลีกับกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย เพื่อค้นหาปัญหาหรือ ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข (Unmet need) เป็นต้น

ขั้นที่ 2 ความคุ้มค่าในการลงทุน (Monetary data) : คือ การประเมิน กลั่นกรอง คัดเลือกแนวคิด เบื้องต้นเพื่อนำไปสร้างนวัตกรรมโดยการใช้ข้อมูลทางการเงิน (Monetary data) เป็นเกณฑ์ และ นำแนวคิดที่ได้ ทำการคัดเลือกแล้วมาสร้างเป็นนวัตกรรมต้นแบบ ผู้ประกอบการต้องทำการศึกษา ความเป็นไปได้ของแต่ละแนวคิดโดยการประมาณการต้นทุนและรายได้เป็นตัวเงินที่น่าจะเกิดขึ้น ของแต่ละแนวคิดเพื่อคำนวณผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI: Return on investment) เนื่องจาก ข้อจำกัดด้านเงินทุนของธุรกิจสามารถเลือกทำได้สิ่งเดียว จึงทำการคำนวณต้นทุน และรายรับ ที่คาดว่าจะ ได้จากทั้งสองแนวคิด และท้ายที่สุดผลตอบแทนด้านตัวเงินจะได้รับมาจากการลงทุนเป็น ตัวตัดสิน เพื่อเลือกแนวคิดที่ดีที่สุด จากนั้นจึงทำการสร้างนวัตกรรมต้นแบบ (Prototype) แนวคิดที่ได้รับการคัดเลือกแล้ว จึงควรมีความใกล้เคียงกับของจริงมากที่สุดตามงบประมาณของบริษัทเพื่อนำสู่ขั้นตอนถัดไป

ขั้น 3 ทดสอบการทำงาน : คือ การนำ นวัตกรรมต้นแบบมาตรวจสอบการยอมรับของลูกค้า ตรวจสอบ ความเป็นไปได้ของปัจจัยแวดล้อม และวางแผนการทำงานอย่างรัดกุมก่อนนำนวัตกรรม ออกใช้จริงในที่สุด เป็นการลดความเสี่ยงโดยการตรวจสอบเพื่อทำให้มั่นใจว่านวัตกรรมนั้นจะสามารถทำงานได้ผลลัพธ์ ตามที่คาดไว้จริงก่อนการลงทุนผลิตขายหรือดำเนินการใช้งานจริง โดยความเสี่ยงคือความไม่แน่นอนที่ เกิดขึ้นได้ในทุกโครงการของการทำงานและการจัดการความเสี่ยงคือการเพิ่มโอกาสของเหตุการณ์ ที่คาดหวัง ให้เกิดขึ้นและลดโอกาสและความรุนแรงของสิ่งที่ไม่คาดหวังลง (Project management institute, 2000) ดังนั้น จึงควรนำนวัตกรรมต้นแบบนั้นมาทดสอบการยอมรับกับกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย และ ปัจจัยแวดล้อม อีกครั้ง เพื่อปรับเปลี่ยน พร้อมกับวางแผนการทำงานเพื่อลดความเสี่ยง

สรุป

จากบทความที่กล่าวมาในเบื้องต้นจะเห็นได้ว่า นวัตกรรมมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ทั้งการปรับปรุงผลิตภัณฑ์บริการ แผนงาน กระบวนการ การปฏิบัติการ และรูปแบบธุรกิจที่สร้างคุณค่าใหม่ให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อันจะช่วยให้รัฐวิสาหกิจนำไปสู่มิติใหม่ในการดำเนินการ นวัตกรรมอาจเกี่ยวข้องกับการกล้าเสี่ยงอย่างฉลาด ปัจจุบันนวัตกรรมไม่ใช่หน้าที่งานของฝ่ายวิจัยและพัฒนาเท่านั้น แต่ยังมีความสำคัญต่อการดำเนินการทุกด้าน ทุกกระบวนการ และทุกกระบวนการในการผลักดันและจัดการให้นวัตกรรมเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งองค์กรจะต้องมีการบูรณาการนวัตกรรมไว้ในการทำงานประจำวัน และสนับสนุนด้วยระบบการปรับปรุงผลการดำเนินการขององค์กร กระบวนการสร้างนวัตกรรมที่เป็นระบบควรครอบคลุมทั่วทั้งองค์กร นอกจากนั้นนวัตกรรมยังเกิดจากการสะสมความรู้ขององค์กรและบุคลากรในการบริหารจัดการความรู้ที่ทำให้ ความสามารถในการเผยแพร่และการใช้ประโยชน์จากความรู้เหล่านี้อย่างรวดเร็ว ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

นอกจากนั้น นวัตกรรมยังเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจซึ่งในปัจจุบัน พบว่า ประเทศที่มีขีดความสามารถด้านนวัตกรรมสูงกว่ามีแนวโน้มที่จะมีค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำและคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ดีกว่าประเทศที่มีความสามารถทางนวัตกรรมที่ต่ำ นวัตกรรมยังส่งผลทางบวกต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของบริษัท เช่น Steve Jobs ได้สร้างนวัตกรรม สมาร์ทโฟน ที่เรียกว่า Apple จนกระทั่งกลายเป็นผู้นำในปัจจุบัน เมื่อพิจารณาการเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในเอเชียแล้ว พบว่า ประเทศไทยมีศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการนวัตกรรมได้ในอนาคต ซึ่งเป็นการส่งสัญญาณไปยังประชากรไทยและผู้ประกอบการยุคใหม่ของไทยในการริเริ่มไล่ตามความฝันการเป็นผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์ ริเริ่ม ทดลองอะไรใหม่ ๆ ใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ในการประกอบธุรกิจ มีความว่องไวต่อการทำธุรกิจในยุคใหม่และพร้อมเสมอต่อการขับเคลื่อนกับคู่แข่งทั่วโลก

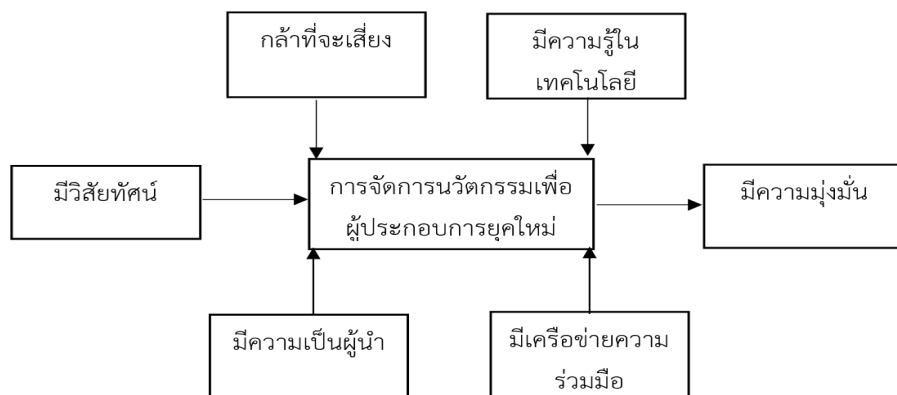
ในด้านการขับเคลื่อนนวัตกรรมในการแข่งขันของประเทศในปัจจุบัน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างและพัฒนาผู้ประกอบการไทยให้เป็น “ผู้ประกอบการยุคใหม่” ที่ก้าวทันนวัตกรรมและใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมและเทคโนโลยีในการขับเคลื่อนธุรกิจ โดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เนื่องจากการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการในปัจจุบันถือว่ามีความสำคัญในการกระตุ้นให้เศรษฐกิจเจริญเติบโต และความเข้มแข็งของผู้ประกอบการจะช่วยให้ประเทศสามารถแข่งขันในระดับเวทีการค้าโลกได้โดยที่ “ผู้ประกอบการยุคใหม่” จะต้องมีความพร้อมทางด้านทัศนคติ ทักษะความสามารถมีจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการ ขับเคลื่อนธุรกิจด้วยเทคโนโลยีนวัตกรรม และมีความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างมูลค่าให้กับสินค้าและบริการ การขยายช่องทางการตลาด การสร้างตราสินค้าให้เป็นที่ยอมรับ และการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาในเชิงพาณิชย์รวมทั้งการปรับตัว

สู่ธุรกิจรูปแบบใหม่ ๆ พัฒนาให้มีทักษะในการวิเคราะห์ และมีองค์ความรู้ด้านการจัดการฐานข้อมูล สามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่รวมถึงคำนึงถึงการผลิตสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สร้างความเชื่อมั่นและลดความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจได้

การจัดการนวัตกรรมเพื่อผู้ประกอบการยุคใหม่นั้น เป็นการสร้างผู้ประกอบการยุคใหม่ ให้จิตวิญญาณมีความพร้อมเป็นผู้ประกอบการ ประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจและพัฒนาประเทศ ทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคม สร้างผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ ผู้ประกอบการยุคใหม่จึงควรได้รับการสนับสนุนจากองค์การทั้งภาครัฐและภาคเอกชนรวมทั้งเครือข่ายของผู้ประกอบการ โดยพัฒนา ศักยภาพในการดำเนินงานให้เข้มแข็ง เสริมสร้างความสามารถในการบริหารจัดการขององค์กรให้สามารถ เป็นกลไกในการให้ความช่วยเหลือพัฒนาผู้ประกอบการยุคใหม่ที่เป็นสมาชิกให้ได้มากขึ้น เช่น การสนับสนุน การจัดกิจกรรมทางการตลาด และกิจกรรมในการพัฒนาประสิทธิภาพองค์กร เป็นต้น นอกจากนี้ ควรมีการ กำหนดสิทธิประโยชน์ให้แก่ผู้ประกอบการยุคใหม่ที่เป็นสมาชิก

องค์ความรู้ใหม่

บทความเรื่อง การจัดการนวัตกรรมเพื่อผู้ประกอบการยุคใหม่ จากบทความที่กล่าวมาในเบื้องต้น จะเห็นได้ว่า นวัตกรรมมีความสำคัญยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันซึ่งคุณลักษณะที่ดีของผู้ประกอบการ ยุคใหม่นั้น จะต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีความมุ่งมั่นในการสร้างธุรกิจ มีความกล้าที่จะเสี่ยง มีความรู้และ ความเชี่ยวชาญในเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ มีความเป็นผู้นำ มีเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ซึ่งสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 แสดงคุณลักษณะที่ดีของผู้ประกอบการยุคใหม่

เอกสารอ้างอิง

- ทิฆัมพร ทวีเดช, สุพจน์ แสงเงิน และ ญัฐพล ชุมวรฐายี. (2554). การบริหารจัดการวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย*, 5(2), 39-49.
- ถาวร ศรีสุขะโต. (2543). เคล็ดลับทำธุรกิจ SMEs. กรุงเทพฯ: แพลนปรีนติ้ง.
- เยาวลักษณ์ เคลือบมาศ. (2551). ความสำคัญของการเป็นประกอบการในปัจจุบัน. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น*, 1(2), 45-51.
- สมคิด บางโม. (2555). การเป็นผู้ประกอบการ. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: เอส เค. บุ๊คส์
- สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และคณะ. (2553). รูปแบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมในประเทศไทย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย/กรุงเทพฯ. DOI.: https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_DOI=10.14457/CU.the.2010.478
- สมบัติ นามบุรี. (2562). นวัตกรรมและการบริหารจัดการ. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 2(2), 121-134.
- Amabile, T.M. (1998). How to kill creativity. *Harvard Business Review*, 76(9), 77-87.
- Arpita Agnihotri. (2014). Low-cost innovation in emerging markets. *Journal of Strategic Marketing*, 23(5), 399-411.
- Bertalanffy, L. von. (1986). General System Theory. New York: Braziller.
- Gagne, R. M.
- Bygrave, W.D. (1994). The Entrepreneurial Process. In: The Portable MBA in Entrepreneurship. Ed. By W.D. Bygrave.
- Dorf, R.C. & Byers, T.H. (2008). Technology Ventures: From Idea to Enterprise. New York: McGraw-Hill Companies, Inc.
- Drucker, P.F. (1994). Innovation and Entrepreneurship: Practice and Principles. London: Heinemann.
- Guan, J., & Ma, N. (2003). Innovative Capability and Export Performance of Chinese Firms. *Technovation*, 23, 737-747. [https://doi.org/10.1016/S0166-4972\(02\)00013-5](https://doi.org/10.1016/S0166-4972(02)00013-5)
- Gundling, Ernest. (2000). The 3M Way to Innovation Balancing People and Profit. Ottawa: Kodansha International Ltd.
- Hatten, T. S. (2006). Small Business Management: Entrepreneurship and Beyond (3rd ed.). Boston: Houghton Mifflin.

- Hodgetts, R.M. & Kuratko, D.F. (1986). Effective small business management. (2nd ed.). New York: Harcourt Brace Jovanovich Inc.
- Johnson, D. (2001). What is Innovationan Entr preneur ship? Lessons for Large Organizations. *Industrial and Commercial Training*, 33(4), 135-140.
- Kanungo, R.N. (1999). Entrepreneurship and Innovation: Models for Development. London: Sage Publications.
- Kotler, P. & Keller, K.L. (2006). Marketing Management. (12th ed.). New Jersey: Pearson Education.
- Legge, J. & Hindle, K. (1997). Entrepreneurship: How Innovators Create the Future. Melbourne: Macmillan Publishers.
- Longenecker, J. G., Moore, C. W., Petty J. W., & Palich, L. E. (2006). Small Business Munugement: An Entruprencural Emphusis. NP: South-Western.
- Maslow, (1943). A Theory of Human Motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370-396.
- Nahapiet, J. and Ghoshal, S. (1998). Social Capital, Intellectual Capital and the Organizational Advantage. *Academy of Management Review*, 23(2), 242-66.
- Padmore, T., Schuetze, H. and Gibson, H. (1998). Modeling Systems of Innovtion : An Enterprise - Centered view. *Research Policy*, 26(6), 605-614.
- Price water house Coopers. (1999). Global Growth and Innovation Study, Executive Summary. London: Price waterhouse Coopers.
- Project Management Institute. (2000). A guide to project management body of knowledge. (PMBOK® GUIDE) (4th ed.). Pennsylvania: Project Management Institute.
- Schumpeter, Joseph A. (1961). The Theory of Economic Development. Cambridge: Harvard University Press.
- Spraggon, M. and Bodolica, V. (2008). Understanding Successful Innovation through Different Theoretical Lenses: The Case of Institutional, Resource - Based and Social Capital / Network Perspectives. *Sasin Journal of Management*, 14(1), 117-133.
- Tang, H. K. (1999). AnIntegrative Modelof Innovation in Organisations. *Technovation*, 19(1), 41-51.

- Wolfe, R.A. (1994). Organisational innovation : Review, Critique and Suggested Research Directions. *Journal of Management Studies*, 31(3), 405-431.
- Zhao, F. (2005). Exploring the synergy between entrepreneurship and innovation. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 11(1), 25-41.

ก้าวเข้าสู่การเป็นผู้นำที่รู้ด้วยหลักธรรมทางพุทธศาสนา

Embarking to an Enlightened Leader through the Buddhist Principles

ยุดิธรรม สินธุ

นักวิชาการอิสระ

Yutitham Sinthu

Independent Scholar

Email: yutitham108@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอถึงการนำแนวคิดทางพุทธศาสนาเพื่อนำไปปรับใช้กับการพัฒนาตนเองเพื่อการเป็นผู้นำที่มีภาวะผู้นำภายใต้บริบทของโลกในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในหลากหลายระดับ ผู้นำจำเป็นต้องทำความเข้าใจและมองเห็นการเปลี่ยนแปลงพร้อมทั้งยอมรับตามความเป็นจริงเพื่อหาทางรับมือและปรับตัวและลงมือขับเคลื่อนภาระกิจต่อไป ทั้งนี้การพัฒนาศักยภาพผู้นำให้มีความตระหนักและตื่นรู้เป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพมีบทบาทสำคัญในการกำหนดความสำเร็จและความเป็นอยู่ที่ดีขององค์กร ชุมชน และสังคมในวงกว้าง จึงได้นำแนวคิดทางพระพุทธศาสนาเพื่อนำมาพัฒนาผู้นำให้เป็นผู้นำที่มีจิตใจที่เข้มแข็งด้วยการใช้หลักธรรมของพุทธศาสนา โดยเน้นไปที่หลักสัปปุริสธรรม เพื่อให้ผู้นำตื่นรู้ เป็นผู้นำที่มีภาวะผู้นำ สามารถรู้โลก รู้รอบ และรู้ตนเอง ซึ่งจะส่งผลทำให้ผู้นำมีสันติในใจเกิดความสงบเย็น และเกิดปัญญามีความมุ่งมั่นในการทำให้งานและทีมงานสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ไปพร้อมกับการสร้างโลกที่สงบสุขและปรองดองกันมากขึ้น

คำสำคัญ: ผู้นำ; ตื่นรู้; หลักธรรมทางพุทธศาสนา

* ได้รับบทความ: 24 สิงหาคม 2566; แก้ไขบทความ: 24 พฤศจิกายน 2566; ตอกรับตีพิมพ์: 13 ธันวาคม 2566

Received: 24 August 2023; Revised: 24 November 2023; Accepted: 13 December 2023

Abstract

The purpose of this academic article is to present the application of Buddhist concepts to self-improvement for leadership in the context of a changing world. occur at various levels Leaders need to understand and see change as well as accept reality in order to cope and adapt and continue to drive the mission. It is essential to develop an awareness and enlightenment of leadership potential. Effective leadership plays a critical role in determining the success and well-being of organizations, communities and society at large. Therefore, Buddhist concepts have been applied to develop leaders to be leaders with strong minds by using Buddhist principles. by emphasizing on the principle of Sappurisasadhamma For leaders to wake up to be a 'leader with leadership', be able to know the world, know the surroundings and know themselves, which will result in leaders having peace in their hearts and calming. And wisdom is determined to enable work and teams to achieve their objectives while creating a more peaceful and harmonious world.

Keywords: Leaders; Awakening; Buddhist Principles

บทนำ

ธรรมชาติมนุษย์นั้นเป็นสังคม คือ การอยู่รวมเป็นกลุ่ม ๆ ไม่ได้อยู่เพียงลำพัง อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ๆ เป็นต้นว่า อยู่เป็นครอบครัว เผ่าพันธุ์ ชุมชน สังคม และประเทศชาติ เมื่อบุคคลมารวมกันเป็นกลุ่มนั้นย่อมมีผู้นำและผู้ตาม ในกลุ่มยังมีการควบคุมดูแล การจัดระเบียบและการพัฒนา เพื่อให้เกิดความสงบสุข และมีการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง ความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพมีบทบาทสำคัญในการกำหนดความสำเร็จและความเป็นอยู่ที่ดีขององค์กร ชุมชน และสังคมในวงกว้าง “ผู้นำ” ไม่ว่าจะอยู่ในระดับใดจะเป็นผู้กำหนดและมีอิทธิพลต่อผู้ตามเสมอไม่มากก็น้อย จนสามารถที่จะกล่าวได้ว่าผู้นำเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อกลุ่ม และสามารถนำกลุ่มปฏิบัติงานต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2550) เป็นประโยชน์ในการบริหารองค์และพัฒนาก้าวไปสู่การเป็นผู้นำที่รู้ด้วยหลักธรรมทางพุทธศาสนา จากคำกล่าวข้างต้นเห็นได้อย่างชัดเจนว่า “การเป็นผู้นำ” ในยุคนี้ไม่ว่าจะในวงการใด หรือระดับใดที่จะต้องนำพาผู้ตามไปสู่การบรรลุเป้าหมายเป็นเรื่องที่มีความท้าทายอย่างยิ่งยวดภายใต้บริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและพลิกผันในหลากหลายมิติ มีมายาคติที่กล่าวว่า คนส่วนใหญ่มักกลัวความเปลี่ยนแปลงและจะแสดงออกโดยการต่อต้านผู้นำต้องเอาชนะต่อแรงต้านทานให้ได้เสียก่อน

จึงจะสามารถนำพาการเปลี่ยนแปลงองค์กรไปสู่ความสำเร็จ (Coghlan, 1993; Duck, 1993; Pietersen, 2002) ดังที่ทราบกันดีว่าผู้นำมีความสำคัญ เพราะผู้นำจะสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้คน จูงใจผู้คนให้พัฒนาการทำงานให้ดีขึ้น ดังนั้นผู้นำที่ดีจึงไม่ใช่เพียงผู้สั่งการเพียงอย่างเดียว แต่ต้องมีคุณสมบัติที่เหมาะสมสามารถสร้างแรงจูงใจให้คนในทีมทำงานด้วยความเต็มใจอย่างใดก็ตาม แนวทางการเป็นผู้นำแบบดั้งเดิมมักจะล้มเหลวในการจัดการกับความท้าทายที่ซับซ้อนและความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในบริบทร่วมสมัย ในบทความเรื่องนี้ จึงมีความสนใจในการหาทางเลือกที่สามารถบ่มเพาะผู้นำที่ตื่นรู้และรู้แจ้งด้วยปัญญาและมีทักษะในการจัดการความซับซ้อนเหล่านี้และส่งเสริมความสัมพันธ์ของผู้คนที่เดินตามหลัง

ในบริบทของประเทศไทยที่มีศาสนาพุทธเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ กอปรกับแนวความคิดพื้นฐานทางพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธศาสนามองว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวงเป็นธรรมชาติที่มีอยู่และเป็นไปตามธรรมชาติในระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยและมนุษย์ก็เป็นส่วนหนึ่งในระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยของธรรมชาตินั้น ในเมื่อมนุษย์อยู่ในระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยของธรรมชาติชีวิตและการกระทำของมนุษย์ก็ย่อมเป็นไปตามระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยนั้น อีกทั้งเครื่องวัดการพัฒนาของมนุษย์ที่แท้จริงคือการที่มีความสามารถยิ่งขึ้น ๆ ในการทำให้ความเป็นอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์และสรรพสิ่งทั้งหลายเกื้อกูลเอื้อประโยชน์แก่กันมากขึ้นเปี่ยมเปี่ยมกันน้อยลง และทำให้โลกอุดมสมบูรณ์งดงาม เหมาะแก่การอยู่อาศัยมากยิ่งขึ้น (พระพรหมคุณาภรณ์, 2549) ตามที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการนำหลักธรรมทางด้านพุทธศาสนามาพัฒนา ผู้นำ ให้เกิดภาวะตื่นรู้ เพื่อรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงจนสามารถพิจารณาป้องกันและแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งได้ไม่ว่าจะเป็นการขัดแย้งภายในใจตนเองหรือความขัดแย้งเมื่อต้องทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาซึ่งเรียกโดยรวมว่าพุทธสันติวิธีมาปรับใช้ให้เหมาะสม ดังที่กล่าวมาข้างต้นให้เห็นถึงสภาวะแวดล้อมในบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและหลากหลายรวมถึงความท้าทายที่ถ้าไม่มีการพัฒนาผู้นำจึงเป็นสิ่งที่จะละเลยและมองข้ามไม่ได้ บทความนี้จึงมุ่งที่จะนำเสนอการพัฒนาผู้นำให้ตื่นรู้โดยนำแนวคิดทางพุทธสันติวิธี มาบูรณาการเพื่อให้ผู้นำรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงและทำหน้าที่เชื่อมประสานกับผู้อื่นได้เพื่อให้การทำงานเป็นไป ในทิศทางที่พึงประสงค์ ทั้งนี้เป็นไปตามแนวคิดที่ว่าเมื่อเกิดสันติภายในใจจะสามารถสร้างสังคมภายนอกให้เกิดสันติสุขต่อไป

ความหมายของการเป็นผู้นำการตื่นรู้

ความหมายผู้นำการตื่นรู้ คือ ภาวะตื่นรู้เป็นภาวะที่สภาพจิตหลุดพ้นจากการถูกกิเลสครอบงำเป็นคำที่แปลมาจากภาษาอังกฤษ Awakening มาจากศัพท์ว่า พุทธะ ในภาษาบาลี หมายถึง ตื่นแล้วรู้แล้ว เบิกบานแล้ว คือ ตื่นจากความเชื่อของบุคคลผู้ประพฤติปฏิบัติที่ไม่เป็นไป (สาริสา สัสสินทร 2558) เพื่อบรรลุความมุ่งหมายที่แท้จริงในชีวิต และผู้นำการตื่นรู้ต้องสามารถบริหารให้เป็นไปตามสังคมโลก

ปัจจุบัน ศุภชัย เจียรวนนท์ ซีอีโอเครือซีพี ได้กล่าวไว้ในเวทีร่วมแลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์ในโครงการ Climate Action Leaders Forum หรือ CAL Forum (รุ่น 1) ไล่เมื่อต้นปี 2565 ว่าโลกมีความท้าทายสำคัญ 3 ด้านที่ต้องปรับตัวเปลี่ยนแปลง คือ 1. ความเหลื่อมล้ำ 2. การปรับตัวสู่ดิจิทัล 3. ความยั่งยืนและการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ “โดยทั้งหมดเกี่ยวข้องเป็นลูกโซ่ ดังนั้นทั้งภาครัฐและเอกชนจะต้องร่วมกันขับเคลื่อนความท้าทายเหล่านี้ร่วมกัน โดยเฉพาะความร่วมมือในการผลักดันให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่จะมาช่วยขับเคลื่อนโลกที่ยั่งยืนขึ้น เพราะวันนี้ทุกเรื่องอยู่บนพื้นฐานเทคโนโลยีทั้งหมด” (Praornpit Katchwattana, 2565)

ก้าวสู่การเป็นผู้นำที่ดีด้วยการมีภาวะผู้นำ

ผู้นำตามทัศนะของนักวิชาการต่างๆ ทั้งทางตะวันตกและนักวิชาการของประเทศไทยเอง เมื่อมองในภาพรวมแล้ว จะเห็นได้ว่าใกล้เคียงกันนั่นคือผู้นำคือผู้ที่นำพาให้คนอื่นกระทำการในสิ่งที่ผู้นำให้ทิศทางหรือเป้าหมายไว้ ทั้งนี้ผู้คนส่วนหนึ่งมีบทบาทเป็นผู้นำกันอยู่แล้วเช่นผู้นำองค์กร ผู้นำสมาคม ผู้นำวัด แม้กระทั่งหัวหน้าครอบครัวก็จัดว่าเป็นผู้นำ (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549) เมื่อศึกษาในรายละเอียดพบว่านักวิชาการจำนวนมากได้ให้ทัศนะและเปรียบเทียบคำสองคำ คือ ผู้นำ (Leader) และภาวะผู้นำ Leadership เพื่อให้เข้าใจในแง่มุมต่าง ๆ บทความเรื่องนี้ขอเสนอให้เข้าใจพอสังเขป ดังนี้

ผู้นำ (Leader) หมายถึง หัวหน้าในเชิง ‘อำนาจ’ เป็นคนที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าในองค์กรหรืองานใดงานหนึ่ง มีอำนาจในการสั่งการ ซึ่งเป็นตำแหน่งที่ใครก็สามารถเป็นได้ เพียงแค่ได้รับเลือกขึ้นมา ภาวะผู้นำ (Leadership) คือ หัวหน้าทางด้าน ‘จิตใจ’ เป็นทักษะอย่างหนึ่ง ที่สามารถจัดการทีมงานและคนในองค์กรได้อย่างเหมาะสม โดยไม่จำเป็นต้องได้รับตำแหน่งหัวหน้าหรือไม่ แต่เป็น Soft Skill อย่างหนึ่งที่อยู่ในตัวคนที่ผ่านประสบการณ์ในการบริหารงานที่มีคุณภาพมาอย่างเพียงพอ

เมื่อรวม 2 สิ่งนี้เข้าด้วยกันจะได้เป็น ‘ผู้นำที่มีภาวะผู้นำ’ ซึ่งจะเป็นลักษณะของ ‘ผู้นำที่ดี’ และผู้นำที่ดีจะสามารถช่วยพัฒนาองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นประโยชน์แก่ทั้งตัวองค์กรและคนในองค์กร (Naphatsawan Sitthitham, 24/07/2021)

Stogdill ได้รวบรวมผลงานวิจัยเกี่ยวกับลักษณะผู้นำจากผู้เชี่ยวชาญหลายท่านแล้วสรุปว่า ผู้นำโดยทั่ว ๆ ไปจะมีลักษณะบางอย่างเด่นกว่าสมาชิกอื่นๆ ในกลุ่มลักษณะดังกล่าวได้แก่ มีความสามารถทางสังคม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความอดทน รู้จักวิธีทำงาน มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความตื่นตัวและรอบรู้สถานการณ์ต่าง ๆ ให้ความร่วมมือกับทุกฝ่ายเป็นอย่างดี เป็นผู้กว้างขวางในสังคม (ยุติธรรม สินธุ, 2541)

ในองค์กรธุรกิจและบริการนั้น พรทิพย์ อัยยิมาพันธ์ ผู้ก่อตั้งและซีอีโอ กลุ่มบริษัทแพคริม ที่ปรึกษาและฝึกอบรมด้านการพัฒนาบุคลากรที่อยู่ในประเทศไทยมานาน 28 ปี ได้กล่าวว่าความท้าทายสำคัญของโลกธุรกิจยุคนี้คือ “ความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว” กว่าเดิมมาก พฤติกรรมผู้บริโภคมีความซับซ้อนและต้องการความเข้าใจมากกว่าเดิม ไปจนถึงเรื่องการปฏิรูปทางดิจิทัลที่มีผลกระทบ ทำให้ต้องเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของกลุ่ม “ผู้นำ” องค์กร เพื่อจะนำพาองค์กรให้ก้าวทันความเร็วเหล่านี้ ความเป็นผู้นำก็ต้องเปลี่ยนไป โดยยึดหลักที่ว่า “ผู้นำไม่ใช่อัจฉริยะแต่เป็นผู้สร้างอัจฉริยะ” เพราะคนที่สำคัญที่สุดคือพนักงานระดับ frontline หัวหน้าหรือผู้นำไม่ใช่คนที่ใช้ความสามารถของตัวเองและสั่งการลงมา แต่เป็นคนที่ทำให้พนักงาน frontline ดึงศักยภาพของตัวเองออกมาใช้ให้มากที่สุด โดยแจกแจงความต่างของผู้ในยุคเก่าสู่ยุคใหม่ 5 ข้อ ดังนี้

1. ความเป็นผู้นำมิได้วัดกันที่ “ชื่อตำแหน่ง” แต่เป็น “ผลลัพธ์และงานที่ทำให้องค์กร”
2. ไม่ดูความเป็นผู้นำจาก “งานที่ได้รับมอบหมาย” แต่เป็น “ตัวตน คุณลักษณะ”
3. ผู้นำไม่ใช่ “ช่างเครื่อง” ที่รวบรวมสิ่งที่มีอยู่แล้วมาสร้างเครื่องยนต์ แต่เป็น “คนทำสวน” ที่ปลูกสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมาให้เติบโต
4. ผู้นำไม่ใช่ “ผู้ควบคุมสั่งการ” แต่เป็น “ผู้ปลดปล่อยความสามารถ” ให้กับพนักงาน
5. ผู้นำไม่ได้ทำหน้าที่ “ปิดจุดอ่อน” แต่ทำหน้าที่ “สร้างศักยภาพใหม่ ๆ” ให้กับองค์กร (Pattarat, 2020)

ศ.นพ. วันชัย วัฒนศัพท์ ได้นำเสนอไว้ในหนังสือ “ผู้นำ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง” โดยได้กล่าวถึงคำพูดของ โจเอล อาร์เธอร์ บาร์เกอร์ (Joel Arthur Barker) “ผู้นำ คือ บุคคลที่เราจะเดิน ตามเขาไปในที่ที่เราจะไม่ไป ถ้าเราต้องเดินไปด้วยตัวของเราเองผู้เดียว” ผู้นำจะรู้ว่าควรเลือกใช้ใคร ทำอะไรเพื่อเป้าหมายอะไรสิ่งที่ผู้นำต้องสร้าง คือ การสร้างทีมงานที่เข้มแข็ง เพราะการทำงานเป็นทีมคือ หลักการสำคัญของการทำงานให้สำเร็จขององค์กรในศตวรรษที่ 21 นี้ และคุณสมบัติของผู้นำที่ ต้องมีเพื่อขับเคลื่อนสู่กระบวนทัศน์ใหม่ คือ ต้องทำอะไรให้ดีที่สุด และต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นข้อสำคัญที่ไม่ยิ่งหย่อนกว่าข้อแรก คือ ต้องคาดเดาได้ถูกต้อง เพราะถ้าคาดเดาผิดอาจยังไม่ถึงเวลาที่จะทำสิ่งนั้นเรามีโอกาสพลาดได้ หรือถ้าเข้าไปเราก็จะไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลง (ศ.นพ.วันชัย วัฒนศัพท์, 2561)

จากที่กล่าวมานั้นผู้เขียนเห็นว่าเป็นความท้าทายยิ่งที่ผู้นำต้องเริ่มปรับความคิดและวิธีการในการที่นำพาผู้ตามไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้และนำพาหมู่คณะไปสู่ความเจริญในทุกด้านของชีวิตที่อยู่ร่วมกัน

เมื่อโลกเปลี่ยนเราจึงต้องตื่นรู้ที่ปรับ

ข้อเท็จจริงที่เห็นเชิงประจักษ์ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างอย่างเห็นได้ชัดและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว ทุกองค์กรไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ หรือ เอกชน ต้องปรับตัวตั้งรับ

บริบทที่แตกต่างอย่างเดิม เมื่อเข้าสู่ปี 2020 -2022 มีหลายเหตุการณ์ที่สะท้อนให้เห็นว่าโลกเคลื่อนไหวเร็วมากขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี พฤติกรรมผู้บริโภค ทักษะความเชื่อของผู้คน ทุกอย่างส่งผลถึงกันหมด ไม่ใช่แค่ตัวเร่งปฏิริยาการเปลี่ยนแปลงแต่มีคือนวัตกรรมที่ทำให้วิถีชีวิตแห่งอนาคตซึ่งรวมถึงวิถีแห่งการทำงานแห่งอนาคตกลายเป็นปัจจุบันอย่างรวดเร็ว การขยับครั้งนี้กล่าวได้ว่าเปลี่ยนกระแสนวัตกรรมการใช้ชีวิตผู้คนอย่างรวดเร็ว คนทำงานในองค์กรต่าง ๆ ต้องขยับและปรับตัวอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนเช่น ผลการวิจัยปัญหาประดิษฐ์ระดับ“ระดับเปลี่ยนโลก” ที่เรารู้จักกันในชื่อ ChatGPT เป็นปรากฏการณ์ ที่ทำให้เราตระหนักว่า “AI ไม่ได้แย่งงานคน แต่คนใช้งาน AI เป็นต่างหากที่จะแย่งงานคนใช้ AI ไม่เป็น” ปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้ องค์กรธุรกิจหลายแห่งต้องขยับและปรับตัวอย่างรวดเร็วเพื่อให้คงความสามารถในการแข่งขัน (นครินทร์ วงกิจไพบูลย์, 2566)

จากที่ได้ยกประเด็นให้เห็นข้างต้นอาจกล่าวได้ว่าโลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในแบบที่เรียกว่า VUCA คือ เต็มไปด้วยความผันผวน ความไม่แน่นอน ความสลับซับซ้อน และความคลุมเครือไม่ชัดเจน ดังนั้น ผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีทักษะการทำงานเพื่อเชื่อมต่อกับคนในทีมทั้งหมดในองค์กร เพื่อยกระดับสมรรถนะการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้นำต้องสำรวจปัจจัยภายนอกและภายในที่เปลี่ยนแปลงอยู่อย่างโลกนี้มีการเปลี่ยนแปลงเร็วมากเท่าไร ผู้นำต้องนำพาองค์กรรับมือกับความไม่แน่นอนอย่างรวดเร็วเท่าทันกันด้วย ถึงจะสามารถสร้างความยืดหยุ่น และความว่องไวในการทำงาน เพื่อรับมือกับความท้าทายใหม่ๆ อย่างมั่นคง (พรทิพย์ อัยยิมานันท์, 2564)

โจทย์สำคัญของคนที่เป็ผู้นำคือการตื่นรู้ ตระหนักแต่ไม่ตระหนักถึงเรื่องดังกล่าวพร้อมทั้งใช้ภาวะผู้นำลงมือเชื่อมประสาน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังนั้น การเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มหรือองค์กรที่มีพนักงานผู้ตามจำนวนมาก จึงเป็นเรื่องที่ท้าทาย เพราะการจะทำอะไรให้คนเป็นร้อยเป็นพัน หรือกระทั่งเป็นหมื่นคนมาเปลี่ยนวิธีคิด และทัศนคติ ให้มีความเชื่อที่สอดคล้องเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่เราต้องการขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายในอนาคตอย่างพร้อมเพรียงกันได้โดยไม่เกิดความขัดแย้งและอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ

การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามานำทางผู้นำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาของผู้รู้เพราะมาจากคำว่า “พุทธ” แปลว่าผู้ตรัสรู้ และคำว่า “ศาสนา” แปลว่า คำสอน รวมกันแปลว่า คำสอนของท่านผู้รู้ความจริง (พระธรรมปิฎก, ประยุทธ์ ปยุตโต, 2538) โดยเป็นคำสอนของผู้ตรัสรู้ คือพระพุทธเจ้า จึงเป็นคำสอนที่มีความเป็นสากลโดยหลักพุทธธรรมนั้นเป็นหลักธรรมที่ว่าด้วยเหตุและผลตามกระบวนการของธรรมชาติ อีกทั้ง พุทธศาสนา คือการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระพรหมคุณาภรณ์ ที่กล่าวไว้ในหนังสือ การศึกษาเพื่อสันติภาพ (พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต, 2538 : 4) จึงเป็นที่ยอมรับของผู้ที่นับถือศาสนาพุทธและน้อมนำคำสอนเหล่านั้นมาใช้

ในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติที่ให้ความสำคัญของร่างกาย จิตใจ และปัญญา ซึ่งมีความสัมพันธ์และมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนทั้งหลาย ผู้ที่อยู่ในบทบาทของผู้นำเมื่อนำหลักธรรมไปปรับใช้ ย่อมทำให้ผู้นำมีหลักการในการประพฤติเปรียบเสมือนมีแสงไฟส่องทางให้ก้าวอย่างนำพาผู้ตามเดินตามได้อย่างมั่นใจ

ตามที่ สมเด็จพระสังฆราช ประมุขสงฆ์ ผู้นำชาวพุทธจาก 55 ประเทศทั่วโลก ที่เดินทางมาร่วมประชุม และเฉลิมฉลองวันวิสาขบูชา วันสำคัญสากลของโลก ครั้งที่ 18 ปี 2566 ได้ร่วมกันประกาศปฏิญญากรุงเทพมหานคร เนื่องในการประชุมวิสาขบูชานานาชาติ ครั้งที่ 18 เมื่อวันที่ 1-2 มิถุนายน 2566 โดยมีข้อหนึ่งที่ประกาศว่า “เพื่อคงไว้การมองโลกในแง่ดี ในความคิดที่ว่าปัญหาของโลกดูเหมือนจะเป็นเรื่องยุ่งยาก ทั้งนี้ ไม่ใช่เป็นเพราะปัญหา แต่เป็นเพราะเรามองหาวิธีแก้ปัญหาคือผิด พระพุทธศาสนามองข้ามความคิดที่ผิด ๆ และแทนที่ด้วยการนำเราไปในทิศทางของการปฏิบัติและแก้ปัญหาก็ถูกต้อง ซึ่งมีพื้นฐานมาจากความเข้าใจในธรรมชาติของความไม่เที่ยงและการเปลี่ยนแปลง

จากประกาศดังกล่าวผู้เขียนเห็นว่าพระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่มีเป้าหมายให้ผู้คนมีการดำเนินชีวิตไปในทางที่ดีงาม ซึ่งสะท้อนออกมาทางพฤติกรรมทางกาย วาจา ใจ ที่ถูกต้องและเป็นไป เพื่อขัดเกลาจิตใจลดต้นเหตุในจิตใจตนเอง นอกจากจะทำให้ตนเองพบกับความสุขที่ไม่ต้องพึ่งพิงปัจจัยภายนอกแล้ว ยังทำให้การปฏิบัติต่อกันในสังคมเป็นไปอย่างเรียบร้อยเกิดสันติสุขสงบ

พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงหลักธรรมสำคัญในการเป็นผู้นำไว้หลายหลักธรรมด้วยกัน เช่น ทศพิธราชธรรมพรหมวิหาร 4 ธรรมาธิปไตยราชสังคหวัตถุ 4 และสัปปุริสธรรม 7 เป็นต้นซึ่งหลักธรรมดังกล่าวถือเป็นการสร้างเสริมภาวะผู้นำให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรมในการบริหารจัดการทั้งสี่ภาวะ ผู้นำตามหลักพุทธธรรมได้อาศัยธรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการกิจการงานทุกอย่างให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้เพื่อประโยชน์สุขแห่งหมู่คณะองค์กรสังคมอย่างมั่นคงและยั่งยืนตลอดไป (ทัชชกร แสงทองดี, 2562)

ในบทความนี้ จะขอยึดหลักธรรม สัปปุริสธรรม 7 เป็นธรรมของสัปปุริสชน คือ คนดีหรือคนที่แท้ซึ่งมีคุณสมบัติความเป็นคนที่สมบูรณ์ และ ขรवासธรรม ที่เป็นควรข้อปฏิบัติของขรवास มีคุณสมบัติของผู้ประสบความสำเร็จในการ ดำเนินชีวิตทางโลก มาเป็นแนวทางเลือกที่จะทำให้พัฒนาผู้นำให้เป็นผู้ที่มีจิตใจที่เข้มแข็งและใช้ภาวะผู้นำลงมือเชื่อมประสาน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อจัดการกิจการงานทุกอย่างให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ก้าวอย่างสู่การตื่นรู้ของผู้นำด้วยหลักสัปปุริสธรรม

สัญชาตญาณของมนุษย์ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง ธรรมชาติมนุษย์รักความสบาย ชอบความคุ้นชิน แม้จะรู้ว่าไม่ใช่ทางที่ดีหรือทำให้ตัวเองได้รับการพัฒนาหรือเติบโต มนุษย์มักจะเลือกอยู่ในสถานการณ์

แบบนั้นเพราะเป็นทางที่คุ้นเคย ผู้นำ ต้องเป็นผู้ที่มองเห็นความเปลี่ยนแปลง ยอมรับและลงมือนำพา มากระตุ้นผู้ตามเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกัน ทักษะในการตระหนักรู้ในความเปลี่ยนแปลงนี้ สำคัญมาก เพราะต้องก้าวข้ามความกลัว หรือก้าวข้ามอัตตาของตัวเอง แต่ถึงกระนั้นก็ตามมนุษย์ ก็ยังมีธรรมชาติอีกประการหนึ่งคือเป็นผู้ที่พัฒนาได้ มีหลักธรรมที่สามารถนำมาเป็นแนวทางเพื่อให้รู้ เท่าทันโลกและยึดหลักการอยู่ร่วมกัน นั่นคือหลักสัปปริสธรรม เพื่อให้ผู้นำ ตื่นรู้ (Awakening) นั่นคือ ตื่นแล้ว รู้แล้ว เบิกบานแล้วและพร้อมรับมือกับสิ่งที่เข้ามาเสมอ

หลักสัปปริสธรรม

ธรรมที่ทำให้คนเป็นคนดี มีคุณธรรม และเป็นผู้ควรแก่การยกย่องนับถือ เป็นคน ที่สามารถ ดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ประกอบด้วยหลักธรรม 7 ประการ (พระทองพจน์ ชีระมโณ และคณะ, 2561)

ดร.ถวิล อรัญเวศ (2560) ได้นำเสนอ การบริหารจัดการตามหลักสัปปริสธรรม 7 ไว้ ดังนี้

1. อิมมัญญตา (Knowing the Law, Knowing the Cause) คือ รู้จักเหตุรู้ความจริง รู้หลักการ รู้กฎเกณฑ์ รู้กฎแห่งกรรม รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้จักหลักการที่จะทำให้เกิดผลหรือบรรลุผลสำเร็จ ของงานนั้น ๆ ได้โดยนัยนี้คือการบริหารจัดการในองค์กร ผู้บริหารจำเป็นต้องพิจารณาข้อเท็จจริง อย่างถูกต้อง เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล รู้จักการวิเคราะห์ความจริง ที่เกิดขึ้น ตามธรรมชาติและตามสภาพบริบทขององค์กรต้องเชื่อว่า “สิ่งทั้งหลายเกิดขึ้น ตั้งอยู่ดับไป เป็นธรรมดา” เข้าใจหลักการเปลี่ยนแปลง โดยพิจารณาหลักการและเกณฑ์แห่งเหตุผลมาบริหารจัดการ องค์กรดังกล่าวมาประกอบ

2. อัตถัญญตา (Knowing the Meaning, Knowing the Purpose) รู้จักผล หรือความมุ่งหมาย เป้าหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่เกิดขึ้น สืบเนื่องจากการกระทำตามหลักการบริหารนั้น ๆ หมายถึง การบริหารงานองค์กรให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ และรู้ถึงประโยชน์ของ องค์กรที่นำไปสู่ความมั่นคง และไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อองค์กร ในที่นี้หมายถึงการมีแผนงานที่ดี การวางแผนที่ดี การวิเคราะห์ผล กระทบด้านต่าง ๆ รู้ผลสัมฤทธิ์ว่าต้องการอะไรจากการบริหารจัดการนั้น

3. อัตตัญญตา (Knowing Oneself) รู้จักตน คือ รู้จักเราว่าเรานั้น โดยฐานะภาวะเพศ ความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมเป็นอย่างไร และเท่าใด แล้วประพฤติให้เหมาะสม และรู้จักที่จะปรับปรุง ต่อไปในที่นี้ หมายถึง รู้จักองค์กรที่เราบริหารเป็นอย่างดีว่ามีจุดด้อย จุดแข็งอย่างไร มีขีดความสามารถ ใด ๆ และรู้จักการปรับปรุงองค์กรให้ทันต่อเหตุการณ์ การที่จะรู้ได้ต้องอาศัยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก หรือการทำ SWOT Analysis

4. มัตตัญญูตา (Moderation, Knowing how to be temperate) รู้จักประมาณ คือ ความพอดี ในการจ่ายโภคทรัพย์ ในที่นี้หมายถึงการบริหารการเงิน หรือการขยายกิจการ ต้องพิจารณาให้รู้จักประมาณ ในความเพียงพอขององค์กร ชีตความสามารถขององค์กร ชีตความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร รวมทั้งการแข่งขันที่รอบคอบและรู้จักประมาณขีดความสามารถขององค์กร โดยการวางแผนงานโครงการ ที่รอบคอบชัดเจน มีการวิเคราะห์ให้รู้ต้นทุนผลผลิต

5. กาลัญญูตา (Knowing the Propertime) รู้จักกาล เวลา อันเหมาะสม และระยะเวลา ในการประกอบกิจ ในที่นี้หมายถึง การบริหารจัดการ จะต้องมีความเข้าใจถึงระยะเวลาที่เหมาะสมกับ การดำเนินงานนั้น ๆ การสร้างโอกาสขององค์กรจะต้องพิจารณาถึงสถานการณ์ในเวลานั้น ๆ ว่าควรจะ ดำเนินการอย่างไร อะไรควรงด อะไรควรกระทำ เวลาใดควรขยายกิจการ หรือช่วงเวลาใดที่จะบริหาร องค์กรให้ประสบผลสำเร็จต่อองค์กรมากที่สุด โดยการวิเคราะห์จากอุปสงค์ อุปทาน (Demand & Supply)

6. ปริสัณญูตา (Knowing the Assembly, Knowing the Society) รู้จักชุมชน กริยาที่จะประพฤติ ต่อชุมชนนั้นว่า ควรจะดำเนินการอย่างไร การบริหารจัดการ จำเป็นต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับองค์กรต่าง ๆ ทั้งที่เป็นพันธมิตร และคู่แข่งชั้นการสร้างสรรค์ หรือการประสานงานกับชุมชน หรือกลุ่มบุคคลที่มีผล ต่อองค์กร ก็คือเข้าถึง เข้าใจ และพัฒนา เป็นการบริหารจัดการที่สร้างความสัมพันธ์ด้วยเมตตา ความเอื้อเฟื้อ เพื่อแผ่ต่อชุมชน หรือสาธารณะชน จะเป็นภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร การบริหารจัดการที่รู้จักชุมชน ที่สำคัญประการหนึ่งคือ การรู้จักทำประโยชน์ต่อชุมชนด้วย เป็นการค้นคว้าให้ชุมชน ชุมชนหรือประชาชน ก็จะพึงพอใจและมีเจตคติที่ดีต่อบริษัทหรือองค์กรของเรา

7. บุคคลัญญูตา (Knowing the individual, Knowing the different individuals) รู้จักบุคคล คือ รู้จักความแตกต่างของบุคคลโดยอหยาตัย ความสามารถ และคุณธรรม ตลอดจนรู้ในความสามารถ ของบุคคล และใช้มอบงานที่เหมาะสมให้การบริหารจัดการในการรู้บุคคล เปรียบเสมือนการพัฒนา และบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่จะต้องมีการพัฒนา และบริหารบุคคลในองค์กรให้มีความรู้ความสามารถ และรักดีต่อองค์กร มีความสามัคคี สร้างความเป็นธรรม และเสมอภาคให้แก่ บุคลากรในองค์กร รวมถึง การทำงานเป็นหมู่คณะ การติดต่อสื่อสารกับบุคคลต่าง ๆ ด้วยความเป็นมิตรไมตรี รวมทั้งมีความจริงใจ ต่อกัน การรู้จักบุคคลนี้แหละจะทำให้สามารถมอบหมายงานให้ตรงกับความรู้ความสามารถของเขา (Put the right man on the right Job) ก็จะทำให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ มีความราบรื่นได้

จากทั้งหมดที่กล่าวมาผู้เขียนขอสรุปว่า สัปปริสธรรม เป็นธรรมที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อนสามารถ ทำให้คนรู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตนเอง รู้จักประมาณ รู้จักกาลเวลา รู้จักชุมชนที่อยู่ รู้จักความแตกต่าง ของบุคคล เพื่อเข้าใจชีวิต เชื่อว่าผู้นำที่น้อมนำหลักธรรมดังกล่าวไปปรับใช้จะสามารถกระตุ้นและนำทาง ผู้ตามดำเนินให้ทำงานอย่างสอดคล้องประสานและดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นสุข และสามารถสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ ให้เกิดขึ้นแก่สังคมได้

สรุปก้าวอย่างสู่การตื่นรู้ของผู้นำด้วยหลักสัปปริสธรรม

ก้าวอย่างสู่การเป็นผู้นำตื่นรู้ด้วยหลักธรรมทางพุทธศาสนา หลักการประยุกต์หลักธรรม สัปปริสธรรม สามารถทำให้คนรู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตนเอง รู้จักประมาณ รู้จักกาลเวลา รู้จักชุมชนที่อยู่ รู้จักความแตกต่างของบุคคล เพื่อเข้าใจชีวิต เชื่อว่าผู้นำที่น้อมนำหลักธรรมดังกล่าวไปปรับใช้จะสามารถกระตุ้นและนำทางผู้ตามดำเนินให้ทำงานอย่างสอดคล้องประสานและดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นสุข และสามารถสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ ให้เกิดขึ้นแก่สังคมได้ ผู้นำในยุคที่ต้องอยู่ท่ามกลางกระแสผันผวนของโลก ผู้นำไม่ใช่แค่ตำแหน่งแต่คือผู้ที่ต้องลงมือกระทำและนำพาองค์กรรับมือกับความไม่แน่นอนรวดเร็วเท่าทันกันด้วย โดยเบื้องต้นผู้นำต้องตระหนักรู้และเข้าใจสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป การนำหลักสัปปริสธรรมมีความสัมพันธ์ต่อการประพัตติตนที่ดีของทุกคน ดังนั้นผู้นำจำเป็นต้องประพัตติตนตามหลักความมีเหตุ มีผล มีสติสัมปชัญญะ ไม่รู้วาม รู้จักตน เข้าใจตน และเข้าใจผู้อื่น ทั้งยังเป็นผู้รู้จักประมาณ ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

ดังนั้น หลักสัปปริสธรรม ควรปลูกฝังให้มีขึ้นภายในจิตใจของผู้นำ เพราะเป็นหลักธรรมที่สามารถประยุกต์ใช้กับพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิตสมัยใหม่ ได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการตื่นรู้ (Awakening) เพื่อเป็น ‘ผู้นำที่มีภาวะผู้นำ’ มีสันติภายใน มีภาวะสงบเย็น ดังนั้นผู้นำจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจตนเองและผู้อื่น ตลอดทั้งรู้เท่าทันสภาพแวดล้อมรอบข้างภายนอกที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มีเหตุผล มีความรอบคอบ ระมัดระวังในการลงมือกระทำสิ่งใดก็ตาม ซึ่งหลักสัปปริสธรรมจะ เป็นเครื่องควบคุมพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตร่วมกันของคนในสังคม ทำให้เข้าใจความเป็น ธรรมดาของชีวิต เข้าใจสังคม แวดล้อมมากขึ้น และรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา มองเห็นประโยชน์ ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ทำให้ทุกคนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

ก้าวอย่างสู่การเป็นผู้นำตื่นรู้ด้วยหลักธรรมทางพุทธศาสนา หลักการประยุกต์หลักธรรม สัปปริสธรรม จากการศึกษาข้อมูลต่างๆ ข้างต้น ผู้เขียนได้สรุปองค์ความรู้ เป็น 3 ขั้นตอน (Step) ของการเป็นผู้นำตื่นรู้โดยใช้หลักสัปปริสธรรม ดังนี้

ขั้นตอน 1 Step 1 รู้ (ตัว) ตามหลักสัปปริสธรรม

ขั้นตอน 2 Step 2 ตื่น (ตัว) เพื่อพัฒนาตัวเองให้เป็นผู้นำที่มีภาวะผู้นำ

ขั้นตอน 3 Step 3 รอด (ตัว) บรรลุเป้าหมายนำพาผู้คนอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

ภาพที่ 1 ขั้นตอนของการเป็นผู้นำต้นรู้

เอกสารอ้างอิง

- ถวิล อรัญเวศ. (2017). การบริหารจัดการตามหลักสี่ปฐพีธรรม 7. สืบค้นเมื่อ 3 มิถุนายน 2566, จาก https://thawin09.blogspot.com/2017/02/blog-post_12.html
- ทัชชกร แสงทองดี. (2562). องค์ประกอบของภาวะผู้นำในองค์กรเชิงพุทธ. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 2(1), 135-147.
- นครินทร์ วงกิจไพบูลย์. (2023). THE INVISIBLE LEADER ผู้นำล่องหน. กรุงเทพฯ: เดอะ สตาร์เนต.
- พรทิพย์ อัยยิมาพันธ์. (2564). บทบาท “ผู้นำ” ยุคโควิด “ต้องสร้างทุกคนให้เป็นผู้บริหาร”. สืบค้นเมื่อ 2 มิถุนายน 2566, จาก <https://www.prachachat.net/csr-hr/news-523827>
- พระทองพจน์ ธีรธมโม และคณะ. (2561). หลักสี่ปฐพีธรรมกับการแก้ไขวิกฤติปัญหาสังคม. *วารสารสมาคมศิษย์เก่า มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 6(1), 51-65.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีบริหาร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2538). การศึกษาเพื่อสันติภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2549). *พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: บริษัท สหธรรมิก จำกัด.

- ยุติธรรม สินธุ. (2541). แรงจูงใจและรูปแบบการบริหารงาน: ศึกษาเฉพาะกรณีผู้นำระดับต้นในโรงงานผลิตแผ่นเหล็ก. (วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศ.นพ.วันชัย วัฒนศัพท์. (2561). ผู้นำ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง. ขอนแก่น: คลังน่านวิทยา.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2550). การจัดการและพฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพฯ: ธีระฟิล์มและไซเท็กซ์.
- สาริส สัสสินทร. (2558). พุทธจิตวิทยาบูรณาการ : แนวคิด หลักการและการเสริมสร้างภาวะตื่นรู้. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Coghlan, D. (1993). A person-centered approach to dealing with resistance to change. *Leadership & Organization Development Journal*, 14(4), 10-14.
- Naphatsawan Sitthitham. (2021). ผู้นำใครก็ได้ แต่ไม่ใช่ทุกคนจะมีภาวะผู้นำเชิง 10 ลักษณะของผู้นำที่ดี. สืบค้นเมื่อ 3 มิถุนายน 2566, จาก <https://missiontothemoon.co/softskill-leadership/>
- Pattarat. (2020). นิยามผู้นำยุคใหม่ ไม่ใช่คนสั่ง-กำกับควบคุม แต่เป็นคนดึงศักยภาพพนักงาน. สืบค้นเมื่อ 3 มิถุนายน 2566, จาก <https://positioningmag.com/1293324>
- Praornpit Katchwattana. (2022). Climate change – การปรับตัวสู่ดิจิทัล - ความเหลื่อมล้ำ 3 ปัจจัยท้าทายโลกปัจจุบัน ในมุมมอง ศุภชัย เจียรวนนท์. สืบค้นเมื่อ 3 มิถุนายน 2566, จาก <https://www.salika.co/2022/01/17/suppachai-chearavanont-vision-cp-2565/>

พุทธภาวะและตถาคตครรภ์

The Buddhahood and the Tathāgata embryo

วรกร ชาติชัยทัต¹,
สุวิน ทองปั้น² และ จรัส ลีกา³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Vorakorn Chatchaithus¹,
Suwin Thongpan² and Jaras Leeka³

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhonKaen Campus^{1,2,3}

Corresponding Author, E-mail: Dongg2222@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอถึงความสัมพันธ์ระหว่างพุทธภาวะและตถาคตครรภ์ ซึ่งพบว่า พุทธภาวะ เป็นธาตุรู้ที่มีอยู่ในสรรพสิ่งและมนุษย์เป็นผู้มีความสามารถในการทำให้เมล็ดพันธุ์นั้น งอกงาม ส่วนตถาคตครรภ์เป็นเมล็ดพันธุ์ที่ถูกหว่านลงไปบนพื้นดินที่ได้รับการรดน้ำพรวนดินอย่างถูกต้อง จึงทำให้เมล็ดพันธุ์ที่งอกงามกลายเป็นต้นอ่อนและต้นไม้อายุต่อไป

คำสำคัญ: พุทธภาวะ; ตถาคตครรภ์

Abstract

This academic article aims to present the relationship between Buddhahood and the tathāgatagarbha (Tathāgata embryo). The results show that Buddhahood is the element of knowledge that exists in all things and human beings are capable of making that seed grow. Moreover, the tathāgatagarbha is a seed that is sown on the ground that has been watered and tilled properly, thus causing the seed to grow and become a young tree and continue to grow into a big tree.

Keywords: Buddhahood; Tathāgata embryo

* ได้รับบทความ: 5 ตุลาคม 2566; แก้ไขบทความ: 13 ธันวาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 21 ธันวาคม 2566

Received: 5 October 2023; Revised: 13 December 2023; Accepted: 21 December 2023

บทนำ

พุทธปรัชญามหายานได้นำเสนอแนวคิดเรื่องพุทธภาวะ หรือโพธิจิต ว่า สรรพสิ่งล้วนมีความสามารถในการรับรู้ได้ ซึ่งมีความหมายว่า ในสรรพสิ่งล้วนมีพุทธภาวะหรือโพธิจิตนั่นเอง โพธิจิตที่เป็นธาตุรู้นี้เป็นเหมือนเมล็ดพืชพันธุ์ที่ถูกหว่านลงในสรรพสิ่งทั้งปวง ดังนั้น โพธิจิต จึงเป็นความรู้ที่แฝงอยู่ภายในสรรพสิ่งซึ่งมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสรรพสิ่งที่มีความสามารถในการทำให้เมล็ดพันธุ์แท้โพธิจิตนั้นเจริญงอกงามได้ เพราะมนุษย์มีพุทธภาวะที่จะต้องได้รับการอบรมสั่งสอนอย่างถูกวิธีจนกลายเป็นผู้รู้ และมนุษย์นี้เชื่อว่าเป็นผู้มีคุณสมบัติพิเศษที่สามารถพัฒนาโพธิจิตหรือพุทธภาวะให้มีความเจริญงอกงามได้ตามศักยภาพของตนซึ่งคุณสมบัติพิเศษนี้จะไม่มีอยู่สิ่งอื่น เพราะมนุษย์มีโพธิจิตติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด เมื่อได้รับการอบรมสั่งสอนอย่างถูกต้องก็สามารถพัฒนาเมล็ดพันธุ์แท้โพธิจิตนี้ให้เจริญงอกงามต่อไปจนบรรลุเป้าหมายสูงสุดได้ และในทัศนะพุทธปรัชญามหายานยังนำเสนอว่า เมื่อมนุษย์มีโพธิจิตหรือพุทธภาวะแล้วมนุษย์จะสามารถพัฒนาไปสู่ความเป็นตถาคตต่อไปได้ (สุมาลี มหณรงค์ชัย, 2550 : 22) ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า แนวคิดเรื่องพุทธภาวะหรือโพธิจิต และตถาคตตรรกนี้เป็นสภาวะที่ต่อเนื่องกัน เพราะถ้าไม่มีโพธิจิตภาวะความเป็นตถาคตตรรกก็จะไม่สามารถเจริญงอกงามได้

นอกจากนี้ในคัมภีร์ลัทธิการตรัสรู้ ยังได้อธิบายถึงความหมายของตถาคตตรรกไว้ว่า ตถาคตตรรกเป็นช่องว่างหรือที่บ่มเพาะเมล็ดพันธุ์ของพุทธภาวะ (โพธิจิต) ให้มีความเจริญงอกงามต่อไป (Suzuki, D.T., 1973 : 25-26) ดังนั้น พุทธภาวะ (โพธิจิต) และตถาคตตรรก เป็นสภาวะที่ต่อเนื่องกัน และอาจมองได้ว่าเป็นเรื่องเดียวกันด้วยซ้ำ แต่เมื่อวิเคราะห์ละเอียดแล้วจะพบว่า พุทธภาวะ (โพธิจิต) นั้นเป็นเมล็ดพืชพันธุ์ที่ถูกหว่านลงไปบนพื้นดินที่มีการรดน้ำพรวนดินและเอาใจใส่ ส่วนตถาคตตรรกเป็นเมล็ดพันธุ์ที่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ด้วยการรดน้ำพรวนดินอย่างถูกวิธีจึงทำให้เมล็ดพันธุ์ดังกล่าวแตกหน่อเจริญงอกงามกลายเป็นต้นอ่อนที่อุดมสมบูรณ์ ส่วนตถาคตตรรกคือเมล็ดที่ถูกรดน้ำพรวนดินจนเกิดการเจริญงอกงามกลายต้นกล้าหรือต้นอ่อนที่มีความแข็งแรงพร้อมที่จะกลายเป็นต้นไม้ใหญ่ต่อไป จากข้อความนี้ให้สรุปได้ว่า พุทธภาวะ (โพธิจิต) เป็นจุดเริ่มต้นของพุทธภาวะหรือผู้รู้ เมื่อได้รับการขัดเกลาและอบรมบ่มเพาะอย่างถูกวิธีแล้วก็จะพัฒนาเป็นตถาคตตรรก และเมื่อพุทธภาวะ (โพธิจิต) พัฒนาไปสู่ความเป็นตถาคตตรรกแล้วก็มีค่าเท่ากับพุทธภาวะ (โพธิจิต) ก็จะเจริญเติบโตกลายเป็นหน่ออ่อนที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วย และมนุษย์ผู้มีตถาคตตรรกนี้ก็จะสามารถพัฒนาต่อยอดกลายเป็นผู้รู้แจ้งต่อไปได้ในอนาคต และในพุทธปรัชญามหายานได้ให้ทัศนะไว้ว่า คำว่า “ผู้รู้แจ้ง” ในที่นี้หมายถึง “พระโพธิสัตว์” และมนุษย์ทุกคนสามารถเป็นโพธิสัตว์ได้เพราะมีพุทธภาวะ (โพธิจิต) อยู่แล้ว เพราะเมื่อพุทธภาวะ (โพธิจิต) จะเจริญงอกงามไปสู่ความเป็นตถาคตตรรก และตถาคตตรรกก็จะพัฒนาไปเป็นพระโพธิสัตว์ในอนาคต และความเป็นพระโพธิสัตว์ของพุทธปรัชญามหายาน จะต้องเป็นมิจิตรึกในนิรวาณะ (นิพพาน) และมีความกรุณาต่อสรรพสัตว์ด้วยความปรารถนาให้สรรพสัตว์พ้นจากความทุกข์ก่อนแล้วจึงบำเพ็ญตนให้เข้าถึงนิรวาณะ

ภายหลัง ดังข้อความในคัมภีร์โพธิจริยยาวตารสูตรว่า “โพธิจิตนี้ คือ สะพานสำหรับผู้ต้องการข้ามให้พ้น โสมสสาร” (The Bodhicaryāvatāra of Śāntideva, 2004-2007 : III. 30) ดังนั้น พระโพธิสัตว์ในพุทธปรัชญามหายานจึงมีความแตกต่างจากพระโพธิสัตว์ในพุทธปรัชญาเถรวาทเพราะมีความปรารถนาช่วยเหลือสรรพสัตว์ให้พ้นจากทุกข์ก่อนแล้วจึงบำเพ็ญตนเพื่อการบรรลุนิพพาน ส่วนพระโพธิสัตว์ในพุทธปรัชญาเถรวาทจะบำเพ็ญตนเพื่อการบรรลุนิพพานให้ได้ก่อนจึงกลับมาช่วยเหลือสรรพสัตว์ภายหลัง

จากข้อความข้างต้นจะพบว่า ตถาคตครรรค์ คือ พุทธภาวะ (โพธิจิต) ที่มีอยู่ในสัตว์ ที่มีการพัฒนาการเป็นสองระดับ คือ ระดับแรก ตถาคตครรรค์เป็นภาวะที่จิตเรอบริสุทธิหมดกิเลสอาสวะ ทำให้จิตหลุดพ้นเป็นส่วนหนึ่งของธรรม (กาย) ระดับที่สอง ตถาคตครรรค์ คือ จิตของพระพุทธเจ้าที่อยู่ในตัวของเรา เราหลุดพ้นได้เพราะพุทธจิต จิตของเราในระดับนี้คือ จิตของพุทธะ มีเพียงพุทธจิตเดียวที่แผ่ขานอยู่ ระดับที่สองแตกต่างจากระดับแรกตรงที่ อย่างแรกเห็นว่าจิตของใครก็คงเป็นของคนนั้น ส่วนอย่างหลังเป็นจิตของพุทธะ (สุมาลี มหณรงค์ชัย, 2550 : 23-24) นอกจากนี้ในศรีมालาเทวีสีหนาทสูตรได้กล่าวไว้ว่า ตถาคตครรรค์เท่ากับธรรมกายที่ยังไม่หลุดพ้นจากอาสวะ ถ้าพิจารณาตถาคตครรรค์เป็น “ตัวอ่อน” ตถาคตครรรค์จะเป็นกระบวนการที่พัฒนาตนเองจากสิ่งที่แฝงอยู่ภายในไปเป็นตถาคตครรรค์ที่แท้จริง (Bryan Edward Brown, 1991 : 247-262) และจากแนวคิดเรื่องพุทธภาวะที่พุทธปรัชญามหายานเชื่อว่าเป็นสิ่งที่มีอยู่ในสรรพสัตว์ทั้งหลายเป็นสิ่งที่อยู่จริงไม่เปลี่ยนแปลงเป็นสภาวะอันสูงสุด (Kosho Yamamoto, 1999-2000 : 181-190) ธาตุแห่งความเป็นพระพุทธเจ้าที่มีอยู่ภายในสรรพสัตว์ทั้งหลาย มีลักษณะเป็นอตตะ คือ ตัวตนที่แท้จริงของสรรพสัตว์ทั้งหลายเป็นอมตะ ไม่มีความเปลี่ยนแปลงไม่สามารถทำลายได้จะบริสุทธิ์ตามธรรมชาติดั้งเดิม และพร้อมที่จะได้รับการพัฒนาให้กลายเป็นพระพุทธเจ้าได้ แต่ที่สรรพสัตว์ไม่สามารถพบเห็นได้เพราะถูกปกปิดไว้ด้วยกิเลสทั้งหลาย จากข้อความนี้พบว่า เพราะพุทธภาวะที่มีอยู่ในสรรพสัตว์ที่ไม่สามารถพัฒนาไปสู่ความเป็นตถาคตครรรค์ได้เพราะถูกกิเลสครอบงำเอาไว้จึงนำไปสู่การเวียนว่ายอยู่ในสังสารวัฏต่อไปอย่างไม่สิ้นสุด

ดังนั้น จากจากบทนำที่ได้เสนอมานี้เกี่ยวกับพุทธภาวะและตถาคตครรรค์ทำให้ผู้เขียนบทความมีความสนใจว่าความเป็นพุทธภาวะและตถาคตครรรค์นี้มีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันอย่างไร และมีวิธีการในการพัฒนาไปให้ถึงเป้าหมายสูงสุดได้อย่างไร บทความนี้จะให้คำตอบแก่ข้อสงสัยเหล่านั้นได้โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับพุทธภาวะและตถาคตครรรค์ที่จะนำเสนอเป็นลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดเรื่องพุทธภาวะ

พุทธภาวะ (Buddhahood) หรือธรรมชาติแห่งความเป็นพุทธะ (Buddha nature) หมายถึง สิ่งสิ่งหนึ่งที่มีอยู่ในตัวคน และสิ่งนี้เองที่ทำให้คนสามารถเข้าใจธรรมแล้วก้าวสู่ความหลุดพ้นได้ หรืออีกนัยหนึ่ง พุทธภาวะ คือ ความสามารถที่จะเข้าใจธรรมแล้วก้าวสู่ความหลุดพ้นได้ ความสามารถที่ว่านี้ เชื่อถือว่าทุกคนมีอยู่เท่ากัน ไม่มีใครมีมากกว่าใคร” (สมภาร พรหมทา, 2546 : 27) พุทธปรัชญามหายาน

มีแนวคิดที่ว่า สรรพสัตว์ทั้งหลายต่างล้วนมีพุทธภาวะเป็นพื้นฐานแห่งชีวิต พุทธภาวะ คือ ศักยภาพหรือความสามารถของสรรพสัตว์ที่จะพัฒนาตนเองให้เจริญขึ้นจนสูงสุด ถือเป็นความสามารถของสรรพสัตว์ในการเกิดทางเข้าถึงภาวะแห่งพุทธะซึ่งประกอบด้วยคุณธรรมอันประเสริฐอันหลากหลาย ศักยภาพหรือความสามารถนี้ถือเป็นมิติหนึ่งของชีวิตมนุษย์ที่พร้อมจะก่อให้เกิดความเข้าใจต่อความจริงอันเป็นอมตะ (แห่งพุทธธรรม) พุทธภาวะจึงเป็นเงื่อนไขที่ทำให้การตระหนักรู้ในสัจธรรมทางศาสนาหรือในทางปรัชญาไม่สูญหายไปจากโลก (สมภาร พรหมทา, 2548 : 11)

พุทธภาวะถือว่าเป็นหัวข้อธรรมที่มีความสำคัญในบริบทของพระพุทธศาสนาพุทธศาสนายานพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานที่สำคัญหลายเล่มกล่าวถึงศักยภาพอันไร้ประมาณเช่นนี้ของสรรพสัตว์ ในมหายานศรัทธาปาปศาสตร์ กล่าวถึงศักยภาพอันไร้ประมาณเช่นนี้ว่าพุทธภาวะเป็นธรรมชาติภายในแห่งสรรพสัตว์ เป็นศักยภาพแห่งการหลุดพ้นซึ่งรอคอยที่จะพัฒนาให้กลายเป็นจริง (Hakeda, 1967 : 13) นักคิดบางคนแสดงทัศนะต่อหลักการเรื่องพุทธภาวะนี้ว่าเป็นทัศนะที่เรียกได้ว่าสุทรศณนิยม (Optimism) หรือเป็นการมองโลกในแง่ดี และเป็นโน้ตทัศน์ที่สนับสนุน กระตุ้น (encourage) ให้เกิดการปฏิบัติเพื่อที่จะบรรลุความเป็นพุทธะ (Realization of Buddhahood) ในวันหนึ่งข้างหน้า เนื่องด้วยการมีพุทธภาวะหรือศักยภาพแฝงแห่งความเป็นพุทธะนี้เป็นเชื่ออยู่ในตัวทุกคน ซึ่งทำสัตว์ให้เข้าถึงพุทธภาวะ และมีอยู่ในทุกหนทุกแห่ง ทุกกาลเวลาซึ่งจะเรียกว่าจิตก็ได้ ในจิตตามธรรมชาติธรรมดานี้มันก็มีเชื่อแห่งความเป็นพุทธะหรือว่าเชื่อแห่งโพธิ์ก็ได้การวิวัฒนาการของสิ่งที่มีชีวิต ย่อมไปถึงวาระสุดท้ายคือ "พุทธภาวะ" อันหมายถึง ภาวะแห่งความรู้ ความตื่น ความเบิกบาน สิ่งที่เราเรียกว่า "ความรู้" ในที่นี้ หมายถึง การรู้แจ้งด้วยปัญญา อันชอบว่า ความทุกข์ได้หมดสิ้นไปแล้ว ชาติสิ้นแล้ว ชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย ความเกิดย่อมไม่มีอีกต่อไป อย่างนี้เรียกว่า "เบิกบานถึงที่สุด" ซึ่งจัดเป็นจุดหมายปลายทางที่แท้จริงของทุกชีวิต (สุวรรณา สถาอานันท์, 2536 : 62)

ดังนั้น โดยภาพรวมแล้ว สรุปได้ว่า พุทธภาวะคือธรรมชาติอันหนึ่งในจิตของมนุษย์ ธรรมชาตินี้คือ ความสามารถและศักยภาพของมนุษย์และสรรพสัตว์ที่จะสามารถเข้าใจธรรมและพาตนเองหลุดพ้นออกจากวงเวียนแห่งการเวียนว่ายตายเกิด พุทธภาวะนี้ถือเป็นศักยภาพอันไร้ประมาณซึ่งบรรจุไว้ด้วยความเป็นไปได้แห่งการเจริญขึ้นของคุณธรรมอันประเสริฐต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านปัญญา ด้านกรุณา หรือด้านอื่น ๆ ความสามารถหรือศักยภาพนี้ทุกคนมีเสมอกัน พุทธภาวะ เป็นธรรมชาติเดิมแท้ของสรรพสัตว์ แต่บรรดาสรรพสัตว์ก็ได้ตระหนักรู้หรือพัฒนาศักยภาพนี้ให้เจริญขึ้นคนในระดับนี้ คือ ปุถุชนธรรมดา แต่ผู้ที่ตระหนักรู้ในศักยภาพนี้และพัฒนาความสามารถนี้ให้เจริญขึ้นอุปมาเหมือน ขจัดอุปสรรคขวางทางออก ผู้นั้นถือว่าเป็นคนในระดับพระโพธิสัตว์ หรือพระพุทธเจ้า ดังนั้นความแตกต่างระหว่างสรรพสัตว์ในเชิงภววิทยา จึงเป็นสิ่งที่ปรัชญามหายานมิได้มุ่งเน้นเสนอแต่ประการใด ความเข้าใจเช่นนี้ย่อมเป็นพื้นฐานนำไปสู่ระบบความคิดทางจริยศาสตร์ที่สำคัญของปรัชญามหายานมหายาน

แนวคิดเรื่องตถาคตครรภ์

ตถาคตครรภ์ เป็นแนวคิดที่ได้รับการเผยแพร่อย่างแพร่หลายในพุทธปรัชญามหายานที่เจริญขึ้นในดินแดนตะวันออก ตามหลักฐานพบว่า แนวคิดเรื่องตถาคตครรภ์นี้ดูเหมือนจะไม่ได้ได้รับความสนใจหรืออธิบายอย่างละเอียดชัดเจนในอินเดีย กล่าวได้ว่า คำว่า ตถาคตครรภ์นี้ไม่ปรากฏว่าเป็นที่รู้จักแพร่หลายในหมู่ชาวพุทธที่อินเดีย แต่ที่จีนกลับมีการเผยแพร่คำสอนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตถาคตครรภ์ไปอย่างกว้างขวาง (สุมาลี มหณรงค์ชัย, 2546 : 128) คำว่า ตถาคต นี้เป็นคำที่พระพุทธเจ้าทรงใช้เรียกพระองค์เอง รวมทั้งยังมีความหมายที่สำคัญอย่างน้อยอีกสองความหมายคือ แปลว่า สัตว์หรือพระอรหันต์ คำนี้เป็นคำสมกันระหว่างสองคำ ที่แปลความออกมาได้สองความหมาย กล่าวคือ ในการประสมแบบแรก เป็นการประสมระหว่างคำว่า ตถา+อาคตะ(Tatha+agata) ในการประสมเช่นนี้ทำให้คำนี้มีความหมายว่า ผู้มาเช่นนั้น (Thus come) ในการประสมแบบที่สอง เป็นการประสมระหว่างคำว่า ตถา+ คต (Tatha+gata) ในการประสมเช่นนี้ทำให้คำนี้มีความหมายว่า ผู้ไปเช่นนั้น (Thus gone)

ความแตกต่างทางความคิดที่เกิดขึ้นกับแนวคิดเรื่องตถาคตครรภ์นั้น นักวิชาการบางท่านเห็นว่า แนวโน้มเช่นนี้ถือเป็นปกติธรรมดาของพัฒนาการพุทธศาสนาในประเทศจีนเหตุที่อันเนื่องมาจากการตีความเช่นนี้สอดคล้องกับลัทธิความเชื่อเดิมของชาวจีน เช่น ลัทธิฝ่ายเต๋า ประกอบกับคุณลักษณะทางความคิด ความอ่านอันเป็นพื้นฐานของกลุ่มคนเหล่านี้ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเรื่อง ตถาคตครรภ์กับหลักการเรื่อง พุทธภาวะ เกิดขึ้นจากการที่ฝ่ายมหายานมองว่า ตถาคตครรภ์ มีความหมายบ่งถึง ศักยภาพอันไร้ประมาณของสรรพสัตว์ในการพัฒนาตนสู่ความหลุดพ้น ฝ่ายมหายานมีความเชื่อว่า ธรรมชาติตัวนี้เป็นสิ่งที่มีอยู่ในสรรพสัตว์อย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีใครมีมากน้อยกว่าใคร ตถาคตครรภ์ก็คือ พุทธจิต (จิตแห่งพุทธะ) อันเป็นลักษณะของจิตบริสุทธิ์ที่อยู่ในสัตว์ทั้งหลายนั่นเอง “ตถาคตครรภ์” มีความสัมพันธ์กับแนวคิดเรื่องพุทธจิต ความจริงตถาคตครรภ์ก็คือพุทธจิตที่อยู่ในสัตว์ทั้งหลาย (พุทธภาวะ) ตถาคตหมายถึงพระพุทธเจ้า ส่วนครรภ์คือท้องหรือช่องว่าง แปรรวม ๆ กัน ได้ความว่าภาวะของพุทธะที่อยู่ในจิตของสัตว์ทั้งหลาย (สุมาลี มหณรงค์ชัย, 2546 : 20)

ดังนั้น ตถาคตครรภ์จึงหมายถึง ครรภ์หรือเชื้อแห่งความเป็นพระพุทธเจ้าที่มีอยู่ในภายในของคนและสัตว์ทั้งปวง แต่ยังไม่ถูกเปิดเผย หรือแสดงตัวออกมา เพราะถูกห่อหุ้มไว้ด้วยกิเลสทั้งหลาย ซึ่งการเข้าถึงในตถาคตครรภ์ของตนเองนั้น บุคคลจะต้องได้รับคำแนะนำที่ถูกต้องจากพระพุทธเจ้าหรือพระโพธิสัตว์ทั้งหลาย (พระมหาจุฑาธนา นรเชฏฐ, 2556 : 3) ตถาคตครรภ์ มีความผสมกลมกลืนได้ดีกับแนวปฏิบัติต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่หลากหลายในพระพุทธศาสนามหายานคำว่าตถาคตครรภ์ อาจมีนัยหรือความหมายว่า สรรพสัตว์ทั้งหลายมีตถาคตอยู่ภายในตน คือ อยู่ในเมล็ดพันธุ์ หรือมีความหมายว่า สรรพสัตว์คือบ่อเกิดของตถาคต หรือมีความหมายว่าสรรพสัตว์ ทั้งหลายมีตถาคตเป็นส่วนสำคัญเป็นแกน หรือเป็นธรรมชาติภายในอันสำคัญในยุคต่อมาได้อธิบายความหมายของตถาคตครรภ์ว่า หมายถึงสิ่งพิเศษเฉพาะที่มีอยู่ภายใน

สรรพสัตว์ กล่าวคือสรรพสัตว์เหล่านั้นต่างก็มีตถาคตครุอยู่ภายในตนอยู่แล้ว (ชัยสิทธิ์ สุวรรณรางกูล, 2559 : 5)

สรุปได้ว่า แนวคิดเรื่องตถาคตครุที่สอดคล้องกับหลักการเรื่องพุทธภาวะได้ชัดเจนมากขึ้น เพราะตถาคตครุนี้เราอาจจะแปลความหมายได้ว่าเป็น แก่นแท้ของพุทธะ หรือ ธรรมชาติของความเป็นพุทธะในสรรพสัตว์ ในอีกมุมหนึ่งแนวคิดเรื่องตถาคตครุนี้ถูกเข้าใจว่าเป็น ศักยภาพอันไร้ประมาณ อันเป็นคุณลักษณะประการหนึ่งของจิตแห่งสรรพสัตว์ซึ่งเอื้ออำนวยต่อการหลุดพ้นได้ ซึ่งแสดงถึงศักยภาพแห่งพุทธะภายในสรรพสัตว์ หรือ พุทธภาวะหรือที่เกิดของตัวอ่อนของตถาคต ซึ่งเป็นแก่นแท้ของพุทธะที่จะพัฒนาต่อไปเป็นพระพุทเจ้า หรือเป็นธรรมชาติแห่งพุทธะที่พร้อมจะพัฒนาสู่การเป็นพระพุทเจ้า

ความสัมพันธ์ระหว่างพุทธภาวะกับตถาคตครุ

“พุทธภาวะ” ฝ่ายที่เชื่อเช่นนี้ มีการตีความว่า ตถาคตครุนั้นก็คือ จิตของพระพุทเจ้าที่อยู่ในตัวเรา ความหลุดพ้นจากกองทุกข์จะเกิดขึ้นได้ก็ต้องมีพุทธจิตนี้ ในแนวคิดแบบนี้ จิตของเราในความเป็นจริงนั้นไม่มี สิ่งที่มีคือจิตของพระพุทเจ้า หรือธรรมกายเท่านั้นที่แผ่ซ่านครอบคลุมเราอยู่ แนวคิดเช่นนี้ได้รับความนิยมจากมหายานในสายตะวันออก แต่ก็มีปัญหากับแนวคิดเช่นนี้คือ อาจจะมีการอธิบายที่พาดพิงไปถึงแนวคิดเรื่อง อาตมัน ปรมาตมัน ของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู การแปลความเช่นนี้ก่อให้เกิดปัญหากับความเข้าใจในพระพุทธศาสนาหลายประเด็นฝ่ายที่สอง มองว่า “ภาวะแห่งพุทธะ” มีความหมายบ่งถึงศักยภาพของสรรพสัตว์ที่จะฟังธรรมแล้วเข้าใจ เป็นความสามารถเป็นศักยภาพในการพัฒนาตนเอง ให้บรรลุเป้าหมายปลายทางแห่งศาสนา ตถาคตครุในทัศนะของนักคิดฝ่ายนี้จึงมีความหมายบ่งถึงศักยภาพอันไร้ประมาณของสรรพสัตว์ที่ซ่อนอยู่ภายในตัวเอง เป็นศักยภาพที่พร้อมจะพัฒนาให้แสดงออกมาทั้งในเชิงปัญญา และความกรุณา ศักยภาพเช่นนี้ ต้องได้รับการฝึกฝนและพัฒนาจนกระทั่งกลายเป็นจริงขึ้นมา ฝ่ายนี้ไม่ได้มองว่า ตถาคตครุ มีความหมายว่าเป็นจิตของพระพุทเจ้าที่แผ่ซ่านครอบคลุมเราอยู่ในศรีมาลาเทวีสีหนาทสูตร ซึ่งเป็นพระสูตรที่สำคัญของฝ่ายมหายาน อธิบายสนับสนุนการเข้าใจความหมายของตถาคตครุ เช่นนี้ว่า “มีสภาพหลักสองประการสำหรับ ตถาคตครุ คือยังแปดเปื้อนด้วยกิเลส เมื่อปราศจากกิเลสแล้ว ตถาคตครุ ก็ไม่มี “ครุ” อีกต่อไป แต่เป็น “ตถาคต” คือเป็นความจริง มิใช่เป็นเพียงศักยภาพ”(ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์, 2544 : 58)

การอธิบายเช่นนี้เห็นได้ชัดเจนว่า เป็นความพยายามของคณาจารย์ของฝ่ายมหายานที่จะอธิบายตถาคตครุในฐานะที่เป็นศักยภาพแห่งความรู้แจ้งที่แฝงอยู่ในจิตของแต่ละคน (สุมาลี มหณรงค์ชัย, 2541 : 18) แต่ด้วยการไม่ตระหนักรู้ในธรรมชาติของจิต รวมถึงธรรมชาติอันจริงแท้แห่งสรรพสิ่งซึ่งวางอยู่บนหลักการเรื่องการอิงอาศัยซึ่งกันและกัน หรือที่ฝ่ายมหายานเรียกว่า ทางสายกลาง หรือ ความเป็นศูนย์กลางแห่งสรรพสิ่ง มนุษย์จึงเริ่มเกิดความคิดแบ่งแยกออกเป็น ตัวเขา ตัวเรา ของเขา ของเรา ในที่สุด

จิตของมนุษย์นั้นก็จึงกลายกลายเป็นจิตที่เต็มไปด้วย “ความไม่รู้” ในกระแสแห่งความต่อเนื่องของจิต (สุมาลี มหณรงค์ชัย, 2546 : 115) เมื่อเริ่มเกิดความรู้ใน กระแสแห่งความต่อเนื่องของจิต ก็ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่ทำให้สรรพสัตว์นั้นต้องข้องติดอยู่ในการเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏเรื่อยไปไม่สิ้นสุด จุดเริ่มต้นแห่งการเวียนว่ายตายเกิดเช่นนี้ฝ่าย มหายานเรียกว่า อวิชชา (The Activity of ignorance) ในมติของฝ่ายโยคจาร ตถาคตตรรก ก็คือจิตหรือ อาละยะในด้านที่บริสุทธิ์ คำว่า บริสุทธิ์ นี้มีความหมายว่าเป็นจิตที่หลุดพ้นจากการเกื้อหนุนกับกองกิเลสทั้งปวง อีกทั้งยังหลุดพ้น จากการแบ่งแยกโลกและตัวเองออกเป็นทวิภาวะในชั้นหยาบและละเอียดหมายถึงการยุติการแบ่งแยก ผู้รับรู้ กับสิ่งที่ถูกรับรู้ (ตัวกู ของกู) เป็นกระแสการรับรู้ที่ต่อเนื่องเป็นสันตติเรื่อยไป จิตในด้านที่บริสุทธิ์ของปุถุชนก็คือพุทธภาวะที่แฝงอยู่ในตัวของแต่ละบุคคลพุทธภาวะนี้เป็นศักยภาพอันไร้ขอบเขตที่มนุษย์สามารถเข้าถึงความหลุดพ้นได้เช่นเดียวกับพระพุทเจ้า เป็นช่องว่างที่เราทั้งหลายจะได้เติมความเป็นพุทธะลงไป จึงเรียกจิตในด้านที่บริสุทธิ์นี้ว่า ตถาคตตรรก (สุมาลี มหณรงค์ชัย, 2546 : 22)

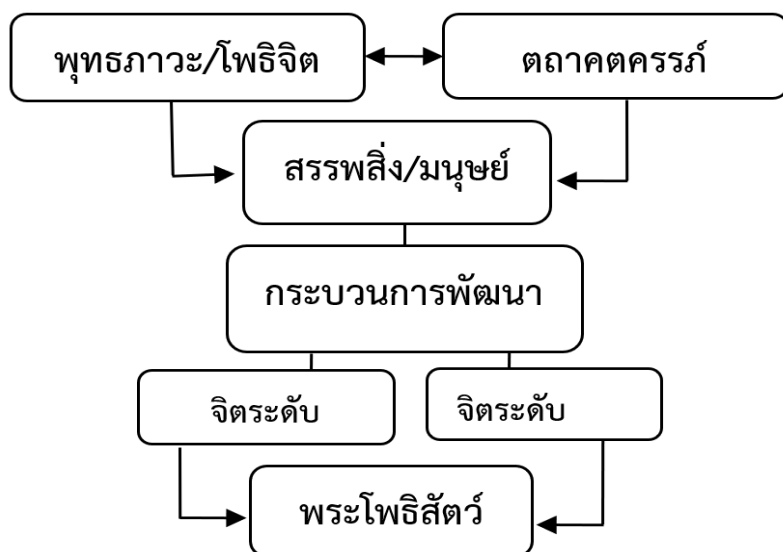
ดังนั้น พุทธภาวะกับตถาคตตรรกในฐานะศักยภาพแห่งการรู้แจ้ง จึงเป็นสภาวะพุทธจิต หรือพุทธภาวะที่อยู่ในสัตว์ทั้งหลาย พุทธภาวะหรือพุทธจิต กับตถาคตตรรกในความเป็นจริงก็คืออาละยะในด้านที่เป็นความสมบูรณ์เกี่ยวข้องกับการหลุดพ้น เป็นภาวะแห่งการยุติอาละยะกิเลสทั้งปวงเป็นสภาพแห่งจิตในด้านที่บริสุทธิ์ เป็นกระแสการรับรู้ที่ปราศจากการแบ่งแยก ดังนั้นแล้วในฐานะที่เป็นจิตอันบริสุทธิ์เป็นพุทธจิตที่อยู่ในสัตว์ทั้งหลาย เป็นศักยภาพอันไร้ประมาณแห่งการรู้แจ้งของสรรพสัตว์ พุทธภาวะกับตถาคตตรรก จึงอธิบายได้ว่ามีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันเนื่องจากเนื้อหาของอาละยะอยู่ในสภาพที่ขัดแย้งกัน ทำให้อาละยะมีธรรมชาติที่แตกต่างจากวิญญานอื่น ๆ อาละยะในด้านที่เป็นความสมบูรณ์เกี่ยวข้องกับการหลุดพ้นหรือพุทธจิตเพราะเป็นแหล่งที่เกิดของนิพพาน จึงมีผู้เรียกอาละยะในด้านนี้ว่า ตถาคตตรรก ส่วนอาละยะในด้านที่เป็นความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวข้องกัภพ ชาติ และกรรม จึงมีผู้เรียกอาละยะในด้านนี้ว่า สังสารวัฏ หรืออาละยะวิญญาน (สุมาลี มหณรงค์ชัย, 2541 : 16-17)

สรุป

ความเป็นพุทธภาวะ (โพธิจิต) ที่ได้รับการพัฒนาต่อยอดอย่างถูกต้องอย่างถูกวิธีด้วยการอบรมสั่งสอนจะนำไปสู่ความเจริญงอกงามของตถาคตตรรกที่เป็นหน่ออ่อนแห่งพุทธภาวะความเป็นตถาคตตรรก เป็นช่องว่างหรือที่บ่มเพาะเมล็ดพันธุ์ของพุทธภาวะ (โพธิจิต) ให้มีความเจริญงอกงามต่อไป และพุทธภาวะ(โพธิจิต) และตถาคตตรรก เป็นสภาวะที่ต่อเนื่องกัน เพราะพุทธภาวะ (โพธิจิต) นั้นเป็นเมล็ดพืชพันธุ์ ส่วนตถาคตตรรกเป็นเมล็ดพันธุ์ที่ถูกหว่านลงไปบนพื้นดินและได้รับการรดน้ำพรวนดินอย่างถูกวิธีจึงทำให้เมล็ดพันธุ์ดังกล่าวแตกหน่อเจริญงอกงามกลายเป็นต้นอ่อนที่มีความแข็งแรงพร้อมที่จะกลายเป็นต้นไม้ใหญ่ต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

จากการนำเสนอบทความวิชาการเรื่อง “พุทธภาวะและตถาคตครรรค์” ทำให้ได้ความรู้ว่า พุทธภาวะและตถาคตครรรค์เป็นธาตุแห่งความรู้ที่มีอยู่ในสรรพสิ่งโดยเฉพาะในตัวของผู้มนุษย์เอง ทั้งสองสภาวะนี้เป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กัน พุทธภาวะและตถาคตครรรค์ธาตุแห่งความรู้จะบรรลุเป้าหมายสูงสุดได้เมื่อได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้องด้วยกระบวนการศึกษาและการปฏิบัติ แบ่งการพัฒนาเป็นสองระดับ คือ ระดับแรก ตถาคตครรรค์เป็นภาวะที่จิตบริสุทธิ์ในระดับปัจเจกบุคคลเป็นส่วนหนึ่งของธรรม (กาย) ระดับที่สอง ตถาคตครรรค์ คือ โพธิจิตที่อยู่ในตัวเราแต่อยู่ในสถานะของจิตสากลที่แผ่ซ่านอยู่เป็นนิมิต และตถาคตครรรค์นี้จะช่วยพัฒนามนุษย์ให้เป็นพระโพธิสัตว์ในอนาคต ซึ่งสรุปเป็นแผนภูมิได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์, ผู้แปล. (2532). ศรีมาลาเทวีสีหนาทสูตร. กรุงเทพฯ: จารึก.

ชัยสิทธิ์ สุวรรณวรากล. (2559). หลักฐานธรรมกายในคัมภีร์พุทธโบราณ ครั้งที่ 3 : ธรรมกายในตถาคตครรรค์. กรุงเทพฯ: เลียงเชียง.

สมภาร พรหมทา. (2546). พุทธศาสนิกายเซน : การศึกษาเชิงวิเคราะห์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สมภาร พรหมทา. (2546). พุทธศาสนามหายาน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมภาร พรหมทา. (2548). พุทธปรัชญา มนุษย์ สังคมและปัญหาจริยธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศยาม.
- สุมาลี มหณรงค์ชัย. (2541). อาลยวิชญาณในพุทธปรัชญานิกายโยคจาร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมาลี มหณรงค์ชัย. (2546). พุทธศาสนามหายาน (ฉบับปรับปรุงแก้ไข). กรุงเทพฯ: ศยาม.
- สุมาลี มหณรงค์ชัย. (2546). พุทธศาสนามหายาน. กรุงเทพฯ: ศยาม.
- สุมาลี มหณรงค์ชัย. (2550). พุทธศาสนามหายาน (ฉบับปรับปรุงแก้ไข). (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศยาม.
- สุมาลี มหณรงค์ชัย. (2550). พุทธศาสนามหายาน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศยาม.
- สุวรรณา สถาอานันต์. (2536). ปรัชญาพุทธทาสกับมหายานธรรม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bryan Edward Brown. (1991). The Buddha Nature : A Study of Tathāgatagarbha and ālayavijñāna. Delhi : Motilal Banarsidass Publisher Private Ltd.
- Kosho Yamamoto. (2000). The Mahayana Mahaparinirvana Sutra. London: Nirvana Publications.
- Suzuki, D.T., (Trans). (1973). The Lankavatara Sutra. London: Routledge & Kegan Paul.
- The Bodhicaryāvatāra of Śāntideva, 2004-2007 : (online) Available: [http; //www.shantidava.net](http://www.shantidava.net). Accessed 20 April 2008.

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
The Study of the Factors Impacting the Educational Administration Quality
in Pathumthani Primary Education Service Area Office 1

สุรัชย์ พรหมเกิด
สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ
Surachai Promked
Suvarnabhumi Institute of Technology
Email: Surachaichampvru@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับของปัจจัยทางการบริหาร ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 2) ศึกษาระดับคุณภาพการบริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 และ 3) ศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อระดับคุณภาพการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เครื่องมือในการวิจัย เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 317 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Pearson Product Moment Correlation Coefficient and Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับปัจจัยทางการบริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่

* ได้รับบทความ: 28 สิงหาคม 2566; แก้ไขบทความ: 2 กันยายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 13 ธันวาคม 2566
Received: 28 August 2023; Revised: 2 September 2023; Accepted: 13 December 2023

ด้านวัฒนธรรมองค์กรอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการสื่อสาร ด้านภาวะผู้นำ และด้านเทคโนโลยี อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

2) ระดับคุณภาพการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารบุคคล อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการบริหารทั่วไป อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการบริหารงบประมาณ และด้านการบริหารวิชาการ อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

3) ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อระดับคุณภาพการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า ปัจจัยทางการบริหารทุกด้าน ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำ ด้านเทคโนโลยี ด้านวัฒนธรรมองค์กร และด้านการสื่อสาร ส่งผลต่อระดับคุณภาพการบริหารสถานศึกษาที่ $R^2 = 0.574$ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < 0.01$ ค่าความเชื่อมั่น 99 %

คำสำคัญ: ปัจจัยทางการบริหารสถานศึกษา; คุณภาพการบริหารสถานศึกษา

Abstract

The aims of this research were to study 1) the level of administrative factors, 2) the school administration quality level according to teachers' opinion in Pathum Thani Primary Educational Service Area Office 1, and 3) the administrative factors that impacted on the school administration quality level in Pathum Thani Primary Educational Service Area Office 1. The research instrument was a 5-rating scale questionnaire. The data was collected from a sample group, 317 people. The statistics used in data analysis were percentage, mean, standard deviation, Pearson's product moment correlation coefficient, and multiple regression analysis.

The results of research found that:

1) the level of administrative factors for overall and every aspect was at a high level, sorted in decreasing order: organizational culture, communication, leadership, and technology

2) the school administration quality level for overall at a high level, when considering the classification by aspect found that personnel management and general administration were at a highest level but budget management and academic administration were at a high level in decreasing order of average values.

3) the administrative factors that impacted to the school administration quality level found that all aspect of administrative factors: leadership, technology, organizational culture, and communication, impacted to the school administration quality level at $R^2=0.574$, statistically significant correlation at the .01 level, 99% of reliability.

Keywords: School Administrative Factors; School Administration Quality

บทนำ

ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคโลกาภิวัตน์มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ประชากรของทุกประเทศในโลกนี้จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ปัจจัยที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ก็คือ คุณภาพของประชากร หรือคุณภาพของคน แต่ละประเทศ และคุณภาพคนที่เกิดจากการเกิดขึ้นได้นั้นก็คือคุณภาพของการศึกษา ที่จะทำให้เกิดการพัฒนาทั้งความคิด โดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดแบบมีวิจารณญาณ คิดสร้างสรรค์ และคิดอย่างมีเหตุผล ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งพัฒนาการด้านจิตใจ เพื่อให้ได้ศักยภาพ ที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนา อย่างเต็มที่ ทำให้เป็นคนที่มีรู้จักคิด วิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักพึ่งตนเอง และสามารถ ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ด้วยเหตุนี้จึงมีความ จำเป็นที่จะต้องพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา โดยจะต้อง เริ่มจากการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษาทุกแห่งอย่างจริงจัง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

สำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เป็นหน่วยงานที่บริหารจัดการการศึกษา ขั้นพื้นฐานของพื้นที่ 4 อำเภอ ในจังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย อำเภอเมืองปทุมธานี อำเภอคลองหลวง อำเภอลาดหลุมแก้ว และอำเภอสามโคก โดยมีเป้าประสงค์ ดังนี้ 1) ผู้เรียนมีความจงรักภักดีในสถาบันหลัก ของชาติ และยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) ผู้เรียน มีคุณธรรม จริยธรรม และทักษะชีวิตบนพื้นฐานความเป็นไทยตามศาสตร์พระราชา 3) ผู้เรียนมีความเป็นเลิศ และมีทักษะในศตวรรษที่ 21 4) ผู้เรียนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและเสมอภาค 5) ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษามีสมรรถนะในการปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพ 6) สถานศึกษาจัดการศึกษา ที่ส่งเสริมการดำรงชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 7) สถานศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีระบบ การบริหารจัดการที่มีความเป็นเลิศตามหลักธรรมาภิบาล (กลุ่มนโยบายและแผนสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 : 2564) จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โควิด 2019 (COVID-19) ที่ผ่านมา กระทรวงศึกษาธิการตระหนักถึงความปลอดภัยในชีวิตของนักเรียน

นักศึกษา ที่จะได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดดังกล่าวจึงปรับเปลี่ยน โดยสถานศึกษาจัดให้มีการเรียนการสอนด้วยการไม่ต้องเข้าชั้นเรียน โดยปรับการเรียนการสอนเป็นทางออนไลน์ จากผลกระทบ (COVID-19) ทำให้ห้องเรียนส่วนใหญ่ต้องถูกปิด แม้จะเปลี่ยนมาทำการเรียนการสอนแบบออนไลน์แต่ก็ไม่มีประสิทธิภาพเท่ากับการเรียนในห้องเรียนได้ ทำให้เด็กมีปัญหาทั้งการเรียนที่ต้องหยุดชะงักไปจนถึงความไม่พร้อมของผู้ปกครอง การขาดแคลนอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต การใช้เวลาหน้าจอมากเกินไป ขาดปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน สุดท้ายทำให้เกิดความเครียดทั้งเด็กและครู (ภูมิศรัณย์ ทองเลี่ยมณาค : 2564) ฉะนั้นการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้บรรลุตามเป้าประสงค์อย่างมีคุณภาพหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จึงเป็นปัญหาที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการปรับเปลี่ยนการบริหารงานตามภารกิจของโรงเรียนหลังสถานการณ์วิกฤติที่เกิดขึ้น

ดังนั้นผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยส่งผลกระทบต่อคุณภาพการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เพื่อให้ทราบถึงระดับการปฏิบัติปัจจัยทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับคุณภาพการจัดการศึกษา เพื่อจัดเตรียมและพัฒนาปัจจัยเหล่านั้นให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด และเนื่องด้วยผู้วิจัยเป็นข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จึงเลือกทำการศึกษาเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศให้กับผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสถานศึกษาหรือผู้ที่สนใจ ใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของปัจจัยทางการบริหาร ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
2. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการบริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
3. เพื่อศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลกระทบต่อระดับคุณภาพการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการศึกษางานวิจัยในครั้งนี้ คือ ครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวนทั้งสิ้น 1,758 คน จาก 102 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 317 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) ตามขนาดของโรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับปัจจัยการบริหารสถานศึกษา ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

ตอนที่ 2 เป็นการสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับคุณภาพการบริหารสถานศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามครบถ้วน ได้ทำการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์ระดับปัจจัยการบริหารสถานศึกษา ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายชื่อรายด้าน และภาพรวม เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1

2. วิเคราะห์ระดับคุณภาพการบริหารสถานศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายชื่อ รายด้าน และภาพรวม เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2

3. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Pearson Product Moment Correlation Coefficient and Multiple Regression Analysis บุญชม ศรีสะอาด, 2556 : 121) เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต 1 ผู้วิจัยได้แบ่งผลการวิจัยออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ($n=317$)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารสถานศึกษา ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1	($\bar{X}$)	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ด้านภาวะผู้นำ	4.06	0.55	มาก	3
2. ด้านเทคโนโลยี	3.88	0.63	มาก	4
3. ด้านวัฒนธรรมองค์กร	4.54	0.45	มาก	1
4. ด้านการสื่อสาร	4.21	0.52	มาก	2
รวม	4.14	0.45	มาก	

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.45) และเมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านวัฒนธรรมองค์กร ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.45) รองลงมาคือ ด้านการสื่อสาร ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.52) ด้านภาวะผู้นำ ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.55) และ ระดับน้อยที่สุดคือ ด้านเทคโนโลยี ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.63)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ ระดับคุณภาพการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับระดับคุณภาพการบริหารสถานศึกษา ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 (n=317)

ระดับคุณภาพการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1	($\bar{X}$)	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ด้านการบริหารวิชาการ	4.32	0.43	มาก	4
2. ด้านการบริหารงบประมาณ	4.43	0.51	มาก	3
3. ด้านการบริหารบุคคล	4.60	0.40	มาก	1
4. ด้านการบริหารทั่วไป	4.52	0.38	มาก	2
รวม	4.43	0.36	มาก	

จากตารางที่ 2 ระดับคุณภาพการบริหารสถานศึกษา ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.36) และเมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยพบว่าคุณภาพการบริหารสถานศึกษา ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 อยู่ในระดับมากที่สุดคือ ด้านการบริหารบุคคล ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.40) รองลงมาคือ ด้านการบริหารทั่วไป ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.38) ด้านการบริหารงบประมาณ ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.51) และ ระดับน้อยที่สุดคือ ด้านการบริหารวิชาการ ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.43)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารสถานศึกษา ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณของตัวแปรที่ใช้พยากรณ์ ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

ตัวแปรที่ใช้พยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผล	คุณภาพการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต 1				
	b	SE _b	β	t	p
ค่าคงที่	1.748	.146		12.0058**	.000
1. ด้านภาวะผู้นำ (X_1)	.218	.035	.332	6.317**	.000
2. ด้านเทคโนโลยี (X_2)	.086	.033	.149	2.621**	.000
3. ด้านวัฒนธรรมองค์กร (X_3)	.154	.035	.191	4.399**	.000
4. ด้านการสื่อสาร (X_4)	.182	.037	.262	4.957**	.000
$r = .761$, $R = .580$, $\text{Adjust } R^2 = .574$, $\text{SEb} = .238$, $F = 107.567$, $p = 0.000$					

* แทน ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** แทน ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณของตัวแปรที่ใช้พยากรณ์ ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่าตัวแปรที่สามารถพยากรณ์คุณภาพการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มี 4 ตัวแปร คือ 1. ด้านภาวะผู้นำ (X_1) 2. ด้านเทคโนโลยี (X_2)

3. ด้านวัฒนธรรมองค์กร (X_3) และ 4. ด้านการสื่อสาร (X_4) ตามลำดับ ซึ่งตัวแปรทั้ง 4 ตัวแปร สามารถร่วมกันพยากรณ์ โดยมีประสิทธิภาพในการทำนาย ร้อยละ 57.40 ($R_2^2 = 0.574$) และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน (Beta) พบว่าทั้ง 4 ตัวแปร สามารถพยากรณ์คุณภาพการบริหารสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 ซึ่งเป็นตามสมมติฐานการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยปัจจัยทั้งหมด (X_{tot}) กับ คุณภาพการบริหารสถานศึกษา (Y_{tot}) ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างสูง ($r = 0.761$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุด ด้านภาวะผู้นำ (X_1) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพยากรณ์ เท่ากับ ($b = 0.218$) รองลงมาคือ ด้านเทคโนโลยี (X_2) มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพยากรณ์ เท่ากับ ($b = 0.086$) ด้านวัฒนธรรมองค์กร (X_3) มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพยากรณ์ เท่ากับ ($b = 0.154$) และระดับน้อยที่สุดคือ ด้านการสื่อสาร (X_4) มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพยากรณ์ เท่ากับ ($b = 0.182$) สามารถเขียนเป็นสมการได้ ดังนี้

สมการพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = a + b_2.X_1 + b_3.X_2 + b_1.X_3 + b_4.X_4$$

$$Y' = 1.748 + (0.218) (X_1) + (0.086) (X_2) + (0.154) (X_3) + (0.182) (X_4)$$

สมการพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z'y = \beta .Z_1 + \beta .Z_2 + \beta .Z_3 + \beta .Z_4$$

$$Z'y = 0.332 (Zx_1) + 0.149 (Zx_2) + 0.191 (Zx_3) + 0.262 (Zx_4)$$

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ตามความคิดเห็นของครู ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อันดับแรกคือ ด้านวัฒนธรรมองค์กร ทั้งนี้องค์ประกอบว่าด้วยผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรมีระเบียบวินัยและเป็นแบบอย่างได้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อาจจะเป็นเพราะครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ได้มองเห็นความสำคัญของการทำงานให้ประสบความสำเร็จและมีคุณภาพ จึงต้องเกิดขึ้นจากการร่วมมือและการสนับสนุนของทุกคนในองค์กร การสร้างระเบียบวินัยและการเป็นแบบอย่าง ด้วยเหตุนี้ผู้บริหารจึงมีส่วนสำคัญที่จะต้องสร้างความรู้สึกลึก

การมีส่วนร่วม สร้างบรรยากาศในการทำงานในองค์กรที่ดี การมีส่วนร่วมในการทำงาน การติดต่อประสานงานกันภายในองค์กร ถ้าในองค์กรมีสัมพันธภาพที่ดี ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกผูกพันในการทำงานอย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับ ปราณี รัตนธีระชัยกุล (2563 : 60) ให้แนวคิดไว้ว่า บรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กร เป็นลักษณะสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพ ความรู้สึกที่มีต่อองค์กร ทั้งเกิดจากค่านิยม ความเชื่อขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งบุคลากรในองค์กรยึดถือเป็นแนวทางหรือเป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ สามารถสร้างขึ้น และปรับปรุงได้โดยผู้บริหารโรงเรียน เพื่อให้เกิดความพึงพอใจ สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผลในการทำงาน มีการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน สร้างความมุ่งมั่นและความสามัคคีในการปฏิบัติงาน สร้างแบบแผนขององค์กรที่ผู้ปฏิบัติ หรือบุคลากรหรือสมาชิกตกลงยึดถือปฏิบัติร่วมกันและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกโดยทั่วไป ซึ่งสามารถกำหนดรูปแบบพฤติกรรมของสมาชิกได้ เพื่อให้เกิดความรู้สึกแบบเดียวกัน และไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อสร้างความสำเร็จให้องค์กร และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประภัสสร ทิพนองแขวง (2560 : 130 - 135) ซึ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร ด้านโครงสร้างองค์กร ด้านบรรยากาศองค์กรและด้านทรัพยากรและเทคโนโลยี มีอำนาจพยากรณ์ความสำเร็จของการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 22 โดยภาพรวมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับ อรุณา ไมยวงศ์ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม พบว่าแนวทางพัฒนาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็กที่ควรได้รับการพัฒนา จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำ ผู้บริหารควรเป็นผู้สุภาพเรียบร้อย บุคลิกภาพดี เป็นผู้นำและผู้มีองค์ความรู้ 2) การติดต่อสื่อสาร ควรใช้โซเชียลมีเดียในการติดต่อสื่อสารและมีแผนการดำเนินงานที่มีเป้าหมาย มีการติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับบ้านอย่างชัดเจน 3) โครงสร้างองค์กร ควรแบ่งโครงสร้างองค์กรออกเป็น 4 ฝ่ายอย่างชัดเจน ปฏิรูปโครงสร้างองค์กรให้ทันสมัย ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 และ 4) ทรัพยากรทางการศึกษา ควรดำเนินการโดยขอรับการสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ จัดหาสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ที่มีความพร้อมต่อการปฏิบัติงาน มีแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อและเหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอน

ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าระดับคุณภาพการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ตามความคิดเห็นของครู ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อันดับแรกคือด้านการบริหารบุคคล อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ องค์ประกอบว่าด้วย ส่งเสริมให้สถานศึกษามีการส่งเสริมการประเมินวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด อาจจะเป็นเพราะ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

ได้มองถึงการได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาซึ่งเป็นภารกิจหลักของงานด้านบริหารบุคคล สอดคล้องกับ แนวสือมาน หามะ (2565 : 22) สรุปว่าการบริหารงานบุคคลเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้อง กับบุคลากรภายในองค์การเริ่มตั้งแต่ การวางแผนกำลังคน การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน โดย มีการสร้างแรงจูงใจด้านต่าง ๆ เพื่อให้ องค์การบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งพิจารณาขอบเขต ของงานด้านบริหารงานบุคคล ได้แก่ ด้านการสรรหาบุคลากร การพัฒนาบุคลากร การประเมินผลงาน การจ่ายค่าตอบแทน การดำรงรักษา และการให้พ้นจากงาน และ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ธนภรณ์ พรณราย (2564) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ได้แก่ ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ด้านความรับผิดชอบในการทำงาน และ ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ

ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ตัวแปรอิสระสามารถพยากรณ์คุณภาพการบริหารสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ ด้านภาวะผู้นำ ด้านเทคโนโลยี ด้านวัฒนธรรมองค์การ และด้านการสื่อสาร โดยตัวแปรดังกล่าว รวมพยากรณ์คุณภาพการบริหารสถานศึกษาได้ร้อยละ 57.40 ซึ่งผลจากการวิจัยดังกล่าว สามารถอธิบายผลได้ ดังนี้

ด้านภาวะผู้นำ ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารสถานศึกษา เนื่องจากผู้นำคือผู้ที่ต้องนำพาองค์กร ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยจะต้องอาศัยทรัพยากรทั้งหมดที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า อีกทั้งต้องใช้ทั้งศาสตร์ และศิลป์ในการบริหารคน ความรู้จึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะกระตุ้น ส่งเสริมให้การบริหารงานในบทบาทหน้าที่ ของผู้บริหารประสบผลสำเร็จและเป็นที่ยอมรับของบุคลากรและพร้อมที่ร่วมกันพัฒนาองค์กรให้มีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนา เหลืองงาม (2562) ได้ทำการศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จันทบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิผล ของสถานศึกษาโดยรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ดังสมการพยากรณ์ คือ $Y = 982 + .837 * X$ และซึ่งยังมีความสอดคล้องกับ จิตราวดี วังกานนท์ และ พรศักดิ์ สุจริตรักษ์ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงาน ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2

ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 คือ ภาวะผู้นำแบบมุ่งความสำเร็จ (X_4) ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม (X_3) และภาวะผู้นำแบบชี้แนะ (X_1) ซึ่งส่งผลทางบวกและตัวแปรทั้ง 3 ตัว สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงเรียนได้ร้อยละ 64.00 และส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ด้านเทคโนโลยี ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารสถานศึกษา เนื่องจากปัจจุบันการจัดการศึกษามุ่งเน้นให้นักเรียนมีทักษะสำคัญอย่าง เทคโนโลยีเพื่อที่จะแข่งขันปัจจุบัน ซึ่งไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าเทคโนโลยีที่พัฒนารุดหน้าไปอย่างรวดเร็วได้เริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญกับวงการการศึกษาเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นเพราะความมุ่งมั่นพัฒนาขีดความสามารถในการออกแบบการสอนให้ดียิ่งขึ้น หรือจะเป็นเพราะบริบทจากสถานการณ์การแพร่ระบาดระดับโลกอย่างไวรัส COVID-19 ที่ทำให้ทั้งนักเรียน ครู และผู้บริหารจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ทำให้เทคโนโลยีมีบทบาทมากขึ้น ในการพัฒนาคุณภาพการบริหารสถานศึกษาซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ วานิช อินคองาม (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อการบริหารงานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ผลการศึกษาปัจจัยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ประกอบด้วยสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ สภาพแวดล้อมด้านผู้ร่วมงาน สภาพแวดล้อมด้านบริหาร ทัศนคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ สามารถร่วมกันพยากรณ์ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 โดยรวมได้ร้อยละ 57.40 ที่ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ด้านวัฒนธรรมองค์กร ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารสถานศึกษา เนื่องจากบุคลากรให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์เชิงบวกในองค์การบริหารงานโรงเรียนถ้าบุคคลกรภายในองค์การที่มี ค่านิยมและแบบแผนการปฏิบัติงานที่ยอมรับและใช้ร่วมกันจะทำให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ สุกัญญา ลำสัน (2565) ได้ทำการศึกษาวรรณธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมองค์กร จำนวน 6 ด้าน ที่สามารถพยากรณ์ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม ได้แก่ คือ 1) ด้านความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ 2) ด้านความมุ่งหมายขององค์การ 3) ด้านความมีคุณภาพ 4) ด้านความหลากหลายและการจัดการบุคลากร 5) ด้านการยอมรับ และ 6. ด้านคุณธรรมจริยธรรมในองค์การ โดยมีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 82.10 และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์เท่ากับ ± 23136

ด้านการสื่อสาร ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารสถานศึกษา เนื่องจากการสื่อสารที่ถูกต้องรวดเร็ว และตรงประเด็น เพราะการดำเนินงานภายในองค์กรจะต้องมีการประสานงาน ประชุม วางแผน และการตัดสินใจ เป็นต้น หรืออาจจะใช้การสื่อสาร ติดตามรายงานและวิเคราะห์ข้อมูล การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและวัตถุประสงค์ขององค์กร รวมทั้งการติดต่อกับองค์กรอื่น ๆ เป็นต้นจึงทำให้การสื่อสาร ได้กลายมาเป็นปัจจัยหรือองค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารงานซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ ชีร์วีร์ แพบัว (2564) ได้ทำการวิจัยทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ของครูโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการพูด (X_2) ด้านการเขียน (X_4) ด้านท่าทาง (X_5) และด้านสื่อเทคโนโลยี (X_6) มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู (y)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จากผลการวิจัยระดับปัจจัยทางการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ด้านวัฒนธรรมประเพณีที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรมีระเบียบวินัยและเป็นแบบอย่างได้ นอกจากการสอนแล้วนั้นครูยังต้องเป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียนในทุก ๆ ด้าน เพราะอาชีพครูย่อมเป็นที่เฝ้ามองของสังคมทั้งการประพฤติปฏิบัติตน ดังคำกล่าวที่ว่าครูคือแม่พิมพ์หรือต้นแบบ ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพ และประเพณีที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากร มีค่านิยมของสถานศึกษาร่วมกัน ดังนั้นผู้บริหารในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จะต้องกำหนดทิศทางที่ชัดเจนในทุก ๆ ด้าน สร้างข้อกำหนดร่วมกันของคนในองค์กรเพื่อใช้เป็นเครื่องกระตุ้นและโน้มน้าวให้บุคลากรเกิดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานและมีพฤติกรรมในทางเดียวกันจึงจะทำให้องค์กรเกิดการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน

จากผลการวิจัยระดับคุณภาพการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า ด้านการบริหารบุคคล ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ส่งเสริมให้สถานศึกษามีการส่งเสริมการประเมินวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยการประเมินวิทยฐานะเป็นการประเมินด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ และด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพของบุคลากร และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ส่งเสริมให้สถานศึกษามีการจัดทำบัญชีการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ดังนั้น ผู้บริหารในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จะต้องศึกษา จัดอบรม หรือสร้างคู่มือในการดำเนินงานเรื่องการขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญเป็นทั้งขวัญ กำลังใจและเครื่องหมายแห่งเกียรติยศของข้าราชการทุกคนพึงได้รับเมื่อถึงหลักเกณฑ์

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาด้วยกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ทราบข้อมูลเชิงลึก
2. ควรมีการศึกษาในกลุ่มประชากรที่มีขนาดกว้างมากขึ้น
3. ควรมีวิธีการเลือกกลุ่มประชากรที่หลากหลายเพิ่มมากขึ้น เช่น คณะกรรมการบริหารสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัย
4. ควรเพิ่มเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยในครั้งนี้ ผลการวิจัยทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

จากภาพแสดงให้เห็นถึงปัจจัยทางการบริหารแต่ละอันดับ และแนวทางการพัฒนาปัจจัยในด้านนั้น ๆ ที่ส่งผลให้สถานศึกษาให้มีคุณภาพ เพื่อให้ผู้บริหารใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารสถาน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยการพิมพ์.
- จิตราวดี วังกานนท์ และ พรศักดิ์ สุจริตรักษ์. (2564). ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. *วารสารวิชาการครุศาสตร์สวนสุนันทา*, 5(2), 42-56.
- ชนภรณ์ พรหมราย. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา. (สารนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ธีรวิทย์ แพบัว. (2564). ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(1), 55-68.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สุวีริยา สาสน.
- ประภัสสร ทิพนทองแว. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ปราณี รัตนธีระชัยกุล. (2563). ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ. (2560). การศึกษา 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภูมิศรัณย์ ทองเลี่ยมนา. (2564). สสำรวจผลกระทบหลัง COVID-19 จุดเปลี่ยนครั้งสำคัญของการศึกษาโลก. สืบค้นเมื่อ 2 มกราคม 2564, จาก <https://www.eef.or.th/article1-02-01-211>.
- รัตนา เหลืองงาม. (2562). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- วานิช อินคองาม. (2561). ปัจจัยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

- แวลือมาน หามะ. (2565). การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปัตตานี เขต 2. (สารนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. (2564). รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564. (1-6) กลุ่มนโยบายและแผน.
- สุกัญญา ลำสัน. (2565). วัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- อรอุมา ไมยวงศ์. (2564). ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

อัตลักษณ์ทางเพศของตัวละครรักร่วมเพศในวรรณกรรมไทย

Identities of Homosexual Characters in Thai Literature

อุมารินทร์ ตูลารักษ์¹

มารศรี สอทิพย์² และ อรทัย เพี้ยยุระ³

มหาวิทยาลัยขอนแก่น^{1,2,3}

Umarin Tularak¹

Marasri Sorthip² and Orathai Piayura³

Khon Kaen University^{1,2,3}

Corresponding Author, Email: umatul@kku.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องอัตลักษณ์ทางเพศของตัวละครรักร่วมเพศในวรรณกรรมไทยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ทางเพศและความเปลี่ยนแปลงของตัวละครรักร่วมเพศ โดยเลือกศึกษาตัวละครรักร่วมเพศทุกตัวละครในวรรณกรรมแบบฉบับ ซึ่งมี 3 เรื่อง และวรรณกรรมปัจจุบันของนักเขียนอาชีพที่ได้รับการตีพิมพ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 - 2547 จำนวน 10 เรื่อง ซึ่งเป็นวรรณกรรมที่ได้รับความนิยมจากผู้อ่านและเป็นที่รู้จักในวงกว้าง

ผลการวิจัยพบว่า

วรรณกรรมแบบฉบับไม่สามารถระบุประเภทของตัวละครชายได้อย่างแน่ชัด เป็นเพียงการกล่าวถึงพฤติกรรมรักร่วมเพศของตัวละครเท่านั้น โดยถูกสร้างอัตลักษณ์ให้คงความเป็นชาย ทั้งทางกายภาพ อุปนิสัย การแสดงออก รวมทั้งบทบาทต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความเป็นชาย ส่วนวรรณกรรมแบบปัจจุบันพบรักร่วมเพศชาย 3 ประเภท คือ 1) เกย์ มีอัตลักษณ์ คือ รูปร่างหน้าตาโดดเด่น บุคลิกภาพและการวางตัวที่ดี มีความเป็นชาย การศึกษาและการประกอบอาชีพดี ฐานะดี 2) ตุ๊ด มีอัตลักษณ์ คือ มีรูปร่างหน้าตาดี มีท่าทางกระตือรือร้นจนทำให้แตกต่างกับผู้ชายทั่วไปอย่างชัดเจน

* ได้รับบทความ: 8 พฤษภาคม 2566; แก้ไขบทความ: 29 พฤศจิกายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 13 ธันวาคม 2566

3) กะเทยหรือสาวประเภทสอง ถูกสร้างอัตลักษณ์ให้มีรูปลักษณ์ที่สวยมากกว่าผู้หญิง มีความเป็นหญิงทั้งร่างกายและจิตใจ

ขณะที่รกร่วมเพศหญิงในวรรณกรรมแบบฉบับปรากฏเพียงประเภทเดียว คือ เลสเบี้ยน ซึ่งมีรูปลักษณ์เหมือนผู้หญิงทั่วไป อาจสอดแทรกอุปนิสัยหรือบุคลิกบางประการของผู้ชาย เกิดความรักต่อผู้หญิงด้วยกัน ส่วนวรรณกรรมปัจจุบันปรากฏรกร่วมเพศหญิง 3 ประเภท คือ 1) ทอม มีอัตลักษณ์คือ แข็งแกร่ง ทำทางทะมัดทะแมงและมีแต่งกายคล้ายผู้ชาย 2) ดี มีอัตลักษณ์คือ รูปร่างหน้าตาและกิริยามารยาทดี มีความเป็นหญิง 3) เลสเบี้ยน มีอัตลักษณ์ใกล้เคียงกับวรรณกรรมแบบฉบับ คือ มีรูปลักษณ์เหมือนผู้หญิงทั่วไปและมีพฤติกรรมรกร่วมเพศ จำนวนตัวละครรกร่วมเพศที่มากขึ้นและประเภทที่หลากหลายเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการให้การยอมรับความหลากหลายทางเพศในสังคมไทย

คำสำคัญ: รกร่วมเพศ; วรรณกรรมแบบฉบับ; วรรณกรรมปัจจุบัน; อัตลักษณ์ทางเพศ

Abstract

This research examined male and female homosexual identities in Thai classic and contemporary literature and explored how such identities have changed over time. Homosexual characters from 3 classic and 10 contemporary Thai literary pieces were analyzed. To be included in the study, the contemporary texts had to be written by professional authors and published between 1973 and 2004.

The findings showed that regardless of their sexuality, classic Thai male homosexual characters were consistently depicted as masculine and described in ways associated with their masculine status, whether in terms of physicality, character traits, expression, or the various roles they fulfilled. In contemporary literature, on the other hand, three types of male homosexual identities were represented: 1) Gay characters had a striking appearance and likable personality and demeanor. They had masculine traits and tended to have a good education and career and to come from a wealthy family. 2) Tut characters were depicted as having a nice physical appearance and countenance, and their personality or demeanor was portrayed as more effeminate. 3) Kathoey characters manifested their femininity both physically and mentally, and their physical beauty was portrayed to surpass that of cisgender, heterosexual women.

In terms of female homosexuality in classic literature, only lesbian sexual identities were found. Lesbian characters had no physical traits that differentiated them from other female characters. However, among some characters, aspects of their character or personality could be interpreted as more masculine and associated with their involvement in a same-sex romantic relationship. In contemporary literature, three types of female homosexuality were found: 1) Tom characters were portrayed as strong with a cheeky or forward demeanor and the tendency to dress similarly to men. 2) Dee characters had a nice appearance and good etiquette. Their feminine traits matched general social expectations for cisgender, heterosexual women. 3) Lesbian characters were depicted in a similar manner to those in classic literature, meaning they could only be differentiated from other female characters based on their sexual behaviors.

The later period of literature saw an increase in the number and diversity of homosexual characters and saw more openness toward diverse sexual behaviors, reflecting social changes that have led to more acceptance of gender and sexual diversity in Thai society.

Keywords: Homosexuality; Classic Literature; Contemporary Literature; Gender and Sexual Identity

บทนำ

อัตลักษณ์เป็นสิ่งที่ถูกสร้างถูกใช้และถูกวางระเบียบกฎเกณฑ์ภายในสังคมเป็นการสร้างความหมายในระบบสัญลักษณ์ผ่านภาพแทน (Representation) ความเหมือนและความแตกต่างเป็นสิ่งที่ถูกบ่งชี้จากทั้งจากสัญลักษณ์ที่เป็นนัยผ่านกระบวนการสร้างภาพแทนและการอยู่ร่วมกันในสังคมผ่านการรวมและการแบ่งแยกกลุ่มคน (Woodward, 1997 : 4) สังคมและการเมืองที่เกี่ยวข้องกับโลกสมัยใหม่และวาทกรรมทางวิชาการทำให้มันทัศน์เรื่องอัตลักษณ์มีความสำคัญในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม อัตลักษณ์เป็นสิ่งที่ชี้ว่าเราเป็นใครและสัมพันธ์กับคนอื่นอย่างไร และสัมพันธ์กับโลกที่เราอยู่อย่างไร อัตลักษณ์บ่งบอกหนทางในการที่เรามีความเหมือนหรืออยู่ในสถานะร่วมกันกับคนอื่นหรือหนทางที่บอกว่าเราแตกต่างจากคนอื่นอย่างไร ซึ่งเป็นการแบ่งแยกโดยการใช้ความแตกต่าง (Woodward, 1997 : 1-2) ก๊อฟมัน นักสังคมวิทยาสายปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ได้จำแนกอัตลักษณ์ออกเป็น 2 ประเภทคืออัตลักษณ์ส่วนบุคคลและอัตลักษณ์ทางสังคม (Goffman, 1963 : 146)

วรรณกรรมกับสังคมมีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างแนบแน่น เพราะวรรณกรรมเป็นผลงานของมนุษย์ที่อาศัยอยู่ในสังคม วรรณกรรมเป็นสิ่งที่สะท้อนประสบการณ์ชีวิตในแต่ละยุคสมัย ไม่ว่านักเขียนจะตั้งใจสะท้อนสังคมหรือไม่ก็ตาม นักวิจารณ์บางคนจึงกล่าวว่า วรรณกรรมเป็นคั่นฉ่องแห่งยุคสมัย เนื่องจากเป็นภาพถ่ายชีวิตยุคสมัย เป็นภาพถ่ายทอดวิถีชีวิตในแต่ละสังคม (ตรีศิลป์ บุญขจร, 2542 : 6-10) กล่าวคือ นักเขียนจะบันทึกและถ่ายทอดเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวของสังคม ประสบการณ์ ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดของตนออกมาในรูปแบบของวรรณกรรม ดังนั้นเราจึงสามารถศึกษาสังคมผ่านการศึกษาวรรณกรรมได้อีกช่องทางหนึ่ง

ในขณะที่เพศภาวะเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างอัตลักษณ์ อัตลักษณ์ที่สร้างขึ้นและเป็นที่รับรู้ในสังคม โดยทั่วไปมักเป็นอัตลักษณ์ของผู้ชายซึ่งเชื่อมโยงกับเรื่องของความเป็นเพศชาย และอัตลักษณ์ผู้หญิงซึ่งเชื่อมโยงกับเรื่องของความเป็นเพศหญิง อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงของมุมมองและแนวคิดของคนในสังคมต่อเพศภาวะที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุค แต่ละสมัย ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการประกอบสร้างอัตลักษณ์ปัจเจก โดยเฉพาะอัตลักษณ์ของผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศที่สังคมมีอิทธิพลอย่างมาก อัตลักษณ์เหล่านี้สามารถพบได้จากการนำเสนอตัวละครและเพศวิถีของตัวละครในวรรณกรรม ดังจะเห็นได้จากการนำเสนอภาพของตัวละครหญิงที่มีการแสดงความต้องการทางเพศและเป็นฝ่ายไล่ล่าตัวละครชาย การนำเสนอตัวละครชายที่มีความสัมพันธ์กับชายด้วยกัน และมีการดำเนินชีวิตแบบคู่รักหญิงชายทั่วไปในเรื่อง ซึ่งต่างจากในอดีตที่ตัวละครชายที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศจะถูกนำมาแสดงเป็นตัวละครประกอบเพื่อให้ความตลกเท่านั้น

งานวรรณกรรมไทยในอดีตแม้ว่าจะไม่ได้มีการกล่าวถึงรักร่วมเพศอย่างโจ่งแจ้งและตรงไปตรงมา เนื่องจากการกล่าวถึงเรื่องเพศถือได้ว่าเป็นเรื่องที่เสื่อมเสียของคนไทยในสมัยนั้น อีกทั้งรักร่วมเพศยังไม่เป็นที่ยอมรับจากสังคมรักต่างเพศอย่างสังคมไทย การนำรักร่วมเพศมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานวรรณกรรมจึงมีจำนวนไม่มาก โดยในยุคก่อนนวนิยายหรือในยุคที่วรรณคดียังเป็นรูปแบบร้อยกรองปรากฏให้เห็นประเด็นรักร่วมเพศในวรรณคดีจำนวนน้อย อย่างไรก็ตามก็ยังพบว่ามีกล่าวถึงรักร่วมเพศในวรรณกรรมแบบฉบับหลายเรื่อง โดยวรรณคดีไทยที่มีการกล่าวถึงรักร่วมเพศที่เก่าแก่ที่สุดที่ปรากฏหลักฐาน คือ “สมุทรโฆษคำฉันท์” ซึ่งเป็นวรรณคดีในสมัยอยุธยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลงานที่เห็นอย่างเด่นชัด คือ “เพลงยาวหม่อมแปดสวรรค์” วรรณคดีร้อยกรองที่นำเสนอการ ‘เล่นเพื่อน’ ของผู้หญิงกับผู้หญิงที่ประพันธ์ในช่วงปี พ.ศ. 2384 – 2385 บทประพันธ์โดยคุณสุวรรณ กวีหญิงผู้แต่ง “พระมเหศวร ฤๅไน” นอกจากนี้ยังพบว่าในวรรณคดีชิ้นเยี่ยมเรื่องหนึ่งของไทยอย่างนิทานคำกลอนเรื่อง “พระอภัยมณี” ผลงานชิ้นเอกของสุนทรโวหารหรือสุนทรภู่ กวีเอกแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ของไทยที่พบว่ามีกล่าวถึงประเด็นรักร่วมเพศอย่างการเล่นเพื่อนไว้ในเนื้อเรื่อง รวมไปถึงในเรื่อง โคบุตร สิงห์ไกรภพ

ลักษณะวงศ์ นิราศพระประธม และโคลงนิราศสุพรรณ เช่นเดียวกันที่สุนทรภู่ได้บรรยายถึงการเล่นเพื่อนของหญิงสาววังและหญิงสาวบ้านสอดแทรกลงไปในผลงานการประพันธ์ของเขา ในขณะที่วรรณกรรมไทยในระยะหลังได้มีการกล่าวถึงรักร่วมเพศอย่างเด่นชัดและหลากหลายรูปแบบมากขึ้น อีกทั้งยังเกิดวรรณกรรมวาย (Y) ที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นวรรณกรรมรักร่วมเพศโดยเฉพาะซึ่งได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในสังคมยุคปัจจุบันขึ้นอีกด้วย

สำหรับวรรณกรรมไทยในระยะหลัง เริ่มมีการนำเสนอพฤติกรรมรักร่วมเพศอย่างเด่นชัดตั้งแต่ พ.ศ. 2516 เป็นต้นมา และได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในช่วงปี พ.ศ. 2516 - 2532 ซึ่งนักเขียนได้มีการนำประเด็นรักร่วมเพศมาสร้างเป็นแก่นเรื่องและสร้างตัวละครที่เป็นรักร่วมเพศ แต่ก็ได้เว้นช่วงไปในปี พ.ศ. 2533 - 2537 เนื่องจากเป็นช่วงที่เกิดเหตุการณ์วินาศกรรมทางการเมือง นวนิยายในช่วงเวลานี้จึงเป็นนวนิยายที่สะท้อนเรื่องราวทางการเมืองเป็นส่วนใหญ่ จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2538 นวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามจึงปรากฏขึ้นอีกครั้ง และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ก็ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายอีกครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา มีการเผยแพร่เรื่องราวของเพศที่สามในหลากหลายช่องทางทั้งในเว็บไซต์ รวมถึงนำมาสร้างเป็นการ์ตูน เรื่องสั้น และนวนิยายที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่เป็นรูปเล่มอีกจำนวนมาก (บกชกร ทองสุก, 2560 : 35-57)

วรรณกรรมไทยทั้งในอดีตและปัจจุบันจึงมีความน่าสนใจสำหรับการศึกษาอัตลักษณ์ทางเพศของตัวละครรักร่วมเพศ และจากการทบทวนงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่า มีงานที่ศึกษาอัตลักษณ์ทางเพศของรักร่วมเพศจำนวนน้อย และส่วนใหญ่จะศึกษารักร่วมเพศชาย อาทิ สมเกียรติ คูทวีกุล (2548 : 136-145) ศึกษาเรื่อง ภาพสะท้อนชายรักร่วมเพศในนวนิยายไทยในรอบทศวรรษ (พ.ศ.2513 - พ.ศ.2543) : การศึกษาศักยภาพ ข้อจำกัด และทางออกของนักเขียนหญิง, วิทยา พุ่มยิ้ม (2550) ศึกษาเรื่อง ภาพแทนของชายรักชายในวรรณกรรมไทย พ.ศ.2544 - 2548 นอกจากนี้การทบทวนวรรณกรรมพบว่าไม่ปรากฏการศึกษาเปรียบเทียบในประเด็นการสร้างอัตลักษณ์ทางเพศของรักร่วมเพศระหว่างวรรณกรรมแบบฉบับกับวรรณกรรมปัจจุบันที่ได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมซึ่งมีลักษณะเฉพาะตัวหรือเอกลักษณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของคนในสังคมที่มีความหลากหลายทางเพศ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางเพศของตัวละครรักร่วมเพศ ทั้งชายรักชายและหญิงรักหญิงที่ถูกนำเสนอในวรรณกรรมแบบฉบับในสังคมไทย ซึ่งเป็นบทประพันธ์ที่มีคุณค่ามาจนถึงวรรณกรรมของนักเขียนอาชีพที่ได้รับการตีพิมพ์เป็นรูปเล่ม โดยวรรณกรรมแบบฉบับที่เลือกศึกษา คือ วรรณกรรมที่ปรากฏตัวละครรักร่วมเพศ พบจำนวน 3 เรื่องด้วยกัน คือ อิเหนา อิลราชคำฉันท์ และกลอนเพลงยาวหม่อมแปดสวรรค์ ส่วนวรรณกรรมปัจจุบันเลือกศึกษานวนิยายที่เกิดขึ้นในยุคแรกที่มีการนำรักร่วมเพศมาใช้เป็นแก่นหลักของเรื่องหรือยุคเริ่มต้นของการนำรักร่วมเพศใช้ในนวนิยายไทย และเป็นผลงานของนักเขียนอาชีพได้รับความนิยมจากผู้อ่านซึ่งเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายจนได้รับการตีพิมพ์เป็นรูปเล่ม

โดยเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2516 – 2547 จำนวน 10 เรื่อง โดยการสุ่มเลือกนวนิยายในกลุ่มดังกล่าว แบ่งเป็น รักร่วมเพศชายจำนวน 5 เรื่อง คือ บัลลังก์โยบาว ประตูปิดตาย ทางสายที่สาม ใบไม้ที่ปลิดปลิว และ แก้อีทอง และรักร่วมเพศหญิง จำนวน 5 เรื่อง คือ ตะวันลับฟ้า รากแก้ว เงาพระจันทร์ ดงดอกเหมย และ นางเอก โดยเป็นนวนิยายที่แต่งขึ้นในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกันระหว่างรักร่วมเพศชายและรักร่วมเพศหญิง ทั้งนี้การศึกษาวรรณกรรมทั้งสองแบบ คือ วรรณกรรมแบบฉบับและวรรณกรรมปัจจุบัน จะช่วยให้เห็น พัฒนาการหรือความเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ตัวละครรักร่วมเพศทั้งชายและหญิงได้ชัดเจนขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ชายรักร่วมเพศในวรรณกรรมแบบฉบับและวรรณกรรมปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์หญิงรักร่วมเพศในวรรณกรรมแบบฉบับและวรรณกรรมปัจจุบัน
3. เพื่อเปรียบเทียบอัตลักษณ์ชายหญิงรักร่วมเพศในวรรณกรรมแบบฉบับกับวรรณกรรมปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ศึกษาค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับ แนวคิดเพศวิถี แนวคิดอัตลักษณ์ และอัตลักษณ์ทางเพศ ประวัติความเป็นมาของรักร่วมเพศ และวิเคราะห์ อัตลักษณ์ทางเพศของชายหญิงรักร่วมเพศในวรรณกรรมคัดสรร โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 รวบรวมวรรณกรรมแบบฉบับและวรรณกรรมปัจจุบันที่ปรากฏตัวละครรักร่วมเพศชาย ตัวละครรักร่วมเพศหญิง โดยวรรณกรรมแบบฉบับที่เลือกศึกษา คือ วรรณกรรมที่ปรากฏตัวละครรักร่วมเพศ มีจำนวน 3 เรื่องด้วยกัน คือ อิเหนา อิสรหาคำนันท์ และกลอนเพลงยาวหม่อมแปดสวรรค์ ส่วนวรรณกรรมปัจจุบันเลือกศึกษานวนิยายที่เกิดขึ้นในยุคแรกที่มีการนำรักร่วมเพศมาใช้เป็นแกนหลักของเรื่องหรือยุคเริ่มต้นของการนำรักร่วมเพศใช้ในนวนิยายไทย และเป็นผลงานของนักเขียนอาชีพได้รับความนิยมนอกจากผู้อ่านซึ่งเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายจนได้รับการตีพิมพ์เป็นรูปเล่ม โดยเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2516 - 2547 จำนวน 10 เรื่อง แบ่งเป็นรักร่วมเพศชายจำนวน 5 เรื่อง คือ บัลลังก์โยบาว (2516) ประตูปิดตาย (2519) ทางสายที่สาม (2525) ใบไม้ที่ปลิดปลิว (2531) และแก้อีทอง (2532) และรักร่วมเพศหญิงจำนวน 5 เรื่อง คือ ตะวันลับฟ้า (2516) รากแก้ว (2517) เงาพระจันทร์ (2524) ดงดอกเหมย (2544) และ นางเอก (2547) โดยเป็นนวนิยายที่แต่งขึ้นในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกันระหว่างรักร่วมเพศชายและรักร่วมเพศหญิง

1.2 รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ อัตลักษณ์ทางเพศ เพศวิถี รักร่วมเพศ ในสังคมและในวรรณกรรม

2. ชั้นศึกษาข้อมูล

2.1 ศึกษาเนื้อหาของวรรณกรรมแบบฉบับและวรรณกรรมปัจจุบัน เพื่อเลือกตัวละคร รักร่วมเพศที่จะนำมาใช้ศึกษาวิเคราะห์

2.2 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดอัตลักษณ์ แนวคิดอัตลักษณ์ทางเพศ และแนวคิดเพศวิถี

2.3 ศึกษาประวัติความเป็นมาของรักร่วมเพศในสังคมโลกและสังคมไทย

2.4 ศึกษาอัตลักษณ์ทางเพศของตัวละครรักร่วมเพศชายหญิงที่เริ่มปรากฏตั้งแต่ในอดีต มาจนถึงปัจจุบัน

2.5 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่รวบรวมได้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์

3. ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิเคราะห์การสร้างอัตลักษณ์ทางเพศของตัวละครรักร่วมเพศชายและหญิงภายใต้กรอบแนวคิดด้านอัตลักษณ์ (Identity) ของ Goffman (1963) นักสังคมวิทยาที่ได้จำแนกอัตลักษณ์บุคคลตามทฤษฎีจิตสังคมของ Erik H. Erikson ไว้ดังนี้ 1) สิ่งที่บุคคลมองว่าเป็นตัวตนของตนเอง ซึ่งมีลักษณะเฉพาะและแตกต่างจากผู้อื่น (Ego Identity) และ 2) ภาพหรือลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลในสายตาผู้อื่น (Personal Identity)

3.2 วิเคราะห์การสร้างอัตลักษณ์ทางเพศของตัวละครรักร่วมเพศชายและหญิงภายใต้กรอบแนวคิดเพศวิถี (Sexuality) ของ Jackson & Sullivan (1999) ที่มีความหมายครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับเพศทางชีววิทยา (Biological Sex) และจิตวิเคราะห์ (Psychoanalysis) ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกทางเพศ รสนิยมทางเพศ อัตลักษณ์ทางเพศ ความเชื่อ ทัศนคติ และทิวาทกรรม (Discourse) ที่เกี่ยวกับเพศ เพื่อคัดเลือกตัวละครรักร่วมเพศในวรรณกรรมแบบฉบับและวรรณกรรมปัจจุบัน

4. ชั้นสรุปผลการศึกษาค้นคว้าและเสนอผลการวิจัย โดยใช้วิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

พบว่าตัวละครรักร่วมเพศชายทั้งหมด 9 ตัวละคร และมีตัวละครรักร่วมเพศหญิงทั้งหมด 9 ตัวละคร รวมทั้งสิ้น 18 ตัวละคร ซึ่งสามารถสรุปอัตลักษณ์ของรักร่วมเพศแต่ละประเภทได้ ดังนี้

1. อัตลักษณ์รักร่วมเพศชายที่ปรากฏในวรรณกรรม ตัวละครที่ปรากฏให้เห็นถึงพฤติกรรมรักร่วมเพศชาย คือ อิเหนาและพระพุท

1.1 วรรณกรรมแบบฉบับ พบอัตลักษณ์ของตัวละครที่แสดงพฤติกรรมรักร่วมเพศจากตัวละครอิเหนาและพระพุท ดังนี้ อิเหนา ด้านลักษณะทางกายภาพ คือ การเป็นบุรุษที่มีรูปโฉมงามเป็นที่ต้องตาต้องใจของผู้คนที่พบเห็น บุคลิกหรือท่าทางการแสดงออกเหมือนกับผู้ชายทั่วไป ด้านภูมิหลัง คือ การเป็นโอรสองค์โตจึงเป็นที่ไว้วางใจของพระบิดาและพระมารดาให้กระทำการต่าง ๆ แทนพระองค์ การเป็นรัชทายาทกษัตริย์ที่มีฝีมือการรบเป็นเลิศจนเป็นที่กล่าวขาน จึงเป็นที่ไว้วางใจให้ดำรงตำแหน่งกษัตริย์ต่อจากพระบิดา และด้านชีวิตครอบครัว คือ มีพระชายารวมทั้งสิ้น 10 พระองค์ด้วยกัน ทั้งนี้พบว่า พฤติกรรมรักร่วมเพศของอิเหนาเกิดจากการที่อิเหนามีจิตปฏิพัทธ์ต่อสตรีเพศทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นต่อนางบุษบาและนางมาหยาธรมี ในขณะที่ตัวละครพระพุทจากเรื่องอิเลราชำฉันทน์ที่ไม่มีกรกล่าวถึงลักษณะทางกายภาพ มีการสร้างให้พระพุทเป็นสามีและบิดาที่ดี โดยพฤติกรรมรักร่วมเพศของพระพุทเกิดขึ้นจากการที่พระพุทมีความสัมพันธ์ทางเพศกับนางอิลาซึ่งเป็นอีกร่างหนึ่งของท้าวอิเลราช

ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าในวรรณกรรมแบบฉบับไม่ได้มีการนำเสนอประเด็นรักร่วมเพศเป็นหลัก เป็นเพียงการสอดแทรกพฤติกรรมรักร่วมเพศเอาไว้ จึงไม่มีการกล่าวถึงรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับรักร่วมเพศมากนัก ผู้อ่านจำเป็นต้องอาศัยการตีความที่ละเอียดลึกซึ้ง อย่างไรก็ตามสามารถสรุปได้ว่า อิเหนาและพระพุทซึ่งเป็นตัวละครชายที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศนั้นถูกสร้างอัตลักษณ์ให้ยังคงความเป็นชายเอาไว้ ทั้งทางกายภาพ อุปนิสัย การแสดงออก รวมทั้งบทบาทในด้านต่าง ๆ ที่ล้วนมีความสอดคล้องกับสถานภาพของความเป็นชาย

1.2 วรรณกรรมแบบปัจจุบัน พบรักร่วมเพศชาย 3 ประเภท คือ เกย์ ตืด และกะเทย หรือสาวประเภทสอง (วิทยา พุ่มยิ้ม, 2550 : 58-59) ซึ่งมีอัตลักษณ์ที่แตกต่างกันออกไปดังรายละเอียดต่อไปนี้

เกย์ คือ ผู้ชายที่ชอบผู้ชายด้วยกัน โดยที่ไม่ได้มีลักษณะหรือความต้องการที่จะเป็นผู้หญิงเหมือนกะเทย รูปลักษณะภายนอกยังคงความเป็นชาย (วิทยา พุ่มยิ้ม, 2550 : 59) ได้แก่ ปุตุตรา จากเรื่อง บัลลังก์ยัยบัว และนพี จากเรื่องประตูปิดตาย อัตลักษณ์ทางเพศของตัวละครในลักษณะนี้ มีลักษณะทางกายภาพคล้ายคลึงกัน คือ ชายหนุ่มที่มีรูปร่างและหน้าตาที่โดดเด่น เป็นที่ต้องตาตึงใจและดึงดูดให้ผู้อื่นเข้าอยากเข้ามาทำความรู้จัก บุคลิกภาพดี มีการวางตัวที่ดี ไม่แสดงออกมากจนเกินไป ลักษณะนิสัย

มีความเป็นชายเหมือนผู้ชายทั่วไป แม้จะมีลักษณะนิสัยของผู้หญิงสอดแทรกอยู่บ้าง แต่เป็นเพียงส่วนน้อย มีการศึกษาและการประกอบอาชีพที่ดี เป็นชายหนุ่มที่เพียบพร้อมสมบูรณ์แบบในทุกด้าน มาจากครอบครัวที่มีฐานะมั่งคั่งร่ำรวย มีภูมิหลังคล้ายคลึงกันคือมาจากครอบครัวที่มีบุตรชายเพียงคนเดียว แตกต่างกันที่จำนวนพี่น้อง และมีความแตกต่างกันที่ปมปัญหาที่ส่งผลต่อพฤติกรรมรกร่วมเพศ

ตุ๊ด เป็นคำที่ใช้เรียกผู้ชายที่มีจิตใจและพฤติกรรมแบบผู้หญิง และชื่นชอบหรือพึงพอใจทางเพศกับผู้ชายด้วยกัน (วิทยา พุ่มยิ้ม, 2550 : 59) แตกต่างกันตรงที่ตุ๊ดไม่มีเรื่องของการผ่าตัดแปลงเพศเข้ามาอีกทั้งรูปลักษณ์ภายนอกยังคงความเป็นชายมากกว่ากะเทย ได้แก่ สุธสีห์ จากเรื่องบัลลังก์ไยบัว และ อรรถจัน จากเรื่องเก้าอี้ทอง อุตลักษณ์ทางเพศของตัวละครในลักษณะนี้มีความคล้ายคลึงกันในด้านของลักษณะทางกายภาพ ทั้งสองต่างมีรูปร่างและหน้าตาที่ดี เป็นที่ดึงดูดสายตาผู้ที่พบเห็น มีบุคลิกหรือท่าทางการแสดงออกเช่นเดียวกัน คือ ต่างแสดงออกกิริยาที่เกินความพอดีหรือมีท่าทางกระด้างกระเดื่อง มีจิตจะก้าวนอย่างผู้หญิง จนทำให้มีความแตกต่างกับผู้ชายทั่วไปอย่างชัดเจน แม้ในนวนิยายจะใช้คำเรียกว่า ‘กะเทย’ เนื่องจากในอดีตมีคำเรียกดังกล่าวเพียงคำเดียวที่ใช้สำหรับเรียกผู้ที่มีพฤติกรรมรกร่วมเพศ หากพิจารณาจากอรรถลักษณะดังกล่าวแล้ว ทั้งสองตัวละครน่าจะจัดอยู่ในประเภทของตุ๊ดมากกว่า ส่วนภูมิหลังมีความแตกต่างกัน โดยสุทธสีห์มาจากครอบครัวที่มีฐานะร่ำรวย สามารถส่งเสียให้เขาไปศึกษาต่างประเทศได้ เมื่อจบการศึกษาแล้วก็ไม่ต้องดิ้นรนด้านการประกอบอาชีพ ในขณะที่อรรถจันเติบโตมาจากการเลี้ยงดูของบิดาเพียงผู้เดียว ฐานะทางครอบครัวไม่สู้ดีนัก ไปศึกษาในระดับปริญญาโทที่ต่างประเทศด้วยเงินทุนของธนาคารซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดที่เขาปฏิบัติหน้าที่อยู่ เขาจึงต้องพยายามปฏิบัติหน้าที่ให้ดีที่สุดและอย่างสุดความสามารถ เนื่องด้วยเขาต้องการเงินทุนไปศึกษาต่อในระดับปริญญาเอกจากหน่วยงานต้นสังกัด

กะเทยหรือสาวประเภทสอง คือ ผู้ชายที่พยายามปรับเปลี่ยนรูปลักษณ์ภายนอกและพฤติกรรม เช่น การเดิน การพูด การแต่งกาย ซึ่งบางคนอาจมีความต้องการที่จะผ่าตัดแปลงเพศเพื่อให้เหมือนผู้หญิง และชื่นชอบหรือพึงพอใจทางเพศกับผู้ชายด้วยกัน (วิทยา พุ่มยิ้ม, 2550 : 58) ได้แก่ แก้วและฉัตร จากเรื่องทางสายที่สาม และนิรา จากเรื่องไปไม้ที่ปลิดปลิว อุตลักษณ์ทางเพศของตัวละครในลักษณะนี้ มีลักษณะทางกายภาพคล้ายคลึงกัน คือ โดยตัวละครเอกทั้งสองตัวละคร หลังจากผ่านการผ่าตัดแปลงเพศและศัลยกรรมแล้วถูกสร้างให้มีรูปลักษณ์ที่ความสวยมากกว่าผู้หญิงปกติ รูปร่างผอมเพรียว ความเป็นหญิงทั้งทางร่างกายและจิตใจ ในด้านของบุคลิกแก้วมีมิติเดียว คาดเดาง่าย ในขณะที่นิราถูกสร้างให้มีหลายมิติ เป็นตัวละครที่คาดเดาความรู้สึกนึกคิดได้ยาก เนื่องจากไม่ค่อยแสดงความรู้สึกหรืออากัปกิริยาใด ๆ ออกมาเท่าใดนัก ในขณะที่ฉัตรซึ่งเป็นตัวละครประกอบกลับมีเพียงความเป็นหญิงทางด้านร่างกายเท่านั้น นิราและแก้วมีแตกต่างกันตรงปมปัญหาที่ทำให้เกิดพฤติกรรม

เบี่ยงเบนทางเพศ ในขณะที่ฉัตรไม่มีการกล่าวถึงในประเด็นนี้ และแตกต่างในด้านคุณธรรมจริยธรรม กล่าวคือ แก้วเป็นสาวประเภทสองที่มีคุณธรรมจริยธรรมสูงอย่างเด่นชัด คือ การเสียสละเพื่อคนที่ตนรัก ในขณะที่นิราเป็นคนที่นิสัยเจ้าคิดเจ้าแค้น และมุ่งมั่นที่เอาชนะอาสะไว้ที่ที่เคยสบประมาทเธอไว้ เมื่อครั้งที่เธอยังเป็นเด็กผู้ชาย ปมปัญหาส่งผลให้เป็นคนที่มีชาติศีลธรรมในการดำเนินชีวิต เช่นเดียวกับฉัตร ที่มีชาติศีลธรรมแสดงให้เห็นผ่านการพฤติกรรมของที่มีมักจะหลอกเอาเงินชาวต่างชาติและการค้าประเวณี ทั้งแก้ว นิรา และฉัตร ต่างก็ไม่ได้มีหน้าที่การงานหรือเกียรติยศทางสังคมที่ต้องรักษาอย่างเคร่งครัด

จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่ารกร่วมเพศชายในวรรณกรรมแบบฉบับและวรรณกรรม ปัจจุบันมีความแตกต่างกันดังนี้ วรรณกรรมแบบฉบับไม่สามารถระบุอัตลักษณ์ทางเพศของตัวละครชาย ได้อย่างชัดเจน ในขณะที่วรรณกรรมปัจจุบันพบว่าตัวละครรกร่วมเพศชายมีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น และแต่ละประเภทมีอัตลักษณ์ที่ชัดเจน สามารถแยกออกจากกันได้อย่างง่าย ได้แก่ 1) เกย์ มีอัตลักษณ์ คือ รูปร่างหน้าตาที่โดดเด่น บุคลิกภาพและการวางตัวที่ดี ความเป็นชาย การศึกษาและการประกอบอาชีพดีฐานะร่ำรวย ซึ่งใกล้เคียงกับเกย์ในวรรณกรรมแบบฉบับ 2) ตุ๊ด มีอัตลักษณ์คือ มีรูปร่างหน้าตาดี มีท่าทางกระตือรือร้นจนทำให้แตกต่างกับผู้ชายทั่วไปอย่างชัดเจน 3) กะเทยหรือสาวประเภทสองถูกสร้างอัตลักษณ์ให้มีรูปลักษณ์ที่สวยงามกว่าผู้หญิง ความเป็นหญิงทั้งร่างกายและจิตใจ โดยแต่ละประเภทย่อมมีแตกต่างกันออกไป ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวถือได้ว่าเป็นอัตลักษณ์ทางเพศ (sexual identity) ของรกร่วมเพศชายแต่ละประเภท

ทั้งนี้ พบว่าวรรณกรรมแบบฉบับไม่ได้นำเสนอประเด็นรกร่วมเพศเป็นหลัก เป็นเพียงการสอดแทรกพฤติกรรมรกร่วมเพศเอาไว้ จึงไม่มีการกล่าวถึงรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับรกร่วมเพศมากนัก ผู้อ่านจำเป็นต้องอาศัยการตีความที่ละเอียดลึกซึ้ง ในขณะที่วรรณกรรมปัจจุบันส่วนใหญ่มีการนำเสนอประเด็นรกร่วมเพศที่ค่อนข้างโจ่งแจ้ง ไม่ต้องอาศัยการตีความที่ละเอียดก็สามารถทราบได้ในทันทีว่าตัวละครดังกล่าวเป็นตัวละครรกร่วมเพศชาย แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของอัตลักษณ์ทางเพศชายในวรรณกรรมไทย

2. อัตลักษณ์ของตัวละครรกร่วมเพศหญิงในวรรณกรรม

2.1 วรรณกรรมแบบฉบับ พบประเภทของรกร่วมเพศหญิงที่ปรากฏในวรรณกรรมแบบฉบับเพียง 1 ประเภท คือ เลสเบียน ซึ่งอัตลักษณ์ของตัวละครประเภทนี้ไม่มีความโดดเด่นมากนัก ลักษณะทางกายภาพนั้นมีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย โดยหม่อมสุดจะเป็นสตรีที่มีลักษณะนิสัยของความเป็นชายสอดแทรกอยู่เพียงเล็กน้อย แต่ไม่เด่นชัดมากนัก อาทิ การมีฝีปากกล้า การพูดจาโผงผางอย่างไม่เกรงกลัวใคร ในขณะที่รูปลักษณ์ยังคงความเป็นหญิงเหมือนกับผู้หญิงทั่วไป ในขณะที่หม่อมขำจะมีความเป็นหญิงมากกว่า แสดงให้เห็นผ่านการรักสวรั้งามของเธอที่เธอมักจะผัดหน้าทาแป้งอยู่เสมอ

จึงทำให้ยังดูอ่อนเยาว์ ทั้งนี้พบว่าลักษณะนิสัยของหม่อมสุดและหม่อมข้าดังกล่าวนี้เป็นผลมาจากการนำความแบบความสัมพันธ์ของคู่รักต่างเพศอย่างชายหญิงมากดทับความสัมพันธ์แบบรักร่วมเพศ เป็นเหตุให้หม่อมสุดต้องพยายามเลียนแบบพฤติกรรมของรักต่างเพศที่มีฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย

2.2 วรรณกรรมแบบปัจจุบัน พบรักร่วมเพศหญิง 3 ประเภท คือ ทอม ดี และเลสเบี้ยน (นัยน์ปพร จงสมจิตต์, 2550 : 3) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ทอม คือ ผู้หญิงที่แสดงตนว่าต้องการเป็นผู้ชาย โดยจะมีการแสดงกริยาท่าทาง การแต่งกาย บุคลิกลักษณะคล้ายผู้ชาย แต่ชื่นชอบและคบหาผู้หญิงด้วยกัน (นัยน์ปพร จงสมจิตต์, 2550 : 3) อาจกล่าวได้ว่าทอมเป็นผู้รักกับดี จากการศึกษาคบตัวละครที่เป็นทอม ได้แก่ พวงชมพู จากเรื่องตะวันลับฟ้า, รังรอง จากเรื่องรากแก้ว, พาณี จากเรื่องเงาพระจันทร์, เอียง จากเรื่องดงดอกเหมย, ภณิดา จากเรื่องเก้าอี้ทอง ถูกสร้างอัตลักษณ์ให้มีลักษณะคล้ายผู้ชาย หรือเป็นการเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ชาย ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดความแตกต่างกับผู้หญิงทั่วไป โดยลักษณะทางกายภาพของตัวละครประเภทนี้มีความคล้ายคลึงกัน คือ มีความแข็งแรงแม้บางตัวละครจะรูปร่างบอบบางก็ตาม มีท่าทางทะมัดทะแมงคล้ายผู้ชาย แต่งกายคล้ายผู้ชาย

ดี คือ ผู้หญิงที่ยังคงมีความเป็นหญิงไว้อยู่ หากมองผิวเผินเหมือนผู้หญิงทั่วไป โดยมีการแต่งตัวหรือพฤติกรรมการแสดงออกเหมือนผู้หญิงทั่วไป เพียงแต่มีคู่รักเป็นทอม (นัยน์ปพร จงสมจิตต์, 2550 : 3) จากการศึกษาคบตัวละครที่เป็นดี คือ บัวขาว จากเรื่องดงดอกเหมย ที่ถูกสร้างอัตลักษณ์ให้มีรูปร่างหน้าตาดี กริยาท่าทางมารยาทดี มีความเป็นหญิงเหมือนผู้หญิงทั่วไป พื้นฐานครอบครัวดี หลังจากที่เกิดพฤติกรรมรักร่วมเพศแล้วยังคงปฏิบัติตนกับคนรักของตนอย่างคู่สามีภรรยาของคนรักต่างเพศ จากการศึกษาคบตัวละครประเภทนี้เพียงตัวละครเดียว จึงทำให้ไม่สามารถมองเห็นภาพรวมของอัตลักษณ์ทางเพศของตัวละครประเภทนี้ได้

เลสเบี้ยน ลักษณะคล้ายกับดี คือ เป็นผู้หญิงที่ยังคงมีความเป็นหญิงไว้อยู่ หากมองผิวเผินเหมือนผู้หญิงทั่วไป โดยจะมีการแต่งตัวหรือแสดงพฤติกรรมที่เป็นผู้หญิง แต่ไม่ได้คบกับทอมเหมือนดี แต่กลับคบหากับผู้หญิงที่มีบุคลิกเช่นเดียวกับตน (นัยน์ปพร จงสมจิตต์, 2550 : 3) ได้แก่ กัญญา จากเรื่องนางเอก ตัวละครรักร่วมเพศหญิงในลักษณะนี้ไม่สามารถระบุประเภทของตัวละครได้อย่างแน่ชัดเนื่องจากมีบุคลิกภายนอกให้เหมือนผู้หญิงทั่วไป เพียงแต่เป็นผู้หญิงที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศต้องอาศัยการพิจารณาจากองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่าเลสเบี้ยนกลับมีอัตลักษณ์ที่แตกต่างไปจากทอมและดี ส่วนพฤติกรรมแสดงออกลักษณะนิสัยของตัวละครกลุ่มนี้ไม่โดดเด่นมากนัก

ทั้งนี้ พบว่าตัวละครชายหญิงที่มีเพียงพฤติกรรมรักร่วมเพศ แต่ไม่ได้เป็นรักร่วมเพศนั้นไม่มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น เนื่องจากส่วนใหญ่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศด้วยความจำเป็นหรือเกิดจากความสับสน

ไม่ว่าจะเป็นภักดี ลการ และ อัญชลิตา จึงไม่ได้มีการนำเสนอ อัตลักษณ์ทางเพศของตัวละครมากนัก เป็นเพียงการกล่าวถึงว่าตัวละครดังกล่าวมีพฤติกรรมรักร่วมเพศกับตัวละครหลักหรือตัวละครรอง

จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่ารักร่วมเพศหญิงในวรรณกรรมแบบฉบับและวรรณกรรม ปัจจุบันมีความแตกต่างกันในด้านประเภทเช่นเดียวกับรักร่วมเพศชาย กล่าวคือ วรรณกรรมแบบฉบับ พบเพียงประเภทเดียวเท่านั้น คือ เลสเบียน ในขณะที่วรรณกรรมปัจจุบันมีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น และแต่ละประเภทมีอัตลักษณ์ที่ชัดเจน สามารถแยกออกจากกันได้อย่างง่าย ได้แก่ 1) ทอม มีอัตลักษณ์ คือ มีความแข็งแรง ท้าทางทะมัดทะแมงและมีแต่งกายคล้ายผู้ชาย 2) ดี มีอัตลักษณ์ คือ รูปร่างหน้าตา และกิริยามารยาทดี ความเป็นหญิง 3) เลสเบียน มีอัตลักษณ์ คือ มีรูปลักษณ์เหมือนผู้หญิงทั่วไป และมีพฤติกรรมรักร่วมเพศ

ทั้งนี้พบลักษณะร่วมของอัตลักษณ์เลสเบียนที่ปรากฏในวรรณกรรมทั้งสองประเภท คือ ด้านลักษณะทางกายภาพของเลสเบียนที่พบว่าในวรรณกรรมทั้งสองต่างถูกสร้างให้มีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ รูปลักษณ์ภายนอกที่ยังคงความเป็นหญิงเหมือนกับผู้หญิงทั่วไป อาจจะมีการสอดแทรกอุปนิสัย หรือบุคลิกลักษณะบางประการของผู้ชายเอาไว้ แต่เกิดความรักต่อผู้หญิงด้วยกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าลักษณะร่วมของอัตลักษณ์รักร่วมเพศที่ปรากฏในวรรณกรรมแบบฉบับ คือ ตัวละครส่วนใหญ่อยู่ในแวดวงชั้นสูง อาศัยอยู่ในวัง ปรากฏให้เห็น 3 ตัวละคร คือ อีหนา หม่อมสุด และหม่อมขำ มีตัวละครพระพุทเพียงตัวเดียวที่เป็นสามัญชนธรรมดา เนื่องจากเป็นเพียงตัวละครรอง มีบทบาทในเรื่องไม่มากนัก ในขณะที่วรรณกรรมปัจจุบันนั้นตัวละครรักร่วมเพศมีจำนวนที่เพิ่มมากขึ้น มีความหลากหลายทางสถานภาพมากขึ้น มาจากหลายชนชั้น ตัวละครมีความใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากขึ้น ตัวละครส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะดี มั่งคั่งร่ำรวย ด้านลักษณะทางกายภาพของรักร่วมเพศ ในวรรณกรรมทั้งสองนั้นไม่แตกต่างกันมากนัก ต่างถูกสร้างให้มีรูปลักษณ์ที่โดดเด่น ด้วยการมีรูปร่างและหน้าตาที่ดี เป็นที่ดึงดูดใจของผู้อื่น พรังฟูไปด้วยคุณสมบัติประการดีน่านับการ มีภูมิหลังที่แตกต่างกันออกไป ภูมิหลังส่วนใหญ่ของตัวละครรักร่วมเพศในวรรณกรรมปัจจุบันส่งผลต่อพฤติกรรมรักร่วมเพศ ในขณะที่ภูมิหลังของตัวละครในอดีตไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมรักร่วมเพศ ทั้งนี้ไม่สามารถกล่าวได้อย่างแน่ชัดว่าตัวละครชายในวรรณกรรมแบบฉบับเป็นตัวละครรักร่วมเพศ เนื่องจากเป็นเพียงการกล่าวถึงพฤติกรรมรักร่วมเพศของตัวละครเท่านั้น กล่าวคือ อีหนาไม่ได้เกิดจากความหลงใหล ชื่นชอบ หรือรักใคร่ผู้ที่มีเพศเดียวกัน แต่พฤติกรรมรักร่วมเพศของอีหนาเกิดจากความหลงใหล รักใคร่ หรือการที่อีหนามีจิตปฏิพัทธ์ต่อเพศตรงข้ามหรือสตรีเพศทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นต่อนางบุษบา หรือต่อนางมาหารักษ์มีก็ตาม

ดังนั้นเมื่อใดก็ตามที่อิเหนาไม่สามารถใกล้ชิดกับนางทั้งสองได้ สียะตราพระอนุชาของบุษบา และสังคามระตาพระอนุชาของมาหยารัศมีที่ต่างก็มีใบหน้าทีละม้ายคล้ายคลึงกับพระเชษฐภคินีของตน จึงเปรียบเสมือนตัวแทนของนางทั้งสอง ส่งผลให้อิเหนาแสดงพฤติกรรมรักร่วมเพศออกมา อย่างไรก็ตามพบว่า อิเหนากระทำเพียงการสัมผัสร่างกายผ่านการกอดและหอมเท่านั้น ไม่ได้ร่วมเพศกับพระอนุชาของนางทั้งสอง ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าพฤติกรรมรักร่วมเพศของอิเหนาเกิดจากการที่อิเหนามีจิตปฎิพัทธ์ต่อนางบุษบาและนางมาหยารัศมี ในขณะที่สาเหตุของการเกิดพฤติกรรมรักร่วมเพศของพระพุทนั้นพบว่า เกิดจากการที่นางอิลลาและท้าวอิลราชสลับร่างกันตามคำสาปของพระอิศวร โดยพระพุทมีความสัมพันธ์ทางเพศกับนางอิลลาจนกระทั่งนางตั้งครรภ์และให้กำเนิดโอรสนามว่าปुरुพ แต่เมื่อนางอิลลากลายร่างเป็นท้าวอิลราช กลับพบว่าพระพุทไม่ได้แสดงพฤติกรรมรักร่วมเพศต่อท้าวอิลราช การที่พระพุทหลงรักนางอิลลาแม้จะทราบอยู่แล้วว่าเดิมทีนางเคยเป็นท้าวอิลราชมาก่อนที่จะถูกสาปและกลายร่างเป็นนางอิลลานั้น แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมรักร่วมเพศของพระพุท ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่าตัวละครชายในวรรณกรรมแบบฉบับเป็นเพียงตัวละครที่แสดงพฤติกรรมรักร่วมเพศ แต่ไม่ได้เป็นตัวละครรักร่วมเพศเนื่องจากเป็นเพียงการกล่าวถึงพฤติกรรมรักร่วมเพศของตัวละครนั้น แต่ไม่มีการกล่าวถึงเพศวิถีแบบรักเพศเดียวกัน อันได้แก่ รสนิยมทางเพศหรือความปรารถนาที่ตัวละครมีต่อเพศเดียวกันอย่างชัดเจน ซึ่งแตกต่างไปจากตัวละครรักร่วมเพศชายในวรรณกรรมปัจจุบันที่มีเพศวิถีแบบคนรักเพศเดียวกัน ทั้งนี้ พบว่าเป็นผลจากการชนบในการแต่งวรรณกรรมหรือวรรณคดีแบบฉบับที่ไม่สามารถกล่าวถึงหรือนำเสนอรักร่วมเพศอย่างเด่นชัดและโจ่งแจ้ง เนื่องจากสังคมไทยในขณะนั้นยังไม่เปิดกว้างเรื่องเพศเท่าใดนัก ความหลากหลายทางเพศจึงยังไม่ถูกยอมรับจากผู้คนในสังคมไทยซึ่งเป็นผลมาจากความคิด ความเชื่อในเรื่องระบบสองเพศ คือ ชายและหญิง และให้การยอมรับคู่สัมพันธ์แบบรักต่างเพศเพียงรูปแบบเดียว ดังจะเห็นได้จากหลักฐานต่าง ๆ และจากปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทางสังคม วรรณกรรมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เช่นเดียวกันที่สะท้อนให้เห็นถึงการไม่ยอมรับความหลากหลายทางเพศ ดังนั้นการนำประเด็นรักร่วมเพศซึ่งเป็นเรื่องที่ยังไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมไทยในขณะนั้นมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานจึงอาจส่งผลให้ผลงานวรรณกรรมไม่เป็นที่ยอมรับ และอาจได้รับการตำหนิตติเตียนจากผู้คนในสังคม เป็นเหตุให้วรรณกรรมแบบฉบับอันเป็นวรรณกรรมในอดีตส่วนใหญ่จึงไม่ปรากฏตัวละครรักร่วมเพศ เป็นเพียงการสอดแทรกพฤติกรรมรักร่วมเพศเท่านั้น แต่ไม่ใช่การนำเสนอตัวละครรักร่วมเพศเป็นประเด็นหลัก แม้จะปรากฏให้เห็นถึงตัวละครรักร่วมเพศหญิงในวรรณกรรมแบบฉบับก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากวรรณกรรมดังกล่าวเป็นผลงานที่สร้างสรรค์มาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในขณะนั้น ไม่ได้เป็นการสร้างสรรค์ผลงานจากจินตนาการของผู้แต่ง สอดคล้องกับคำกล่าวของตรีศิลป์ บุญขจร (2542 : 54) ที่ได้กล่าวถึงการเริ่มปรากฏนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สามในสังคมว่า “นวนิยายไทยได้เริ่มเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับพฤติกรรมรักร่วมเพศอย่างชัดเจนตั้งแต่ พ.ศ.2516 เป็นต้นมา

นักเขียนหลายคนนิยมนำเรื่องรักร่วมเพศเข้ามาใช้ในนวนิยาย โดยเฉพาะในการสร้างตัวละครนั้น อาจจะเรียกได้ว่าเป็นการปฏิบัติการสร้างตัวละครครั้งยิ่งใหญ่ เพราะแต่เดิมตัวละครในนวนิยายประกอบด้วยชายจริง หญิงแท้ ซึ่งการปรากฏตัวละครที่มีลักษณะเป็นคนที่รักร่วมเพศ นอกจากจะสะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงทางสังคม อย่างชัดเจนแล้วส่งผลทำให้นวนิยายเรื่องนั้นแสดงภาพได้ใกล้เคียงกับชีวิตจริงมากขึ้น”

ในขณะที่วรรณกรรมยุคหลังปรากฏรักร่วมเพศในรูปแบบที่ความหลากหลายมากขึ้นและแต่ละประเภทมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นมากขึ้น จนสามารถแยกออกจากกันได้อย่างง่าย ไม่ว่าจะเป็น เกย์ ตุ๊ด และกะเทย หรือสาวประเภทสอง ที่จะเห็นได้ว่าแต่ละประเภทมีอัตลักษณ์ทางเพศที่โดดเด่นและแตกต่างกันอย่างชัดเจน กล่าวคือ เกย์ถูกสร้างให้มีความเป็นชายผ่านการสร้างรูปลักษณ์หรือลักษณะทางกายภาพ พฤติกรรมการแสดงออก รวมถึงลักษณะนิสัยที่ยังคงแสดงให้เห็นถึงความเป็นชายเหมือนผู้ชายทั่วไป ในสังคม ในขณะที่ตุ๊ดหรือกะเทยจะถูกสร้างให้มีลักษณะของความเป็นหญิงสอดแทรกอยู่ โดยเฉพาะกะเทยหรือสาวประเภทสองที่ถูกสร้างให้มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น ใกล้เคียงกับเพศหญิงมากที่สุด มีความสอดคล้องกับความหมายหรือนิยามของกะเทยหรือสาวประเภทสองที่หมายถึงชายที่ต้องการเป็นหญิง จึงทำให้นักเขียนร่วมเพศชายแต่ละลักษณะแยกออกจากกันได้โดยง่าย สอดคล้องกับผลการวิจัยของปฐรินทร์ นาคสิงห์ (2556 : 35-53) ที่ศึกษาเรื่องการประกอบสร้างตัวตนเกย์ในภาพยนตร์ไทยซึ่งได้กล่าวว่า “ตัวละครเกย์ส่วนใหญ่ถูกสร้างให้มีความเป็นชายอย่างชัดเจนสัมพันธ์กับรูปลักษณ์หรือลักษณะทางกายภาพ สอดรับกับความหมายหรือนิยามเกย์ว่าหมายถึงชายที่มีแนวโน้มทางเพศกับเพศเดียวกัน ซึ่งการสร้างให้อัตลักษณ์เกย์มีความเป็นชายหรือให้คุณค่ากับความเป็นชายนั้นถูกกำหนดโดยวาทกรรมความเป็นชาย ซึ่งตรงข้ามกับวาทกรรมความเป็นหญิงซึ่งจะถูกให้คุณค่าโดยกลุ่มกะเทยมากกว่า ดังนั้นความเป็นชายของตัวตนเกย์จึงแตกต่างหากจากความเป็นหญิงหรือมีพฤติกรรมที่ออกสาวของกะเทย ซึ่งความเป็นชายนี้ทำให้อัตลักษณ์เกย์ดำรงอยู่เป็นเอกเทศแยกจากความสัมพันธ์แบบรักเพศเดียวกันรูปแบบอื่น ๆ” และสอดคล้องกับคำกล่าวของพัฒนาพล วงษ์ม่วง และ มยุรี ศรีกุลวงศ์ (2559 : 96-109) ที่ได้กล่าวถึง อัตลักษณ์ของเกย์เอาไว้ว่า “ในยุคสมัยของการขยายตัวทางเศรษฐกิจ เกย์ในประเทศไทยออกมามีบทบาทในสังคมมากขึ้น นอกจากนี้สื่อเริ่มนำเสนออัตลักษณ์ของเกย์ชัดเจนและแตกต่างจากกะเทยออกมามากขึ้น”

เช่นเดียวกับรักร่วมเพศหญิงที่พบว่าอัตลักษณ์ของรักร่วมเพศในวรรณกรรมแบบฉบับมีน้อยรูปแบบและมีอัตลักษณ์ที่ไม่โดดเด่นมากนัก จึงทำให้นักเขียนร่วมเพศหญิงในวรรณกรรมแบบฉบับกับวรรณกรรมปัจจุบันมีความแตกต่างกัน โดยรักร่วมเพศในวรรณกรรมแบบฉบับไม่จำเพาะเจาะจงหรือชี้ชัดลงไปว่าเป็นรักร่วมเพศหญิงประเภทใด แต่ก็สามารถวิเคราะห์ได้จากบทบรรยายและบทสนทนาว่าเป็นความสัมพันธ์แบบคู่เลสเบี้ยนหรือหญิงรักหญิงที่มีอัตลักษณ์ทางเพศเหมือนกับผู้หญิงทั่วไป แต่มีความแตกต่างจากผู้หญิงทั่วไปตรงที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศ ในทางตรงกันข้ามกลับพบว่าวรรณกรรมยุคปัจจุบันปรากฏ

ประเภทของรักร่วมเพศหญิงในหลากหลายรูปแบบ และมีจำนวนตัวละครรักร่วมเพศที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งแต่จะมีอัตลักษณ์ที่แตกต่างกันออกไป โดยพบว่าอัตลักษณ์ทางเพศของรักร่วมเพศหญิงที่โดดเด่นมากที่สุด และสามารถแยกออกจากผู้หญิงทั่วไปได้อย่างง่าย คือ “ทอม” ที่ถูกสร้างอัตลักษณ์ทางเพศให้มีความคล้ายผู้ชาย หรือเป็นการเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ชาย สอดคล้องกับคำอธิบายอัตลักษณ์ทางเพศวิถีของหญิงรักหญิงที่เรียกว่า “ทอม” ในสังคมไทยว่า “..เกิดจากการผสมกลมกลืนระหว่างการรับและปฏิเสธลักษณะของความเป็นชายและความเป็นหญิงที่เป็นไปตามบรรทัดฐานตามที่สังคมไทยกำหนด แต่ปฏิเสธมุมมองทัศนคติในเรื่องเพศแบบผู้หญิงมีต่อผู้ชายและปฏิเสธที่จะเป็นผู้หญิงตามแบบที่สังคมไทยกำหนด” (Megan Sinnott, 1999 : 97-119 อ้างถึงในสุไลพร ชลวิไล, 2545 : 114) ในขณะที่ “ดี” และ “เลสเบี้ยน” มีอัตลักษณ์ที่ไม่โดดเด่นมากนัก จัดประเภทได้ค่อนข้างยาก ต้องอาศัยการพิจารณาจากองค์ประกอบอื่น ๆ โดยละเอียด ไม่สามารถตัดสินได้ในทันทีว่าตัวละครจัดอยู่ในประเภทใด หากแต่ต้องอาศัยองค์ประกอบอื่น ๆ รวมทั้งบริบทของนวนิยายมาประกอบการตัดสินใจ หากมีคู่รักเป็นทอม จะจัดว่าเป็น “ดี” หากมีบุคลิกภายนอกเหมือนผู้หญิงทั่วไป แต่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศ จะจัดว่าเป็น “เลสเบี้ยน” เป็นต้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของนัยน์พร จงสมจิตต์ (2550) ที่กล่าวว่า บทบาทของเลสเบี้ยนมีความซับซ้อนทางบุคลิกภาพยากที่จะมองเห็นและเข้าใจได้ชัดเจน จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมดแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของอัตลักษณ์ทางเพศในนวนิยายตั้งแต่ยุคอดีตจนถึงยุคปัจจุบัน โดยในระยะหลังที่ปรากฏให้เห็นจำนวนตัวละครรักร่วมเพศที่มากขึ้นและมีรูปแบบที่หลากหลายขึ้น อีกทั้งแต่ละรูปแบบยังมีอัตลักษณ์ทางเพศเฉพาะตัว โดยบางอัตลักษณ์มีความโดดเด่นจนสามารถแยกออกได้อย่างง่าย ในขณะที่บางอัตลักษณ์ไม่โดดเด่นมากนัก ต้องอาศัยการตีความของผู้อ่าน ทั้งนี้พบว่าการนำประเด็นรักร่วมเพศเข้าใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานวรรณกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการปรากฏตัวของตัวละครรักร่วมเพศทั้งชายและหญิงในวรรณกรรมยุคปัจจุบันนั้น เป็นผลมาจากพฤติกรรมทางเพศของคนที่เราเรียกว่าเพศที่สามปรากฏให้เห็นมากขึ้นในสังคมยุคปัจจุบันที่เป็นไปตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการให้การยอมรับความหลากหลายทางเพศในสังคมไทย

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงอัตลักษณ์ทางเพศของตัวละครในวรรณกรรมแบบฉบับและวรรณกรรมปัจจุบันเพียงด้านเดียวเท่านั้น ผู้ศึกษาสามารถนำวรรณกรรมรักร่วมเพศมาศึกษาในแง่มุมอื่น ๆ อาทิ ด้านเพศภาวะ อันได้แก่ ความเป็นชาย ความเป็นหญิง สถานภาพและบทบาทของตัวละครรักร่วมเพศ รวมทั้งตัวละครอื่น ๆ ในวรรณกรรม ด้านเพศวิถี อันได้แก่ รสนิยมทางเพศ การแสดงออกทางเพศ ฯลฯ หรือศึกษาถึงการนำเสนอตัวละครรักร่วมเพศได้เช่นเดียวกันซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้และความเข้าใจเรื่องราวเกี่ยวกับกลุ่มผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศในสังคมไทย และตระหนักได้ถึง การอยู่ร่วมกันในกระแสสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงนี้ได้อย่างยั่งยืน

2. การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะวรรณกรรมไทยเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ผู้ศึกษาสามารถนำวรรณกรรมรักร่วมเพศของประเทศต่าง ๆ มาศึกษาเปรียบเทียบ อาทิ อาจนำวรรณกรรมประเภทนวนิยายหรือเรื่องสั้นที่มีตัวละครรักร่วมเพศหญิงหรือรักร่วมเพศชายของนักเขียนไทยกับนักเขียนชาวต่างชาติมาศึกษาเปรียบเทียบ เพื่อให้เห็นถึงความเหมือนหรือความแตกต่างระหว่างทั้งสองประเทศ ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้และความเข้าใจเรื่องราวเกี่ยวกับกลุ่มผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศในสังคมไทยและสังคมอื่น ๆ

องค์ความรู้ใหม่

สาเหตุที่ทำให้พบตัวละครรักร่วมเพศในอดีตเป็นจำนวนน้อยนั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากขนบในการแต่งวรรณกรรมในอดีต และความคิด ความเชื่อของผู้คนในสังคมที่ยังคงยึดถือในระบบสองเพศ จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ไม่ปรากฏตัวละครรักร่วมเพศในวรรณกรรมแบบฉบับ หรือหากพบก็เป็นตัวละครที่มีชีวิตจริงในช่วงเวลานั้น เป็นผลงานวรรณกรรมที่เกิดจากการถ่ายทอดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในช่วงเวลาขณะนั้น มิใช่การสร้างสรรค์ผลงานขึ้นใหม่เพื่อมุ่งนำเสนอประเด็นรักร่วมเพศหรือตัวละครรักร่วมเพศ ในขณะที่ผลงานวรรณกรรมในยุคหลังมุ่งนำเสนอประเด็นรักร่วมเพศและตัวละครรักร่วมเพศ เป็นเหตุให้พบตัวละครรักร่วมเพศในวรรณกรรมระยะหลังที่มีความหลากหลายทางเพศวิถีมกขึ้น อาทิ เกย์ ดู้ด กะเทยหรือสาวประเภทสอง เลสเบี้ยน ทอม ดี รวมทั้งมีจำนวนตัวละครรักร่วมเพศที่เพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นตัวละครหลัก ตัวละครรอง หรือตัวละครประกอบ บางประเภทถูกสร้างให้มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นจนสามารถแยกออกได้ง่าย ได้แก่ ดู้ด กะเทยหรือสาวประเภทสอง และทอม ในขณะที่บางประเภทถูกสร้างมีอัตลักษณ์ที่ไม่โดดเด่น ต้องอาศัยการพิจารณาจากบทสนทนาและบทบรรยายเพิ่มเติม ได้แก่ เกย์ เลสเบี้ยน และดี

นอกจากนี้ยังพบอีกว่าตัวละครรักร่วมเพศบางตัวละครมีลักษณะไม่ตายตัว เปลี่ยนแปลงไปได้เรื่อย ๆ อาทิ ตัวละครเกย์ กล่าวคือ แม้ว่าตัวละครเกย์จะถูกสร้างอัตลักษณ์ทางเพศที่ยังคงความเป็นชายเอาไว้ แต่กลับพบว่าเกย์บางตัวละครมีการสอดแทรกลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมบางประการของผู้หญิงหรือบางตัวละครที่เป็นเลสเบี้ยนแม้จะถูกสร้างอัตลักษณ์ทางเพศที่ยังคงความเป็นหญิงเอาไว้ แต่กลับพบว่าเลสเบี้ยนบางตัวละครมีการสอดแทรกลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมบางประการของผู้ชาย เป็นต้น แสดงให้เห็นถึงความสับสนไหลทางอัตลักษณ์ทางเพศของตัวละครรักร่วมเพศที่อ้างอิงมาจากอัตลักษณ์ทางเพศของผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศในสังคมไทย ทั้งนี้ในอนาคตอัตลักษณ์ทางเพศของแต่ละประเภทอาจเกิดความเปลี่ยนแปลงไปอีก ตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม

เอกสารอ้างอิง

- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2518). วรรณกรรมไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2542). นวนิยายกับสังคมไทย (2475-2500). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นัยนัปร จงสมจิตต์. (2550). ตัวละครรักร่วมเพศหญิงในนวนิยายไทย. (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (ภาษาไทย)). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บงกชกร ทองสุก. (2560). มุมมองภาพสะท้อนจากตัวละครในนวนิยายสะท้อนสังคมเพศที่สาม พ.ศ. 2516-2557. *วารสารอินทนิลทักษิณสาร*, 12(2), 35-57.
- ปรีนทร์ นาคสิงห์. (2556). การประกอบสร้างตัวตนเกย์ในภาพยนตร์ไทย. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 39(2), 35-53.
- พัฒนาพล วงษ์ม่วง และ มยุรี ศรีกุลวงศ์. (2559). ตัวละครเกย์ในละครโทรทัศน์ไทยยุคใหม่. *วารสารการสื่อสารและการจัดการนิคั*, 2(2), 96-109.
- วิทยา พุ่มยิ้ม. (2550) ภาพแทนของชายรักร่วมเพศในวรรณกรรมไทย พ.ศ.2544-2548. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. DOI: https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_Doi=10.14457/KU.the.2007.1039
- สมเกียรติ คู่ทวีกุล. (2548). ภาพสะท้อนชายรักร่วมเพศในนวนิยายไทยในรอบทศวรรษ (พ.ศ.2513 - พ.ศ.2543) : การศึกษาศักยภาพ ข้อจำกัด และทางออกของนักเขียนหญิง. *วารสารมนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 27(1), 136-145.
- Goffman, E. (1963). *Stigma: Notes on the management of spoiled identity*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Jackson, P. A., Sullivan, G. (1999). *Lady boys, tom boys, rent boys: male and female homosexualities in contemporary Thailand*. New York: Harrington Park Press.
- Kathryn Woodward. (1997). *Identity and difference*. London: Sage.

การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2564)
มหาวิทยาลัยพายัพ โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model (ระยะที่ 1)
An Evaluation of the Master's degree in Education,
Program in Educational Administration (The new curriculums 2021),
Payap University by CIPP Model (First Phase)

ประภัสสร สมสถาน¹ และ ปาริชาติ บัวเจริญ²

มหาวิทยาลัยพายัพ^{1,2}

Prapatsorn Somsatan¹ and Parichat Buacharoen²

Payap University^{1,2}

Corresponding Author E-mail: parichat_b@payap.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2564) มหาวิทยาลัยพายัพ โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model (ระยะที่ 1) ซึ่งประกอบไปด้วยการประเมิน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบทสภาพแวดล้อม (context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) และ ด้านกระบวนการ (Process) ประชากร/กลุ่มเป้าหมายรวมทั้งสิ้น 23 คน ประกอบด้วย 2 กลุ่ม ได้แก่ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและอาจารย์ประจำหลักสูตร จำนวน 8 คน และ นักศึกษา ปีการศึกษา 2564 จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินหลักสูตร เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย ความถี่ ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

* ได้รับบทความ: 23 พฤศจิกายน 2566; แก้ไขบทความ: 13 ธันวาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 22 ธันวาคม 2566
Received: 23 November 2023; Revised: 13 December 2023; Accepted: 22 December 2023

ผลการวิจัยพบว่า

ผลการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่ 2564) มหาวิทยาลัยพายัพ โดยรวมทั้งจากอาจารย์และนักศึกษา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 ถ้าจำแนกตามด้าน พบว่า ด้านกระบวนการ (Process) ด้านบริบทสภาพแวดล้อม (Context) และ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28, 4.26 และ 4.21 ตามลำดับ

คำสำคัญ: การประเมินหลักสูตร; รูปแบบประเมินชิปป์; สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

Abstract

The objective of this research was to evaluate the Master of Education program. Field of Study: Educational Administration (New curriculum 2021) Payap University Using the CIPP Model evaluation format (Phase 1), which consists of evaluation in 3 areas: environmental: context, input factors, and process. The total population/target group is 23 people, consisting of 2 groups: 8 instructors in charge of the curriculum and regular program instructors, and 15 students in the academic year 2021. The instruments used to collect this data consisted of a semi-structured interview form. Group discussion recording form and course evaluation forms It is a 5-level rating scale. Statistics used to analyze research data: frequency, percentage, mean, standard deviation. and content analysis.

The research results found the following.

Results of the evaluation of the Master of Education program Field of Study: Educational Administration (New curriculum 2021) Payap University Including both teachers and students. at a high level The average value was 4.25. If classified by aspect, it was found that the process aspect, the environmental context aspect (Context), and the input factor aspect (Input) were at a high level. The average values were 4.28, 4.26, and 4.21, respectively.

Keywords: Curriculum Evaluation; CIPP Model; Educational Administration

บทนำ

การศึกษา คือ ความเจริญงอกงาม เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพเพื่อไปเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ ดังนั้นการพัฒนาการศึกษาจึงมีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาที่มีคุณภาพจะช่วยให้เป็นหลักสำคัญในการผลิตและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Phiryo Sathon, 1999 : 3) การศึกษาได้รับการยอมรับและให้ความสำคัญในฐานะที่เป็นองค์ประกอบสำคัญหรือเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในทุกๆระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับโลก กระบวนการถ่ายทอดความรู้ เจตคติ ค่านิยม ตลอดจนวัฒนธรรมทางสังคม ซึ่งเกิดจากกระบวนการบริหารการศึกษา (Educational Administration) เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดผลผลิต คือ นักเรียนนักศึกษาที่มีคุณภาพ การดำเนินการดังกล่าวจะสำเร็จได้ต้องอาศัยศาสตร์และศิลป์ ของผู้บริหารและผู้ร่วมงานที่มีความรู้ ความสามารถในการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีความเป็นผู้นำ (Leadership) มีประสิทธิภาพในการทำงาน และมีธรรมาภิบาล (เกษม วัฒนชัย, 2546 : 2) ปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษามีภารกิจหลักที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การผลิตบัณฑิต มีสถาบันหลายแห่งที่มีหลักสูตรผลิตผู้บริหารการศึกษาทั้งในระดับปริญญาโท และปริญญาเอก รวมทั้งบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพายัพ ที่เล็งเห็นความจำเป็นในการเพิ่มโอกาสให้กับนักการศึกษา ครู อาจารย์ ผู้บริหารการศึกษา และผู้ที่มีความประสงค์จะพัฒนาตนเองเพิ่มพูนความรู้ในด้านการบริหารการศึกษา จึงได้เปิดหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษารุ่นในปีการศึกษา 2564 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อผลิตมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาที่มีความรู้ความสามารถประสบการณ์ และคุณธรรมเป็นผู้นำทางการศึกษาที่ดีโดยให้สถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบการบริหารและการพัฒนาหลักสูตร รักษามาตรฐานการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา การรับรองวิทยฐานะ และการบริหารงานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ กำหนดตัวบ่งชี้ด้านมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาของคณะกรรมการการอุดมศึกษา จึงต้องพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย ปรับปรุงมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาเป็นระยะ ๆ และมีการประเมินเพื่อพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่องทุก 5 ปี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548 : 21-23) การประเมินเป็นการวัดความกระตือรือร้น ความเข้าใจความจำเป็น การวางแผนหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร และการประเมินหลักสูตร (Madaus and Stufflebeam, 1988 : 3) ซึ่งมีความสำคัญมากเพราะเป็นกระบวนการเก็บข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการตัดสินใจเลือกที่ดีกว่าเดิม (Shinkfield and Stufflebeam, 1995 : 30-31) หรือเป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาใช้ตัดสินใจเกี่ยวกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหลักสูตร รวมถึงสิ่งที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตร (สุเทพ อ่วมเจริญ, 2555 : 174) อีกทั้งยังเป็นการประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและประเมินว่าผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และคุณสมบัติตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่ (กาญจนา คุณารักษ์, 2549 : 21)

ขณะที่มหาวิทยาลัยซึ่งเป็นผู้ผลิตบัณฑิตจะต้องมีการควบคุมคุณภาพการผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยการควบคุมคุณภาพของหลักสูตรเมื่อใช้หลักสูตรไปช่วงระยะเวลาหนึ่งจะต้องมีการประเมินหลักสูตรเพื่อพิจารณาทบทวนคุณภาพของหลักสูตร (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2554) ซึ่งในการประเมินหลักสูตรจะมีแนวคิดและวิธีการประเมินที่หลากหลาย เช่น วิธีการประเมินตามวัตถุประสงค์ของไทเลอร์ (Tyler) วิธีการประเมินของพรอวส์ (Provus) (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2553 : 110) วิธีการประเมินเพื่อการตัดสินใจของสตฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 2003 : 283) ที่กล่าวว่าวัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดของการประเมินไม่ใช่เพื่อการพิสูจน์ แต่เพื่อการปรับปรุง พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพายัพ ทำการเปิดหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาขึ้น เมื่อปีการศึกษา 2564 โดยอยู่ในความรับผิดชอบของสาขาวิชาการบริหารการศึกษา ซึ่งยังไม่มีมีการประเมินหลักสูตรตามหลักวิชาการเพื่อให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ให้มีคุณภาพ บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ จึงต้องดำเนินการประเมินหลักสูตร ซึ่งเป็นกระบวนการที่มุ่งหาคำตอบว่าหลักสูตรดำเนินไปตามนโยบาย บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ผู้ประเมินในฐานะเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรและเป็นผู้สอน จึงมีความตระหนักและเห็นความสำคัญในการประเมินหลักสูตร ตั้งแต่เริ่มใช้หลักสูตร การดำเนินการบริหารหลักสูตรและผลลัพธ์ที่ได้จากหลักสูตรคือการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ สำหรับการประเมินหลักสูตรในครั้งนี้ผู้ประเมินใช้รูปแบบการประเมิน ชิปปี้ (CIPP Model) ของสตฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสม ครอบคลุมทุกขั้นตอนการดำเนินการตามหลักสูตรโดยมุ่งประเมิน 4 ด้าน คือ การประเมินบริบท (Context) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input) การประเมินกระบวนการ (Process) และการประเมินผลผลิต (Product) ของหลักสูตรเพื่อให้ได้สารสนเทศสำหรับการตัดสินใจในพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษต่อไป

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานภายใต้สังกัดมหาวิทยาลัยพายัพ มีความมุ่งหวังในการดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาแบบมืออาชีพภายใต้มาตรฐานหลักสูตร มาตรฐานการผลิต และมาตรฐานบัณฑิตของคุรุสภาซึ่งเป็นองค์กรวิชาชีพที่ดูแลทางด้านการศึกษาอย่างเคร่งครัด ในเชิงการแข่งขันทางตลาด มหาวิทยาลัยพายัพเป็นมหาวิทยาลัยเอกชนที่ไม่มีคณะศึกษาศาสตร์ และพบว่ามหาวิทยาลัยเอกชนในจังหวัดเชียงใหม่มีหลักสูตรบริหารการศึกษารองรับความต้องการของผู้เรียน อีกทั้งกลยุทธ์ทางการตลาดที่ชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นด้านค่าเล่าเรียนที่ถูกกว่า ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรที่คล่องตัว เนื่องจากมหาวิทยาลัยพายัพอยู่ภายใต้การดูแลของมูลนิธิสภาคริสตจักรแห่งประเทศไทย ดังนั้นกระบวนการดำเนินงานต้องเป็นไปอย่างมีระบบและกลไก สามารถตรวจสอบได้ ทำให้การจัดทำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยพายัพ

นอกจากต้องให้เป็นไปตามประกาศคุรุสภาแล้ว ยังต้องปฏิบัติตามระบบและกลไกที่ทางมหาวิทยาลัยกำหนด อาทิเช่น การดำเนินงานการรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อประกอบวิชาชีพ อันได้แก่ มาตรฐานการผลิตมหาบัณฑิตให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษาให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม และมาตรฐานด้านผลิตมหาบัณฑิตด้านประสบการณ์ โดยให้มีการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา คือ ให้เป็นผู้มีสมรรถนะตามสาระความรู้และสมรรถนะของผู้ประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ประกอบวิชาชีพผู้บริหารการศึกษา เป็นผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาหรือบุคลากรให้เป็นผู้วิจัย ทางด้านการบริหารการศึกษา การจัดการเรียนการสอนหรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งงานวิจัยเกี่ยวกับชุมชน สังคม ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงและเทคโนโลยี (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2552) สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา (2558 : 3) ที่มุ่งในการศึกษาระดับปริญญาโทให้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการสร้าง และประยุกต์ใช้ความรู้ใหม่เพื่อการพัฒนาและสังคม ประกอบไปด้วยรายวิชาที่เป็นภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติภาคสนาม การทำโครงงาน กิจกรรมการเรียนการสอนอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย รวมถึงการจัดทำวิทยานิพนธ์ที่สามารถเกิดองค์ความรู้ใหม่ หรือแนวทางปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานของผู้เรียนได้ เพราะฉะนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการที่จะมีข้อมูลที่เป็นสาระสำคัญในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรครบตามรอบ 5 ปี ในปีการศึกษา 2568

หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) มหาวิทยาลัยพายัพ แต่เนื่องจากเป็นหลักสูตรใหม่ ปี พ.ศ. 2564 นับเป็นหลักสูตรแรกของมหาวิทยาลัยพายัพที่ดำเนินการเปิดหลักสูตรทางการศึกษา อีกทั้งสาขาวิชาการบริหารการศึกษายังมุ่งเน้นในเรื่องของการผลิตบัณฑิตให้เป็นไปตามการรับรองมาตรฐานหลักสูตรวิชาชีพจากคุรุสภา ซึ่งการจัดการเรียนการสอนระดับมหาบัณฑิตภายใต้การกำกับและควบคุมดูแลจากสำนักงานจากคุรุสภา ทางหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยพายัพ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องข้อมูลที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อการตัดสินใจของผู้บริหารในการที่จะพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้มีมาตรฐานอยู่ตลอดเวลาเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักศึกษา มหาวิทยาลัยพายัพ มีความคาดหวังว่าหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยพายัพ จะมีแนวโน้มและทิศทางของการบริหารหลักสูตรให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่ 2564) โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model ซึ่งในระยะแรกนี้ดำเนินการประเมินใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบทสภาพแวดล้อม (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) และด้านกระบวนการ (Process) ทั้งนี้ ข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการประเมินหลักสูตรในครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้บริหารของมหาวิทยาลัยได้ทราบผลของการดำเนินงานของหลักสูตรในการนำไปเป็นแนวทางการตัดสินใจเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่ 2564) มหาวิทยาลัยพายัพ โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model (ระยะที่ 1) ซึ่งประกอบไปด้วย การประเมิน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบทสภาพแวดล้อม (context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) และ ด้านกระบวนการ (Process)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) มหาวิทยาลัยพายัพโดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model (ระยะแรก) เป็นการวิจัยเชิงประเมิน ทั้งนี้เน้นเชิงปริมาณ สำหรับพื้นที่ในการวิจัย คือ มหาวิทยาลัยพายัพ สำหรับประชากรกลุ่มเป้าหมายในการเก็บข้อมูลในครั้งนี้ มีจำนวนทั้งสิ้น 23 คน ประกอบด้วย อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและอาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยพายัพ จำนวน 8 คน และ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่ 2564) มหาวิทยาลัยพายัพ 2564 จำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้เป็นแบบประเมินหลักสูตรแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สำหรับอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร/อาจารย์ประจำหลักสูตรและนักศึกษา ในหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่ 2564) จำนวน 2 ฉบับ ซึ่งทำการประเมิน 3 ด้าน ดังนี้ คือ 1) ด้านบริบทสภาพแวดล้อม (Context) ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร เนื้อหารายวิชาของหลักสูตร 2) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบด้วย คุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอน คุณลักษณะของนักศึกษา สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และ 3) ด้านกระบวนการ (Process) ประกอบด้วย การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การบริหารหลักสูตร สำหรับการหาคุณภาพของแบบประเมิน นำแบบประเมินที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา เพื่อหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เพื่อพิจารณาความชัดเจนของภาษาที่ใช้ในข้อคำถาม และ ความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการวิจัย จำนวน 3 คน โดยมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ หลังจากนั้นนำแบบประเมินที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญเรียบร้อยแล้วไปทำการทดลองกับกลุ่มเป้าหมายที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกลุ่มเป้าหมาย (หลักสูตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา) ที่มหาวิทยาลัยอื่น จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมิน โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ตามแบบของครอนบาค ได้ค่า 0.947

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือจากฝ่ายวิชาการและวิจัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลจาก อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร อาจารย์ประจำหลักสูตร และนักศึกษา โดยการขอสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และทำการแจกแบบประเมินหลักสูตรฯ ไปยังประชากร/กลุ่มเป้าหมายในรูปแบบ google form และประสานงานผ่านช่องทางสื่อสารทาง e-mail, Line เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบประเมิน

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ เป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และแปลผลเทียบเกณฑ์

ผลการวิจัย

1. ผลการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่ 2564) มหาวิทยาลัยพายัพ โดยกลุ่มอาจารย์

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2564) มหาวิทยาลัยพายัพ โดยกลุ่มอาจารย์ จำแนกตามด้านการประเมิน

ด้าน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความหมาย
ด้านบริบทสภาพแวดล้อม (Context)	4.00	0.87	มาก
ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)	4.09	1.34	มาก
ด้านกระบวนการ (Process)	4.10	0.84	มาก
รวม	4.05	1.16	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าผลการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2564) มหาวิทยาลัยพายัพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 ถ้าจำแนกตามด้าน พบว่า ด้านบริบทสภาพแวดล้อม (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) และกระบวนการ (Process) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 4.09 และ 4.10 ตามลำดับ

2. ผลการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2564) มหาวิทยาลัยพายัพ โดยกลุ่มนักศึกษา

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา(หลักสูตรใหม่ 2564) มหาวิทยาลัยพายัพ โดยกลุ่มนักศึกษา จำแนกตามด้านการประเมิน

ด้าน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความหมาย
ด้านบริบทสภาพแวดล้อม (Context)	4.44	0.66	มาก
ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)	4.34	0.75	มาก
ด้านกระบวนการ (Process)	4.41	0.75	มาก
รวม	4.40	0.73	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2564) มหาวิทยาลัยพายัพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 ถ้าจำแนกตามด้าน พบว่า ด้านบริบทสภาพแวดล้อม (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) และด้านกระบวนการ (Process) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44, 4.34 และ 4.41 ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) มหาวิทยาลัยพายัพ (ระยะที่ 1) ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ด้านบริบทสภาพแวดล้อม

ด้านบริบทสภาพแวดล้อมของการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) โดยกลุ่มอาจารย์ ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกทุกประเด็นพบว่าอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากในการออกแบบหลักสูตรหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2564) นั้น อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรเป็นผู้มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในการออกแบบหลักสูตร โดยคำนึงถึงปัจจัยพื้นฐานต่าง ๆ ในการจัดทำหลักสูตรจึงมีความสำคัญ ได้แก่ วัตถุประสงค์หลักของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร และเนื้อหาสาระรายวิชาของหลักสูตร พิจารณาประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ การครอบคลุมทั้งความรู้และทักษะทั่วไป รวมทั้ง ความรู้และทักษะเฉพาะทางของสาขาวิชาการบริหารการศึกษา ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่จะทำให้บัณฑิตสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

การให้ความสำคัญกับความมุ่งมั่นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และพิจารณาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของมหาวิทยาลัย อันแสดงถึงอัตลักษณ์ของบัณฑิตของมหาวิทยาลัยมาพิจารณาให้ตรงกับความต้องการของหลักสูตรที่ครอบคลุมเกณฑ์ที่คุรุสภากำหนดในเรื่องของ มาตรฐานหลักสูตร มาตรฐานการผลิต และ มาตรฐานบัณฑิตเพื่อการรับรองปริญญาจากคุรุสภา (วิชาชีพบริหารการศึกษา) นอกจากนี้เรื่อง การยกระดับคุณภาพของหลักสูตรตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) ที่ต้องสอดคล้องกับแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรตามเกณฑ์เครือข่ายการประกันคุณภาพมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUNQA) ซึ่งมหาวิทยาลัยได้มีนโยบายในการปรับเปลี่ยนระบบการประกันคุณภาพระดับหลักสูตรโดยใช้รูปแบบ AUNQA เริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2565 เป็นต้นไป ถือได้ว่าสภาพบริบทของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2564) ทำให้ทราบว่าหลักสูตรได้ถูกออกแบบและมีความสอดคล้องเป็นไปตามแนวทางการจัดการศึกษาของการบริหารการศึกษาที่ได้กำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังของหลักสูตรไว้ สอดคล้องกับ ปรัชญา บัณฑิต บัณฑิต และ ประมวลธรรมนูญ (2565) กล่าวไว้ว่า การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา สถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อให้สถาบันการศึกษามีการพัฒนาไปสู่วิสัยทัศน์และยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจากรุวรรณ เขียวน้ำขุม และ สุมาลี ศรีพุทธรินทร์ (2566) ได้ทำการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยนครพนม โดยการประเมินหลักสูตรนี้ใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPP ของสตัฟเฟิลบีม เพื่อประเมินปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรใน 4 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยนครพนม โดยภาพรวมและรายด้าน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านบริบท และด้านผลผลิต 2) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมสำหรับประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยนครพนม มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้ ด้านบริบท ควรมีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ภายใต้การจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนาโควิด-19 ซึ่งนักศึกษาต้องได้รับความรู้จากบทเรียนและอาจารย์ที่ให้ความรู้ตรงตามหลักสูตร สอดคล้องกับสภาพการบริหารการศึกษาในปัจจุบันบริบทของหลักสูตรควรออกแบบมาเพื่อให้นักศึกษาเป็นผู้บริหารการศึกษาที่มีความสามารถในการบริหารการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านปัจจัยนำเข้า ผู้ใช้มหาบัณฑิตต้องการให้หลักสูตรมีเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรภาวะผู้นำทางวิชาการ การวางตัวในสังคมให้มีความเข้มข้นมากยิ่งขึ้น และด้านกระบวนการ ควรมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการจัดระบบการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ กระบวนการเป็นไปตามหลักการของหลักสูตรที่กำหนดดีอยู่แล้ว กระบวนการสำเร็จการศึกษาควรกำหนดให้ชัดเจน

ด้านบริบทสภาพแวดล้อมโดยกลุ่มนักศึกษา ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกทุกประเด็นพบว่าอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร มีคุณสมบัติในด้านความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของการออกแบบหลักสูตร และกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตร ได้แก่ วัตถุประสงค์หลักของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร และเนื้อหารายวิชารายวิชาของหลักสูตร เพื่อให้เกิดการผลักดันให้ผู้เรียนได้บรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังของหลักสูตร โดยพิจารณาเป็นประเด็น ๆ อาทิเช่น ความทันสมัยของหลักสูตร มีการอธิบายชี้แจงข้อกำหนด หรือเงื่อนไขต่าง ๆ ที่จะสะท้อนถึงผลลัพธ์การเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นต่อนักศึกษา กิจกรรมการเรียนการสอนที่ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีการจัดลำดับรายวิชาอย่างเป็นระบบเริ่มตั้งระดับพื้นฐานจนถึงการบูรณาการซึ่งกันและกันได้ของรายวิชาเพื่อนักศึกษาจะไม่อยู่ในภาวะเครียด หรือกดดันจากการร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นในแต่ละรายวิชา มีรายวิชาเรียนทั่วไปและวิชาเฉพาะที่สามารถเพิ่มการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพิ่มพูนทักษะจนถึงขีดความสามารถในการนำไปใช้ได้ตลอดชีวิต เพิ่มพูนประสบการณ์ที่จำเป็นเพื่อให้นักศึกษาได้นำไปจริงก่อให้เกิดความเป็นผู้บริหารมืออาชีพเมื่อนักศึกษาสำเร็จการศึกษา ซึ่งสอดคล้องต่องานวิจัยของ ชัชกริยา ไบลี นวัตกรรม หอมสิน และธีรพบ เพ็งจันทร์ (2564 : 108-126) ได้ทำวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาระดับบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี พบว่า ด้านบริบท พบว่า ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ด้านโครงสร้างหลักสูตร และรายวิชาในหลักสูตร สอดคล้องกับการประเมินหลักสูตรทั้งด้านวัตถุประสงค์ และด้านโครงสร้างหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก อาจมาจากการออกแบบหลักสูตรที่ชัดเจนและสอดคล้องต่อความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน และสอดคล้องต่อความต้องการของสังคม ต้องพิจารณาสิ่งที่กำหนดหลักสูตร รวมถึง ด้านวิชาการ และด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนด้วยและยังสอดคล้องต่อผลการศึกษาวิจัยของและสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชาดา นันทะไชย และคณะ (2552 : 91-103) เรื่องการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาระดับบัณฑิตวิทยาลัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยทำการศึกษาจากกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ได้แก่ บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา ผู้ร่วมงานของบัณฑิต และ ผู้บังคับบัญชาของบัณฑิต และการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ผลการวิจัยมีข้อสรุปด้านบริบท ได้แก่ วัตถุประสงค์ โครงสร้าง และรายวิชาแต่ละกลุ่มวิชา มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยที่ความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ของหลักสูตรสอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาของชาติอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนประเด็นอื่น ๆ ส่วนใหญ่เห็นว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

2. ด้านปัจจัยนำเข้า

การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาระดับบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2564) มหาวิทยาลัยพายัพ ด้านปัจจัยนำเข้าโดยกลุ่มอาจารย์และนักศึกษา

จากการศึกษาพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกทุกประเด็นพบว่าอยู่ระดับปานกลาง มากถึงมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากคุณลักษณะของอาจารย์เป็นไปตามเกณฑ์กำกับมาตรฐานหลักสูตร พ.ศ. 2558 ว่าด้วยคุณสมบัติของจำนวนอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร คุณสมบัติของอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร อาจารย์ประจำหลักสูตร คุณสมบัติอาจารย์ผู้สอน แบบอาจารย์ประจำ และแบบอาจารย์พิเศษ คุณสมบัติอาจารย์ที่ปรึกษาในวิทยานิพนธ์ และสารนิพนธ์ คุณสมบัติอาจารย์ผู้สอบวิทยานิพนธ์ และผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก (เกณฑ์กำกับมาตรฐานหลักสูตร, 2558) อีกทั้งประกาศมหาวิทยาลัยพายัพ เรื่อง ระบบและกลไกการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยพายัพ พ.ศ.2560 เป็นปัจจัยสำคัญในการผลักดันให้การปฏิบัติงานเกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายของมหาวิทยาลัย โดยการกำหนดระบบและกลไกการบริหารหลักสูตรเป็น 2 ระบบ ได้แก่ ระบบการกำกับมาตรฐานทางวิชาการ ซึ่งทำหน้าที่เพื่อควบคุมมาตรฐานทางวิชาการให้เป็นไปตามมาตรฐานคุณวุฒิของสาขาวิชา และระบบการปรับปรุงการพัฒนาหลักสูตรซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงหรือเปิดดำเนินการหลักสูตรใหม่ที่มหาวิทยาลัยพัฒนาขึ้น เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและประเทศชาติ รวมทั้งพิจารณาหากมีการปิดหลักสูตร (มหาวิทยาลัยพายัพ, 2560) ทั้งนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สำเริง อ่อนสัมพันธ์ (2560 : 12-27) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่า ของอาจารย์ผู้สอนและอาจารย์ประจำหลักสูตรให้ความเห็นว่า เนื้อหาสาระรายวิชาของหลักสูตรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ อาจารย์ผู้สอนมีคุณสมบัติครบถ้วน มีความรู้ และประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษาและมีจำนวนเพียงพอ มีทรัพยากรและงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอเหมาะสม ภาวะเบียบมีความชัดเจน การบริหารหลักสูตรดำเนินไปอย่างเป็นระบบ นักศึกษา และมหาบัณฑิตมีความคิดเห็นต่อหลักสูตร ด้านปัจจัยนำเข้าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดเรียงลำดับ ดังนั้นด้านทักษะความสามารถของอาจารย์ผู้สอน เนื้อหาวิชา การบริหารหลักสูตร ภาวะเบียบ คุณลักษณะนักศึกษา งบประมาณ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ อาคาร สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนการสอนในสาขาวิชานี้ มีความสำคัญมากเป็นการสร้างผู้นำทางการศึกษาที่มีคุณภาพทำให้เกิดการพัฒนา นักเรียน ครู และโรงเรียน ส่งผลถึงการยกระดับการศึกษาของประเทศดังนั้นจึงต้องมีการสนับสนุนการจัดการศึกษาเริ่มตั้งแต่การคัดเลือกนักศึกษาที่เหมาะสมมาเข้าเรียนมีการทดสอบภาษาอังกฤษสอบความรู้พื้นฐานทางการบริหาร และสอบสัมภาษณ์นักศึกษาเป็นรายบุคคลในด้านอาจารย์ผู้สอนก็นับว่าสำคัญอย่างยิ่ง ทุกคนมีคุณวุฒิ ระดับปริญญาเอกด้านการบริหารการศึกษามีทักษะ ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ด้านการสอน และการบริหารมาก่อน สำหรับด้านการจัดเนื้อหาวิชาจะเป็นลักษณะ Functional Curriculum คือ จัดรายวิชาที่มีเนื้อหาสาระตรงตามหน้าที่และภารกิจของสถานศึกษาสามารถนำไปปรับใช้ในสถานศึกษาของตนได้

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ (2562 : 19-36) ได้ทำวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model ผลการวิจัยด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า บรรลุตามเกณฑ์ที่กำหนด เพราะคณาจารย์ส่วนใหญ่มีคุณวุฒิปริญญาเอก มีประสบการณ์การสอน และการเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และเกษียณมาจากมหาวิทยาลัยของรัฐและมีตำแหน่งทางวิชาการระดับรองศาสตราจารย์ มีผลงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง

3. ด้านกระบวนการ

การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2564) มหาวิทยาลัยพายัพ ด้านกระบวนการโดยกลุ่มอาจารย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกทุกประเด็นพบว่าอยู่ระดับมากทุกประเด็น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากอาจารย์ประจำหลักสูตรมุ่งหวังที่จะสื่อสารไปยังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของหลักสูตรให้ได้มากที่สุด ได้แก่ นักศึกษา สถานศึกษา หน่วยงานทางการศึกษา

การนำเสนอรายงานผลการดำเนินการกิจการของหลักสูตรต่อต้นสังกัดในทุกปี รวมถึงการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปีผ่านเว็บไซต์ของสาขาวิชา เพจ เฟสบุ๊กของสาขาวิชา รวมถึงการสื่อสารกับทางคณาจารย์ เพื่อขอคำปรึกษาในกรณีทางหลักสูตรเกิดข้อสงสัย การดำเนินการกิจการของหลักสูตร กรณีที่ทางหลักสูตรได้มีการปรับเปลี่ยน รูปแบบกำหนดการ วิธีการประเมินผู้เรียนระหว่างทำกิจกรรมตามที่คณาจารย์กำหนดที่หลักสูตรดำเนินการให้แก่ นักศึกษา ยังคงตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอยู่ เพื่อให้มั่นใจจะไม่ผู้ใดได้รับผลกระทบเชิงลบจากกระบวนการดำเนินการของหลักสูตรแต่อย่างใด สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงนิย มั่งคั่ง และคณะ (2561 : 243-255) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง ปี พ.ศ.2559) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ พบว่าด้านกระบวนการความคิดเห็นส่วนใหญ่ของอาจารย์ที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สำเร็จ อ่อนสัมพันธ์ (2560 : 12-27) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่า ด้านกระบวนการโดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านการจัดการเรียนการสอนด้านการตรวจติดตามแก้ไขและการปรับปรุงการดำเนินงานด้านการวัดและประเมินผลการเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรด้านความร่วมมืออยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการจัดการเรียนการสอนจะจัดอาจารย์รับผิดชอบการสอนรายวิชาละสองคน อาจารย์แต่ละคนจะให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในมุมมองที่แตกต่างไป อาจารย์จะใช้วิธีการกระตุ้นให้นักศึกษามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ วิพากษ์ มีการนำองค์ความรู้ใหม่ ความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษามาเสริมความรู้และวิเคราะห์ร่วมกับ

นักศึกษา สำหรับกิจกรรมภาคสนาม การฝึกประสบการณ์ การฝึกปฏิบัติการบริหารในหน่วยงานทางการศึกษา การจัดทำโครงการด้านการศึกษาในสถานศึกษาของตน การให้นักศึกษาร่วมกันจัดอบรม กิจกรรมสัมมนาด้านการบริหารการศึกษาโดยการเชิญวิทยากรที่มีชื่อเสียงมาบรรยายถือเป็นการฝึกประสบการณ์ตรงในการให้บริการทางวิชาการที่ทำให้นักศึกษาสามารถเชื่อมโยงความรู้ได้

ด้านกระบวนการของการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2564) มหาวิทยาลัยพายัพ โดยกลุ่มนักศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกทุกประเด็นพบว่าอยู่ระดับมาก จนถึงมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2564) มหาวิทยาลัยพายัพ เป็นหลักสูตรที่ได้จัดทำขึ้นโดยคำนึงถึงปรัชญาการศึกษาของมหาวิทยาลัยพายัพ “การจัดการศึกษาที่ยึดมั่นในสัจจะแลบริการสร้างสรรค์คนดี และคนเก่ง มีคุณธรรม นำไปปรับใช้สังคม” เป็นการนำปรัชญาของมหาวิทยาลัยพายัพมาใช้สร้างเป็นปรัชญาของหลักสูตรที่มีอัตลักษณ์ชัดเจนในการผลิตบัณฑิต “ผู้บริหารมืออาชีพที่มีจิตบริการ” และหลักสูตรได้ทำการถ่ายทอดปรัชญาของหลักสูตรลงสู่การจัดการเรียนการสอนในทุกรายวิชา หลักสูตรมีการดำเนินการบริหารหลักสูตรเป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ รวมถึงกิจกรรมที่คุ่รสุภากำหนดให้ปฏิบัติเป็นไปตามในด้านมาตรฐานการหลักสูตร มาตรฐานการผลิต และมาตรฐานบัณฑิตเพื่อการรับรองปริญญาโท (วิชาชีพการบริหารการศึกษา) เพื่อผลิตมหาบัณฑิตให้สอดคล้องตามปรัชญาของมหาวิทยาลัยและปรัชญาของหลักสูตร และเพื่อการขอรับใบประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษาเมื่อสำเร็จการศึกษา เพราะฉะนั้นกระบวนการจัดการเรียนการสอนในทุกรายวิชา การจัดกิจกรรมในทุกรูปแบบ ต้องมีความหลากหลาย สามารถสร้างประสบการณ์ให้กับนักศึกษาทั้งด้านเชิงวิชาการและวิชาชีพเพื่อสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต และอาจารย์ในหลักสูตรได้ทำการปลูกฝังผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ มีจิตวิญญาณของความเป็นผู้บริหาร มีอุดมการณ์จิตบริการ และครองตนเองบนหลักธรรมาภิบาล และจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดหลักสูตร โดยมีกระบวนการกำกับมาตรฐานและการประเมินผลนักศึกษาที่ชัดเจนเพื่อที่จะติดตามความก้าวหน้าของนักศึกษา มีการให้คำปรึกษาดูแลสภาพปัญหาทั่วไปจากอาจารย์ที่ปรึกษาประจำหลักสูตร เพื่อคอยช่วยเหลือดูแลนักศึกษาตลอดระยะที่กำลังเป็นนักศึกษาอยู่ในหลักสูตรเพื่อป้องกันการอู้อึ้ง และได้มีการแจ้งข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การทำกิจกรรม และข่าวสารอื่น ๆ ที่จะแก่นักศึกษาเป็นระยะ ๆ ผ่านช่องทางกลุ่มสาขาวิชา การประสานแจ้งเป็นรายบุคคล(กรณีฉุกเฉิน) และการประชาสัมพันธ์ข่าวสารของสาขาวิชาการบริหารการศึกษาผ่านเฟสบุ๊คเพจสาขาวิชาการบริหารการศึกษา เว็บไซต์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา เว็บไซต์ของบัณฑิตวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยพายัพอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้นักศึกษาได้เห็นกระบวนการทำงาน การเคลื่อนไหวของสาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ซึ่งก็สอดคล้องกับงานวิจัย ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ (2562 : 19-36) ได้ทำวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model ผลการวิจัยพบว่าด้านกระบวนการ คือ การเรียนการสอนที่เน้นทั้งทฤษฎีและปฏิบัติเสริมสร้างความเป็นผู้นำทางการบริหารการศึกษาเป็นวิชาหลักที่สำคัญ มุ่งเน้นการบริหารคน บริหารงาน บริหารเทคโนโลยี ในการบริหารทางการศึกษา เพื่อความเข้าใจวัฒนธรรม ซึ่งตรงกับปรัชญาของหลักสูตร ทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิพนธ์ วรรณเวช และคณะ (2564 : 242-253) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ผลวิจัยพบว่า ด้านกระบวนการ โดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด เป็นเพราะว่าหลักสูตรมีการกำหนดกระบวนการ วิธีวัดและเครื่องมือวัดมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร อาจารย์ผู้สอนแจ้งเกณฑ์การประเมินผลที่เหมาะสมกับลักษณะของรายวิชา สอนครอบคลุมเนื้อหาตามที่ระบุไว้ในแผนการสอน จัดกิจกรรมและส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ หลักสูตรมีการดำเนินการบริหารหลักสูตรเป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติและสอดคล้องกับ สมชัย พุทธา (2559 : 38-47) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ผลการวิจัยพบว่าด้านกระบวนการ โดยทั่วไปอยู่ในระดับดี กระบวนการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลรวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ของหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ด้านบริบทสภาพแวดล้อม (Context)

1.1 ควรมีการทบทวนผลลัพธ์การเรียนรู้ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

1.2 มหาวิทยาลัยมีสภาพแวดล้อมที่ดี แต่ควรดูแลรักษาอย่าสม่ำเสมอ

2. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

2.1 ควรมีการจัดหา ห้องเรียน ห้องประชุม สิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อการให้บริการด้านการเรียนการสอน แก่ อาจารย์ และนักศึกษา ให้เหมาะสม และเพียงพอ ซึ่งส่งผลต่อการบริหารหลักสูตร

2.2 เจ้าหน้าที่สายสนับสนุน ไม่เพียงพอ ต่อการทำงาน และการติดต่อประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

- 2.3 การสรรหาอาจารย์ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมในการสอนสาขาวิชาการบริหารการศึกษา
- 2.4 คณาจารย์ควรมีการปรึกษากันทุกครั้ง เพื่อนำผลที่ได้มาเป็นข้อสรุปให้กับนักศึกษาเข้าใจง่ายและควรพูดคุยกับนักศึกษาแบบเป็นกันเองโดยใช้คำพูดที่ดี และเหมาะสม
- 2.5 เพิ่มการคัดกรองนักศึกษาที่จะมาสมัครศึกษาต่ออย่างเป็นระบบและรอบด้านมากกว่านี้ รวมถึงด้านทัศนคติของนักศึกษาที่จะเข้ามาศึกษาต่อ

3. ด้านกระบวนการ (Process)

- 3.1 ปรับเนื้อหาในบางรายวิชาให้มีความเข้มข้นมากยิ่งขึ้น เพิ่มเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการบริหารงานภายในสถานศึกษารวมถึงขอบเขตของงานแต่ละฝ่ายอย่างลึกซึ้ง เช่น การบริหารงาน 4 ฝ่ายในสถานศึกษา
- 3.2 ควรเปิดโอกาสให้นักศึกษาเลือกวิชาเลือกเสรีได้ตามความสนใจ และความถนัด
- 3.3 ลำดับการดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ ของการบริหารหลักสูตร ค่อนข้างสับสน ซับซ้อน ไม่เป็นระบบ ควรมีแนวทางในการปฏิบัติที่ชัดเจน
- 3.4 ควรมีการให้ผลย้อนกลับ (Feedback) ของงานต่างๆที่อาจารย์ได้มอบหมายให้นักศึกษาได้ทราบถึงผลการดำเนินงานเพื่อตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของนักศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านสภาพแวดล้อม ปัจจัยนำเข้าและกระบวนการ ของหลักสูตรเพื่อจะพบว่าตัวแปรใดส่งผลต่อการบริหารจัดการหลักสูตรมากที่สุด ในการนำไปพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรต่อไปในปีการศึกษา 2567
2. ควรมีการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ โดยกำหนดขอบเขตการประเมินตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (TQF) และคุณภาพบัณฑิต ตามผลลัพธ์การเรียนรู้ระดับหลักสูตร
3. ควรมีการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ ในรูปแบบอื่น ๆ บ้าง เช่น รูปแบบของโพรวัส (Provus) หรือเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick)
4. ควรทำวิจัยกรณีศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาที่สำเร็จการศึกษาในกรณีที่ประสบความสำเร็จที่เป็นต้นแบบ เพื่อนำมาใช้เป็นกรณีตัวอย่างในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

องค์ความรู้ใหม่

ผลจากการวิจัยเรื่องการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2564) มหาวิทยาลัยพายัพ โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model (ระยะที่ 1) ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับผลการประเมินหลักสูตร ด้านบริบทสภาพแวดล้อม (context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) และ ด้านกระบวนการ (Process) ทำให้ ได้รับข้อมูลใหม่และมีการศึกษาความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากงานวิจัย เพื่อนำข้อมูลจากผลการวิจัยมาใช้กำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องสัมพันธ์ กับผลลัพธ์การเรียนรู้ตามเกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2565 และการใช้รูปแบบการประเมินคุณภาพหลักสูตร เกณฑ์ AUNQA V4 ซึ่งหลักสูตรมีแผนการปรับปรุงครบรอบ 5 ปี ในปีการศึกษา 2568

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา คุณารักษ์. (2549). พื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- แนวทางการบริหารเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2548. (2548, 25 พฤษภาคม).
- ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 122 ตอนพิเศษ 39 ง, หน้า 21-23.
- เกษม วัฒนชัย. (2546). การบริหารเพื่อการพัฒนาคุณภาพ. กรุงเทพฯ: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- จารุวรรณ เขียวน้ำชุม และ สุมาลี ศรีพุทธรินทร์. (2566). การประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยนครพนม. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 8(2), 1665-1678.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: ธเนศวรการพิมพ์.
- ปาริชาติ บัวเจริญ และ ประภัศร สมสถาน. (2565). แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร. *วารสารปัญญา*, 29(3), 141-155.
- พจนีย์ มั่งคั่ง และคณะ. (2561). การประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง ปี พ.ศ. 2559). คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์. *วารสารวิชาการหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 10(28), 243-255.
- นิพนธ์ วรรณเวช และคณะ. (2564). การประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี. *วารสาร ศิลปศาสตร์และอุตสาหกรรมบริการ*, 4(2), 242-253.
- ลัดดา วัลย์เพชรโรจน์. (2562). การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษามหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ด้วยรูปแบบ CIPPIEST. *Journal of Humanities and Social Sciences, Rajapruk University*, 5(2), 19-36.
- สมชัย พุทธา. (2558). การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*, 6(2), 38-47.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2553). วิธีวิทยาการประเมินศาสตร์แห่งคุณค่า. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุเทพ อ่วมเจริญ. (2555). การพัฒนาหลักสูตรทฤษฎีและการปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 5). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- สุชาติ นันทะไชย และคณะ. (2552). การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. *The Golden Teak: Humanity and Social Science Journal*, 15(1), 91-104.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2558). คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2557. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2552). คู่มือผู้ประกอบการวิชาชีพทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: เจเคพริน แอนด์ แอดเวอร์ไทซิง.
- สำเริง อ่อนสัมพันธุ์. (2560). การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. *Silpakorn Educational Research Journal*, 9(1), 12-27.
- Bailee, C., Homsin, N., & Pengchan, T. (2021). The Crriculum Evaluation on Doctor of Philosophy Program in Educational Administration, Graduate School, Udon Thani Rajabhat University. *Princess of Naradhiwas University Journal of Humanities and Social Sciences*, 8(2), 108-126.
- Madaus, George F. and Daniel L. Stufflebeam. (1988). Educational Evaluation: Classic Works of Ralph W. Tyler. London: Kluwer Academic Publishers.
- Shinkfield, Phiryo Sathon. (1999). An Evaluation for Education Development Of curriculum Development, 12(7). 2-7.
- Shinkfield, A.J., & Stufflebeam, D.L. (1995). Teacher evaluation: A guide to e f f e c t i v e practice. Kalamazoo, MI: Center for Research on Educational Accountability and Teacher Evaluation. 30-31
- Stufflebeam, D. L. (1971). Education Evaluation and Decision Making, in Education Evaluation: Theory and Practice. Belmont California: Wadsworth Publishing.
- Stufflebeam, Danial L. (2000). "THE CIPP MODEL FOR EVALUATION." in Evaluation Models Viewpoints on Educational and Human Services Evaluation. (2nd ed.). Boston: Kluwer Academic Publishers.
- Stufflebeam, D. L. (2003). The CIPP model for Evaluation. International Handbook of Educational Evaluation, 9, 31-62.

ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ
ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1
The 21st Century Skills of School Administrators Affecting Academic
Administration in Schools Under Kanchanaburi Primary
Education Service Area Office 1

จินตนา ศรีจำปา¹ และ พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์²

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี^{1,2}

Jintana Srijumpa¹ and Pongsak Ruamchomrat²

Kanchanaburi Rajabhat University^{1,2}

Corresponding Author, Email: Jsrijumpa2537@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา และทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำนวน 307 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ ตามพื้นที่จัดการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่เท่ากับ 1.00 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

* ได้รับบทความ: 27 พฤษภาคม 2566; แก้ไขบทความ: 15 ธันวาคม 2566; ตอปรับตีพิมพ์: 23 ธันวาคม 2566

Received: 27 May 2023; Revised: 15 December 2023; Accepted: 23 December 2023

ผลการวิจัยพบว่า

1. ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ รองลงมาคือ ทักษะด้านความคิดรวบยอด และทักษะด้านเทคนิควิธี

2. การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการวัดผล การประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งทางวิชาการ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ

3. ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวม คือ ค่าทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (X_2) และทักษะด้านความคิดรวบยอด (X_3) มีค่าสัมประสิทธิ์ในการทำนายเท่ากับ 0.712 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสามารถทำนายการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาได้ร้อยละ 71.20 และได้สมการถดถอย คือ $\hat{Y} = 1.40 + 0.53X_2 + 0.14X_3$ หรือ $Z_y = 0.78X_2 + 0.21X_3$

คำสำคัญ: ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21; การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to study the school administrators skills in the 21th century academic administration in schools and the 21th century skills of school administrators affecting academic administration in schools under Kanchanaburi Primary Education Service Area office 1.

The sample of this research consisted of 307 administrators and teachers from basic education school under Kanchanaburi Primary Education Service Area Office 1. By stratified random sampling according to educational management area. A constructed 5-level-rating scale questionnaire with content validity 1.00 and reliability of 0.97 as a tool for data collection. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. with a statistical significance of level at 0.05

The findings were as follows:

1. The 21th century skills of school administrators in school under Kanchanaburi Primary Education Service Area Office 1, overall and in each aspect, were at a high level, raking in descending order as human skills, conceptual skills and technical skills.

2. The academic administration in schools under Kanchanaburi Primary Education Service Area office 1. overall and in each aspect, were at a high level, raking in descending order as measurement, evaluation and transfer of leaning, development of media innovation and educational technology, educational supervision, supporting the community to have academic strength, learning process development, school instructional management, educational curriculum development and academic affairs planning.

3. The 21th century skills of school administrators affecting academic administration in schools under Kanchanaburi Primary Education Service Area office 1. overall it is human skills and conceptual skills. The is a coefficient of expectation equal to 0.712 with a statistical significance. which can predict academic administration in educational institutions prophecy at the percentage of 71.20. and the regression equation is $\hat{Y} = 1.40 + 0.53X_2 + 0.14X_3$ หรือ $\hat{Z}_y = 0.78X_2 + 0.21X_3$

Keywords: The 21st Century Skills of School Administrators; Academic Administration in School

บทนำ

ปัจจุบันโลกมีการเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 มีความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของคนในยุคปัจจุบัน ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการเมืองการปกครองทุกประเทศ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาตามไปด้วย จึงจำเป็นต้องมุ่งเน้นการพัฒนาและยกระดับคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัย ให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีคุณภาพ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะจำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีนิสัยรักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562 : 8)

การพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาถือว่าเป็นบุคลากรหลักในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ประสานสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อให้ภารกิจต่างๆ สามารถดำเนินไปได้ด้วยความราบรื่นและเกิดประสิทธิผลต่อสถานศึกษามากที่สุด (สุรียา ทองยัง, 2558 : 3)

เมื่อพิจารณาสถานศึกษาทุกพื้นที่จัดการศึกษา ส่วนมากผู้บริหารสถานศึกษาจะให้ความสำคัญกับธุรการ งานงบประมาณ หรือการก่อสร้างอาคารสถานที่ เพราะเป็นงานที่เห็นเด่นชัดและรวดเร็ว นอกจากนี้ยังพบปัญหาครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่เต็มความรู้ความสามารถ เนื่องจากครูคนเดียวรับผิดชอบการสอนหลายห้อง สอนคณะชั้น มีหน้าที่รับผิดชอบงานพิเศษนอกเหนือจากงานสอน (ปราณี ท้าวกลาง, 2557 : 3) ซึ่งทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องใช้ทักษะในการบริหารงานสูงเพื่อให้การบริหารงานด้านวิชาการมีประสิทธิภาพ โดยขับเคลื่อนนโยบาย คัดหายุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการใหม่ ๆ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงาน เร่งปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนและเนื้อหาตามหลักสูตร ควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะใหม่ๆ ให้กับครูผู้สอน ส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาให้สูงขึ้น และมีการลงมือปฏิบัติจริง (สมหมาย อ่ำดอนกลอย, 2556)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ซึ่งผลวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา หรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น เป็นที่ยอมรับจากผู้ปกครองและชุมชน นอกจากนี้ยังเป็นการพัฒนาการบริหารงานวิชาการให้มีคุณภาพและเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1
2. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1
3. เพื่อศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำนวน 1,530 คน จากสถานศึกษาจำนวน 135 แห่ง

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำนวน 307 คน ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 : 607-610) ที่ระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (stratified random sampling) ตามพื้นที่จัดการศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (checklist) เกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ เพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์ทำงาน และพื้นที่จัดการศึกษา จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ชนิด 5 ระดับ เกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำนวน 25 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ชนิด 5 ระดับ เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำนวน 40 ข้อ

2.2 คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ

3.2 วิเคราะห์ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกเป็นรายข้อ รายด้าน และรวมทุกด้าน โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของเบสต์ (Best, 1981 : 195)

3.3 วิเคราะห์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกเป็นรายข้อ รายด้าน และรวมทุกด้าน โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของเบสต์ (Best, 1981 : 195)

3.4 การวิเคราะห์ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

1. ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ รองลงมาคือ ทักษะด้านความคิดรวบยอด และทักษะด้านเทคนิควิธี ตามลำดับ

2. การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยคือ ด้านการวัดผล การประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งทางวิชาการ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ ตามลำดับ

3. ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมคือ ด้านทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (X_2) และทักษะด้านความคิดรวบยอด (X_3) มีค่าสัมประสิทธิ์ในการทำนายเท่ากับ 0.712 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยสามารถทำนายการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาได้ร้อยละ 71.20 และสามารถนำมาสร้างสมการถดถอย คือ $\hat{Y} = 1.40 + 0.53X_2 + 0.14X_3$ หรือ $Z_y = 0.78X_2 + 0.21X_3$

อภิปรายผลการวิจัย

1. ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 มีทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 ต้องมีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้ภารกิจบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งยุคการศึกษาในยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและตลอดเวลา นักวิชาการหลายท่านกล่าวว่า การพัฒนาการศึกษาในศตวรรษที่ 21 นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาถือว่าเป็นกลไกสำคัญ

และเป็นตัวแปรสำคัญในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ และจำเป็นต้องเร่งเรียนรู้และพัฒนาความรู้ตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ภารกิจต่างๆ สามารถดำเนินไปได้ด้วยความราบรื่นและเกิดประสิทธิผลต่อสถานศึกษามากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยยนต์ เผาพาน (2559 : 301) ที่กล่าวว่า ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องมีคุณลักษณะโดดเด่น เหมาะสม มีความรู้เชิงทฤษฎี ทักษะบทบาทหน้าที่ คุณธรรมและประสพการณ์ทางการบริหารการศึกษายุคใหม่ เพื่อนำพาสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ สามารถสนองตอบต่อการแข่งขัน และทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มณฑาทิพย์ นามนุ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัชรภรณ์ สุวรรณประทีป (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 โดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

2. การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา โดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้ เพราะว่าการบริหารงานวิชาการมีความสำคัญอย่างมาก และได้ถือว่างานวิชาการเป็นงานหลักของสถานศึกษา ไม่ว่าสถานศึกษาจะเป็นประเภทใด มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากงานวิชาการ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญกับงานวิชาการมาเป็นลำดับแรก เพราะเป็นงานที่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำครูในด้านวิชาการ โดยการทำงานร่วมกับครู กระตุ้นให้คำแนะนำ และประสานให้ครูทุกคนทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ มอบหมายความรับผิดชอบให้ครูทุกคนหาแนวทางหรือวิธีการที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ตลอดจนดำเนินการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในโรงเรียนให้มีคุณภาพ ดังที่ดวงเดือน แก้วฝ่าย (2558 : 24) ได้กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นการดำเนินงานในขอบข่ายภารกิจทุกอย่างของผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการปรับปรุงพัฒนาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม โดยผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรทุกฝ่ายต้องร่วมมือกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธิณี แซ่ชิน (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพ์ใจ พุฒจิตร์รส (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 1 ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

3. ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวม คือ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะด้านความคิดรวบยอด โดยสามารถทำนายการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาร้อยละ 71.20 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จากการปฏิบัติงานหรือการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ต้องอาศัยความร่วมมือ ความเข้าใจพฤติกรรมของบุคคล สร้างความสัมพันธ์ที่ดี ตลอดจนผู้บริหารสถานศึกษาต้องมึวิธีคิดแก้ปัญหาด้วยวิธีการใหม่ๆ ได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว นำความรู้และประสบการณ์ที่มีมาประยุกต์ใช้ประกอบกับข้อมูลการตัดสินใจได้อย่างมีคุณภาพ และเหมาะสม เพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย สอดคล้องกับศรัณญา น้อยพินาย (2562) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่สำคัญลำดับแรก คือ ทักษะด้านความคิดรวบยอด และซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรธีรา วงษาดี และมัทนา วัฒนอมศักดิ์ (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกันกับงานวิจัยของ นริศสรา บุญสอาด (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า ทักษะในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะในการสื่อสารและร่วมมือส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเองในทุกๆ ด้านอย่างต่อเนื่อง และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้บริหารอยู่เสมอ เพื่อเรียนรู้รูปแบบเทคนิคใหม่ ๆ ในการบริหารสถานศึกษา

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรเร่งประสานความร่วมมือกับชุมชนสนับสนุนการพัฒนาวิชาการ ควรจัดให้มีศูนย์วิชาการในสถานศึกษา เพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา และสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชนได้อีกด้วย

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการประเมินทักษะการบริหารงานของตนเอง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานทั้ง 4 ฝ่ายในสถานศึกษา

2.2 ควรศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

องค์ความรู้ใหม่

1. ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญคือทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ เพราะเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารในทุกยุคสมัย เพราะการบริหารงานให้ประสบความสำเร็จต้องมีความเข้าใจธรรมชาติ และความต้องการของผู้ร่วมงาน ใช้คนให้เหมาะสมกับความสามารถของแต่ละบุคคล มีการสร้างขวัญ และกำลังใจในการทำงาน และมีการทำงานในองค์กรเป็นแบบพี่แบบน้อง รวมทั้งยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน

2. การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ที่สำคัญที่สุดคือด้านการวัดผล การประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน แสดงให้เห็นถึงผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดประชุมอบรมเพื่อให้ผู้ร่วมงานมีความรู้ความสามารถในการสร้างเครื่องมือวัดผล และประเมินผล มีการประยุกต์ระบบสารสนเทศด้านการวัดผลประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน มีการระดมเพื่อใช้ในการอ้างอิงตรวจสอบและใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน และสามารถให้คำแนะนำในเรื่องการสร้าง และปรับปรุงเครื่องมือการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง

3. จากผลการวิจัย ทำให้ทราบว่าทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา คือ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะด้านความคิดรวบยอด ทั้งนี้เพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องใช้ความสามารถในการทำงานร่วมกับคน และการใช้คนเพื่อปฏิบัติภารกิจให้บรรลุเป้าหมาย สามารถประสานงานต่าง ๆ และปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ต่าง ๆ ในการบริหารให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งเข้าใจโครงสร้างภารกิจของการบริหารงานได้อย่างทะลุปรุโปร่ง พร้อมทั้งสามารถคาดการณ์สิ่งที่เกิดขึ้นและสิ่งที่เป็นผลกระทบต่อองค์กรได้อีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน. ผู้บริหารสถานศึกษา ยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21. การประชุมวิชาการระดับชาติ ครุศาสตร์ ครั้งที่ 1 “การจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน: ทิศทางใหม่ในศตวรรษที่ 21”, มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.
- ดวงเดือน แก้วฝ้าย. (2558). ปัจจัยการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- นริศสร่า บุญสอาด. (2563). ทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปราณี ท้าวกลาง. (2557). ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พิมพ์ใจ พุดจัตรัส. (2562). การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 1. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ภัทร์ธีรา วงษาดี และ มัทนา วัฒนอมตักดี. (2565). ทักษะการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8. *วารสารบัณฑิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย*, 20(1), 126-140.
- มนทาทิพย์ นามนุ. (2561). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- วัชรภรณ์ สุวรรณประทีป. (2563). ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6. *วารสารวิชาการ วิทยาลัยนครราชสีมา*, 7(1), 683-692.
- ศรัญญา น้อยพิมาย. (2562). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

- สุธินี แซ่ชิน. (2561). การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาลำปาง เขต 2. (ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยพะเยา.
- สุริยา ทองยัง. (2558). ทักษะของผู้บริหารโรงเรียนวัดตะล่อม สังกัดกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมหมาย อ่ำดอนกลอย. (2556). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสาร บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 7(1), 1-7.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Best, J. W. (1981). *Research in education*. (4th ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา
กับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1
The Relationship Between Managerial Skills of School Administrators
and Academic Administration of School Under Suphanburi Primary
Educational Service Area Office 1

จุฑารัตน์ ขันติกาโร¹ และ พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์²

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี^{1,2}

Jutarat Khantikaro¹ and Pongsak Ruamchomrat²

Kanchanaburi Rajabhat University^{1,2}

Corresponding Author, Email: jkhtikaro@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา และความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 จำนวน 289 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามพื้นที่จัดการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.99 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

* ได้รับบทความ: 18 พฤษภาคม 2566; แก้ไขบทความ: 15 ธันวาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 24 ธันวาคม 2566

Received: 18 May 2023; Revised: 15 December 2023; Accepted: 24 December 2023

ผลการวิจัยพบว่า

1. ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านความรู้ ความคิด ด้านการศึกษาและการสอน ด้านมนุษย ด้านมโนภาพ และด้านเทคนิค

2. การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ การพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การนิเทศการศึกษา การส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา การวางแผนงานด้านวิชาการ การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: ทักษะการบริหาร; การบริหารงานวิชาการ; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to study the managerial skills of school administrators, the academic administration of school and the relationship between managerial skills of school administrators and academic administration of school under Suphanburi Primary Educational Service Office 1. The samples used in this research consisted of 289 administrators and teachers in schools random sampling to the educational area. The research instrument was a 5-level estimation scale questionnaire with content validity of 1.00 and reliability at 0.99. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient analysis. The statistical significance level was at 0.05.

The results of the research were as follows:

1. The managerial skills of school administrators under Suphanburi Primary Educational Service Office 1, was overall and each aspect at a high level, ranking in the order of mean from high to low as cognitive skill, education and instructional skill, human skill, conceptual skill and technical skill.

2. The academic administration of school under Suphanburi Primary Educational Service Office 1, was overall and each aspect at the highest level, ranking in order of mean from high to low as development and usage of technology in education, development of the learning process, measurement, evaluation, and transfer of leaning achievement, educational supervision, promotion and supporting in school academic affairs for personnel and stakeholder in educational administration, school curriculum development and academic affairs planning.

3. The relationship between managerial skills of school administrators and academic administration of school under Suphanburi Primary Educational Service Office 1, overall, was a highly positive correlation of statistical significance at 0.01.

Keywords: Managerial Skills; Academic Administration; Administrators

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยได้ถูกจัดให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ในหมวด 1 มาตรา 6 ซึ่งให้ความสำคัญของการจัดการศึกษาไว้ว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตรา 39 ได้กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไปไปยัง คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่นั้น ๆ จะมีอำนาจตัดสินใจในระบบการจัดการศึกษา เพิ่มมากขึ้น เวลาและขั้นตอนในการดำเนินงานรวดเร็วและคล่องตัว นโยบายในการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงนี้ได้ถูกกำหนดไว้อย่างชัดเจนเพื่อให้การปฏิรูปการศึกษาดำเนินการไปได้ทันที โดยมีเป้าหมายหลัก 3 ประการ คือ พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย

เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษา และมีกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษา 4 แนวทาง คือ พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่และพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553 : 45-46)

จากความสำคัญของการบริหารงานวิชาการดังกล่าว จึงถือได้ว่าการบริหารการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญและส่งผลกระทบต่อพัฒนาระบบการศึกษาในด้านคุณภาพและประสิทธิภาพอย่างมาก โดยเฉพาะทักษะและความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาถือว่าเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญต่าง ๆ ผู้บริหารจำเป็นต้องพัฒนาคุณลักษณะของตนเองในด้านความเป็นผู้นำผู้ประสานความร่วมมือจากทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อขับเคลื่อน และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านคุณภาพการศึกษารวมไปถึงการระดมและจัดสรรทรัพยากร นอกจากนี้ สิ่งสำคัญคือต้องมีความสามารถในการใช้ทักษะการบริหารได้เป็นอย่างดี ซึ่งทักษะเหล่านี้ล้วนขึ้นอยู่กับทัศนคติและประสบการณ์ของตัวผู้บริหารเอง (บุญยวรรีย์ เศรษฐวงศ์สกุล, 2557 : 188-189)

ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการ ทักษะของผู้บริหารจะส่งผลกระทบต่อบริหารงานวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการเป็นงานที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้นสถานศึกษาจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการบริหารงานวิชาการเป็นลำดับแรก ทั้งนี้สถานศึกษาจะมีคุณภาพมากขึ้นเพียงใดขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสำคัญว่าสอดคล้องกับแนวนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการที่มีต่อการพัฒนานักเรียนและสถานศึกษา (อุษา แซ่เตียว, 2559, หน้า 2-3) ซึ่งเดรกและโรว์ (Drake & Roe, 1986 : 30) ได้เสนอว่า ทักษะที่จำเป็นในการบริหาร สถานศึกษาควรมี 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ ความคิด โดยเป็นความสามารถในการใช้ความรู้ ความคิดเพื่อแก้ปัญหาในการบริหารงานภายในองค์กร 2) ด้านเทคนิค เป็นความสามารถและความเชี่ยวชาญเฉพาะทางของผู้บริหารในการใช้เครื่องมือและเทคนิควิธีในการปฏิบัติงานและสามารถแนะนำหรือชี้แนะให้ผู้อื่นปฏิบัติตามได้ 3) ด้านการศึกษาและการสอน เป็นความสามารถในการจัดการและการบริหารหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับภารกิจ สังคม และชุมชน 4) ด้านมนุษยสัมพันธ์เป็นความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และรู้จักใช้คนให้ปฏิบัติงานในโรงเรียน เข้าใจสภาพความแตกต่างของมนุษย์ สามารถสร้างระบบความร่วมมือระหว่างผู้ร่วมงานฝ่ายต่าง ๆ ได้ และ 5) ด้านนวัตกรรม เป็นความสามารถในการมองเห็นความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ ทั้งหมดในองค์กร (มานะศักดิ์ พรหมอ่อน และ พิมลพรรณ เพชรสมบัติ, 2564 : 116-117)

ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์ด้านการบริหารงานวิชาการตามขอบข่ายงานวิชาการที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด เนื่องจากโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ

ในการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำทั้งทางด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน ต้องเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นอย่างดี จนสามารถนำไปดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาได้ และในขณะเดียวกันก็ต้องตอบสนองความต้องการของชุมชน ผู้ปกครอง และท้องถิ่นตามบริบทของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องให้ความสำคัญกับงานวิชาการเป็นอันดับหนึ่ง เพื่อจะได้มีเวลาบริหารเกี่ยวกับด้านการเรียนการสอนและเน้นที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ (ภูมิชัย พลศักดิ์, 2561 : 69)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 เพื่อนำข้อมูลที่ได้ใช้เป็นแนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาให้มีคุณภาพ และเพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผน ปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงานบริหารวิชาการของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิผลบรรลุตามเป้าหมายของมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1
2. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 มีผู้บริหารและครู 1,164 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 จำนวน 289 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบจากตารางเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 : 607-610) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (stratified random sampling) ตามพื้นที่จัดการศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามสำหรับใช้ถามครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 เป็นกลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แบบสอบถามแบบตรวจรายการ (checklist) เกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 6 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ตำแหน่ง และพื้นที่จัดการศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ เกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมี 5 ด้าน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 35 ข้อ เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ซึ่งมี 7 ด้าน

2.2 คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยพบว่ามีความความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.99

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 นำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากงานบัณฑิตศึกษา สำนักงานส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 เพื่อให้ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามทางออนไลน์และประสานงานทางโทรศัพท์ในการติดตามเก็บแบบสอบถามจากผู้ตอบแบบสอบถามโดยตนเอง โดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนเพื่อแจกให้กับครูในสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 289 ชุด โดยกำหนดเวลาในการตอบแบบสอบถามและกลับคืนให้ผู้วิจัยภายใน 7-15 วัน ทางออนไลน์ และผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage)

4.2 การวิเคราะห์ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย (mean หรือ $\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation หรือ S.D.) จำแนกเป็นรายข้อ รายด้าน และรวมทุกด้าน โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของเบสต์ (Best, 1981 : 195)

4.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1

ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2553 : 316)

ผลการวิจัย

1. ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 โดยภาพรวม ดังตารางที่ 1

ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปฏิบัติ
1. ด้านความรู้ ความคิด	4.49	0.45	มาก
2. ด้านเทคนิค	4.45	0.45	มาก
3. ด้านการศึกษาและการสอน	4.46	0.45	มาก
4. ด้านมนุษย	4.47	0.50	มาก
5. ด้านมโนภาพ	4.46	0.46	มาก
รวมเฉลี่ย	4.47	0.42	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. = 0.42) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านความรู้ ความคิด ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = 0.45) รองลงมาคือ ด้านมนุษย ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. = 0.50) ด้านการศึกษาและการสอน ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = 0.45) ด้านมโนภาพ ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = 0.46) และด้านเทคนิค ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = 0.45) ตามลำดับ

2. การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1

ตารางที่ 2 การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 โดยภาพรวม ดังตารางที่ 2

การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปฏิบัติ
1. การวางแผนงานด้านวิชาการ	4.30	0.41	มาก
2. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	4.23	0.47	มาก
3. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.21	0.44	มาก
4. การวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	4.16	0.45	มาก
5. การนิเทศการศึกษา	4.34	0.44	มาก
6. การส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครั องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่น ที่จัดการศึกษา	4.31	0.42	มาก
7. การพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.38	0.41	มาก
รวมเฉลี่ย	4.28	0.34	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, S.D.= 0.34) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ การพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($\bar{X} = 4.38$, S.D.= 0.41) รองลงมาคือ การนิเทศการศึกษา ($\bar{X} = 4.34$, S.D.= 0.44) การส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครั องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ($\bar{X} = 4.31$, S.D.= 0.42) การวางแผนงานด้านวิชาการ ($\bar{X} = 4.30$, S.D.= 0.41) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.23$, S.D.= 0.47) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.21$, S.D.= 0.44) และการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ($\bar{X} = 4.16$, S.D.= 0.45) ตามลำดับ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 โดยภาพรวม ดังตารางที่ 3

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)								
ทักษะ การบริหาร	การบริหารงานวิชาการ							Y _{total}
	Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄	Y ₅	Y ₆	Y ₇	
X ₁	0.63**	0.68**	0.63**	0.54**	0.70**	0.64**	0.69**	0.83**
X ₂	0.65**	0.68**	0.61**	0.58**	0.66**	0.61**	0.68**	0.82**
X ₃	0.63**	0.64**	0.62**	0.55**	0.68**	0.60**	0.71**	0.81**
X ₄	0.54**	0.62**	0.61**	0.58**	0.69**	0.65**	0.68**	0.79**
X ₅	0.58**	0.67**	0.60**	0.60**	0.64**	0.59**	0.68**	0.80**
X _{รวม}	0.66**	0.72**	0.67**	0.62**	0.74**	0.68**	0.75**	0.89

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง ($r = 0.89$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการมีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สำหรับความสัมพันธ์รายด้านอยู่ในระดับสูง เรียงลำดับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากมากไปหาน้อย คือ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($r = 0.75$) ด้านการนิเทศการศึกษา ($r = 0.74$) และด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ($r = 0.72$) ส่วนด้านที่ความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าความสัมพันธ์จากมากไปหาน้อย คือ ด้านการส่งเสริม สนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานสถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ($r=0.68$) ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ($r = 0.67$) ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ ($r = 0.66$) และด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ($r = 0.62$)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านความรู้ ความคิด ด้านการศึกษาและการสอน ด้านมนุษยสัมพันธ์ด้านภาพ และด้านเทคนิค ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการที่ผู้บริหาร มีทักษะการบริหารงานที่ดีและครบถ้วนทั้ง 5 ด้านนั้น จะสามารถเข้าใจกระบวนการบริหารงานวิชาการและกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมณฑาทิพย์ นามนุ (2561) ได้ศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของกนกวรรณ วรรณทอง (2563) ได้ศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มอำเภอบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของรัญจวน คำมูล (2566) ได้ศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดหนองบัวลำภู ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ การพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การนิเทศการศึกษา การส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา การวางแผนงานด้านวิชาการ การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า การบริหารงานวิชาการถือว่าเป็นหัวใจของสถานศึกษา เป็นงานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรชมน พินทุสมิต (2560) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานด้านการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของยุพา พรหมแย้ม (2562) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบางบัวทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของอาทิตย์ พิมพ์โคตร และศิริรัตน์ ทองมีศรี (2565) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลให้มีประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 ในภาพรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันทางบวกทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการ และทักษะของผู้บริหารจะส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการเป็นอย่างมาก เพราะการบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นงานที่สำคัญที่สุดของผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากงานวิชาการเป็นงานที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการบริหารงานวิชาการเป็นลำดับแรก ทั้งนี้สถานศึกษามีคุณภาพมากขึ้นเพียงใดขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของคาวี เจริญจิตต์ (2557) ได้ศึกษาการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของอุษา แซ่เตียว (2559) ได้ศึกษาทักษะของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของภูมิชัย พลศักดิ์ (2561) ได้ศึกษาการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารงานกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 ผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 ควรส่งเสริมหลักสูตรการพัฒนาผู้บริหาร เทคนิคการบริหารงานในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้การสนับสนุน ส่งเสริม พัฒนาและปรับปรุงเกี่ยวกับการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนภายในสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเรื่องทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1

2.2 ควรศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1

2.3 ควรศึกษาเรื่องแนวทางการปฏิบัติการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1

องค์ความรู้ใหม่

ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารด้านการศึกษาและการสอนกับการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูงที่มีค่าสัมประสิทธิ์สูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีความรู้และสามารถสร้างองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการศึกษาเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา ให้การสนับสนุนแนวคิดและวิธีการจัดการเรียนการสอนของครู เพื่อให้ครูสามารถปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่องและเต็มศักยภาพ มีการส่งเสริมให้ครูผลิตสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีให้ทันสมัยเพื่อพัฒนา การเรียนการสอน และสนับสนุน ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกด้านความรู้และการใช้สื่อเทคโนโลยีให้แก่ครู บุคลากรและนักเรียน

ส่วนทักษะด้านมนุษยกับการบริหารงานวิชาการด้านการวางแผนงานด้านวิชาการมีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับปานกลางที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารควรกำกับ ดูแลเกี่ยวกับงานวิชาการอย่างสม่ำเสมอ ดำเนินวางแผนให้มีการจัดการเรียนการสอนที่มีเนื้อหาสาระ และกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจความถนัดของผู้เรียน ร่วมกับผู้เกี่ยวข้องวิเคราะห์หลักสูตร แกนกลาง และสภาพปัญหาความต้องการของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ วรรณทอง. (2564). ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มอำเภอบ้านดุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 9(2), 110-124.
- คาวี เจริญจิตต์. (2557). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2553). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: ไทเนรมิตกิจ อินเตอร์โพรเกรสซิฟ.
- บุญยวรีย์ เสวตวงศ์สกุล. (2557). ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- พรหมมน พินทุสมิต. (2560). การปฏิบัติงานด้านการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ภูมิชัย พลศักดิ์. (2561). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารงานกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28. *วารสารบริหารการศึกษา มศว.*, 15(2), 67-79.
- มณฑาทิพย์ นามนุ. (2561). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- มานะศักดิ์ พรหมอ่อน และ พิมพ์พรรณ เพชรสมบัติ. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารกับการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 4(3), 115-124.
- ยุพา พรหมแย้ม. (2562). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบางบัวทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- รัฐจวน คำมูล. (2566). ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดหนองบัวลำภู. *วารสารวิจัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 9(1), 197-210.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- อาทิตย์ พิมพ์โคตร และ ศิริรัตน์ ทองมีศรี. (2565). แนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลให้มีประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดชลบุรี. *วารสารพัฒนาการเรียนรู้ศาสตร์สมัยใหม่*, 8(3), 250-269.

อุษา แซ่เตียว. (2559). ทักษะของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Best, J. W. (1981). *Research in education* (4th ed.). Englewood Cliff: Prentice Hall.

Drake, T. L., & Roe, W. H. (1986). *The principalship* (3rd ed.). New York: Macmillan.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการประกันคุณภาพภายใน
ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

กาญจนบุรี เขต 1

The Relationship Between Academic Administration and Internal Quality
Assurance of Schools Under Kanchanaburi Primary
Educational Service Area Office 1

พีรวัส ชื่นบาล¹ และ มิตรภาณี พุ่มกล่อม²

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี^{1,2}

Peerawat Chunbal¹ and Mitparnee Pumklom²

Kanchanaburi Rajabhat University^{1,2}

Corresponding Author, Email: Peerawat940@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา 2) การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำนวน 307 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามพื้นที่จัดการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.99 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

* ได้รับบทความ: 26 พฤษภาคม 2566; แก้ไขบทความ: 1 มิถุนายน 2566; ตอบรับตีพิมพ์: 14 ธันวาคม 2566

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
2. การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
3. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับสูง

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์; การบริหารงานวิชาการ; การประกันคุณภาพภายใน

Abstract

The research aimed to study academic administration, internal quality assurance of schools and the relationship between academic administration and internal quality assurance of schools under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 1. The sample consisted of 307 administrators and teachers in schools, obtained by stratified random sampling according to study area. The research instrument was five-level rating scale questionnaires with content validity between 0.67-1.00 and reliability of 0.99. The statistics used in the data analysis were percentage, mean, standard deviation. and Pearson's product moment correlation coefficient with a statistical significance level at 0.05.

The findings were as follows:

1. Academic administration in schools under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area office 1, Overall, was a high level.
2. Internal quality assurance of schools under Kanchanaburi Primary Educational Service Area office 1, overall was the highest level.
3. The relationship between academic administration and internal quality assurance of schools under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 1, in overall had a high positive correlation.

Keywords: Relationship; Academic Administration; Internal Quality Assurance

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สภาพแวดล้อม ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าขึ้นอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความจำเป็นที่จะต้องจัดการศึกษาเพื่อพัฒนา ส่งเสริมศักยภาพของคนในชาติให้สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานระดับสากล สถาบันการศึกษาได้ทำหน้าที่ในการผลิตผู้จบการศึกษามากมายไปมีคุณภาพเพียงพอต่อการตอบสนองให้กับสังคมได้หรือไม่ ด้วยข้อสงสัยดังกล่าวจึงเป็นที่มาของการสร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคมว่าสถาบันการศึกษาจะต้องมีภาระหน้าที่ที่สำคัญในการสร้างคนที่มีคุณภาพ เพราะในที่สุดคนจะกลายเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจและคุณภาพ ซึ่งมีความเกี่ยวพันกับกิจกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาที่กำลังเป็นประเด็นสำคัญสำหรับสถาบันการศึกษาทุกระดับในประเทศไทย ที่ต้องจัดให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามสาระสำคัญที่ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวดที่ 6 ซึ่งเป็นหมวดที่ว่าด้วยมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา (วิริยะยุทธ ชาศตะกาญจน์, 2555 : 126)

การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาและเป็นการกิจหลักของสถานศึกษา ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ประสบความสำเร็จและเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพของสังคม มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาจากผลงานทางวิชาการเป็นหลัก เนื่องจากการบริหารงานวิชาการเกี่ยวกับหลักสูตรของสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลและการนิเทศการศึกษา ซึ่งต้องมีการวางแผน ร่วมมือกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อให้งานนั้นบรรลุจุดมุ่งหมายตามที่วางไว้ (โสภา วงษ์นาคเพ็ชร, 2553 : 4)

การประกันคุณภาพภายใน เป็นการตรวจสอบ การควบคุม การติดตาม ประเมินผลคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถาบันการศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถาบันศึกษานั้นทั้งหมด โดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถาบันศึกษานั้น ผลจากการตรวจสอบคุณภาพภายใน คือ มีการวางระบบงานที่มีระบบและกลไกที่ชัดเจน มีการดำเนินงานรวมทั้งมีการพัฒนาฐานข้อมูลในด้านต่าง ๆ การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในปัจจุบัน อาศัยแนวคิดปัจจัยการนำเข้า (input) กระบวนการ (process) และผลผลิต (output) ซึ่งมุ่งเน้นการประกันคุณภาพการศึกษาในเชิงกระบวนการ อันหมายถึงการดำเนินงานที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงเป็นระบบขั้นตอนเพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิตที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเป็นสำคัญ (กระทรวงมหาดไทย, 2561 : 1-20)

กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดหลักการสำคัญในการประกาศนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ไว้ ดังนี้ การสร้างความเชื่อมั่น ไว้วางใจให้กับสังคม โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งผู้เรียน และประชาชน โดยให้ทุกหน่วยงานนำรูปแบบการทำงานโดยบูรณาการการทำงานร่วมกัน และปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การสนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติงานทุกคนดำเนินการ ตามภารกิจด้วยความรับผิดชอบต่อตนเอง องค์กร และประเทศชาติ โดยให้ความสำคัญกับการประสาน ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนผ่านกลไกการรับฟังความคิดเห็น มาประกอบการดำเนินงานที่เป็นประโยชน์ ต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา และการดำเนินการตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมุ่งเน้น ผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของภาคการศึกษาที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนและประชาชน อย่างมีนัยสำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

ซึ่งทางด้านสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ได้ยึดหลักตามนโยบาย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 กระทรวงศึกษาธิการมุ่งมั่นดำเนินการภารกิจหลัก ตามแผนแม่บท ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2561-2580) ในฐานะหน่วยงานเจ้าภาพขับเคลื่อน ทุกแผนย่อยในประเด็น 12 การพัฒนาการเรียนรู้และแผนย่อยที่ 3 ในประเด็น 11 การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต รวมทั้ง แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา (ฉบับปรับปรุง) และนโยบายรัฐบาลทั้งในส่วนนโยบายหลักด้านการ ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพของคนไทยทุกช่วงวัยและนโยบายเร่งด่วน เรื่อง การเตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ยังสนับสนุนการขับเคลื่อนแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นอื่น ๆ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-พ.ศ. 2570) แผนการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 รวมทั้งนโยบายและแผนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยคาดหวังว่าผู้เรียนทุกช่วงวัย จะได้รับการพัฒนาในทุกมิติเป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ และมีความพร้อมร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ สู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ดังนั้นในการเร่งรัดการทำงานภาพรวมกระทรวงให้เกิดผลสัมฤทธิ์เพื่อสร้าง ความเชื่อมั่นความไว้วางใจให้กับสังคมและผลักดันให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและประสิทธิภาพ ในทุกมิติ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1, 2564 : 1)

ผู้วิจัยจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญของคุณภาพการศึกษา ปัญหาความไม่สอดคล้องของการบริหาร งานวิชาการกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่ส่งผลต่อระบบคุณภาพของสถานศึกษา ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 เพื่อใช้เป็นแนวทางให้ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนา คุณภาพผู้เรียน พัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการที่เหมาะสมในการส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศึกษากาญจนบุรี เขต 1
2. เพื่อศึกษาการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศึกษากาญจนบุรี เขต 1
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศึกษากาญจนบุรี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำนวน 1,530 คน ของสถานศึกษา จำนวน 135 แห่ง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำนวน 306 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 : 607-610) ที่ระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามพื้นที่จัดการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามตรวจสอบรายการ (checklist) เกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง และพื้นที่จัดการศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศึกษากาญจนบุรี เขต 1 แบ่งเป็น 4 ด้าน โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ จำนวน 24 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศึกษากาญจนบุรี เขต 1 แบ่งเป็น 6 ด้าน โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ จำนวน 24 ข้อ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ นำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรง มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และนำแบบสอบถามไปทดลอง

หาค่าความเชื่อมั่น ทดลองใช้ (tryout) กับครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 2 จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ของครอนบัค ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.99

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากงานบัณฑิตศึกษา สำนักส่งเสริม วิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 เพื่อให้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจง ความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage)
2. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 2 และ 3 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (mean หรือ $\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation หรือ S.D.) จำแนกเป็นรายด้าน โดยใช้เกณฑ์การ แปลความหมายของเบสต์
3. วิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการประกันคุณภาพภายในของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 1 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 1

ตารางที่ 1 การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 1 ในภาพรวม

การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาในภาพรวม	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. ด้านการวางแผนเกี่ยวกับการปฏิบัติงานงานวิชาการ	4.44	0.40	มาก
2. ด้านการดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน	4.46	0.40	มาก
3. ด้านการจัดการบริหารเกี่ยวกับการเรียนการสอน	4.47	0.45	มาก
4. ด้านการวัดและการประเมินผล	4.55	0.36	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.48	0.36	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.48$, S.D. = 0.36) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการวัดและการประเมินผล ($\bar{x} = 4.55$, S.D. = 0.36) และมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดการบริหารเกี่ยวกับการเรียนการสอน ($\bar{x} = 4.47$, S.D. = 0.45) ด้านการดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน ($\bar{x} = 4.46$, S.D. = 0.40) และด้านการวางแผนเกี่ยวกับการปฏิบัติงานงานวิชาการ ($\bar{x} = 4.44$, S.D. = 0.40) ตามลำดับ

2. การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

ตารางที่ 2 การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ในภาพรวม

การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในภาพรวม	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษา	4.54	0.42	มากที่สุด
2. ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา	4.53	0.43	มากที่สุด
3. ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา	4.54	0.42	มากที่สุด
4. ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา	4.57	0.42	มากที่สุด
5. ด้านการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษา	4.54	0.41	มากที่สุด
6. ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง	4.58	0.39	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.55	0.38	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.55$, S.D. = 0.38) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยคือ ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง ($\bar{x} = 4.58$, S.D. = 0.39) ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ($\bar{x} = 4.57$, S.D. = 0.42) ด้านการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษา ($\bar{x} = 4.54$, S.D. = 0.41) ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษา ($\bar{x} = 4.54$, S.D. = 0.42) ด้านการดำเนินงาน ตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ($\bar{x} = 4.54$, S.D. = 0.42) และด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = 0.43) ตามลำดับ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการประกันคุณภาพภายในของสถาน
ศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)							
การบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษา	การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา						Y _{รวม}
	Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄	Y ₅	Y ₆	
X ₁	0.71**	0.70**	0.66**	0.70**	0.68**	0.65**	0.75**
X ₂	0.72**	0.70**	0.66**	0.68**	0.67**	0.68**	0.75**
X ₃	0.72**	0.73**	0.69**	0.68**	0.65**	0.65**	0.75**
X ₄	0.75**	0.77**	0.70**	0.73**	0.70**	0.71**	0.79**
X _{รวม}	0.81**	0.80**	0.76**	0.78**	0.75**	0.75**	0.85**

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการประกันคุณภาพภายใน
ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวม
มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง ($r = 0.85$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผลการวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ผู้วิจัยได้นำเสนอการอภิปรายผล
ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
กาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการบริหารงาน
วิชาการเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องจึงต้องมีความรู้
ความเข้าใจและทักษะเกี่ยวกับงานวิชาการอย่างถ่องแท้ เพื่อจะได้จัดการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมาย
ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนและประสิทธิผลของการจัดการศึกษา สอดคล้องกับ
สิริญาพร มุกดา (2558 : 62) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญและเป็นงานหลัก

ในการบริหารของสถานศึกษา คือ มุ่งให้การเรียนการสอนของสถานศึกษาประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ และผู้เรียนมีคุณภาพ จึงถือว่าเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องหาความสนใจและให้ความสำคัญอย่างมาก สอดคล้องกับอริวิธน์ พันธรัตน์ (2562 : 19) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารงานวิชาการถือว่าเป็นหัวใจและเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดในสถานศึกษา เพราะงานวิชาการประกอบไปด้วยงานที่สำคัญ ๆ ของสถานศึกษามากมาย ไม่ว่าจะเป็นงานหลักสูตรหรืองานจัดการเรียนการสอน งานวัดผลประเมินผล ฯลฯ ซึ่งแต่ละงานจะเป็นตัวชี้วัดความก้าวหน้าและคุณภาพของสถานศึกษานั้น ๆ ดังนั้นแล้วการบริหารงานวิชาการที่มีคุณภาพนั้น จะช่วยให้สถานศึกษาสามารถขับเคลื่อนและพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตามเป้าหมาย และสอดคล้องกับงานวิจัยของสายทอง ประยูรคำ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า ระดับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า การประกันคุณภาพภายในเป็นกระบวนการบริหารที่สถานศึกษาต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาและเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ปกครองและผู้รับบริการ สอดคล้องกับแนวคิดของอิณฉัตร คงจันทร์ (2559 : 18) ได้กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษามีความสำคัญต่อระบบการจัดการศึกษา เพราะเป็นกระบวนการตรวจสอบ และควบคุมคุณภาพการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของวชิรา สมพงษ์ (2561 : 123-133) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุเชาว์ หมั่นดี (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า การบริหารงานวิชาการซึ่งเป็นหัวใจของการบริหารโรงเรียน เมื่อบริหารงาน วิชาการมีประสิทธิภาพ คุณภาพของนักเรียนและตัวบ่งชี้ในการประกันคุณภาพการศึกษาก็จะต้องเน้นที่คุณภาพ

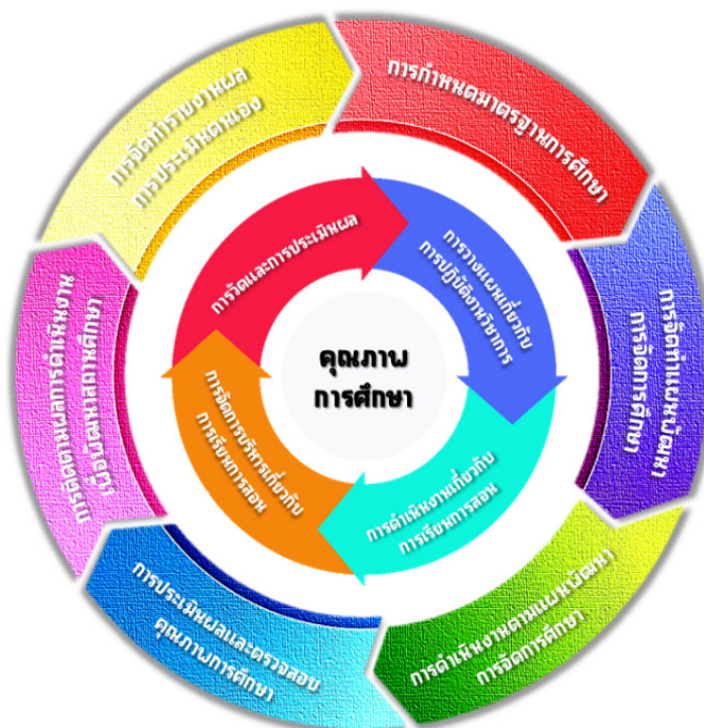
ของนักเรียน และการประกันคุณภาพภายในก็จะเป็นกระบวนการที่สำคัญในกระบวนการบริหารที่สถานศึกษาต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ปกครองและผู้รับบริการ ซึ่งการบริหารงานวิชาการกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษานั้น ต้องทำควบคู่กันไปและมีความความสัมพันธ์กันอย่างยิ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของสายทอง ประยูรคำ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับงานวิจัยของจิราสมพงษ์ (2561 : 123-133) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการปฏิบัติการบริหารงานวิชาการกับระดับการปฏิบัติการประกันคุณภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการปฏิบัติการบริหารงานวิชาการกับระดับการปฏิบัติการประกันคุณภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูงมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของณภัทรรัตน์ ศรีเจริญ(2559) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี พบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

1. สถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการด้านการวางแผนเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านงานวิชาการ
2. สถานศึกษาควรส่งเสริมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษา ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา และการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา
3. สถานศึกษาควรพัฒนาการบริหารงานวิชาการในเรื่องการประเมินแผนการจัดโครงการ/กิจกรรม เพื่อจัดโครงการ/กิจกรรมที่เหมาะสมไม่กระทบกับเวลาเรียนของนักเรียน

องค์ความรู้ใหม่

จากงานวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สรุปองค์ความรู้ใหม่ได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงมหาดไทย. (2561). คู่มือประเมินการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น (School-based Management for Local Development - SBMLD). กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564. สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2566, จาก <https://www.moe.go.th/360policy-and-focus-moe-2023/>

- ณภัทรรัตน์ ศรีเจริญ. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- วีระยุทธ ชาศะกาญจน์. (2555). การวิจัยเชิงนโยบาย เทคนิคการบริหารสำหรับนักการบริหารมืออาชีพ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ถิรฉัตร คงจันทร์. (2559). รายงานการพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนสตรีภูเก็ต. ภูเก็ต: โรงเรียนสตรีภูเก็ต สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 14.
- วชิรา สมพงษ์. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร. *วารสารบริหารการศึกษา มศว*, 15(29), 123-133.
- สายทอง ประยูรคำ. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1. (2564). แผนปฏิบัติการประจำปี 2564. กาญจนบุรี: กลุ่มนโยบายและแผนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1.
- สิริญาพร มุกดา. (2558). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). อุตรดิตถ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- สุเชาว์ หมั่นดี. (2564). การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- โสภา วงษ์นาคเพชร. (2553). การบริหารงานวิชาการกับประสิทธิผลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อริวัฒน์ พันธุ์รัตน์. (2562). การประเมินโครงการการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นมาตรฐานในการพัฒนาท้องถิ่นของโรงเรียน ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2
Guidelines for Student Affairs Administration of School Administrators
Under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 2

ณพิชญ์ ประพันธ์พจน์¹ และ พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์²

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี^{1,2}

Naphich Parphanphoj¹ and Pongsak Ruamchomrat²

Kanchanaburi Rajabhat University^{1,2}

Corresponding Author, Email: dookaw2528@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียน และแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำนวน 276 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามขนาดสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิการสนทนากลุ่มจำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม โดยวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของกรงคำถาม พบว่า ข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 นำไปทดลองใช้ และวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.88 และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

* ได้รับบทความ: 20 มิถุนายน 2566; แก้ไขบทความ: 24 พฤศจิกายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 15 ธันวาคม 2566

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม รองลงมา คือ ด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน ด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน และด้านการวางแผนงานกิจการนักเรียนตามลำดับ

2. แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา มีดังนี้ 1) ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียนผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนร่วมกันจัดประชุม เพื่อวางแผนการดำเนินงานและจัดทำคู่มือ ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ 2) ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียนควรร่วมกันกำหนดขอบข่ายของงาน และประเมินผลความพึงพอใจ 3) ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม มีการวางแผนการจัดกิจกรรม กำกับ ดูแล รักษา ระเบียบวินัย และความประพฤติของนักเรียน 4) ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีการประชุมวางแผน ประสานงาน และกำกับติดตามการดำเนินงาน 5) ด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนมีการสอดแทรกการส่งเสริมประชาธิปไตยในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ สนับสนุนกิจกรรมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย และ 6) ด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน มีการวางแผน การสรุปกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ และประเมินผลทุกปีการศึกษา

คำสำคัญ: การบริหารงานกิจการนักเรียน; แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียน; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to study the administration of student affairs and the guidelines for student affairs administration of school administrators under the Office of Kanchanaburi Primary Education Service Area 2.

The samples consisted of school administrators and teachers under the Office of Kanchanaburi Primary Educational Service Area 2, consisted of 276 people random sampling according to school size and key informants, 8 people discussions by choosing a specific. By analyzing the index of inspection ability of frequently asked questions Krathong. Find the question section that has a verifiability index equal to 1.00. Analyze and analyze the sentiment confidence coefficient by using Cron's alpha coefficient method. Data can be obtained to obtain the belief value. Of course, the whole version is equal to 0.88 and the group's data recording form. Compiled statistics are elements that have standardized and content-quantitative parts.

The findings were as follows:

1. Administration of student affairs of school administrators under the office of Kanchanaburi Primary Educational Service Area 2 in was at a high level. On a side-by-side basis, it was found that. They practiced at a high level in all aspects. Sorted in descending order of average, namely, operation of the student support system and the promotion and development of students to have discipline, morality and ethics, followed by the promotion of democracy in school. Assessment of student affairs performance Administration of student affairs and student affairs planning, respectively.

2. Guidelines for the administration of student affairs of school administrators are as follows: In the administration of student affairs, school administrators and student affairs jointly organize a meeting. to plan operations and prepare manuals Regulations on the administration of student affairs should collectively define the scope of work and evaluate satisfaction In terms of promoting and developing students to have discipline, morality, ethics, planning activities, supervising, maintaining discipline and student behavior. Regarding the student support system, there are planning meetings, coordination and supervision of operations. Regarding the promotion of democracy in schools, democracy promotion was inserted in all subject areas. support activities that promote democracy and the evaluation of student affairs performance is planned Summarizing activities and projects and evaluating them every academic year.

Keywords: Student affairs; Guidelines for students; Administrators

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนามนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 (2553 : 2) มาตรา 4 ให้ความหมายของการศึกษาไว้ดังนี้ “การศึกษา” หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคล และสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกการอบรมการสืบสานทางวัฒนธรรมการสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การพัฒนาทางด้านการศึกษานั้นถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาบุคลากรให้เป็นกำลังหลักในการพัฒนาประเทศในอนาคต ดังพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้รัฐสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดการ

ศึกษาที่มุ่งเน้นความสำคัญในด้านความรู้และด้านคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและการพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ว่า การพัฒนาการศึกษาเริ่มตั้งแต่กลุ่มเด็กปฐมวัยที่ต้องพัฒนาให้มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีทักษะทางสมอง ทักษะการเรียนรู้และทักษะชีวิต เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560 : 65) โรงเรียนเป็นสถาบันการศึกษาหนึ่งที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนามนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย และจิตใจ เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่จัดการเรียนการสอน ตามประกาศกฎกระทรวงราชกิจจานุเบกษา กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 โดยกำหนดให้ สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่บริหารงาน 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารงานทั่วไป (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา , 2550 : 29) ซึ่งงานบริหารงานกิจการนักเรียนจัดอยู่ในขอบข่ายของการบริหารงานทั่วไป ถือว่าเป็นสิ่ง สำคัญอย่างยิ่งในการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 มีแนวทางการดำเนินงานการบริหาร กิจการนักเรียนตามกรอบนโยบายการพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียน จากการศึกษาแผนพัฒนาเด็ก และเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564 ได้ระบุสถานการณ์เสี่ยงด้านพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน พฤติกรรมเสี่ยงที่จำเป็นต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน ได้แก่ มี เพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร มีพฤติกรรมก้าวร้าว รุนแรง ปัญหายาเสพติด คุณธรรมจริยธรรมลดลง ใช้เวลาว่างเชิงสร้างสรรค์ลดลง ก่ออาชญากรรม งานกิจการนักเรียนจึงเป็นงานที่มีความสำคัญมีส่วนช่วยในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและเป็นงานที่มีความ เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรง (คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ, 2560 : 16-17) การบริหารงานกิจการนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ยังพบปัญหาด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ ระบาดของโรคโควิด-19 การจัดการศึกษาได้หยุดชะงักลง การจัดการเรียนไม่สามารถจัดการศึกษาภายใน สถานศึกษาได้ จึงได้ปรับการจัดการเรียนการสอนเป็นรูปแบบต่าง ๆ 5 รูปแบบ ตามนโยบายของกระทรวง ศึกษาธิการ ส่งผลให้ครูไม่ได้ดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิดจึงขาดการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม อีกทั้งปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมและปัญหาเศรษฐกิจที่หยุดชะงักในสถานการณ์การแพร่ ระบาดของโรคโควิด-19 ยังส่งผลกระทบต่อเด็กนักเรียนในด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา แนวทางการบริหาร งานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 เพื่อนำผลการศึกษาไปเป็นข้อมูลให้กับผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

กาญจนบุรีเขต 2 และผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานบริหารกิจการนักเรียนได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำนวน 981 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำนวน 276 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบจากตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 : 607-610) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (stratified random sampling) ตามขนาดสถานศึกษา

1.3 ผู้ร่วมการสนทนากลุ่ม คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนซึ่งปฏิบัติหน้าที่หัวหน้างานบริหารงานกิจการนักเรียน ครูผู้สอน กรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองนักเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำนวน 8 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 1. แบบสอบถาม และ 2. แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 เป็นกลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 2 ตอน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 1 แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list) เกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ประสบการณ์การทำงาน ตำแหน่ง และขนาดสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ เกี่ยวกับการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมี 6 ด้าน

2) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม เกี่ยวกับประเด็นคำถามแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ซึ่งมี 6 ด้าน คือ ด้านการวางแผนงานกิจการนักเรียน ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน และด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน

3) คุณภาพของแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ทุกข้อกระทงคำถามได้ผ่านการตรวจสอบจากคณะกรรมการควบคุมการค้นคว้าอิสระและผู้ทรงคุณวุฒิ โดยวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของกระทงคำถาม พบว่า ข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 จำนวน 30 ข้อ นำไปทดลองใช้และวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.88

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 276 ฉบับ และเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง สามารถเก็บแบบสอบถามคืนได้ 276 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ของแบบสอบถามทั้งหมด โดยทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

3.2 การจัดสนทนากลุ่ม (focus group) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนซึ่งปฏิบัติหน้าที่หัวหน้างานกิจการนักเรียน ครูผู้สอน กรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองนักเรียน เพื่อศึกษาทัศนคติและความคิดเห็นของแต่ละบุคคลที่มีต่อแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ด้วยการจัดสนทนากลุ่ม โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดย การแจกแจงความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage)

4.2 การวิเคราะห์การบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จำแนกเป็นรายข้อ รายด้านและรวมทุกด้าน โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของเบสต์ (Best, 1981 : 195)

4.3 การวิเคราะห์แนวทางการบริหารงานกิจการงานนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ด้วยการจัดสนทนากลุ่ม โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัย

1. การบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ในภาพรวม ดังตารางที่ 1

การบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปฏิบัติ
1. ด้านการวางแผนงานกิจการนักเรียน	4.33	0.41	มาก
2. ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน	4.37	0.45	มาก
3. ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม	4.49	0.41	มาก
4. ด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	4.49	0.36	มาก
5. ด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน	4.45	0.40	มาก
6. ด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน	4.39	0.42	มาก
รวมเฉลี่ย	4.42	0.26	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D.= 0.26) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ($\bar{X} = 4.49$, S.D.= 0.36) และด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.41) รองลงมา คือ ด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.40) ด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.42) ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน ($\bar{X} = 4.37$, S.D.= 0.45) และด้านการวางแผนงานกิจการนักเรียน ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.41) ตามลำดับ

2. แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 มีดังนี้ ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียนผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนร่วมกันจัดประชุมผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางแผนการดำเนินงานและมอบหมายผู้รับผิดชอบ รวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำคู่มือ ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียนควรร่วมกัน กำหนดขอบข่ายของงานกิจการนักเรียน และประเมินผลความพึงพอใจขอบข่ายของงาน ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม มีการวางแผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย

คุณธรรม จริยธรรม กำกับดูแลรักษาระเบียบวินัยและความประพฤติของนักเรียนทุกระดับชั้น และกำกับติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีการประชุมวางแผน ประสานงาน และกำกับติดตามการดำเนินงาน ด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนมีการสอดแทรกการส่งเสริมประชาธิปไตยในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สนับสนุนกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมประชาธิปไตย และด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียนมีการวางแผน ขั้นตอนการสรุปกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ และประเมินผลในรูปแบบของคณะกรรมการทุกปีการศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารงานกิจการนักเรียนมีความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน อีกทั้งผู้บริหารและครูที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารงานกิจการนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ คมสันต์ สิงห์รักษ์ (2560) ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนเอกชนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานกิจการนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรพัชร เกตุรัตน์ (2561) ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานกิจการนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

2. แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 อภิปรายผลการวิจัยแต่ละด้าน ได้ดังนี้

2.1 ด้านการวางแผนงานกิจการนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดประชุมผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อวางแผนการดำเนินการกิจการนักเรียน ควรรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำคู่มือ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ มีการประชุมอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรและกำกับติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้ เพื่อนำผลที่ได้มาพัฒนาการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การวางแผนงานนั้นเป็นหน้าที่ของผู้บริหารทุกระดับที่ต้องวางแผนเพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติงาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562 : 33) กำหนดให้การวางแผนงานกิจการนักเรียน เป็นการรวบรวมข้อมูลและจัดทำระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับงานกิจการนักเรียน การรวบรวมระเบียบและแนวปฏิบัติทางราชการเกี่ยวกับงานกิจการนักเรียนที่เป็นปัจจุบัน การเผยแพร่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบและการปรับปรุงระเบียบแนวปฏิบัติให้เป็นปัจจุบัน รวมถึงการจัดทำแผนงานกิจการนักเรียนการกำหนดผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงาน และสอดคล้องกับ สุรพัชร เกตุรัตน์ (2561 : 42) ซึ่งได้สรุปความหมายไว้ว่า การวางแผนงานกิจการนักเรียนเป็นการรวบรวมข้อมูลและจัดทำระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับงานกิจการนักเรียน

การรวบรวมระเบียบและแนวปฏิบัติทางราชการเกี่ยวกับงานกิจการนักเรียนที่เป็นปัจจุบัน การเผยแพร่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบและการปรับปรุงระเบียบ และแนวปฏิบัติให้เป็นปัจจุบันอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการจัดทำแผนงานกิจการนักเรียนการกำหนดผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงาน

2.2 ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาและงานกิจการนักเรียนควรร่วมกันกำหนดขอบข่ายหน้าที่ที่รับผิดชอบของงานกิจการนักเรียน และจัดประชุมเพื่อชี้แจงขอบข่ายของงาน และควรสนับสนุนให้จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้รับการพัฒนาเพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพเป็นคนดีมีสุขภาวะที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การบริหารงานกิจการนักเรียนเป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมเติมเต็มคุณภาพของผู้เรียนนอกเหนือจากการเรียนการสอนตามปกติ สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562 : 34) กำหนดให้ การบริหารงานกิจการนักเรียน เป็นการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบงานกิจการนักเรียนการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในและหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง การวางแผนกำหนดแนวทางการส่งเสริมการจัดกิจกรรมนักเรียน โดยสนับสนุนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนการดำเนินการจัดกิจกรรมอย่างหลากหลายตามความถนัดและความสนใจของนักเรียน และสอดคล้องกับ กุสิณา รอดทอง (2561 : 25) ซึ่งได้สรุปไว้ว่า การบริหารงานกิจการนักเรียน เป็นการบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนในกิจกรรมต่าง ๆ นอกห้องเรียน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่จะต้องจัดให้กับนักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนได้พัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนที่มีคุณธรรม จริยธรรม และเป็นคนดีของสังคมต่อไป

2.3 ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้งานกิจการนักเรียนวางแผนงานและจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ควรกำกับดูแลในเรื่องการรักษาระเบียบวินัยและความประพฤติของนักเรียนทุกระดับชั้น และติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม สอดคล้องกับ กุสิณา รอดทอง (2561 : 10) ซึ่งได้สรุปไว้ว่า การส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม เป็นสิ่งที่กำหนดให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตามแบบที่โรงเรียนจัดไว้ มีความสำคัญต่อตนเอง สังคม สถาบันและประเทศชาติ เพราะวินัยเป็นรากฐานของการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกัน อย่างสันติสุข และเป็นเครื่องช่วยให้การทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย และสอดคล้องกับอรรถชัย กาทอง (2564 : 7) ได้สรุปว่า การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม เป็นการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาด้านความรับผิดชอบต่อสังคม การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

2.4 ด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนให้จัดประชุมเพื่อวางแผน และแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน ควรสนับสนุนการดำเนินงานในการส่งเสริม

และแก้ไขปัญหานักเรียนอย่างมีวิธีการและขั้นตอนที่ชัดเจน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความสำคัญ ควรดำเนินการอย่างมีขั้นตอน มีวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน เพื่อจะสามารถช่วยเหลือและแก้ไขปัญหานักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ เบญจพร สมุทรเศรษฐ (2555 : 15) ซึ่งได้สรุปไว้ว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบมีขั้นตอน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา และสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558 : 4) ได้ให้ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่าเป็นกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการ และเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน

2.5 ด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนให้จัดกิจกรรมโดยสอดแทรกการส่งเสริมประชาธิปไตยในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ควรสนับสนุนกิจกรรมที่ส่งเสริมประชาธิปไตยทั้งในและนอกสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการให้ความรู้แก่นักเรียนในเรื่องประชาธิปไตยนั้นเป็นการปูพื้นฐานประชาธิปไตยให้กับนักเรียน สอดคล้องกับ กมลศิษฐ์ ชลมนัสสรณ์ (2562 : 10) ซึ่งได้สรุปไว้ว่า การส่งเสริมประชาธิปไตย เป็นกระบวนการเรียนรู้ประชาธิปไตยในโรงเรียนของนักเรียน การส่งเสริมให้นักเรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นพื้นฐานสำหรับการนำไปใช้สังคมและชุมชนเป็นการเตรียมความพร้อมผู้เรียนให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต และสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562 : 37) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน เป็นการจัดทำแผนงานโครงการ ส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน

2.6 ด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดแผนงานขั้นตอนการดำเนินงาน การสรุปกิจกรรมในโครงการต่าง ๆ ตามแผนงานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการประเมินผลการดำเนินงานนั้น ถือเป็นเครื่องมือสำคัญของการดำเนินงานที่ช่วยชี้วัดความสำเร็จได้ ซึ่งสอดคล้องกับ สวภพ เทพสิกุล (2559 : 79) ซึ่งได้สรุปไว้ว่า การประเมินผลในการบริหารงานกิจการนักเรียนมีจุดประสงค์เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา และพฤติกรรมของนักเรียนให้มีคุณภาพ โดยอาศัยความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนครอบครัวและชุมชนนั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงข้อมูลที่ได้จากการติดตามและประเมินผลจากการดำเนินตามกิจกรรมในขอบข่ายกิจการนักเรียน โดยความมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียน ครอบครัวและชุมชน และสอดคล้องกับ อรรถชัย กาหลง (2564 : 7) ซึ่งได้สรุปไว้ว่า การประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน เป็นการวางแผนประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียนโดยมีหลักฐานให้ตรวจสอบได้ การวิเคราะห์ผลการประเมินผลงานกิจการนักเรียน การนำผลการวิเคราะห์ไปจัดทำรายงานผลการดำเนินการ เพื่อใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานกิจการนักเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการกำกับติดตามประเมินผลการดำเนินงานและรายงานการดำเนินงาน เพื่อใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานกิจการนักเรียนต่อไปได้

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริม สนับสนุน การกำกับดูแลการรักษาระเบียบวินัย และความประพฤติของนักเรียนทุกระดับชั้น เป็นการเสริมสร้างลักษณะนิสัยให้นักเรียนรู้จักระเบียบ ข้อบังคับ และรู้จักวิธีปฏิบัติตนต่อชุมชนและสังคม

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2

2.2 ควรมีการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานบริหารงานกิจการนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษา เรื่อง แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียน

จากแผนภาพที่ 1 แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 สามารถนำแนวคิดทฤษฎีเชิงระบบ (system approach) ตามแนวคิดทฤษฎีของลูเนนเบิร์กและออร์นสไตน์ (Lunenburg and Ornstein) โดยแนวคิดดังกล่าวกล่าวว่า โรงเรียนเป็นองค์กรระบบเปิด ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า (Inputs) กระบวนการแปรรูป (Transformation Process) ผลผลิต (Outputs) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) และสภาพแวดล้อม (Environment) จึงสามารถวางแผนการบริหารงานกิจการนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ ดังนี้ ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียนผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนร่วมกันจัดประชุม เพื่อวางแผนการดำเนินงาน และรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำคู่มือ ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียนควรร่วมกันกำหนดขอบข่ายของงานกิจการนักเรียน และประเมินผลความพึงพอใจขอบข่ายของงาน ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม มีการวางแผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม กำกับดูแลรักษาระเบียบวินัยและความประพฤติของนักเรียนทุกระดับชั้น ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีการประชุมวางแผน ประสานงาน และกำกับติดตามการดำเนินงาน ด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนมีการสอดแทรกการส่งเสริมประชาธิปไตยในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สนับสนุนกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมประชาธิปไตย และด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียนมีการวางแผน ขั้นตอนการสรุปกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ และประเมินผลในรูปแบบของคณะกรรมการทุกปีการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กมลสิทธิ์ ชลมนัสสรณ์. (2562). สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานกิจการนักเรียน โรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 35. (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต). เพาะเย: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- กุสินา รอดทอง. (2561). การบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี. (การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต). สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- คมสันต์ สิงห์รักษ์. (2560). การบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนเอกชน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2. (การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต). กาญจนบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564. กรุงเทพฯ: เจเอสการพิมพ์.

- เบญจพร สมุทรเศรษฐ. (2555). การพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (ภาคนิพนธ์ครู
ศาสตรมหาบัณฑิต). สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สวภพ เทพสุกุล. (2559). แนวทางการบริหารกิจการนักเรียนตามแนวคิดการเสริมสร้างความยึดมั่นผูกพัน
ระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 10. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการกฤษฎีกา. (2550). กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจ
การบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ.2550. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). รายงานประจำปี 2558 สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน.
- _____. (2562). มาตรฐานการปฏิบัติงานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ.2560 (ปรับปรุง พ.ศ.2562).
กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560-2564). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุรพัชร เกตุรัตน์. (2562). การบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการราชบุรี.
(วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อรรถชัย กาหลง. (2564). การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการบริหารงานกิจการนักเรียนโรงเรียน
มัธยมศึกษาของรัฐบาลขนาดใหญ่ในจังหวัดเพชรบุรี. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). นครปฐม:
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- Best, J. W. (1981). Research in education (4th ed.). Englewood Cliff: Prentice Hall.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities.
Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

**การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3
Risk Management of School Administrators Under Suphanburi Primary
Educational Service Area Office 3**

อารีรัตน์ พึ่งงาม¹ และ พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์²

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี^{1,2}

Areerat Phuengngam¹ and Pongsak Ruamchomrat²

Kanchanaburi Rajabhat University^{1,2}

Corresponding Author, Email: areerat6719@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารความเสี่ยง และเปรียบเทียบการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 จำนวน 309 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ ตามขนาดสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาระหว่าง 0.67-1.00 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย พบว่า

1. การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ การรายงานและติดตามผล รองลงมาคือ การจัดการและจัดทำแผน

* ได้รับบทความ: 26 มิถุนายน 2566; แก้ไขบทความ: 15 ธันวาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 25 ธันวาคม 2566

บริหารความเสี่ยง การกำหนดวัตถุประสงค์ การระบุความเสี่ยงและการประเมินความเสี่ยง ตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้บริหารและครูของสถานศึกษาขนาดเล็กมีการปฏิบัติ น้อยกว่า ผู้บริหารและครูของสถานศึกษาขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดใหญ่

คำสำคัญ: การบริหารความเสี่ยง; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to study the investigate and compare the risk management practices of school administrators under Suphanburi Primary Educational Service Area Office 3, classified by school size.

The sample consisted of 309 school administrators and teachers under Suphanburi Primary Educational Service Area Office 3, obtained based on stratified random sampling by school size. The research instrument was a 5-rating scale questionnaire with a content validity of 0.67-1.00 a reliability of 0.96. Data were analyzed using statistics to determine percentage, mean, and standard deviation. and one-way analysis of variance and Scheffé's method for testing the pairwise mean difference with statistical significance levels of 0.05

The findings were as follows:

1. Overall risk management by school administrators under Suphanburi Primary Educational Service Area Office 3 was at a high level. When individual aspects were considered, all aspects were at a high level. An aspect with the highest mean was reporting and monitoring, followed by management and risk management plan preparation, setting objectives, risk identification, and risk assessment, respectively.

2. When the overall risk management of school administrators under Suphanburi Primary Educational Service Area Office 3 was compared by school size in overall and in each aspect there were statistically significant differences. The practice of risk management by administrators and teachers in a small-sized school group was lower

than that in medium-sized and large-sized school groups.

Keywords: Risk Management; Administrators

บทนำ

โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี นวัตกรรม และการแข่งขัน ทำให้องค์การทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต้องปรับตัวและพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้น การดำเนินงานต่าง ๆ จึงต้องมีความระมัดระวัง ด้วยการดำเนินการอย่างโปร่งใสและนำทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งในการจัดการศึกษานั้นปัจจุบันต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนอยู่เสมอ ดังนั้นการจัดการศึกษาต่างให้ความสำคัญกับการบริหารความเสี่ยง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556 : 2)

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2546 มาตรา 35 กำหนดให้การบริหารสถานศึกษาให้เป็นนิติบุคคล จึงทำให้เกิดอำนาจในการบริหารมากขึ้น การปรับเปลี่ยนที่รวดเร็วอาจส่งผลให้สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่มีโอกาสผิดพลาดในการดำเนินงานทั้งโดยเจตนาและไม่เจตนาจึงอาจก่อให้เกิดปัญหาถูกร้องเรียนตามมาได้ การให้จัดทำแผนบริหารความเสี่ยงตามพระราชบัญญัติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 หมวด 3 มาตรา 9 (1) กำหนดให้ส่วนราชการต้องจัดทำแผนปฏิบัติการไว้เป็นการล่วงหน้า ซึ่งสอดคล้องกับระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน กล่าวคือ การกำหนดมาตรฐานการควบคุมภายใน พ.ศ. 2544 ที่ได้ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องความเสี่ยงในข้อ 5 ให้หน่วยงานรับตรวจจัดวางระบบการควบคุมภายในโดยใช้มาตรฐานการควบคุมภายในทำระบบนี้เป็นแนวทาง โดยอย่างน้อยต้องแสดงข้อมูล ได้แก่ สรุปภารกิจและวัตถุประสงค์การดำเนินงานที่สำคัญในระดับหน่วยรับตรวจและระดับกิจกรรม ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมการควบคุม โดยเฉพาะเกี่ยวกับความซื่อสัตย์และจริยธรรมของผู้บริหารระดับสูงและบุคคลในหน่วยรับตรวจความเสี่ยงที่สำคัญที่มีผลกระทบต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของการควบคุมภายใน ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการควบคุมเพื่อป้องกันหรือลดความเสี่ยงที่สำคัญ ผู้รับผิดชอบประเมินระบบการควบคุมภายในและวิธีการติดตามประเมินผล และ ข้อ 6 (2) รายงานผลการประเมินความเสี่ยงพอและประสิทธิผลของระบบการควบคุมภายในในการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดรวมทั้งข้อมูลสรุปผลการประเมินแต่ละองค์ประกอบของการควบคุมภายในประกอบด้วย สภาพแวดล้อมของการควบคุมการประเมินความเสี่ยง กิจกรรมการควบคุม สารสนเทศและการสื่อสาร การติดตามประเมินผล (จรัญ พะโยม, 2557 : 22-34)

การบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษาถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมองค์กร ส่งเสริมให้บุคลากรต้องมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องของการบริหารความเสี่ยงเพื่อช่วยให้การบริหารความเสี่ยงดำเนินการอย่างเป็นระบบและเป็นไปตามขั้นตอนอย่างชัดเจนสามารถควบคุมและตรวจสอบได้ (สุธีระ เดชคำภู, 2564 : 85-97)

กระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญกับการบริหารความเสี่ยงโดยได้จัดทำคู่มือการบริหารความเสี่ยงเพื่อให้ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานทุกระดับมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการ แนวคิด วิธีการ กระบวนการและขั้นตอนการบริหารความเสี่ยงโดยกำหนดกระบวนการบริหารความเสี่ยง 5 ขั้นตอน คือ

1) การกำหนดวัตถุประสงค์ 2) การระบุความเสี่ยง 3) การประเมินความเสี่ยง 4) การจัดการและจัดทำแผนบริหารความเสี่ยง และ 5) การรายงานและติดตามผล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556 : 18) ถึงแม้สถานศึกษาดำเนินการบริหารความเสี่ยงดังที่กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายก็ตาม แต่ปัจจุบันยังพบว่าสถานศึกษามีการบริหารความเสี่ยงเพียงแค่บางส่วนซึ่งยังไม่ครอบคลุมทุกมิติ

ในระดับองค์กรยังมีผู้ที่สนใจกระทำความผิดและผู้ที่กระทำความผิดโดยไม่เจตนาหรือไม่มีความรู้ในเรื่องการจัดการความเสี่ยงอีกเป็นจำนวนมาก จนนำไปสู่การถูกกล่าวหาหรือเรียนเรื่องทุจริตหรือถูกลงโทษทางอาญา เกิดการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวมจึงเป็นประเด็นปัญหาในการบริหารงานที่เป็นบ่อเกิดของปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบในระดับที่รุนแรงและสะท้อนปัญหาการขาดหลักธรรมาภิบาลและอุปสรรคต่อการพัฒนาองค์กรอีกด้วย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3, 2565 : 1) ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 เพื่อจะเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาปรับปรุงการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 จำนวน 1,569 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร 126 คน และครูผู้สอนจำนวน 1,443 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 จำนวน 309 คน ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซ์และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 : 607-610) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (stratified random sampling) ตามขนาดสถานศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามโดยแบ่งเป็น 2 ตอน มีรายละเอียด ดังนี้
ตอนที่ 1 แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (checklist) เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย ตำแหน่ง เพศ อายุ ระดับการศึกษา ขนาดสถานศึกษาและประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน มีลักษณะเป็นแบบตัวเลือกที่กำหนดไว้ให้

ตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 42 ข้อ เกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงตามคู่มือการบริหารความเสี่ยงของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมี 5 ด้าน

2.2 คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยพบว่ามีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 นำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากงานบัณฑิตศึกษา สำนักงานส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 เพื่อให้ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามทางออนไลน์ และประสานงานทางโทรศัพท์ในการติดตามเก็บแบบสอบถามจากผู้ตอบแบบสอบถามโดยตนเอง โดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนเพื่อแจกให้กับครู ในสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 309 ชุด ได้รับแบบสอบถามกลับคืน จำนวน 309 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage)

4.2 การวิเคราะห์การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (mean หรือ $\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation หรือ S.D.) จำแนกเป็นรายข้อรายด้าน และรวมทุกด้าน โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของเบสต์ (Best, 1981 : 195)

4.3 การวิเคราะห์การเปรียบเทียบการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (mean หรือ $\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation หรือ S.D.) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way analysis of variance) และทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 โดยภาพรวม ดังตารางที่ 1

การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปฏิบัติ
1. การกำหนดวัตถุประสงค์	4.13	0.31	มาก
2. การระบุความเสี่ยง	4.13	0.35	มาก
3. การประเมินความเสี่ยง	4.12	0.35	มาก
4. การจัดการและจัดทำแผนบริหารความเสี่ยง	4.16	0.33	มาก
5. การรายงานและติดตามผล	4.19	0.34	มาก
รวมเฉลี่ย	4.15	0.28	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D.= 0.28) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ การรายงานและติดตามผล ($\bar{X} = 4.19$, S.D.= 0.34) รองลงมาคือ การจัดการและจัดทำแผนบริหารความเสี่ยง ($\bar{X} = 4.16$, S.D.= 0.33) การกำหนดวัตถุประสงค์ ($\bar{X} = 4.13$, S.D.= 0.31) การระบุความเสี่ยง ($\bar{X} = 4.13$, S.D.= 0.35) และการประเมินความเสี่ยง ($\bar{X} = 4.12$, S.D.= 0.35) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวม ดังตารางที่ 2

การบริหารความเสี่ยง ของผู้บริหารสถานศึกษา	ขนาดสถานศึกษา						F	Sig.
	ขนาดเล็ก		ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. การกำหนดวัตถุประสงค์	4.01	0.34	4.20	0.26	4.25	0.23	18.40**	0.000
2. การระบุความเสี่ยง	4.00	0.39	4.18	0.31	4.30	0.23	17.33**	0.000
3. การประเมินความเสี่ยง	3.99	0.39	4.17	0.31	4.27	0.24	15.45**	0.000
4. การจัดการและจัดทำแผน บริหารความเสี่ยง	4.06	0.39	4.17	0.29	4.33	0.21	13.37**	0.000
5. การรายงานและติดตามผล	4.08	0.39	4.24	0.32	4.28	0.20	9.71**	0.000
รวมเฉลี่ย	4.03	0.33	4.19	0.24	4.29	0.13	20.45**	0.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า รายด้านทุกด้าน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 โดยภาพรวม ดังตารางที่ 3

ขนาดสถานศึกษา	$\bar{X}$	ขนาดสถานศึกษา		
		ขนาดเล็ก (Sig.)	ขนาดกลาง (Sig.)	ขนาดใหญ่ (Sig.)
		4.03	4.19	4.29
ขนาดเล็ก	4.03	-	-0.16** (0.000)	-0.26** (0.000)
ขนาดกลาง	4.19	-	-	-0.10 (0.080)
ขนาดใหญ่	4.29	-	-	-

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 โดยภาพรวม ระหว่างสถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดกลาง และสถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นั่นคือ ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กมีการปฏิบัติน้อยกว่าผู้บริหารสถานศึกษาขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดใหญ่ แต่สถานศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 มีความตระหนักถึงการบริหารความเสี่ยง อีกทั้งยังให้ความสำคัญในกระบวนการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาเพื่อลดมูลเหตุของแต่ละโอกาสที่จะทำให้เกิดความเสียหาย จึงได้ดำเนินการตามกระบวนการบริหารความเสี่ยงเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับพิมพ์ทิพย์ ปัญญาบุญ และ สฤตพงศ์ ลิ้มปิษฐ์ (2559 : 1-8) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารความเสี่ยงตามทฤษฎีกับกระบวนการบริหารความเสี่ยงตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับจิรนนท์ ทองอ่วม (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

2. การเปรียบเทียบการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาโดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของงานวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะ ขนาดสถานศึกษาต่างกันส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ มาลัย พวงพิลา (2564 : 165-178) ได้ศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับสันต์ ศรีสุวรรณโณ และ รุจิราพรรณ คงช่วย (2566 : 173-191) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ในสถานการณ์โควิด-19 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารความเสี่ยงตามขนาดของสถานศึกษาที่ต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านมีความแตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กมีการปฏิบัติน้อยกว่าผู้บริหารสถานศึกษานขนาดกลางและขนาดใหญ่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารความเสี่ยงเป็นเหตุการณ์ที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้ในอนาคตหรือการกระทำใดๆ ที่อาจเกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอนและส่งผลกระทบหรือสร้างความเสียหายทั้งนี้เป็นเพราะตัวเงินและไม่ใช่ตัวเงินหรือก่อให้เกิดความล้มเหลวหรือลดโอกาสที่จะบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของสถานศึกษาได้และขนาดสถานศึกษามีผลกระทบต่อการบริหารความเสี่ยงเป็นอย่างมากเพราะมีบุคลากรและงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรแตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมาลัย พวงพิลา (2564 : 165-178) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า รายด้าน ด้านการเงิน ด้านกฎระเบียบและด้านกลยุทธ์ โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาการบริหารความเสี่ยงมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนในด้านการดำเนินงาน โรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดใหญ่ มีปัญหาการบริหารความเสี่ยงมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1.1 ผู้บริหารควรนำผลของการบริหารความเสี่ยงไปปรับปรุงและพัฒนาการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- 1.2 ผู้บริหารควรมีการพิจารณาเหตุการณ์ที่อาจเป็นอุปสรรคและทำให้การบริหารความเสี่ยงไม่ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้
- 1.3 ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจในแผนบริหารความเสี่ยงและสามารถจัดการกับความเสี่ยงไปในทิศทางเดียวกัน
- 1.4 จากผลการเปรียบเทียบการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 3 พบว่า การบริหารความเสี่ยงจำแนกตามขนาดสถานศึกษาความแตกต่างกันในทุกตัวแปร ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างความเข้าใจ พัฒนาระบบการบริหารความเสี่ยง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อการบริหารความเสี่ยงให้ครูในสถานศึกษา

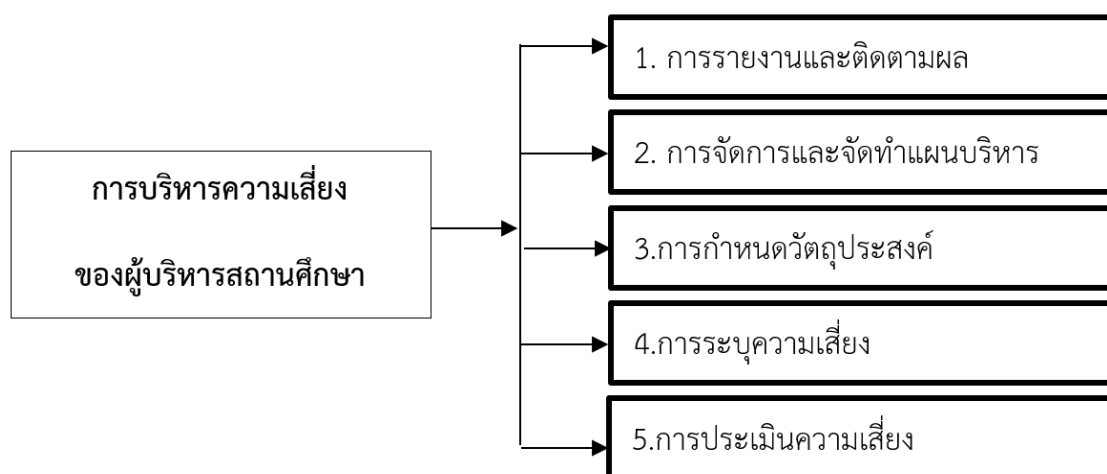
2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรมีการศึกษาเรื่องปัญหาการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 3
- 2.2 ควรศึกษาเรื่องการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงที่จะเกิดผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3

2.3 ควรศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารความเสี่ยงในโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 พบองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปปฏิบัติและเป็นแนวทางในการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). คู่มือการบริหารความเสี่ยง. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- จรัญ พะโยม, ทวนทอง เขวกีรติพงศ์ และ ปาจริย์ ผลประเสริฐ. (2557). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ เขต 2. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 16(2), 22-34.
- จิรนนท์ ทองอ่วม. (2560). การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้วเขต 1. (วิทยานิพนธ์

- ครุศาสตรมหาบัณฑิต). ฉะเชิงเทรา: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.
- พิมพ์ทิพย์ ปัญญาบุญ และ สฤณีพงษ์ ลิ้มปิยะเรศ. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารความเสี่ยงตามทฤษฎีกับกระบวนการบริหารความเสี่ยงตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า*, 5(1), 1-8.
- มาลัย พวงพิลา. (2564). สภาพและปัญหาการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 4. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 5(1), 165-178.
- วสันต์ ศรีสุวรรณโณ และ รุจิราพรรณ คงช่วย. (2566). การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ในสถานการณ์โควิด-19. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 10(1), 173-191.
- สุธีระ เดชคำภู. (2564). การบริหารจัดการความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตรัชโยธิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(1), 85-97.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 3. (2565). ข้อมูลจำนวนครู. สืบค้นเมื่อ 5 มิถุนายน 2566, จาก http://www.spb3.go.th/spb3/agency_structure_contact.php/.
- Best, J. W. (1981). *Research in education* (4th ed.). Englewood Cliff: Prentice.
- Hall.Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด
และคุณภาพการให้บริการกับการเลือกใช้บริการคลินิกแพทย์แผนไทย :
กรณีศึกษา ชนะพรคลินิกการแพทย์แผนไทย
The Relationship of Marketing Mix and Service Quality With
Consumer Choice of Thai Traditional Clinic :
A Case Study of Chanaporn Thai Traditional Clinic

ชนะพร เร่งสูงเนิน¹,
กิติมา สุรสอนธิ² และ ตรัยรัตน์ ปลื้มปิติชัยกุล³
มหาวิทยาลัยศรีปทุม^{1,2,3}

Chanaporn Rengsungnoen¹,
Kitima Surasondhi² and Tirath Pluempitichaikul³
Sripatum University^{1,2,3}

Corresponding Author, Email: chanaporn202525@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความแตกต่างของปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการชนะพรคลินิกการแพทย์แผนไทย 2) ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้บริการชนะพรคลินิกการแพทย์แผนไทย และ 3) ศึกษาคุณภาพการให้บริการที่มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้บริการชนะพรคลินิกการแพทย์แผนไทย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้รับบริการชนะพรคลินิกการแพทย์แผนไทยที่เคยมาใช้บริการอย่างน้อย 1 ครั้ง จำนวนทั้งสิ้น 440 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสำหรับประชากรกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และใช้ค่าสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เพื่อทดสอบความสัมพันธ์

* ได้รับบทความ: 29 พฤษภาคม 2566; แก้ไขบทความ: 29 พฤศจิกายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 14 ธันวาคม 2566

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ความแตกต่างของปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการชนะพรคลินิกการแพทย์แผนไทย พบว่า ผู้รับบริการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 36-45 ปี มีสถานภาพสมรส มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ประกอบอาชีพพนักงานบริษัท/ลูกจ้าง มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000-15,000 บาท
- 2) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้บริการชนะพรคลินิกการแพทย์แผนไทย พบว่า โดยรวมและทุกด้านมีความแตกต่างกัน และความสัมพันธ์ด้านคุณภาพบริการทุกด้านมีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจในการเลือกใช้บริการชนะพรคลินิกการแพทย์แผนไทย
- 3) คุณภาพการให้บริการที่มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้บริการชนะพรคลินิกการแพทย์แผนไทย พบว่า ทุกด้านมีความสัมพันธ์ต่อการเลือกใช้บริการชนะพรคลินิกการแพทย์แผนไทยในระดับสูง ได้แก่ ด้านความน่าเชื่อถือ

คำสำคัญ: ส่วนประสมทางการตลาด; การให้บริการ; แพทย์แผนไทย

Abstract

The purpose of this research is to 1) study the demographic factors that influence the decision to use services provided by Chanaporn Thai traditional medicine clinics, 2) investigate the marketing factors that are associated with the choice to use services provided by Chanaporn Thai traditional medicine clinics, and 3) Examine the quality of services and its relationship with the decision to use services provided by Chanaporn Thai traditional medicine clinics. This is a quantitative research and the population consists of individuals who have used services provided by Chanaporn Thai traditional medicine clinics at least once, with a total of 440 participants. The data collection method used in this research is a questionnaire. The statistical analysis techniques employed include frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, independent t-test, one-way ANOVA, and Pearson's correlation coefficient to test the relationships.

The research found that.

1) To study the differences in demographic factors that affect decision-making for Chanaporn Thai Medical Clinic, it was found that most of the service recipients were women aged 36-45, with a bachelor's degree in company/employee occupation with an average monthly income of 5,000-15,000 baht.

2) The study of service market factors related to the selection of Chanaporn Thai Medical Clinic found that overall and all aspects are different, and that the quality of service in all aspects is related to the decision of Chanaporn Thai Medical Clinic.

3) To study the quality of service that is related to the selection of Chanaporn Phon service at Thai Traditional Medical Clinic, it was found that all aspects have a high relationship with Chanaporn Phon service at Thai Traditional Medical Clinic, namely reliability.

Keywords: Marketing Mix; Service Quality; Thai Traditional Medicine

บทนำ

การแพทย์แผนไทยเป็นภูมิปัญญาด้านการดูแลสุขภาพที่มีการใช้สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน จนกระทั่งเกิดการเข้ามามีบทบาทของการแพทย์แผนปัจจุบัน ส่งผลให้ความเชื่อถือและการเลือกใช้บริการแพทย์แผนไทยเพื่อการรักษาและดูแลสุขภาพพลดน้อยลง จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2545 ภาครัฐได้มีการสนับสนุนผลักดันให้ภูมิปัญญาด้านการแพทย์แผนไทยเข้าสู่นโยบายสุขภาพระดับชาติมากขึ้นเป็นลำดับ (กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 2566) รวมทั้งมีการจัดตั้งกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก นอกจากนี้ยังมีการจัดทำนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อสนับสนุนให้มีการใช้การแพทย์แผนไทยเพิ่มขึ้นโดยควบคู่ไปกับการแพทย์แผนปัจจุบัน จึงทำให้การใช้สมุนไพรไทยและการใช้บริการการแพทย์แผนไทยของประชาชนกลับมาเป็นที่นิยมเพิ่มมากขึ้นและมีแนวโน้มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Porraphat Jutrakul, 2561)

จากข้อมูลกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก สถาบันการแพทย์แผนไทย (2547) ระบุว่า คลินิกประเภทการแพทย์แผนไทยทั่วประเทศ มีอยู่ 913 แห่ง จำนวนคลินิกการแพทย์แผนไทยที่มากขึ้นจะเป็นผลดีต่อตัวผู้ป่วยที่เข้ามารับการรักษา เนื่องจากมีการแข่งขันด้านการบริการของคลินิกการแพทย์แผนไทย เพื่อสนองตอบความต้องการของผู้ป่วยที่เข้ามารับการรักษา ในสภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันที่ขาดสภาพคล่อง ทำให้ผู้ประกอบการจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยต่างๆ ก่อนตัดสินใจเลือกใช้บริการคลินิกเพื่อให้เกิดความคุ้มค่ากับค่าใช้จ่าย

ที่เสียไป ปัจจัยหนึ่งที่ได้รับบริการมักจะคำนึงถึงก็คือ ปัจจัยส่วนประสมการตลาด (Kotlor, P., Keller, K. L., Armstrong, G., & Keller, K., 2016) จึงจำเป็นจะต้องมีการศึกษาว่า ปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการคลินิกแพทย์แผนไทยของผู้บริโภคมีอะไรบ้าง รวมถึงคุณภาพการให้บริการ (Zeithaml, V. A., Parasuraman, A., & Berry, L. L., 1990) ที่ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสร้างความแตกต่างและความพึงพอใจในการบริการ และสามารถวัดความสำเร็จของธุรกิจได้สิ่งเหล่านี้ถือเป็นปัจจัยสำคัญซึ่งผู้ประกอบการจำเป็นต้องทราบและต้องมีการศึกษาก่อนมีการวางแผนการบริหารงานคลินิกเพื่อให้เป็นที่ยอมรับและน่าเชื่อถือไว้วางใจแก่ผู้รับบริการ

การให้บริการด้านการแพทย์แผนไทยประกอบไปด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) การนวดรักษา 2) การประคบสมุนไพร 3) การอบไอน้ำสมุนไพร 4) การรักษาด้วยยาสมุนไพร โดยมีแพทย์แผนไทยหรือแพทย์แผนไทยประยุกต์เป็นผู้ให้การตรวจ วินิจฉัย และรักษา การดูแลรักษาสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยทำให้คนเห็นคุณค่าและกลับมาดำเนินชีวิตใกล้เคียงธรรมชาติมากขึ้น ทำให้เกิดความภูมิใจในวัฒนธรรม และคุณค่าของความเป็นไทย เพื่อเป็นการอนุรักษ์มรดกไทยในการสนับสนุนให้ประชาชนดูแลสุขภาพตนเองในการใช้ยาสมุนไพรตามแบบแผนโบราณ (กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 2566)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการ ได้แก่ 1) ผลิตภัณฑ์ (Product) 2) ราคา (Price) 3) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) 4) การสื่อสารทางการตลาด (Promotion Marketing Communication) 5) บุคลากร (People) 6) กระบวนการบริการ (Process) 7) สิ่งแวดล้อมกายภาพ (Physical Environment) วัชร มนัสสินทิและคณะ (2564 : 106-119) โดยกรณีศึกษา คือ ชนะพรคลินิกการแพทย์แผนไทย เพื่อที่จะนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการให้ดียิ่งขึ้น เพื่อที่จะเพิ่มจำนวนผู้เข้ารับบริการการชนะพรคลินิกการแพทย์แผนไทย ตลอดจนทำให้ผู้เข้ารับบริการ เกิดความพึงพอใจและความมั่นใจกับการแพทย์แผนไทยเพื่อนำไปสู่แนวทางการวางแผนบริหารคลินิกแพทย์แผนไทย เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการและคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการชนะพรคลินิกการแพทย์แผนไทยและสามารถนำมาเป็นต้นแบบสำหรับการบริหารคลินิกแพทย์แผนไทยในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความแตกต่างของปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการชนะพรคลินิกการแพทย์แผนไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้บริการชนะพรคลินิกการแพทย์แผนไทย
3. เพื่อศึกษาคุณภาพการให้บริการที่มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้บริการชนะพรคลินิกการแพทย์แผนไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบปริมาณ (Quantitative Research Methodology) กำหนดให้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ประชากร คือ ผู้รับบริการขณะพบคลินิกแพทย์แผนไทยที่เคยมาใช้บริการอย่างน้อย 1 ครั้ง ด้วยเหตุผลว่าเป็นผู้ที่ผ่านประสบการณ์ในการรับบริการขณะพบคลินิกแพทย์แผนไทยมาแล้ว นอกจากนี้ขณะพบคลินิกแพทย์แผนไทยยังมีการให้บริการทั้งในคลินิกและการออกหน่วยให้บริการนอกพื้นที่ จึงทำให้ผู้รับบริการนั้นจัดเป็นประชากรไม่ทราบขนาด ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีสุ่มตามความสะดวก (Convenient Sampling) โดยใช้สูตรการสุ่มของ Taro Yamane (1973) ได้จำนวน 400 คน และกำหนดตัวอย่างสำรองร้อยละ 10 คิดเป็นจำนวน 40 คน รวมทั้งสิ้น 440 คน

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและคุณภาพการให้บริการกับการเลือกใช้บริการคลินิกแพทย์แผนไทย กรณีศึกษา ขณะพบคลินิกการแพทย์แผนไทย” ผู้วิจัยดำเนินงานวิจัยตามกรอบแนวความคิด พบว่าบรรลุและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อยืนยันความสอดคล้องดังกล่าวและเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจได้กระจ่างขึ้นสามารถสรุปผลได้ ดังต่อไปนี้

1. ความแตกต่างของปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการขณะพบคลินิกการแพทย์แผนไทย

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรจากการศึกษาพบว่า ผู้รับบริการขณะพบคลินิกการแพทย์แผนไทย ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 286 คน คิดเป็นร้อยละ 65.00 มีอายุอยู่ในช่วง มีอายุ 36-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.60 มีสถานภาพสมรส จำนวน 208 คน คิดเป็นร้อยละ 47.30 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 186 คน คิดเป็นร้อยละ 42.30 ประกอบอาชีพพนักงานบริษัท/ลูกจ้าง จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 32.00 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000-15,000 บาท จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 40.90 มีอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ/ปวดตามข้อ จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 30.70 อาการเจ็บป่วยปานกลาง จำนวน 366 คน คิดเป็นร้อยละ 83.20 มีจำนวนครั้งในการรับบริการ 1-2 ครั้ง จำนวน 188 คน คิดเป็นร้อยละ 42.70 มีเพื่อนและคนรู้จักเป็นผู้แนะนำ จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 27.00

2. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้บริการขณะพบคลินิกการแพทย์แผนไทย

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันมีผลต่อการเลือกใช้บริการขณะพบคลินิกการแพทย์แผนไทยที่แตกต่างกัน มีรายละเอียด ดังนี้

สมมติฐานย่อยที่ 1.1 ผู้รับบริการที่อยู่จังหวัดแตกต่างกัน ทำให้การเลือกใช้บริการขณะพบคลินิก การแพทย์แผนไทย แตกต่างกัน การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับ การเลือกใช้บริการ ขณะพบคลินิกการแพทย์แผนไทย พบว่า ระดับการเลือกใช้บริการโดยรวม ด้านการรับรู้ปัญหาและด้านการค้นหา ข้อมูล ด้านการตัดสินใจซื้อ ด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานย่อยที่ 1.2 ผู้รับบริการที่ 1) จังหวัด 2) เพศ 3) อายุ 4) ระดับการศึกษา 5) สถานภาพ 6) อาชีพ 7) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 8) อาการเจ็บป่วย 9) ระดับความเจ็บป่วย 10) จำนวนครั้งที่รับบริการ และ 11) ผู้แนะนำมาใช้บริการ ที่ แตกต่างกัน ทำให้การเลือกใช้บริการขณะพบคลินิกการแพทย์แผนไทย แตกต่างกัน การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับ การเลือกใช้บริการขณะพบคลินิกการแพทย์ แผนไทย พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้บริการ ขณะพบคลินิกการแพทย์แผนไทย การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดทุกด้าน มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจในการเลือกใช้บริการขณะพบคลินิกการแพทย์แผนไทย มีความสัมพันธ์ใน ระดับปานกลาง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์การบริการ ด้านช่องทางการบริการ ด้านด้านการส่งเสริม การตลาด ด้านบุคลากรในการให้บริการ และด้านองค์ประกอบทางกายภาพ มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ 2 ด้าน ได้แก่ ด้านราคา และด้านขั้นตอนการให้บริการ และทุกด้านมีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 3 คุณภาพการให้บริการที่มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้บริการขณะพบคลินิก การแพทย์แผนไทย การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้านคุณภาพบริการทุกด้านมีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจ ในการเลือกใช้บริการขณะพบคลินิกการแพทย์แผนไทย มีความสัมพันธ์ในระดับสูง 1 ด้าน ได้แก่ ด้านความ น่าเชื่อถือ มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง 4 ด้าน ได้แก่ ความเป็นรูปธรรมของบริการ ด้านความสามารถ ในการตอบสนอง ด้านความมั่นใจ ด้านความเข้าใจของผู้ให้บริการ และทุกด้านมีความสัมพันธ์กันในทิศทาง เดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. คุณภาพการให้บริการที่มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้บริการขณะพบคลินิกการแพทย์แผนไทย

3.1 ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการ พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดบริการโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุดค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.86) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ มีความคิดเห็น เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีความคิดเห็น ต่อด้านด้านบุคลากรในการให้บริการ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.93) รองลงมา มีความ คิดเห็นต่อด้านองค์ประกอบทางกายภาพ อยู่ในระดับมากที่สุดค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.90) มีความคิดเห็น

ต่อต้านผลิตภัณฑ์การบริการและด้านการส่งเสริมการตลาด อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.89) มีความคิดเห็นต่อต้านราคา ระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.87) มีความคิดเห็นต่อต้านขั้นตอนการให้บริการ ระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.85) ส่วนด้านที่มีคะแนนต่ำสุด คือด้านช่องทางการบริการ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.68) ตามลำดับ

3.1 คุณภาพการบริการ พบว่า ด้านระดับคุณภาพการบริการโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.92) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นต่อต้านความน่าเชื่อถือมากที่สุด อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 5.00) รองลงมา มีความคิดเห็นต่อต้านความเป็นรูปธรรมของบริการและด้านความเข้าใจของผู้ให้บริการ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.93) ด้านความมั่นใจ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.91) และส่วนด้านที่มีคะแนนต่ำสุดคือด้านความสามารถในการตอบสนอง อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.83) ตามลำดับ

3.2 การเลือกใช้บริการขณะพบแพทย์แผนไทย พบว่า ด้านการเลือกใช้บริการโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นต่อต้านพฤติกรรมภายหลังการซื้อ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.93) รองลงมา ด้านการตัดสินใจซื้อ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.87) ด้านการรับรู้ปัญหา อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.29) ด้านการประเมินผลทางเลือก อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.10) และส่วนด้านที่มีคะแนนต่ำสุดคือด้านการค้นหาข้อมูล อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.09) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและคุณภาพการให้บริการกับการเลือกใช้บริการคลินิกแพทย์แผนไทย กรณีศึกษา ชนะพรคลินิกการแพทย์แผนไทย” ผู้วิจัยดำเนินงานวิจัยตามกรอบแนวคิด พบว่าบรรลุและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อยืนยันความสอดคล้องดังกล่าวและเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจได้กระจ่างขึ้นสามารถอภิปรายผลได้ ดังต่อไปนี้

1. ความแตกต่างของปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการชนะพรคลินิกการแพทย์แผนไทย

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรจากการศึกษา พบว่า ผู้รับบริการชนะพรคลินิกการแพทย์แผนไทย ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 286 คน คิดเป็นร้อยละ 65.00 มีอายุอยู่ในช่วง มีอายุ 36-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.60 มีสถานภาพสมรส จำนวน 208 คน

คิดเป็นร้อยละ 47.30 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 186 คน คิดเป็นร้อยละ 42.30 ประกอบอาชีพ พนักงานบริษัท/ลูกจ้าง จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 32.00 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000-15,000 บาท จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 40.90 มีอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ/ปวดตามข้อ จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 30.70 อาการเจ็บป่วยปานกลาง จำนวน 366 คน คิดเป็นร้อยละ 83.20 มีจำนวนครั้งในการรับบริการ 1-2 ครั้ง จำนวน 188 คน คิดเป็นร้อยละ 42.70 มีเพื่อนและคนรู้จักเป็นผู้แนะนำ จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 27.00

2. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้บริการขณะพบคลินิกการแพทย์แผนไทย

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันมีผลต่อการเลือกใช้บริการขณะพบคลินิกการแพทย์แผนไทยที่แตกต่างกัน มีรายละเอียด ดังนี้

สมมติฐานย่อยที่ 1.1 ผู้รับบริการที่อยู่จังหวัดแตกต่างกัน ทำให้การเลือกใช้บริการขณะพบคลินิกการแพทย์แผนไทย แตกต่างกัน การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับ การเลือกใช้บริการขณะพบคลินิกการแพทย์แผนไทย พบว่า ระดับการเลือกใช้บริการโดยรวม ด้านการรับรู้ปัญหาและด้านการค้นหาข้อมูล ด้านการตัดสินใจซื้อ ด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานย่อยที่ 1.2 ผู้รับบริการที่ 1) จังหวัด 2) เพศ 3) อายุ 4) ระดับการศึกษา 5) สถานภาพ 6) อาชีพ 7) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 8) อาการเจ็บป่วย 9) ระดับความเจ็บป่วย 10) จำนวนครั้งที่รับบริการ และ 11) ผู้แนะนำมาใช้บริการแตกต่างกัน ทำให้การเลือกใช้บริการขณะพบคลินิกการแพทย์แผนไทย แตกต่างกัน การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับ การเลือกใช้บริการขณะพบคลินิกการแพทย์แผนไทย พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้บริการขณะพบคลินิกการแพทย์แผนไทย การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดทุกด้านมีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจในการเลือกใช้บริการขณะพบคลินิกการแพทย์แผนไทย มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์การบริการ ด้านช่องทางการบริการ ด้านด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากรในการให้บริการ และด้านองค์ประกอบทางกายภาพ มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ 2 ด้าน ได้แก่ ด้านราคา และด้านขั้นตอนการให้บริการ และทุกด้านมีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 3 คุณภาพการให้บริการที่มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้บริการขณะพบคลินิกการแพทย์แผนไทย การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้านคุณภาพบริการทุกด้านมีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจ

ในการเลือกใช้บริการขณะพบคลินิกการแพทย์แผนไทย มีความสัมพันธ์ในระดับสูง 1 ด้าน ได้แก่ ด้านความน่าเชื่อถือ มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง 4 ด้าน ได้แก่ ความเป็นรูปธรรมของบริการ ด้านความสามารถในการตอบสนอง ด้านความมั่นใจ ด้านความเข้าใจของผู้ให้บริการ และทุกด้านมีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ผ่องพิมล พิจารณ์สรรค์ (2556 : 169) ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลศิริราชปิยมหาราชการุณย์ โดยผลการศึกษาพบว่า เพศ อายุ อาชีพและการศึกษา มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการ โดยส่วนใหญ่เป็นช่วงอายุ 36-45 ปี ในระดับปริญญาตรี สถานภาพสมรสซึ่งอาชีพที่มาพบแพทย์มากที่สุด คือ ประกอบอาชีพพนักงานบริษัท/ลูกจ้าง เนื่องจากพนักงานปัจจุบันทำงานเป็นเวลานาน มากกว่า 8 ชั่วโมง ทำให้เกิดอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ/ปวดตามข้อ ซึ่งกลุ่มคนที่กล่าวมาข้างต้นมีความใส่ใจต่อร่างกายตัวเองเป็นอย่างมาก ได้เข้ามารับบริการเป็นจำนวนมาก ซึ่งรายได้มีผลต่อความต้องการในการเข้ามารับบริการโดยทั้งสิ้น

3. คุณภาพการให้บริการที่มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้บริการขณะพบคลินิกการแพทย์แผนไทย

3.1 ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการ พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดบริการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.86) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีความคิดเห็น เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นต่อด้านด้านบุคลากรในการให้บริการ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.93) รองลงมา มีความคิดเห็นต่อด้านองค์ประกอบทางกายภาพ อยู่ในระดับมากที่สุดค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.90) มีความคิดเห็นต่อด้านผลิตภัณฑ์การบริการและด้านการส่งเสริมการตลาด อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.89) มีความคิดเห็นต่อด้านราคา ระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.87) มีความคิดเห็นต่อด้านขั้นตอนการให้บริการ ระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.85) ส่วนด้านที่มีคะแนนต่ำสุดคือด้านช่องทางการบริการ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.68) ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรัณย์ พงศ์ภาณุมาพร (2564 : 903-910) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อแนวโน้มการตัดสินใจเข้ารับบริการทางการแพทย์เพื่อรักษาอาการปวดกล้ามเนื้อหลังส่วนล่างในสหคลินิกการแพทย์แผนไทย-จีน ชีวโอสถศิลป์จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 20 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 31 ปี-74 ปี ระดับการศึกษาประถมศึกษา-ปริญญาตรี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 7,000- 50,000 บาท สถานภาพการสมรส พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่ต่างกันทั้งด้าน เพศ อายุ รายได้การศึกษา และสถานภาพการสมรส ไม่มีผลต่อแนวโน้มการตัดสินใจเข้ารับบริการทางการแพทย์ที่สหคลินิก ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด กับแนวโน้มการตัดสินใจเข้ารับบริการทางการแพทย์ที่สหคลินิก พบว่า 1) การตัดสินใจเข้ารับบริการมีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ราคา สถานที่ และการส่งเสริมการขาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับความสำเร็จในเรื่อง

การรักษาซึ่งประกอบด้วยกระบวนการนวดรักษา การฝังเข็ม การใช้ยาสมุนไพร และคำแนะนำด้านท่ากายบริหารที่มีประสิทธิผลในการรักษาด้วยราคาที่เหมาะสม ถูกคำพอใจสำหรับสถานที่ที่ หาง่าย การเดินทางสะดวก และมีที่จอดรถ นอกจากนี้แนะนำควรมีแผ่นพับนำเสนอสินค้าและบริการทั้งหมดของคลินิก เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์สินค้าและการบริการของคลินิก 2) ด้านกระบวนการ การมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่สะอาด ถูกสุขอนามัย เป็นสิ่งสำคัญสำหรับลูกค้ากลับมาใช้บริการที่คลินิก 3) การจัดการทางกายภาพเรื่องการแบ่งโซนห้องบริการนวดรักษา รวมถึงการจัดโซนการจำหน่าย แจกสินค้าตัวอย่าง แผ่นพับ หรือให้บริการอื่นๆ เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ส่งเสริมสุขภาพ เป็นข้อมูลที่สำคัญสำหรับผู้ที่ต้องการลงทุนธุรกิจทางการแพทย์สำหรับเปิดคลินิก

3.1 คุณภาพการบริการ พบว่า ด้านระดับคุณภาพการบริการโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.92) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นต่อด้านความน่าเชื่อถือมากที่สุด อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 5.00) รองลงมา มีความคิดเห็นต่อด้านความเป็นรูปธรรมของบริการและด้านความเข้าใจของผู้ให้บริการ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.93) ด้านความมั่นใจ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.91) และส่วนด้านที่มีคะแนนต่ำสุดคือด้านความสามารถในการตอบสนอง อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.83) ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชัย อูระอิต (2562 : 107-119) ได้ทำการศึกษาคุณภาพการให้บริการของบุคลากรทางการแพทย์ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า การตัดสินใจเลือกใช้บริการทางการแพทย์โรงพยาบาลเอกชนของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยเห็นว่าโรงพยาบาลเอกชนในจังหวัดนครสวรรค์สามารถนำผลที่ได้ จากการศึกษา ด้านข้อมูลทั่วไป พบว่าประชากรในจังหวัดนครสวรรค์และบริเวณใกล้เคียง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีช่วงอายุระหว่าง 31-40 ปี สถานภาพโสด มีระดับการศึกษา ปริญญาตรีประกอบอาชีพ พนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือน 15,000-30,000 บาท โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้สิทธิในการเข้ารับบริการในโรงพยาบาลเอกชนโดยมีประกันสุขภาพ ประกันชีวิต ผู้มีอิทธิพลในการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชน คือ ตัดสินใจด้วยตัวเอง และมาใช้ บริการเป็นครั้งแรกหรือ 1 ครั้ง/ปี ผู้ประกอบการเกี่ยวกับธุรกิจโรงพยาบาลเอกชนในจังหวัดนครสวรรค์สามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปทำการวางแผนกำหนดกลยุทธ์ ด้านบุคลากรสำหรับการบริการเพื่อเพิ่มมาตรฐานการบริการที่ดีและสร้างความยั่งยืนให้กับธุรกิจ

3.2 การเลือกใช้บริการขณะพบคลินิการแพทย์แผนไทย พบว่า ด้านการเลือกใช้บริการโดยรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นต่อด้านพฤติกรรมภายหลังการซื้อ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.93) รองลงมา ด้านการตัดสินใจซื้อ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.87) ด้านการรับรู้ปัญหา

อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.29) ด้านการประเมินผลทางเลือก อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.10) และส่วนด้านที่มีคะแนนต่ำสุดคือด้านการค้นหาข้อมูล อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.09) ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวรรณ พะลีราช (2562 : 96-110) ได้ทำการศึกษาคุณภาพการบริการและการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงพยาบาลตึก ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 20-39 ปี สถานภาพโสด อาชีพพนักงานบริษัท การศึกษาปริญญาตรี รายได้ต่อเดือนไม่เกิน 20,000 บาท และพบว่า คุณภาพการบริการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงพยาบาลตึก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการศึกษาไปใช้

1.1 คลินิกควรมีการประเมินการรับบริการอยู่เสมอ เพื่อจะได้ทราบว่าผู้รับบริการได้รับบริการตรงตามความต้องการอย่างเหมาะสมหรือไม่

1.2 คลินิกควรมีการอบรมและประชุมภายในหน่วยงานอย่างเป็นระบบเพื่อให้ได้แลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างบุคคล และสามารถให้ข้อมูล คำแนะนำต่อผู้รับบริการได้อย่างถูกต้อง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้เป็นกรณีศึกษาเฉพาะขณะพบคลินิกการแพทย์แผนไทย ดังนั้นควรมีการศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7Ps และปัจจัยด้านคุณภาพการให้บริการของคลินิกและโรงพยาบาลที่ให้บริการด้านการแพทย์แผนไทยอื่นๆ ในประเทศไทย โดยอาจจะระบุเป็นเขตหรือจังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง เพื่อจะได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

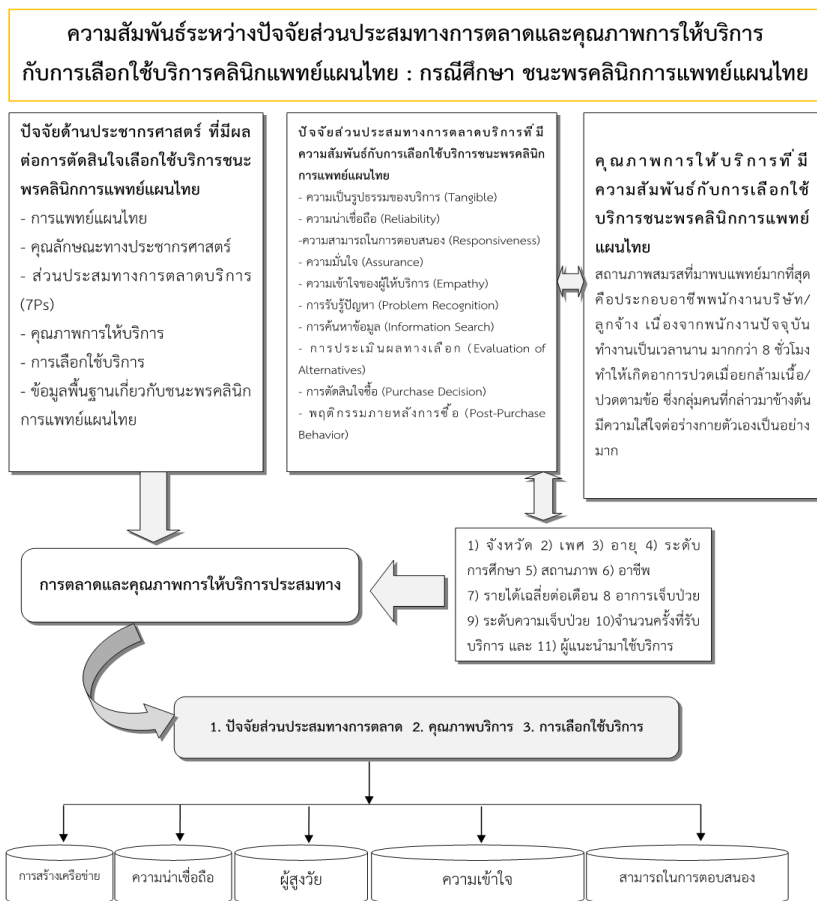
2.2 การศึกษาวิจัยในครั้งต่อไปอาจศึกษาถึงความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่เชื่อมโยงไปยังความจงรักภักดีซึ่งความจงรักภักดีเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญในธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจการให้บริการด้านการรักษาพยาบาลว่าจะเป็นที่ยอมรับและแข่งขันได้หรือไม่ในระยะยาว

2.3 การศึกษาวิจัยความพึงพอใจและทัศนคติของบุคลากรในองค์กรต่อการบริหารจัดการในขณะพบคลินิกการแพทย์แผนไทยว่าเป็นอย่างไร เพื่อให้สามารถนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนาเพื่อให้องค์กรเกิดการพัฒนาก้าวหน้าและมีความยั่งยืน

2.4 ควรมีการศึกษาถึงสาเหตุแห่งปัญหาที่ทำให้การแพทย์แผนไทยยังไม่เป็นที่ยอมรับของประชาชนโดยทั่วไปในวงกว้างเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงพัฒนางานทางด้านแพทย์แผนไทยต่อไป

2.5 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลการรักษาโดยแพทย์แผนไทย แพทย์แผนจีน และ แพทย์แผนปัจจุบันในโรคที่สามารถรักษาได้ทั้ง 3 วิธี เพื่อช่วยในการตัดสินใจเลือกวิธีการรักษาที่ได้ผล คุ่มค่า ประหยัด และเกิดประโยชน์กับผู้ใช้บริการอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. (2566). ประวัติกรมการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก. สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2566, จาก <https://www.dtam.moph.go.th/index.php/th/2012-05-10-07-31-12/history.html>
- ผ่องพิมล พิจาณสรณ์. (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลศิริราชปิยมหาราชการุณย์ (ภาคนิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด.
- วิชัย อรุณอิต. (2562). คุณภาพการให้บริการของบุคลากรทางการแพทย์ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์. *วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*, 2(1), 107-119.
- ศรัณย์ พงศ์ภาณุมาพร. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อแนวโน้มการตัดสินใจเข้ารับบริการทางการแพทย์เพื่อรักษาอาการปวดกล้ามเนื้อหลังส่วนล่างในสหคลินิกการแพทย์แผนไทย-จีนชีวาโอสโกลป์ จังหวัดนนทบุรี. การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14. 903-910.
- สุวรรณา พะลีราช. (2562). คุณภาพการบริการและการตัดสินใจเลือกใช้บริการ โรงพยาบาลตึก. *วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*, 2(2), 96-110.
- วัชรีย์ มนัสสินทิและคณะ. (2564). ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการที่มีผลต่อการเข้ารับบริการด้านการแพทย์แผนไทย. *วารสารศรีนครินทร์วิโรฒวิจัยและพัฒนา สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 13(25), 106-119.
- Kotlor, P., Keller, K. L., Armstrong, G., & Keller, K. (2016). *Marketing Management*. 15. England: Pearson Education Limited.
- Porraphat Jutrakul. (2561). เกิดน้อยแต่อยู่นาน จุดแรกเริ่ม “สังคมสูงวัย”. สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2566, จาก <https://www.thaihealth.or.th/Content/45855-เกิดน้อย%20แต่อยู่นาน%20จุดเริ่มต้น %20”สังคมสูงวัย” .html>.
- Zeithaml, V. A., Parasuraman, A., & Berry, L. L. (1990). *Delivering Quality Service: Balancing Customer Perceptions and Expectations*. New York: Free Press.

การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียน
ต่อการอาชีวศึกษาของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1
วิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภู

Online Public Relations Affects the First Year Vocational Education Students'
Decision in Nongbualamphu Technical College

ศิวกร อินภูษา¹,
กิติมา สุรสสนธิ² และ ตรัยรัตน์ ปลื้มปิติชัยกุล³
มหาวิทยาลัยศรีปทุม^{1,2,3}
Siwakorn Inphusa¹,
Kitima Surasondhi² and Trirath Pluempitichaikul³
Sripatum University^{1,2,3}
Corresponding Author, Email: siwakornin@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการรับรู้ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภูที่มีต่อการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ของการอาชีวศึกษา และ 2) ศึกษาผลของการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ของการอาชีวศึกษาที่มีต่อการตัดสินใจในการเลือกเรียนต่อการอาชีวศึกษาของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภู การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย เชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภู ที่เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2566 จำนวนทั้งสิ้น 425 คน การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสำหรับประชากรกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน (t-test

* ได้รับบทความ: 29 พฤษภาคม 2566; แก้ไขบทความ: 29 พฤศจิกายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 14 ธันวาคม 2566
Received: 29 May 2023; Revised: 29 November 2023; Accepted: 14 December 2023

independence) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance) และใช้ค่าสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์

ผลการวิจัยพบว่า

1) การรับรู้ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภูที่มีต่อการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ของการอาชีวศึกษา พบว่า นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ที่มีลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน มีการรับรู้เนื้อหาการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ของวิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภูโดยรวมและทุกด้าน มีความแตกต่างกัน

2) ผลของการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ของการอาชีวศึกษาที่มีต่อการตัดสินใจในการเลือกเรียนต่อการศึกษาของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภู พบว่า การวิเคราะห์ความสัมพันธ์การรับรู้เนื้อหาการประชาสัมพันธ์ออนไลน์ทุกด้านมีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจในการเลือกเรียนต่อวิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภู มีความสัมพันธ์ในระดับสูง ได้แก่ ด้านการประกอบอาชีพ ด้านค่าใช้จ่าย และด้านภาพลักษณ์การอาชีวศึกษา ตามลำดับ มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน ด้านสถานที่ และด้านการศึกษาต่อ ทุกด้านมีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกัน

คำสำคัญ: การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์; การรับรู้; การตัดสินใจ

Abstract

The purpose of this research are: 1) study the perception of students at the first year of vocational certificate level at Nongbualamphu Technical College in relation to online public relations of vocational education and 2) study the effect of online public relations of vocational education on the decision to study vocational education of students at the first year of Nongbualamphu Technical College. The research is quantitative research. The sample population used in the study was students at the first-year vocational certificate level. 1 Nongbualamphu Technical College, which entered the study in the academic year 2566, total 425 students. This study used a questionnaire as a tool to collect data. Statistics used in data analysis include frequency distribution, percentage, average deviation, and mean comparison for two independent sample populations (t-test dependence). One-way analysis of variance and using Pearson's Correlation Statistics to test the relationship

The research found that

1) study the perception of first-year vocational certificate students at Nongbualamphu Technical College on the online media of vocational education. It was found that the first-year vocational certificate students with different demographic characteristics. The overall and all aspects of Nongbualamphu Technical College's online publications are different.

2) To study the effect of online public relations of vocational education on student's choice of vocational certificate at the first year of Nongbualamphu Technical College, it was found that analysis of online public relations has a correlation with decision to choose Nongbualamphu Technical College. There are high-level relationships, such as Occupation, Cost, and Vocational Education Image, respectively. There are moderate relationships as follows: In terms of Course of Instruction, teaching, Place, and Further Study, all aspects are related in the same direction.

Keywords: Online Public Relations; Perception; Decision

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้การจัดการศึกษาไทยต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของ การแข่งขันและความมุ่งมั่นตามความคาดหวังของสังคม (ศศลักษณ์ บุญยรักษ์, 2565 : 1) การประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อออนไลน์มีบทบาท ความสำคัญและมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อหน่วยงานหรือองค์กรทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงประชาชนทั่วไปนำมาใช้เป็นเครื่องมือการสื่อสารได้ทุกที่ทุกเวลา โดยมีเนื้อหาทั้งการให้ข้อมูลข่าวสาร ให้ข้อเท็จจริงในแง่มุมต่างๆ เพื่อให้ผู้รับสารหรือผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันได้เกิดการรับรู้ การยอมรับ เป็นที่ รู้จัก ภายใต้บริบทในยุคของสื่อสังคมออนไลน์ (Social Network) ที่อาศัยการเชื่อมต่อแบบไร้สาย ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต นำมาซึ่งการสื่อสารในรูปแบบใหม่เรียกว่า สื่อใหม่ (New Media) เป็นช่องทางการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) ผ่านอุปกรณ์สื่อสารประเภทต่าง ๆ เช่น คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน คอมพิวเตอร์แบบพกพา (แท็บเล็ต) เป็นต้น โดยมีการใช้กันอย่างแพร่หลาย และมีแนวโน้มจะกลายเป็นสื่อหลักสำหรับคนในโลกอนาคต (พิชิต วิจิตรบุญยรักษ์, 2553 : 99) ทั้งนี้ พฤติกรรมในชีวิตประจำวันของเด็กรุ่นใหม่ก็ปรับเปลี่ยนไปตามเทคโนโลยีสมัยใหม่ การรับรู้และการเลือก รับรู้ข้อมูลข่าวสารจึงไม่เป็นเรื่องยากเหมือนสมัยก่อน เพราะปัจจุบันช่องทางการสื่อสารของข้อมูลต่าง ๆ

มีมากมายเกินความจำเป็น ผู้รับข้อมูลจะเลือกรับข้อมูลที่ตอบสนองความต้องการและความสนใจของตนเอง ดังนั้น การสร้างการรับรู้ด้วยการสื่อสารประชาสัมพันธ์เพื่อทำให้กลุ่มคนเกิดการเข้าใจ สร้างความน่าเชื่อถือ และส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีจากการสร้างภาพลักษณ์และชื่อเสียงที่ดีต่อการยอมรับในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา ซึ่งการรับรู้นี้ไปสู่กระบวนการตัดสินใจ (วิรัช ลภีรัตนกุล, 2546 : 154)

จำนวนสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษามีจำนวนทั้งสิ้นแห่ง 971 แห่ง ประกอบด้วยสถานศึกษาของรัฐ จำนวน 433 แห่ง และสถานศึกษาของเอกชน จำนวน 538 แห่ง (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2566) จากจำนวนสถานศึกษาที่เพิ่มจำนวนมากขึ้น ในการที่จะทำให้เป็นที่ยอมรับและมีผู้เลือกเข้าศึกษานั้น จำเป็นต้องใช้การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ที่ไม่มีขอบเขตหรือข้อจำกัดในเรื่องเวลาหรือสถานที่ทำให้สามารถเข้าถึงรับรู้ และเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา

การประชาสัมพันธ์ข่าวสารทางด้านการศึกษาของแต่ละสถานศึกษามีการแข่งขันกันอย่างสูง โดยเฉพาะการรับเข้าศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) แต่ละสถานศึกษาได้มีกลยุทธ์เพื่อจะเป็นแรงจูงใจให้นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้มีความสนใจและตัดสินใจเข้าศึกษาต่อประการสำคัญ คือ การใช้สื่อออนไลน์ และเนื้อหา การประชาสัมพันธ์ เช่น ภาพลักษณ์การอาชีวศึกษา หลักสูตรการเรียนการสอนที่หลากหลายรองรับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษาอำนวยความสะดวกสบายภายในสถานศึกษา ค่าใช้จ่าย การประกอบอาชีพในอนาคต และการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้น การเปิดรับต่อข่าวสารด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยตามกระแสสังคมยุคใหม่เพื่อสร้างการรับรู้ทำให้นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่กำลังมองหาที่ศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เกิดความเชื่อมั่นและตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาในวิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภูต่อไป

การตัดสินใจเป็นเรื่องสำคัญที่มนุษย์ทุกคนเลือกและได้สิ่งต่าง ๆ ที่คิดว่าเหมาะสมกับตนเองมากที่สุดตามทฤษฎีการตัดสินใจของ George, R.T. (1949 : 35) ซึ่งได้กล่าวว่าเป็นทฤษฎีที่แสดงถึงวงจรกระบวนการตัดสินใจ โดยเริ่มจากจุดหมายหรือวัตถุประสงค์ และเมื่อบุคคลมีความประสงค์ที่ต้องการจะตัดสินใจบุคคลนั้นประสงค์จะได้รับข้อมูลสารสนเทศ โดยจะรวบรวมข้อมูลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการตัดสินใจของตน ต่อจากนั้นบุคคลจะพิจารณาข้อมูลที่ได้และพยายามนำมาประยุกต์ให้สอดคล้องกับการเลือกพิจารณา ความเป็นไปได้ของทางเลือกสำหรับการทำนายผลอาจจะขึ้นอยู่กับความสำเร็จของประสบการณ์ในอดีตและระดับความปรารถนาของบุคคลนั้น ซึ่งการทำนายผลจะมีประสิทธิภาพหรือไม่เพียงใดจะขึ้นอยู่กับสิ่งสองประการ คือ ข้อมูลที่รวบรวมได้และน้ำหนักในการคาดคะเนอย่างเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม สำหรับลำดับขั้นต่อไปเป็นระบบค่านิยมในขั้นนี้บุคคลจะพิจารณาถึงผลที่พึงปรารถนา เขาจะเปรียบเทียบผลที่ได้รับจากลำดับขั้นของค่านิยม เช่น ถ้าเขาเลือกวิชาชีพนี้ เพื่อต้องการเงินเดือนมาก

หรือคาดได้ว่าเขาต้องการเรียนจบในสาขาวิชานี้ได้ และจะได้มีโอกาสศึกษาต่อเขาอาจจะต้องตั้งคำถามว่า ค่านิยมของเขานั้นคืออะไร ทั้งนี้เพื่อให้การตัดสินใจเลือกของเขาเหมาะสมยิ่งขึ้น (ณัฐจิตติ บุญทรง และ ประภัสสร สมสถาน, 2565 : 173)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษา เรื่อง การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนต่อการอาชีวศึกษาของนักเรียนระดับ ปวช. 1 วิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภู เพื่อนำผลของการวิจัยไปประยุกต์และพัฒนากการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ของวิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภูในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้ของนักเรียนระดับ ปวช.1 วิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภู ที่มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ของการอาชีวศึกษา
2. เพื่อศึกษาผลของการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ของการอาชีวศึกษาที่มีต่อการตัดสินใจในการเลือกเรียนต่อการอาชีวศึกษาของนักเรียนระดับ ปวช.1 วิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภู

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบปริมาณ (Quantitative Research Methodology) ประชากรกลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนระดับนักเรียนระดับ ปวช.1 วิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภู ที่ลงทะเบียนเข้าศึกษา ในปีการศึกษา 2566 จำนวน 425 คน และใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บข้อมูล เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนต่อ การอาชีวศึกษาของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภู” ผู้วิจัย ดำเนินงานวิจัยตามกรอบแนวความคิด พบว่าบรรลุและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อยืนยัน ความสอดคล้องดังกล่าวและเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจได้กระจ่างขึ้นสามารถสรุปผลได้ ดังต่อไปนี้

1. การรับรู้ของนักเรียนระดับ ปวช. 1 วิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภู ที่มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ของการอาชีวศึกษา

สมมติฐานที่ 1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันมีผลต่อการรับรู้เนื้อหา การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ของนักเรียนระดับ ปวช.1 วิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภู แตกต่างกันไป มีรายละเอียด ดังนี้

แตกต่างกัน การเปรียบเทียบความแตกต่างของการรับรู้เนื้อหาการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ของนักเรียน ระดับ ปวช.1 พบว่า การรับรู้เนื้อหาการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ สำหรับโดยรวมด้านภาพลักษณ์การอาชีวศึกษา ด้านค่าใช้จ่าย ด้านการประกอบอาชีพ และด้านการศึกษาต่อ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน และด้านสถานที่ ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. ผลของการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ของการอาชีวศึกษาที่มีต่อการตัดสินใจในการเลือกเรียนต่อการศึกษาของนักเรียนระดับ ปวช.1 วิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภู

สมมติฐานที่ 2 การรับรู้ต่อสื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกเรียนต่อวิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภู การวิเคราะห์ความสัมพันธ์การรับรู้เนื้อหาการประชาสัมพันธ์ออนไลน์ทุกด้าน มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจในการเลือกเรียนต่อวิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภูมีความสัมพันธ์ในระดับสูง ได้แก่ ด้านการประกอบอาชีพ ด้านค่าใช้จ่าย และด้านภาพลักษณ์การอาชีวศึกษา ตามลำดับ มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน ด้านสถานที่ และด้านการศึกษาต่อ ทุกด้านมีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนต่อการศึกษาของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภู” ผู้วิจัยดำเนินงานวิจัยตามกรอบแนวความคิด พบว่าบรรลุและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อยืนยันความสอดคล้องดังกล่าวและเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจได้กระจ่างขึ้นสามารถอภิปรายผลได้ ดังต่อไปนี้

1. การรับรู้ของนักเรียนระดับ ปวช.1 วิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภูที่มีต่อการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ของการอาชีวศึกษา

นักเรียน ระดับ ปวช.1 เปิดรับข้อมูลการเรียนรู้ต่อการศึกษาผ่านช่องทางเฟสบุ๊กแฟนเพจวิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภู มีความถี่ในการเข้าใช้สื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์ 1-5 ครั้งต่อวัน เปิดรับข้อมูลทางสื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์โดยใช้สมาร์ตโฟน เข้าใช้สื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์ที่บ้าน มีประสบการณ์ในการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1 ปี และเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์เนื่องจากข้อมูลทางสื่อออนไลน์มีความสะดวก/รวดเร็ว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เครือข่ายสังคมออนไลน์ประเภทเฟสบุ๊กเป็นสื่อประเภทหนึ่งที่กำลังได้รับความนิยมในกลุ่มนักเรียน อีกทั้งเฟสบุ๊กมีรูปแบบของกิจกรรมที่หลากหลาย ผู้ใช้สามารถเลือกทำกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านเฟสบุ๊กได้ตามที่ตนเองสนใจ มีการเข้าใช้สื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์ 1-5 ครั้งต่อวัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กิจกรรมต่าง ๆ ที่ปรากฏบนสื่อสังคมออนไลน์โดยเฉพาะเฟสบุ๊กนั้น ผู้ใช้สามารถแสดงความชื่นชอบ มีการสนทนา การแสดงข้อความ และ

ภาพรวมทั้งมีการติดตามอ่านข่าวที่น่าสนใจ ทำให้เฟลิดเฟลิน เปิดรับข้อมูลทางสื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์ โดยใช้สมาร์ทโฟน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในปัจจุบันได้มีการพัฒนาให้โทรศัพท์มือถือสามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ซึ่งเรารู้จักกันในชื่อ สมาร์ทโฟน ซึ่งเปรียบเสมือนเครื่องคอมพิวเตอร์แบบพกพาที่สามารถใช้ติดต่อสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตได้และเมื่อโทรศัพท์มือถือสามารถใช้เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้จึงทำให้ทุกวันนี้เห็นผู้คนใช้เวลาพกสมาร์ทโฟนส่วนตัวกันตลอดเวลา ใช้สื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์ที่บ้านมีประสบการณ์ในการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1 ปี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะที่บ้านคือ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่สะดวกสบาย ไม่เหมือนกับการเข้าถึงสื่อออนไลน์จากสถานที่อื่น ๆ ที่ผู้ใช้ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของสถานที่ เปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์เนื่องจากข้อมูลทางสื่อออนไลน์มีความสะดวก/รวดเร็ว สอดคล้องกับแนวคิดของ ธิดาพร ชนะชัย (2550) และขวัญฤทัย สายประดิษฐ์ (2551 : 50-51) กล่าวว่า สื่อออนไลน์สามารถให้ข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มเป้าหมายได้หลากหลายกลุ่มเป้าหมาย เผยแพร่ไปยังกลุ่มเป้าหมายจำนวนมากได้ในระยะเวลาพร้อม ๆ กัน

นักเรียน ระดับ ปวช.1 มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการรับรู้เนื้อหาการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยพบว่ามีการรับรู้เนื้อหาการประชาสัมพันธ์ด้านภาพลักษณ์ การอาชีวศึกษามากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการประกอบอาชีพ ด้านการศึกษาต่อ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน ด้านค่าใช้จ่ายและด้านสถานที่ โดยอภิปรายผลแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านภาพลักษณ์การอาชีวศึกษา เป็นการสร้างความเข้าใจอันดีเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนแต่ละสาขาวิชาชีพ การส่งเสริมการสร้างผลงานของผู้เรียนให้สังคมได้รับรู้เพื่อการยอมรับและความศรัทธาต่อสถานศึกษา ซึ่งนักเรียนให้ความสำคัญต่อการเลือกเรียนต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพของวิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภู โดยเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่นักเรียนให้ความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ วิทยาลัย/สาขาวิชาเป็น ที่ยอมรับและมีชื่อเสียงในระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับชาติ รองลงมา คือ รางวัลจากผลงาน ด้านวิชาการ การประกวดสิ่งประดิษฐ์ การแข่งขันทักษะพื้นฐาน และทักษะวิชาชีพ และความภาคภูมิใจในการเป็นนักเรียนอาชีวศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ เจริญขวัญ ด้านพัฒนานุรักษ์ และคณะ (2565) ได้ศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อสายอาชีพ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม พบว่า ด้านภาพลักษณ์ของสถานศึกษาคือวิทยาลัยมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับของสังคม วิทยาลัยมีความเก่าแก่มีประสิทธิภาพ และมีการเรียนการสอนที่ดีได้มาตรฐาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของนลินรัตน์ อ่ำช้าง (2564 : 122-124) ได้ศึกษาการรับรู้ข่าวสารประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์กับภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยบูรพาในมุมมองนิสิต พบว่า นิสิตที่จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเป็นที่ยอมรับของตลาดงานและสังคมมหาวิทยาลัยมีความพร้อมทางด้านสื่อการเรียนการสอน วัสดุอุปกรณ์ และ

เทคโนโลยีสารสนเทศ ข้อมูลข่าวสารที่เผยแพร่มีความชัดเจน และเป็นมหาวิทยาลัยที่มีระบบบริหารจัดการที่ดี

ด้านการประกอบอาชีพ ตลาดแรงงานมีความต้องการกำลังคนสายอาชีพ เนื่องจากสายอาชีพเป็นระบบการศึกษาที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงเน้นการฝึกทักษะวิชาชีพหลากหลายสาขา เป็นที่ยอมรับของสถานประกอบการ ซึ่งนักเรียนให้ความสำคัญต่อการเลือกเรียนต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพของวิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภู โดยเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่นักเรียนให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรก ได้แก่ ฝึกงานทวิภาคีมีรายได้ระหว่างเรียน รองลงมาคือ เห็นแนวทางในการประกอบอาชีพในอนาคต และจบแล้วมีงานทำแน่นอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กอบเกียรติ ยังเจริญ (2563 : 112-115) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมความต้องการเลือกเข้าศึกษาต่อในวิทยาลัยการอาชีพไชยาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า ปัจจัยที่ทำให้นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมีความต้องการเพื่อประกอบการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อมากที่สุดคือเมื่อสำเร็จการศึกษาสามารถประกอบอาชีพอิสระ สามารถหารายได้ระหว่างเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนวรรณ สอ้าง และ ธนภพ โสทรโยม (2561 : 121-126) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเลือกเรียนประเภทวิชาคหกรรมในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงของผู้เรียนวิทยาลัยอาชีวศึกษาสิงห์บุรี พบว่า ผู้เรียนให้ความสำคัญต่อการเลือกเรียนประเภทวิชาคหกรรมเนื่องจากเป็นวิชาชีพที่สามารถประกอบอาชีพส่วนตัวได้ เป็นวิชาชีพที่เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน และเป็นวิชาชีพที่มีรายได้สูง

ด้านการศึกษาต่อ ตามที่พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 มาตรา 9 ให้จัดตามหลักสูตรที่คณะกรรมการการอาชีวศึกษากำหนด ดังนี้ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ มาตรา 13 สถานศึกษาอาชีวศึกษาสามารถรวมกันเป็นสถาบันได้ โดยวิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภูเป็นสถานศึกษาในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ซึ่งนักเรียนให้ความสำคัญต่อการเลือกเรียนต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพของวิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภู โดยเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากนักเรียนมีความคาดหวังว่าจะศึกษาต่อในระดับ ปวส. และปริญญาตรี ต่อไป และเห็นแนวทางการศึกษาต่อ เป็นความภาคภูมิใจของนักเรียนและครอบครัวในการสนับสนุนการศึกษาตั้งแต่ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ (ทล.บ.) สอดคล้องกับคู่มือนักศึกษา วิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภู (2566) ได้สรุปรายละเอียดการจัดการเรียนการสอนในสายอาชีพเมื่อผู้เรียนสำเร็จการศึกษาแล้วสามารถศึกษาต่อ (Further Study) หรือประกอบอาชีพได้ตามสาขาวิชาชีพที่ได้ศึกษามา

ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเปรียบ เสมือนเข็มทิศ ในการผลิตผู้เรียนให้มีศักยภาพ ดังนั้นสถานศึกษาจะต้องจัดทำหลักสูตรจากมวลประสบการณ์ในสาขา วิชาชีพนั้น ๆ และจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งนักเรียนให้ความสำคัญต่อ การเลือกเรียนต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพของวิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภู โดยเฉลี่ยรวมอยู่ใน ระดับมาก ได้แก่ เนื้อหาและรายวิชาของหลักสูตร และรูปแบบและวิธีการจัดการเรียนการสอนวิทยาลัย เปิดสอนหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ทั้งหมด 10 สาขาวิชา โดยหลักสูตรการเรียน การสอนมีความหลากหลายตามบริบทของสถานประกอบการและตามความสนใจของนักเรียน สอดคล้อง กับงานวิจัยของ พัทธณี เพชรอร่าม และคณะ (2561 : 24-34) ได้ศึกษาปัจจัยการบริหารสถานศึกษา ภาพลักษณ์สถานศึกษาและการตัดสินใจศึกษาต่อในสถานศึกษาสายอาชีพ พบว่า ปัจจัยด้านหลักสูตร การเรียนการสอนเป็นข้อมูลที่ต้องนำเสนอเพื่อสร้างการรับรู้ให้กับผู้เรียน และผู้เรียนจะเลือกศึกษาต่อ ในสถาบันการศึกษาที่มีภาพลักษณ์ดี มีชื่อเสียงดีมีระบบการสื่อสารดี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐจิตติ บุญทรง และ ประภัสสร สมสถาน (2565 : 178-179) ได้ศึกษาปัจจัยในการตัดสินใจศึกษาต่อ อาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยการอาชีพศรีสำโรง พบว่า ปัจจัยด้านหลักสูตร มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อ เนื่องจากวิทยาลัยการอาชีพศรีสำโรง เปิดหลักสูตร อาชีวศึกษาระบบทวิภาคีอย่างหลากหลาย ระบบทวิภาคีเกิดจากข้อตกลงของสถานศึกษากับสถานประกอบการ สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของนักเรียนจึงทำให้การตัดสินใจศึกษาต่ออาชีวศึกษาระบบ ทวิภาคี

ด้านค่าใช้จ่าย คือความคุ้มค่าในการเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะและความสามารถ ตามเป้าหมายของหลักสูตร เช่น ค่าลงทะเบียนเรียน ค่าธรรมเนียม ค่าอุปกรณ์การเรียน รวมทั้งค่าใช้จ่าย ส่วนตัว ซึ่งนักเรียนให้ความสำคัญต่อการเลือกเรียนต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพของวิทยาลัยเทคนิค หนองบัวลำภู โดยเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่นักเรียนให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรก ได้แก่ ค่าใช้จ่ายของหลักสูตร รองลงมาคือ สวัสดิการ และทุนการศึกษาอื่นๆ สอดคล้องกับคู่มือนักศึกษา วิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภู (2566) ได้สรุปรายละเอียดการจัดการเรียนการสอนในสายอาชีพ เมื่อผู้เรียน สำเร็จการศึกษาแล้วสามารถศึกษาต่อ (Further Study) หรือประกอบอาชีพได้ตามสาขาวิชาชีพที่ได้ ศึกษา

ด้านสถานที่เป็นองค์ประกอบสำคัญเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการให้บริการ ซึ่งนักเรียนให้ ความสำคัญต่อการเลือกเรียนต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพของวิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภู โดยเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่นักเรียนให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรก ได้แก่ เครื่องมือ ห้องปฏิบัติการ และโรงฝึกงานที่ทันสมัย รองลงมาคือ ความพร้อมของโรงฝึกงาน และ ความพร้อมของห้องปฏิบัติการ

สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนวรรณ สอ้าง และ ธนภพ โสตรโยม (2561 : 121-126) ได้ศึกษาปัจจัยที่มี ความสัมพันธ์ต่อการเลือกเรียนประเภทวิชาคหกรรมในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงของผู้เรียนวิทยาลัยอาชีวศึกษาสิงห์บุรี ด้านสภาพแวดล้อมของวิทยาลัย พบว่า บริเวณสถานที่ภายในสถานศึกษา อาคาร ห้องเรียนมีความสะอาด เรียบร้อยเป็นสัดส่วน ถูกสุขลักษณะ สถานศึกษา มีบรรยากาศแห่งความอบอุ่นปลอดภัยและสถานศึกษามีอุปกรณ์การเรียน การสอนและการปฏิบัติอย่างเพียงพอ

2. ผลของการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ของการอาชีวศึกษาที่มีต่อการตัดสินใจ ในการเลือกเรียนต่อการอาชีวศึกษาของนักเรียนระดับ ปวช.1 วิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภู

นักเรียน ระดับ ปวช.1 มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกเรียนต่อการอาชีวศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยพบว่า สื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์ มีผลในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อ มากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของ จิตาพร ชนะชัย (2550) และ ขวัญฤทัย สายประดิษฐ์ (2551 : 50-51) กล่าวว่า สื่อออนไลน์สามารถให้ข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มเป้าหมายได้หลากหลายกลุ่ม เป้าหมาย เผยแพร่ไปยังกลุ่มเป้าหมายจำนวนมากได้ในระยะเวลาพร้อม ๆ กันและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ได้ทั่วประเทศและทั่วโลก รองลงมาคือ การประชาสัมพันธ์เนื้อหาผ่านแฟนเพจวิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภู มีผลในการตัดสินใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญฐวัฒน์ พระงาม (2562 : 56-65) ได้ศึกษาอิทธิพล สื่อประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อของนักเรียนในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ พบว่า สื่อประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อ ด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ คือ ช่องทางที่สะดวกในการสื่อสาร ข้อมูล และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กอบเกียรติ ยังเจริญ (2563 : 112-115) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทาง ประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมความต้องการเลือกเข้าศึกษาต่อในวิทยาลัยการอาชีพไชยาของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า การรับรู้ข้อมูลการประชาสัมพันธ์ส่วนใหญ่รู้จักและรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับ วิทยาลัยจากเฟซบุ๊กมากที่สุด เนื้อหาการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ มีผลในการตัดสินใจ และการประชาสัมพันธ์เนื้อหาผ่านเว็บไซต์วิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภู มีผลในการตัดสินใจ สอดคล้องกับ แนวคิดของ George, R.T. (1949 : 35) กล่าวว่า การตัดสินใจมีกระบวนการที่เริ่มจากการนิยามปัญหา การค้นหา ข้อมูลข่าวสารในสภาวะแวดล้อมที่ทำให้ต้องมีการตัดสินใจ ต่อจากนั้นเป็นกระบวนการวิเคราะห์ สถานการณ์ แะแนวทางต่างๆ ที่จะนำไปปฏิบัติในการออกแบบการตัดสินใจ และกระบวนการสุดท้าย คือ เลือกทางที่เหมาะสม (Choice Activity) หลังจากการวิเคราะห์ทางเลือกที่มีอยู่ทั้งหมดเพื่อเป็นการ ตัดสินใจและสามารถนำไปใช้ปฏิบัติในสถานการณ์ได้จริง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ บารมี โคนบาง (2561 : 67-87) ได้ศึกษาพฤติกรรมในการเปิดรับการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการกับการเปิดรับสื่อ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักศึกษาที่เข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยนอร์ท กรุงเทพ พบว่า ความคิดเป็น เกี่ยวกับการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อ โดยลำดับความคิดเห็น 3 ลำดับแรก ด้านการประเมินทางเลือก คือ

มีการศึกษาข้อมูลของมหาวิทยาลัยแห่งอื่นเพื่อเปรียบเทียบก่อนการตัดสินใจเข้าศึกษา ด้านการแสวงหาความรู้ คือ การสอบถามข้อมูลจากผู้ที่เคยศึกษาหรือกำลังศึกษาอยู่เพื่อตัดสินใจ และด้านรับรู้ความต้องการ คือ รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากเพื่อน ญาติ รุ่นพี่ หรือคนรู้จักที่เรียนอยู่จึงทำการตัดสินใจ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการศึกษาไปใช้

1.1 งานประชาสัมพันธ์ควรให้ความสำคัญกับเนื้อหาการประชาสัมพันธ์ด้านภาพลักษณ์วิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภูที่ได้รับรางวัลจากผลงานด้านวิชาการ การประกวดสิ่งประดิษฐ์ การแข่งขันทักษะพื้นฐาน และทักษะวิชาชีพ เป็นที่ยอมรับและมีชื่อเสียงในระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับชาติ

1.2 งานประชาสัมพันธ์ควรให้ความสำคัญกับเนื้อหาการประชาสัมพันธ์ด้านสถานที่เพื่อสร้างการรับรู้ด้วยสื่อชนิดต่างๆ อาทิเช่น สื่อวิดีโอสั้น (Reels) ที่เผยแพร่ในเฟสบุ๊กแฟนเพจวิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภูเพื่อประสิทธิภาพสูงสุดในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย

1.3 งานประชาสัมพันธ์ควรให้ความสำคัญกับการปรับปรุงเนื้อหาข่าวสารต่าง ๆ จากเว็บไซต์วิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภู ให้มีความทันสมัยสามารถใช้งานผ่านสมาร์ตโฟนได้อย่างสะดวกรวดเร็ว

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาคั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษากลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อประเภทอื่น ๆ อาทิเช่น สื่อบุคคลที่เป็นศิษย์ที่ประสบความสำเร็จ สื่ออินโฟกราฟิก (Infographics) ที่มีการออกแบบที่สวยงามเพื่อสร้างการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร อีกทั้งสามารถเผยแพร่ข่าวสารด้วยการแชร์ลิงค์ได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว

2.2 ควรศึกษากลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการเพื่อการประชาสัมพันธ์ออนไลน์ ทำให้มีโอกาสนำส่งผลต่อการตัดสินใจของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ควรศึกษากลุ่มเป้าหมายในเชิงลึกมากขึ้นโดยอาจจะเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

- กอบเกียรติ ยังเจริญ. (2563). การพัฒนาแนวทางประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมความต้องการเลือก
เข้าศึกษาต่อในวิทยาลัยการอาชีพไชยา ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. (การค้นคว้า
อิสระ). สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ขวัญฤทัย สายประดิษฐ์. (2551). บทบาทนักประชาสัมพันธ์กับการประชาสัมพันธ์ในสื่อใหม่ ตอนที่ 1.
วารสารพัฒนาเทคนิคศึกษา, 20(65), 42-51.
- เจริญขวัญ ด่านพัฒนานุรักษ์, สุกัญญา รุจิเมธธาส และ หยกแก้ว กมลวรเดช. (2565). การวิเคราะห์
องค์ประกอบการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อสายอาชีพระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพวิทยาลัยเทคโนโลยี
อุตรดิตถ์. *Journal of Modern Learning Development*, 7(7), 297-307.

- ณัฐวัฒน์ พระงาม. (2562). อิทธิพลสื่อประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อของนักเรียนในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ. *วารสารหาดใหญ่วิชาการ*, 17(1), 50-65.
- ณัฐจิติ บุญทรง และ ประภัสสร สมสถาน. (2565). การศึกษาปัจจัยในการตัดสินใจศึกษาต่ออาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยการอาชีพศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร วิทยาเขตแพร่*, 8(2), 170-179.
- ธนวรรณ สอ้าง และ ธนภพ โสทรโยม. (2561). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเลือกเรียน ประเภทวิชา คหกรรมในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพและระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงของผู้เรียน วิทยาลัยอาชีวศึกษาสิงห์บุรี. *วารสารพัฒนาเทคนิคศึกษา*, 31(108), 119-127.
- ธิดาพร ชนะชัย. (2550). สื่อใหม่. สืบค้นเมื่อ 16 เมษายน 2566, จาก http://athithandesign.blogspot.com/p/blog-page_70.html.
- นลินรัตน์ อ้าช้าง. (2564). การรับรู้ข่าวสารประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์กับภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยบูรพาในมุมมองของนิสิต. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บารมี โจนบาง. (2561). พฤติกรรมการเปิดรับการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการกับการเปิดรับสื่อที่ส่งต่อการตัดสินใจของนักศึกษาที่เข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ. (วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- พัชณี เพชรอาวุธ, สิริธร สิ้นจินดาวงศ์ และ วีระ สุภากิจ. (2561). ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาพลักษณ์สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 5(1), 24-34.
- พิชิต วิจิตรบุญรักษ์. (2553). สื่อสังคมออนไลน์ : สื่อแห่งอนาคต. *วารสารนักษิร มหาวิทยาลัยกรุงเทพ*, 3(2), 99-103.
- วิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภู. (2566). คู่มือนักศึกษา ปีการศึกษา 2566. หนองบัวลำภู: งานประชาสัมพันธ์ วิทยาลัยเทคนิคหนองบัวลำภู.
- วิรัช ลภีรัตนกุล. (2546). การประชาสัมพันธ์. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศลักษณ์ บุญรักษ์. (2565). รูปแบบการบริหารการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ของโรงเรียนอนุบาลเอกชนในกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2566). สถานศึกษาในสังกัด สอศ. สืบค้นเมื่อ 26 เมษายน 2566, จาก <https://www.vec.go.th/>
- George, R.T., (1949). *Consumer Behavior*. Chicago: University of Chicago Press.

ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้
ของผู้เรียนรายวิชารัฐธรรมนูญและสถาบันทางการเมือง
ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
The 21st Century Learning Skills Influencing Academic Achievement of Students
on the Constitutional and Political Institutions Course of Mahamakut
Buddhist University students, Srilanchang Campus

วิระยา พิมพ์พันธ์¹, พระครูพิสุทธธรรมาภรณ์²,
เกษม ประพาน³ และ ภัทรพล เสริมทรง⁴
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง^{1,2,3,4}
Wiraya Pimpun¹, Phrakru Phisutthammaphon²,
Kasem Praphan³ and Phattharaphon Sermson⁴
Mahamakut Buddhist University Srilanchang Campus^{1,2,3,4}
Corresponding Author, Email: wiraya3110@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์
การเรียนรู้การสอนรายวิชารัฐธรรมนูญและสถาบันทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏ
ราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยได้แก่นักศึกษารายวิชารัฐธรรมนูญ
และสถาบันทางการเมืองปีการศึกษา 2563 จำนวน 53 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสอบถาม
ประมาณค่า วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลักสูตร
สถาบันรัฐธรรมนูญและการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศรีล้านช้าง

* ได้รับบทความ: 10 สิงหาคม 2566; แก้ไขบทความ: 13 ธันวาคม 2566; ตอปรับตีพิมพ์: 25 ธันวาคม 2566

พบว่ามี 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ คือ นักศึกษาสามารถวิเคราะห์ปัญหาจากข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ 4.05 รองลงมา คือ นักศึกษาสามารถวิเคราะห์ปัญหาจากข้อมูลหลักฐานเพื่อการตัดสินใจโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับ 3.61 2) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในศตวรรษที่ 21 ที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ มากที่สุดคือการกำหนดขอบเขตของข้อมูลที่ต้องการได้ โดยมีค่าเฉลี่ยที่ระดับ 3.88 รองลงมา คือ เลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับ 3.46 3) ด้านความคิดสร้างสรรค์ ที่มีอิทธิพล มากที่สุดคือสามารถนำเสนอเกี่ยวกับสถาบันทางการเมืองที่ดีได้ โดยมีค่าเฉลี่ยที่ระดับ 4.26 รองลงมา คือ สามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนวิชาการรัฐธรรมนูญและสถาบันทางการเมืองมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับ 4.23 4) ด้านการอ่านที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ สามารถอ่านจับใจความรัฐธรรมนูญได้ มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนคือ 4.37 รองลงมา คือ เมื่ออ่านรัฐธรรมนูญแล้วท่านสามารถวิเคราะห์แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตราที่อ่านได้ โดยมีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนอยู่ที่ 4.12 5) ด้านการเขียนที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียนมากที่สุด คือ สามารถรัฐธรรมนูญที่เหมาะสมกับการปกครองในประเทศไทยได้ มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนอยู่ที่ 3.42 รองลงมา คือ สามารถเขียนรัฐธรรมนูญที่ดีตามหลักวิชาการได้ มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนอยู่ที่ 3.35

คำสำคัญ: ทักษะการเรียนรู้, ศตวรรษที่ 21, ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้

Abstract

This research aims to study the 21st century learning skills influencing learners achievement in the Constitutional and Political Institutions Course of Mahamakut Buddhist University students, Srilanchang Campus. The target group of the study was 53 students registered in the Constitutional and Political Institutions Course. The research instrument was an estimation questionnaire. The frequency distribution, percentage, mean, and standard deviation were as research statistics.

Research findings were as follows:

The 21st Century Learning Skills Influencing Learners Achievement in the Constitutional and Political Institutions Course of Mahamakut Buddhist University students, Srilanchang Campus were composed of 5 aspects as follows; 1) Analytical thinking skills aspect was found that the highest level was students can analyze problems from the data for decision making (4.05), followed by students can analyze problems from evidence

for decision-making (3.6).2) Information and communication technology aspect was found that the highest level was students can define the scope of the required information (3.88), followed by students can choose to use media and information technology to access the desired information efficiently and effectively (3.46). 3) Creativity aspect was found that the highest level was students can present about good political institutions (4.26), followed by students can apply the knowledge gained from studying the constitution and political institutions course to daily life (4.23). 4) Reading Skills aspect was found that the highest level was students can be able to read the constitution (4.37), followed by students can analyze and comment on the section read (4.12). 5) Writing Skills aspect was found that the highest level was students can be able to write a constitution suitable for governing Thailand (3.42), followed by Students will be able to write a good constitution based on academic principles.

Keywords: Learning Skills; 21st Century; Learning Achievement

บทนำ

การปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคแห่งความเป็นโลกาภิวัตน์ เกิดความก้าวหน้าในทุกๆมิติอย่างรวดเร็ว สังคมมีความซับซ้อนมากขึ้นส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิต และการประกอบอาชีพ ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงต้องปรับกระบวนการทัศน์เพื่อเตรียมผู้สำเร็จการศึกษาให้มีสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมในปัจจุบัน และพร้อมจะออกไปประกอบอาชีพต่อไป

การจัดการศึกษาตามแนวคิดเดิมที่เน้นการถ่ายทอดความรู้จากครูสู่ศิษย์ เน้นการสอนเนื้อหา จึงไม่สามารถพัฒนาบัณฑิตให้เกิดทักษะที่จำเป็นตามความต้องการของสังคมในปัจจุบันได้ การจัดการเรียนการสอนจึงต้องปรับมาเป็นการเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่ช่วยให้ศิษย์ได้เกิดการเรียนรู้และทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพในสังคมที่มีความซับซ้อนและเป็นพลวัตเป้าหมายหลักของการศึกษาในศตวรรษ 21 จึงไม่ใช่ตัวเนื้อหาหรือสาระความรู้ แต่เป็นการฝึกให้เกิดทักษะ (Skills) ที่จำเป็นและฝึกการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต 1 เป็นกระบวนการที่ยืดหยุ่น สร้างสรรค์ ทำทลาย และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้เพื่อให้เกิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จึงกลายมาเป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการกำหนดยุทธศาสตร์ในการจัดการศึกษา

ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาหลายกลุ่มได้ให้ความหมายของทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และกรอบแนวคิดไว้มากมาย กลุ่มที่สำคัญและมีผู้นำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ กลุ่มเมทิริ (METIRI Group) เน้นเรื่องการจัดลำดับความสำคัญ การวางแผนและการจัดการเพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์

โดยมี 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ความรู้พื้นฐานในยุคดิจิทัล (DigitalAge Literacy) 2) การคิดเชิงนวัตกรรมและสร้างสรรค์(Inventive Thinking) 3) การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Communication) และ 4) การเพิ่มผลผลิตในระดับสูง (High Productivity)

กลุ่มภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st Century Skill) เสนอกรอบความคิดรวบยอดที่ชื่อเรียกว่า “ตัวแบบประกายรุ้ง” (Rainbow Model) ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนที่ 1 ด้านผลลัพธ์ที่เกิดกับผู้เรียน (Student Outcomes) และส่วนที่ 2 ระบบสนับสนุนการศึกษาของศตวรรษที่ 21 เป็นปัจจัยสนับสนุนที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดประสิทธิภาพสูงสุดทางการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

Trilling & Fadel ซึ่งเป็นคณะกรรมการของภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ได้พัฒนาและสร้างกรอบแนวคิดการปรับกระบวนการทัศน์ทางการจัดการศึกษา โดยนำเสนอแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย การเรียนรู้ 3Rs x 7Cs โดย 3Rs คือ Reading (การอ่าน) (W)riting (การเขียน) และ (A) rithmetic (คณิตศาสตร์) ส่วน 7Cs ได้แก่ 1) ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) 2) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) 3) ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนการทัศน์ (Cross-cultural Understanding) 4) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) 5) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information, and Media Literacy) 6) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) 7) ทักษะด้านอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills)

ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ได้กลายเป็นยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญที่หลายฝ่ายร่วมกันวิจัยเพื่อสร้างรูปแบบและนำเสนอแนวปฏิบัติต่อการเสริมสร้างประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งประเทศไทย

นโยบายของชาติ ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนที่ยั่งยืน และพัฒนา “ทักษะ” (Skill) หรือ ความชำนาญในการปฏิบัติมากกว่าเนื้อหาตามตำรา ควรมีทักษะที่ คลอบคลุม 3 กลุ่มได้แก่ ทักษะพื้นฐาน คือ ทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น อ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น ทักษะการทำงาน คือ ทักษะพื้นฐานในการทำงานของทุกอาชีพ ได้แก่ เทคโนโลยีสารสนเทศ การคิดวิเคราะห์การคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม และการสื่อสารและทักษะเฉพาะอาชีพ คือทักษะเบื้องต้นของอาชีพที่สนใจ ตลอดจน ทักษะการดำรงชีวิตสมัยใหม่ 8 ในการพัฒนานักจิตวิทยาบาลของสถาบัน

สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยได้ยึดตามแนวที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2549 รวมทั้งกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2552 ที่คณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนดไว้ โดยคุณภาพของบัณฑิตทุกระดับคุณวุฒิ

และสาขา/สาขาวิชาต่าง ๆ ต้องเป็นไปตาม มาตรฐานผลการเรียนรู้ที่คณะกรรมการการอุดมศึกษา กำหนดและต้องครอบคลุมอย่างน้อย 5 ด้าน คือ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะทางปัญญา 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และ 5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนได้มีการประเมินบัณฑิตตามกรอบ มาตรฐานคุณวุฒิดังกล่าว เมื่อวิเคราะห์มาตรฐานผลการเรียนรู้และทักษะศตวรรษที่ 21 จะเห็นว่ามีหลาย ประเด็นที่มีความคล้ายคลึงกัน เช่น ด้านทักษะทางปัญญากับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิด สร้างสรรค์ ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ กับทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข กับทักษะทางคณิตศาสตร์ เป็นต้น แต่มาตรฐานผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติจะเน้นที่ตัวผลลัพธ์ แต่ทักษะตามกรอบของ Trilling & Fadel จะเน้นทักษะที่เป็นการเรียนรู้ซึ่งมีความจำเป็นทั้งในการดำเนิน ชีวิตและปฏิบัติงานผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนมากได้กล่าวถึงความสำคัญของทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ว่ามีความ จำเป็นที่สถาบันอุดมศึกษาจะต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นในบัณฑิตยุคปัจจุบันและหลายสถาบันได้มีการ พัฒนาการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดทักษะดังกล่าว แต่จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าการศึกษา ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 นั้นมีการศึกษาตามความสนใจเพียงบางด้าน ไม่พบการศึกษาที่ครบถ้วน ตามกรอบ 3Rs X 7Cs ตัวอย่างเช่นงานวิจัยเรื่อง “New Skills for a New Age: Preparing Nurses for the 21st Century” ของ Gatzke และ Ransom ที่พัฒนานักศึกษาให้มีสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับอนาคต ตามกรอบแนวคิดศตวรรษที่ 21 โดยเน้นกระบวนการเรียนที่ฝึกทักษะด้าน การคิดวิจารณญาณและ พบว่าผลเป็นที่พึงพอใจคณะผู้วิจัยซึ่งรับผิดชอบการจัดการศึกษาตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องปฏิรูป การเรียนการสอนให้สามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียนรายวิชา รัฐธรรมนูญและสถาบันทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยวิทยาเขตศรีล้านช้าง โดยเริ่มตั้งแต่ การศึกษาทักษะของนักศึกษาและบริบทในการจัดการเรียนการสอนของวิทยาเขตในปัจจุบัน แล้วนำมา สร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของ Trilling & Fadel เพื่อนำมาวิเคราะห์ ให้ทราบสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และใช้เป็นข้อมูลนำเข้าในการกำหนดรูปแบบการเรียนการสอน ที่จะส่งเสริมและพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาอย่างเป็นระบบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนการสอนรายวิชา รัฐธรรมนูญและสถาบันทางการเมืองของ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนของวิชา รัฐธรรมนูญและสถาบันทางการเมืองของ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

วิธีดำเนินการวิจัย

ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียนรายวิชารัฐธรรมนูญและสถาบันทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้างเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ วิธีดำเนินการวิจัย ได้แก่ 1) การสร้างเครื่องมือ 2) การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล 4) การวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยได้แก่นักศึกษารายวิชารัฐธรรมนูญและสถาบันทางการเมือง ปีการศึกษา 2563 จำนวน 53 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสอบถามประมาณค่า วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป

นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลจำนวน 53 รูป/คน ในจำนวนนี้ นักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 54.72 มีอายุต่ำกว่า 20 ปีจำนวน 24 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 45.28 และเป็นนักศึกษาภาคพิเศษจำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 52.83

2. ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียนรายวิชารัฐธรรมนูญและสถาบันทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียนรายวิชารัฐธรรมนูญและสถาบันทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง คือ นักศึกษาสามารถวิเคราะห์ปัญหาจากข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ 4.05 รองลงมา คือ นักศึกษาสามารถวิเคราะห์ปัญหาจากข้อมูลหลักฐานเพื่อการตัดสินใจโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับ 3.61 และนักศึกษามารถคิดอย่างมีเหตุผล มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนอยู่ที่ 3.42 เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในศตวรรษที่ 21 ที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียนรายวิชารัฐธรรมนูญและสถาบันทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง มากที่สุด คือ การกำหนดขอบเขตของข้อมูลที่ต้องการได้ โดยมีค่าเฉลี่ยที่ระดับ 3.88 รองลงมา คือ เลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับ 3.46 ความคิดสร้างสรรค์ในศตวรรษที่ 21 ที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียนรายวิชารัฐธรรมนูญและสถาบันทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง มากที่สุดคือสามารถนำเสนอเกี่ยวกับสถาบันทางการเมืองที่ดีได้ โดยมีค่าเฉลี่ยที่ระดับ 4.26 รองลงมา คือ สามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนวิชารัฐธรรมนูญและสถาบันทางการเมืองมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับ 4.23 และสามารถพึงเนื้อหารัฐธรรมนูญได้อย่างเข้าใจ มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนอยู่ที่

4.23 การอ่านที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียนรายวิชารัฐธรรมนูญและสถาบันทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง มากที่สุด คือ สามารถอ่านจับใจความรัฐธรรมนูญได้ มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนคือ 4.37 รองลงมา คือ เมื่ออ่านรัฐธรรมนูญแล้วท่านสามารถวิเคราะห์แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตราที่อ่านได้ โดยมีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนอยู่ที่ 4.12 การเขียนมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียนรายวิชารัฐธรรมนูญและสถาบันทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง มากที่สุด คือ สามารถรัฐธรรมนูญที่เหมาะสมกับการปกครองในประเทศไทยได้ มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนอยู่ที่ 3.42 รองลงมา คือ สามารถเขียนรัฐธรรมนูญที่ดีตามหลักวิชาการได้ มีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนอยู่ที่ 3.35

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมพบว่า ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียนรายวิชารัฐธรรมนูญและสถาบันทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง มากที่สุด คือ ทักษะในด้านความคิดสร้างสรรค์ ค่าเฉลี่ยระดับคะแนนอยู่ที่ 4.15 รองลงมา คือ ด้านการอ่าน ค่าเฉลี่ยระดับคะแนนอยู่ที่ 3.97

อภิปรายผลการวิจัย

1. ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียนอยู่ในระดับดี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกมลรัตน์ เทอร์เนอร์ และคณะ (2558) ที่พบว่า ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยรวมของนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับดีเช่นเดียวกัน ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนของทางมหาวิทยาลัยได้มุ่งเน้นให้นักศึกษาได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ ทำให้นักศึกษามีการบูรณาการความรู้ คิดวิเคราะห์ อยู่ตลอดเวลาและการคิดวิเคราะห์ที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ คือนักศึกษาสามารถวิเคราะห์ปัญหาจากข้อมูลเพื่อการตัดสินใจได้เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักศึกษาสามารถวิเคราะห์ปัญหาจากข้อมูลหลักฐานเพื่อการตัดสินใจและนักศึกษามีเหตุผลตลอดจนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารรวมถึงมีการกำหนดขอบเขตของข้อมูลที่ต้องการได้ในระดับดีและยังสามารถเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่วนในด้านความคิดสร้างสรรค์นักศึกษานำเสนอเกี่ยวกับสถาบันทางการเมืองที่ดีได้ สามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างสร้างสรรค์ และสามารถฟังและอ่านเนื้อหารัฐธรรมนูญได้อย่างเข้าใจในระดับดีโดยสามารถอ่านจับใจความรัฐธรรมนูญและสามารถวิเคราะห์แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตราที่อ่านได้ และสุดท้ายทักษะในด้านการเขียนสามารถเขียนรัฐธรรมนูญที่เหมาะสมกับการปกครองในประเทศไทยและเป็นไปตามหลักการทางวิชาการได้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวม พบว่า ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียนรายวิชารัฐธรรมนูญและสถาบันทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาเขตศรีสัชนาลัย มากที่สุดคือทักษะในด้านความคิดสร้างสรรค์ รองลงมา คือ ด้านการอ่าน การที่นักศึกษาสามารถที่จะคิดและวิเคราะห์ได้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่นักศึกษาสามารถอ่านและจับใจความของรัฐธรรมนูญได้ส่งผลให้นักศึกษาสามารถทำข้อสอบได้ตามเกณฑ์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 มหาวิทยาลัยควรมีการพิจารณาเรื่องการเปิดหลักสูตรที่ตรงกับความต้องการในตลาด เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันกับสถาบันอื่น

1.2 มหาวิทยาลัยควรพิจารณาเรื่องการอำนวยความสะดวกให้นักศึกษาไม่ว่าจะเป็นในส่วนของการบริการ ควรมีการจัดอบรมแก่เจ้าหน้าที่เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ได้ตรงกับหน้าที่รับผิดชอบของตนเองและสามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 ควรพิจารณาเรื่องการจัดสร้างหอพักเพื่อรองรับนักศึกษาที่อยู่ไกล เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสในการตัดสินใจเลือกเรียนที่มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาเขตศรีสัชนาลัย

1.4 ควรมีการพิจารณาเรื่องวิทยุของอาจารย์ที่จะมาบรรยาย หากสามารถมีอาจารย์ที่วัยไม่ห่างกับนักศึกษามากจนเกินไปอาจทำให้สามารถที่จะเข้าใจนักศึกษาได้เพิ่มมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

2.1 มหาวิทยาลัยควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี โดยการออกแนะแนวการศึกษาต่อหลักสูตรที่ทางมหาวิทยาลัยเปิดทำการเรียนการสอนตามโรงเรียนต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง นอกจากการประชาสัมพันธ์ทางสิ่งพิมพ์แล้ว ควรมีการประชาสัมพันธ์ทางวิทยุ โทรทัศน์ สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้บุคคลได้รู้จักมากยิ่งขึ้น ซึ่งอาจทำให้มีนักเรียนตัดสินใจที่จะเข้ามาศึกษาต่อมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

2.2 เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ ต้องอำนวยความสะดวกแก่นักศึกษาเพื่อเพิ่มความประทับใจในมหาวิทยาลัยให้มากยิ่งขึ้น การที่นักศึกษาไม่ได้รับการปฏิบัติเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกในเรื่องที่เป็นความรับผิดชอบของทางมหาวิทยาลัย อาจส่งผลต่อภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยได้

2.3 ควรจัดให้มีอาจารย์ที่ปรึกษาปัญหาพิเศษเป็นอาจารย์ประจำมากกว่านี้ เพราะจะทำให้นักศึกษาสะดวกในการติดต่อและอาจารย์มีเวลาให้กับนักศึกษามากขึ้น

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา

เอกสารอ้างอิง

พิสนุ พองศรี. (2549). วิจัยทางการศึกษา “แนวคิด ทฤษฎี”. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เทียมฝ่ายการพิมพ์.

การบริหารเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2
Strategic Management Affecting Learning Organizations
of School Under Nongkhai Primary Educational
Service Area Office 2

ชนะ สุทธิประภา¹ และ สิทธีชัย สอนสุภี²

มหาวิทยาลัยขอนแก่น^{1,2}

Chana Sutthiprapa¹ and Sittichai Sonsopee²

Khon Kaen University^{1,2}

Corresponding Author, E-mail: S_Chana@kkumail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการบริหารเชิงกลยุทธ์ 2) ศึกษาระดับองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา และ 3) ศึกษาการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 279 คน โดยได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามซึ่งมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.980 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า

1) การบริหารเชิงกลยุทธ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 โดยภาพรวมมีระดับพฤติกรรมของผู้บริหาร อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การควบคุมกลยุทธ์ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม

* ได้รับบทความ: 2 มิถุนายน 2566; แก้ไขบทความ: 24 ธันวาคม 2566; ตอปรับตีพิมพ์: 25 ธันวาคม 2566

2) องค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การคิดเชิงระบบ

3) การบริหารเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 พบว่ามี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การควบคุมกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ การกำหนดกลยุทธ์ และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.729 มีค่าสัมประสิทธิ์อำนาจพยากรณ์องค์กรแห่งการเรียนรู้ ร้อยละ 53.2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถสร้างสมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ และคะแนนมาตรฐาน
คำสำคัญ: การบริหารเชิงกลยุทธ์; องค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The purposes of this research were as follows: 1) to study the level of strategic management, 2) to study learning organization of school , and 3) to study the strategic management affecting learning organization of school under Nong Khai Primary Educational Service Area Office 2. The research samples consisted of two hundred and seventy-nine school administrators and teachers. which were selected by using stratified random sampling. The instruments used for this research was a questionnaire which the reliability of the questionnaire was at 0.980. The data analysis was performed by mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis.

The results of the research were as follows:

1) The level of strategic management among school administrators under Nong Khai Primary Educational Service Area Office 2 was at a high level as a whole. Considering each aspect, it was found that the aspect with the highest average was the Strategic Control and the lowest average was the Environment Analysis

2) The level of learning organization of school, the average was at a high level as a whole. Considering each aspect, it was found that the Professional Learning Community has the highest average and the lowest was Systems Thinking.

3) The strategic management affecting learning organization of school under Nong Khai Primary Educational Service Area Office 2. It was found that there were 4 components: Strategic Control, Strategic Implementation, Strategic Formulation and Environment Analysis. The multiple correlation coefficient was 0.729. The Learning Organizations predictive coefficient was 53.2% and a .05 level of statistical significance. A regression equation could be created in the form of a raw score. and standard scores.

Keywords: Strategic Management; Learning Organization; Administrators

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนา กำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในกระแสการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 การพัฒนาประเทศภายใต้แรงกดดันภายนอกโลกาภิวัตน์และแรงกดดัน ภายในประเทศที่เป็นปัญหาวิกฤตที่ประเทศต้องเผชิญ การบริหารจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาพัฒนาสถานศึกษา ในปัจจุบัน จึงมีความสำคัญที่ต้องเร่งพัฒนาการจัดการศึกษาให้ทันต่อสถานการณ์การแปรผันของโลก ยุคใหม่ สิ่งสำคัญในการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา คือ ระบบการบริหารและการจัดการศึกษา ที่ดี มีคุณภาพ มีมาตรฐาน มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่จะพัฒนาเด็กไทยให้มีคุณภาพ มุ่งเน้น การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาทั้งระบบให้พร้อมรับมือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้ สถานศึกษาดำรงอยู่ได้ในภาวะการเปลี่ยนแปลง (พรชัย เจตมานัน, 2564; สุทธยา อร่ามรัตน์, 2562; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

สถานศึกษาต้องจัดการศึกษาโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การมีเครือข่ายความร่วมมือ การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หรือองค์กรแห่งการเรียนรู้ สถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญยิ่ง โดยผู้ที่มี บทบาทสำคัญคือผู้บริหารสถานศึกษา เพราะจะต้องมีวิธีการและมีแนวทางในการบริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นการแสดงถึงความรู้ความสามารถที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ และสามารถสร้างความเชื่อมั่น ให้แก่บุคลากรในสถานศึกษาอีกด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันจึงต้องตระหนักถึงภาวะเปลี่ยนแปลง ของโลกตลอดเวลา และเน้นการบริหารเชิงกลยุทธ์ โดยมีการวางแผนวิเคราะห์สภาพสถานการณ์บริบท ในโรงเรียนปัจจุบันและผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การกำหนดทิศทางการดำเนินงานของบุคลากร ในสถานศึกษา การควบคุมคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งมีการ ส่งเสริมพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา พัฒนาครูผู้สอน พัฒนาผู้เรียน ให้เข้าใจวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และเป้าประสงค์ของสถานศึกษาร่วมกัน และนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคลากรใน

สถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยส่งเสริมการบริหารความรู้ภายในองค์กรในการพัฒนาตนเองของบุคลากร และการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างบุคลากรในองค์กร การเสริมสร้างแรงบันดาลใจที่จะพัฒนา และขยายความสามารถ ทักษะการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์อย่างสม่ำเสมอ ประกอบกับการใช้เทคโนโลยีเข้ามามีส่วนช่วยทำให้องค์การสามารถเข้าถึงประสบการณ์เรียนรู้และนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน การบริหารเชิงกลยุทธ์จึงเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการใช้รองรับการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเข้มข้นในยุคดิจิทัล (ชัยพลคำ ยะอ่อน, 2562; สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์, 2564; ญัฐพันธ์ เขจรนันท์, 2556)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงสาเหตุ ซึ่งองค์ความรู้และสารสนเทศที่ได้จะเกิดประโยชน์ต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนำไปใช้ปรับปรุง วางแผน กำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ ในการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาและครูส่งเสริมคุณภาพของสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อก่อให้เกิดการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารเชิงกลยุทธ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2
2. เพื่อศึกษาระดับองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2
3. เพื่อศึกษาการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการและขอบเขตการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ปีการศึกษา 2565 ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 103 คน และครู 900 คน รวมประชากรทั้งสิ้น 1,003 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ปีการศึกษา 2565 มีกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ใช้เกณฑ์สำหรับกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970)

ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 279 คน การสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นชั้นในการแบ่ง (Stratified Random Sampling) โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนจากสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 279 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปและสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามพฤติกรรมการบริหารเชิงกลยุทธ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 มีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามการดำเนินงานที่เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ประกอบด้วย มีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Indexs of Item-Objective Congruence : IOC) จากการสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน โดยใช้เกณฑ์พิจารณา คือ ค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป จากนั้นทำการปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้แบบสอบถามมีความสมบูรณ์ที่สุด

การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือโดยนำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงและแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารและครูโรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 จำนวน 30 คน โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะสหวิทยาการมหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3. ผู้วิจัยดำเนินการกำหนดรหัสชุดแบบสอบถามและส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลประมาณ 15 วัน

4. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลและติดตามแบบสอบถามที่ยังไม่ได้รับคืน โดยขอรับแบบสอบถามด้วยตนเอง ซึ่งได้รับแบบสอบถามคืนทั้งหมดจำนวน 279 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 พร้อมนำแบบสอบถามที่ได้รับมาตรวจสอบความถูกต้องและสมบูรณ์ และลงรหัสข้อคำถามเพื่อใช้ในวิเคราะห์ข้อมูลโดยการกรอกข้อมูลในโปรแกรมสำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในแบบสอบถามตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป และสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) โดยนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในแบบสอบถาม ตอนที่ 2 การบริหารเชิงกลยุทธ์ และตอนที่ 3 องค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์การบริหารเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ระดับการบริหารเชิงกลยุทธ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ผลการวิเคราะห์พบว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ($\bar{X} = 4.39$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การควบคุมกลยุทธ์ ($\bar{X} = 4.45$) รองลงมา คือ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และการกำหนดกลยุทธ์ ($\bar{X} = 4.38$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การนำกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.37$)

2. ระดับองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ผลการวิเคราะห์พบว่าองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ($\bar{X} = 4.39$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.45$) รองลงมา การเรียนรู้ร่วมกัน ($\bar{X} = 4.40$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การคิดเชิงระบบ ($\bar{X} = 4.35$)

3. เพื่อศึกษาการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ผลการศึกษพบว่าเมื่อนำตัวแปรต้นการบริหารเชิงกลยุทธ์ เข้าสู่สมการถดถอยแล้วจะได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.729 ($R = 0.729$)

ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่าสัมประสิทธิ์อำนาจพยากรณ์องค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ร้อยละ 53.2 ($R^2 = 0.532$) โดยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 มากที่สุด คือ การนำกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ (X_3) โดยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปแบบของคะแนนมาตรฐาน เท่ากับ 0.316 รองลงมาคือ การควบคุมกลยุทธ์ (X_4) การกำหนดกลยุทธ์ (X_2) และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (X_1) โดยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปแบบของ คะแนนมาตรฐานเท่ากับ 0.226, 0.191 และ 0.162 ตามลำดับ ซึ่งสามารถสร้างสมการถดถอยโดยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ที่อยู่ในรูปแบบคะแนนดิบ (b) และรูปแบบคะแนนมาตรฐาน (B) ดังนี้

สมการในรูปคะแนนดิบ

$$Y = 0.521 + 0.297(X_3) + 0.200(X_4) + 0.220(X_2) + 0.165(X_1)$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$Zy = 0.316(ZX_3) + 0.226(ZX_4) + 0.191(ZX_2) + 0.162(ZX_1)$$

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับการบริหารเชิงกลยุทธ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การควบคุมกลยุทธ์ ทั้งนี้เนื่องมาจากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษา มีการกำกับ ติดตาม และประเมินผล เพื่อให้การขับเคลื่อนนโยบายการดำเนินงานสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งการติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินการกลยุทธ์ประจำปี เพื่อตรวจสอบถึงผลงานที่เกิดขึ้น เปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนด อันที่จะนำไปสู่การทบทวน ปรับปรุงหรือแก้ไข และการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสำนักงานเขตพื้นที่และสถานศึกษาจะต้องจัดทำรายงานประจำปีของตนเอง เพื่อเปิดเผยและแสดงให้เห็นถึงสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสถานศึกษาในแผนปฏิบัติการประจำปี ตรงกับผลการวิจัย สิริندا แจ่มแจ้ง (2560) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญของสถานศึกษาที่ต้องจัดตั้งคณะกรรมการของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการกำกับ ติดตาม และตรวจสอบวัดผลการดำเนินงานของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับกลยุทธ์ของสถานศึกษาอย่างแท้จริง โดยการนำมาตรฐานการดำเนินงานที่กำหนดไว้มาเปรียบเทียบกับผลการปฏิบัติงานที่เป็นจริง แล้วดำเนินการรายงานผลการดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบให้ความเชื่อใจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ และเพื่อนำผลการประเมินมาศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานตามกลยุทธ์ นำมาปรับปรุง แก้ไข ใช้วางแผนสร้างสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

2. ผลการศึกษาระดับองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 พบว่าในภาพรวม มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ส่งเสริมให้สถานศึกษามีการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ท้นต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี อำนวยความสะดวกให้แก่สถานศึกษาในการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ พัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ครูเกิดความรู้สึกรักพอใจได้ภาคภูมิใจ และมีความสุขกับความสำเร็จในงานเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับ ตรงกับผลวิจัยของสุนทรีย์ ธิชากรณ์ (2563) พบว่า สมาชิกในองค์กรมีความกระตือรือร้น มีความสนใจ มีการฝึกฝน มีการใฝ่หาเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลาและมีการพัฒนาทักษะการดำเนินงาน ขยายทักษะของตนเองอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเพิ่มศักยภาพและพัฒนาสมรรถนะและมีประสิทธิภาพการทำงาน

3. ผลการศึกษากาการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.729 ($R = 0.729$) สามารถพยากรณ์องค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ร้อยละ 53.2 ($R^2 = 0.532$)

การบริหารเชิงกลยุทธ์ ด้านการนำกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรในรูปคะแนนมาตรฐาน (B) เท่ากับ 0.316 ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษาที่สอดคล้องกับนโยบายทางการศึกษาของต้นสังกัด ผู้บริหารสถานศึกษา ยังต้องเป็นผู้รับผิดชอบหลัก สร้างความตระหนัก ความเข้าใจที่ถูกต้องแต่ละกลยุทธ์เพื่อที่จะถ่ายทอดให้แก่ครูในสถานศึกษารับรู้และเข้าใจ เพื่อจัดประชุมคณะดำเนินการ สถานศึกษาต้องจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาซึ่งเป็นแผนกหนดทิศทางของสถานศึกษาในระยะกลาง แผนปฏิบัติการประจำปี เป็นแผนระยะสั้น มีการจัดทำปฏิทินการดำเนินงานที่ชัดเจน ดำเนินการจัดทำแผนงานและโครงการที่ตอบสนองแต่ละตัวชี้วัดของกลยุทธ์ กำหนดครูผู้รับผิดชอบของแผนงานหรือโครงการอย่างชัดเจน อีกทั้งครูผู้รับผิดชอบโครงการต้องดำเนินการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้บริหารสถานศึกษาตรวจสอบเป็นระยะ ผู้บริหารสถานศึกษาให้คำปรึกษา คำชี้แนะ แนวทาง และสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ครูในสถานศึกษาในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ Wheelen & Hunger (2012) ที่พบว่า การนำกลยุทธ์ไปใช้ เป็นกระบวนการนำกลยุทธ์และนโยบายไปปฏิบัติ ผู้บริหารระดับสูงทำหน้าที่ทบทวนกลยุทธ์ และวางแผนการใช้กลยุทธ์ ส่วนสมาชิกในองค์กรระดับกลางหรือระดับล่างทำหน้าที่ปฏิบัติตามกลยุทธ์ การเลือกใช้กลยุทธ์ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจในการบริหารจัดการทรัพยากร

การบริหารเชิงกลยุทธ์ ด้านการควบคุมกลยุทธ์ มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรในรูปคะแนนมาตรฐาน (B) เท่ากับ 0.226 ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากปัจจุบัน สำนักงานเขตพื้นที่ดำเนินการ

ตามแผนพัฒนาการศึกษา พุทธศักราช 2562 – 2565 ที่เน้นกรอบและแนวทางในการขับเคลื่อนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ที่ส่งเสริมให้สถานศึกษาในสังกัด ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา ตามกรอบการพัฒนาการศึกษาของสำนักงานเขต แล้วดำเนินการกำกับ ติดตามและประเมินผล การขับเคลื่อนนโยบายของสำนักงานเขตสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในสถานศึกษา สถานศึกษาจะต้องมีการติดตามความก้าวหน้าประจำปี เพื่อเป็นการตรวจสอบความก้าวหน้าของแต่ละตัวชี้วัดในแต่ละกลยุทธ์ของสถานศึกษา เมื่อสิ้นสุดปีงบประมาณดำเนินการประเมินสิ้นปี เป็นการประมวลของแผนปฏิบัติการประจำปี การจัดทำรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา เพื่อเปิดเผยความโปร่งใส สอดคล้องกับกบกรร สมปราชญ์ (2562) ที่พบว่า การควบคุมและการประเมินกลยุทธ์ คือ ขั้นตอนในการประเมินผลการปฏิบัติงานตามสภาพที่เป็นจริงของแต่ละองค์กร การสะท้อนให้เห็นผลการดำเนินการที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ถูกต้องและน่าเชื่อถือ โดยการวัดผลเชิงประเมินและการวัดผลเชิงคุณภาพ นำผลลัพธ์มาเปรียบเทียบกับมาตรฐานแก้ไข ปรับปรุง วางแผนกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

การบริหารเชิงกลยุทธ์ ด้านการกำหนดกลยุทธ์ มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรในรูปคะแนนมาตรฐาน (B) เท่ากับ 0.191 ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก สถานศึกษา เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการประชุม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ วิเคราะห์ความต้องการของชุมชน การกำหนดทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะส่งผลกระทบต่อการศึกษาของสถานศึกษา สถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย เป้าประสงค์ ค่านิยมหลักของสถานศึกษาที่ท้าทาย กำหนดแนวทางพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาและความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับอารยา ศรีสุข (2564) ที่พบว่า การกำหนดทิศทางการของโรงเรียน คือ การวางเป้าหมายของโรงเรียนในอนาคตให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพของผู้เรียน วิธีการดำเนินงานของโรงเรียนที่ชัดเจน สร้างวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายตามบริบทของโรงเรียนโดยคำนึงถึงความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การบริหารเชิงกลยุทธ์ ด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรในรูปคะแนนมาตรฐาน (B) เท่ากับ 0.162 ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินการวิเคราะห์สภาพบริบทของสถานศึกษาทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา สังคมและวัฒนธรรม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ กฎหมายและการเมือง โดยผู้บริหารแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อดำเนินการสำรวจปัจจัยแห่งความสำเร็จ ร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สถานศึกษาสามารถนำผลข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อจัดทำสารสนเทศของสถานศึกษาในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมร่วมกับชุมชน สถานศึกษาสามารถกำหนดและวิเคราะห์จุดแข็งของสถานศึกษา จุดอ่อนของสถานศึกษา โอกาสของสถานศึกษา และอุปสรรคของสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่การกำหนดทิศทางในอนาคตของสถานศึกษา ตรงกับ Wheelen & Hunger (2012)

กล่าวว่า การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม คือ วิธีการติดตามประเมิน และเผยแพร่ข้อมูลจากสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในขององค์กร ให้ผู้บริหารหรือบุคคลสำคัญรับรู้ และสามารถระบุปัจจัยเชิงกลยุทธ์มากำหนดอนาคตขององค์กร โดยใช้วิธีการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและภัยคุกคามที่เป็นปัจจัยเชิงกลยุทธ์สำหรับองค์กรเฉพาะ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการศึกษาพบว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม เฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานโยบายส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียน และชุมชน มีส่วนร่วมในวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกของสถานศึกษา เพื่อนำข้อมูลมากำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย วางแผนและการกำหนดกลยุทธ์ในการปฏิบัติงานร่วมกันของสถานศึกษา

1.2 จากการศึกษาพบว่า องค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ด้านการคิดเชิงระบบ ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้นโรงเรียนควรสนับสนุนให้ครูทุกคนมีโอกาสในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อการเรียนรู้องค์ประกอบของงาน วัตถุประสงค์และเป้าหมายของงานแต่ละชิ้น สถานศึกษาต้องส่งเสริมให้ครูมีการเข้าร่วมอบรมเพื่อพัฒนาการฝึกทักษะการคิดเชิงระบบ เพื่อส่งเสริมครูให้จัดลำดับความสำคัญของงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ครูสามารถปฏิบัติงานที่สลับซับซ้อนได้อย่างเป็นระบบ และสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างถูกวิธีและมีประสิทธิภาพ

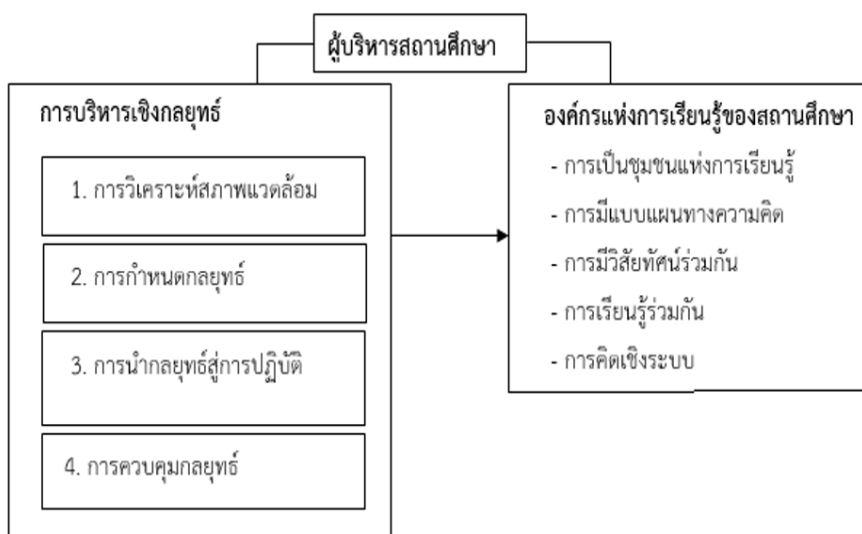
1.3 จากการศึกษาพบว่า ด้านการนำกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐานสูงสุด ดังนั้นสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษาเข้ารับการอบรม ทบทวน และสร้างความเข้าใจเรื่องนโยบายของกระทรวง จุดเน้นต่าง ๆ และนโยบายของสำนักงานเขต เพื่อเป็นแนวปฏิบัติของผู้บริหารในการถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติของสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำองค์ประกอบของการบริหารเชิงกลยุทธ์ ทั้ง 4 ด้าน ที่มีอำนาจการพยากรณ์องค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาไปทำการศึกษาต่อในรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) หรือ การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) เพื่อให้ได้วิธีการนำสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

2.2 ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังเขตพื้นที่การศึกษาอื่นในจังหวัด เพื่อจะได้นำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในภาพรวมของจังหวัด และเป็นการพัฒนาการบริหารเชิงกลยุทธ์ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

กนกอร สมปราษฎ์. (2562). ภาวะผู้นำกับคุณภาพสถานศึกษา. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

จามร แจ่มเกิด. (2563). การศึกษาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.

ชยพลคำ ยะอุ้น. (2562). ยุทธศาสตร์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาใน โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2. วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ, 12(2), 248-260.

ณัฐพันธ์ เขจรนันท์. (2556). การจัดการเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ด ยูชั่น.

- สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. (2564). การบริหารเชิงกลยุทธ์ (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.
- สิรินดา แจ่มแจ้ง. (2560). การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- สุทธยา อร่ามรัตน์ (2562) ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สุนทรีย์ ธิชากรณ์. (2563). แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- อารยา ศรีสุข. (2564). วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- Krejcie, R.V., and Morgan, D.W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and psychological measurement*, 30(3), 607-610.
- Wheelen T L, Hunger J D.(2012). Strategic management and business policy : toward global sustainability. (13th ed.). New York: Prentice Hall.

การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ตามพันธกิจ
โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 10
The Development of a Knowledge Management Model According to the
Mission Wat (Temple), Pracha (People), Rat (State) for the Happiness
Creation project in the Administrative Area of the Sangha Region 10

พระอุดมปัญญาภรณ์ สุนทวฑฒโน¹,
วิทยา ทองดี² และ สมควร นามสีฐาน³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2,3}
Phra Udompunyaporn Sunhawattano¹,
Vittaya Thongdee² and Somkhuan Namseethan³
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus^{1,2,3}
Corresponding Author, E-mail: praudompanyapon2566@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการความรู้ 2) พัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ 3) ทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้ และ 4) ประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ตามพันธกิจโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ พระภิกษุสงฆ์และพุทธศาสนิกชน โดยเลือกแบบเจาะจง จำนวน 150 รูป/คน รูปแบบการวิจัยเป็น R&D การดำเนินการวิจัย 4 ระยะ เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ คู่มือการใช้รูปแบบ แบบประเมินรูปแบบและแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1 สภาพการจัดการความรู้ตามพันธกิจ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 ภาพรวมมีความต้องการจำเป็นในด้านการจัดการความรู้ของโครงการเป็นลำดับแรก

* ได้รับบทความ: 24 กรกฎาคม 2566; แก้ไขบทความ: 19 ธันวาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 26 ธันวาคม 2566

ค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.36 รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดการความเสี่ยงในโครงการ ค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.34 ค่า, ด้านการจัดการสภาพทั่วไปของโครงการ PNI_{modified} เท่ากับ 0.33

2. รูปแบบการจัดการความรู้ตามพันธกิจ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 มีองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ 1) K : KM Knowledge Mission (การจัดการรู้ตามพันธกิจ) 2) S : Sharing (การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกิจกรรม) 3) R : Reflect (สะท้อนผลการจัดการความรู้) 4) U : Utilization (การนำไปใช้ประโยชน์)

3. การประเมินการทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้ตามพันธกิจ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 การพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพของวัดและชุมชนให้สะอาด ร่มรื่น สวยงาม เป็นสถานที่สัปปายะ มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

4. ผลการประเมินคู่มือโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการความรู้ตามพันธกิจ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ; การจัดการความรู้; โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the state of knowledge management according, 2) to develop a model for knowledge management according, 3) to present a knowledge management model according, and 4) to evaluate the experimental use of the management model. Knowledge according to the mission, the Pracharat Temple Creates Happiness Project in the administrative region of the Sangha Region 10. The samples were monks and Buddhists. totaling 150 images/person. by specific selection method The research model is R&D, conducting research in 4 phases. The tools used were the mission-based knowledge management model; pattern manual mission-based knowledge management model assessment form and the satisfaction questionnaire on the use of the knowledge management model according to the mission of the Pracharat Temple Building Suk Project in the Sangha Administration Region 10. The statistics used in the data analysis were mean, standard deviation. and content analysis

The research were as follows

1. Mission-based knowledge management conditions Pracha Rat Sang Suk Temple Project in Ecclesiastical Administrative Region 10 Overall, there is a need for knowledge management of the project first. PNI modified value was 0.36, followed by risk management in the project. PNI modified value was 0.34 value, general condition management of the project PNI modified value was 0.33

2. The knowledge management model according to the mission, the Pracharath Temple Sang Suk project in the 10th Sangha administrative region found that there were 4 components as follows: KMSRU Model consisting of 1) K : KM (Knowledge Mission) (knowledge management according to mission) 2) S : Sharing (exchanging learning through activities) 3) R : Reflect (reflecting knowledge management results) 4) U : Utilization (utilization)

3. Evaluation of the experiment of a mission-based knowledge management model Pracha Rat Building Happiness Temple Project in Buddhist Ecclesiastical Administration Region 10 Development of physical space of temples and communities to be clean, shady, beautiful as a place of sappaya. Have the highest level of practice

4. The overall assessment of the manual was at the highest level, and the results of the assessment of satisfaction with the knowledge management model according to the mission. The Pracharath Sangsuk Temple Project in the Buddhist Clergy Region 10 as a whole is at the highest level.

Keywords: Model Development; Knowledge Management; Pracharat Temple Project Creates Happiness

บทนำ

พระพุทธศาสนา เป็นสถาบันหลักของสังคมไทย เป็นองค์กรที่มีขนาดใหญ่ มีผู้เคารพนับถือทั่วประเทศและทั่วโลก เพราะฉะนั้น การสนองงานพระพุทธศาสนานั้น ผู้ปฏิบัติต้องเป็นผู้มีจิตสาธารณะ (Service Mind) มีความเชื่อมั่นในองค์กรว่าสามารถนำพาชีวิตให้มีสันติสุขได้อย่างแท้จริง (ศรัทธา) มีจิตใจที่เสียสละ (จาคะ) มีความพยายามบากบั่น (วิริยะ) มีความอดทน (ขันติ) และมองเห็นเป้าหมายในการทำงานอย่างชัดเจน (ปัญญา) จึงจะสามารถขับเคลื่อนการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาให้สำเร็จได้ แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา (พระราชนิพนธ์ และคณะ, 2564)

ประกอบด้วยพันธกิจ 6 ด้าน ตามพันธกิจคณะสงฆ์ คือ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านศาสนศึกษา 3) ด้านศึกษาสงเคราะห์ 4) ด้านเผยแผ่ 5) ด้านสาธารณูปการ 6) ด้านสาธารณสงเคราะห์ นอกจากนี้ยังได้เพิ่มภาระงานพิเศษอีก 1 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก เป็นการดำเนินการภายใต้ค่านิยม (Core Value) ที่ว่า “อุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา สู่การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน” สำหรับแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนายังได้กำหนดยุทธศาสตร์ไว้ 4 ด้าน คือ (1) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา (2) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน (3) พัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ และ (4) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย 10 กลยุทธ์ และ 14 ตัวชี้วัด

โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข มีแนวคิดที่ว่า วิถีชีวิตดั้งเดิมของคนไทย มีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นเสาหลักในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพทั้งด้านสุขภาพกายและสุขภาพใจ วัดจึงถือเป็นสถานที่สำคัญต่อวิถีชีวิตคนไทย โดยมีพันธกิจของโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข คือ 1) การพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพของวัดและชุมชนให้สะอาด ร่มรื่น สวยงามเป็นสถานที่สัปปายะ 2) การพัฒนาพื้นที่ทางสังคมและการเรียนรู้ของวัดและชุมชนด้วยวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ 3) การพัฒนาพื้นที่จิตใจและปัญญาของวัดและชุมชนตามแนวพระพุทธศาสนา และสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ดำเนินการพัฒนาโครงการวัดสร้างสุขและวัดบันดาลใจ เพื่อพัฒนารูปแบบและนำแนวคิด 5 ส ซึ่งประกอบไปด้วย สะสาง สะดวก สะอาด สร้างมาตรฐาน และสร้างวินัย ลงสู่บริบทของวัด เพื่อส่งเสริมให้วัดเป็นสถานที่ที่ร่มรื่น สวยงาม เหมาะสมกับการเรียนรู้ เป็นพื้นที่แบบอย่างทางด้านกายภาพและด้านจิตใจ รวมถึงการนำแนวคิดการออกแบบพื้นที่ตามหลักภูมิสถาปัตยกรรมมาใช้ในการพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่ที่สัปปายะ เป็นอารามที่รื่นรมย์ มีความสวยงามตามหลักภูมิสถาปัตยกรรมไทย เป็นศูนย์กลางของชุมชนที่จะนำไปสู่การเสริมสร้างสุขภาวะทั้งทางด้านกายภาพ จิตใจ สังคม และปัญญาสืบต่อไป (ฝ่ายสาธารณูปการของมหาเถรสมาคม, 2564)

พันธกิจด้านศาสนศึกษาถือเป็นด้านที่มีความเกี่ยวข้องเนื่องกับการสนับสนุนงานด้านการศึกษาที่สำคัญ โดยมีแนวทางในการดำเนินงาน คือ 1) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนา ผ่านการศึกษาพระปริยัติธรรม ธรรมศึกษา บาลีศึกษา เพิ่มศักยภาพทางปัญญาแก่ศาสนทายาท 2) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน โดยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายตามหลัก “บ ว ร” พัฒนาระบบธรรมาภิบาล ระบบสารสนเทศ พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย 3) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล เช่น ผู้บริหารศาสนศึกษา ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี พระปริยัตินิติเทรศ์ เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง 4) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนาด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนกิจการพระพุทธศาสนาจากภาครัฐและเอกชน

การพัฒนาโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ จำเป็นต้องอาศัยการจัดการรูปแบบเพื่อให้เป็นแนวทางในการดำเนินงานและเสริมสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งรูปแบบเป็นรูปธรรมของความคิดที่เป็นนามธรรม ซึ่งบุคคลแสดงออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น เป็นคำอธิบาย เป็นแผนผัง ไดอะแกรมหรือแผนภาพ เพื่อช่วยให้ตนเองและบุคคลอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้นรูปแบบเป็นเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการสืบสอบหาคำตอบความรู้ความเข้าใจในปรากฏการณ์ทั้งหลาย (ทิตินา แซมมณี, 2550) สอดคล้องกับงานวิจัยของวาร์ เพ็งสวีสต์ (2553 : 1-15) ที่ได้ให้ความหมายของคำว่า รูปแบบ คือ กรอบความคิดทางด้านหลักการ วิธีการดำเนินงาน และเกณฑ์ต่าง ๆ ของระบบ ที่สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบว่าจะประกอบด้วยอะไร จำนวนเท่าใด มีโครงสร้างและความสัมพันธ์กันอย่างไรขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ ที่กำลังศึกษา ซึ่งจะออกแบบตามแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัย และหลักการพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบนั้น ๆ เป็นหลัก ส่วนกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบ สามารถสรุปได้เป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ และ 2) การตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ จะเห็นได้ว่าการรูปแบบจำเป็นต้องมีการสังเคราะห์ และวิเคราะห์กระบวนการก่อนนำไปสู่การทดลองและยืนยันรูปแบบที่สร้างขึ้น ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง

จากความเป็นมาดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา “การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ตามพันธกิจ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10” เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะด้านการจัดการความรู้ และการพัฒนาจิตใจของชุมชน ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 ให้สามารถพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพของวัดและชุมชน พัฒนาพื้นที่ทางสังคมและการเรียนรู้ของวัด และชุมชนด้วยวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ และพัฒนาพื้นที่จิตใจและปัญญาของวัดและชุมชนตามแนวพระพุทธศาสนาได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการความรู้ตามพันธกิจ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ตามพันธกิจ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้ตามพันธกิจ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10
4. เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ตามพันธกิจ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ตามพันธกิจ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 10 เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีการดำเนินงานวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิจัย (Research: R1) เป็นการศึกษาข้อมูลการจัดการความรู้ตามพันธกิจ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 10 (Analysis: A) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ และพุทธศาสนิกชน โดยใช้การเปิดตารางเครือข่ายและมอร์แกน ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี นครพนม ศรีสะเกษ ยโสธร อำนาจเจริญ และมุกดาหาร รวมทั้งสิ้นจำนวน 150 รูป/คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือ เจ้าอาวาส ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และผู้บริหารสถานศึกษา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 จำนวนทั้งสิ้น 20 รูป/คน โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ระยะที่ 2 การพัฒนา (Development: D1) เป็นการออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ตามพันธกิจ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 10 (Design and Development: D and D) กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพร่างรูปแบบ จำนวน 12 รูป/คน เครื่องมือ ได้แก่ วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group) คู่มือการใช้รูปแบบ แบบประเมินรูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูล คำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence)

ระยะที่ 3 การวิจัย (Research: R2) เป็นการทดลองใช้ (Implementation: I) เพื่อนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ และพุทธศาสนิกชน ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 10 (Check list) ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ และพุทธศาสนิกชน ได้แก่ รวมทั้งสิ้นจำนวน 150 รูป/คน เครื่องมือ ได้แก่ รูปแบบการจัดการความรู้ คู่มือการใช้รูปแบบ แบบทดสอบการจัดการความรู้ การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ระยะที่ 4 การพัฒนา (Development: D2) เป็นการประเมินผล (Evaluation: E) เพื่อประเมินและปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการจัดการความรู้ตามพันธกิจ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 10 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญประเมินรูปแบบ จำนวน 5 รูป/คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพของวัดและชุมชนให้สะอาด ร่มรื่น สวยงาม เป็นสถานที่สัปปายะ จำนวน 1 รูป/คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาพื้นที่ทางสังคมและการเรียนรู้ของวัดและชุมชนด้วยวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ จำนวน 2 รูป/คน และผู้เชี่ยวชาญการพัฒนาพื้นที่จิตใจและปัญญาของวัดและชุมชนตามแนวพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป/คน เครื่องมือ ได้แก่ แบบประเมินความพึงพอใจ

แบบประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำเสนอแบบตารางประกอบการพรรณนา

ผลการวิจัย

1. สภาพการจัดการความรู้ตามพันธกิจ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10

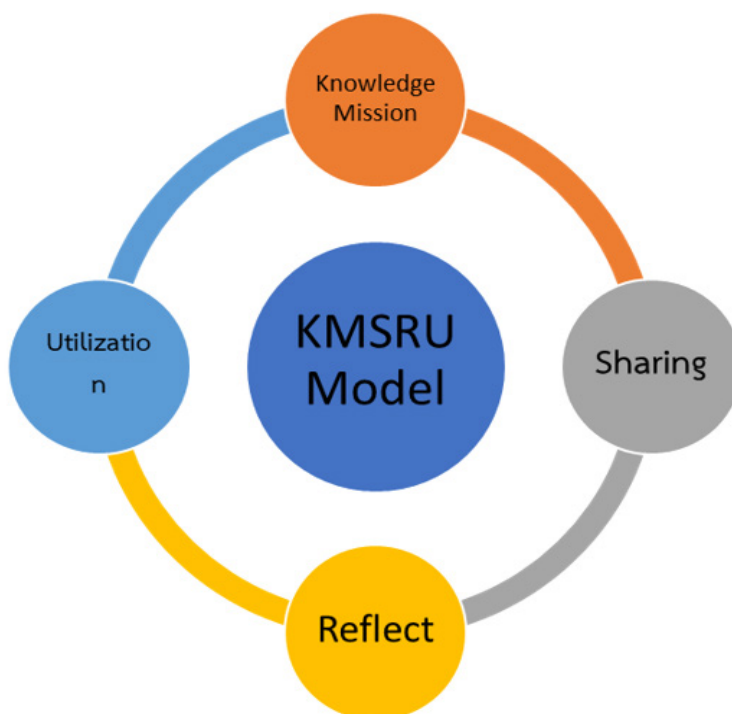
1.1 ผลวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ความต้องการในการจัดการความรู้ตามพันธกิจ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 มีความต้องการจำเป็นในด้านการจัดการความรู้ของโครงการ เป็นลำดับแรก ค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.36 รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดการความเสี่ยงในโครงการ ค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ .34 ค่า, ด้านการจัดการสภาพทั่วไปของโครงการ $PNI_{modified}$ เท่ากับ .33 ตามลำดับ

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการความรู้ตามพันธกิจ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 โดยสามารถสรุปประเด็น ได้ดังนี้

สภาพทั่วไปในการจัดการความรู้ตามพันธกิจ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 มีจุดแข็ง คือ ความสามัคคีของชุมชน วัด โรงเรียน ด้วยความศรัทธาในพระพุทธศาสนา นำพามาซึ่งความสุขในชุมชน สามารถสร้างความสามัคคีระหว่างชุมชน องค์กรไม่ทอดทิ้งชุมชน วัดไม่ทอดทิ้งชุมชน พันธกิจของโครงการคือ มีชุมชนที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางกายภาพ คนมีชีวิตที่สมบูรณ์พูนสุข มีจิตใจดีงาม ศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานชีวิต เอื้อต่อการพัฒนาตามพันธกิจของโครงการ จุดอ่อน คือ ขาดความต่อเนื่องการทำงานรณรงค์ส่งเสริมปฏิบัติ การทำตามให้สวยหรู และผู้นำเปลี่ยนแปลง เปลี่ยนความคิด เปลี่ยนการกระทำ ขาดงบประมาณในการสนับสนุนโอกาสในการดำเนินพันธกิจโครงการ คือ ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรภาครัฐ ให้การสนับสนุนและให้ความร่วมมือ สร้างความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมต่าง ๆ สร้างความสามัคคีในชุมชน อบรมให้ความรู้ ลงมือปฏิบัติ คิดว่าเป็นสิ่งที่ควรรณรงค์กระตุ้นให้เจ้าอาวาสใส่ใจในบทบาทของตน ชุมชนของตนอุปสรรคในการดำเนินพันธกิจโครงการ คือ การขาดความรู้ความเข้าใจในพันธกิจของโครงการ การสร้างเครือข่ายไปยังชุมชนนอกเขต การสละเวลาเพื่อส่วนรวม

1.3 ผลการออกแบบและพัฒนาแบบการจัดการความรู้ตามพันธกิจ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 รูปแบบการจัดการความรู้ตามพันธกิจ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 (ฉบับร่าง) สามารถเสนอผลการวิจัยสามารถสังเคราะห์เป็นรูปแบบที่ได้ คือ KMSRU Model ประกอบด้วย

- 1) K : KM (Knowledge Mission) (การจัดการรู้ตามพันธกิจ)
- 2) S : Sharing (การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกิจกรรม)
- 3) R : Reflect (สะท้อนผลการจัดการความรู้)
- 4) U : Utilization (การนำไปใช้ประโยชน์)

ภาพที่ 1 KMSRU Model

1.4 ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการความรู้ตามพันธกิจ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 โดยภาพรวมมีระดับความสอดคล้องอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, $SD.= 13$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ขั้นตอนการจัดการความรู้มีความเหมาะสม สามารถทำให้โครงการบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ มีความสอดคล้องกับหลักการ มีความชัดเจนความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, $SD.= 52$)

1.5 ระดับความเหมาะสมของคู่มือการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ตามพันธกิจ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.55$, $S.D.=0.58$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาลำต่ำสุด ได้แก่ ด้านประโยชน์จากการนำคู่มือไปใช้ ($\bar{X}=4.69$, $S.D.=0.41$)

ด้านรูปเล่ม ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.62) ด้านเนื้อหา ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.66) ด้านการออกแบบ ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.61) ด้านความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.54) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านรูปแบบและการใช้ภาษา ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.63) ตามลำดับ

1.6 ผลการประเมินการทดลองใช้และปรับปรุงรูปแบบการจัดการความรู้ตามพันธกิจ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 ค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการความรู้ตามพันธกิจ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.66) ข้อที่มีความพึงพอใจ 3 อันดับแรก คือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 ($\bar{X} = 4.81$, S.D. = 0.73) รองลงมา คือ กิจกรรมการจัดการความรู้มีความสอดคล้องของพันธกิจทั้ง 3 ด้าน ($\bar{X} = 4.79$, S.D. = 0.72) และ เนื้อหาการจัดการความรู้เข้าใจง่ายแล้วสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.69) ผลการวิเคราะห์ประเมินและยืนยันความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และการนำไปใช้ประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.46) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.33) รองลงมา คือ ความถูกต้อง ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.43) การนำไปใช้ประโยชน์ ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.48) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.61)

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพการจัดการความรู้ตามพันธกิจ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนานี้ ประกอบด้วยพันธกิจ 6 ด้านตามพันธกิจคณะสงฆ์ คือ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านศาสนศึกษา 3) ด้านศึกษาสงเคราะห์ 4) ด้านเผยแผ่ 5) ด้านสาธารณูปการ 6) ด้านสาธารณสงเคราะห์ โดยพิจารณาถึงกลยุทธ์ในการนำนโยบายไปปฏิบัติควบคู่กันไปในกระบวนการกำหนดนโยบายก่อนที่จะทำการประกาศใช้นโยบายให้ประสบความสำเร็จมีสูง การดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา บรรลุวัตถุประสงค์ตามวิสัยทัศน์ที่กำหนด วัดอุประสงค์ของโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข โดยวัดอุประสงค์ประกอบด้วย 1) เพื่อพัฒนารูปแบบและนำแนวคิดของ 5 ส จะมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด และโรงเรียน ประชาชนที่ทั่วไป ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเห็นความสำคัญของการจัดการพื้นที่ให้สะอาด น่าอยู่ นามอง และพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ด้วยพลังของแรงจิตอาสาที่ร่วมกันคิดและพัฒนาขึ้น พันธกิจของโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข โดยมีพันธกิจคือ 1) การพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพของวัดและชุมชนให้สะอาด ร่มรื่น สวยงามเป็นสถานที่สัปปายะ 2) การพัฒนาพื้นที่ทางสังคมและการเรียนรู้ของวัดและชุมชนด้วยวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ 3) การพัฒนาพื้นที่จิตใจและปัญญาของวัดและชุมชนตามแนวพระพุทธศาสนา

ทั้งนี้การจะทำให้โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข สามารถดำเนินให้ประสบความสำเร็จนั้น จะต้องพัฒนาองค์ความรู้ตามพันธกิจทั้ง 3 ด้าน ของพันธกิจ ซึ่งสามารถจัดในรูปแบบของการจัดการความรู้ ผ่านกิจกรรมของโครงการการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ มีหลากหลายรูปแบบด้วยกันแต่การนำมาใช้นั้นองค์กรต่าง ๆ ก็มีการประยุกต์ใช้เพื่อให้เหมาะสมกับองค์กรของตนเองในครั้งนี้จะกล่าวถึงรูปแบบการจัดการความรู้ที่มาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาแบบการจัดการความรู้ตามพันธกิจ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 คือ รูปแบบของ Tuna Model ซึ่งเป็นแนวคิดรูปแบบการจัดการความรู้ ของสถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.) ในรูปแบบปลาทูนัน มีแนวคิดที่ว่า ปลาทูน 1 ตัวมีการแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ก. เป้าหมาย (ส่วนหัวปลา) หรือ KV (Knowledge Vision) ข. ส่วนกิจกรรม (ตัวปลา) หรือ KS (Knowledge Sharing) และ ค. ส่วนการจดบันทึก (หางปลา) หรือ KA (Knowledge Access)

ซึ่งจากผลการศึกษาในข้างต้นเป็นการนำไปสู่การสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ที่สอดคล้องกับการศึกษาของพระเมธีธรรมาลังการ, (ประยุทธ ภูริชโต) (2551) ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดแพร่ ตามพันธกิจ 6 ด้าน คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่ การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณะสงเคราะห์ และการสาธารณูปการ ตามความคิดเห็นของเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และรองเจ้าคณะตำบล ในจังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดแพร่ ดังนี้ การปกครอง คณะสงฆ์ มีการบริหารงานตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ระเบียบมหาเถรสมาคม คณะสงฆ์ จังหวัดแพร่ ได้กำหนดนโยบายการดำเนินงานโดยการกำหนดกลุ่มการประชุมพระสังฆาธิการออกเป็นกลุ่มตามลำดับชั้นปกครองและมีการประชุมคณะสงฆ์ในระดับชั้นปกครอง เพื่องานพัฒนางานองค์กร และติดตามผลตามโครงการที่แต่ละพื้นที่ได้ปฏิบัติ การศาสนศึกษา คณะสงฆ์มีการบริหารโดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวพระธรรมวินัยของบรรพชิตและคฤหัสถ์ใน 3 ส่วน คือ การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา และการอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในปี 2551 มีสำนักศาสนศึกษาที่เปิดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม จำนวน 29 สำนัก การเผยแผ่ คณะสงฆ์มีการบริหารโดยจัดตั้งศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด มีพระนักเผยแผ่ พระธรรมทูต และพระนักเทศน์ มีส่วนในการเผยแผ่หลักธรรมและข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาไปสู่ประชาชนภายในจังหวัด มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และดำเนินการบริหารงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการเผยแผ่ธรรมที่คณะสงฆ์ร่วมกับกรมการศาสนา จัดให้ดำเนินการการศึกษาสงเคราะห์ คณะสงฆ์กำหนดนโยบายและแผนงาน เพื่อสนับสนุนการศึกษาสำหรับพระภิกษุ-สามเณร ที่เรียนดีแต่ยากจนให้ได้รับการศึกษาตามศักยภาพแห่งความสามารถ โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการกำกับดูแล ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ

รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบลและเลขานุการทุกระดับ การสาธารณสุขสงเคราะห์ คณะสงฆ์จังหวัดแพร่ดำเนินการสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 มีการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล องค์กร หน่วยงาน หมู่บ้าน มูลนิธิเพื่อคนยากจน ประชาชน ผู้ประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติ การสาธารณูปการ คณะสงฆ์มีการกำหนดนโยบาย วางแผนงานร่วมกัน ตามกลไกการพัฒนา วัด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม บูรณปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุหรือสาธารณสมบัติ ของวัดตาม กฎระเบียบ มติ ประกาศ กฎหมาย ของมหาเถรสมาคมมีการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในวัด การจัดวางผังวัด การจัดวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและการเรียนรู้การจัดการจัดพิพิธภัณฑสถานในวัด และสอดคล้องกับ พระมหาเถรานุเถระ (2557) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาพระสังฆาธิการ เพื่อประสิทธิภาพการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทั่วไป เป็นการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ที่สำคัญ 4 ประการ (VETS) คือ 1) การสร้างวิสัยทัศน์ (Vision) 2) การศึกษา (Education) 3) การอบรม (Training) และ 4) การดูงาน (Study Tour) ส่วนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนว พระพุทธศาสนาในการวิจัย ครั้งนี้ ได้แก่ สิกขา 3 พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 ภาวนา 4 อิทธิบาท 4 และ สัปบุริสธรรม 7 ส่วนรูปแบบการพัฒนาพระสังฆาธิการตามแนวทั่วไปและตามแนว พระพุทธศาสนา ที่จะให้มีประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ควรมีการบูรณาการ การพัฒนาพระสังฆาธิการ ตามแนวทั่วไปและพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์มากยิ่งขึ้น ได้แก่ 1) ด้านการปกครอง ควรบูรณาการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทั่วไป (VETS) ร่วมกับ หลักธรรม คือ พรหมวิหาร 4 ที่ถือว่าเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมกับผู้ปกครองมากที่สุด 2) ด้านการศาสนศึกษา ควรบูรณาการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทั่วไป (VETS) ร่วมกับหลักธรรม คือ สิกขา 3 ที่ถือว่าเป็นหลักธรรมในการพัฒนามนุษย์ให้ เป็นผู้อยู่อย่างประเสริฐ 3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ควรบูรณาการ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทั่วไป (VETS) ร่วมกับหลักธรรม คือ สังคหวัตถุ 4 ที่ถือว่าเป็นหลักธรรม ที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจบุคคล และประสานหมู่ชนไว้ให้สามัคคี เป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน 4) ด้านการเผยแผ่ ควรบูรณาการการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทั่วไป (VETS) ร่วมกับหลักธรรม คือ ภาวนา 4 ที่ถือว่าเป็นหลักธรรมสำหรับพัฒนา ฝึกฝน อบรมมนุษย์ให้มีความสามารถดำรงชีวิตอยู่ใน สังคม ได้อย่างปกติสุข 5) ด้านการสาธารณูปการ ควรบูรณาการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามแนวทั่วไป (VETS) ร่วมกับหลักธรรม คือ อิทธิบาท 4 ที่ถือว่าเป็นหลักธรรมที่ทำให้ประสบความสำเร็จ 6) ด้านสาธารณ สงเคราะห์ ควรบูรณาการการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทั่วไป (VETS) ร่วมกับหลักธรรม คือ สัปบุริสธรรม 7 ที่ถือว่าเป็นหลักธรรมที่สามารถพัฒนามนุษย์ได้เป็นอย่างดี และด้วยการประยุกต์หลัก การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทั่วไป (VETS) และหลักธรรม แต่ละหัวข้อ สามารถยังการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

รูปแบบการจัดการความรู้ตามพันธกิจ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ภาค 10 ที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ 1) K : KM (Knowledge Mission) (การจัดการรู้ตามพันธกิจ) 2) S : Sharing (การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกิจกรรม) 3) R : Reflect (สะท้อนผลการจัดการความรู้) 4) U : Utilization (การนำไปใช้ประโยชน์) ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการความรู้ตามพันธกิจ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 โดยภาพรวมมีระดับความสอดคล้องอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ขั้นตอนการจัดการความรู้มีความเหมาะสม สามารถทำให้โครงการบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ มีความสอดคล้องกับหลักการ มีความชัดเจนความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ระดับความเหมาะสมของคู่มือการพัฒนา รูปแบบการจัดการความรู้ตามพันธกิจ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ เอนก นรสาร, สำราญ กำจัดภัย และ พงมาน ชำนาญกิจ (2559) ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดการความรู้โดยบูรณาการแนวความคิดการรับรู้ความสามารถตนเอง และการกำกับตนเอง เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการจัดการเรียนการสอนของครูวิทยาลัยนาหว้า มหาวิทยาลัยนครพนม ผลการวิจัยพบว่า 1) ครู วิทยาลัยนาหว้า มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการความรู้เพียงขั้นตอนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ยังไม่เข้าใจในทุกขั้นตอนของการกระบวนการจัดการความรู้ อย่างละเอียด จึงใช้เฉพาะการประชุมในการจัดการความรู้ภายในวิทยาลัย และสภาพการจัดการเรียนการสอนของครู อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.08$) มีความต้องการพัฒนาความสามารถด้านการจัดการเรียนการสอนในระดับมาก ($\bar{x} = 3.91$) 2) รูปแบบการจัดการความรู้ที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบ 5 ประการ คือ (1) หลักการ (2) จุดมุ่งหมาย (3) เนื้อหา (4) กระบวนการ และ (5) การวัดและประเมินผล 3) ผลการใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นพบว่า 3.1) ครูมีความสามารถในการจัด การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การวัดและประเมินผลที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนหลังการพัฒนาสูงกว่า ก่อนการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3.2) ครูมีการรับรู้ความสามารถตนเองและการกำกับตนเอง หลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการประเมินการทดลองใช้และปรับปรุงรูปแบบ ค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการความรู้ตามพันธกิจ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีความพึงพอใจ 3 อันดับแรก คือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 รองลงมา คือ กิจกรรมการจัดการรู้มีความสอดคล้องของพันธกิจทั้ง 3 ด้าน และ เนื้อหาการจัดการความรู้เข้าใจง่ายแล้วสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ผลการวิเคราะห์ประเมินและยืนยันความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และการนำไปใช้ประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 0.46) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความเป็นไปได้ รองลงมา คือ ความถูกต้อง การนำไปใช้ประโยชน์ (ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

องค์ความรู้จากและกระบวนการที่ได้จากการวิจัย สามารถนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์โดยการนำเสนอ องค์ความรู้ที่พร้อมสู่การนำไปใช้ประโยชน์ในการเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายสาธารณะ พร้อมกระบวนการ เผยแพร่การพัฒนา รูปแบบการจัดการความรู้ตามพันธกิจ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขต การปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 ไปบรรจุอยู่ในโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1) ควรมีการนำรูปแบบการจัดการความรู้ตามพันธกิจ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขต การปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 ไปใช้ในจัดการจัดกิจกรรมของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน
- 2) ควรเพิ่มระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการจัดการความรู้ ให้มีความต่อเนื่องจะทำให้บ้าน วัด และโรงเรียน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมากยิ่งขึ้น

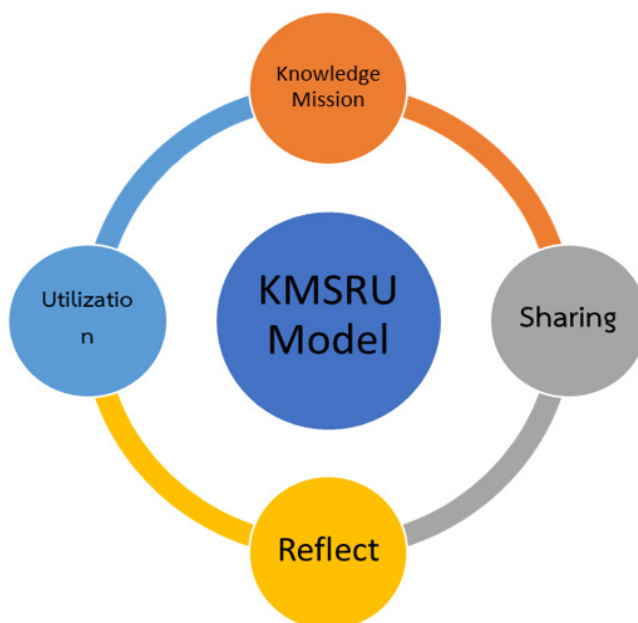
3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ด้านอื่น ๆ ของโครงการวัดประชารัฐ สร้างสุข
- 2) ควรมีการนำรูปแบบการจัดการความรู้ตามพันธกิจ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขต การปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 ไปศึกษาเพิ่มเติมหรือศึกษาในกลุ่มหลากหลายกลุ่ม เพื่อพัฒนาคุณภาพ ของโครงการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
- 3) ควรศึกษาสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดการจัดการความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็น ประเด็นในการศึกษาต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบการจัดการความรู้ตามพันธกิจ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ภาค 10 สามารถเสนอผลการวิจัยสามารถสังเคราะห์เป็นรูปแบบที่ได้คือ KMSRU Model ประกอบด้วย

- 1) K : KM (Knowledge Mission) (การจัดการรู้ตามพันธกิจ)
- 2) S : Sharing (การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกิจกรรม)
- 3) R : Reflect (สะท้อนผลการจัดการความรู้)
- 4) U : Utilization (การนำไปใช้ประโยชน์)

ภาพที่ 2 KMSRU Model

เอกสารอ้างอิง

- ทิตินา แคมมณี. (2550). ศาสตร์การสอน. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.
- ฝ่ายสาธารณูปการของมหาเถรสมาคม. (2564). โครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข "วัดสวยด้วยความสุข". สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2565, จาก <https://www.wat3579.com/>.
- พระมหาธฤติ รุ่งชัยวิฑูร. (2557). รูปแบบการพัฒนาพระสังฆาธิการเพื่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์. (ดุชนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเมธีธรรมาลังการ, (ประยุทธ์ ภูริศโต). (2551). ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดแพร่. (รายงานการวิจัย).แพร่: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่.
- พระราชวรเมธี และคณะ. (2564). แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา 2560 – 2564 “การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ”. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2565, จาก <http://www.buddhism4.com/web/download/book%201>.

วาโร เฟื่องสวัสดิ์. (2553). การวิจัยพัฒนารูปแบบ. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2(4), 1-15.

เอนก นรสาร, สำราญ กำจัดภัย และ พจมาน ชำนาญกิจ. (2559). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้
โดยบูรณาการแนวคิดการรับรู้ความสามารถตนเองและการกำกับตนเอง เพื่อพัฒนาความสามารถ
ด้านการจัดการเรียน การสอนของครูวิทยาลัยนาหว้า มหาวิทยาลัยนครพนม. (รายงานการวิจัย).
นครพนม: มหาวิทยาลัยนครพนม.

การพัฒนาระบบการเสริมสร้างสมรรถนะของคณาจารย์การบริหารการศึกษา
ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของสถาบันอุดมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
The Development of Competency Enhancement System for Instructors
of Educational Administration by Sappurisdhamma 7 at Higher
Education Institutions in the Northeastern Region

จุฬาพรรณภรณ์ ธนะแพทย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Chulapunporn Thanaphaet

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus

Corresponding Author, Email: drchulapunporn@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างสมรรถนะของคณาจารย์การบริหารการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) พัฒนาระบบการเสริมสร้างสมรรถนะของคณาจารย์การบริหารการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 3) ประเมินระบบการเสริมสร้างสมรรถนะของคณาจารย์การบริหารการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างมี 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารและกลุ่มอาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัย 7 ขั้นตอนตามลำดับ คือ (1) ทบทวนความรู้ที่เกี่ยวข้อง (2) การสำรวจและประเมินความจำเป็น (3) การพัฒนากรอบความคิด (4) การสำรวจความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (5) การพัฒนาต้นแบบระบบ (6) การตรวจสอบและประเมินผลระบบ และ (7) แก้ไขและสรุปผลการวิจัย

* ได้รับบทความ: 4 กรกฎาคม 2566; แก้ไขบทความ: 19 ธันวาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 26 ธันวาคม 2566

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยที่ส่งต่อการเสริมสร้างสมรรถนะของคณาจารย์การบริหารการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ 1) ด้านนโยบายยังขาดความชัดเจน 2) ด้านการบริหารจัดการ ควรเน้นในเรื่องการสร้างระบบการบริหารจัดการที่เป็นรูปธรรม และ 3) ด้านการเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์ ควรพัฒนาในทักษะที่จำเป็นและสำคัญต่อการตอบสนองของชุมชน

2. ระบบการเสริมสร้างสมรรถนะของคณาจารย์การบริหารการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ระบบ PADLIKE MODEL ประกอบด้วย การสร้างคุณค่าของอาจารย์วิชาการบริหารการศึกษา (P : Personal Value Creation) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการสมรรถนะอาจารย์วิชาการบริหารการศึกษา (A: Administrative System Development) การจัดทำแผนกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะอาจารย์วิชาการบริหารการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือแบบมีส่วนร่วม (D: Developing Competency Strategy) การพัฒนาองค์กรไปสู่องค์กรการเรียนรู้ (L : Life Long Learning) การสร้างอัตลักษณ์เฉพาะบุคคล (I : Identity Formation) การสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ (K: Knowledge Exchange Network) และการจัดตั้งหน่วยงานพัฒนาสมรรถนะอาจารย์วิชาการบริหารการศึกษา (E : Education Department Competencies and Skills)

3. ผลการประเมินระบบการเสริมสร้างสมรรถนะของคณาจารย์การบริหารการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับที่เห็นด้วยมาก

คำสำคัญ: ระบบการเสริมสร้างสมรรถนะ; การบริหารการศึกษา; หลักสัปปุริสธรรม 7

Abstract

The purposes of this research are to 1) study the elements that affect the capacity building of educational administration faculty according to the 7 principles of Sappurisdhamma of higher education institutions in the Northeastern region; 2) develop a system for enhancing the capacity of educational administration faculty. Study according to the 7 principles of Sappurisdhamma of higher education institutions in the northeastern region and 3) evaluate the system for enhancing the competency of educational

administration faculty according to the 7 principles of Sappurisdhamma of higher education institutions in the northeastern region.

The population and the sample were divided into 2 groups: the administrators and the instructors of the private higher education institutions in the Northeast. The researcher used a seven-step research model respectively: (1) review relevant knowledge; (2) survey and assessment of necessity; (3) development of conceptual framework; (4) expert opinion survey; (5) development of prototype system; (6) monitoring and evaluation system; and (7) revise and summarize findings.

The research results were revealed as follows:

1. The factors affecting competency enhancement for instructors of educational administration by Sappurisdhamma 7 at higher education institutions in the Northeastern Region were as follows: 1) in terms of policy aspect was still lacking clarity 2) in terms of management, private higher educational institutions should focus on building a concrete management system and 3) in terms of competency enhancement, instructors should develop skills that were essential and important to the response of the community.

2. The competency enhancement system for instructors of educational administration by Sappurisdhamma 7 at higher education institutions in the Northeastern Region was PADLIKE MODEL which consisted of P: Personal Value Creation, A: Administrative System Development, D: Developing Competency Strategy, L: Life Long Learning, I: Identity Formation, K: Knowledge Exchange Network, and E: Education Department Competencies and Skills.

3. The evaluation results of competency enhancement system for instructors of educational administration by Sappurisdhamma 7 at higher education institutions in the Northeastern Region were very agreeable in overall aspect.

Keywords: Competency Enhancement System; Educational Administration; Principles of Sappurisdhamma 7

บทนำ

การจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิผลและการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพย่อมส่งผลกระทบในทางที่ดีต่อคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา ผู้บริหารและคณะครู/อาจารย์ ในฐานะตัวแทนของบุคลากรในสถานศึกษา จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการบริหาร การจัดการเรียนการสอน และการดำเนินงานเพื่อเปิดโอกาสให้สังคมและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น การบริหารสถานศึกษาโดยหลักพุทธศาสนานับเป็นอีกมิติหนึ่งที่มีความลุ่มลึกที่ทันสมัย และเป็นที่ยอมรับกัน ในสังคมว่าได้อสอนคนให้เป็นคนดีให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สอนให้คนดำเนินชีวิตอย่างไรให้ประสบความสำเร็จ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องครอบครัว การงาน การดำเนินชีวิต และความสุขทางด้านจิตใจของแต่ละบุคคล นอกจากนี้ การศึกษาวิถีพุทธจึงเป็นแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่บูรณาการพระพุทธศาสนาเข้ากับ กระบวนการจัดการศึกษา โดยได้มีผู้นำแนวทางการศึกษาวิถีพุทธนี้ไปดำเนินการบริหารจัดการศึกษา ในสถานการศึกษาในสังคมไทย (พระครูโสภาสภิตตวิวัฒน์ ที่ปทุมโม และ ระวัง เรื่องสังข์, 2559 : 87-95)

บทบาทของคณาจารย์วิชาการบริหารการศึกษาในด้านการปฏิบัติตามภารกิจด้านการเรียน การสอนมักพบปัญหาข้อจำกัดด้านบุคลากรโดยเฉพาะปัญหาด้านความไม่สอดคล้องของจำนวนอาจารย์ กับจำนวนนักศึกษา สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาเอกชนส่วนใหญ่ยังมีปัญหา ด้านการขาดแคลนอัตรา กำลังทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ มีผลงานวิชาการอยู่ในสัดส่วนที่ต่ำกว่าสถาบันการศึกษาของรัฐ โดยทั่วไป ยังไม่มีรูปแบบแนวทางหรือมาตรการในการพัฒนาอาจารย์วิชาการบริหารการศึกษาอย่างเป็น ระบบที่ชัดเจน นโยบายการส่งเสริมและพัฒนาที่มีความหลากหลายและปรับเปลี่ยนไปตามความจำเป็นหรือ ประสิทธิภาพของแต่ละสถาบันการศึกษาขาดความเป็นเอกภาพในการบริหารจัดการ จึงส่งผลให้ขาดการ ที่จะได้รับการผลักดันหรือส่งเสริมจากรัฐบาล รวมทั้งการแก้ปัญหาความขาดแคลนอัตรากำลังและ ด้านคุณภาพด้วยการจ้างอาจารย์พิเศษ ซึ่งยังมีใช่เป็นการแก้ปัญหาอย่างถาวรซึ่งยังเป็นการแก้ปัญหา เฉพาะหน้าเท่านั้น ปัญหาความสัมพันธ์ของการพัฒนาสมรรถนะ คุณวุฒิและผลงานทางวิชาการของ คณาจารย์วิชาการบริหารการศึกษากับการพัฒนาสถาบันยังไม่สอดคล้องกัน อีกทั้งปัจจุบันคณาจารย์ วิชาการบริหารการศึกษามีภารกิจหลายด้าน มีปริมาณงานในความรับผิดชอบสูง จึงส่งผลให้ขาดโอกาส ในด้านการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันการพัฒนาคณาจารย์ เป็นการพัฒนาแบบปัจเจกบุคคล การศึกษาต่อและการศึกษาวิจัยของแต่ละบุคคลหรือของสถาบันไม่มีระบบกระบวนการควบคุมคุณภาพ มาตรฐานของผลงานวิจัยที่ชัดเจน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันยังมีน้อยจึงไม่สามารถเชื่อมโยงต่อยอด ความรู้ซึ่งกันและกันได้ ปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงวิกฤตของอาจารย์วิชาการบริหารการศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนไม่สามารถตอบสนองการเปิดเสรีการศึกษาในกรอบอาเซียน และการก้าวข้าม พรมแดนความรู้ของมหาวิทยาลัยในระดับสากล ในฐานะที่เป็นสถาบันอุดมศึกษาจึงจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องกลับมาทบทวนสถานภาพและบทบาทของตนเองเพื่อพัฒนาศักยภาพให้สูงขึ้น

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านที่จะต้องกำหนดระบบการเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์วิชาการบริหารการศึกษาในทุกๆ ด้านให้สอดคล้องกับนโยบายระดับชาติและเพื่อกำหนดทิศทาง ในการพัฒนาสถาบันการศึกษาอุดมศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้มีความเป็นเลิศในทุกด้าน

จากแนวคิดของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษาระบบการเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์วิชาการบริหารการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยศึกษาจากกระบวนการบริหารจัดการด้านการพัฒนาองค์ความรู้ การพัฒนาสมรรถนะ และการบริหารองค์กรแบบสมดุลเพื่อให้ได้ระบบการเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์วิชาการบริหารการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการเตรียมการพัฒนาสมรรถนะอาจารย์ได้อย่างมีทิศทางและเพื่อให้เป็นไปตามความต้องการ ตามศักยภาพที่เหมาะสมพร้อมก้าวสู่ระดับสากลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างสมรรถนะของคณาจารย์การบริหารการศึกษาตามหลักสัปปริสรธรรม 7 ของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 2) เพื่อพัฒนาระบบการเสริมสร้างสมรรถนะของคณาจารย์การบริหารการศึกษาตามหลักสัปปริสรธรรม 7 ของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 3) เพื่อประเมินระบบการเสริมสร้างสมรรถนะของคณาจารย์การบริหารการศึกษาตามหลักสัปปริสรธรรม 7 ของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ โดย ผู้วิจัยได้ใช้ The Seven-Step Model ของชัยงค์ พรหมวงศ์ (2559) ดังนี้

- 1) ทบทวนความรู้ที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยใช้การค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับแนวคิดด้านทรัพยากรมนุษย์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Nadler, 1980) ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาอาจารย์ ทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะ แนวคิดด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทาง HR Scorecard

2) การสำรวจและประเมินความจำเป็น

ผู้วิจัยเลือกใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการตรวจสอบความต้องการจำเป็น โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ซึ่งประกอบไปด้วยแนวการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด (Opened-end) จากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในสำรวจความต้องการจำเป็นครั้งนี้ เป็นกลุ่มผู้บริหารสถาบันและกลุ่มอาจารย์ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีความรู้ความเข้าใจมีประสบการณ์และมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการด้านอาจารย์วิชาการบริหารการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 10 แห่ง และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากกลุ่มผู้บริหารสถาบันและกลุ่มอาจารย์ กลุ่มละ 5 คน รวม 10 คน

3) การพัฒนากรอบความคิด

ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนากรอบแนวความคิดโดยการจัดส่งแบบสอบถามไปสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 258 คน โดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ในการสุ่มเลือกอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนทั้ง 10 แห่ง เพื่อนำผลจากการตอบแบบสอบถามมากำหนด เป็นต้นแบบของระบบฉบับร่างต่อไป ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยเลือกใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งพัฒนาขึ้นโดยใช้ผลการวิจัยที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการการศึกษาค้นคว้าข้อมูลปฐมภูมิ ร่วมกับการสัมภาษณ์สัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ซึ่งถูกนำมาเรียบเรียงและแบ่งกลุ่มตามประเภทข้อมูลเพื่อนำไปสู่กระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และตีความ เพื่อให้ได้ความหมายของข้อมูลและบรรลุวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยวิเคราะห์ผลการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดในรูปแบบการบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และวิเคราะห์ผลการวิจัยเชิงปริมาณโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4) การสำรวจความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยดำเนินการนำผลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณจนสามารถพัฒนาระบบการเสริมสร้างสมรรถนะของคณาจารย์การบริหารการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นรูปแบบ “PADLIKE MODEL” หลังจากนั้นจึงดำเนินการจัดพิมพ์เนื้อหาการใช้ระบบตามองค์ประกอบของแบบระบบฯ เป็นรูปเล่ม และดำเนินการสร้างเครื่องมือตรวจสอบเพื่อประเมินระบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยใช้แบบประเมินที่เป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scales) 5 ระดับ ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือดังกล่าวไปทดสอบร่างแบบสอบถาม โดยเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน

5) การพัฒนาดัชนีแบบระบบ

ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาดัชนีแบบระบบฯ โดยนำผลที่ได้จากการสำรวจความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญนำมากำหนดเป็นต้นแบบของระบบฯ

6) การตรวจสอบและประเมินผลระบบ

6.1 จัดส่งแบบประเมินตรวจสอบยืนยันระบบฯ พร้อมรูปเล่มระบบฉบับร่าง ส่งผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 ท่าน เพื่อตรวจสอบระบบ ด้านความเหมาะสม ด้านความสอดคล้อง และความเป็นไปได้ของระบบ

6.2 รับแบบประเมินตรวจสอบยืนยันระบบฯ กลับจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 17 ท่าน เพื่อวิเคราะห์ผลการประเมิน ซึ่งมีผลการประเมินเห็นด้วยกับความเหมาะสม ความสอดคล้อง และความเป็นไปได้ของระบบฯ

6.3 ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตามเทคนิคเคลฟาย จำนวน 3 ครั้ง นำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาเพื่อปรับปรุงแก้ไขเป็นรูปเล่มระบบ

7) แก้ไขและสรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการนำผลที่ได้จากทุกขั้นตอนมาดำเนินการตรวจสอบแก้ไข ปรับปรุงเพื่อดำเนินการจัดเก็บผลการดำเนินจากทุกขั้นตอนเพื่อสรุปผลวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างสมรรถนะของคณาจารย์การบริหารการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ 1) ด้านนโยบายยังขาดความชัดเจน 2) ด้านการบริหารจัดการ ควรเน้นในเรื่องการสร้างระบบการบริหารจัดการที่เป็นรูปธรรม และ 3) ด้านการเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์ ควรพัฒนาในทักษะที่จำเป็นและสำคัญต่อการตอบสนองของชุมชน

2. ระบบการเสริมสร้างสมรรถนะของคณาจารย์การบริหารการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ระบบ “PADLIKE MODEL” (แพ็ดไลค์โมเดล) ประกอบไปด้วย การสร้างคุณค่าของอาจารย์วิชาการบริหารการศึกษา (P : Personal Value Creation) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการสมรรถนะอาจารย์วิชาการบริหารการศึกษา (A : Administrative System Development) การจัดทำแผนกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะอาจารย์วิชาการบริหารการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือแบบมีส่วนร่วม (D : Developing Competency Strategy) การพัฒนาองค์กรไปสู่องค์กรการเรียนรู้ (L : Life Long Learning) การสร้างอัตลักษณ์เฉพาะบุคคล (I : Identity Formation) การสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ (K : Knowledge Exchange Network) และการจัดตั้งหน่วยงานพัฒนาสมรรถนะอาจารย์วิชาการบริหารการศึกษา (E : Education Department Competencies and Skills)

3. ผลการประเมินระบบการเสริมสร้างสมรรถนะของคณาจารย์การบริหารการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับที่เห็นด้วยมาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยค้นพบระบบการเสริมสร้างสมรรถนะของคณาจารย์การบริหารการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งประกอบด้วย 7 สมรรถนะ คือ

P : Personal Value Creation (การสร้างคุณค่าของอาจารย์วิชาการบริหารการศึกษา) ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การสร้างคุณค่าของอาจารย์วิชาการบริหารการศึกษาโดยที่สถาบันอุดมศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรมีแนวทางในการดำเนินงาน สอดคล้องกับแนวคิดของวิจิตร ศรีสอาน (2541 : 2) ได้กล่าวถึงการพัฒนาคุณภาพของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาไว้ว่าอาจารย์มหาวิทยาลัยต้องมีความนิยมด้านวิชาชีพ คำนึงถึงมหาวิทยาลัยและผู้เรียนเป็นรายบุคคล คำนึงถึงความหลากหลายของชุมชนการเรียนรู้ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการศึกษาระดับอุดมศึกษาและความเท่าเทียมทางโอกาสของผู้เรียน ใช้แนวทางข้อมูลเชิงประจักษ์และผลลัพธ์จากการวิจัย ความเป็นนักวิชาการ และการพัฒนาเชิงวิชาชีพอย่างต่อเนื่องและให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานของระบบอุดมศึกษาในวิชาชีพ เพื่อสนองความต้องการกำลังคนและผลที่ตามมาสำหรับการปฏิบัติของบริบทที่กว้างขวางขึ้น

A : Administrative System Development (การพัฒนาระบบการบริหารจัดการสมรรถนะอาจารย์วิชาการบริหารการศึกษา) ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการบริหารจัดการอาจารย์วิชาการบริหารการศึกษาถือได้ว่าเป็นกลไกที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารจัดการในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จะเน้นบรรลุเป้าหมายโดยรวมนับตั้งแต่กระบวนการสรรหา คัดเลือก บรรจุ มอบหมายงานการพัฒนา และประเมินผล สอดคล้องกับวิจัยของ สุชาติพิทย์ ท้วจบ (2555) เรื่องการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของอาจารย์รุ่นใหม่พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของบุคคลที่ทำหน้าที่อาจารย์ ประกอบด้วย การวางแผนกำลังคน การสรรหา การคัดเลือกบุคคล การฝึกอบรม พัฒนาบุคลากร และการประเมินผลการปฏิบัติงานที่เป็นขั้นตอน

D : Developing Competency Strategy (การจัดทำแผนกลยุทธ์พัฒนาสมรรถนะอาจารย์วิชาการบริหารการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือแบบมีส่วนร่วม) ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานเป็นจุดแข็งและก่อให้เกิดประโยชน์กับสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะในด้านของการแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์

และเปลี่ยนความคิดเห็น เสนอแนะ ปรับปรุงงาน ร่วมตัดสินใจทำงานเป็นทีม เกิดการยอมรับนับถือ และเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับ ศศิวิมล คำประกายสิต (2561) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของบุคลากรกองกิจการนิสิต มหาวิทยาลัยพะเยา ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารเพิ่มคุณค่างานมีความหลากหลาย ไม่จำเจซ้ำซาก บุคลากรรู้สึกมีอิสระในการทำงาน โดยไม่รู้สึกกดดัน รวมถึงบุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยเฉพาะในส่วนงานที่ต้องใช้ทักษะ ทำให้บุคลากรรู้สึกว่าการที่ได้ทำนั้นมีคุณค่า ทำให้เกิดความภาคภูมิใจซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติงานที่ดีแก่องค์กร และงานวิจัยเรื่องแบบพฤติกรรมความเป็นผู้นำของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา

L : Life Long Learning (การพัฒนาองค์กรไปสู่องค์กรการเรียนรู้) ผลการวิจัยพบว่า การจัดระบบความรู้ให้มีความชัดเจนและเป็นธรรม นำความรู้จากระดับบุคคลไปสู่ระดับองค์กร อาจารย์วิชาการบริหาร การศึกษาเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดเป็นนวัตกรรมใหม่ในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Hellriegel (2002) ได้กล่าวว่าองค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นองค์กรที่มีพลังขับเคลื่อนและสมรรถนะในการปรับปรุงการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลมาจากการเรียนรู้ ทั้งจากการเป็นประสบการณ์ที่ผ่านมามีหรือส่วนต่าง ๆ ขององค์กรรวมทั้งจากองค์กรอื่น ๆ อีกด้วย

I : Identity Formation (การสร้างอัตลักษณ์เฉพาะบุคคล) ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการสร้างความแตกต่างในการบริหารจัดการอาจารย์วิชาการบริหารการศึกษาโดยมุ่งเน้นที่การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีอัตลักษณ์ที่ตามความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล เพื่อให้เกิดสมรรถนะหลักของบุคคล สอดคล้องกับแนวคิดของ McClelland (1973) ที่เน้นสมรรถนะหลักของบุคคลในแต่ละงาน และมหาวิทยาลัยชิคาโกที่กล่าวว่า อัตลักษณ์หรือ Brand ของมหาวิทยาลัยสะท้อนถึงค่านิยมสัญญาที่เข้มแข็ง ทำลายและแสดงถึงสติปัญญา ความแตกต่างของความสามารถ การพัฒนาความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพบุคลากร รวมถึงการแสดงตัวตนในสายตาชาวโลก

K : Knowledge Exchange Network (การสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ) ผลการวิจัยพบว่า การสร้างเครือข่ายดังกล่าวจะส่งผลต่อไปยังประโยชน์โดยรวมขององค์กร เครือข่ายเพื่อจะได้พัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น เพราะเนื่องจากกระบวนการสร้างเครือข่ายนั้นจะเป็นความสัมพันธ์ย้อนกลับในเชิงบวกที่จะเกิดเป็นพลังทวีคูณ ที่เกิดจากการขยายผลแบบก้าวกระโดด การสร้างเครือข่ายของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาเอกชนทั้งภายในและต่างประเทศเป็นผลที่ดีต่อมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับแนวคิดของ วิจิตร จันทรากุล และคณะ (2558 : 82) ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ สถาบันอุดมศึกษาต้องเป็นองค์กรที่อยู่ในเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน และมีตัวแทนระดับบริหารจากหน่วยงานอื่นมาร่วมในการวางแผนนโยบายและการวางแผนพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ

เพื่อการเรียนรู้และสารสนเทศของสังคม ทั้งนี้จะต้องครอบคลุมถึงความร่วมมือด้านวิจัย การบริการวิชาการ ตลอดจนการทํานุบำรุงวัฒนธรรม ซึ่งมีเครือข่ายระดับนานาชาติ ระดับภูมิภาค ระบบและระเบียบ การบริหารสถาบันอุดมศึกษาต้องเปิดทางให้กับรูปแบบความร่วมมือต่าง ๆ มากขึ้น

E : Education Department Competencies and Skills (การจัดตั้งหน่วยงานพัฒนาสมรรถนะ อาจารย์วิชาการบริหารการศึกษา) ผลการวิจัยพบว่า มหาวิทยาลัยเอกชนควรการจัดตั้งหน่วยงานพัฒนาสมรรถนะอาจารย์วิชาการบริหารการศึกษาที่รับผิดชอบโดยตรงในด้านการบริหารจัดการอาจารย์วิชาการบริหารการศึกษาที่มีคณะกรรมการรับผิดชอบในการดำเนินงานด้านการกำหนดนโยบาย การวางแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาอาจารย์วิชาการบริหารการศึกษาที่สอดคล้องกับพันธกิจและแผนการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กำหนดแผนพัฒนาที่มีความต่อเนื่อง โดยมีระบบและกลไกในการพัฒนาสมรรถนะของอาจารย์วิชาการบริหารการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ ชมสุภัค ครุฑกะ (2554 : 63-70) ที่ศึกษาเรื่อง ความต้องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สู่ประชาคมอาเซียน ผลการวิจัยพบว่า หลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ความสำคัญต่อสมรรถนะที่บุคลากรในองค์กร ต้องมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และเจตคติที่ดีในการปฏิบัติงาน สามารถขับเคลื่อนองค์กรให้แข่งขันได้ในสภาพแวดล้อมที่แปรเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา ความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะต้องพัฒนาบุคลากรให้เป็นไปตามทิศทางการดำเนินการขององค์กร และควรมีหน่วยงานในการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อสอดคล้องกับความต้องการในการฝึกอบรมและพัฒนาของหน่วยงานของตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. การกำหนดนโยบายสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะต้องบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ดำเนินการและแก้ไขปัญหาอย่างแท้จริง รวมทั้งจะต้องนำนโยบายด้านอื่นๆ ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนมาสนับสนุนอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง
2. การกำหนดนโยบายด้านแผนกลยุทธ์การบริหารจัดการสมรรถนะอาจารย์วิชาการบริหารการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น ต้องมีความสอดคล้องกับพันธกิจตามบริบท สภาพปัญหาและความต้องการของบุคลากร ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน
3. จากผลการวิจัยครั้งนี้เป็นการนำเสนอระบบการเสริมสร้างสมรรถนะของคณาจารย์การบริหารการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) และคุณภาพชีวิตแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2579) ที่จะต้องมีการพัฒนาคุณภาพคนในสังคมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต

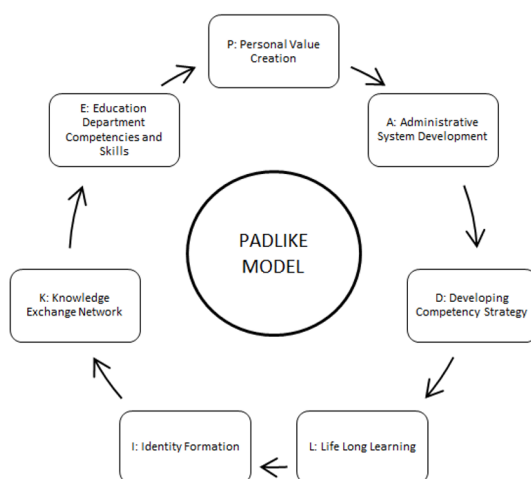
ซึ่งมีเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในเรื่องของการยกระดับคุณภาพชีวิตและการบริหารจัดการที่ดี ดังนั้นการทำผลการวิจัยไปปรับใช้จึงจำเป็นที่จะต้องปรับแผนกลยุทธ์และกลวิธีให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาดังกล่าวด้วย

4. ผู้บริหารต้องปรับกระบวนการทัศนในด้านการให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์วิชาการบริหารการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะการวางแผนพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง สามารถพัฒนาตามสมรรถนะหลักและสมรรถนะเฉพาะทาง สร้างกระบวนการพัฒนาได้อย่างทั่วถึง กระตุ้นให้อาจารย์วิชาการบริหารการศึกษาเห็นความสำคัญ สนใจใฝ่รู้ต่อการพัฒนาตนเอง

5. ความร่วมมืออาเซียนด้านการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดตั้งประชาคมอาเซียน ซึ่งมีเป้าหมายที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและการพัฒนาภูมิภาคอย่างยั่งยืน โดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาระบบการเสริมสร้างสมรรถนะของคณาจารย์การบริหารการศึกษาตามหลักสัปฐริธรรม 7 ของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีชื่อเรียกว่า “PADLIKE MODEL” โดยแสดงในแผนภาพ ดังนี้

ภาพที่ 1 การนำระบบการเสริมสร้างสมรรถนะของคณาจารย์การบริหารการศึกษาตามหลักสัปฐริธรรม 7 ของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไปใช้ให้ประสบผลสำเร็จนั้นควรคำนึงถึงเงื่อนไขต่าง ๆ ทั้งด้านผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนและด้านตัวอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

เอกสารอ้างอิง

- ชมสุภัค ครุฑกะ. (2554). ความต้องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สู่ประชาคมอาเซียน. *วารสารวิชาการศิลปะ ศาสตร์ประยุกต์*, 4(2), 64-69.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2559). เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการวิจัยและพัฒนา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.
- พระครูโสภาสกิจติวัฒน์ ทีปธมโม และ ระวีง เรื่องสังข์. (2559). การพัฒนาวัดเป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมที่ยั่งยืน. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*, 3(2), 87-95.
- วิจิตร จันทรากุล และคณะ. (2558). แนวความคิดและพัฒนากการเกี่ยวกับความเป็นอิสระของมหาวิทยาลัยไทย: การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจิตร ศรีสอาน. (2541). ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณาจารย์ในระดับอุดมศึกษา. *วารสารวิชาการราชภัฏ ฉะเชิงเทรา*, 1(2), 1-10.
- ศศิวิมล คำประกายสิต. (2561). การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของบุคลากรกองกิจการนิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- สุธาทิพย์ ท้วจบ. (2555). แบบจำลองการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของอาจารย์รุ่นใหม่. (ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล.
- Hellriegel, D. (2002). *Management: A Competency-based Approach*. (9th ed.). Cincinnati, OH: South-Western.
- Nadler. (1980). *Corporate Human Resource Development*. New York: Van Nostrand Reinhold Company.
- McClelland, D. C. (1973). Testing for Competence Rather Than for Intelligence. *American Psychologist*, 28, 1-14.

พฤติกรรม的开รับข่าวสารทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย
ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
Political Information Exposure Behavior of Governance Democracy
of Student of Maha Sarakham University

กาญจนากร มอญฤทธิ์¹,
พระมหานรินทร์ สุรพลโย² และ ไพฑูรย์ มาเมือง³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย^{1,2,3}
Kanchanakorn Mongrit¹
PhramahaNarin Surapanyo² and Phaitoon Mamuang³
Mahachulalongkornrajavidyalaya University^{1,2,3}
Corresponding Author, E-mail: pppppppp4289@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับพฤติกรรม的开รับข่าวสารทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม 2) เปรียบเทียบพฤติกรรม的开รับข่าวสารทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคามโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) นำเสนอแนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อการพัฒนาพฤติกรรม的开รับข่าวสารทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคามเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงเอกสารสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ จำนวน 9 รูป/คน การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 388 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับพฤติกรรม的开รับข่าวสารทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.33$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน

* ได้รับบทความ: 4 กรกฎาคม 2566; แก้ไขบทความ: 19 ธันวาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 26 ธันวาคม 2566

โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการพลีชีพของผู้อื่น ($\bar{x} = 4.37$) ด้านความเท่าเทียม (ตามลำดับ

2. นิสิตนักศึกษาที่มีเพศต่างกัน ที่อยู่ ต่างกัน การศึกษาต่างกัน คณะต่างกันและมีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการเปิดรับ ข่าวสารทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐาน การวิจัย

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาพฤติกรรมการเปิดรับ ข่าวสารทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยประยุกต์ ตามหลักสารานุกรม ได้แก่ 1) ด้านเมตตาภาวกรรม การรับข่าวสารทางการเมือง เมตตาภาวกรรม 2) ด้านเมตตาจริกรรม การรับข่าวสารทางการเมือง ด้านเมตตาจริกรรม 3) ด้านเมตตาโมกกรรม การรับ ข่าวสารทางการเมือง เมตตาโมกกรรม คือคิดต่อกันด้วยเมตตา 4) ด้านสาธารณโภคี การรู้จักแบ่งสิ่งของ ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมหรือประชาชนตามโอกาสอันควร ถือเป็นการผูกมิตรไมตรีสร้างความเคารพ ศรัทธาจากคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี 5) ด้านศีลสามัญญตา ต้องมีความประพฤติสุจริตดีงาม รักษาระเบียบ วินัยของส่วนรวม ปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับของสังคมที่ตนเองอยู่ร่วม รู้จักเคารพในสิทธิเสรีภาพของ ผู้อื่น ไม่ก้าวร้าวหน้าที่กัน ไม่บ้าอำนาจ หรือถือตนว่าตัวเองยิ่งใหญ่กว่าผู้อื่น ไม่ถืออภิสิทธิ์ใด ๆ ทั้งปวง 6) ด้านทิวาสัมมัญญาตา ต้องมีความเสมอภาคกันทางความคิดและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ปรับความ คิดความเห็นให้มีเหตุมีผลถูกต้องเหมือนกับผู้อื่น และหมั่นคุณะภายใต้เหตุและผลในทางที่ดีงาม พร้อมกับ เคารพเหตุผล ยึดหลักความดีงามเป็นอุดมคติอย่างสม่ำเสมอ

คำสำคัญ: พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร; การเมือง; ระบอบประชาธิปไตย

Abstract

The objectives of the research were to study the level of political information exposure behavior of governance democracy of the students of Maha Sarakhm University, to study the factors effecting the political information exposure behavior of governance democracy of the students of Mahasarakham University, and to present the application the principle of Dhamma to develop the political information exposure behavior of the students of Mahasarakham University. The research was the mixed method between the qualitative research and the quantitative one.

The documentary research interviewed in depth 9 key informants whereas the quantitative research collected data with questionnaires of 388 samples. The data were analyzed with descriptive statistic.

The research results found that

1. Behavioral level of exposure to political news in the democratic regime of Mahasarakham University students. Overall it was at a high level ($\bar{x} = 4.33$) when classified into each aspect. The average values are arranged from highest to lowest as follows: Respecting the rights of others ($\bar{x} = 4.37$), Equality ($\bar{x} = 4.35$), Compliance with the law ($\bar{x} = 4.31$), Accepting the majority ($\bar{x} = 4.31$) are at a high level. respectively

2. Students of different genders, different residences, different educations Different faculties have different incomes. Have opinions on exposure behavior The political news in the democratic regime of Maha Sarakham University students is different with statistical significance at the 0.05 level, so the research hypothesis is accepted.

3. Results of analysis of guidelines for applying Buddhist principles to develop behavior in receiving political news in the democratic governance of Maha Sarakham University students. By applying the principles of Saraniyadhamma, including 1) the aspect of loving-kindness. Receiving political news, Mettakayakarma 2) Mettavajikarma aspect Receiving political news Mettāvajikarma aspect 3) Mettāmanokarma aspect Receiving political news and loving-kindness means thinking towards each other with kindness. 4) Public health. Knowing how to share things for the benefit of the public or the people according to appropriate occasions. It is considered to be a good way to build friendship and build respect and faith from people in the community. 5) Silasamanyata aspect Must have good and honest behavior. Maintain public discipline Follow the rules and regulations of the society in which you live. Know how to respect the rights and freedoms of others. Do not interfere with each other's duties, do not be crazy about power or consider yourself to be greater than others. Do not hold any privileges at all. 6) View of common sense. There must be equality of thought. and respect the opinions of others Adjust your thoughts and opinions to be reasonable and correct like others. and groups under cause and effect in a good way along with respect for reason Always adhere to the principle of goodness as an ideal.

Keywords: Information Exposure Behavior; Political; Governance Democracy

บทนำ

เนื่องด้วยการสื่อสารผ่านระบบเครือข่ายไร้สายเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน มีการเชื่อมโยงเครือข่ายสังคมเข้าด้วยกัน จึงเกิดการเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว สื่อเป็นแหล่งข้อมูล สำคัญ ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาหรือปฏิบัติงาน ทั้งในด้านการสืบค้นข้อมูลทุกสาขา อาชีพ อินเทอร์เน็ตสามารถช่วยส่งเสริมทำให้เกิดคุณภาพทางการศึกษา สังคม วัฒนธรรม รวมไปถึง เศรษฐกิจได้ ปัจจุบันการรับข้อมูลข่าวสารมีหลายช่องทางนำมาปรับใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่จะศึกษาความพึงพอใจ การเปิดรับสื่อผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น โทรศัพท์ วิทยุ โซเชียล มีเดีย เปิดรับข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหวในสังคม รวมไปถึงข่าวสารทางการเมืองที่ก่อให้เกิด ประโยชน์แก่ผู้รับสารและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนรู้ ผู้รับสารจึงมีทางเลือกในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารได้ หลายช่องทางได้ด้วยตนเอง ดังนั้นพฤติกรรมในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารของบุคคลทั่วไปผ่านสื่อต่าง ๆ จึงมีพฤติกรรมความต้องการในการเปิดรับสื่อที่แตกต่างกัน รวมไปถึงการเปิดรับข่าวสารทางการเมือง ด้วยการรับข่าวสารทางการเมืองที่แต่ละบุคคลได้รับอาจเป็นปัจจัยประเภทหนึ่งที่มีผลต่อการ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของแต่ละบุคคล กล่าวคือการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจะมี อัตราสูงและมี ประสิทธิภาพมากขึ้นเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการ สื่อสารทางการเมืองจึงนับเป็นกระบวนการที่เป็นตัวกลางระหว่างสมาชิกของ สังคมทางการเมืองเพื่อ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร สื่อสารตลอดจนทำให้เกิดความเข้าใจร่วมกันทางการเมือง โดยมีผู้ส่งสาร คือรัฐบาล หรือนักการเมืองรวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้อง และผู้รับสาร คือ ประชาชน โดยผ่านตัวกลาง ช่องทางคือสื่อต่าง ๆ อาทิ โทรศัพท์ วิทยุ โซเชียลมีเดียต่าง ๆ ซึ่งจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความคิด เกิดความรู้ความเข้าใจใหม่ตลอดจนเกิดความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง

ดังนั้น รัฐบาลจึงมีอำนาจในการควบคุมการกระจายข่าวสารทางการเมือง รวมถึงความสำคัญเรื่องการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีประชากรอยู่อย่างหนาแน่นมีสื่อมวลชนหลายรูปแบบ และพฤติกรรมในการรับสารส่วนใหญ่มาจากโซเชียล นิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคามเป็นวัยรุ่นที่อยู่ในช่วงระดับอุดมศึกษา นิสิตส่วนใหญ่จะมีอายุระหว่าง 18-22 ปี ปัจจุบันมีนิสิตทั้งหมดในปีการศึกษา 2564 จำนวน 12,338 คน ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มที่ความหลากหลายด้านประชากรศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเพศ อายุ สถานะทางสังคม เศรษฐกิจ และระดับการศึกษา สิ่งเหล่านี้ถือเป็น ปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมในการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของนิสิตแต่ละคน ว่านิสิตจะมีความนิยมหรือมีแนวโน้มในการเลือกเปิดรับข่าวสารทางการเมืองไปในแนวทางใดบ้าง การวิจัยเรื่องพฤติกรรมในการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของนิสิตมหาวิทยาลัย มหาสารคามนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปิดรับข่าวสาร ทางการเมืองของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อนำผลที่ได้จากการสำรวจไปเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการทำวิจัยทางด้านรัฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมในการเปิดรับ

ข่าวสารทางการเมืองที่ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย และที่สำคัญเพื่อให้ได้แนวทางในการผลิตสื่อทางการเมืองให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ทำให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเลือกรับข่าวสารทางการเมืองให้ตรงกับทัศนคติและความต้องการของตนผ่านสื่อต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม (นิลกุล ใจอ่อนนุ่ม, 2543 : 17)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อการพัฒนาพฤติกรรมการ เปิดรับข่าวสารทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองในการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม” ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บ รวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview)

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยประกอบไปด้วย 1) พระสังฆาธิการในอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 1 รูป 1) อาจารย์ประจำคณะวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 2 คน 3) นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 3 คน 4) ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม 1 คน 5) ผู้นำนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม 2 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 9 รูปหรือคนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 4 วิธี คือ 1) การสังเกต 2) ตำราและเอกสาร 3) การสัมภาษณ์ 4) การบันทึกวิธีทัศน์และสตทัศนูปกรณ์ (Silverman. D, 2000 : 90)

2. การวิจัยเชิงปริมาณ นิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม สถิติจำนวนนิสิตประจำปี การศึกษา 2564 จำนวน 12,338 คน จึงได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็น นิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคามทั้งหมด 4 คณะ ได้แก่ 1. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 2. วิทยาลัยการเมืองการปกครอง 3. คณะนิติศาสตร์ 4. คณะวิทยาการสารสนเทศ

โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างจากประชากรในพื้นที่กลุ่มตัวอย่างและสุ่มตัวอย่างตามโควตาที่กำหนด เพื่อความครอบคลุมของข้อมูลจึงใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ 388 คน ในการคำนวณหากลุ่มตัวอย่างโดยโปรแกรม คำนวณกลุ่มประชากรตัวอย่าง ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1967 : 110)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อยกระดับความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ” สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ระดับพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.33$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับ ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านเคารพสิทธิของผู้อื่น ($\bar{x} = 4.37$) ด้านความเท่าเทียม ($\bar{x} = 4.35$) ด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย ($\bar{x} = 4.31$) ด้านยอมรับเสียงข้างมาก ($\bar{x} = 4.31$) อยู่ในระดับมากตามลำดับ

2. นิสิตนักศึกษาที่มีเพศต่างกัน ที่อยู่ต่างกัน การศึกษาต่างกัน คณะต่างกันและมีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการเปิดรับ ข่าวสารทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของ นิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคามแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐาน การวิจัย

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาพฤติกรรมการเปิดรับ ข่าวสารทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยประยุกต์ ตามหลักสารณียธรรม พบว่า

1) ด้านเมตตาทายกรรม การรับข่าวสารทางการเมือง เมตตาทายกรรม คือ การทำต่อกัน ด้วยเมตตาหมายถึงทำสิ่งที่ดีด้วยความปรารถนาดีต่อผู้อื่นแสดงถึงไมตรีจิตหวังดีต่อมิตรสหายต่อเพื่อน ร่วมงานควรเป็นอย่างไรการได้รับข่าวสารทางการเมืองและการส่งต่อให้ผู้อื่นด้วยความหวังดีไปถึงผู้รับสาร เกิดจากความหวังดีอยากให้ได้รับข่าวสารที่มีประโยชน์ต่อบุคคลนั้น

2) ด้านเมตตาวจีกรรม การรับข่าวสารทางการเมือง ด้านเมตตาวจีกรรม คือ พูดกันด้วยเมตตา หมายถึง พูดอะไรก็พูดด้วยความปรารถนาดีต่อกันควรเป็นอย่างไร การกระจายข่าวสารที่เป็นความจริง เพื่อที่หวังจะกระจายข่าวที่ถูกต้องให้ผู้อื่นได้รับรู้ และไม่เป็นการบิดเบือนข่าวสารเพื่อจะได้ส่งต่อข้อมูล ข่าวสารด้วยความจริงจากใจโดยปราศจากข้อคิดคติที่ไม่ดี

3) ด้านเมตตาโมกกรรม การรับข่าวสารทางการเมือง เมตตาโมกกรรม คือ คิดต่อกัน ด้วยเมตตา หมายถึงจะคิดสิ่งใดก็ให้คิดสิ่งที่ดีด้วยความปรารถนาดีต่อผู้อื่นควรเป็นอย่างไร มีความคิดที่ดี อยากให้ประเทศชาติและคนในชาติได้รับประชาธิปไตยอย่างแท้จริงการมองกันในแง่ดีมีความหวังดี และ ปรารถนาดีต่อกัน รักและเมตตาต่อกันคิดแต่ในสิ่งที่สร้างสรรค์ต่อกัน ไม่อิจฉาริษยา ไม่คิดอคติ ไม่พยายาม

ไม่โกรธแค้นเคืองกัน รู้จักให้ออกาสและให้อภัยต่อกันและกันอยู่เสมอ

4) ด้านสาธารณโภคี การรู้จักแบ่งสิ่งของให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมหรือประชาชนตามโอกาสอันควร ถือเป็นการผูกมิตรไมตรีสร้างความเคารพศรัทธาจากคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี เช่นเดียวกันกับการแบ่งปันข่าวสาร ควรส่งต่อข่าวสารในด้านที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นได้เป็นประโยชน์มากที่สุด

5) ด้านศีลสามัญญตา คือต้องมีความประพฤติสุจริตดีงาม รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม ปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับของสังคมที่ตนเองอยู่ร่วม รู้จักเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ไม่ก้าวร้าวหน้าที่กัน ไม่บ้าอำนาจ หรือถือตนว่าตัวเองยิ่งใหญ่กว่าผู้อื่น ไม่ถืออภิสิทธิ์ใด ๆ ทั้งปวงไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจ หรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ ไม่ฝ่าฝืนมติหรือหลักการของหมู่คณะอันจะก่อให้เกิดความหวาดระแวง ไม่ไว้นื้อเชื่อใจกัน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่สังคมทั้งต่อหน้าและลับหลัง

6) ด้านทวิญญูสามัญญตา คือต้องมีความเสมอภาคกันทางความคิดและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ปรับความคิดความเห็นให้มีเหตุผลถูกต้องเหมือนกับผู้อื่น และหมู่คณะภายใต้เหตุและผลในทางที่ดีงาม พร้อมกับเคารพเหตุผล ยึดหลักความดีงามเป็นอุดมคติอย่างสม่ำเสมอ

อภิปรายผลการวิจัย

1. พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.33$, S.D.=0.41) อภิปรายได้ว่า ด้านเคารพสิทธิของผู้อื่น ส่งเสริมประชาธิปไตยด้านหลักความเป็นประชาธิปไตยที่เคารพในตัวของตนเองและเคารพในตัวบุคคลอื่นทั้งในด้านความเสมอภาคความเท่าเทียมและการตัดสินใจในด้านอื่น ๆ ส่งเสริมประชาธิปไตยให้มีความเสมอภาคให้เกียรติซึ่งกันและกันการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นการให้เกียรติผู้อื่นการยอมรับในสิทธิของผู้อื่นและการรู้สิทธิของตนเอง ด้านความเท่าเทียม ส่งเสริมให้มีความเท่าเทียมไม่มีการแบ่งแยกชนชั้นต่าง ๆ การอยู่ร่วมกันคือทุกคนเท่าเทียมกันไม่มีใครอยู่สูงหรือต่ำไม่มีใครมีมากหรือน้อยเพราะทุกคนก็เป็นมนุษย์เช่นเดียวกันย่อมมีความเท่าเทียมกันทำให้เราใช้สิทธิของเราได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพและเหมาะสมความเท่าเทียมส่งเสริมประชาธิปไตย ด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย ต้องส่งเสริมในการช่วยให้ประเทศเป็นไปตามที่ระบบกฎหมายกำหนดอย่างเคร่งครัด และเป็นการจัดระเบียบสังคมให้มีระเบียบวินัยมากขึ้น และช่วยให้สังคมน่าอยู่ และผู้คนอยู่ในกฎกติกาของสังคมด้านการปฏิบัติตามกฎหมายส่งเสริมประชาธิปไตยมีความเสมอภาคมีความปลอดภัยทำให้ทุกคนนึกถึงผลที่ตามมาของการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ด้านยอมรับเสียงข้างมาก ส่งเสริมให้เกิดความต้องการในระบอบประชาธิปไตยมีความน่าเคารพมากกว่า และต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ให้การดำเนินงานสามารถดำเนินต่อไปได้อย่างรวดเร็ว การยอมรับเสียงข้างมาก

ช่วยส่งเสริมประชาธิปไตยในด้านมีความเสมอภาค ความสามัคคีความรักใช้ปรองดองกลมเกลียว มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิจิตรา มงคลศรีพิพัฒน์ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการเปิดรับ และความพึงพอใจต่อสื่อประชาสัมพันธ์โครงการเที่ยวไทยเท่ กับพฤติกรรมการตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไทย พบว่า ส่งผลทางบวกกับพฤติกรรมการตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไทย ไม่ว่าจะเป็นความ ทันสมัยของเนื้อหา, ความถูกต้องของเนื้อหา, ปริมาณของเนื้อหา, ความสะดวกในการค้นหา, ผู้ดูแล เฟซบุ๊กแฟนเพจ มีการโต้ตอบสื่อสาร, รูปแบบการนำเสนอที่มีความแปลกใหม่ และ กิจกรรมการ ประกวดภาพถ่ายหรือวิดีโอของสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อชิงรางวัล ล้วนแล้วแต่ส่งผลกับพฤติกรรมการ ตัดสินใจท่องเที่ยว แสดงให้เห็นว่าการนำเสนอสื่อประชาสัมพันธ์โครงการเที่ยวไทยเท่นั้นสามารถ ตอบสนองความต้องการและความคาดหวังของผู้รับสื่อประชาสัมพันธ์ตามที่พวกเขาได้คาดหวังไว้ เพราะหากการตอบสนองนั้นไม่ได้เป็นไปตามที่บุคคลคนนั้นคาดหวังไว้ ความไม่พึงพอใจก็จะเกิดขึ้น อาจทำให้ผู้รับสารเกิดทัศนคติในแง่ลบ ซึ่งจะส่งผลถึงการกระทำในการปฏิเสธการนำเสนอข้อมูล ข่าวสารนั้น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพงษ์ ทองจันทร์ (2561 : 213-226) ได้วิจัยเรื่อง พฤติกรรมรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อออนไลน์ของประชาชนในจังหวัดมหาสารคาม พบว่า เห็นด้วย ร้อยละ 46.3 โดยให้เหตุผลว่า เยาวชนคือกำลังสำคัญของชาติ ควรมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อบ้านเมือง เป็นสิทธิอันชอบธรรมตามระบอบประชาธิปไตย เพื่อเป็นการสะท้อนมุมมองของเยาวชนให้ผู้ใหญ่ในบ้านเมืองได้รับรู้และเยาวชนเป็นพลังบริสุทธิ์ ฯลฯ สื่อออนไลน์นับเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่มีหรืออาจมีอิทธิพลต่อความรู้ ความคิด ทัศนคติ และพฤติกรรมของประชาชน สื่อออนไลน์ทำหน้าที่ถ่ายทอดเหตุการณ์เหล่านั้นให้แก่เรา เหตุการณ์เหล่านั้นมีความสำคัญทางการเมืองเพราะได้รับการถ่ายทอดไปยังประชาชนจำนวนมากจนประชาชนมีความรู้สึกร่วมกัน “ร่วมกัน” ในระบอบประชาธิปไตย การสื่อสารจะมีบทบาทสำคัญในการช่วยก่อให้เกิดการเห็นพ้องต้องกัน ช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างภาคหรือส่วนต่าง ๆ ของสังคมที่แตกต่างกันและช่วยย้ารสนิยมและเป้าหมายร่วมกัน สื่อออนไลน์มีบทบาทในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารให้กับสังคมมาก นักศึกษาก็เป็นกลุ่มหนึ่งที่ใช้สื่อออนไลน์นี้ในการรับข้อมูลข่าวสารผ่าน เทคโนโลยี ไม่ว่าจะเป็นโทรศัพท์ (Smart Phone) คอมพิวเตอร์ (Computer) โน้ตบุ๊ก (Notebook) และแท็บเล็ต (Tablet) จึงเปรียบเสมือนคนกลางที่มีความสำคัญในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ข้อเท็จจริงและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมให้ประชาชนได้รับทราบ จึงได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของเยาวชนในหัวข้อ “ชีวิตประจำวันของเยาวชนในยุคสื่อออนไลน์” เนื่องในวันที่ 20 กันยายน 2556 เป็นวันเยาวชนแห่งชาติ โดยเก็บข้อมูลจากเยาวชนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 1,186 คน ผลสำรวจพบว่า เยาวชนส่วนใหญ่มีการเปิดรับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อออนไลน์ผ่านทาง มือถือ/Smart Phone มากที่สุด รองลงมาคือ Computer/Notebook และ Tablet (Ipad/ Galaxy Tab) ที่มีการใช้เปิดรับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อออนไลน์น้อยที่สุดตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ พัชรภรณ์ เมธาจิรวะ (2563)

ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองที่ส่งผลต่อการตัดสินใจออกมาเลือกตั้งของผู้มีสิทธิในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การเปิดรับข่าวสาร การเลือกให้ความสนใจ การเลือกรับรู้และตีความหมาย ซึ่งการเปิดรับข่าวสาร ทางการเมืองในแต่ละด้านเป็นแรงขับเคลื่อนที่ส่งผลให้ประชาชนตัดสินใจออกมาเลือกตั้งโดย 1) ด้านการเลือกเปิดรับข่าวสารส่วนใหญ่เปิดรับข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อโซเชียลมีเดียมากที่สุด เพราะ เป็นแหล่งข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและได้รับข้อมูลเร็วที่สุด 2) ด้านการเลือกให้ความสนใจ ข่าวสารทางการเมือง ให้ความสำคัญกับข่าวสารเกี่ยวกับ วิธีการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง นโยบายของพรรคการเมืองต่าง ๆ และการชักชวนออกไปเลือกตั้งอันเนื่องมาจากเป็นข้อมูลข่าวสารที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตและขั้นตอนในการเลือกตั้งอันเป็นพื้นฐานในการใช้สิทธิการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย 3) ด้านการเลือกรับรู้และการตีความหมายในข่าวสาร ถ้าผู้มีสิทธิเลือกตั้งรับสารข้อมูลที่แปลกใหม่ และเนื้อหาที่มีความซับซ้อน อาจจะทำให้ความผิดพลาดและทำให้เกิดการตัดสินใจออกไปเลือกตั้งน้อยลงได้ ในทางกลับกัน การสื่อสารทางการเมือง ถ้าให้ข้อมูลที่เข้าใจง่ายเข้าถึงได้และมีความ สอดคล้องกับความเชื่อและทัศนคติเดิมของถ้าผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะทำให้ตีความได้ตรงหรือใกล้เคียง และลดข้อผิดพลาดของความเข้าใจผิดในข้อมูลได้ 4) ด้านการเลือกจดจำข่าวสารเกี่ยวกับข้อห้าม ก่อนไปเลือกตั้ง ซึ่งอาจเคยมีประสบการณ์ความผิดพลาดในด้านการเลือกตั้งและส่งผลกระทบต่อ ตนเองในระยะยาว รวมไปถึงเมื่อใกล้วันเลือกตั้งสื่อมวลชนต่าง ๆ มักจะนำเสนอเน้นย้ำข้อห้ามจึงทำให้ผู้รับสารจดจำได้มากยิ่งขึ้นไปอีก

2. ความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาที่มีต่อพฤติกรรม的开รับข่าวสารทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยการประยุกต์ตามหลักสารานุกรม อภิปรายได้ว่า นิสิตนักศึกษาที่มีเพศต่างกัน การศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อพฤติกรรม的开รับข่าวสารทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ไม่แตกต่างกัน ส่วนนิสิตนักศึกษาที่มี อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อพฤติกรรม的开รับข่าวสารทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตย แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพัชรธิดา จิตวาทีศิลป์ และ วัลลภ รัฐฉัตรานนท์ (2562 : 49-62) ได้ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรม的开รับข่าวสารทางการเมืองผ่านเครือข่าย สังคมออนไลน์ของประชาชนในเทศบาลเมืองปัตตานี พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองปัตตานี อำเภอ เมือง จังหวัดปัตตานี มีในระดับน้อยจากการทดสอบสมมติฐานพบว่าตัวแปรทางด้าน อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือนอาชีพของประชาชน และการกล่อกเลาทางการเมือง มีผลต่อพฤติกรรม的开รับข่าวสารทางการเมืองผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนตัวแปรทางด้านเพศ ไม่มีผลต่อพฤติกรรม的开รับข่าวสารทางการเมืองผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จะเห็นได้ว่าประชาชนที่มี เพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อพฤติกรรม的开รับข่าวสารทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

ซึ่งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระณัฐพงษ์ ญญวโรโส (สุดใจ) (2565 : 202-212) ได้ศึกษาเรื่อง ระดับ การกล่อมเกลากิจกรรมการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนในอำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดย เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านสถาบันบุคคลมีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ต่างกันมีส่วนร่วมแตกต่างกันจึงยอมรับ สมมติฐานการวิจัย ส่วนเพศต่างกัน มีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ปัญหาและ อุปสรรคเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ ปัญหาจะติดที่ระบบราชการส่วนกลางและเวที การมีส่วนร่วมของประชาชนยังมีน้อยอยู่ เมื่อเทียบกับจำนวนประชากรทั้งหมด ศาสนา อยู่ในระดับมาก ด้านชุมชนและกลุ่มเพื่อน และด้านสถาบันครอบครัว อยู่ในระดับปานกลางและสถาบันทางการเมือง อยู่ในระดับน้อย ตามลำดับ เยาวชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการกล่อมเกลากิจกรรมการเมืองในระบอบ ประชาธิปไตยของเยาวชนในอำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานีโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนเยาวชนที่มีเพศ การศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการกล่อม เกลากิจกรรมการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย จะเห็นได้ว่านิสิตนักศึกษาที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมือง ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน การวิจัย

3. พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยการประยุกต์ตามหลักสาราณียธรรม พบว่า ระดับการประยุกต์หลัก พุทธธรรมเพื่อการพัฒนาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยประยุกต์ตามหลักสาราณียธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.46$, $S.D. = 0.51$) อภิปรายผลได้ว่า ด้านทฤษฎีสามัญญตา พบว่า ระดับพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร ทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยประยุกต์ ตามหลักสาราณียธรรม ด้านทฤษฎีสามัญญตา อยู่ในระดับมากที่สุด อภิปรายผลได้ว่า ระดับพฤติกรรม การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยประยุกต์ตามหลักสาราณียธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพวรรณ ปุริมาทร ได้ศึกษาวิจัยในเรื่อง “พลวัตทางการเมืองกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมือง ท้องถิ่น” ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์หลักธรรมในการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบ ประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น โดยการประยุกต์ตามหลักสาราณียธรรม 6 ประการ ประกอบด้วย 1) หลักกายกรรม แสดงกิริยาอาการสุภาพในการปฏิบัติงานต่อผู้ร่วมงาน 2) หลักวจีกรรม เลือกใช้คำพูด ภาษาที่สุภาพเมื่อสนทนาพูดคุยกับสมาชิกในชุมชน 3) หลักมโนกรรม ทำแต่ในสิ่งที่ถูกต้อง ดำรงตนอยู่ใน ศีลธรรมสำรวมระวังในอกุศลกรรมความไม่ดีทางกาย 4) หลักสาราณโภคี รู้จักแบ่งปันผลประโยชน์กัน

ด้วยความยุติธรรม เอื้อเพื่อซึ่งกันและกันอยู่เสมอ 5) หลักสี่สามัญญตา ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับ หรือวินัยต่าง ๆ อย่างเดียวกันอย่างเคร่งครัด 6) หลักทวิสามัญญตา ใช้นโยบาย ข้อกฎหมาย ระเบียบ เป็นฐานความคิดเห็นเป็นอย่างเดียวกัน รู้จักแสวงหาจุดร่วมและ สงวนจุดต่างไม่ถือเอาความคิดของตน เป็นใหญ่ สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริสุตา แสงทอง (2565 : 29-45) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดสวัสดิการสังคม ภาครัฐที่มีต่อแรงงานข้ามชาติในภาคเหนือตอนบน” พบว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการจัด สวัสดิการสังคมภาครัฐที่มีต่อแรงงานข้ามชาติในภาคเหนือตอนบน หลักสาราณียธรรม 6 ประกอบด้วย 1) เมตตาการุณยธรรม (การกระทำดีต่อกัน) การบริการต้องอยู่บนพื้นฐานของการบริการที่ดี ช่วยเหลือและ เอื้อเพื่อต่อแรงงานข้ามชาติความเต็มใจตามหลักมนุษยธรรม 2) เมตตาจริยธรรม (การสื่อสารที่ดีต่อกัน) มีการสื่อสารที่ดี ลดความขัดแย้ง และเกิดความสามัคคีในการอยู่ร่วมกัน 3) เมตตาโมกขธรรม (การปรารถนา ดีต่อกัน) มีการบริหารงานด้วยการเอาใจใส่ มีจิตบริการที่ดี ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ 4) สาธารณโภคี (การแบ่งปันกัน) มีบริการและจัดสรรสวัสดิการด้วยความเสียสละ ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตน โดยคำนึงถึงความถูกต้องเป็นบรรทัดฐาน 5) สี่สามัญญตา (การรักษากฎระเบียบข้อบังคับร่วมกัน) รักษา กฎระเบียบข้อบังคับ เคารพในสิทธิและเสรีภาพ ไม่แบ่งแยก 6) ทวิสามัญญตา (การเคารพรับฟัง ความเห็นผู้อื่น) เคารพและยอมรับฟังความเห็น ยอมรับถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน การจัดสวัสดิการสังคมภาครัฐที่มีต่อแรงงานข้ามชาติจะมีประสิทธิภาพได้จะต้องมีความเห็นชอบร่วมกัน เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ตรงจุดและมีประสิทธิภาพ และยังสอดคล้องกับงานวิจัย ของ พระครูวินัยธรธรรมาธิ์ สุวทโธ (สุขพานิช) (2565 : 46-63) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลัก พุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเพชรบุรี พบว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของ ประชาชนในจังหวัดเพชรบุรี ตามหลักสาราณียธรรม 6 ประกอบด้วย 1) ด้านเมตตาการุณยธรรม (กระทำต่อ กันด้วยความเมตตา) 2) ด้านเมตตาจริยธรรม (การพูดจากับผู้อื่นด้วยความรักและเมตตา) 3) ด้านเมตตา โมกขธรรม (คิดต่อกันด้วยเมตตา คือ ตั้งจิตปรารถนาดี) 4) ด้านสาธารณโภคี (แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วม ใช้สอยให้ทั่วถึงกัน) 5) ด้านสี่สามัญญตา (มีความประพฤติสุจริตตั้งามรักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม) 6) ด้านทวิสามัญญตา (เคารพรับฟังความคิดเห็นกันมีความเห็นชอบร่วมกัน) มุ่งเน้นให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงทางการเมือง ด้านอุดมการณ์ทางการเมือง ทิศนคติทางการเมือง ที่ต้องยึดมั่นหลักระบอบ ประชาธิปไตย เพื่อผลักดันให้มีการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองที่ดี โดยการนำหลักพุทธธรรมมา บูรณาการเข้ากับการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองโดยมุ่งเน้นประโยชน์สูงสุดที่จะทำให้วัฒนธรรม ทางการเมืองมีความเจริญก้าวหน้าตามหลักธรรม โดยยึดมั่นและเชื่อถือเคารพในศักดิ์ศรีความแตกต่าง ระหว่างบุคคล แสดงสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคตลอดถึงภราดรภาพควบคู่กับการรู้จักประนีประนอม สร้างความรู้สึกที่ดีต่อกันซึ่งทำให้เกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย

สอดคล้องกับ พระปลัดวรธนา ญาณวโร (สุวรรณเพ็ง) (2562 : 137-152) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาของครูผู้สอนโดยใช้หลักสาราณียธรรม 6 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาของครูผู้สอน โดยใช้หลักสาราณียธรรม 6 ของ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านทฤษฎีสามัญญตา การมีความคิดเห็นร่วมกันเป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้น มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คือ ด้านเมตตาจริกรรม การพูดแต่สิ่งที่ดีงาม ด้านเมตตากายกรรม ทำสิ่งใดด้วยความปรารถนาดี และด้านสาธารณโภคีการ จัดและใช้สอยสาธารณูปโภคร่วมกันฉันพี่น้อง ด้านศีลสามัญญตา ความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย และด้านเมตตาเมตตามโนกรรม การสร้างความประทับใจด้วยไมตรีจิตมิตรภาพ ตั้งจิตปรารถนาดี ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1) ด้านยอมรับเสียงข้างมาก ควรส่งเสริมให้เห็นคุณค่า ความสำคัญของการยอมรับฟังเสียงข้างมากในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย

1.2) ด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย ควรส่งเสริมให้นิสิตมีความรู้ด้านกฎหมาย และรู้จักระเบียบมากขึ้น เพื่อที่จะได้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีระเบียบวินัย และช่วยส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

1.3) ด้านเคารพสิทธิของผู้อื่น การอยู่ร่วมกันในสังคมควรเคารพให้เกียรติกัน ไม่ก้าวร้าวสิทธิของผู้อื่น เคารพการตัดสินใจของผู้อื่น และยอมรับในข้อแตกต่างในการตัดสินใจของผู้อื่น ในพฤติกรรมกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

1.4) ด้านความเท่าเทียม ควรส่งเสริมให้ปฏิบัติกับตนกับทุกคนอย่างเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ควรเคารพให้เกียรติทุกคนอย่างเท่าเทียม และเสมอภาคจะช่วยให้ในการส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่องเสียงข้างมากในสังคมต่อพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตย

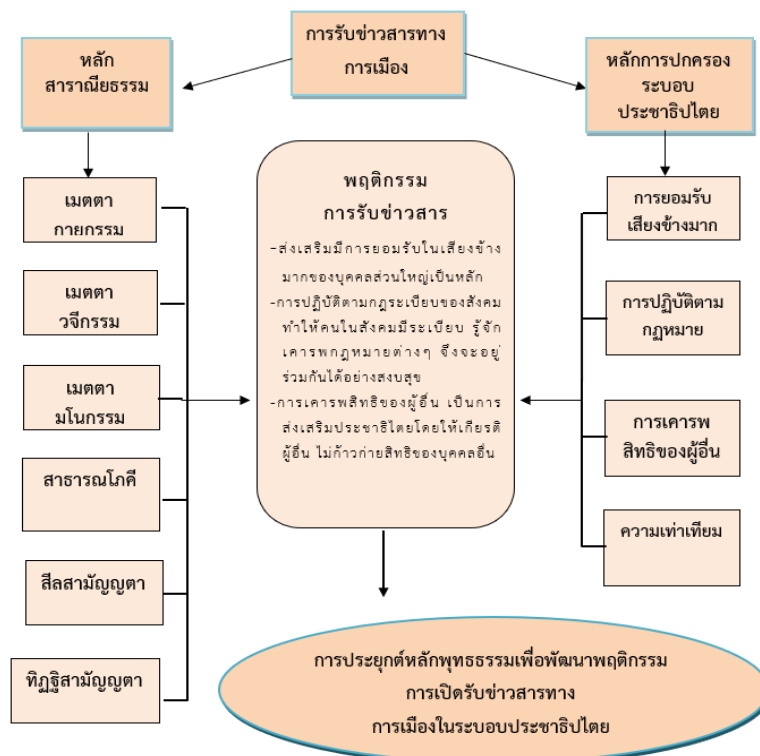
2.2 ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่องความเชื่อมั่นในกฎหมายไทยต่อการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบไทย

2.3 ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่องสิทธิในการเข้าถึงข่าวสารทางการเมืองของประชาชนชาวไทย

2.2 ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่องความเท่าเทียมในทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทย

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสรุปเป็นองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- นิลบล ใจอ่อนนุ่ม. (2543). การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูวินัยธรธัญญ์ สุวาทิ (สุพานิช). (2565). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเพชรบุรี. *วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์*, 7(1), 46-63.
- พระณัฐพงษ์ ญญะวิโส (สุดใจ). (2565). การกล่อมเกลางานการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี. *วารสาร มจร การพัฒนาลังคม*, 7(2), 202-212.
- พระปลัดวรรณนา ญาณวโร (สุวรรณเพ็ง). (2562). การจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาของครูผู้สอนโดยใช้หลักสารานุกรม 6 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*, 6(4), 137-152.
- พัชรภรณ์ เมธากิจเวช. (2564). การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองที่ส่งผลต่อการตัดสินใจออกมาเลือกตั้งของผู้มีสิทธิในเขตกรุงเทพมหานคร. (การค้นคว้าอิสระหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- พิจิตรา มงคลศรีพิพัฒน์. (2560). พฤติกรรมการเปิดรับ และความพึงพอใจต่อสื่อประชาสัมพันธ์โครงการเที่ยวไทยเท่ กับพฤติกรรมการตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไทย. สืบค้นเมื่อ 11 กรกฎาคม 2566, จาก <http://dspace.bu.ac.th/jspui/handle/123456789/2887>
- ศิริพงษ์ ทองจันทร์. (2561). พฤติกรรมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อออนไลน์ของประชาชนในจังหวัดมหาสารคาม. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 5(2), 213-226.
- ศิริพัชรธิดา จิตวาทีศิลป์ และ วัลลภ รัฐฉัตรานนท์. (2562). พฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ของประชาชนในเทศบาลเมืองปัตตานี. *วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 6(2), 49-62.
- ศิริสุดา แสงทอง. (2565). การจัดสวัสดิการสังคมภาครัฐที่มีต่อแรงงานข้ามชาติในภาคเหนือตอนบน. *วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์*, 7(1), 29-45.
- Silverman. D. (2000). *Doing Qualitative Research: A Practical Handbook*. London: Sange.
- Yamane. Taro. (1967). *Statistics : An Introductory Analysis*. New York: Harpen and Row.

การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 โรงเรียนบ้านสองห้องฮองน้อย
ตำบลกำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

The Development of Behaviors Through Buddhist Ethics of Primary
School Students Grades 5-6 At Ban Song Hong Hong Noi School,
Kam Phi Subdistrict, Borabue District, Mahasarakham Province

พระคมสัน สุวณฺณโชโต¹, สุวิน ทองปิ่น²,
พระชัยยะ โกมล³, พระอธิการประมวล อธิบุญโญ⁴ และ อุทัย กมลศิลป์⁵
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2,3,4}
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด⁵
Phrakomson Suwannachoto¹, Suwin Thongpan²,
PhraChaiya Komaro³, PhraAtikarnPramaul Ahipanyo⁴ and Uthai Kamonsin⁵
Mahachulalongkornrajavidyalayai University, KhonKaen Campus^{1,2,3,4}
Mahamakutrajavidyalaya University, Roi Et Campus⁵
Corresponding Author, E-mail: khmsansuwnnchoto@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมนักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 5-6 โรงเรียนบ้านสองห้องฮองน้อย ตำบลกำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม 2) ศึกษาพุทธจริยศาสตร์ที่ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน 3) พัฒนาพฤติกรรมนักเรียนด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 โรงเรียนบ้านสองห้องฮองน้อย ตำบลกำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสังเกตพฤติกรรม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 1 คน ครูผู้สอน จำนวน 4 คน และนักเรียน จำนวน 10 คน

* ได้รับบทความ: 7 พฤศจิกายน 2566; แก้ไขบทความ: 19 ธันวาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 27 ธันวาคม 2566
Received: 7 November 2023; Revised: 19 ธันวาคม 2023; Accepted: 27 December 2023

ผลการวิจัยพบว่า

1. พฤติกรรมนักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 5-6 โรงเรียนบ้านสองห้องฮองน้อย ตำบลกำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ใน 4 ด้านดังนี้ 1) ความรับผิดชอบต่อการเรียน 2) ความรับผิดชอบต่อระเบียบวินัยนักเรียน 3) ความรับผิดชอบต่อสังคม 4) ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

2. พุทธจริยศาสตร์ที่ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน ได้แก่ หลักกตัญญูกตเวที คือ การรู้คุณ และตอบแทนคุณ อิทธิบาท 4 คือ ความรัก ความพากเพียร ความเอาใจใส่ ความไตร่ตรอง และทศ 6

3. การพัฒนาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านสองห้องฮองน้อย โดยการจัดกิจกรรมคือการไว้พระสวตมณต์ปฏิบัติวิปัสสนากรรม อบรมพุทธจริยศาสตร์ในเรื่อง กตัญญูกตเวที อิทธิบาท 4 และ ทศ 6 ทำให้พฤติกรรมนักเรียนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงประสงค์ คือ 1) นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียน 2) นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อระเบียบวินัยนักเรียน 3) นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อสังคม 4) นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: การพัฒนา; พฤติกรรม; พุทธจริยศาสตร์

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the behaviors of Primary School Students, grades 5-6 at Ban Song Hong Hong Noi School, Kamphi Subdistrict, Borabue District, Maha Sarakham Province; 2) to study Buddhist ethics in developing behavior of students 3) to develop undesirable behavior with the principles of Buddhist ethics of students at Ban Song Hong Hong Noi School. This study was carried out by means of qualitative research. The research tools used were an in-depth interview and a behavioral observation form. Key informants included one administrator, four teachers, and 10 students.

The research results were as follows:

1. Behaviors of Primary School Students, grades 5-6 at Ban Song Hong Hong Noi School, Kamphi Subdistrict, Borabue District, Maha Sarakham Province in 4 areas as follows: (1) responsibility for learning, (2) responsibility for student discipline, (3) social responsibility and (4) environmental responsibility.

2. Buddhist ethical principles used to develop behavior of students, one who is grateful and repays the done favor; Four Iddhipāda, aspiration, effort, thoughtfulness, and investigation; Six Disa.

3. The development of Behaviors through Buddhist Ethics of Primary School Students grades 5, 6 at Ban Song Hong Hong Noi School, Kam Phi Subdistrict, Borabue District, Maha Sarakham Province, the activities organized were: paying homage to monks, chanting, and practicing Vipassanā, training in Buddhist ethics regarding Kataññūkatavedī, Four Iddhipāda and Six Disa. This caused student behavior to change desirably, namely (1) students are responsible for learning, (2) students are responsible for student discipline, (3) students are responsible for society and (4) Students are responsible for the environment.

Keywords: Development; Behaviors; Buddhist Ethics

บทนำ

การศึกษาไทยโดยมีภาครัฐเป็นผู้ดูแล และกำกับมาตรฐาน และยังเปิดโอกาสให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับการศึกษาปฐมวัยจนถึงระดับอุดมศึกษา สำหรับการศึกษาภาคบังคับในประเทศไทย ได้กำหนดให้พลเมืองไทยต้องจบการศึกษาอย่างน้อยที่สุดในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และต้องเข้ารับการศึกษาย่างช้าสุดเมื่ออายุ 7 ปี ซึ่งแบ่งออกเป็นระดับชั้นประถมศึกษา 6 ปี และมัธยมศึกษา 6 ปี ทั้งนี้รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายตามความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ส่วนการบริหารและการควบคุมการศึกษาในระดับอุดมศึกษา จะดำเนินการโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ซึ่งเป็นแผนกหนึ่งของกระทรวงศึกษาธิการ ในปัจจุบันการศึกษาไทยมีทั้งสิ้น 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย การจัดการศึกษาของไทยถูกมองว่าล้าหลังและล้มเหลวเสมอมา กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข เผยเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2554 ว่า เด็กไทยมีระดับเชาวน์ปัญญา 98.59 ซึ่งต่ำกว่าค่ามัธยฐานของเชาวน์ปัญญาทั้งโลกที่ระดับ 100 (การศึกษาในประเทศไทย, 2566)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ได้กล่าวถึงเรื่องมาตรฐานและการประกันคุณภาพทางการศึกษาไว้ในหมวด 6 ว่า สถานศึกษาทุกแห่งจะต้องจัดให้มีการประกันคุณภาพทั้งภายในและการประกันคุณภาพภายนอก ตามแนวทางที่กฎหมายกำหนด โดยการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอกและวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 หมวด 1 บททั่วไปข้อ 5 ที่ให้สถานศึกษาดำเนินการประกันคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปีโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทั้งนี้ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด

และการมีส่วนร่วมของชุมชน เมื่อมีการจัดการศึกษาของชาติในแนวทางเพื่อให้การศึกษามีคุณภาพ ดังที่กล่าว ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ในด้านการจัดการศึกษาจึงต้องมีการจัดตั้งหน่วยงานภายนอกที่มีหน้าที่ในการประเมินจัดการศึกษาของสถานศึกษาทุกแห่งที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อประเมินกระบวนการบริหารจัดการของสถานศึกษานั้น ตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งหน่วยงานดังกล่าว ได้แก่ สำนักรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษาให้มีหน้าที่ตรวจสอบและประเมินการบริหารจัดการของสถานศึกษาให้ได้เกณฑ์คุณภาพที่ตั้งไว้ เพื่อให้ประชาชนทั่วไปมั่นใจในการบริหารจัดการในสถานศึกษานั้น ๆ ว่ามีคุณภาพ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 : 12-14)

นักเรียนไทยปัจจุบันนี้ยังมีปัญหาด้านพฤติกรรมอยู่หลายประการ เช่น 1) ความรับผิดชอบต่อการเรียน 2) ความรับผิดชอบต่อระเบียบวินัยนักเรียน 3) ความรับผิดชอบต่อสังคม 4) ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำหรับสาเหตุของพฤติกรรมนักเรียนเหล่านี้ซึ่งมีสาเหตุมาจากหลายสาเหตุ เช่น ความเจริญทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารที่ไร้พรมแดน การหลั่งไหลของวัฒนธรรมตะวันตก ซึ่งทำให้เด็กมีพฤติกรรมการเรียนรู้แบบวัฒนธรรมต่างชาติที่ล้นไหลเข้ามา (พัทยา คงยุทธ, 2548 : 2)

พฤติกรรมนักเรียนยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สาเหตุหนึ่งเนื่องมาจากการพัฒนาประเทศที่เน้นด้านวัตถุมากเกินไปจนละเลยด้านจิตใจ ปัญหาที่ตามมา คือ ทำให้เกิดการแข่งขันสูง มีการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกัน ทำให้การดำเนินชีวิตยึดเอาวัตถุเป็นเป้าหมายหลักจนทำให้เกิดการเอาเปรียบกัน การทำงานต่าง ๆ ต้องใช้เงินตราเป็นสิ่งแลกเปลี่ยน แม้แต่ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวก็ใช้เงินตรา พ่อแม่ต้องทำงานอย่างหนักเพื่อแสวงหาวัตถุเงินทองจนไม่มีเวลาให้กับบุตรหลาน จนทำให้เด็กขาดความอบอุ่น จนเป็นสาเหตุทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ สำหรับพฤติกรรมนักเรียนยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการวิจัยเพื่อพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ เพื่อให้เด็กนักเรียนมีพฤติกรรมที่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Hidreth, 1966 : 424)

นักเรียนโรงเรียนบ้านสองห้องฮ่องน้อย ตำบลกำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1 จะต้องพัฒนานักเรียนให้ทัดเทียมกับโรงเรียนอื่นตามวิสัยทัศน์ของโรงเรียน คือมุ่งพัฒนาการศึกษาสู่มาตรฐาน สานสัมพันธ์ชุมชน พัฒนาคนด้านคุณธรรมและเทคโนโลยี ตามวิถีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และตามพันธกิจของโรงเรียน 5 ด้าน คือ 1) พัฒนาการศึกษาศูนย์และประถมศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐานการศึกษา 2) พัฒนาปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม วัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามตามแบบไทย 3) พัฒนาแหล่งเรียนรู้สื่อเทคโนโลยีและใช้นวัตกรรม

ในการบริหารจัดการ 4) พัฒนาความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 5) จัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพประสานความร่วมมือกับชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการศึกษา (รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านสองห้องฮ่องน้อย ปีการศึกษา 2565 : 11)

การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาทั้งร่างกายและจิตใจ ส่วนการพัฒนา จิตใจต้องใช้พุทธปรัชญา เพราะพุทธปรัชญาให้ทัศนว่ามนุษย์ ประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ กายกับจิตใจ สำหรับพฤติกรรมของมนุษย์คือการทำงานร่วมกันระหว่างกายกับจิตใจ พุทธปรัชญาจะให้ความสำคัญ กับจิตใจมาก เพราะจิตใจจะเป็นตัวสั่งงานให้กายกระทำตาม จึงมีคำกล่าวที่ว่า “จิตเป็นนายกายเป็นบ่าว” เมื่อเป็นเช่นนี้การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาที่จิตใจ เมื่อจิตใจพัฒนาดีแล้ว พฤติกรรมการแสดงออกก็จะดีไปด้วย การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนต้องพัฒนาตั้งแต่เด็กเพราะเด็ก จะฝึกได้ง่ายกว่าผู้ใหญ่ ดังวาทธรรมที่ว่า “ไม้อ่อนดัดง่าย ไม่แกดัดยาก” พุทธจริยศาสตร์เป็นเสมือน บทบัญญัติของความดีที่ส่งผลผลดีที่ดี ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการประกอบวิชาชีพของ บุคคลในทุกสาขาอาชีพ การทำความเข้าใจกับความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมจะทำให้ ผู้ประกอบวิชาชีพมีความตระหนักถึงคุณประโยชน์และโทษที่เป็นผลสืบเนื่องจากการมีคุณธรรมจริยธรรม และการขาดคุณธรรมและจริยธรรม (จำเริญรัตน์ เจือจันทร์, 2548 : 85) ถ้าไม่มีการทำวิจัยพัฒนาพฤติกรรม นักเรียนให้ได้มาตรฐานตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะส่งผลเสียต่อสังคมและประเทศชาติ ถ้าเด็กมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์จบการศึกษาไปเด็กเหล่านี้ก็จะเป็นผู้ใหญ่ในวันหน้าและพฤติกรรม ที่ไม่พึงประสงค์ก็จะติดตัวเด็กไป เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ก็จะแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ออกไปสู่สังคม และจะสร้างความเสียหายให้กับสังคมประเทศชาติสืบต่อไป

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างบนนั้นผู้วิจัยเห็นว่ามีควมจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการวิจัยใน “การพัฒนาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ ของนักเรียนโรงเรียนบ้านสองห้องฮ่อง น้อย ตำบลกำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม” เพื่อให้เด็กนักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์และ เมื่อเขาได้เจริญเติบโตขึ้นจะได้เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพของประเทศสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5-6 โรงเรียนบ้านสองห้องฮ่องน้อย ตำบลกำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาพุทธจริยศาสตร์ที่ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน
3. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5-6 โรงเรียนบ้านสองห้องฮ่องน้อย ตำบลกำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตพฤติกรรม

2. พื้นที่การวิจัย ได้แก่ โรงเรียนบ้านหนองสองห้องฮ้องน้อย ตำบลกำแพง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้เกณฑ์ในการคัดเลือก 3 เกณฑ์ดังนี้

- 1) เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5-6
- 2) เป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลที่เป็นจริงได้
- 3) เป็นผู้ที่มีส่วนในการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยผู้วิจัยได้แบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน 2) ครูผู้สอน 4 คน 3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5-6 10 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 15 คน

4. เครื่องมือการสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก 2) แบบสังเกตพฤติกรรม โดยมีขั้นตอนในการสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วร่างคำถามแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสังเกตพฤติกรรม

2) นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสังเกตพฤติกรรม ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องและขอคำแนะนำ

3) แก้ไขแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสังเกตพฤติกรรมตามอาจารย์ที่เสนอแนะ แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ในตรวจสอบ

4) แก้ไขแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสังเกตพฤติกรรมตามที่ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ที่เสนอแนะแล้วพิมพ์แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสังเกตพฤติกรรมฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปเก็บข้อมูล

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกใน 4 ด้าน 1) ความรับผิดชอบต่อการเรียน 2) ความรับผิดชอบต่อระเบียบวินัยนักเรียน 3) ความรับผิดชอบต่อสังคม 4) ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

2) การสังเกตพฤติกรรม ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนที่แสดงในห้องเรียนและนอกห้องเรียนที่แสดงออกใน 4 ด้าน คือ 1) ความรับผิดชอบต่อการเรียน 2) ความรับผิดชอบต่อระเบียบวินัยตนเองนักเรียน 3) ความรับผิดชอบต่อสังคม 4) ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลและความถูกต้องของข้อมูล จึงนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ ทำการตีความแปลความหมาย แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี

ผลการวิจัย

จากการทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5-6 โรงเรียนบ้านสองห้องฮ้องน้อย ตำบลลำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม” มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาพฤติกรรมนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5-6 โรงเรียนบ้านสองห้องฮ้องน้อย ตำบลลำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า พฤติกรรมนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5-6 โรงเรียนบ้านสองห้องฮ้องน้อย ตำบลลำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม สรุปได้ 4 ด้าน ดังนี้

1) ความรับผิดชอบต่อการเรียน สำหรับพฤติกรรมนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5-6 ที่ยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด นักเรียนยังขาดความรับผิดชอบต่อการเรียน ไม่เอาใจใส่ในการเรียน ไม่ขยันหมั่นเพียรในการเรียน สาเหตุหนึ่งเนื่องมาจากการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมน้อย และการใช้สื่อในการเรียนการสอนยังไม่หลากหลายเพียงพอต่อการเรียนรู้ เช่น เครือข่ายอินเทอร์เน็ต การเสริมกิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรมยังไม่เพียงพอ จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักเรียนมีจิตสำนึกในบทบาทของตนเองต่อการเรียนน้อย

2) ความรับผิดชอบต่อระเบียบวินัยนักเรียน ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่นักเรียนปฏิบัติตามระเบียบวินัยของโรงเรียน เช่น การมาเรียนตรงเวลา การเข้าแถว การแต่งกาย การปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน การมีจิตสำนึกในความเป็นนักเรียน รวมไปถึงการทำกิจกรรมต่าง ๆ นักเรียนยังขาดการเอาใจใส่ พฤติกรรมเหล่านี้ไม่ใช่เป็นหน้าที่ของโรงเรียนอย่างเดียวที่จะต้องพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน แต่ทุกหน่วยงาน ทุกองค์กร ทุกฝ่ายต้องช่วยกันพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนให้ได้มาตรฐานตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด

3) ความรับผิดชอบต่อสังคม นักเรียนยังมีพฤติกรรมที่ขาดความรับผิดชอบต่อสังคมอยู่บ้าง เช่น การขาดการดูแลเอาใจใส่ในการรักษาทรัพย์สินของส่วนรวมหรือทรัพย์สินของโรงเรียน การขาดจิตสำนึกที่ดีในการปฏิบัติต่อผู้อื่น การช่วยเหลือเพื่อนหรือช่วยเหลือผู้อื่นและการมีจิตสาธารณะ การทำประโยชน์แก่สังคม เป็นต้น ซึ่งทางโรงเรียนต้องพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนเหล่านี้ให้เป็นไปตามมาตรฐานที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด

4) ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม นักเรียนยังขาดความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมอยู่ เช่น การรักษาสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน การทิ้งขยะไม่ถูกที่ การไม่แยกขยะ การดูแลความสะอาดภายในห้องน้ำ ห้องเรียน อาคารเรียน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ ยังเป็นปัญหาเบื้องต้นของนักเรียนในระดับประถมศึกษา ซึ่งทางโรงเรียนต้องพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนเหล่านี้ให้เป็นไปตามมาตรฐานที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด

2. พุทธจริยศาสตร์ที่ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน พบว่า พุทธจริยศาสตร์ที่ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนโรงเรียนบ้านสองห้อง ตำบลก่าพิ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม มีความกตัญญู กตเวที อิทธิบาท 4 และทศ 6 โดยมีเนื้อหา ดังนี้

1) หลักกตัญญูกตเวที เป็นพุทธจริยศาสตร์ที่ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนให้เป็นคนดี ทางโรงเรียนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนานักเรียนให้เป็นคนที่ดีต่อบุคคลที่มีพระคุณหรือผู้ที่ทำประโยชน์แก่ตนเอง โดยปลูกฝังให้เด็กมีจิตสำนึกต่อผู้ที่มีบุญคุณด้วยการทำความดีตอบแทน ด้วยการปฏิบัติตอบแทน ด้วยการให้สิ่งของตอบแทน การรู้จักบุญคุณและตอบแทนนั้นทางพระพุทธศาสนาเรียกว่าคนดี ดังคำภาษาบาลีที่ว่า “นิमितฺตํ สาธุ รูปานํ กตญฺญู กตเวทิตา” ซึ่งแปลว่า ความกตัญญูเป็นเครื่องหมายของคนดี” เด็กที่มีความกตัญญูต่อพ่อแม่ ครูอาจารย์ บุพพการีชน และสิ่งแวดลอม แสดงถึงความเป็นนักเรียนที่ดี ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำหลักกตัญญูกตเวที มาพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนให้เป็นไปตามพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสำนักงานการศึกษาขั้นประถม (สพฐ.) ซึ่งมีหลักปฏิบัติ ดังนี้

(1) กตัญญู คือ การแสดงออกเพื่อการตอบแทนบุญคุณ รู้อุปการะที่ท่านทำให้รู้คุณท่าน ความกตัญญูเป็นคุณธรรมพื้นฐานขั้นต้นของลูก ลูกจะต้องรู้จักบุญคุณของพ่อแม่ บุญคุณของพ่อแม่เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าพ่อแม่มีอุปการะต่อเราตั้งแต่แรกเกิดจนเติบโตใหญ่ อุปการะคุณที่พ่อแม่มีต่อลูกจะแตกต่างจากบุคคลอื่นๆ เพราะพ่อแม่มีเจตนาที่บริสุทธิ์ ไม่ได้หวังสิ่งตอบแทน เป็นการทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์ เพื่อให้ลูกมีความสมบูรณ์ทั้งกายและใจ เมื่อลูกสำนึกถึงคุณชื่อนี้ จึงชื่อว่า เป็นคนกตัญญู

(2) กตเวที คือ การตอบแทนคุณท่าน สอนองคุณท่าน ประกาศคุณท่าน หรือความเป็นผู้สนองคุณท่าน กตเวที เป็นคุณธรรมขั้นที่ 2 ซึ่งสูงกว่ากตัญญู เพราะกตเวทีเป็นการทดแทนพระคุณผู้ที่ทำประโยชน์แก่เราก่อน

2) อิทธิบาท 4 เป็นหลักปฏิบัติเพื่อให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน การดำเนินชีวิต และการทำงาน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

(1) ฉันทะ คือความมีใจรักในสิ่งที่ทำ มีใจชอบในสิ่งที่ทำและเชื่อมั่นในสิ่งที่ทำการ ทำงานอะไรก็ตามถ้าจะให้ประสบความสำเร็จจะต้องเริ่มต้นจากความรักความชอบก่อนเสมอ เมื่อมีความชอบมีความรักในงานแล้วก็จะทำงานนั้นอย่างมีความสุขและผลงานออกมาก็จะดีและมีความสุข

(2) วิริยะ คือ ความเพียร ความมุ่งมั่น ความพยายาม ถ้าเรามีความเพียรแล้วก็อดทนได้ว่างานที่ทำนั้นต้องสำเร็จ สำหรับความเพียรที่จะเกิดขึ้นได้นั้นต้องมาจากความรัก ความชอบเป็นพื้นฐาน เมื่อนักเรียนรักในการเรียน ชอบในการเรียนจะทำให้เด็กมีความเพียรพยายามเรียนให้ประสบความสำเร็จและเป็นการเรียนที่มีความสุข

(3) จิตตะ คือ ความเอาใจใส่ ความตั้งใจ การเอาใจจดจ่อและรับผิดชอบ เมื่อมีใจที่จดจ่อแล้วก็จะเกิดความรอบคอบตามมา สำหรับการเอาใจใส่ในหน้าที่การงานหรือการเรียนของนักเรียนจะเกิดขึ้นได้นักเรียนจะต้องมีพื้นฐานต่อเนื่องมาจาก นักเรียนมีความรัก ความเพียรในการศึกษาเล่าเรียน นักเรียนจึงจะเอาใจใส่

(4) วิมังสา คือ การตรึกตรอง ไตร่ตรอง การทบทวนในสิ่งที่ทำมาแล้ว ซึ่งเป็นขั้นที่ 4 ของการทำงานที่ประสบความสำเร็จ คือขั้นที่หนึ่งมีใจรัก (ฉันทะ) ขั้นที่สองมีความมุ่งมั่น (วิริยะ) ขั้นที่ 3 เอาใจใส่ในการทำงาน (จิตตะ) และขั้นที่ 4 ชี้นำเอางานมาพิจารณา (วิมังสา) โดยใช้วิจารณ์ญาณอย่างรอบรู้และรอบคอบ จึงนำไปสู่การทบทวนตัวเอง และทบทวนองค์กรหรือทบทวนขบวนการ ทบทวนในสิ่งที่ได้คิดสิ่งได้ทำผ่านมามีเกิดผลดีผลเสียอย่างไร ทั้งที่เป็นเรื่องส่วนตัวของเราเองและเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคนอื่น เพื่อปรับปรุงปรับแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น ถ้าผู้ใดทำขั้นตอนนี้สมบูรณ์ผู้นั้นย่อมประสบผลสำเร็จในงานที่ทำ

3) ทิศ 6 คือ หลักปฏิบัติต่อกันและกันของการอยู่ร่วมกันในสังคมเพื่อให้เกิดสันติสุข เมื่อคนอยู่ร่วมกันในสังคม ทางพระพุทธศาสนาจึงวางหน้าที่ให้คนปฏิบัติต่อกัน ดังนี้

(1) ปุริตถิมทิส คือ ทิศเบื้องหน้า ได้แก่ บิดา มารดา คุณพ่อคุณแม่เป็นผู้มีอุปการคุณคนแรก เพราะท่านเป็นผู้ให้กำเนิดหรือให้ชีวิตและรับผิดชอบต่อชีวิตโดยการเลี้ยงดูเป็นอย่างดีจนเราเติบโตใหญ่ ท่านให้ทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นชีวิต เลือดเนื้อ รวมทั้งความเป็นคน เราได้มาจากท่านทั้งนั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงทรงจัดให้ท่านทั้งสองไว้ข้างหน้าหรือเป็นทิศเบื้องหน้า

(2) ทักขิมทิส คือ ทิศเบื้องขวา ได้แก่ ครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์เป็นบุคคลสำคัญกับชีวิตของเราอีกท่านหนึ่ง เพราะท่านสอนเราตั้งแต่ ให้รู้จักการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ ให้รู้จักการรักษาเนื้อรักษาตัวให้พ้นจากภัยอันตรายต่างๆ ตลอดจนสอนให้รู้จักการทำมาหากิน ท่านจึงเป็นบุคคลที่ต้องเคารพกราบไหว้บูชา สำหรับทิศเบื้องขวา เป็นหลักการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างลูกศิษย์กับอาจารย์ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นหลักการประพฤติปฏิบัติต่อกันตามหลักพุทธจริยศาสตร์ พระพุทธองค์ได้วางหลักการหรือหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อกันและกันระหว่างลูกศิษย์กับอาจารย์

(3) ปังฉิมทิส คือ ทิศเบื้องหลัง ได้แก่ ภรรยาหรือสามี ถ้าตรงกลางเป็นผู้ชาย ทิศเบื้องหลังก็เป็นภรรยา ถ้าตรงกลางเป็นผู้หญิงทิศเบื้องหลังก็เป็นสามี แต่ถ้าตรงกลางเป็นเด็กหรือเป็นผู้ที่ยังไม่ได้แต่งงาน ทิศเบื้องหลังก็ไม่มี

(4) อุตตรทิส คือ ทิศเบื้องซ้าย ได้แก่ มิตรสหายหรือเพื่อน มิตรมีหลายประเภท พระพุทธองค์ทรงตรัสให้คบมิตรแท้ซึ่งมี 4 ลักษณะ คือ 1) มิตรมีอุปการะ 2) มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข 3) มิตรแนะนำประโยชน์ 4) มิตรมีความรักใคร่ ในการดำเนินชีวิตในสังคมมิตรถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญเพราะ

มิตรจะเป็นผู้ที่คอยช่วยเหลือเกื้อหนุน คำจูงให้เราประสบความสำเร็จ ดังวาทกรรมที่ว่า “นกไม่มีชน คนไม่มีเพื่อน : บินก็ไม่ได้ ไต่ก็ไม่ได้” ถ้าใครไม่มีเพื่อนยากที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จ

(5) เกล็ดมิตส คือ ทิศเบื้องล่าง ได้แก่ คนรับใช้ ลูกน้อง และนายจ้าง เป็นหน้าที่ทั้งสองฝ่ายที่จะต้องปฏิบัติต่อกัน โดยที่ลูกจ้างต้องปฏิบัติตนนายจ้างและนายจ้างต้องปฏิบัติต่อลูกจ้างอย่างเป็นธรรม โดยไม่เอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน

(6) อุบริมิตส คือ ทิศเบื้องบน ได้แก่ สมณชีพรามณ พระภิกษุสงฆ์ ซึ่งเป็นผู้นำทางจิตใจ พระสงฆ์เป็นผู้ที่สูงด้วยคุณธรรม เป็นผู้ชี้ทางสวรรค์ พุทธศาสนิกชนควรบำรุงพระสงฆ์ด้วยปัจจัย 4

3. พัฒนาพฤติกรรมนักเรียนด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5-6 โรงเรียนบ้านสองห้องฮ้อยน้อย ตำบลกำแพง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5-6 โรงเรียนบ้านสองห้องฮ้อยน้อย ตำบลกำแพง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ในด้าน 1) ความรับผิดชอบต่อการเรียน 2) ความรับผิดชอบต่อระเบียบวินัยนักเรียน 3) ความรับผิดชอบต่อสังคม 4) ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ด้วยหลักกตัญญู กตเวที อิทธิบาท 4 และทิศ 6 การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนานักเรียน การนำพุทธจริยศาสตร์มาส่งเสริม อบรม และปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรม รวมไปถึงการปฏิบัติต่อสังคมที่ถูกต้อง ซึ่งทางโรงเรียนได้ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรม ส่งเสริมให้นักเรียนฟังรายการธรรมะ และส่งเสริมให้นักเรียนไหว้พระสวดมนต์ เจริญภาวนา แผ่เมตตาในห้องจริยธรรมของโรงเรียนโดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำในพัฒนาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนเป็นรายด้าน ดังนี้

(1) การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนด้านความรับผิดชอบต่อการเรียน ด้วยกตัญญูกตเวที และอิทธิบาท 4 โดยการอบรมธรรมแบบฟังการบรรยายพร้อมทั้งยกตัวอย่าง มีภาพประกอบ หลังจากนั้นทำกิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ นั่งสมาธิเจริญภาวนา แผ่เมตตาในห้องจริยธรรม สัปดาห์ละ 1 ครั้ง โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำในการทำกิจกรรม หลังจากการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนด้วยพุทธจริยศาสตร์ผ่านไป 1 เดือน พบว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมายจากครู เมื่ออยู่บ้านก็รู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ของลูก เชื่อฟังคำสั่งผู้ปกครอง และโรงเรียนยังส่งเสริมให้นักเรียนเข้าค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรมเพื่อเพิ่มศักยภาพการเป็นนักเรียนที่มีคุณภาพของโรงเรียน พร้อมทั้งส่งเสริมให้นักเรียนฟังรายการธรรมะเพื่อขัดเกลาจิตใจให้เป็นคนไม่เกียติคร้าน นักเรียนส่วนใหญ่มีความสนใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งจะเป็นกลยุทธ์การปลูกฝังจิตสำนึกด้านการพัฒนาพฤติกรรมที่ยั่งยืน และเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในการปลูกจิตสำนึกให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตตามสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(2) การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนด้านความมีระเบียบวินัย ด้วยทศ 6 โดยการอบรมธรรมแบบฟังการบรรยายพร้อมทั้งยกตัวอย่าง มีภาพประกอบ หลังจากนั้นทำกิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ นั่งสมาธิเจริญภาวนา แผ่เมตตาในห้องจริยธรรม สัปดาห์ละ 1 ครั้ง โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำในการทำกิจกรรม หลังจากการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนด้วยพุทธจริยศาสตร์ผ่านไป 1 เทอม พบว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบ ทำให้นักเรียนมีระเบียบวินัยดีขึ้น เช่น นักเรียนรักษาความสะอาดของห้องเรียน และบริเวณเป็นประจำ นักเรียนแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติตนถูกต้องเหมาะสมกับจรรยาบรรณ และข้อบังคับข้อตกลงของโรงเรียนด้วยว่าก่อนจะเข้ามาเรียนในโรงเรียนนี้ ทุกคนต้องยอมรับกฎระเบียบอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย การมาโรงเรียน การเข้าแถว การรักษาความสะอาด นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการเข้าแถว การต่อคิวเพื่อซื้อสิ่งของ ทางโรงเรียนได้ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติจนเป็นนิสัย เมื่อต้องซื้ออาหารในโรงครัว ทำให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมขั้นพื้นฐานของนักเรียนที่ถูกต้อง

(3) ความรับผิดชอบต่อสังคม การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ด้วยกตัญญูทศเวที ทศ 6 โดยการอบรมธรรมแบบฟังการบรรยายพร้อมทั้งยกตัวอย่าง มีภาพประกอบ หลังจากนั้นทำกิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ นั่งสมาธิเจริญภาวนา แผ่เมตตาในห้องจริยธรรม สัปดาห์ละ 1 ครั้ง โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำในการทำกิจกรรม พบว่า นักเรียนมีความซื่อสัตย์ ต่อเวลา ต่อหน้าที่ มีความจริงใจ ไม่ใช้เล่ห์กลกับเพื่อน รับรู้หน้าที่ของตนเองปฏิบัติอย่างเต็มที่ กิจกรรมจะสอนให้นักเรียนเป็นคนซื่อสัตย์ พุดจริงทำจริง เป็นคนตรงไปตรงมา รักในความถูกต้อง มีความซื่อสัตย์สุจริต เช่น เมื่อเก็บของผู้อื่นได้ ก็มักจะนำไปคืนเจ้าของ โดยนำไปให้ครูประกาศหาเจ้าของ ส่วนใหญ่นักเรียนมีการช่วยเหลือดูแลทรัพย์สินของโรงเรียน รับผิดชอบต่อหน้าที่เมื่อได้รับมอบหมายจากครู นักเรียนมีจิตสำนึกที่ดีงามซึ่งถือได้ว่าเป็นคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน ด้านความซื่อสัตย์และความมีน้ำใจตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(4) ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนด้านความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมด้วยกตัญญูทศเวที อิทธิบาท 4 และ ทศ 6 โดยการอบรมธรรมแบบฟังการบรรยายพร้อมทั้งยกตัวอย่าง มีภาพประกอบ หลังจากนั้นทำกิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ นั่งสมาธิเจริญภาวนา แผ่เมตตาในห้องจริยธรรม สัปดาห์ละ 1 ครั้ง โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำในการทำกิจกรรม พบว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนดีขึ้น เช่น การทิ้งขยะเป็นที่ ทำความสะอาดโรงเรียน และบริเวณรอบ ๆ โรงเรียน ก็จะเสียสละเวลาส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือคุณครู และรับอาสาครูเพื่อทำหน้าที่ต่าง ๆ ในลักษณะจิตสาธารณะ ซึ่งการทำหน้าที่ของตนเองที่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นและสังคม นอกจากนั้น การบำเพ็ญประโยชน์ยังมีความหมายถึงการเสียสละ คือการมีจิตสาธารณะช่วยเหลือผู้อื่น

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนนั้นต้องใช้หลักพุทธจริยศาสตร์หรือหลักคุณธรรมเข้าไปอบรม หรือปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับบรรชกร กล้าหาญ (2548) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ผลการบูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมให้กับผู้เรียนด้วยกิจกรรมบัตร์คุณธรรมและระบบคู่สัญญา : กรณีศึกษานักเรียนหลักสูตรประกาศนียบัตร วิชาชีพ (ปวช.1) สังกัดวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงใหม่ ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการประมงทั่วไป ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 จำนวน 147 คน พบว่า ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมด้วยบัตร์คุณธรรมและระบบคู่สัญญา นักเรียนส่วนใหญ่มีระดับ การแสดงพฤติกรรมตามหลักคุณธรรมในชีวิตประจำวันในระดับปานกลาง โดยมีระดับค่าเฉลี่ยที่ 1.29 และ หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมด้วยบัตร์คุณธรรมและระบบคู่สัญญา นักเรียนส่วนใหญ่มีระดับ การแสดงพฤติกรรมตามหลักคุณธรรมในชีวิตประจำวันในระดับมาก โดยมีระดับค่าเฉลี่ยที่ 1.59 สำหรับ ลักษณะพฤติกรรมตามหลักคุณธรรมประกอบด้วย การใช้คำพูดและกิริยาที่เหมาะสม การซื่อสัตย์และ เสียสละ การมีเมตตา การมีวินัยปฏิบัติตามกฎกติกา การควบคุมอารมณ์ และการตัดสินใจ การพิจารณา เพื่อปรับปรุงตนเอง การขยันหมั่นเพียรและรับผิดชอบ การประหยัดและอดออม และพบว่า หลังการ เข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนมีลักษณะการปฏิบัติตามหลักคุณธรรมในชีวิตประจำวันสูงกว่าก่อนการเข้าร่วม กิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0 .01 นอกจากนี้ นักเรียนยังแสดงความพึงพอใจต่อการ ร่วมกิจกรรมบัตร์คุณธรรมและระบบคู่สัญญา พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยที่ระดับ 2.54” และสอดคล้องกับวีณา ประชากุล (2549) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้าน ความมีวินัยของ นักเรียนระดับประถมศึกษา” พบว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรม คือ การที่บุคคลแสดง พฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรือดเว้นการแสดงพฤติกรรมอันฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น พฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่น ๆ ของจริยธรรม ทั้งนี้ เพราะการ กระทำในทางที่ดีและเลวของบุคคลนั้น ส่งผลโดยตรงต่อความผาสุกและความทุกข์ของคนในสังคม

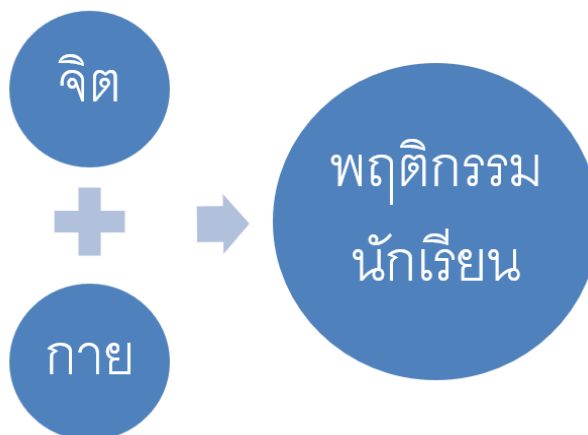
ข้อเสนอแนะ

การทำวิจัยในครั้งต่อไปควรทำการวิจัยให้ได้ผลที่ชัดเจนขึ้นควรทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) และ การวิจัยและพัฒนา Research & Development (R&D) เกี่ยวกับพฤติกรรม นักเรียน ดังนี้

- 1) การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์
- 2) การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์แบบมีส่วนร่วม

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5-6 โรงเรียนบ้านสองห้องฮ้อยน้อย ตำบลคำพิ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม” ทำให้ได้ องค์ความรู้จากการวิจัย คือทำให้รู้ว่ามีมนุษย์ประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ กายกับจิตใจ สำหรับพฤติกรรมของคนที่แสดงออกนั้นเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างกายกับจิต ซึ่งทั้งสองส่วนมีหน้าที่ต่างกันดังนี้ จิตจะเป็นตัวสั่งการ ส่วนกายจะเป็นผู้ปฏิบัติการตามจิตสั่ง ดังที่มีวาทกรรมที่ว่า “จิตเป็นนายกายเป็นบ่าว” เมื่อเป็นเช่นนี้ การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนต้องไปพัฒนากายกับจิตไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งสามารถเขียนออกมาเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ: ศูนย์สภาลาดพร้าว.
- การศึกษาในประเทศไทย. (2566). วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2566. <https://th.wikipedia.org/wiki/>
- จำเริญรัตน์ เจือจันทร์. (2548). จริยศาสตร์ : ทฤษฎีจริยธรรมสำหรับนั้กบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์.

พัทยา คงยุทธ์, (2548), การศึกษารายกรณีของนักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนรัชฎา อำเภอรัชฎา จังหวัดตรัง. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ. (2565). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านสองห้องฮ้องฮ้อยปีการศึกษา 2565. สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1.

บรรชกร กล้าหาญ. (2548). การบูรณาการเสริมสร้างคุณธรรมด้วยกิจกรรมบัตร์คุณธรรมและระบบคู่สัญญา. (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่: วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงใหม่.

วีณา ประชากุล. (2549). การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา. (รายงานการวิจัย). ศูนย์วิจัยและพัฒนาแผ่นดินเชิงคุณธรรม.

Hildreth, Gertrude H. (1966), Introduction to the Gifted, New York : Mcgraw-hill Book Co.

การวิเคราะห์แนวคิดนัตถิกทิกฏฐิในปรัชญาอินเดีย
กับหลักอนัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท
An Analysis of Natthikaditthi Concept in Indian Philosophy
and Anattā in Theravada Buddhist Philosophy

พระธรรมบุญ กุศลธมโม¹,
พระครูภาวนาโพธิคุณ², จรัส ลีกา³,
พระครูศรีปริยัติบัณฑิต⁴ และ อุทัย กมลศิลป์⁵
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2,3,4}
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด⁵
PhraThammanoon Kusaladhammo¹,
PhraKrubhavanabhothikun², Jaras Leeka³,
PhrakruSripariyatbundit⁴ and Uthai Kamonsin⁵
Mahachulalongkornrajavidyalaya University KhonKaen Campus^{1,2,3,4}
Mahamakutrajavidyalaya University, Roi Et Campus⁵
Corresponding Author, E-mail: Kusaladhammo@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดนัตถิกทิกฏฐิในปรัชญาอินเดีย 2) ศึกษาหลักอนัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท และ 3) วิเคราะห์แนวคิดนัตถิกทิกฏฐิในปรัชญาอินเดียกับหลักอนัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ศึกษาข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ และทุติยภูมิวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

1. นัตถิกทิกฏฐิมิทัศนะว่า มนุษย์เกิดจากการรวมตัวของสสารคือธาตุ 4 เรียกว่า อัตตา เมื่อมนุษย์ตายไป สสารที่รวมกันแยกจากกันเป็นเพียงการดับสูญของอัตตา ธาตุ 4 ก็กลับคืนสู่ธาตุ 4

* ได้รับบทความ: 5 ตุลาคม 2566; แก้ไขบทความ: 19 ธันวาคม 2566; ตอบรับตีพิมพ์: 27 ธันวาคม 2566

แนวคิดแบบอูจเฉททิกฏฐิ แบ่งเป็น 3 ลักษณะ 1) หลังจากตายแล้ว อตฺตาทุกชนิดจะขาดสูญ 2) หลังจากตายแล้ว อตฺตาและโลกไม่เกิดอีก 3) ปฏิเสธความมีอยู่ทุกอย่าง ด้วยการปฏิเสธความไม่มีอยู่แห่งผลของการกระทำทั้งดีและชั่ว นอกจากนี้ยังมีทัศนะว่า สิ่งที่เป็นจริงจะต้องรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสเท่านั้น สิ่งที่มีอยู่จริงจึงมีเพียงสสารหรือวัตถุ สิ่งอื่นนอกจากนี้ เช่น อากาศ จิต อาตมัน ไม่ใช่สิ่งที่มีจริงเพราะไม่อาจรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัส

2. พุทธปรัชญามีทัศนะว่า หลักอนัตตาเป็นการละความยึดมั่นในความเป็นตัวตน (อหังการ-มมังการ) และเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้เข้าถึงเป้าหมายสูงสุดด้วยความว่างจากตัวตนและการบรรลุพระนิพพาน หลักอนัตตามีนัยครอบคลุม 3 กรอบ คือ 1) อนัตตาที่มีนัยครอบคลุมเฉพาะชั้น 5 2) อนัตตาที่มีนัยครอบคลุมสังขตธรรมทั้งหมด 3) อนัตตามีนัยครอบคลุมอสังขตธรรมคือนิพพาน พุทธปรัชญาปฏิเสธว่า อตฺตาไม่มีเพราะว่า อตฺตาเป็นเพียงการประชุมกันของธาตุซึ่งไม่ใช่สภาวะที่แท้จริง และสิ่งเป็นรูปธรรมและนามธรรม ย่อมเป็นไปตามกฎของเหตุปัจจัย

3. ผลการวิเคราะห์พบว่า แนวคิดนัตถิกทิกฏฐิ มีทัศนะเกี่ยวกับชีวิตว่าเป็นเพียงการประกอบกันของธาตุ 4 เมื่อชีวิตสิ้นสุดลงสภาวะความเป็นธาตุ 4 ก็สลายไปกลับคืนสู่สภาวะเดิมไม่มีสิ่งใดที่จะเป็นเชื้อในการนำไปเกิดในภพใหม่จึงปฏิเสธการมีอยู่ในภพต่อไปซึ่งเจาะจงเฉพาะสิ่งมีชีวิตเท่านั้น ส่วนหลักอนัตตาเป็นการละความยึดมั่นในความเป็นตัวตน ซึ่งเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายสูงสุด คือ การบรรลุนิพพาน ซึ่งมีเนื้อหาที่ครอบคลุมถึงชีวิต (ชั้น 5) สังขตธรรม และอสังขตธรรม คือ นิพพาน ซึ่งสภาวะทั้งหมดนี้ล้วนตกอยู่ในกฎไตรลักษณ์ทั้งสิ้น

คำสำคัญ: นัตถิกทิกฏฐิ; ปรัชญาอินเดีย; อนัตตา; พุทธปรัชญาเถรวาท

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the concept of Natthikadi^{tt}hi concept in Indian philosophy, 2) to study the concept of Anattā in Theravada Buddhist philosophy; 3) to analyze the concept of Natthikadi^{tt}hi in Indian philosophy and the Anattā in Theravada Buddhist philosophy. This study was conducted by documentary research by studying information from primary and secondary sources. The obtained data were analyzed by a descriptive method based on the inductive principle.

The research results were as follows:

1. Natthikadi^{tt}hi has the view that human beings are formed from the combination of matters or four elements called Attā. When humans die, the combined matter is just

the extinguishing of Attā, and the four elements return to the four elements. The concept of Uccchedadi~~tt~~hi is divided into three characteristics: (1) after death, all of Attā are extinguished. (2) After death, Attā and the world no longer exist. (3) It is to deny all existence by denying the non-existence of the consequences of good and evil actions. There is also the view that what is real must only be perceived by the senses. Real things, therefore, have only matter or objects. Other things such as air, mind, and Ātman are not real things because they cannot be perceived by the senses.

2. Buddhist philosophy has the view that Anattā is the renunciation of attachment to one's self (Aha~~ṅ~~kāra-mama~~ṅ~~kāra) and is a guideline for practice to reach the ultimate goal of emptiness from one's self and attaining Nirvana. Anattā principle covers three areas: (1) Anattā which covers the Five Khandha; (2) Anattā which covers the whole Sa~~ṅ~~khata-dhamma; (3) Anattā has implications covering the Asa~~ṅ~~khata-dhamma as Nirvana. Buddhist philosophy denies that Attā does not exist because Attā is just a meeting of the elements, not a real state or concrete and abstract things. It will follow the law of cause and effect.

3. The results of the analysis of Natthikadi~~tt~~hi showed that Natthikadi~~tt~~hi has a view of life as merely a combination of the four elements. When one's life ends, the four elemental states are dissolved and returned to their original state. There is no such thing as an infestation of the introduction to a new world; it is a denial of existence in the next world, which is specific to living beings. The Anattā principle is the renunciation of self-existence. It is a practice guideline to achieve the highest goal, Nirvana which covers life (Five Khandha), Sa~~ṅ~~khata-dhamma, and Asa~~ṅ~~khata-dhamma or Nirvana. All of these conditions fall under the rule of three characteristics.

Keywords: Natthikadi~~tt~~hi; Indian Philosophy; Anattā; Theravada Buddhist Philosophy

บทนำ

มนุษย์เกิดมาพร้อมกับอวิชชา กล่าวคือ ความมืดบอดต่อโลกและชีวิต ยังไม่รู้จักตัวเองอย่างแท้จริง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มนุษย์ต่างค้นหาคำตอบเกี่ยวกับเรื่องความจริงของชีวิตว่า “ชีวิตคืออะไร หลังจากตายไปแล้วจะไปไหนและชีวิตจะสิ้นสุดลงเมื่อไร อะไรคือ แก่นแท้ของโลกและชีวิต” ด้วยเหตุนี้ จึงมีลัทธิความเชื่อทางศาสนาเกิดขึ้นในโลก มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยก่อนพุทธกาล

ซึ่งได้มีสมณพราหมณ์เป็นจำนวนมาก ผู้เป็นเจ้าลัทธิที่มีความเห็นและความเชื่อต่าง ๆ แตกต่างกันไป ปรัชญาทุกระบบ ทั้งปรัชญาสายตะวันตกและสายตะวันออก ยกเว้นพุทธปรัชญาเถรวาท ต่างยอมรับเรื่อง อัตตา ตัวตน ต่างกันเพียงที่ตัวตนมีอยู่อย่างไรเท่านั้น ในบรรดาลัทธิและศาสนาอื่นทั้งหมดไม่ว่าจะเป็น ลัทธิและศาสนาที่เกิดขึ้นก่อนพุทธปรัชญา หรือลัทธิและศาสนาที่เกิดขึ้นภายหลังพุทธปรัชญา ย่อมแสดงอัตตา หรือตัวตนทั้งนั้น ดังจะเห็นได้ เช่น ศาสนาพราหมณ์มีคำสอนที่เชื่อว่า ทุกคนมีอาตมัน คือ อัตตา และเมื่อได้บรมอาตมันหรืออัตตาให้เต็มที่แล้ว ก็เป็นมหาตมัน (อัตตาใหญ่) ดังที่มาใช้เรียกว่า มหาตมะ และ มหาตมัน ในที่สุดก็เข้าร่วมอยู่ในปรมาตมันเป็นบรมอัตตา เป็นที่รวมของอัตตาทั้งหมด และความเชื่อ หรือทฤษฎี มีบทบาทสำคัญต่อการรอบความคิดของบุคคลในการดำเนินชีวิต ความเชื่อที่ถูกต้อง ช่วยปรับให้ ทิศนะแห่งการมองโลกตรงตามเป็นจริง ซึ่งพุทธศาสนาใช้ศัพท์ว่าอุชุกตทศนะ ที่ช่วยให้การดำเนินชีวิต ไม่สูญเปล่า (อโมฆชีวิต) (ส.สพ. (ไทย) 18/365/438) ความเชื่อบางอย่างแม้จะเกิดมาหลายพันปี แต่ถึงนานวันยังมีอิทธิพลแผ่คลุมโลก ชาวโลกส่วนใหญ่ไหลไปตามกระแส นั้น เช่น ความเชื่อว่าตายแล้วสูญ เป็นต้น เป็นเหตุให้ขาดความรับผิดชอบทางด้าน ศีลธรรม (Moral Responsibility) เช่น แนวคิดของกลุ่มนักเถิกทฤษฎี ที่มีแนวคิดว่า ความเห็นที่ยอมรับแต่ความไม่มี ปฏิเสธความมีอยู่ทุกอย่าง หรือ ความเห็นว่าเป็นสิ่งที่ทำแล้วไม่มีผลย้อนกลับต่อผู้กระทำความดี เป็นความเห็นที่ปฏิเสธผลของการกระทำเป็นต้น (ม.อ. (ไทย) ดังพุทธพจน์ที่ว่า สมณพราหมณ์พวกหนึ่ง มีวาทย่างนี้มีความเห็นอย่างนี้ว่า ทานที่ให้แล้วไม่ผล การบวสรวงไม่มีผล การบูชาไม่มีผล ผลวิบากแห่งกรรมที่สัตว์ทำดีทำชั่วไม่มี โลกนี้ไม่มี โลกหน้าไม่มี คุณของมารดาไม่มี คุณของบิดาไม่มี โอปปาติกสัตว์ไม่มี สมณพราหมณ์ที่ปฏิบัติชอบ ทำโลกนี้และโลกหน้า ให้แจ้งชัดด้วยปัญญาอันยิ่งเองแล้วประกาศให้รู้ทั่ว ไม่มีในโลก (ม.ม. (ไทย) 13/94-95/97-99)

ตามนัยพุทธพจน์ข้างต้น แนวความคิดของพวกนักเถิกทฤษฎี แสดงให้เห็นว่าเป็นความเห็นที่ปฏิเสธ ความไม่มีแห่งผลของการกระทำทุกอย่าง กล่าวคือ เมื่อกระทำเหตุไปแล้ว ถือว่าไม่มีผลของการกระทำนั้น ๆ เพราะฉะนั้น การทำความดี หรือ ความชั่ว ก็สักแต่ว่ากระทำเท่านั้น แต่ไม่มีผลของความดีชั่ว เพราะลัทธินี้ เชื่อว่าผลของการให้ ผลของการบูชา เคารพสักการะ กราบไหว้ หรือการเซ่นบวงสรวง ผลของกุศลกรรม อกุศลกรรมทุกอย่าง เป็นเรื่องของคนโง่บัญญัติไว้ ผลจากการกระทำในสิ่งเหล่านี้ไม่มีอยู่จริง ทฤษฎีข้อที่ว่า โลกนี้และโลกหน้าไม่มี หมายความว่า สัตว์ในโลกอื่นที่จะมาเกิดในโลกนี้ หรือสัตว์ในโลกนี้ที่จะมาเกิดในโลกอื่น ก็ไม่มี เพราะว่าลัทธินี้เชื่อว่า สัตว์ทั้งหลาย หลังจากตายแล้ว ย่อมขาดสูญหมด ไม่มีการเกิดอีก ทฤษฎีข้อที่ว่า บุญคุณของบิดามารดาไม่มี หมายความว่า บุคคลผู้มีทฤษฎีเช่นนี้มักถือว่า ไม่จำเป็นต้องกตัญญู กตเวทิตอบแทนพระคุณของพ่อแม่ เพราะลูกที่เกิดมาถือว่าเกิดตามกฎธรรมชาติ การเลี้ยงเป็นหน้าที่ อันจำเป็นของพ่อแม่ แต่ลูกคนใดจะไม่เลี้ยงพ่อแม่ ก็ถือว่าไม่ผิดแต่ประการใด ส่วนพ่อแม่ที่ไม่เลี้ยงลูกนั้น ผิดหน้าที่โดยตรง (วนิดา เสงายน, 2547 : 26)

พุทธปรัชญาเถรวาทแสดงหลักอนัตตา โดยสอดคล้องกับความจริงที่พระพุทธองค์ ทรงค้นพบหลังจากที่ตรัสรู้แล้ว คือหลักปฏิจจสมุปบาท อนัตตาจึงเป็นหลักความจริงในกฎธรรมชาติที่สะท้อนให้เห็นถึงธรรมชาติทางอภิปรัชญาของพระพุทธศาสนาที่แตกต่างไปจากคำ สอนของลัทธิศาสนาและปรัชญาอื่น ๆ ในอินเดียอย่างเด่นชัด พุทธปรัชญา แสดงหลักอนัตตาโดยสัมพันธ์กับการศึกษา และปฏิบัติธรรม เพื่อมุ่งถ่ายทอดความยึดมั่นถือมั่นในความเป็นตัวตนคือความยึดถือว่าเป็นตัวเราของเรา (อหังการ-มมังการ) เป็นต้น ซึ่งจะเป็นแนวทางของการปฏิบัติธรรมเพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุด ของพุทธศาสนา คือ ความว่างจากตัวตน (อัตตสญญตา) ความหลุดพ้นจากทุกข์ (วิมุตติ) หรือความดับเย็นเป็นสุขได้แก่นิพพาน (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2539 : 51–52) พุทธปรัชญาเถรวาทแสดงหลักอนัตตา เพื่อแย้งหลักอัตตาในความหมายปรมาต্মของศาสนาเทวนิยม แสดงความไร้เหตุผลรองรับของทฤษฎีอาตมันหรืออัตตาในศาสนาเทวนิยม ทฤษฎีอนัตตาในพระพุทธศาสนามีนัยครอบคลุม 3 กรอบ คือ 1) อนัตตาที่มีนัยครอบคลุมเฉพาะชั้น 5 2) อนัตตาที่มีนัยครอบคลุมสังขตธรรมทั้งหมด 3) อนัตตาที่มีนัยครอบคลุมอสังขตธรรมคือนิพพาน (พระมหาสมจินต์ สมมาปญโญ (วันจันทร์), 2544 : 10) นอกจากนี้การวิเคราะห์แนวคิดนัตถิกทฤษฎีในปรัชญาอินเดียกับหลักอนัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท เพื่อเป็นประโยชน์ทั้งในเชิงทฤษฎีทางวิชาการให้เกิดความกระจ่างชัดและเป็นประโยชน์เชิงปฏิบัติที่นำไปสู่การปรับทัศนคติความเห็นให้ถูกต้อง อันจะเป็นฐานนำไปสู่การดำเนินชีวิตที่ต้องตามกรอบคิดที่ว่าเพื่อรู้จักปัญหาที่ยังเป็นปัญหาเพื่อรู้คำตอบทุกคำตอบที่เป็นไปได้ และเพื่อรู้จักเก็บส่วนที่ดีจากทุกคำตอบมาเป็นหลักยึดเหนี่ยวของตน (กิริติ บุญเจือ, 2541 : 2)

ดังนั้น จากปัญหาที่กล่าวมานี้ ทำให้ผู้วิจัยมีความประสงค์จะทำวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์แนวคิดนัตถิกทฤษฎีในปรัชญาอินเดียกับหลักอนัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท เพื่อตอบข้อสงสัยว่า แนวคิดนัตถิกทฤษฎีในปรัชญาอินเดียกับหลักอนัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท มีความเหมือนและแตกต่างกันอย่างไร และงานวิจัยนี้เมื่อเสร็จสมบูรณ์แล้วจะเป็นข้อมูลสารสนเทศแก่ผู้สนใจในเรื่องนี้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดนัตถิกทฤษฎีในปรัชญาอินเดีย
2. เพื่อศึกษาหลักอนัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท
3. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดนัตถิกทฤษฎีในปรัชญาอินเดียกับหลักอนัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัย การวิเคราะห์แนวคิดนันทิกทฤษฎีในปรัชญาอินเดียกับหลักอนัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท
มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1) รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์แนวคิดนันทิกทฤษฎีในปรัชญาอินเดียกับหลักอนัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เพื่อทำการวิจัยถึงแนวคิดนันทิกทฤษฎีในปรัชญาอินเดีย หลักอนัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท และนำแนวคิดทั้ง 2 นั้น มาวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบว่าแนวคิดนันทิกทฤษฎีในปรัชญาอินเดียกับหลักอนัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาทมีความเหมือนและแตกต่างกันอย่างไร

2) ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์แนวคิดนันทิกทฤษฎีในปรัชญาอินเดียกับหลักอนัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ ดังนี้

2.1) ขอบเขตด้านเอกสาร มีดังนี้ 1) เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 2) เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ วรรณคดี ฎีกา อนุฎีกา รวมทั้งตำราเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2) ขอบเขตด้านเนื้อหา : แนวคิดนันทิกทฤษฎีในปรัชญาอินเดีย, หลักอนัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท, วิเคราะห์แนวคิดนันทิกทฤษฎีในปรัชญาอินเดียกับหลักอนัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท

3) ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ได้กำหนดขั้นตอนไว้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ แนวคิดเกี่ยวกับแนวคิดนันทิกทฤษฎีในปรัชญาอินเดีย โดยมีวิธีการศึกษาดังนี้ 1) แนวคิดเกี่ยวกับแนวคิดนันทิกทฤษฎีในปรัชญาอินเดีย 2) แนวคิดเกี่ยวกับหลักอนัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท และ 3) วิเคราะห์แนวคิดนันทิกทฤษฎีในปรัชญาอินเดียกับหลักอนัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท การศึกษาในขั้นตอนที่ 1 นี้เป็นการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเกี่ยวกับแนวคิดนันทิกทฤษฎีในปรัชญาอินเดีย และหลักอนัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท เพื่อเป็นการตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้อย่างครบถ้วน

ขั้นตอนที่ 2. การดำเนินการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์แนวคิดนันทิกทฤษฎีในปรัชญาอินเดียกับหลักอนัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารชั้นปฐมภูมิที่มีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดนันทิกทฤษฎีในปรัชญาอินเดีย เป็นการตอบโจทย์วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 2) ศึกษาเอกสารชั้นปฐมภูมิที่มีความเกี่ยวข้องกับหลักอนัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท เป็นการตอบโจทย์วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 3) ศึกษาเอกสารชั้นทุติยภูมิที่มีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดนันทิกทฤษฎีในปรัชญาอินเดียกับหลักอนัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท เพื่อนำแนวคิด ทฤษฎี เหล่านี้มาร่วมวิเคราะห์เพื่อตอบโจทย์

การวิจัย และ 4) การวิเคราะห์แนวคิดนิตถิกทฤษฎีในปรัชญาอินเดียกับหลักอนัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท ด้วยวิธีการนำเอาเนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิมาเปรียบเทียบแล้ววิเคราะห์ ซึ่งผลที่ได้จากการวิเคราะห์จะเป็นการตอบโจทย์วัตถุประสงค์ข้อที่ 3

4) การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเกี่ยวกับแนวคิดนิตถิกทฤษฎีในปรัชญาอินเดียกับหลักอนัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท โดยการนำเสนอข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ ด้วยการตีความ การแปลความ และการจัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์แล้ววิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ตามหลักการของอุปนัยวิธี (Inductive Method) โดยยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นแนววิเคราะห์เพื่อนำเสนอข้อเท็จจริงที่ได้จากการวิจัยโดยผู้วิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามประเด็นหัวข้อ ดังนี้

1) จัดหมวดหมู่ข้อมูลจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับแนวคิดนิตถิกทฤษฎีในปรัชญาอินเดียกับหลักอนัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท ที่ได้มาทั้งหมด

2) แยกแยะข้อมูลในด้านต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์อย่างเป็นระบบ

3) เปรียบเทียบข้อมูล ลักษณะที่เหมือนกัน และแตกต่างกัน

4) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ตามหลักอุปนัยวิธีโดยวิธีการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดนิตถิกทฤษฎีในปรัชญาอินเดียกับหลักอนัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ตอบโจทย์วัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อ

5) สรุปการวิเคราะห์ข้อมูล และอภิปรายผล : ผู้วิจัยจะทำการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดนิตถิกทฤษฎีในปรัชญาอินเดีย 2) เพื่อศึกษาหลักอนัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท 3) เพื่อวิเคราะห์แนวคิดนิตถิกทฤษฎีในปรัชญาอินเดียกับหลักอนัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท เป็นการสรุปในประเด็นที่สำคัญครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดของวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 3 ข้อ และผู้วิจัยจะทำการอภิปรายผลการวิจัยเพื่อหาความสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์แนวคิดนิตถิกทฤษฎีในปรัชญาอินเดียกับหลักอนัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท ที่ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาแล้วเพื่อตรวจสอบผลการวิจัยในครั้งนี้ว่า ผลของการวิจัยที่ได้มีความสอดคล้องและไม่สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างไร นอกจากนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อเสนอแนะของการวิจัยในบางประเด็นที่ยังมีคำตอบยังไม่ชัดเจนอาจเกิดขึ้นจากขอบเขตด้านระยะเวลาจึงทำให้ประเด็นดังกล่าวขาดความสมบูรณ์ ดังนั้นเพื่อเป็นการเติมเต็มให้กับงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงนำเสนอประเด็นเหล่านั้นมาเสนอไว้เป็นข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์แนวคิดนัตถิกทฤษฎีในปรัชญาอินเดียกับหลักอนัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงนำแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเหล่านั้นมาแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งมีผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ ดังนี้

1. แนวคิดนัตถิกทฤษฎีในปรัชญาอินเดีย พบว่า นัตถิกทฤษฎี คือ ความเห็นว่าขาดสูญ เป็นมิจฉาทฤษฎี (ความเห็นผิด) ที่ปฏิเสธชีวิตและโลกหลังความตาย กล่าวคือ ทฤษฎีเช่นนี้มีความเห็นว่า อัตตาเป็นเพียงการประชุมของธาตุทั้ง 4 ได้แก่ ดิน น้ำ ลม ไฟ เท่านั้น เมื่อตายไปแล้วก็จบสิ้นลง ภพ ภูมิ รวมทั้งโลกนี้เมื่อสูญสิ้นก็ไม่เกิดอีก จึงไม่มีความยินดีในภพภูมิใดเลย ดังนั้นการกระทำทุกอย่างทั้งดีและชั่วไม่มีผลใด ๆ ทั้งสิ้น ชีวิตมีอยู่เพียงชาตินี้ชาติเดียวเท่านั้น ซึ่งมูลเหตุสำคัญของความเห็นแบบนัตถิกทฤษฎีมักเกิดขึ้นจากภายในจิตใจของบุคคลนั้น ๆ เป็นสำคัญ ทั้งนี้อาจจะได้รับอิทธิพลจากบุคคลภายนอกถ่ายทอดความคิดเช่นนี้ให้หรืออาจจะเกิดจากความใคร่ครวญเห็นผิดของตนเอง ซึ่งเกิดจากความยึดมั่นถือมั่นในอัตตา จนทำให้หลงผิดยึดติดกับเบญจขันธ์ ขาดพิจารณาญาณในความเป็นจริงของชีวิต (อริยสัจ) และความเปลี่ยนแปลงของโลก รู้ไม่เท่าทันผัสสะที่เข้ามากระทบ ทำให้สำคัญผิดต่อกุศลธรรมและอกุศลธรรมเหล่านี้ซึ่งเป็นมูลเหตุภายใน ส่วนมูลเหตุภายนอกที่เกิดจากบุคคลอื่น ก็ด้วยความที่ถูกบาปมิตรครอบงำทางด้านความคิด ชักชวนไปในทางที่ไม่ถูกต้องทำนองคลองธรรม และแนวคิดแบบนัตถิกทฤษฎีนี้มีมาก่อนครั้งพุทธกาล และสืบต่อมาผ่านยุคสมัยเรื่อยมา นัตถิกทฤษฎีเป็นแนวคิดที่เป็นมิจฉาทฤษฎี คือ ความเห็นผิดอันเป็นปฏิกิริยาต่อสัมมาทิฐิ แต่ถึงอย่างไรก็ตามแนวคิดแบบนัตถิกทฤษฎีก็ยังมีอิทธิพลและเป็นข้อโต้แย้งถกเถียงกันตลอดมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบันและจะมีต่อไปในอนาคตอย่างไม่ต้องสงสัย แนวความคิดแบบนัตถิกทฤษฎีที่ปรากฏเป็นความเชื่อทางศาสนา ยังได้แผ่ขยายไปสู่ด้านอื่น ๆ ของสังคม

2. หลักอนัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท พบว่า แนวคิดหลักอนัตตาของพุทธปรัชญา เกิดขึ้นจากการที่เจ้าชายสิทธัตถะทอดพระเนตรเห็นคนแก่ คนเจ็บ คนตาย แล้วทรงคำนึงถึงความทุกข์ที่มวลมนุษย์ต้องประสบทั่วสากล และเข้าพระทัยถึงภาวะที่สังขารทั้งหลายไม่เที่ยงแท้ล้วนเกิดขึ้นแล้วปรวนแปรแล้วสิ้นสุดด้วยแตกดับ ความระงับความทุกข์อันเนื่องมาจากสาเหตุเช่นนั้นเสีย เจ้าชายออกบวชทำความเพียรเร่งพินิจศึกษาและปฏิบัติอยู่ 6 ปี พบคำตอบคลายข้อสงสัยและบรรลุธรรมในที่สุด และทรงสั่งสอนธรรมอยู่ 45 ปี พระองค์ก็ปรินิพพาน และการปฏิเสธตัวตน เป็นการปฏิเสธความคิดและความเชื่อถือดั้งเดิมของศาสนาพราหมณ์โดยสิ้นเชิง ซึ่งเป็นศาสนาที่ยังรักษาลึกและมั่นคงอยู่ในอินเดียก่อนพุทธสมัยมาไม่ต่ำกว่าพันปี สอนว่าในตัวตนมนุษย์มีสิ่งอันเที่ยงแท้ไม่เปลี่ยนแปลงดำรงอยู่เป็นแกนกลางของชีวิต สิ่งดังกล่าวนี้เรียกว่า อัตตาหรืออาตมัน เมื่อคนตายร่างกายเท่านั้นที่เสื่อมสลายแตกดับ ส่วนอาตมันซึ่งเป็นวิญญาณของร่างกายจะไม่แตกดับไปด้วย แต่จะออกจากร่างกายเก่าไปเกิดใหม่ในร่างกายใหม่

เหมือนคนเปลี่ยนเสื้อผ้าจากชุดเก่าไปสวมเสื้อผ้าชุดใหม่ ตัวการอันสำคัญที่ก่อให้เกิดการหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงไปตามกรรมและสุขทุกข์ทั้งปวงแห่งชีวิตของมนุษย์ก็คือ อุปาทาน หรือการยึดมั่น และตัวการที่ทำให้มนุษย์มีติดบอด ยึดถือ กอบโกย หวงแหน และโอ้อวด ก็คือ อุปาทาน เพราะไม่รู้ธรรมชาติอันแท้จริง จึงได้ยึดมั่นว่า “ตัวฉัน” และ “ของฉัน” แต่เมื่อใดมีการบรรลุ อนัตตธรรม เมื่อนั้นอุปาทานก็เป็นอันถูกทำลายลงอย่างเด็ดขาด

พุทธปรัชญามองเห็นสิ่งทั้งหลายในรูปของส่วนประกอบต่าง ๆ ที่มาประชุมกันเข้า ตัวตนแท้ ๆ ของสิ่งทั้งหลายไม่มี เมื่อแยกส่วนต่างๆ ที่มาประกอบกันเข้านั้นออกไปให้หมดก็จะไม่พบตัวตนของสิ่งนั้นเหลืออยู่ ตัวอย่างง่าย ๆ ที่ยกขึ้นอ้างกันบ่อย ๆ คือ “รถ” เมื่อนำส่วนประกอบต่าง ๆ มาประกอบเข้าด้วยกันตามแบบที่กำหนด ก็บัญญัติเรียกกันว่า “รถ” แต่ถ้าแยกส่วนประกอบทั้งหมดออกจากกัน ก็จะหาตัวตนของรถไม่ได้มีแต่ส่วนประกอบทั้งหลาย ซึ่งมีชื่อเรียกต่าง ๆ กันจำเพาะแต่ละอย่างอยู่แล้ว คือ ตัวตนของรถมิได้มีอยู่ต่างหากจากส่วนประกอบเหล่านั้น มีแต่เพียงคำบัญญัติว่า “รถ” สำหรับสภาพที่มารวมตัวกันเข้าของส่วนประกอบเหล่านั้น แม้ส่วนประกอบแต่ละอย่าง ๆ นั้นเอง ก็ปรากฏขึ้นโดยการรวมกันเข้าของส่วนประกอบย่อยๆ ต่อๆ ไปอีก และหาตัวตนที่แท้ไม่พบเช่นเดียวกัน เมื่อจะพูดว่าสิ่งทั้งหลายมีอยู่ ก็ต้องเข้าใจในความหมายว่า มีอยู่ในฐานะมีส่วนประกอบต่าง ๆ มาประชุมเข้าด้วยกัน

ชีวิตประกอบด้วยชั้น 5 เท่านั้น ไม่มีสิ่งใดอื่นอีกนอกเหนือจากชั้น 5 ไม่ว่าจะเป็นแฝงอยู่ในชั้น 5 หรืออยู่ต่างหากจากชั้น 5 ที่จะมาเป็นเจ้าของหรือควบคุมชั้น 5 ให้ชีวิตดำเนินไป ในการพิจารณาเรื่องชีวิต เมื่อยกเอาชั้น 5 ขึ้นเป็นตัวตั้งแล้ว ก็เป็นอันครบถ้วนเพียงพอ ชั้น 5 เป็นกระบวนการที่ดำเนินไปตามกฎแห่งปฏิเสธสมุบาท คือ มีอยู่ในรูปกระแสแห่งปัจจัยต่าง ๆ ที่สัมพันธ์เนื่องอาศัยสืบต่อกันไม่มีส่วนใดในกระแสที่อยู่นิ่ง มีแต่การเกิดขึ้นแล้วสลายตัวไป พร้อมกับที่เป็นปัจจัยให้มีการเกิดขึ้นแล้วสลายตัวต่อ ๆ ไปอีก ส่วนต่างๆ สัมพันธ์กัน เนื่องอาศัยกัน เป็นปัจจัยแก่กัน จึงทำให้กระแส หรือกระบวนการนี้ดำเนินไปอย่างมีเหตุผลและคุมเป็นรูปร่างต่อเนื่องกัน ในภาวะเช่นนี้ ชั้น 5 หรือชีวิตจึงเป็นไปตามกฎแห่งไตรลักษณ์ คือ อยู่ในภาวะแห่งอนิจจตา ไม่เที่ยง ไม่คงที่ อนัตตตา ไม่มีส่วนใดที่มีตัวตนแท้จริง และไม่อาจยึดถือเอาเป็นตัวตนได้ ทุกขตา ถูกบีบคั้นด้วยการเกิดขึ้นและสลายตัวอยู่ทุกขณะ และพร้อมที่จะก่อให้เกิดความทุกข์ได้เสมอ ในกรณีที่มีการเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยความไม่รู้

กระบวนการแห่งชั้น 5 หรือชีวิต ซึ่งดำเนินไปพร้อมด้วยการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาทุกขณะ โดยไม่มีส่วนที่เป็นตัวเป็นตนคงที่อยู่นี้ ย่อมเป็นไปตามกระแสแห่งเหตุปัจจัยที่สัมพันธ์แก่กันล้วน ๆ ตามวิถีทางแห่งธรรมชาติของมัน แต่ในกรณีของชีวิตมนุษย์ปุถุชน ความผิวนกระแสจะเกิดขึ้น โดยที่就会有ความหลงผิดเกิดขึ้น และยึดถือเอารูปปรากฏของกระแสหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของกระแสว่าเป็นตัวตน และปรารถนาให้ตัวตนนั้นมีอยู่ หรือเป็นไปในรูปใดรูปหนึ่ง ในเวลาเดียวกัน ความเปลี่ยนแปลงหมุนเวียนที่เกิดขึ้นในกระแสก็ขัดแย้งต่อความปรารถนา เป็นการบีบคั้นและเร่งเร้าให้เกิดความยึดอย่างรุนแรงยิ่งขึ้น

ความตื่นตระหนกให้มีตัวตนในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง และให้ตัวตนนั้นเป็นไปอย่างใดอย่างหนึ่งก็ดี ให้คงที่เที่ยงแท้ถาวรอยู่ในรูปที่ต้องการก็ดี ก็ยิ่งรุนแรงขึ้น เมื่อไม่เป็นไปตามที่ยึดอยาก ความบีบคั้นก็ยิ่งแสดงผลเป็นความผิดหวัง ความทุกข์ความคับแค้นรุนแรงขึ้นตามตามกัน พร้อมกันนั้นความตระหนกกลัวในความจริงอย่างมัว ๆ ว่าความเปลี่ยนแปลงจะต้องเกิดขึ้นอย่างใดอย่างหนึ่งแน่นอน และตัวตนที่ตนยึดอยู่อาจไม่มีหรืออาจสูญสลายไปเสีย ก็ยิ่งฝังความยึดอยากให้เหนียวแน่นยิ่งขึ้น พร้อมกับความกลัว ความประหวั่นพรั่นพรึงก็เข้าแฝงตัวร่วมอยู่ด้วยอย่างลึกซึ้งและสลับซับซ้อน ภาวะจิตเหล่านี้ก็คือ อวิชชา (ความไม่รู้ตามเป็นจริง หลงผิดว่ามีตัวตน) ตัณหา (ความอยากให้ตัวตนที่หลงว่ามีนั้นได้เป็น หรือไม่เป็นต่าง ๆ) อุปาทาน (ความยึดถือผูกตัวตนในความหลงผิดนั้นไว้กับสิ่งต่าง ๆ) กิเลสเหล่านี้แฝงลึกซับซ้อนอยู่ในจิตใจ และเป็นตัวคอยบังคับบัญชาพฤติกรรมทั้งหลายของบุคคลให้เป็นไปต่าง ๆ ตามอำนาจของมัน ทั้งโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัว ตลอดจนเป็นตัวหล่อหลอมบุคลิกภาพและมีบทบาทสำคัญในการชี้ชะตากรรมของบุคคลนั้น ๆ กล่าวในวงกว้างมันเป็นที่มาแห่งความทุกข์ของมนุษย์ปุถุชนทุกคน

การมีชีวิตอยู่เช่นนี้ ถ้าพูดในทางจริยธรรม ตามสมมติสัจจะ ก็อาจกล่าวได้ว่า เป็นการมีชีวิตขึ้น 2 ตน คือ ตัวกระแสนะแห่งชีวิตที่ดำเนินไปตามกฎธรรมชาติ ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัย แม้จะไม่มีตัวตนแท้จริง แต่กำหนดแยกออกเป็นกระแสหรือกระบวนการอันหนึ่งต่างหากจากกระแสหรือกระบวนการอื่น ๆ เรียบโดยสมมติสัจจะว่าเป็นตน และใช้ประโยชน์ในทางจริยธรรมได้ อย่างหนึ่ง กับตัวตนจอมปลอมที่ถูกคิดสร้างขึ้นยึดถือเอาไว้อย่างมั่นคงด้วยอวิชชา ตัณหา อุปาทาน ดังกล่าวแล้ว อีกอย่างหนึ่ง ตัวตนอย่างเราที่กำหนดเรียกเพื่อความสะดวกในชั้นสมมติสัจจะโดยรู้สภาพที่เป็นจริง ย่อมไม่เห็นเหตุให้เกิดความยึดมั่นถือมั่นด้วยความหลงผิด แต่ตัวตนอย่างหลังที่สร้างขึ้นซ้อนไว้ในตัวตนอย่างแรก ย่อมเป็นตัวตนแห่งความยึดมั่นถือมั่น คอยรับกระทบกระเทือนจากตัวตนอย่างแรก จึงเป็นที่มาของความทุกข์

การมีชีวิตอยู่อย่างที่เราอ้างตน นอกจากเป็นการแฝงเอาความกลัวและความกระวนกระวายไว้ในจิตใจส่วนลึกที่สุด เพื่อไว้บังคับบัญชาพฤติกรรมของตนเอง ทำให้กระบวนการชีวิตชีวิตไม่เป็นตัวของตัวเองหรือทำตนเองให้ตกเป็นทาสไปโดยไม่รู้ตัวแล้ว ยังแสดงผลร้ายออกมาอีกเป็นอันมาก คือ ทำให้มีความอยากได้อย่างเห็นแก่ตัว ความแสหาสิ่งต่าง ๆ ที่จะสนองความต้องการของตนอย่างไม่มีที่สิ้นสุด และยึดอยากหวงแหนไว้กับตน โดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ของผู้ใดอื่น (กามุปาทาน) ทำให้เกาะเหนียวเอาความคิดเห็น ทฤษฎีหรือทัศนะอย่างใดอย่างหนึ่งมาตีค่าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับตนหรือเป็นของตน แล้วก่อตรึงยึดมั่นทะนุถนอมความคิดเห็น ทฤษฎีหรือทัศนะนั้น ๆ ไว้ เหมือนอย่างป้องกันรักษาตัวเองเป็นการสร้างกำแพงขึ้นมากันบังตนเองไม่ให้ติดต่อกับความจริง หรือถึงกับหลบตัวปลีกตัวจากความจริงทำให้เกิดความกระด้างทื่อ ๆ ไม่คล่องตัวในการคิดเหตุผลและใช้วิจารณ์ญาณ ตลอดจนเกิดความถือมั่นการทนไม่ได้ที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น (ทิฏฐุปาทาน) ทำให้เกิดความเชื่อและประพฤติปฏิบัติที่มลายไร้เหตุผลต่าง ๆ และยึดมั่นในความเชื่อความประพฤติเหล่านั้น เพราะรู้เห็นความสัมพันธ์ในทางเหตุผล

ของสิ่งเหล่านั้นอย่างลาง ๆ มัว ๆ ไม่มีความแน่ใจในตนเอง และในเวลาเดียวกัน ก็มีความห่วงใยในตัวตนปลอม ที่ตนสร้างขึ้นยึดมั่นถือมั่นไว้กลัวจะต้องสูญเสียตัวตนนั้นไป จึงรีบไขว่คว้ายึดฉวยเอาอะไร ๆ ที่พอจะหวัง ได้ไว้ก่อน แม้จะอยู่ในรูปที่ลาง ๆ มีดมัวก็ตาม (สัณนิพัตนาทาน) ทำให้เกิดมีตัวตนลอย ๆ อันหนึ่ง ที่จะต้อง คอยยึดคอยถือ คอยแบกเอาไว้ คอยรักษาทะนุถนอมป้องกันไม่ให้ถูกกระทบกระแทกหรือสูญหาย พร้อมกันนั้น ก็กลายเป็นการจำกัดตนเองให้แคบให้ไม่เป็นอิสระ และพลอยถูกกระทบกระแทกไปกับ ตัวตนที่สร้างขึ้นยึดถือแบกไว้นั้นเองด้วย (อิตตวาทุปาทาน) โดยนัยนี้ความขัดแย้ง ปิ๊บคั้นและความทุกข์ จึงมิได้มีอยู่เฉพาะในตัวบุคคลผู้เดียวเท่านั้น แต่ยังขยายตัวออกไปเป็นความขัดแย้ง ปิ๊บคั้น และความทุกข์ แก่คนอื่น ๆ และระหว่างกันในสังคมด้วย กล่าวได้ว่าภาวะเช่นนี้ เป็นที่มาแห่งความทุกข์ความเดือดร้อน แก่คนอื่น ๆ และปัญหาทั้งปวงของสังคม ในฝ่ายที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์

หลักปฏิจจสมุปบาทแบบประยุกต์ แสดงการเกิดขึ้นของชีวิตแห่งความทุกข์ หรือการเกิดขึ้น แห่งการมีชีวิตอยู่อย่างมีตัวตน ซึ่งจะต้องมีทุกข์เป็นผลลัพธ์แน่นอน เมื่อทำลายวงจรในปฏิจจสมุปบาทลง ก็เท่ากับทำลายชีวิตแห่งความทุกข์ หรือทำลายความทุกข์ทั้งหมดที่จะเกิดขึ้นจากการมีชีวิตอยู่อย่างมี ตัวตน นี่ก็คือ ภาวะที่ตรงกันข้าม อันได้แก่ ชีวิตที่เป็นอยู่ด้วยปัญญา อยู่อย่างไม่มีความยึดมั่นถือมั่นใน ตัวตน อยู่อย่างอิสระ อยู่อย่างประสานกลมกลืนกับธรรมชาติ หรืออยู่อย่างไม่มีทุกข์ การมีชีวิตอยู่ด้วย ปัญญา หมายถึงการอยู่อย่างรู้เท่าทันสภาวะและรู้จักถือเอาประโยชน์จากธรรมชาติ การถือเอาประโยชน์ จากธรรมชาติได้เป็นอย่างดีเดียวกับการอยู่อย่างประสานกลมกลืนกับธรรมชาติ การอยู่ประสานกลมกลืน กับธรรมชาติ เป็นการอยู่อย่างอิสระ การอยู่อย่างเป็นอิสระ ก็คือการไม่ต้องตกอยู่ในอำนาจของตัณหา อุปาทาน หรือการอยู่อย่างไม่ยึดมั่นถือมั่น การอยู่อย่างไม่ยึดมั่นถือมั่น ก็คือการมีชีวิตอยู่ด้วยปัญญา หรือ การรู้และเข้าใจเกี่ยวข้องจัดการกับสิ่งทั้งหลายตามวิถีทางแห่งเหตุปัจจัย

ดังนั้น ธรรมชาติของโลกและชีวิต คือกระบวนการของรูปธรรมและนามธรรม ตั้งอยู่ สลายไปตาม เหตุปัจจัยของมันเอง ไม่มีตัวตนที่แท้จริง ตราบใดที่ยังมีเหตุปัจจัย กระบวนการของโลกและชีวิตก็ดำเนินไป แต่เมื่อใดไม่มีเหตุปัจจัยที่สมบูรณ์ครบองค์ของกระบวนการของมันแล้ว ชีวิตก็ดับลง ท่านเปรียบเหมือน เพลวไฟที่ดับลงเพราะหมดเชื้อและขาดองค์ประกอบอื่นๆ ฉะนั้น

3. วิเคราะห์แนวคิดนัตถิกทฤษฎีในปรัชญาอินเดียกับหลักอนัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท พบว่า แนวคิดนัตถิกทฤษฎีกล่าวถึงเป็นความจริงที่เสมอกันของสรรพสิ่งทั้งหลาย คือ วัตถุธาตุทั้งสี่ที่มาประกอบ รวมกันเป็นสิ่งมีชีวิตและเป็นสิ่งไม่มีชีวิตต่อเมื่อแตกสลายไปจึงกลับเป็นวัตถุธาตุตามสภาพเดิมของตน ส่วนอนัตตาในทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาท กล่าวถึงความจริงเป็นสองลักษณะคือความจริงอย่างสมมติ

เป็นความจริงที่ถูกบัญญัติขึ้นซึ่งกล่าวว่าเป็นความจริงในส่วนของโลกียวิสัย และความจริงโดยปรมาตถ์ เป็นความจริงแท้ที่เป็นความจริงตามสภาวะของสิ่งนั้นๆ มีการเปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลาไม่คงที่ และไม่มีสิ่งที่จะต้านทานการเปลี่ยนแปลงนั้นไว้ได้ เป็นความจริงที่เป็นโลกุตตระ

แนวคิดนัตถิกทฤษฎีกล่าวถึงความรู้อย่างโลกียวิสัยหมายถึงความรู้ที่รับรู้ได้เพียงทางประสาทสัมผัสเท่านั้น ซึ่งเป็นกระบวนการรับรู้ต่อสิ่งที่เข้ามากระทบเพียงภายนอก ลัทธิจรวากจึงปฏิเสธการรับรู้ที่เกิดขึ้นทางจิต การที่มีรับรู้ถึงจิตซึ่งเป็นตัวกำหนดความรู้ที่แท้จริงนั้น จึงทำให้ลัทธิจรวากปฏิเสธคุณค่าทางจิตและมุ่งแสวงหาแต่ความสุขสบายในปัจจุบันโดยไม่ได้อาศัยคิดถึงวันพรุ่งนี้

แนวคิดนัตถิกทฤษฎีเป็นปรัชญาที่กล่าวถึงวัตถุและให้ความสำคัญแก่วัตถุความคิดเรื่องวัตถุนิยมของปรัชญานี้เป็นเรื่องของพวกวัตถุนิยมที่ไม่มีความเชื่อถือในคัมภีร์พระเวทอย่างที่เราพราหมณ์นำมากล่าวอ้าง ได้อยอมรับนับถือว่า วัตถุ หรือสสารเท่านั้นเป็นสิ่งที่มียุ่จริง สามารถที่จะสัมผัสจับต้องได้ แม้จิตซึ่งเป็นตัวรู้เป็นคุณภาพที่เกิดขึ้นเพราะการรวมตัวของธาตุธาตุทั้งสี่ คือ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม และธาตุไฟ ซึ่งเป็นส่วนประกอบของสสารหรือเป็นวัตถุ ส่วนพวกจิตนิยมก็ถือว่า จิตหรือวิญญาณเท่านั้นเป็นสิ่งที่มียุ่จริง วัตถุหรือสสารก็มีสภาพเป็นจิต จิตเป็นผู้สร้างขึ้น สสารเป็นสิ่งที่มียุ่รูปร่างมีขนาดไม่มีวิญญาณ ไร้สำนึก ไม่เกินที่ สสารและจิตแตกต่างกันจนไม่สามารถจะเปลี่ยนกลับไปมาได้

อิทธิพลแนวคิดแนวคิดนัตถิกทฤษฎี เปรียบเทียบได้กับพฤติกรรมที่หลงระเหิรใน รัก โลภ โกรธ หลง และการแสวงหาความสุขไม่รู้จักอิ่มของคนในสังคม ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งแนวคิดนี้จัดเป็นพวกวัตถุนิยมรุ่นแรกของโลก และเป็นแนวคิดที่เป็นอุจเฉททฤษฎีซึ่งเป็นอันตรายแก่สังคมและโลกมาก เพราะถ้าถือตามความเชื่อลัทธิจรวากนี้ก็จะแสวงหาความสุขอย่างไม่รู้จักพอ โดยไม่คำนึงถึงสิ่งใด ไม่มีขอบเขตไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายและศีลธรรม ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนอย่างไรก็ไม่สนใจ ขอให้ตนเองมีความสุขมากที่สุดเท่านั้น ซึ่งเปรียบได้กับคนในยุคโลกาภิวัตน์ที่มุ่งแสวงหาความเจริญทางวัตถุจนลืมนึกถึงศีลธรรมจริยธรรมอันดีงาม เมื่อต้องการหาความสุขให้ตนเองมากขึ้นเพียงไร ก็ยิ่งทำให้มีความเห็นแก่ตัวมากขึ้นเพียงนั้น คนที่มีความเชื่อแบบอย่างจรวากก็จักไม่รู้จักอิ่ม ไม่รู้จักพอ จนกว่าจะตาย

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์แนวคิดนัตถิกทฤษฎีในปรัชญาอินเดียกับหลักอนัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท” ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็นจึงนำประเด็นที่น่าสนใจเหล่านั้นมาเพื่อการอภิปรายผลดังนี้

1. นัตถิกทฤษฎี คือ ความเห็นว่าธาตุสขุ เป็นมิจฉาทฤษฎี (ความเห็นผิด) ที่ปฏิเสธชีวิตและโลกหลังความตาย กล่าวคือ ทฤษฎีเช่นนี้มีความเห็นว่า อัตตาเป็นเพียงการประชุมของธาตุทั้ง 4 ได้แก่ ดิน น้ำ ลม ไฟ เท่านั้น เมื่อตายไปแล้วก็จบสิ้นลง ภาพ ภูมิ รวมทั้งโลกนี้เมื่อสูญสิ้นก็ไม่เกิดอีก จึงไม่มีความยินดีในภพภูมิใดเลย ดังนั้นการกระทำทุกอย่างทั้งดีและชั่วไม่มีผลใด ๆ ทั้งสิ้น ชีวิตมียุ่เพียงชาตินี้ชาติเดียวเท่านั้น เป็นต้น สอดคล้องกับ (นงเยาว์ หนูไชยะ ณ กาฬสินธุ์, 2544) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวคิด เรื่อง มิจฉาทฤษฎีในพระพุทธศาสนาเถรวาท” โดยกล่าวถึง อุจเฉททฤษฎี สรุปความว่า

แนวคิดอุจเฉททิฎฐิ คือ ความเห็นว่า อัตตาและโลก หลังจากตายแล้ว ขาดสูญ พินาศ ไม่เกิดอีก และเป็นแนวความคิดที่ปฏิเสธผลของการกระทำทุกอย่างที่จะได้รับทั้งชาตินี้และชาติหน้า ปฏิเสธความดี ความชั่ว ปฏิเสธนรก สวรรค์ ไม่มีการเวียนว่ายตายเกิด ไม่มีผีสิงเทวดา สัตว์ในโลกอื่นที่จะมาเกิดในโลกนี้ หรือสัตว์ในโลกนี้ จะมาเกิดในโลกอื่นไม่มี เพราะหลังจากตายแล้ว ทุกอย่างขาดสูญหมด ปฏิเสธ อภิญญาญาณ และปฏิเสธผลของการทำพิธีกรรมต่าง ๆ สัตว์ทุกชนิด ทุกจำพวกมีอยู่ เป็นอยู่แต่เพียง ชาตินี้เท่านั้น ชาติหน้าไม่มี โครงสร้างของมนุษย์ทุกคนประกอบด้วยธาตุ 4 คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม เพราะฉะนั้น มนุษย์จึงเป็นเพียงผลที่เกิดจากการรวมตัวกันของธาตุทั้ง 4 เมื่อตายแล้วร่างก็สูญสลายกลายเป็นธาตุ 4 ธาตุ ไม่มีภพหน้า ไม่มีการเกิดใหม่ ธาตุแต่ละอย่างก็กลับคืนสู่ธรรมชาติตามเดิม จิต (วิญญาณ) หรืออัตมัน ไม่ได้เป็นสิ่งเอกเทศต่างหากจากร่างกาย

2. พุทธปรัชญาเถรวาท แสดงหลักอนัตตา เพื่อแย้งหลักอัตตาในความหมายปรมัตถ์ของศาสนา เทวนิยม แสดงความไร้เหตุผลรองรับของทฤษฎีอัตมันหรืออัตตาในศาสนาเทวนิยม ทฤษฎีอนัตตา ในพระพุทธศาสนามีนัยครอบคลุม 3 กรอบ คือ 1) อนัตตาที่มีนัยครอบคลุมเฉพาะชั้น 5 2) อนัตตา ที่มีนัยครอบคลุมสังขตธรรมทั้งหมด 3) อนัตตามีนัยครอบคลุมอสังขตธรรมคือนิพพาน สอดคล้องกับ (พระชาลยชนก ยโสธโร, 2559 : 83) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมในอนัตตลักขณสูตร” พบว่า ไตรลักษณ์ ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในด้านความตระหนักที่เป็นความจริง ความเห็นตามสภาวะ ที่เป็นจริงเรียกว่า ยถาภูตญาณทัสสนะ เป็นญาณที่เกิดในญาณ ชื่อว่า กังขาวิตรณวิสุทธิ เป็นปัญญาญาณ ที่เห็นชั้น 5 โดยสมบูรณ์ของรูปกับนามเป็นไปในกฎแห่งธรรมดาหรือสามัญลักษณะประกอบด้วยสมบูรณ์ฐาน ปัจจัยของสภาวะธรรมเหล่านั้น ความรู้ในเหตุและผลเป็นปัญญา ความเป็นจริงของสรรพสังขารธรรมนั้น การแสดงปัจจัยอันสืบเนื่องกันเพื่อพิจารณาความเป็นไปแห่งรูปนามในอริยสัจ 4 บ้าง ได้แก่ ความเกิดขึ้น แห่งตัณหา เป็นที่มาแห่งทุกข์ ความดับแห่งปัจจัยเหล่านั้น เป็นความรู้ความดับทุกข์ การดำเนินในข้อ ให้ถึงความดับทุกข์ คือ ปัญญาเพื่อการออกจากทุกข์และความดับทุกข์ เป็นต้น

3. แนวคิดนัตถิกทิฎฐิในปรัชญาอินเดีย เป็นปรัชญาที่ยึดมั่นในวัตถุนิยม ปฏิเสธความเชื่อคัมภีร์ พระเวทและพิธีกรรมของพราหมณ์ ปรัชญาจารย์วาก มุ่งสอนให้คนแสวงหาวัตถุ และกามเสพสุขทาง เนื้อหนัง เพราะเชื่อว่าคนเกิดมาชาติเดียว ตายแล้วสูญ ไม่มี โลกหน้า ไม่มีนรก ไม่มีสวรรค์ ไม่มีความดี ความชั่ว มีแต่ปัจจุบันเท่านั้น แนวคิดนัตถิกทิฎฐิมีแนวคิดว่า ความจริงต้องพิสูจน์ได้ทางประสามสัมผัส เท่านั้น ปฏิเสธความเชื่อในคำสอนทั้งหมด แนวคิดนัตถิกทิฎฐิสอนให้คนแสวงหาความสุขสำราญ โดยเฉพาะ ความสุขทางเนื้อหนังให้เต็มที่ ขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบันเท่านั้น แนวคิดนี้เป็นการทำลาย ศีลธรรม อันเป็นการประพฤติปฏิบัติที่ดีงามของสังคมโดยทั่วไป สร้างปัญหาใหม่ให้เกิดขึ้นแก่สังคม ปัจจุบัน จึงได้หาแต่ความสุขทางทุนนิยม เพื่อให้ตนได้ความสุขเหนือกว่าคนอื่น ดังนั้น ทุนนิยม บริโภคนิยม เกิดความโลภในความสุข ความสบาย จึงตกเป็นทาสของความสุขโดยไม่รู้ตัว

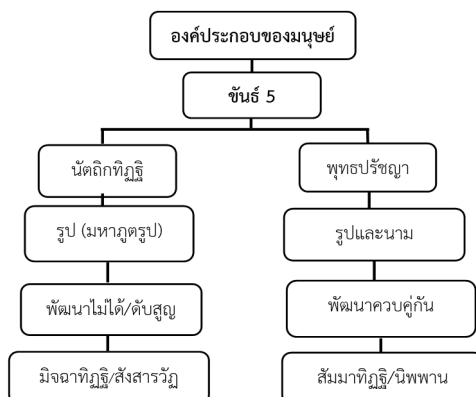
ความสุขประเภทนี้ เป็นความสุขขั้นโลกียะสุข จึงไม่ต่างไปจากความสุขของสัตว์ทั้งหลายทั่ว ๆ ไป ตามที่พึงเป็นไปซึ่งสอดคล้องกับ (วนิดา เศรษฐาน, 2547 : 26) ที่ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์ อุดมคติทฤษฎีในพระพุทธศาสนาเถรวาท ศึกษาเฉพาะกรณีที่ปรากฏในวรรณคดีไทย พบว่า แนวความคิดของพวกนัตถิกทฤษฎี แสดงให้เห็นว่าเป็นความเห็นที่ปฏิเสธความไม่มีแห่งผลของการกระทำทุกอย่าง กล่าวคือ เมื่อกระทำเหตุไปแล้ว ถือว่าไม่มีผลของการกระทำนั้นๆ เพราะฉะนั้น การทำความดี หรือ ความชั่ว ก็สักแต่ว่ากระทำเท่านั้น แต่ไม่มีผลของความดีชั่ว เพราะลัทธินี้ เชื่อว่า ผลของการให้ผลของการบูชา เคารพสักการะ กราบไหว้ หรือ การเซ่นบวงสรวง ผลของกุศลกรรม อุกุศลกรรมทุกอย่าง เป็นเรื่องของคนโง่บัญญัติไว้ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรทำวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบวัตถุนิยมในปรัชญานัตถิกทฤษฎีกับทุนนิยมในโลกปัจจุบัน มีความขัดแย้งกันหรือคล้ายตามกันอย่างไร
2. ควรทำวิจัยเรื่อง การใช้ชีวิตแบบมีวัตถุนิยมเป็นที่พึงและการอยู่อย่างไม่พึ่งวัตถุนิยม ประเภทไหนมีความสุขที่แท้จริงมากกว่า

องค์ความรู้ใหม่

จากการทำวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์แนวคิดนัตถิกทฤษฎีในปรัชญาอินเดียกับหลักอนัตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท ทำให้ได้องค์ความรู้ว่า ชีวิตมนุษย์ประกอบด้วยชั้น 5 คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ โดยสรุป ได้แก่ รูป และ นาม ถ้ามองแบบกลุ่มนัตถิกทฤษฎี จะพบว่า มีเพียงรูปเท่านั้นที่เป็นอยู่และดำเนินไป จึงปฏิเสธเบื้องหลังแห่งการตายเพราะรูปคือ ธาตุ 4 จะแตกสลายกลับคืนสู่สภาวะเดิม แต่ถ้ามองแบบพุทธปรัชญาจะพบว่า รูปเป็นที่ยาศัยอยู่ของนามชั้นทั้ง 4 ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เมื่อได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้องแล้วก็จะบรรลุเป้าหมายสูงสุด ดังแผนภูมิภาพ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

- กิริติ บุญเจือ. (2541). ปรัชญาสำหรับผู้เริ่มเรียน. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- นงเยาว์ หนูไชยะ ณ กาฬสินธุ์. (2544). การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวคิดเรื่องมัจฉาภิภูมิจนในพระพุทธศาสนาเถรวาท. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วนิดา เสาภายน. (2547). การศึกษาเชิงวิเคราะห์อุจเฉทภิภูมิจนในพระพุทธศาสนาเถรวาท ศึกษาเฉพาะกรณี ที่ปรากฏในวรรณคดีไทย. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2539). นิพพาน – อนัตตา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พระมหาสมจินต์ สมมาปญโญ (วันจันทร์). (2544). พุทธปรัชญาสาระและพัฒนการ. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระชาญชนก ยโสธโร (ชาญทางการ). (2559). การศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมในอนัตตลักขณสูตร. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การวิเคราะห์ปรัชญาการเมืองของจอห์น ล็อก

An Analysis of John Locke's Political Philosophy

พระสุกรี ยโสธโร¹, พระครูภาวนาโพธิคุณ²,
จรัส ลีกา³, พระครูศรีปริยัติบัณฑิต⁴ และ อุทัย กมลศิลป์⁵
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2,3,4}
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด⁵
Phrasukri Yasodharo¹, PhraKrubhavanabhothikun²,
Jaras Leeka³, PhrakruSripariyatbundit⁴ and Uthai Kamonsin⁵
Mahachulalongkornrajavidyalayai University, KhonKaen Campus^{1,2,3,4}
Mahamakutrajavidyalaya University, Roi Et Campus⁵
Corresponding Author, E-mail: Phrasukri.63@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีปรัชญาการเมือง 2) ศึกษาปรัชญาการเมืองในทฤษฎีของ จอห์น ล็อก และ 3) วิเคราะห์ปรัชญาการเมืองในทฤษฎีของจอห์น ล็อก เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ศึกษาข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ และทุติยภูมิ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี ผลการวิจัยพบว่า

1. การเมืองการปกครองเป็นการจัดสรรอำนาจเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชน ด้วยการกำหนดและบังคับใช้กฎระเบียบของสังคมอย่างยุติธรรม เสมอภาค และเท่าเทียม การเมืองจึงเป็นกระบวนการเกี่ยวกับการตัดสินใจในจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติ และควบคุมการดำรงชีวิตร่วมกันในสังคม ด้วยการปฏิบัติตามกติกา ตลอดจนการยอมรับการใช้อำนาจในสังคม

2. ปรัชญาการเมืองในทฤษฎีของจอห์น ล็อก ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการได้มาซึ่งรัฐบาลอันชอบธรรมที่มาจากสมาชิกในสังคม และการตัดสินใจหรือวินิจฉัยในเรื่องต่าง ๆ ต้องอาศัยมติของสมาชิกในสังคมซึ่งได้มาตามเสียงข้างมากเป็นตัวชี้วัด

* ได้รับบทความ: 5 ตุลาคม 2566; แก้ไขบทความ: 19 ธันวาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 27 ธันวาคม 2566

3. จอห์น ล็อก ให้ทัศนะว่า สิทธิพื้นฐานของการมีส่วนร่วมในการมีผลประโยชน์ร่วมกันของปัจเจกชนในสังคม ประกอบด้วย 1) สิทธิในตัวเอง ที่จะพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชีวิตร่างกายให้อยู่รอด 2) สิทธิตามธรรมชาติ ทุกคนต้องมีเสรีภาพอย่างเต็มเปี่ยมในการใช้ทรัพย์สินและการแสดงออกทางร่างกายภายใต้กฎธรรมชาติ 3) สภาวะแห่งความเสมอภาค เป็นสภาวะธรรมชาติของมนุษย์ที่มีความเท่าเทียมกันในสิทธิเสรีภาพที่สมบูรณ์ 4) สิทธิในทรัพย์สิน ในตัวของตนเอง เป็นสิ่งที่ไม่มีใครเป็นเจ้าของร่วม แรงงานจากร่างกายของเขาและผลงานจากน้ำมือของเขาเป็นของเขาอย่างถูกต้อง 5) สิทธิทางการเมืองการปกครอง มนุษย์มีสิทธิอำนาจในการเมืองการปกครองและอำนาจในการตรวจสอบการตัดสินใจในระบบการเมืองได้อย่างอิสระ และปัจจุบันถือได้ว่าแนวคิดนี้เป็นส่วนสำคัญที่พัฒนาไปสู่แนวคิดด้วย ปริญญาสาทุกเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนอย่างสมบูรณ์

คำสำคัญ: จอห์น ล็อก; การเมือง; ปรัชญา

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the concept of political philosophy theory. 2) to study political philosophy from John Locke's viewpoint. and 3) to analyze political philosophy from John Locke's viewpoint. This study was carried out employing documentary research by studying data from primary and secondary documents. The obtained data were interpreted by descriptive analysis according to an inductive principle.

The research results were as follows:

1) Politics and governance are the allocation of power for the best interests of the people by setting and enforcing social rules fairly with equality. Politics is a process of decision-making on natural resource allocation and control of living together in society by following the rules as well as accepting the use of power in society.

2) John Locke's political philosophy presents the idea of obtaining a legitimate government from members of society and judging or ruling on matters that must rely on the resolutions of members of the society obtained by the majority as an indicator.

3) John Locke views that the fundamental rights of participation in the collective interests of individuals in society include: (1) the right to oneself- to protect and preserve

the life and the body to survive; (2) natural rights- everyone shall have full freedom in the use of property and physical expression within the laws of nature; (3) a state of equality-it is the natural state of human beings with equality in complete rights and liberties; (4) property rights in oneself- it is something that no one else owns such as the labors and works by hands; (5) political and administrative rights-human beings have authority in politics and government and the power to freely check decisions in the political system. It today can be considered that this concept is an important part of the development of the concept of the Universal Declaration of Comprehensive Human Rights.

Keywords: John Locke; Politics; Philosophy

บทนำ

ปรัชญาการเมืองเป็นสาขาของปรัชญาประยุกต์ที่ศึกษาถึงชีวิตและกิจกรรมทางสังคมหรือทางการเมืองของมนุษย์ ปัญหาที่เป็นปรัชญาการเมืองจึงเป็นเรื่องของสังคม (Society) และรัฐ (The State) ในแง่ของธรรมชาติ (Essence) บ่อเกิด (Origin) และคุณค่า (Value) ของทางสังคมหรือทางการเมือง อาจกล่าวได้ว่า นักปรัชญาการเมืองเป็นกลุ่มนักคิดที่จะต้องการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์กรที่เหมาะสมสำหรับมนุษย์ (ปานทิพย์ ศุภนคร, 2545 : 243) ความคาดหวังที่จะมีสังคมที่ดีกว่าทำให้มนุษย์มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพัฒนาสังคมในส่วนต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา กระบวนการขบคิดเพื่อแสวงหาผู้ปกครองที่พึงประสงค์ได้มีการกล่าวถึงและโต้แย้งกันตลอดมาทั้งในโลกตะวันออกและตะวันตก นักปรัชญาที่มีชื่อเสียงของโลกหลายๆ คน พยายามที่จะแสดงและอธิบายให้เห็นภาพของผู้ปกครองที่ดี ผู้ปกครองที่ดีของนักปรัชญา ก่อให้เกิดความคิดเห็นและความปกครองที่ดีในหมู่ประชาชน (ปานทิพย์ แซ่โค้ว, 2542 : 9) ปรัชญาการเมือง (Political Philosophy) เป็นความพยายามศึกษาถึงธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ความถูกต้องเหมาะสม ความดีงามของระเบียบทางการเมือง ตลอดจนเป็นความพยายามคิดค้นหาแนวความคิดมาชี้แนะกำหนดความดีขึ้น หรือ เลวลงของการกระทำและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ทั้งยังเห็นว่า การวิพากษ์วิจารณ์ การครุ่นคิดคำนึง การเสวนา และการแสวงหาในแนวทางที่ว่านั้น จะเป็นวิธีที่พัฒนาและยกระดับทางศีลธรรมให้สูงขึ้น ซึ่งจะโน้มนำไปสู่การมีจิตสำนึกให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมมากขึ้น จอห์น ล็อก (John Locke) จัดเป็นนักคิดทางการเมือง (Political Thinkers) ที่ได้รับการกล่าวถึงเป็นอย่างมาก ซึ่งแนวคิดของล็อก ได้ใช้ทฤษฎีกฎธรรมชาติ (Natural Law Theory) เป็นพื้นฐานสำหรับทฤษฎีสสิทธิธรรมชาติ (Natural Rights Theory) ล็อกมีทรรศนะว่าปัจเจกชนเป็นเจ้าของสิทธิธรรมชาติสามประการคือ สิทธิในชีวิต

อิสราภาพและสิทธิในทรัพย์สิน (Property) ปรัชญาของลัทธิจึงเป็นทางเลือกสำหรับความเหมาะสมของการปกครองแบบรัฐสภาในประเทศอังกฤษ ลัทธิให้ทรรศนะว่ามนุษย์จะสามารถเข้าใจกฎธรรมชาติได้ด้วยเหตุผลและประสบการณ์ การที่มนุษย์ไม่ทำร้ายกันและกันนั้นเพราะมนุษย์ต่างตระหนักด้วยเหตุผลว่าหากตนกระทำความผิดเช่นนั้นก็ย่อมได้รับการโต้ตอบในทำนองเดียวกัน มนุษย์ในภาวะธรรมชาติมีลักษณะ 2 ประการ คือ ประการแรก ภาวะแห่งเสรีภาพซึ่งทำให้มนุษย์สามารถกระทำในสิ่งที่ตนปรารถนาภายใต้ขอบเขตจำกัดแห่งกฎธรรมชาติ และประการที่สอง คือ ภาวะแห่งการเท่าเทียมกันของทุกชีวิตที่อาศัยอยู่ไม่มีใครมีสิทธิอำนาจ หรือขอบเขตของอำนาจมากกว่ากันแต่เท่าเทียมกันในด้านสิทธิ (กวี อิศวรธรรม, 2528 : 62) ส่วนสิทธิในทรัพย์สิน(Property) ลัทธิมีทรรศนะว่า ทรัพย์สินเกิดขึ้นมาตั้งแต่เมื่อมนุษย์ยังอยู่ในสภาวะธรรมชาติ ที่เป็นเช่นนี้ได้ก็ด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ 1) ความหมายของทรัพย์สิน ลัทธิมีความเห็นแตกต่างจากหลายคนที่เข้าใจ คือ ทรัพย์สินนอกจากจะเป็นวัตถุสิ่งของต่าง ๆ แล้วยังหมายรวมถึงร่างกายของมนุษย์และแรงงานด้วย ดังที่ลัทธิได้มีทรรศนะว่ามนุษย์ทุกคนมีทรัพย์สินอยู่ในตัวของเขาเองไม่มีใครมีสิทธิที่จะใช้นอกจากตัวเขา 2) การเกิดกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินโดยสรรพสิ่งทั้งหลายในโลกนี้พระผู้เป็นเจ้าได้ประทานให้แก่มนุษย์ทุกคน ซึ่งหมายความว่าสิ่งทั้งหลายที่มีอยู่ในโลกทั้งหมดเป็นของทุกคน หรือทุกคนมีกรรมสิทธิ์ร่วมกันแต่กรรมสิทธิ์ส่วนตัวหรือส่วนบุคคลจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเขาได้ใช้แรงงานเคลื่อนย้ายหรือเก็บเกี่ยวสิ่งนั้น (เสถียร หอมขจรและคณะ, 2528 : 34)

ทรรศนะเรื่องสัญญาประชาคม (Social contract) ลัทธิ มีทรรศนะว่า หมายถึงสิทธิในการจัดทำกฎหมายพร้อมด้วยบทลงโทษถึงชีวิตและโทษที่เบาบางลงไปทั้งหมดสำหรับวางระเบียบควบคุมและสงวนรักษาทรัพย์สินและสิทธิในการใช้พลังของประชาชนเพื่อบริหารให้เป็นไปตามกฎธรรมชาตินั้น ๆ เพื่อป้องกันจักรภพให้พ้นจากการประทุษร้ายจาก ภายนอกและทั้งหมดนี้ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมเท่านั้น (เสนห์ จามริก (แปล), 2515 : 307)

สัญญาประชาคมเกิดขึ้นจากความยินยอมของทุกคนเพื่อเป็นหลักประกันสำหรับการดำรงชีพด้วยความสะดวกปลอดภัยและสันติภาพร่วมกันรวมทั้งความมั่นคงในทรัพย์สิน สิทธิในการปฏิบัติตามสัญญาประชาคมของลัทธิ ในการที่รัฐบาลใช้อำนาจผิดวัตถุประสงค์หรือขัดกับเจตนารมณ์ของประชาชน ประชาชนก็มีสิทธิที่จะถอดถอนรัฐบาลได้ แม้อาจจะทำโดยการใช้อำนาจ การล้มล้างรัฐบาลมิได้หมายถึงการสิ้นสลายของสังคมการเมือง แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงองค์กรที่ทำหน้าที่บริหารเท่านั้น (เสถียร หอมขจร และคณะ, 2528 : 43) สิทธิธรรมชาติของลัทธิได้ให้ความสำคัญที่ปัจเจกชน โดยแยกจากรัฐหรือสังคมการเมือง นี่เป็นจุดที่มีผู้เห็นว่า ความคิดสำคัญของสิทธิมนุษยชน (Human Right) สมัยใหม่ก็คือ บุคคลมีสิทธิสามารถเรียกร้องต่อสังคมหรือต่อต้านสังคม/รัฐได้ โดยที่สิทธินี้เป็นสิ่งที่สังคมต้องตระหนักและยอมรับว่าทุกคนมีอยู่ในฐานะที่เป็นมนุษย์

จอห์น ล็อกเสนอทฤษฎีทางการเมืองของเขา หัวใจสำคัญของทฤษฎีดังกล่าวคือเรื่อง “สิทธิธรรมชาติ” (Natural rights) ซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนมีอยู่อย่างเท่าเทียมกันมาตั้งแต่กำเนิด ล็อก เห็นว่าการจะชี้ให้เห็น ลักษณะของรัฐที่ดีหรือเหมาะสมที่สุดได้จำเป็นต้องลงไปพิจารณาสถานะที่แท้จริงของมนุษย์ เสียก่อน สถานะดังกล่าวจะต้องเป็นสถานะที่อยู่ก่อนการรวมตัวเป็นรัฐซึ่งเป็นสถานะที่มนุษย์ถูก หล่อหลอมจากเงื่อนไขต่างๆทางสังคมแล้ว สถานะนั้นจึงไม่ใช่สถานะที่แท้จริงของมนุษย์ สถานะที่ แท้จริงนั้น จะต้องเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนเป็นมาแต่ดั้งเดิมตามธรรมชาติก่อนที่มนุษย์จะรวมตัวกันเป็น “สังคมการเมือง” (political society) หรือ “ประชาสังคม” (civil society) สถานะดังกล่าวนี้ ล็อก เรียกว่า “สถานะธรรมชาติ” (State of Nature) แล้วสถานะธรรมชาติคืออะไร กล่าวโดยย่อ สถานะธรรมชาติก็คือเงื่อนไขอย่างหนึ่งที่มนุษย์ทุก คนเป็นโดยธรรมชาติ เป็นสถานะที่มนุษย์ทุกคนมีเสรีภาพ โดยสมบูรณ์ที่จะกระทำการใดๆก็ได้ ตามที่เขาเห็นสมควรโดยไม่ขึ้นกับการควบคุมบังคับของผู้อื่นแต่ทั้งนี้ทั้งนั้น การกระทำดังกล่าวก็ ต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตของ “กฎธรรมชาติ” (law of nature) ในสถานะธรรมชาตินี้ มนุษย์มีสภาพ พื้นฐานสองประการ ซึ่งทุกคนต่างมีเหมือน ๆ กัน และมีอยู่เท่าเทียมกัน อันได้แก่ ประการที่หนึ่ง “เสรีภาพโดยสมบูรณ์” (perfect freedom) ล็อกกล่าวว่า เพื่อที่จะเข้าใจสิทธิอำนาจทางการเมืองและรับมันมาใช้จากจุดตั้งต้น เราต้องพิจารณาว่า มนุษย์ทุกคนโดยธรรมชาติแล้วอยู่ในสถานะอะไร นั่นก็คือสถานะของเสรีภาพโดยสมบูรณ์ในการสั่งการการกระทำของตัวเอง จัดการกับการครอบงำและบุคคลอื่นตามที่เขาคิดว่าเหมาะสมภายใน ขอบเขตของกฎธรรมชาติ โดยปราศจากการสั่งการหรือขึ้นอยู่กับเจตจำนงของผู้อื่นและประการที่สองคือ “ความเสมอภาคหรือความเท่าเทียมกัน” (equality) ซึ่งล็อกอธิบายว่า สถานะนี้เป็นสถานะของความเสมอภาคอีกด้วย เป็นสถานะที่ซึ่งต่างก็มีอำนาจและการวินิจฉัยทั้งหมดซึ่งกันและกัน ไม่มีผู้ใดมีสิ่งเหล่านี้อยู่มากกว่าผู้อื่น ไม่มีหลักฐานใดจะยืนยันได้มากไปกว่าที่ว่าผู้สร้างของสปีชีส์เดียวกัน ถือกำเนิดปนเปกันไปด้วยข้อได้เปรียบของธรรมชาติเหมือน ๆ กัน และมีสมรรถภาพต่างๆ แบบเดียวกันทั้งหมด ก็สมควรเท่าเทียมกันโดยปราศจากการ ทำให้ตกอยู่ใต้อำนาจอำนาจ (John Locke, 1970 : 287)

ล็อก เชื่อว่าในสถานะธรรมชาติ มนุษย์ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีเหตุผล เป็นสภาพสังคมที่ดี ผู้คนเคารพในสิทธิธรรมชาติของตนเองและผู้อื่น แต่เพื่อเป็นการรับประกันว่าสิทธิธรรมชาติ ของแต่ละคน จะไม่ถูกล่วงละเมิดจากผู้อื่น มนุษย์แต่ละคนจึงได้สละสิทธิธรรมชาติบางประการแล้วมอบ ให้กับตัวกลาง ซึ่งก็คือ รัฐบาลในการพิทักษ์ ปกป้อง ค้ำครอง และดูแลทุกคนไม่ให้ถูกล่วงละเมิด สิทธิธรรมชาติ เขาอธิบายความคิดนี้ โดยกล่าวถึงจุดกำเนิดของประชาสังคมหรือสังคมการเมือง (political society) ดังนี้ โดยธรรมชาติแล้ว มนุษย์มีเสรีภาพ มีความเสมอภาค และมีอิสรภาพ ไม่มีใครสามารถตกอยู่ใต้อำนาจ หรือถูกปกครองจากอำนาจทางการเมืองของผู้อื่นโดยปราศจากความยินยอมของเขา ทางเดียวที่จะเป็นอย่างอื่นได้ก็คือพวกเขาปลดปล่อยเสรีภาพตามธรรมชาติของตนเองออกเพื่อร่วมกับคนอื่นจัดวางตัวเอง

ให้อยู่ภายใต้ข้อผูกมัดของประชาสังคมที่มาจากความเห็นพ้องของคนอื่น ๆ รวมตัวกันเป็นหนึ่งเดียวเข้าสู่ชุมชนเพื่อความสะอาดสวยงาม ความปลอดภัย และการมีชีวิตอันสันติร่วมกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในการผลิตผลิตผลสำราญกับทรัพย์สินของ พวกเขาอย่างปลอดภัย และปลอดภัยยิ่งกว่าในการเผชิญกับสิ่งที่มารบกวน (Ibid., : 348) ล็อคที่พุ่งเป้าไปที่เรื่องเทวสิทธิ (divine right) ของโรเบิร์ต ฟิลเมอร์ (Robert Filmer) ในเรื่อง ความชอบธรรมของการใช้เทวสิทธิก็คือพระเจ้ากำหนดให้มีสิทธิอันชอบธรรมตกอยู่ในมือของ อาดัม (Adam) ซึ่งเป็นมนุษย์คนแรกที่พระเจ้าสร้างขึ้นมานบนโลก สิทธินี้ สามารถส่งต่อไปได้จากรุ่นสู่รุ่น เมื่ออาดัมเสียชีวิตสิทธินี้ ก็ถูกส่งไปที่ทายาทซึ่งก็คือบุตรของอาดัม สิทธินี้ ส่งทอดสืบเนื่องไปเรื่อย ๆ จนมาถึงกษัตริย์ กษัตริย์ได้รับเทวสิทธินี้เนื่องจากเขาเป็นทายาทโดยตรงของอาดัม (John Locke, 159)

ล็อคโต้แย้งว่าเทวสิทธิดังกล่าวหากจะมีอยู่จริงก็ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าใครกันแน่ที่เป็นผู้ได้รับสิทธินั้น และถ้าไม่สามารถหาผู้รับสิทธิที่แท้จริงได้การอ้างเทวสิทธิก็ไร้ความหมาย แต่พระเจ้าซึ่ง เป็นผู้ มีเหตุผลย่อมไม่กระทำการใดที่ไร้เหตุผล การอ้างเทวสิทธิตามข้ออ้างแบบที่ว่าเป็นการสืบทอดความชอบธรรมมาจากอาดัมจึงเป็นไปได้ไม่ได้ เขาเสนอว่าการอ้างเหตุผลที่ถูกต้องคือ การปฏิเสธเทวสิทธิแต่ยอมรับสิ่งอื่นแทน สิ่งนั้นคือสิทธิตามธรรมชาติซึ่งทุกคนมีมาแต่เดิมและมีอยู่อย่างเท่าเทียมกัน ในฐานะที่พระเจ้าสร้างมนุษย์ขึ้นมาโดยมีอวัยวะต่าง ๆ (faculties) ของร่างกายเหมือนกัน มีความสามารถในการใช้เหตุผล (capacity to reason) เหมือน ๆ กัน มนุษย์จึงเท่า เทียมกัน ดังนั้นการอ้างเทวสิทธิจึงไม่ใช้การอ้างเหตุผลเรื่องสิทธิที่ถูกต้องชอบธรรม แต่การอ้างเหตุผลที่ถูกต้องอิงกับสิทธิธรรมชาติต่างหาก (Ibid. : 236)

ตามที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น การจะเข้าใจในเรื่องสิทธิธรรมชาติ ของมนุษย์ได้นั้น ล็อค เห็นว่าจำเป็นต้องเข้าไปพิจารณาตั้งแต่ในสถานภาพเริ่มแรกก่อนที่มนุษย์จะเข้ามาสู่สังคมการเมือง หรือประชาสังคม สภาพดังกล่าวนั้นก็คือสถานะตามธรรมชาติในสถานะนี้สิ่งสำคัญที่ควบคุม กำกับพฤติกรรมของมนุษย์ก็คือ “กฎธรรมชาติ” (natural laws) ที่ล็อคระบุไว้ว่ามีสองประการคือ 1) สิทธิในชีวิตของตนเองและการไม่ทำลายชีวิตของผู้อื่น 2) สิทธิที่จะปกป้อง ตอบโต้ หรือลงโทษผู้ที่พยายามเข้ามาทำลายชีวิต (Ibid. : 296) นอกจากนี้ ล็อคยังได้อธิบายให้เห็นถึงสิทธิในทรัพย์สินว่ามนุษย์มีความสามารถอ้างสิทธิในการถือครองทรัพย์สินใด ๆ ได้ตามที่เขาได้อาศัยแรงงานของตนลงทุนลงแรงแลง สิ่งเหล่านั้นหรือสร้างมันขึ้นมา (Ibid. : 303)

งานวิจัยนี้ ผู้ศึกษาวิจัยนั้นยังต้องการทราบวิวัฒนาการของสิทธิว่ามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของมวลมนุษยชาติ ทั้งที่อยู่โลกตะวันออกและโลกตะวันตกว่ามีอิทธิพลมากน้อยขนาดไหน และเมื่อพูดถึงการใช้สิทธิแล้ว โลกตะวันตกและโลกตะวันออก มีทรรศนะต่างกันอย่างไร ตลอดทั้งการกล่าวถึงสิทธินั้นในทรรศนะของจอห์น ล็อคได้กล่าวถึงสิทธิครอบคลุมไปในระดับใดบ้าง และในฐานะของผู้ที่จะใช้สิทธิเองควรมีจิตสำนึกและมโนธรรมในการใช้สิทธิต่อบุคคลอื่นมากน้อยเพียงใด ซึ่งในส่วนของท่านะวันตกนั้นได้

ศึกษาแนวความคิดของ จอห์น ล็อคเป็นหลัก ตลอดทั้งแนวความคิดของนักปรัชญาที่สนับสนุนและมีข้อโต้แย้งกับล็อคบ้างเป็นบางส่วนที่กล่าวถึงเรื่องสิทธิ ตลอดถึงการที่จะใช้สิทธิของตนเองต่อบุคคลอื่นที่อยู่ร่วมกันในสังคมโลกปัจจุบัน เพื่อจะก่อให้เกิดสันติสุขและสันติภาพแก่มวลมนุษยชาติที่อยู่ร่วมกันในสังคมได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีปรัชญาการเมือง
2. เพื่อศึกษาปรัชญาการเมืองในทฤษฎีของ จอห์น ล็อค
3. เพื่อวิเคราะห์ปรัชญาการเมืองในทฤษฎีของ จอห์น ล็อค

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) โดยการเก็บข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิและเอกสารทุติยภูมิ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากการเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนะของการเมืองการปกครอง ของนักปรัชญาและการเมืองการปกครองของ จอห์น ล็อค ดังนี้

1) ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ เอกสารการเมืองที่เขียนโดยจอห์น ล็อค และงานแปลงานเขียนของ จอห์น ล็อค ที่แปลเป็นไทย

2) ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองของ จอห์น ล็อค

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล แล้วจัดหมวดหมู่ข้อมูล แล้วทำการตีความหมาย แปรความหมายแล้วจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิธี

ผลการวิจัย

1. แนวคิดทฤษฎีปรัชญาการเมือง พบว่า ปรัชญาการเมืองเป็นความรู้ที่มีคุณค่าที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง ความถูกต้องเหมาะสม ความดีงามของระเบียบทางการเมือง ตลอดจนเป็นความพยายามคิดค้นหาแนวความคิดมาขึ้นกำหนดความดีขึ้น หรือเลวลงของการกระทำ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมือง การเปลี่ยนแปลงกับความต่อเนื่องหรือความมีเสถียรภาพของสังคมการเมือง

ทั้งยังเป็นการวิพากษ์วิจารณ์การครุ่นคิด คำนึง การเสวนาการแสวงหาในแนวทางเช่น วิธีที่จะพัฒนาระดับทางศีลธรรมให้สูงขึ้น โน้มนำไปสู่การมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมมากขึ้น โดยเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง เพื่อศึกษาหาความรู้ระบบการเมืองการปกครองแบบไหนที่ดีที่สุดและเหมาะสมกับสังคมหรือประเทศนั้น ๆ เพื่อนำระบบการปกครองที่สังคมหรือประเทศนั้นยอมรับว่าเป็นระบบการปกครองที่ดีที่สุดที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมทางการเมืองและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและมีคุณค่ากับการดำรงอยู่ของสังคมที่มั่นคง มีความสุขเกิดความปรองดองของคนในชาติอย่างยั่งยืน มีการแบ่งประเภทของปรัชญาการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ เช่น

1) ปรัชญาการเมืองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (จิตนิยม) เป็นการปกครองอีกรูปแบบหนึ่งที่เน้นไปทางด้านอิทธิพลของการมีแนวความคิดในเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบตะวันตกและมีรัฐธรรมนูญกำหนดอำนาจหน้าที่และความสัมพันธ์ของสถาบันทางการเมืองที่สำคัญ ๆ ซึ่งได้แก่ รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล เป็นต้น

2) ปรัชญาการเมืองแบบประชาธิปไตย (วัตถุนิยม) เป็นการปกครองแบบที่ยึดถืออำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ประเทศที่เป็นประชาธิปไตยนั้นจำเป็นต้องมีรัฐธรรมนูญ เพราะรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายหลักหรือเป็นกติกาที่กำหนดแนวทางสำหรับการที่รัฐจะใช้อำนาจปกครองประชาชน และมีหลักการจัดระเบียบการปกครองแต่รัฐธรรมนูญก็ไม่ใช่เครื่องหมายแสดงความเป็นประชาธิปไตย เพราะประเทศที่ปกครองด้วยระบอบเผด็จการก็มีรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกัน ประเทศที่มีประชาธิปไตยก็จำเป็นต้องมีการเลือกตั้ง เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลสามารถเสนอตัวเข้ารับใช้ส่วนรวมโดยการสมัครรับเลือกตั้ง และเปิดโอกาสให้พลเมืองใช้สิทธิในการที่จะเลือกบุคคลที่ตนต้องการให้เป็นผู้ปกครอง หรือเป็นผู้ใช้สิทธิเป็นปากเสียงแทนตนในสภา ในระบอบประชาธิปไตยนั้นการมีสิทธิเลือกตั้งเพียงอย่างเดียวยังไม่เป็นการเพียงพอ ต้องมีหลักประกันในการใช้สิทธิในการใช้สิทธินั้นด้วยว่า สามารถใช้ได้อย่างเสรีเต็มที่และมีโอกาสเลือกสรรตัวบุคคลที่ต้องการจริง ๆ เพื่อมารับใช้ประเทศต่อไป

3) ปรัชญาการเมืองแบบสัญญาประชาคม (ประสบการณ์นิยม) เป็นการปกครองแบบมีข้อตกลงเกิดขึ้นภายในรัฐที่ว่าด้วยสิทธิและความรับผิดชอบของรัฐและพลเมือง หรือในความหมายทั่วไปหมายถึง ข้อตกลงว่าด้วยสิทธิและความรับผิดชอบระหว่างกลุ่มและสมาชิก โดยปกติถือกันว่าสมาชิกทุกคนในสังคมย่อมยอมรับกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในลักษณะของสัญญาประชาคมโดยปริยายเมื่อตนเองอยู่ในสังคมนั้น ๆ แต่อำนาจรัฐตามแนวคิดของนักปรัชญากลุ่มสัญญาประชาคมเสนอขึ้นมาใหม่ อ้างที่มาของอำนาจรัฐว่าเกิดจากการยินยอมพร้อมใจกันของมนุษย์ในสังคมมาตกลงจัดระเบียบการอยู่ร่วมกันด้วยการมอบอำนาจให้ผู้นำทำหน้าที่แทนตนในนามของส่วนรวม นักปรัชญาให้เหตุผลแตกต่างกันในการอธิบายถึงความจำเป็นที่มนุษย์ยินยอมมาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมและยอมมอบอำนาจให้ผู้อื่นปกครอง

โดยนักทฤษฎีแต่ละคนมีคำอธิบายอ้างถึงพื้นฐานธรรมชาติของมนุษย์ในแง่มุมที่แตกต่างกัน แต่ที่มีทัศนะเหมือนกัน คือ ธรรมชาติของมนุษย์เป็นเหตุแห่งการทำข้อตกลงยินยอมในการจัดตั้งและมอบอำนาจให้ผู้นำ ที่เรียกว่า การเมืองแบบสัญญาประชาคมนั่นเอง

4) ปรัชญาการเมืองแบบสังคมนิยม (ธรรมชาตินิยม) เป็นการปกครองแบบที่รวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลางของประเทศ คือ คณะรัฐบาลและประมุขของประเทศ เป็นระบอบการปกครองที่ไม่มีกษัตริย์เป็นประมุข จึงมีลักษณะเป็นสาธารณรัฐเสมอ ทฤษฎีส่วนใหญ่รัฐบาลจะเป็นผู้รวบรวมไว้ และแจกจ่ายให้ประชาชนอย่างเท่าเทียมกันที่สุด เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมและความไม่เท่าเทียมระบบการปกครองแบบสังคมนิยมไม่จำเป็นที่จะอยู่ภายใต้ระบอบการปกครองแบบเผด็จการหรือระบอบใดระบอบหนึ่งแต่สามารถอยู่ได้ทุกระบบเพราะเป็นเพียงระบบเศรษฐกิจเท่านั้นไม่ใช่ระบอบการปกครองแบ่งประเภทของการเมืองการปกครองแบบสังคมนิยมไว้ ดังนี้ (1) การปกครองแบบสังคมนิยมแบบบังคับ เป็นการที่รัฐควบคุมกิจการของเอกชนในประเทศทั้งหมดโดยจะใช้ในประเทศกลุ่มคอมมิวนิสต์ ได้แก่ จีน เกาหลีเหนือ เวียดนาม ลาว คิวบา (2) การปกครองแบบสังคมนิยมเสรี เป็นการที่รัฐให้อิสระในการบริหารของเอกชน แต่จะผูกขาดกิจการรัฐวิสาหกิจภายในประเทศโดยจะใช้ในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวียและบางประเทศในยุโรป เป็นต้น

ปรัชญาการเมือง หมายถึง ความรู้ที่มีคุณค่าที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง ความถูกต้องเหมาะสม ความดีงามของระเบียบทางการเมือง ตลอดจนเป็นความพยายามคิดค้นหาแนวความคิดมาขึ้นากำหนดความดีขึ้น หรือเลวลงของการกระทำ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมือง การเปลี่ยนแปลงกับความต่อเนื่องหรือความมีเสถียรภาพของสังคมการเมือง ทั้งยังเป็นการวิพากษ์วิจารณ์การครุ่นคิด คำนิยาม การแสวงหาการแสวงหาในแนวทางเช่น วิธีที่จะพัฒนาระดับทางศีลธรรมให้สูงขึ้น โน้มนำไปสู่การมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมมากขึ้น โดยเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง เพื่อศึกษาหาความรู้ระบบการเมืองการปกครองแบบไหนที่ดีที่สุดและเหมาะสมกับสังคมหรือประเทศนั้น ๆ เพื่อนำระบบการปกครองที่สังคมหรือประเทศนั้นยอมรับว่าเป็นระบบการปกครองที่ดีที่สุดที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมทางการเมืองและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและมีคุณค่ากับการดำรงอยู่ของสังคมที่มั่นคง มีความสุขเกิดความสุขของคนในชาติอย่างยั่งยืน มีการแบ่งประเภทของปรัชญาการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ เช่น

1) ปรัชญาการเมืองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (จิตนิยม) เป็นการปกครองอีกรูปแบบหนึ่งที่เน้นไปทางด้านอิทธิพลของการมีแนวความคิดในเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบตะวันตกและมีรัฐธรรมนูญกำหนดอำนาจหน้าที่และความสัมพันธ์ของสถาบันทางการเมืองที่สำคัญ ๆ ซึ่งได้แก่ รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล เป็นต้น

2) ประชากรการเมืองแบบประชาธิปไตย (วัตถุนิยม) เป็นการปกครองแบบที่ยึดถืออำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ประเทศที่เป็นประชาธิปไตยนั้นจำเป็นต้องมีรัฐธรรมนูญ เพราะรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายหลักหรือเป็นกติกาที่กำหนดแนวทางสำหรับการที่รัฐจะใช้อำนาจปกครองประชาชน และมีหลักการจัดระเบียบการปกครองแต่รัฐธรรมนูญไม่ใช่เครื่องหมายแสดงความเป็นประชาธิปไตย เพราะประเทศที่ปกครองด้วยระบอบเผด็จการก็มีรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกัน ประเทศที่มีประชาธิปไตยก็จำเป็นต้องมีการเลือกตั้ง เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลสามารถเสนอตัวเข้ารับใช้ส่วนรวมโดยการสมัครรับเลือกตั้ง และเปิดโอกาสให้พลเมืองใช้สิทธิในการที่จะเลือกบุคคลที่ตนต้องการให้เป็นผู้ปกครอง หรือเป็นผู้ใช้สิทธิเป็นปากเสียงแทนตนในสภา ในระบอบประชาธิปไตยนั้นการมีสิทธิเลือกตั้งเพียงอย่างเดียวยังไม่เป็นการเพียงพอ ต้องมีหลักประกันในการใช้สิทธิในการใช้สิทธินั้นด้วยว่า สามารถใช้ได้อย่างเสรีเต็มที่และมีโอกาสเลือกสรรตัวบุคคลที่ต้องการจริง ๆ เพื่อมารับใช้ประเทศต่อไป

3) ประชากรการเมืองแบบสัญญาประชาคม (ประสพการณ์นิยม) เป็นการปกครองแบบมีข้อตกลงเกิดขึ้นภายในรัฐที่ว่าด้วยสิทธิและความรับผิดชอบของรัฐและพลเมือง หรือในความหมายทั่วไปหมายถึงข้อตกลงว่าด้วยสิทธิและความรับผิดชอบระหว่างกลุ่มและสมาชิก โดยปกติถือกันว่าสมาชิกทุกคนในสังคมย่อมยอมรับกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในลักษณะของสัญญาประชาคมโดยปริยายเมื่อตนเองอยู่ในสังคมนั้น ๆ แต่อำนาจรัฐตามแนวคิดของนักปรัชญากลุ่มสัญญาประชาคมเสนอขึ้นมาใหม่ อ้างที่มาของอำนาจรัฐว่าเกิดจากการยินยอมพร้อมใจกันของมนุษย์ในสังคมมาตกลงจัดระเบียบการอยู่ร่วมกันด้วยการมอบอำนาจให้ผู้นำทำหน้าที่แทนตนในนามของส่วนรวม นักปรัชญาให้เหตุผลแตกต่างกันในการอธิบายถึงความจำเป็นที่มนุษย์ยินยอมมาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมและยอมมอบอำนาจให้ผู้อื่นปกครอง โดยนักทฤษฎีแต่ละคนมีคำอธิบายอ้างถึงพื้นฐานธรรมชาติของมนุษย์ในแง่มุมที่แตกต่างกัน แต่ที่มีทัศนะเหมือนกันคือธรรมชาติของมนุษย์เป็นเหตุแห่งการทำข้อตกลงยินยอมในการจัดตั้งและมอบอำนาจให้ผู้นำ ที่เรียกว่าการเมืองแบบสัญญาประชาคมนั่นเอง

4) ประชากรการเมืองแบบสังคมนิยม (ธรรมชาตินิยม) เป็นการปกครองแบบที่รวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลางของประเทศ คือคณะรัฐบาลและประมุขของประเทศ เป็นระบอบการปกครองที่ไม่มีกษัตริย์เป็นประมุข จึงมีลักษณะเป็นสาธารณรัฐเสมอ ทรัพย์สินส่วนใหญ่รัฐบาลจะเป็นผู้รวบรวมไว้ และแจกจ่ายให้ประชาชนอย่างเท่าเทียมกันที่สุด เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมและความไม่เท่าเทียมระบบการปกครองแบบสังคมนิยมไม่จำเป็นที่จะอยู่ภายใต้ระบอบการปกครองแบบเผด็จการหรือระบอบใดระบอบหนึ่งแต่สามารถอยู่ได้ทุกระบบเพราะเป็นเพียงระบบเศรษฐกิจเท่านั้นไม่ใช่ระบอบการปกครอง แบ่งประเภทของการเมืองการปกครองแบบสังคมนิยมไว้ดังนี้ (1) การปกครองแบบสังคมนิยมแบบบังคับ เป็นการที่รัฐควบคุมกิจการของเอกชนในประเทศทั้งหมดโดยจะใช้ในประเทศกลุ่มคอมมิวนิสต์

ได้แก่ จีน เกาหลีเหนือ เวียดนาม ลาว คิวบา (2) การปกครองแบบสังคมนิยมเสรี เป็นการที่รัฐให้อิสระในการบริหารของเอกชน แต่จะผูกขาดกิจการรัฐวิสาหกิจภายในประเทศโดยจะใช้ในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวียและบางประเทศในยุโรป เป็นต้น

2. ปรัชญาการเมืองในทรรศนะของจอห์น ล็อก มองว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนนั้นใช้เป็นเหตุผลในการสนับสนุนการปกครองแบบเสรีนิยมประชาธิปไตยได้อย่างดี ดังนั้นการศึกษาแนวความคิดจึงมีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมการปกครองแบบเสรีนิยมประชาธิปไตยในประเทศไทยได้อย่างดี แนวคิดเรื่องอิสรภาพและเสรีภาพของมนุษย์นั้น ล็อกได้เริ่มจากการกล่าวถึงอิสรภาพและเสรีภาพในสถานะที่มนุษย์ดำรงอยู่ในสภาวะธรรมชาติก่อนจะอธิบายถึงเสรีภาพในสังคมการเมืองโดยล็อกได้อธิบายถึงเสรีภาพในสภาวะธรรมชาติเพื่อเป็นรากฐานในการนำเสนอเสรีภาพในสังคมการเมือง ในการนำเสนอผลการศึกษาดังแนวคิดเรื่องเสรีภาพของมนุษย์นั้น ผู้ศึกษาจะเริ่มต้นจากการศึกษาถึงแนวคิดเรื่องอิสรภาพและเสรีภาพในสภาวะธรรมชาติของล็อก การที่เสรีภาพเป็นสิ่งที่อยู่ภายใต้กฎธรรมชาติหมายความว่าเสรีภาพถูกจำกัดอยู่ภายใต้กฎธรรมชาติ การจำกัดเสรีภาพภายใต้กฎธรรมชาตินี้เป็นไปเพื่อให้มนุษย์แต่ละคนไม่ละเมิดสิทธิตามธรรมชาติที่เป็นสมบัติที่มนุษย์แต่ละคนมีนั่นเอง แนวความคิดเรื่องสิทธิในทรรศนะของจอห์น ล็อก ได้ปฏิเสธแนวโน้มในทางทำลายสิทธิธรรมชาติของประชาชนและมีแนวความคิดที่ว่า คนเรามีชีวิตอยู่อาศัยร่วมกันโดยสอดคล้องกับเหตุผล ถ้าไม่มีใครเป็นผู้ยิ่งใหญ่สูงสุดร่วมกันเพื่อจะมีอำนาจหน้าที่ตัดสินวินิจฉัยให้แก่กันแล้วนั้น ก็ย่อมต้องตกอยู่ในสภาวะธรรมชาติ แต่ผู้มีอำนาจสูงสุดหรือรัฐบาลนั้นจะต้องตั้งขึ้นได้โดยประชาชนที่สมาชิกสังคมทุกคนมีอำนาจหน้าที่เท่าเทียมกันในการปกครองประเทศ ทุกคนมีสายใยยึดเหนี่ยวร่วมกันคือศีลธรรมและความมีเหตุผลร่วมกัน ความมั่นคงปลอดภัยร่วมกันในสิทธิโดยธรรมชาตีก็น่าติดตามมา ไม่ว่าในชีวิตร่างกาย ทรัพย์สิน ตลอดจนสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล ประชาชน จะต้องมีความอดทนอดกลั้นร่วมกัน ทรรศนะเกี่ยวกับสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ในมุมมองของล็อกมีข้อสรุปดังนี้ คือ

- 1) การมอบสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ ให้แก่สังคมการเมืองเป็น การมอบให้อย่างมีเงื่อนไข
- 2) มนุษย์มีธรรมชาติที่ดีมาแต่กำเนิด คือ พร้อมที่จะประพฤติดี
- 3) ชีวิตตามธรรมชาติของมนุษย์มีจุดอ่อน คือ ไม่มีผู้ตัดสินเมื่อเกิดการขัดแย้งขึ้นระหว่างมนุษย์ด้วยกัน

4) เหตุที่ไม่ได้ผู้ตัดสิน เพราะว่ามนุษย์มีสิทธิเท่าเทียมกันตามธรรมชาติเท่ากัน ทุกคน ไม่มีใครมีอำนาจเหนือกว่า สภาพธรรมชาติจึงยังไม่เป็นสังคมทางการเมือง ดังนั้น สภาพทางการเมืองจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการใช้อำนาจบังคับ ให้สมาชิกในชุมชน ปฏิบัติตามความต้องการของชุมชนได้ เมื่อนั้นรัฐก็จะบังเกิดขึ้น

5) สิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ แต่ละคนที่มอบให้ส่วนรวมนั้นจะเรียกคืนเมื่อไรก็ได้ ถ้ามนุษย์ไม่พอใจต่อการปกครองของรัฐบาลนั้น

จากแนวความคิดทฤษฎีการเมืองของล๊อค เขามีทรรศนะเกี่ยวกับการให้ความหมายอำนาจทางการเมืองว่าคือสิทธิในการจัดทำกฎหมายพร้อมด้วยบทลงโทษถึงชีวิตและโทษที่เบาบางลงไปทั้งหมดสำหรับวาระเบียบควบคุมและสงวนรักษาทรัพย์สินและสิทธิในการใช้พลังของประชาชนเพื่อบริหารให้เป็นไปตามกฎธรรมชาตินั้นๆ เพื่อป้องกันจักรภพให้พ้นจากการประทุษร้ายจากภายนอกและทั้งหมดนี้เพื่อประโยชน์ส่วนรวมเท่านั้น สัญญาประชาคม (Social contract) คือ การเมืองที่รับผิดชอบใช้อำนาจบังคับให้คนประพฤติชอบและมีศีลธรรมอันดีซึ่งเป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วในสภาวะธรรมชาติแต่ขาดผู้ที่จะคอยบังคับให้เป็นไปตามนั้น

3. วิเคราะห์ปรัชญาการเมืองในทรรศนะของจอห์น ล๊อค จากการศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาการเมืองจอห์น ล๊อค สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. สิทธิในตัวเอง : มนุษย์มีสิทธิตามธรรมชาติที่จะพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชีวิตร่างกายให้อยู่รอด ซึ่งรวมไปถึงสิทธิในอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรคฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ธรรมชาติได้สงวนและเก็บไว้เพื่อการดำรงชีวิตของมนุษยชาติร่วมกัน มนุษย์ย่อมมีสิทธิที่จะเป็นเจ้าของในสิ่งเหล่านี้โดยชอบธรรม สิ่งเหล่านี้มีฐานะเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์

2. สิทธิตามธรรมชาติ (Natural Rights) : คือ สิทธิที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแห่งเสรีภาพอันสมบูรณ์ หมายถึง ทุกคนมีอิสระเสรีอย่างเต็มเปี่ยมในอันที่จะกระทำสิ่งใดๆ ในการใช้ทรัพย์สินและร่างกายภายใต้กฎธรรมชาติ โดยไม่ขึ้นอยู่กับเจตจำนงของผู้อื่น

3. สภาวะแห่งความเสมอภาค (equality) : สภาวะแห่งความเท่าเทียมกันของทุกชีวิตที่อาศัยอยู่ในสภาวะธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกันในสิทธิเสรีภาพที่สมบูรณ์ ปัจเจกชนสามารถดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุขโดยไม่ถูกจำกัดต่อสิทธิทั้งหลายทั้งปวง มีความเสมอภาค เท่าเทียมกับผู้อื่นซึ่งเป็นสมาชิกคนหนึ่งของโลก

4. สิทธิในทรัพย์สิน : มนุษย์ทุกผู้ทุกนามมีทรัพย์สิน (property) ในตัวของตนเอง เป็นสิ่งที่ไม่มีใครเป็นเจ้าของร่วม นอกจากตัวเขาเอง แรงงานจากร่างกายของเขาและผลงานจากน้ำมือของเขาเป็นของเขาอย่างถูกต้องมนุษย์อยู่ร่วมกันจำเป็นต้องมีพันธสัญญาต่อกัน

5. สิทธิทางการเมืองการปกครอง : มนุษย์มีสิทธิอำนาจในการเมืองการปกครองและอำนาจในการตรวจสอบตัดสินใจในระบบการเมืองได้อย่างอิสระ หลักการดังกล่าวคือหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและปัจจุบันถือได้ว่าแนวคิดนี้เป็นส่วนสำคัญที่วิวัฒนาการสู่แนวคิดด้วยปัญญาสากล สิทธิมนุษยชนให้เกิดความสมบูรณ์ในโลกเสรียิ่งขึ้น

แนวคิดเรื่องเสรีภาพในทัศนะของจอห์น ล็อก ซึ่งเป็นนักปรัชญาคนแรกของตะวันตกที่กล่าวถึงความเสมอภาคของปัจเจกชน ในขณะที่สังคมที่เขาอยู่นั้นเป็นสังคมที่มอบอำนาจความเป็นใหญ่ในการบริหารประเทศและครอบครองทรัพย์สินของประเทศให้แก่พระราชาและบรรดาพวขุนนางศักดินา โดยคนเหล่านี้มีสิทธิโดยชอบธรรมตามกฎหมายที่พวกตนบัญญัติขึ้นมา ซึ่งไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงสิทธิของประชาชนที่จะได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายในการป้องกันชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สินที่ตนมีอยู่ ล็อก จึงกล่าวถึงสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ที่ทุกคนมีอยู่ตามกำเนิด และการมีอยู่ของรัฐนั้นก็เกิดจากการที่ทุกคนในสังคมได้ยินยอมให้คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจัดทำกฎหมายและใช้กฎหมายเพื่อปกป้องสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคน ไม่ใช่เพื่อปกป้องชีวิตและทรัพย์สินของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง มนุษย์ทุกคนจึงมีเสรีภาพในการกระทำของตน ไม่ว่าจะเป็นการพูดและการกระทำในทุกสิ่งทุกอย่างที่ตนปรารถนา โดยไม่ได้รับการขัดขวางจากบุคคลอื่น เว้นแต่การกระทำของเขานั้นได้ล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพในการมีชีวิตอยู่ของผู้อื่น รัฐจึงจะมีอำนาจลงโทษตั้งแต่ขั้นสูงสุดถึงเบาด้วยความยุติธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

จากการทำวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ปรัชญาการเมืองของจอห์น ล็อก ได้พบเห็นประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็น จึงนำประเด็นที่น่าสนใจเหล่านั้นมาเพื่อการอภิปรายผล ดังนี้

1. ปรัชญาการเมืองเป็นปรัชญาประยุกต์ที่ศึกษาถึงชีวิตทางสังคมหรือชีวิตทางการเมืองของมนุษย์ ปัญหาที่ปรัชญาการเมืองศึกษาจึงเป็นเรื่องของสังคม และรัฐ ในแง่ของธรรมชาติ บ่อเกิด และคุณค่าของรัฐและสังคม ปรัชญาการเมืองต้องการเสนอความคิดเกี่ยวกับองค์กรที่เหมาะสมสำหรับมนุษย์ในการรวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือสังคม ที่เกี่ยวข้องกับความยุติธรรม วิธีที่จะนำไปสู่ความยุติธรรมของสังคม และการออกกฎหมายเป็นต้นซึ่งสอดคล้องกับ (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2561 : 37) ที่ได้กล่าวว่า การเมืองในฐานะที่เป็นเรื่องของการปกครองที่มีความเกี่ยวข้องกับสถาบันต่างๆ ในสังคมทั้งหมด เช่น การปกครองของพ่อแม่ในครอบครัว ครูผู้ปกครองที่คอยดูแลนักเรียนในโรงเรียน ผู้จัดการหรือนายจ้างออกกระเปียบควบคุมพนักงานในที่ทำงาน เป็นต้นโดยมีเป้าหมายที่จะนำไปสู่ความยุติธรรมในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม

2. สิทธิตามกฎหมายที่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศจะได้รับ เช่น สิทธิในการยอมรับว่าเป็นบุคคลตามกฎหมาย สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรม และเปิดเผยโดยศาลซึ่งเป็นอิสระและไร้อคติ สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าตนบริสุทธิ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมาย สิทธิในที่พักพิง สิทธิในการถือสัญชาติ สิทธิที่จะสมรส และสร้างครอบครัว สิทธิที่จะเป็นเจ้าของทรัพย์สิน สิทธิในการชุมนุม และการสมาคมโดยชอบเป็นต้น สอดคล้องกับ (โชติสา ขาวสนิท, 2543) ที่กล่าวถึงสิทธิสรุปได้ว่า มนุษย์ทุกคนจึงมีเสรีภาพในการกระทำของตน ไม่ว่าจะเป็น การพูดและการกระทำในทุกสิ่ง

ทุกอย่างที่ตนปรารถนา โดยไม่ได้รับการขัดขวางจากบุคคลอื่น เว้นแต่การกระทำของเขานั้นได้ล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพในการมีชีวิตอยู่ของคนอื่น รัฐจึงจะมีอำนาจลงโทษตั้งแต่ขั้นสูงสุดถึงเบาโดยความยุติธรรม

นอกจากนี้สิทธิในฐานะสมบัติที่มนุษย์ทุกคนมีอยู่อย่างเท่าเทียมกันที่นำไปสู่เสรีภาพที่เน้นการตัดสินใจด้วยตัวเองโดยใช้เหตุผลเป็นเครื่องชี้ว่าอิสรภาพเน้นที่สภาวะที่มนุษย์สามารถกระทำตามความคิดที่มีเหตุผล

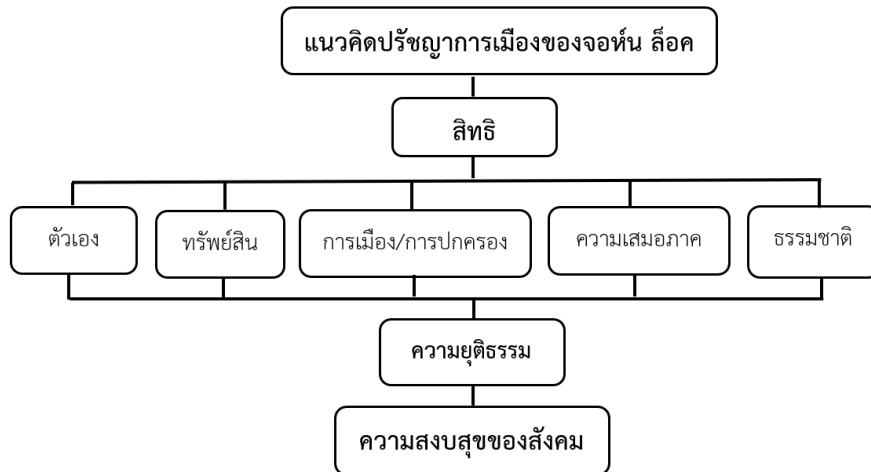
3. วิเคราะห์ปรัชญาการเมืองในทรรศนะของจอห์น ล็อก จอห์น ล็อกได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการได้มาซึ่งรัฐบาลอันชอบธรรมว่า ต้องมาจากพันธสัญญาของสมาชิกของสังคมการเมืองที่เป็นเป็นฉันทามติของทุกคน และมีความยินยอมร่วมกันของสมาชิกในสังคมการเมือง และการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ของรัฐบาลก็ต้องอาศัยมติของสมาชิกในสังคมการเมืองซึ่งได้มาตามเสียงข้างมากเป็นตัวชี้วัดจุดนี้เองทำให้อาจเกิดความเป็นไปได้ว่า การตัดสินใจด้วยเสียงข้างมากนั้นอาจมีโอกาสดึงการละเมิดสิทธิธรรมชาติของเสียงข้างน้อยได้ ซึ่งสอดคล้องกับ (พระมหามงกุฎ ปุริสสุตโตโม, 2559 : 31) ที่กล่าวว่าแนวคิดเรื่องเสรีภาพเป็นการแสดงให้เห็นถึงสิทธิ และเสรีภาพที่มนุษย์ควรได้รับจากรัฐ และการคุ้มครองสิทธิส่วนตัวจากรัฐที่ตนสังกัด อีกทั้งได้บ่งบอกถึงจุดมุ่งหมายของการตั้งรัฐ และขอบเขตในการใช้อำนาจของรัฐในการพิทักษ์สิทธิปัจเจกบุคคลของผู้ที่อาศัยอยู่ในรัฐ และการทำความเข้าใจสภาพดั้งเดิมที่มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ก่อนที่จะมีอำนาจรัฐหรือก่อนที่จะรัฐจะเกิดขึ้น และต้องเข้าใจถึงสภาวะตามธรรมชาติของมนุษย์ด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ศึกษาแนวคิดปรัชญาการเมืองในทรรศนะของจอห์น ล็อก ในสังคมไทย
2. ศึกษาจริยศาสตร์ของปรัชญาการเมืองในทรรศนะของจอห์น ล็อก
3. ศึกษาสัญญาประชาคมของจอห์น ล็อกกับสังคมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

องค์ความรู้ใหม่

จากการทำวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ปรัชญาการเมืองของจอห์น ล็อก สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ที่ได้รับว่า สิทธิของบุคคลในสังคมในเรื่องต่าง ๆ ประกอบด้วย สิทธิในตัวเอง สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิทางการเมืองการปกครอง สิทธิในสภาวะแห่งความเสมอภาค และสิทธิตามธรรมชาติ จะทำให้เกิดความยุติธรรมและความยุติธรรมจะนำไปสู่ความสงบสุขในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม ดังแผนภูมิภาพดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

- กวี อิศริวรรณ. (2528). ความคิดทางการเมือง. กรุงเทพฯ: สยามบรรณการ.
- ชยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. (2561). ความรู้พื้นฐานทางรัฐศาสตร์ : มนุษย์กับการเมือง. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โชติสา ขาวสนิท. (2543). การศึกษาแนวคิดเรื่องสิทธิเสรีภาพในเหตุการณ์ตุลาคม 2516 และพฤษภาคม 2535 โดยเปรียบเทียบกับแนวคิดทางการเมืองของจอห์น ล็อค. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปานทิพย์ ศุภนคร. (2545). ปรัชญาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปานทิพย์ แซ่ไคว้. (2542). การศึกษาเชิงเปรียบเทียบเชิงปรัชญา เรื่อง อัมมิกราชาและราชาปราชญ์. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโตโม. (2559). วิเคราะห์แนวคิดเรื่องเสรีภาพของจอห์น ล็อค. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- เสถียร หอมขจร และคณะ. (2528). ทฤษฎีการเมืองและจริยธรรม 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เสน่ห์ จามริก (แปล). (2515). ความคิดทางการเมืองจากเพลโตถึงปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

John Locke. (1970). Two Treatises of Government. P. Laslett (ed.),. Cambridge: Cambridge University.

การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์
อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
The Participation of Local Leaders in Promoting the Sangha Governance
of Kosum Phisai District, Mahasarakham Province

พระพิทักษ์ ปุณฺณกาโม (โพธิ์ศรี)¹

ชาญชัย ฮวดศรี² และ สุรพล พรหมกุล³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2,3}

Phra Phithak Punyagamo (Phosri)¹

Chanchai Huadsri² and Suraphon Promgun³

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus^{1,2,3}

Corresponding Author, E-mail: phithak7214@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม 2) เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม 3) ศึกษาข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ ประยุกต์ตามหลักอิทธิบาท 4 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 231 รูป/คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้เป็น แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ และวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1. การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน

* ได้รับบทความ: 9 มิถุนายน 2566; แก้ไขบทความ: 20 มิถุนายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 19 ธันวาคม 2566

พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการปกครองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 3.93 รองลงมาได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ และ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79, 3.77, 3.69, 3.69 และ 3.68 ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ พบว่า ผู้นำท้องถิ่นที่มีตำแหน่งต่างกัน มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผู้นำท้องถิ่นที่มีเพศ อายุ การศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการปกครอง คณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะ การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ ประยุกต์ ตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า ด้านการปกครอง ควรส่งเสริมคณะสงฆ์ปฏิบัติต่อพระธรรมวินัย กฎหมาย ระเบียบ ของมหาเถรสมาคม ด้านการศึกษา คณะสงฆ์ควรมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการศึกษาของเยาวชน และประชาชน ด้านการเผยแผ่ ควรมีการวางแผน เตรียมการและการจัดการให้การเผยแผ่ศาสนา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ควรสงเคราะห์การจัดการศึกษา เพื่อให้สังคมเห็นคุณค่าการจัดการศึกษาทั้ง ทางคฤหัสถ์และคหิณทรามากขึ้น ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ควรส่งเสริมคณะสงฆ์ให้ความรู้ด้านความ ช่วยเหลือสังคมมากยิ่งขึ้น ด้านสาธารณูปการ ควรปรับปรุง ภูมิทัศน์ บริเวณวัด ให้มีความร่มรื่น สะอาด

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; ผู้นำท้องถิ่น; การส่งเสริม; การปกครองคณะสงฆ์

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the level of participation of local leaders in promoting the Sangha governance of Kosum Phisai District, Maha Sarakham Province; 2) to compare the level of participation of local leaders in promoting the Sangha governance of Kosum Phisai District; 3) to study the suggestions for the participation of local leaders in promoting the governance of the Sangha by applying the principles of the Four Iddhipada. This study was carried out by means of mixed-method research. There were 231 samples and 12 key informants. The tools used in this research were a questionnaire and an interview form. The obtained data were interpreted by the social science software and contextual content analysis.

The research results were as follows:

1) The participation of local leaders in promoting the Sangha governance of Kosum Phisai District Maha Sarakham Province in all six aspects was statistically rated at a high level 3.74 The highest mean was seen in the aspect of governance 3.93 followed by education, propagation, educational welfare, public utility, and public welfare 3.79, 3.77, 3.69, 3.69, 3.68 respectively.

2) The comparative results of the participation of local leaders in promoting Sangha governance suggested that local leaders with different positions participated in promoting the Sangha administration differently at the statistical significance level of 0.05 and local leaders with different sex, age, and education indifferently participated in the promotion of Sangha governance.

3) The suggestions for the participation of local leaders in promoting the governance of the Sangha by applying the principles of the Four Iddhipada were that in terms of governance, the Sangha should be encouraged to act per the Dhamma and Discipline, the law, and the regulations of the Sangha. In terms of education, the Sangha should play an important role in promoting the education of young people and people. In terms of propagation, there should be a plan for preparing and organizing. In terms of educational welfare, the local leaders should support the management of education to make society more aware of the value of education in both secular and Dhamma cases. In terms of public utility, the Sangha should be encouraged to educate themselves on social assistance. In terms of public welfare, they should improve the landscape of the temple building to be shady.

Keywords: Participation; Local Leaders; Promotion; Governing the Sangha

บทนำ

ในอดีตพระพุทธศาสนากับคนไทยมีความสัมพันธ์กันมานาน ส่วนที่ทำให้คนไทยมีความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นกับพระพุทธศาสนาตลอด ก็เพราะพระพุทธศาสนา นอกจากจะเป็นศาสนาแห่งเหตุผล มีคุณค่าแล้วก็ยังเป็นศาสนาแห่งเสรีภาพ ทั้งเสรีภาพภายนอกและภายในอีกด้วย กล่าวคือคนไทยได้ใช้วิถีชีวิตคลุกคลีกับอยู่กับพระพุทธศาสนา เทิดทูนพระพุทธศาสนา คอยให้การอุปถัมภ์

ดังนั้นบทบาทของพระสงฆ์กับการมีส่วนร่วมตั้งแต่อดีต จึงเป็นเสมือนการมีส่วนร่วมที่พระสงฆ์มีความใกล้ชิดกับชุมชน เพราะการเป็นผู้นำด้านจิตใจและการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนานั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ในอดีตวัดเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทุกอย่าง ทั้งด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข และศิลปวัฒนธรรม เมื่อมีการกระจายอำนาจของชาติ ก็ได้มีการกระจายอำนาจเกิดมีองค์กรการบริหารส่วนท้องถิ่น องค์กรการบริหารท้องถิ่นได้รับบทบาทของพระสงฆ์มาน้อยแค่ไหน และองค์กรการบริหารส่วนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมกับพระสงฆ์หรือไม่ ถ้าหากว่าพระสงฆ์มีบทบาทเด่นอยู่แล้ว และเข้าไปมีส่วนร่วมกับองค์กรการบริหารส่วนท้องถิ่น เพราะอยู่ในเขตเดียวกัน ทั้งวัดและองค์กรการบริหารส่วนท้องถิ่น เพราะว่าวัดซึ่งมีพระสงฆ์เป็นผู้นำและเป็นจุดศูนย์รวมในการพัฒนา (ณัชชา มุลยาพอ, 2548 : 1-2)

ในปัจจุบันการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นกับการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโกสุมพิสัย ได้มีบทบาทลดน้อยลง จนเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา จากการเข้ามาของความเจริญก้าวหน้าทางด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเทคโนโลยี การศึกษา ความหลากหลาย การเมือง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นเหตุให้คนในชุมชน ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาพระสงฆ์เหมือนครั้งในอดีต เมื่อย้อนกลับไปในอดีตพระสงฆ์จะมีบทบาทในการเป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจและช่วยแก้ปัญหาความทุกข์ร้อนของคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นทางกายหรือจิตใจ วัดจึงเป็นศูนย์กลางของคนในชุมชน คนในชุมชนมักเข้าพบพระสงฆ์เพื่อเป็นที่พึ่งและมักจะได้รับความแนะนำในการแก้ไขความทุกข์ร้อนต่าง ๆ (วีรณัฐ พรหมจักร และ ณัฐภัทร อยู่เมือง, 2562)

ในทางการปกครองคณะสงฆ์ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะเปิดโอกาสให้ พุทธบริษัท ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำรงและรักษาไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา เพราะตัวสถาบันพระพุทธศาสนาเองหรือพระสงฆ์เองจะสามารถอยู่ได้ก็ต้องอาศัยแรงศรัทธา สนับสนุนจากคนในชุมชนและท้องถิ่นเป็นการสำคัญ ในการทำวิจัยในครั้งนี้ จึงอยากเห็นส่วนสำคัญของผู้นำท้องถิ่นที่มีฐานะเป็นเจ้าของท้องถิ่นที่พื้นที่นั้น ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารกิจการงานปกครองคณะสงฆ์ เพื่อให้งานคณะสงฆ์สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเอง และองค์กรนำไปสู่ความเจริญในทุกๆด้าน และพัฒนาชุมชนสังคมของตนเองให้ดีขึ้น

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคามเป็นไปตามเป้าหมายและตามวัตถุประสงค์ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโกสุมพิสัย ตามหลักการเพื่อการอยู่ร่วมกันในบ้านเมืองและสังคม โดยสันติวิธีและพัฒนาสังคม ให้มีความยั่งยืน อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ตามหลักธรรมอิทธิบาท 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยใช้แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) เพื่อการวิเคราะห์ที่มีความครอบคลุมรอบด้าน

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) มีประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกเทศบาลตำบล จำนวน 548 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 231 คน จากการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 12 รูป/คน ซึ่งเป็นผู้มีความน่าเชื่อถือ ผู้นำทางศาสนา นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกเทศบาลตำบล

การเก็บรวบรวม การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยการสำรวจ จากการแจกแบบสอบถาม การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 รูป/คน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ระดับเหตุผลในการตัดสินใจ การวิจัยเชิงปริมาณ โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์อิทธิพลระหว่างตัวแปร ใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ดอดยพหุคูณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 12 รูป/คน ใช้การพรรณนาความ

ผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการปกครองมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.93 รองลงมาได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79, 3.77, 3.69, 3.69 และ 3.68 ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ พบว่า ผู้นำท้องถิ่นที่มีตำแหน่งต่างกัน มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผู้นำท้องถิ่นที่มีเพศ อายุ การศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะ การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ ประยุกต์ตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า ด้านการปกครอง ควรส่งเสริมคณะสงฆ์ปฏิบัติต่อพระธรรมวินัย กฎหมายระเบียบของมหาเถรสมาคมที่ถูกต้อง ด้านการศึกษา คณะสงฆ์ควรมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการศึกษาของเยาวชนและประชาชน ด้านการเผยแผ่ ควรมีการวางแผน เตรียมการและการจัดการให้การเผยแผ่ศาสนาให้มีความทันสมัย ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ควรส่งเสริมการจัดการศึกษา เพื่อให้สังคมเห็นคุณค่าการจัดการศึกษาทั้งทางคฤหัสถ์และคหิณฺเณศามากขึ้น ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ควรส่งเสริมคณะสงฆ์ให้ความรู้ด้านความช่วยเหลือสังคมมากยิ่งขึ้น ด้านสาธารณูปการ ควรปรับปรุงภูมิทัศน์ ในอาคารบริเวณวัด ให้มีความร่มรื่นสะอาด น่าเยี่ยมชม

อภิปรายผลการวิจัย

ในการทำวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็น จึงได้นำเสนอประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้มาเพื่อการอภิปรายผล ดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

จากผลการศึกษา พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่าการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน บ้าน วัด โรงเรียน เป็นปัจจัยที่มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนชุมชนนั้นไปสู่ความเจริญ การร่วมมือของคนในชุมชนจะเจริญได้นั้น ต้องอาศัยผู้นำประสานความร่วมมือ ความสัมพันธ์กับคนในชุมชน และการงานในชุมชนให้ดำเนินไปได้ ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ พระมหาสุริยา ฐิตเมธี (โฮมจุ่มจัง)

และคณะ (2560 : 276-290) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์” ผลการวิจัยพบว่า ควรมีการเริ่มจัดทำโครงการใหม่ ๆ ในการประกอบอาชีพให้แก่ประชาชน, ควรมีการเข้าร่วมเป็นตัวแทนภาครัฐในการอนุรักษ์สภาพสิ่งแวดล้อมของ ชุมชน และควรมีการช่วยเหลือสังคมด้วยการบริจาคปัจจัย หรือวัสดุสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นเมื่อเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

จากการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 4 ด้าน คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่ง

1) ระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยภาพรวม จำแนกตามเพศ ผลวิจัยพบว่า ผู้นำท้องถิ่นที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ต่างกันโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้นำท้องถิ่นที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จึงไม่ยอมรับสมมติฐาน ที่เป็นเช่นนี้ อภิปรายได้ว่า ผู้นำท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นเพศชายหรือเพศหญิง ได้มีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนา มีความรู้ มีความสามารถ เข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจ การกำหนดแผน นโยบายในการพัฒนาชุมชน ชัดแย้งกับงานวิจัยของ พระมหาสุริยา ฐิตเมธี (โฮมจุมจัง) และคณะ (2560 : 276-290) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำจังหวัดกาฬสินธุ์” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนา แตกต่างกัน

2) ระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยภาพรวมจำแนกตามอายุ ผลวิจัยพบว่า ผู้นำท้องถิ่นที่มีอายุต่างกัน การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ต่างกันโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จึงไม่ยอมรับสมมติฐาน ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า ผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 50 - 59 ปี ซึ่งเป็นช่วงของวัยผู้ใหญ่มีแนวคิด ประสบการณ์ การพัฒนาชุมชนที่หลากหลาย ประกอบกับมีความเชื่อมั่นในการตัดสินใจมีความมุ่งมั่นในการทำงาน จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนในระดับหนึ่ง ชัดแย้งกับงานวิจัยของพระวสันต์ วสนตเวที (หงอกชัย) และคณะ (2564 : 71-82) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ผลวิจัยพบว่า ผู้นำท้องถิ่นที่มีอายุ แตกต่างกัน ในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ แตกต่างกันขัดแย้งกับงานวิจัยของวีระยุทธ ยะสาย (2561 : 63-73) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เขตอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน

3) ระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยภาพรวม จำแนกตามระดับการศึกษา ผลวิจัยพบว่า ผู้นำท้องถิ่นที่มีการศึกษาต่างกัน การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคามต่างกัน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จึงไม่ยอมรับสมมติฐาน ที่เป็นเช่นนี้ อภิปรายได้ว่า การศึกษาของผู้นำท้องถิ่น เป็นส่วนหนึ่งของการจัดระบบแนวคิด การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา อีกทั้งการมีการศึกษาสูงประกอบกับการมีประสบการณ์ในการพัฒนาชุมชน การเมืองการปกครองจะส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระศรีณย์วุฒิ ป.ปญญาพหุโล (จินดาไพสิฐ) และคณะ (2562 : 33-44) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอดำรงนางบวชจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่าพระสงฆ์ที่มีการศึกษาต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอดำรงนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ไม่แตกต่างกัน

4) ระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยภาพรวม จำแนกตามตำแหน่ง ผลวิจัยพบว่า ผู้นำท้องถิ่นที่มีตำแหน่งต่างกัน การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐาน ที่เป็นเช่นนี้ อภิปรายได้ว่า ผู้นำท้องถิ่นที่มีตำแหน่งต่างกัน ย่อมมีประสบการณ์ที่แตกต่างกัน มีโอกาสได้นำสิ่งที่ตนเองเคยเห็น เคยรับฟังมาพูดคุยกับผู้นำในชุมชนของตนเองเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชน โดยการปรับกิจกรรมหรือแนวทางให้เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ จึงทำให้การมีส่วนร่วมแตกต่างกัน ขัดแย้งกับงานวิจัยของวีระยุทธ ยะสาย (2561 : 63-73) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เขตอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน

3. ผลเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ตามหลักอิทธิบาท 4 จากการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมการปกครอง

คณะสงฆ์อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้นำท้องถิ่นที่มีอิทธิบาท 4 ต่างกัน มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งเป็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จึงยอมรับสมมติฐานที่เป็นเช่นนี้ อภิปรายได้ว่าอิทธิบาท 4 นี้ ผู้นำท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพอใจกับการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ วิริยะ คือ ความเพียร ควรขยันในการตรวจดูตัวเองว่ามีความพร้อมหรือไม่ จิตตะ คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่จะเกิดขึ้น วิมังสา คือ ควรมีความไตร่ตรอง และหมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น ๆ จึงจะทำให้พระพุทธานุภาพมีความมั่นคงอยู่คู่สังคมตลอดไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูนิรมิตสาธุวัฒน์ (บุญเมือง ขวโน) และคณะ (2564 : 44-57) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยหลักสังคหวัตถุของพระสังฆาธิการในเขตปกครองอำเภอหนองแสง จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่าสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเพื่อเกื้อกูล เป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ได้แก่ การให้การเสียสละการพูดจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพ การประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น มุ่งสงเคราะห์และประสานคนให้เกิดความสามัคคีขึ้น ก่อให้เกิดจัดการบริหารงานต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยภาพรวมแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

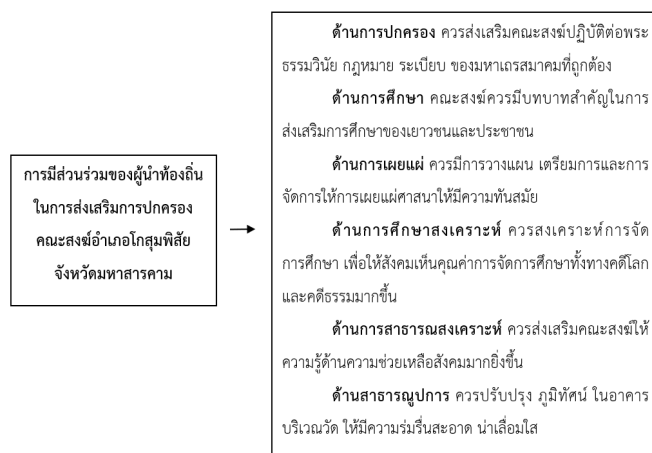
1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

ควรมีแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักอิทธิบาท 4 มีแนวโน้มการพัฒนาการบริหารของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ให้ดีขึ้น ควรทำอย่างจริงจัง ใส่ใจในแต่ละด้านให้มากกว่านี้ จะทำให้การบริหารของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพมากขึ้นในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อื่นหรือจากท้องถิ่นอื่น ๆ เพื่อให้ได้ผลการศึกษที่กว้างขวางและใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ผลของการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ทำให้การบริหารของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ มีประสิทธิภาพมากขึ้นในอนาคต และทำให้คนในชุมชนอยู่ด้วยกัน อย่างสงบสุขและยั่งยืนสืบไป

เอกสารอ้างอิง

- ณัชชา มุลยาพอ, สมเดช นามเกต และ สุวิทย์ ขาวนอก. (2548). การศึกษาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ในกิจการการพัฒนากิจการปกครองส่วนตำบลในจังหวัดหนองคายและอุดรธานี. (รายงานการวิจัย). หนองคาย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย.
- พระครูนิรมิตสารวัณน์ (บุญเมือง ขวโน), สมเดช นามเกต และ บุญส่ง สิ้นธนนอก. (2564). แนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยหลักสังคหวัตถุของพระสังฆาธิการในเขตปกครองอำเภอหนองแสง จังหวัดอุดรธานี. *Journal of Modern Learning Development*, 6(3), 44-57.
- พระมหาสุริยา ฐิตเมธี (โฮมจุมจัง) และ พัชรีย์ ศีลารัตน์. (2560). ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม*, 13(1), 276-290.

- พระวสันต์ วสันตเวที (หงอกชัย) และ ชาญชัย ฮวดศรี. (2564). การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. *Journal of Buddhist Education and Research : JBER*, 7(1), 71-82.
- พระศรีณย์วุฒิ ป.ปญญาพหุโล (จินดาไพสิฐ), พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ และ ธิติวดี หมั่นมี. (2562). บทบาทการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 3(1), 33-44.
- วีรนุช พรหมจักร และ ณฐภัทร อยู่เมือง. (2562). การส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยใช้หลักการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาในจังหวัดนครปฐม ยโสธร สุราษฎร์ธานี และเชียงใหม่. (โครงการวิจัย) 3.
- วีระยุทธ ยะสาย. (2561). บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*, 5(2), 63-73.

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบล
คอนสวรรค์ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ
People's Participation in Local Administrative Organization Development
Planning : A Case Study of Khonsawan Sub - District Administrative
Organization Khonsawan District, Chaiyaphum Province

กมัยธร มงคลกุล¹,
ปัญญา คล้ายเดช² และ ไพฑูรย์ มาเมือง³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย^{1,2,3}
Kamaitorn Mongkolkul¹,
Panya Klaydesh² and Phaitoon Mamuang³
Mahachulalongkornrajavidyalaya University^{1,2,3}
Corresponding Author, E-mail: Kamaitorn.Mong@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับและเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชน
แนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา
ท้องถิ่น โดยวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงเอกสารสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญจำนวน 9 รูป/คน
การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 366 รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูล
ด้วยสถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล
คอนสวรรค์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้

* ได้รับบทความ: 19 มิถุนายน 2566; แก้ไขบทความ: 19 ธันวาคม 2566 ; ตอรับตีพิมพ์: 27 ธันวาคม 2566
Received: 19 June 2023; Revised: 19 December 2023; Accepted: 27 December 2023

1) ด้านการตัดสินใจ 2) ด้านการวางแผน 3) ด้านการดำเนินการ และ 4) ด้านการติดตามและประเมินผล

2. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกรณีการบริหารส่วนตำบลคอนสวรรค์ พบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ การศึกษา และอาชีพ ที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลคอนสวรรค์ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ แตกต่างกัน

3. แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น พบว่า 1) ประชาชนได้เข้าร่วมประชุม ร่วมคิด กำหนดแนวทางการพัฒนาเพื่อเสนอแก้ไข และลดปัญหาของท้องถิ่น โดยใช้หลักเมตตาตามโนกรรมและหลักทักขิวิญญูตามมัญญา 2) มีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนา กำหนดยุทธศาสตร์ จัดเตรียมข้อมูล จัดลำดับความสำคัญของปัญหา และมีส่วนร่วมในการรับฟังการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโดยใช้หลักเมตตาตามจักษุกรรม 3) มีส่วนร่วมเป็นกรรมการในการดำเนินงานตามแผนพัฒนา อบต. ดูแลสาธารณะประโยชน์ของชุมชนร่วมกัน ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภายในชุมชน โดยใช้หลักสัจจะตามโกลี และหลักเมตตาตามกายกรรม และ 4) ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานของ อบต. ติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น ความคุ้มค่าของแผนจากงบประมาณที่ใช้ โดยใช้หลักศีลตามมัญญา

คำสำคัญ: แผนพัฒนาท้องถิ่น; องค์การบริหารส่วนตำบล; การมีส่วนร่วมของประชาชน

Abstract

The objectives of the research were to study and compare the people's participation and the application of the Buddhaddhamma to support the people's participation in local development planning through the mixed research. The qualitative research collected data by in-depth interview from 9 key informants while the quantitative research collected data by questionnaires from 366 samples and the data were analyzed by descriptive statistics.

The result found that

1. The level of the people's participation in local development planning of Kongsawan Subdistrict Administrative Organization totally was middle, classified by side from high to low as follows: 1) Decision 2) Planning 3) Operation and 4) Follow-up and Assessment.

2. The comparison of the people's participation in local development planning of the local administrative organization, the case of Konsawan Subdistrict Administrative Organization found that the people with different sex, age, educations and occupations had different participations in local development planning of Konsawan Subdistrict Administrative Organization , Konsawan District, Chaiyaphum Province.

3. The application of Saraniya Dhamma to support the people's participation in local development planning found that 1) The people joined meetings to discuss and design ways of development in order to solve and reduce local problems by means of the principle of Metta Manokamma and Ditthi Samannata. 2) The people participated in planning development, designating strategy, preparing information, sequencing the importance of problems and attending the meetings of the council of the subdistrict administrative organizations by means of Metta Vacikamma. 3) The people participated as members to operate the developing plans of the subdistrict administrative organizations, care the community's common interest, prevent and suppress the addicted drugs in the community by means of Sadharana Bhogi and Metta Kayakamma, and 4) The people participated to suggest the ways to operate the subdistrict administrative organizations, follow up and assess the local developing plans and valuate the plans according to the budget by means of Sila Samannata.

Keywords: Local Development Plan; Subdistrict Administrative Organization; The People's Participation

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติหรือแนวนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินมาตรา 38 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน 1) บริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปเพื่อการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศไทยอย่างยั่งยืน ช่วยส่งเสริมการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติในภาพรวมเป็นสำคัญ 2) จัดระบบบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น ให้มีขอบเขตอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบที่ชัดเจนเหมาะสมแก่การพัฒนาประเทศและสนับสนุนให้จังหวัดมีแผนและงบประมาณเพื่อพัฒนาจังหวัดเพื่อประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่ 3) การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งสามารถตัดสินใจ

ในกิจการในท้องถิ่นของตนเองได้ ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามนโยบายพื้นฐานของรัฐ อันได้แก่การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น ระบบสาธารณสุขและสาธารณสุขการ ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานของประชาชนในท้องถิ่น ด้านสารสนเทศให้ดำเนินการพัฒนาให้เกิดความเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งการพัฒนาจังหวัดให้มีความพร้อมในทุกด้านเพื่อให้เป็นศูนย์กลางขององค์กรส่วนท้องถิ่นโดยให้คำนึงถึงเจตนารมณ์และความต้องการของประชาชนในจังหวัดนั้น

4) ระบบงานภาครัฐโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ คุณธรรมจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ปรับปรุงรูปแบบวิธีการทำงาน เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐใช้หลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการ 5) การจัดระบบราชการและหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้การจัดทำและการให้บริการสาธารณะเป็นไปอย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน 6) ให้หน่วยงานทางกฎหมายที่มีหน้าที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐตามกฎหมายและตรวจสอบการตรากฎหมายของรัฐดำเนินการอย่างอิสระเพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปตามหลักนิติธรรม 7) จัดให้มีแผนพัฒนาการเมืองรวมทั้งจัดตั้งให้มีสภาพพัฒนาการเมืองที่มีความเป็นอิสระเพื่อติดตามขอให้มีการปฏิบัติตามแผนดังกล่าวอย่างเคร่งครัด 8) ดำเนินการให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐได้รับสิทธิประโยชน์อย่างเหมาะสม (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2550)

ประเทศไทยจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) การบริหารราชการส่วนกลาง มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและวางแผนในภาพรวมของชาติ เพื่อความก้าวหน้าและอยู่ดีกินดี ของประชาชนทั้งประเทศ โดยผู้ที่มีบทบาทในการกำหนด นโยบายและวางแผนคือรัฐบาลและคณะรัฐมนตรี ส่วนหน่วยงาน ที่นํานโยบายและแผนเหล่านี้ไปปฏิบัติคือ กระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ ซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคล นอกจากนี้ ราชการส่วนกลาง ยังทำหน้าที่บริหารควบคุมราชการส่วนภูมิภาค และกำกับดูแล ราชการส่วนท้องถิ่นอีกด้วย 2) การบริหารราชการส่วนภูมิภาค เป็นการจัดการปกครอง และบริหาร ภายใต้หน่วยงานของส่วนกลาง คือ กระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ มอบอำนาจให้ข้าราชการหรือผู้แทนของหน่วยงานตน ไปปฏิบัติงานในพื้นที่ส่วนภูมิภาค (จังหวัด อำเภอ) และ 3) การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น เป็นการจัดการปกครองที่ส่วนกลาง กระจายอำนาจการปกครองและการบริหารให้ผู้ที่อยู่ในพื้นที่ได้ (สถาบันพระปกเกล้า, 2556 : 13)

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องสำคัญที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ชัดเจน เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียในการดำเนินการต่าง ๆ ของภาครัฐได้เข้ามามีส่วนร่วม ข้อมูลข่าวสาร ได้มีโอกาสมาแสดงความคิดเห็น แสดงความห่วงกังวลต่อแนวทางการดำเนินการของเจ้าหน้าที่รัฐต่อการตัดสินใจของผู้บริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งรวมไปถึงการมาร่วม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อมูล ร่วมตัดสินใจรับผลจากการตัดสินใจให้การปรึกษาหารือและร่วมกันประเมินผลการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐ

ซึ่งในที่นี้คือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ถือเป็นพื้นฐานในวิถีทางประชาธิปไตยที่สำคัญยิ่งเพื่อให้มั่นใจได้ว่าสิ่งที่ประชาชนมองว่าจำเป็น เร่งด่วน สำคัญ ห่วงกังวล เป็นปัญหา จะได้รับการตอบสนองหรือแก้ไขอย่างเป็นผล ชาวบ้านเป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่นั้น ๆ จึงมีข้อมูลในพื้นที่และมีความเข้าใจพื้นที่ของตนดีกว่าผู้อื่น เมื่อได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ เช่น สถิติการเกิด แก่ เจ็บ ตาย ความเป็นอยู่ต่าง ๆ ก็จะสามารถคิดวิเคราะห์ได้ว่าต้องการเห็นชุมชนของตนเป็นอย่างไร เมื่อท้องถิ่นมีงบประมาณมาสนับสนุนจะได้ร่วมกันคิดโครงการและกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของชาวบ้านและจัดลำดับความสำคัญตามความต้องการของชาวบ้านอย่างมีเหตุผลอีกด้วย ตลอดจนรับรู้ว่างบประมาณของท้องถิ่น มีจำกัด และควรจัดสรรอย่างไร ถ้าไม่พอจะหาจากที่ใด

แผนพัฒนาท้องถิ่นหรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าแผนยุทธศาสตร์นั้น จึงเป็นแผนพัฒนาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของประชาชนและต้องมีความสอดคล้องกับระเบียบว่าด้วยการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่นระดับจังหวัด ซึ่งมีแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดตลอดจนการบูรณาการแผนพัฒนาท้องถิ่นให้มีการบูรณาการร่วมกันการพัฒนาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2548 : 7) และยังเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยสนับสนุนองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การกำหนดจุดมุ่งหมายของการพัฒนา การกำหนดภารกิจและแนวทางการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายอย่างเป็นระบบทำให้ปัญหาและความต้องการได้รับการตอบสนองอย่างเหมาะสมแล้วยังมีการบริหารทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด (พวงทอง โยธาใหญ่, 2545)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลคอนสวรรค์ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลคอนสวรรค์ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามอายุ เพศ การศึกษา และอาชีพ
3. เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์หลักสารณียธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลคอนสวรรค์ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลคอนสวรรค์ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ได้แก่ 1) พระสังฆาธิการในอำเภอคอนสวรรค์ จำนวน 2 รูป 2) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น จำนวน 3 คน 3) ผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นจำนวน 2 คน และ 4) นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 9 รูป/คน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเครื่องมือ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) ซึ่งเป็นการตั้งคำถามแบบปลายเปิด (Open ended Questions) (Miles M.B. & Huberman A.M., 1994 : 5)

2. การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป อาศัยอยู่เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลคอนสวรรค์ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ รวมประชากรทั้งสิ้นจำนวน 4,313 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างจากประชากรในพื้นที่กลุ่มตัวอย่างและสุ่มตัวอย่างตามโควตาที่กำหนดเพื่อความครอบคลุมของข้อมูลจึงใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ 366 คน ในการคำนวณหา กลุ่มตัวอย่างโดยโปรแกรมคำนวณกลุ่มประชากรตัวอย่าง ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1967 : 110)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลคอนสวรรค์ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลคอนสวรรค์ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.94$, S.D.= 0.91) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน คือ ด้านการดำเนินการ ($\bar{x} = 3.30$, S.D.= 0.96) ด้านการตัดสินใจ ($\bar{x} = 3.26$, S.D.= 1.03) และด้านการติดตามและประเมินผล ($\bar{x} = 2.78$, S.D.= 0.93) ตามลำดับ ผลการประเมินอยู่ในระดับน้อย คือ ด้านการวางแผน ($\bar{x} = 2.42$, S.D. = 1.01) ตามลำดับ

ประชาชนที่มี เพศ อายุ การศึกษา และอาชีพ ที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลคอนสวรรค์ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

การประยุกต์หลักสารานุกรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลคอนสวรรค์ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนของ อบต. อย่างใกล้ชิด และประชาชนได้เข้าร่วมประชุม เพื่อเสนอปัญหาความต้องการของท้องถิ่นได้ร่วมคิด และกำหนดแนวทางการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของท้องถิ่นรวมถึงการมีส่วนร่วมในการทำประชาคมเพื่อตัดสินใจ แก้ไขปัญหาและความต้องการในการพัฒนาชุมชน ร่วมคิด และกำหนดแนวทางการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของท้องถิ่น หลักสารานุกรม 6 ที่ประยุกต์ใช้ในด้าน การตัดสินใจ ได้แก่ ด้านเมตตามโนกรรม (เคารพในสิทธิของผู้อื่น) คือ มีจิตปรารถนาดีต่อผู้อื่น คิดในสิ่งที่สร้างสรรค์ทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม ไม่คิดเบียดเบียนผู้อื่นและคิดฉ้อฉลให้ผู้อื่นเดือดร้อน ไม่คิดอคติกับผู้อื่น ไม่คิดโกรธแค้นผู้อื่นและรู้จักให้อภัย ด้านทฤษฎีสамัญญตา (เชื่อมั่นในหลักการร่วมกัน) คือ มีสัมมาทฤษฎี มีความคิดเห็นเป็นอย่างเดียวกันรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักแสวงหาจุดร่วมและ สงวนจุดต่างของผู้อื่นเคารพสิทธิของผู้อื่นต้องอยู่ในกรอบกติกาของสังคม จะทำให้การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำประโยชน์ให้สังคม และเป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านการวางแผนเพื่อพัฒนาชุมชนได้

2) ด้านการมีส่วนร่วมการวางแผน

การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ด้านการวางแผน ประชาชนมีส่วนร่วมในการเข้าประชุมเพื่อร่วมในการวางแผนการพัฒนา มีส่วนร่วมในการกำหนดยุทธศาสตร์การจัดเตรียมข้อมูลเบื้องต้นเพื่อประกอบการวิเคราะห์ จัดลำดับความสำคัญของปัญหา และมีส่วนร่วมในการรับฟังการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อวางแผนในการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลคอนสวรรค์ หลักสารานุกรม 6 ที่ประยุกต์ใช้ในการวางแผน ได้แก่ ด้านเมตตาวจีกรรม (สื่อสารเข้าใจกัน) ใช้คำพูดที่สุภาพอ่อนโยน พูดหรือบอกแจ้งในสิ่งที่ตนเป็นประโยชน์ พูดคุยด้วยความจริงใจทั้งต่อหน้าและลับหลัง พูดให้กำลังใจและให้คำแนะนำที่ดี น้ำเสียงในการพูดไพเราะอ่อนหวานในหมู่คณะ การใช้คำพูดที่ดีต่อกัน เป็นการสื่อสารเบื้องต้นที่จะทำให้การวางแผนดำเนินไปได้ด้วยดี ด้านเมตตามโนกรรม (เคารพในสิทธิของผู้อื่น) มีจิตปรารถนาดีต่อผู้อื่น คิดในสิ่งที่สร้างสรรค์ทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมไม่คิดเบียดเบียนผู้อื่นและคิดฉ้อฉลให้ผู้อื่นเดือดร้อน เพื่อให้การวางแผนร่วมกันมีประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน

3) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ด้านการดำเนินการ ประชาชนจะมีส่วนร่วมดำเนินการทำกิจกรรมการพัฒนาชุมชนที่ อบต. จัดขึ้นในชุมชน มีส่วนร่วมเป็นกรรมการในการดำเนินงานตามแผนงานหรือโครงการตามแผนพัฒนา อบต. ดูแลสาธารณะประโยชน์ของชุมชนร่วมกัน ดำเนินการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภายในชุมชน และมีส่วนร่วมในการบริจาคเงินและสิ่งของเพื่อช่วยเหลือชุมชนร่วมกัน หลักสารณียธรรม 6 ที่ประยุกต์ใช้ ได้แก่ ด้านสาธารณโภคีตา (การแบ่งปัน) การรู้จักแบ่งปันผลประโยชน์ซึ่งกันและกันมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันข้อมูลข่าวสารให้แกกันและกันไม่เห็นแก่ตัว มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และด้านเมตตาทายกรรม (การกระทำดีต่อกัน) การแสดงออกอย่างจริงใจการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสงบเรียบร้อยการมีกิริยาที่สุภาพเรียบร้อยการมีความปรารถนาดีต่อผู้อื่นเคารพต่อสิทธิของผู้อื่น การดำเนินการด้านต่าง ๆ เพื่อไปให้ถึงเป้าหมายนั้น ประชาชนควรนำหลักการรู้จักแบ่งปันและการมีเมตตาต่อกัน ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานสำเร็จและบรรลุเป้าหมายได้

4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ประชาชนมีส่วนร่วม ด้านการติดตามและประเมินผล ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานของ อบต. ร่วมในการกำหนดรูปแบบการติดตาม ประเมินผลแผนพัฒนา และการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมมีการประเมินผลความคุ้มค่าของแผนจากงบประมาณที่ใช้และผลการประเมิน ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ และร่วมในการกำหนดรูปแบบการติดตาม ประเมินผลแผนพัฒนา หลักสารณียธรรม 6 ที่ประยุกต์ใช้ ได้แก่ สีสสามัญญตา (รักษาระเบียบวินัย) รักษาความประพฤติกฎระเบียบ ข้อบังคับ ให้ดีความเป็นผู้มีควมรับผิดชอบประพฤติสุจริตตั้งมเป็นผู้ที่ตรงต่อเวลาเคารพสิทธิของผู้อื่นต้องอยู่ในกรอบกติกาของสังคม ติดตามและประเมินผลงานด้านต่าง ๆ โดยยึดกฎ ระเบียบวินัยเป็นหลัก ตรงไปตรงมา คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลคอนสวรรค์ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ สามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลคอนสวรรค์ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลคอนสวรรค์ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.94$, S.D. = 0.91) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ

พระกิตติชัย ปญญาโร (สินคง) (2556) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.99$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน คือ ด้านการดำเนินการ ($\bar{x} = 3.30$, $S.D.=0.96$) ด้านการตัดสินใจ ($\bar{x} = 3.26$, $S.D.=1.03$) และด้านการติดตามและประเมินผล ($\bar{x} = 2.78$, $S.D.= 0.93$) ตามลำดับ ผลการประเมินอยู่ในระดับน้อย คือ ด้านการวางแผน ($\bar{x} = 2.42$, $S.D.= 1.01$) อภิปรายได้ว่า 1) ด้านการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจาก อบต. จะเป็นผู้ทำการตัดสินใจเมื่อการนำเสนอแผน โครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เข้าสู่มติที่ประชุมสูงสุดอันเกี่ยวเนื่องมาจากเมื่อตั้งงบประมาณ และปรับเปลี่ยนกระบวนการดำเนินงานบางอย่าง จึงทำให้ อบต. ทำการตัดสินใจในทันทีเมื่อมีการพิจารณารายละเอียดต่าง ๆ ในกระบวนการอนุมัติงบประมาณ โครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ตามแผนพัฒนาประจำปีงบประมาณนั้น ๆ ดังนั้น อบต. ควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากขึ้น เมื่อให้ประชาชนได้มีส่วนในการตัดสินใจร่วมคิด และกำหนดแนวทางการพัฒนาของ อบต. เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของท้องถิ่น อบต. จะต้องมีการวางแผนยืดหยุ่นเสนอปัญหาและอุปสรรค ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในขณะที่นำเสนอแผนกับสำนักงานงบประมาณ ให้กับประชาชนได้รับทราบและหาแนวทางแก้ไขไว้อย่างรวดเร็วด้วย 2) ด้านการวางแผน อบต. ควรให้ประชาชนเข้าร่วมประชุม กำหนดยุทธศาสตร์ และรับฟังการประชุมสภา อบต. เพื่อวางแผนในการพัฒนาและมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามแผนของ อบต. 3) ด้านการดำเนินการ อบต. ควรประชาชนมีส่วนร่วมดำเนินการทำกิจกรรมการพัฒนา ชุมชน ที่อบต. จัดขึ้นในชุมชน และ 4) ด้านการติดตามและประเมินผล อบต. ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานของ อบต. ได้ร่วมในการกำหนดรูปแบบการติดตาม ประเมินผลแผนพัฒนาของ อบต.มากขึ้นด้วย ซึ่งทั้งหมดจะเห็นได้ว่า อบต. ยังไม่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นมากนัก ส่งผลให้ประชาชนรับรู้แผนการปฏิบัติงานในแต่ละปีไม่ทั่วถึง

2. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลคอนสวรรค์ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามอายุ เพศ การศึกษา และอาชีพ พบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ การศึกษา และอาชีพ ที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลคอนสวรรค์ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. แนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลคอนสวรรค์ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ โดยการประยุกต์ตามหลักสารานีธรรม 6 พบว่า

1) ด้านเมตตาทายกรรม (การกระทำดีต่อกัน) มีแนวทางการส่งเสริมการใช้หลักสาราณียธรรม 6 ด้านเมตตาทายกรรม เข้ามาประยุกต์ใช้กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลคอนสวรรค์นั้นต้องคิดถึงส่วนรวมสร้างหรือปลูกฝังให้ประชาชนมีความรู้ ในด้านการมีส่วนร่วม คือ ให้มีหลักพระพุทธศาสนาคือเมตตา ได้แก่ ปราบปรามดีต่อกันไม่ว่าจะเป็นการใช้ชีวิตหรือการอยู่กับสังคมไม่ทำความเดือดร้อนต่อกัน ไม่ผิดกฎหมายไม่ผิดศีลธรรมจริยธรรมก็จะถือว่า อยู่ด้วยกันอย่างด้านเมตตาทายกรรม ผู้บริหารและบุคลากรของ อบต. เจ้าหน้าที่ไม่ควรเลือกปฏิบัติ ให้บริการแก่ผู้มาใช้บริการ ควรแสดงออกด้วยความจริงใจ รักษาเกียรติอาการให้มีความเรียบร้อย นอบน้อม เป็นผู้ที่นำเข้ามา หรือวางตนให้เป็นผู้ที่มีกิริยางดงาม จึงจะทำให้ผู้มาใช้บริการหรือประชาชน เกิดความอบอุ่น และมีความสบายใจในการเข้าใช้บริการ

2) ด้านเมตตาจริกรรม (การสื่อสารอย่างเข้าใจกัน) ผู้บริหารและบุคลากรของ อบต. เจ้าหน้าที่ ไม่ควรเลือกปฏิบัติให้บริการแก่ผู้มาใช้บริการ ควรพูดดีต่อกัน เพราะเป็นปัจจัยในการเชื่อมสัมพันธ์ภาพ ทั้งในระดับองค์กรและประชาชนผู้เข้ารับบริการให้คำแนะนำในขณะที่ผู้กระทำผิดมากกว่าการว่ากล่าว ตักเตือน หรือให้คำแนะนำแก่ประชาชนในชุมชนในเรื่องต่าง ๆ ด้วยถ้อยคำวาจาสุภาพ อ่อนหวาน ให้คำแนะนำในหมู่คณะด้วยวาจาไพเราะ ช่วยกันแก้ไขปัญหาและเป็นที่ปรึกษาให้กับเพื่อนร่วมงาน และผู้รับบริการได้ การแสดงออก หรือกิริยา มารยาท ด้านเมตตาจริกรรม (การสื่อสารอย่างเข้าใจกัน) เป็นการใช่วาจาที่สุภาพอ่อนโยนและน้ำเสียงที่ไพเราะชวนฟัง บอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ แนะนำตักเตือน กันด้วยความหวังความปรารถนาดีเป็นที่ตั้ง ใช้เหตุผลในการเจรจาโดยใช้ปัญญา พูดกันด้วยความรัก ความปรารถนาดี รู้จักการพูดให้กำลังใจกันไม่พูดจาซ้ำเติมกัน ไม่นินทาว่าร้ายใช้เหตุผลในการเจรจา โดยใช้ปัญญา ไม่แสดงอาการโกรธกริ้ว ไม่ใช้อารมณ์ในการแก้ปัญหา ทะเลาะโจมตีต่อกัน พูดด้วยความหวังดีต่อกันและมุ่งประโยชน์ต่อส่วนรวม ควรมีการจัดอบรม ให้ทัศนคติที่ดีด้านการพูด การสนทนาให้กับ บุคลากรของ อบต. ทุกส่วนงานให้ประพฤติปฏิบัติในหน้าที่อย่างนอบน้อม ถ่อมตน ไม่หย่อหยิ่งและ เลือกปฏิบัติในการให้บริการ

3) ด้านเมตตาโมรกรรม (เคารพในความคิดผู้อื่น) ต้องรู้จักหน้าที่ของตน และตระหนักในหน้าที่ ของตน ควรปฏิบัติหน้าที่อย่างสุจริตนึกคิดแต่ในสิ่งที่จะก่อประโยชน์ให้แก่กันและกัน ไม่คิดเบียดเบียน มุ่งร้ายผู้อื่น ตั้งจิตปรารถนาดีคิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม มองกันในด้านดีมีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส แสดงความรักและไม่ตร้อยอย่างจริงจังโดยไม่มีอุบายซ่อนเร้น ไม่มีลักษณะที่เรียกว่าจู้จี้จุกจิก สงวนจุดต่าง แต่เป็นแบบว่ายอมรับจุดต่างและอยู่ด้วยจู้จี้จุกจิก คือ แม้จะมีความแตกต่าง โดยผิวพรรณ เชื้อชาติ ลัทธิ ศาสนา และสติปัญญา ก็รับรู้และยอมรับกันตามเป็นจริง ไม่ถือ เป็นเหตุที่จะแบ่งแยกรังเกียจเคียดแค้นกัน ไม่ทุจริต ควรคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนให้มาก มีความซื่อตรงทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ไม่ใช้อำนาจ หน้าที่ของตนในทางมิชอบ เบียดเบียนผู้อื่น หรือใช้อำนาจของตนปฏิบัติตนให้ผู้อื่นได้รับความเดือดร้อน

4) ด้านสาธารณโภคี (การแบ่งปันกัน) รู้จักแบ่งปันผลประโยชน์กันด้วยความยุติธรรม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่เห็นแก่ตัว มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันอยู่เสมอ ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ไม่เอาัดเอาเปรียบ การเฉลี่ยแบ่งปันมิใช่การให้สิ่งของเครื่องใช้เพียงอย่างเดียวแต่ยังเป็นการช่วยเหลือแบ่งปันในข้อมูลข่าวสารให้ทราบโดยทั่วกันโดยมิได้ปิดบัง

5) ด้านศีลสามัญญตา (รักษาระเบียบวินัย) ต้องรักษาความประพฤติ กฎระเบียบ ข้อบังคับ ไม่ทำตัวเป็นแกะดำในกลุ่มเพื่อนสมาชิกและเคารพกฎระเบียบที่ตกลงยอมรับกัน มีใจที่บริสุทธิ์ ประพฤติสุจริตดีงาม ไม่ทำตนให้เป็นที่รังเกียจของหมู่คณะ จะก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย สังคมไม่วุ่นวาย และการใช้ชีวิตต้องเคารพสิทธิของผู้อื่นต้องอยู่ในกรอบกติกาของสังคม ความมีวินัยทำให้สังคมเชื่อถือและไว้วางใจ และยังเป็นส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองในแง่ของความมีมารยาทในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ไม่ทำลายล้างขัดขวางการเมือง ผู้นำจะต้องมีระเบียบวินัย รักษาเวลาแล้วก็ตรงต่อเวลาเป็นสิ่งสำคัญ

6) ด้านทวิญญูสามัญญตา (เชื่อมั่นในหลักการร่วมกัน) ต้องมีความคิดเห็นเป็นอย่างเดียวกัน คิดในสิ่งที่ตรงกัน ปรับมุมมองให้ตรงกัน รู้จักแสวงหาจุดร่วมและ สงวนจุดต่างของกันและกันไม่ยึดถือความคิดของตนเป็นใหญ่ รู้จักยอมรับความคิดเห็นของคนอื่น จะช่วยให้เกิดการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในการให้ข้อมูลอย่างตรงไปตรงมาและถูกต้อง ก่อให้เกิดสังคมแห่งการให้ความเคารพและให้เกียรติต่อกัน ผลงานต่าง ๆ จะออกมาในทางที่ดี และเป็นไปเพื่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนสังคมโดยรวมมากกว่าส่วนตน ในทางพระพุทธศาสนาหมายถึงเป็นผู้ที่เป็นสัมมาทวิญญู คือความเห็นชอบก็คือเห็นถูกต้องตามทำนองคลองธรรม สอดคล้องกับผลงานของอดีต ครุฑทอง และคณะ ศึกษาเรื่อง หลักสารณียธรรม : บทสังเคราะห์ เพื่อการพัฒนาชุมชน แบบมีส่วนร่วม พบว่า การนำหลักสารณียธรรมมาใช้ร่วมกับการพัฒนาชุมชน เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาที่จะช่วยให้ เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันและเพื่อให้เกิดความระลึกรู้ถึงต่อกัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเคารพ เชื้อพันกันและสร้างความสามัคคีอันเป็นพื้นฐานสำคัญของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ประกอบด้วย 1) การสร้างความรักและความปรารถนาดีต่อทุก ๆ คนในชุมชน 2) การพูดจา ด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ พูดจาสุภาพอ่อนโยน พูดจาด้วยความรัก ความเข้าใจและความปรารถนาดีต่อกัน พร้อมทั้งการพูดให้กำลังใจซึ่งกันและกันเพื่อสื่อความหมายถึงการสร้างขวัญกำลังใจต่อ คนในชุมชน 3) การมีความคิดเชิงบวก การคิดดี และการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในลักษณะการคิด อย่างเป็นระบบ เพื่อการทำกิจกรรมพัฒนาชุมชนต่าง ๆ และร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรมที่ทำร่วมกัน 4) การไม่แบ่งแยกหรือไม่แบ่งพรรคแบ่งฝ่าย มีความยุติธรรมและความเสมอภาพให้กับคนในชุมชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน 5) การรักษากฎและกติกาที่ตกลงร่วมกันในชุมชน ความเป็นระเบียบ มีวินัยและมีความมั่นคงปลอดภัย เพื่อการร่วมกันอย่างปกติสุขท่ามกลางพหุวัฒนธรรม หรือความหลากหลาย 6) คนในชุมชนและหน่วยงานทุกภาคส่วนสร้างการมีส่วนร่วมในลักษณะการร่วมกันคิดและทำกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์

ในการร่วมวางแผนพัฒนาชุมชนด้วยความ คิดเห็นที่ตรงกันและปราศจากความขัดแย้ง เพื่อเป้าหมายร่วมคือ ชุมชนมีการพัฒนาอย่าง ยั่งยืนตามความต้องการได้อย่างมีความสุขและสร้างคุณภาพชีวิตให้กับคนในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยสรุปข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการศึกษาวิเคราะห์ “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลคอนสวรรค์ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ ดังต่อไปนี้

1) องค์การบริหารส่วนตำบลควรทำการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยการอบรมและจัดทำคู่มือให้กับผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อเป็นแกนในการนำความรู้ไปขยายต่อให้ประชาชนได้รับทราบ

2) องค์การบริหารส่วนตำบลมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นในหลายช่องทาง เช่น การประชาสัมพันธ์จากประกาศเสียงตามสายของผู้นำชุมชน แผ่นพับ ใบปลิว ป้ายประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบข่าวสารการจัดทำแผน

3) องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องโดยตรงเข้าพบปะพูดคุยกับประชาชนในหมู่บ้านในเขตพื้นที่บริการ เพื่อจะได้รับทราบปัญหาได้กว้างขึ้น มากขึ้น เพื่อเป็นการสำรวจปัญหาในพื้นที่แบบเชิงรุก นอกเหนือจากปัญหาที่มาจากการประชาคมเพียงอย่างเดียว และกิจกรรมสร้างจิตสำนึกการรักท้องถิ่น ความสามัคคีในชุมชน ให้ประชาชนเห็นความสำคัญ ของการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และได้รับผลประโยชน์จากแผนพัฒนาท้องถิ่นที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของตนเองโดยตรง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

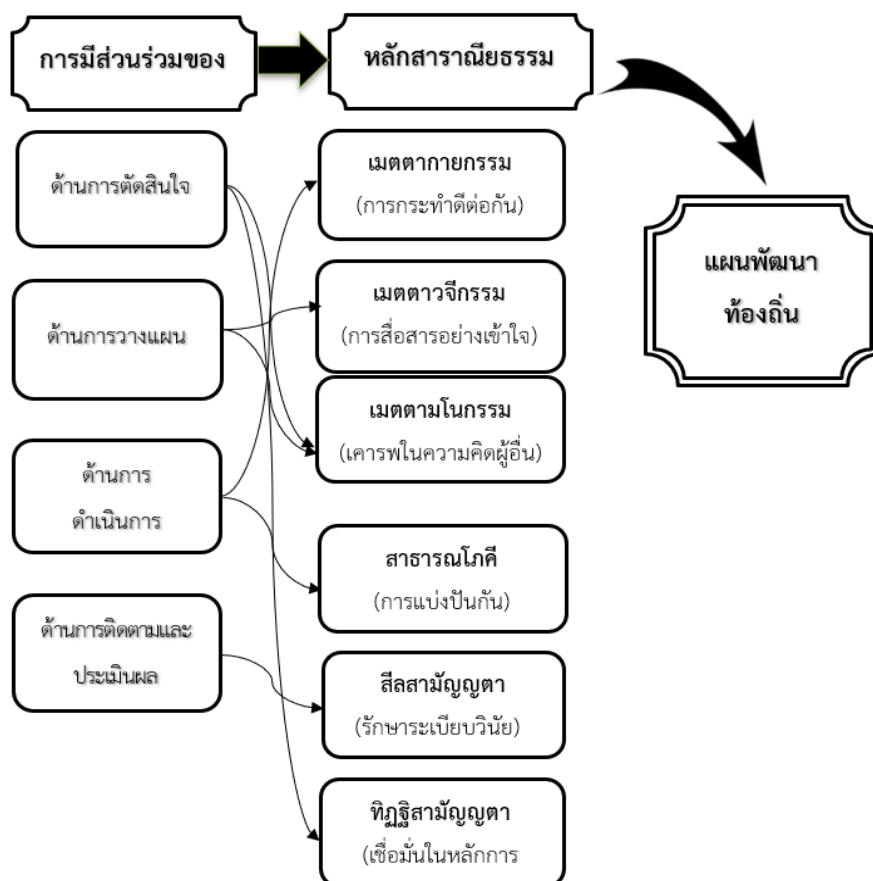
1) ควรจะมีการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อหารูปแบบการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการต่าง ๆ ของ อบต. ทุกกระบวนการ เพื่อให้ประชาชน มีโอกาสเรียนรู้กระบวนการมีส่วนร่วมไปด้วย

2) ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ การศึกษาการมีส่วนร่วมพัฒนาแผนพัฒนาท้องถิ่นของ อบต. ในบริบทที่แตกต่างกัน ตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หรือตามหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การจัดประชุมเชิง ปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติม

3) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลกับประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลอื่น ๆ ในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสรุปเป็นองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยได้ ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2548). คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น.

พระกิตติชัย ปญฺญชชาโร (สินคง). (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พวงทอง โยธาใหญ่. (2545). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเชียงใหม่ : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่. (การค้นคว้าแบบอิสระปริญญามหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สถาบันพระปกเกล้า. (2556). การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาและงบประมาณสำหรับท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2550). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

Miles M. B. & Huberman A. M., (1994), Qualitative Data Analysis An Expanded Sourcebook. Thousand Oaks, CA Sage Publications.

Yamane. Taro. (1967). Statistics: An Introductory Analysis. New York: Harpen and Row.

การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
ในเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
Participation of community leaders in drug prevention and solution
at Kalasin Municipality of Kalasin Province

พระกฤษดา ธम्मสารโ (สาระวิท)¹

ชาญชัย ฮวดศรี² และ สมควร นามสีฐาน³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2,3}

PhraKrisada Dhammasaro (Saravit)¹

Chanchai Huadsri² and Somkhuam Namseethan³

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khonkaen Campus^{1,2,3}

Corresponding Author, Email: kritsadabank180135@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ และ 3) ประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 กับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้นำชุมชนในเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีจำนวน 396 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ และวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1) พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวม และรายด้าน อยู่ในระดับมาก ทุกด้าน

* ได้รับบทความ: 18 กรกฎาคม 2566; แก้ไขบทความ: 15 ธันวาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 30 ธันวาคม 2566

2) ผลการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มี อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

3) ผลการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 กับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ พบว่า 1. ฉันทะ การตัดสินใจ สร้างความพอใจในการทำงาน ประสงค์จะทำยิ่งขึ้น 2. วิริยะ ความขยัน หมั่นเพียร การปฏิบัติตามแผน 3. จิตตะ การคิดค้นหาสาเหตุ ความมีจิตใจสู้ไม่ถอยต่อปัญหาหรืออุปสรรค 4. วิมังสา การประเมินผล การรู้จักใช้ปัญญา ใช้ความคิด พิจารณาอย่างรอบด้านในการทำงาน ให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; ผู้นำชุมชน; การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

Abstract

The objectives of this research were as follows: 1) to study the level of participation of community leaders in preventing and solving drug problems in Kalasin municipality; 2) to compare the participation of community leaders in preventing and solving drug problems in Kalasin municipality and 3) to apply the Four Iddhipada principle with the participation of community leaders in preventing and solving drug problems in Kalasin municipality, Kalasin Province. The sample group included 396 community leaders in Kalasin municipality and 12 key informants. The research tools were a questionnaire and an interview form. The obtained data were analyzed using social science software packages and contextual content analysis.

The research results were as follows:

1) The levels of participation of community leaders in preventing and solving drug problems in Kalasin municipality from both overall and aspect perspectives were statistically rated at a high level.

2) The comparison of the level of behavioral participation of community leaders in the prevention and solution of drug problems in Kalasin municipality found that the samples with differences in age, education level, occupation, and average monthly income overall participate in the prevention and solution of drug problems in Kalasin Municipality differently with a statistical significance level of 0.05. The samples with different genders indifferently participate in the prevention and solution of drug problems in Kalasin Municipality.

3) The Result apply the Four Iddhipada principle with the participation of community leaders in preventing and solving drug problems in Kalasin municipality (1) Chanda: a decision to create job satisfaction and wish to do more; (2) Viriya: diligence, perseverance, implementation of the plan; (3) Citta: cause-finding, willingness to fight without giving up on problems or obstacles; (4) Vimamsa: assessment, knowing how to use wisdom, use thoughtful consideration in all aspects of work to achieve the goal.

Keywords: Participation; Community Leaders; Drug Prevention and Solution

บทนำ

สถานการณ์ปัจจุบันปรากฏว่า มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดจำนวนมากในทุกพื้นที่ของประเทศไทย และชุมชนเป็นภัยร้ายแรงในสังคมไทยมายาวนานโดยมีรูปแบบการแพร่กระจายที่หลากหลายมากขึ้นซึ่งปรากฏว่าในกลุ่มเยาวชนที่มีโอกาสติดยาเสพติดมากกว่ากลุ่มอื่น เนื่องจากความอยากรู้อยากลองรวมทั้งประชาชนทั่วไปในกลุ่มผู้ที่ว่างงานอีกทั้งมีปัจจัยจากสภาพแวดล้อม สังคม หรือค่านิยมต่าง ๆ ที่เป็นแรงผลักดันประกอบกับสถานการณ์มูลค่ายาเสพติดที่ลดลง ส่งผลให้หาซื้อยาเสพติดประเภทต่าง ๆ ได้ง่าย และก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม ปัญหาสุขภาพจิตของผู้เสพ รวมถึงผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ และการพัฒนาประเทศโดยรวม ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบแผน ยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ. 2563 - 2565 ให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่มีหน้าที่ในการขับเคลื่อน ยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดประจำปีให้ สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ประกอบกับภาครัฐเองมีแนวทางที่จะมุ่งพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อม ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในสังคมไทยให้เปลี่ยนแปลงไปด้วย การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนและสังคมตามมา

อย่างมากมาย เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาความยากจน ปัญหา สภาพแวดล้อม ปัญหาเศรษฐกิจ ตลอดจนปัญหายาเสพติด (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2550)

การดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติดจะต้องยึดพื้นที่เป็นหลักเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสนับสนุนให้ทุกฝ่ายเข้ามามีบทบาทในการป้องกันและแก้ไขปัญหายา โดยให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางแก้ไขปัญหายา และให้ความสำคัญแก่การป้องกันเน้นการสร้างภูมิคุ้มกันแก่เด็ก และเยาวชนเพื่อลดความต้องการใช้ยาเสพติด ควบคู่ไปกับการเพิ่มประสิทธิภาพในการบำบัดรักษาฟื้นฟู สมรรถภาพผู้ติดยาการปราบปรามอย่างเฉียบขาด จริงจัง มุ่งลดปริมาณการผลิตและจำหน่ายยาเสพติด บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน ช่วยเหลือดูแลทุกข์สุขของประชาชน ประสานงานกับหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาเตรียมพร้อมในทุกด้าน รับข้อมูลติดตามข้อมูลข่าวสารเพื่อประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนได้รับทราบ ประชุมร่วมกันกับประชาชนในทุกเดือนเพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารของหน่วยงาน ราชการ รายงานสถานการณ์ภายในชุมชนให้หน่วยงานราชการทราบ ตรวจสอบดูแลความเสียหาย ที่ผ่านมาในสถานการณ์ไม่สงบว่ามีสิ่งใดเสียหายหรือซ่อมแซม รายงานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น อำเภอ เพื่อขอรับความช่วยเหลือ ร่วมมือทำงานกับหน่วยงานราชการในพื้นที่ เช่น ทหาร ร่วมประชุมอบรมพัฒนา ความรู้ของตนอยู่เสมอ สร้างความเข้มแข็งในชุมชนสร้างความปรองดองให้ประชาชนในพื้นที่ให้รู้สึกสามัคคี เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการเฝ้าระวังในเรื่องยาเสพติด การทะเลาะวิวาท ประณีประยอมข้อพิพาท เบื้องต้นและเรื่องที่ผิดกฎหมาย สอดส่องดูแลให้กับหน่วยงานราชการ นำประชาชนพัฒนาและทำกิจกรรม ที่สำคัญภายในชุมชน เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับประชาชนในชุมชนและร่วมกิจกรรมหรือร่วมประชุมกับ หน่วยงานราชการอย่างต่อเนื่อง

หลักอภิปาธธรรม 4 คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ คุณธรรมที่นำไปสู่ ความสำเร็จแห่งผล ที่มุ่งหมาย ประกอบด้วย 1) ฉันทะ ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรัก จะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป 2) วิริยะ ความเพียร คือ ความ ขยันหมั่นเพียรประกอบสิ่งนั้น ด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทนเอาธุระไม่ทอดทิ้ง 3) จิตตะ ความคิดมุ่งไป คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิดเอาใจฝักใฝ่ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่าน เลื่อนลอยไป อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่สิ่งที่ทำ 4) วิมังสา ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง คือ ความหมั่นใช้ ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจหาเหตุผลและ ตรวจสอบข้อยังหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์ คัดค้นหาวิธีแก้ไขปรับปรุงเป็นต้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ และศึกษาถึงแนวทางวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของผู้นำ ชุมชนประยุกต์ตามหลักอภิปาธ 4 ว่ามีแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างไร ซึ่งสามารถ นำผลของการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์

เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงและแก้ไขปัญหาการทำงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
3. เพื่อประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 กับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยใช้แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) เพื่อการวิเคราะห์ที่มีความครอบคลุมรอบด้าน

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) มีประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนในเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ 38 ชุมชน จำนวน 34,218 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 396 คน จากการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 12 รูป/คน ซึ่งเป็นผู้มีความน่าเชื่อถือ เจ้าคณะอำเภอ 1 รูป เจ้าคณะตำบล 1 รูป นายกเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ 1 คน รองนายกเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ 1 คน ตำรวจ 2 คน ผู้นำชุมชน 6 คน การเก็บรวบรวมการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยการสำรวจ จากการแจกแบบสอบถาม การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการใช้สัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 รูป/คน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ระดับเหตุผลในการตัดสินใจ การวิจัยเชิงปริมาณ โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์อิทธิพลระหว่างตัวแปร ใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ถดถอยพหุคูณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกใช้การพรรณนาความ

ผลการวิจัย

1) พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวม และรายด้าน อยู่ในระดับมาก ทุกด้าน

2) ผลการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มี อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

3) หลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ใน การปฏิบัติธรรมและการทำงาน ประกอบด้วย 1. ฉันทะ การตัดสินใจ สร้างความพอใจในการทำงาน ประสงค์จะทำยิ่งขึ้น 2. วิริยะ ความขยัน หมั่นเพียร การปฏิบัติตามแผน 3. จิตตะ การคิดค้นหาสาเหตุ ความมีจิตใจสู้ไม่ถอยต่อปัญหา หรืออุปสรรค 4. วิมังสา การประเมินผล การรู้จักใช้ปัญญา ใช้ความคิดพิจารณาอย่างรอบด้านในการทำงาน ให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลในครั้งนี้ผู้วิจัยจะได้นำประเด็นที่มีความสำคัญการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในเทศบาลเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ มีประเด็นที่น่าสนใจสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ในเทศบาลเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนมีความตั้งใจไปใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ประชาสัมพันธ์หรือเผยแพร่ข่าวสารเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ มีการจัดกิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัวและรู้จักพิทักษ์ในยาเสพติด รวมทั้งการชี้แจงการแนะนำวิธีการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อคัดเลือกคณะกรรมการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด มีการประชุมเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติตามแผนในด้านกิจกรรมมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการเตรียมความพร้อมมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามการมีส่วนร่วมของ

ผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการปฏิบัติตามแผนมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุมไชศักดิ์ อัครอนันต์ (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนต่อมาตรการแก้ไขปัญหายาเสพติด เขตพื้นที่บางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนต่อมาตรการแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง

2. ด้านการตัดสินใจ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในเทศบาลเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการตัดสินใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนมีการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ค้นหาสาเหตุการแพร่ระบาดในชุมชน และสามารถที่จะทำบุคคลในชุมชนสามารถคิดและทำได้อย่างมีประสิทธิภาพในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ กานต์ ล้วนแก้ว (2552) ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการป้องกันยาเสพติดในชุมชนที่พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการป้องกันยาเสพติดในชุมชนด้านการตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง

3. ด้านการคิดค้นหาสาเหตุ พบว่า จากผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเทศบาลเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการคิดค้นหาสาเหตุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ มะพาริกะมุณี และคณะ (2556) ที่ศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้นำชุมชนในการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหายาเสพติดของกลุ่มเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ผู้นำชุมชนมีบทบาทด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุในระดับมากที่สุด

4. ด้านการปฏิบัติตามแผน พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในเทศบาลเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการปฏิบัติตามแผน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของดาบตำรวจนิवास วิวัช (2557) ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ตำบลบ้านกลาง ของสถานีตำรวจภูธรเมืองลำพูน พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ตำบลบ้านกลาง ของสถานีตำรวจภูธรเมืองลำพูน โดยภาพรวม ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.79$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ เสนีย์ วิวัฒน์นะ (2552) ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภายในชุมชนกรณี ชุมชนพัฒนาอีค 4-5-6 แขวงคลองเตย เขตคลองเตยกรุงเทพฯ ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภายในชุมชนในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในระดับปานกลางในกิจกรรมด้านปฏิบัติการ/การดำเนินกิจกรรมเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับปานกลาง และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ กานต์ ล้วนแก้ว (2552) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการป้องกันยาเสพติดในชุมชน ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการป้องกันยาเสพติดในชุมชนด้านการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง

5. ด้านการประเมินผล พบว่า จากผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในเทศบาลเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนิน โครงการแก้ไขปัญหายาเสพติด ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาถึงผลดี/ผลเสีย ในมาตรการแก้ไขปัญหายาเสพติด ให้ประชาชนแสดงความเห็นในมาตรการแก้ไขปัญหายาเสพติดให้กับหน่วยงานราชการทราบ และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสรุปผลการดำเนิน กิจกรรม/โครงการแก้ไขปัญหายาเสพติดใน ระดับหมู่บ้าน/ระดับตำบล ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของกานต์ ล้วนแก้ว (2552) ที่ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการป้องกันยาเสพติดในชุมชน ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการป้องกันยาเสพติดในชุมชน ด้านการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเทศบาลเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เช่น มีการให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ และสิทธิที่เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

1.2 ควรหาวิธีการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเทศบาลเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เช่น มีการให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ และสิทธิที่เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ควรนำผลการวิจัยการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเทศบาลเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ไปประยุกต์ใช้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

2.2 ควรมีแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเทศบาลเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ตามหลักอิทธิบาท 4

1.3 ควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในเทศบาลเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ตามหลักอิทธิบาท 4

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการทำวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเทศบาลเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

3.2 ควรศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมอื่น เช่น อปริหานิยธรรม 7

สังคหวัตถุ 4 เป็นต้น อันเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเทศบาลเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

3.3 ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในองค์กร หน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา ดังนี้

1. พฤติกรรมของการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเทศบาลเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้นำชุมชนเป็นอาสาสมัครผู้ประสานงาน ในการดำเนินกิจกรรมการแก้ไขปัญหายาเสพติด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 และผู้นำชุมชนเสนอความคิดเห็นในการประชุมระดับหมู่บ้าน/ประชุมประชาคมในเรื่องการแก้ไขปัญหายาเสพติด ค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.06$)

2. พฤติกรรมของการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเทศบาลเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการคิดค้นหาสาเหตุ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้นำชุมชนรวมกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดทำให้ปัญหายาเสพติดในหมู่บ้าน/ชุมชนลดลง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 และผู้นำชุมชนร่วมกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดทำให้ คนในหมู่บ้าน/ชุมชนมีคุณภาพชีวิตความมั่นคง ปลอดภัย เพิ่มขึ้น ค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.02$)

3. พฤติกรรมของการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเทศบาลเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการปฏิบัติตามแผน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.96$) ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมหรือการฝึกอบรมให้ความรู้เรื่องยาเสพติด ค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.04$) และผู้นำชุมชนให้คำปรึกษา หรือข้อเสนอแนะแก่หน่วยงานที่ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหายาเสพติด ค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.94$)

4. พฤติกรรมของการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเทศบาลเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการประเมินผล มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.09$) ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้นำชุมชนได้เสนอแนะแนวทางปรับปรุงการแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยนำผลจากการจัดกิจกรรม/ โครงการต่าง ๆ มาปรับปรุงแก้ไขเพียงใด ค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.18$) และผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินโครงการแก้ไขปัญหายาเสพติด ค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.13$)

5. แนวทางการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 กับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ พบว่า 1. ฉันทะ การตัดสินใจสร้างความพอใจในการทำงาน ประสงค์จะทำยิ่งขึ้น 2. วิริยะ ความขยัน หมั่นเพียร การปฏิบัติตามแผน 3. จิตตะ การคิดค้นหาสาเหตุ ความมีจิตใจสู้ไม่ท้อถอยต่อปัญหาหรืออุปสรรค 4. วิมังสา การประเมินผล การรู้จักใช้ปัญญา ใช้ความคิด พิจารณาอย่างรอบด้านในการทำงาน ให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย

เอกสารอ้างอิง

- กานต์ ล้วนแก้ว. (2552). การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการป้องกันยาเสพติดในชุมชน (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชุมไชศักดิ์ อัครธนนันต์. (2554). การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนต่อมาตรการแก้ไขปัญหายาเสพติด เขตพื้นที่บางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร. (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยทองสุข.
- ดาบตำรวจนิवास วิรัช. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ ตำบลบ้านกลาง ของสถานีตำรวจภูธรเมืองลำพูน. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2554). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- มะพารี กะมุณี, มารุยูกิ รานิง และ ตายุดนิ อูสมาน. (2556). บทบาทของผู้นำชุมชนในการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหายาเสพติดของกลุ่มเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2550). จุดเริ่มต้นแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2558, จาก <http://www.chaipat.or.th/>

ศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ 1 กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร. (2555). ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหายาเสพติดตามนโยบายรัฐบาล (ยุทธศาสตร์ 5 รื้อป้องกัน). กรุงเทพฯ: สำนักงานป.ป.ส.กระทรวงยุติธรรม.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันปราบปรามยาเสพติด. (2549). รายงานการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดอย่างยั่งยืน. นนทบุรี: สำนักงานกิจการยุติธรรม.

เสนีย์ วยวัฒน์. (2552). การมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดภายในชุมชนกรณีชุมชนพัฒนาสื่อ 4-5-6 แขวงคลองเตย เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

พฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นตามความคิดเห็นของประชาชน
ในตำบลกุดยาลวน อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี
The Political Behavior of Local Politicians According to People's Opinions in
Kudyaluan Subdistrict, Trakanphuetphon District, Ubon Ratchathani Province

พระเอกนรินทร์ เขมกาโม (ศรีบุญ)¹

สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา² และ สุรพล พรหมกุล³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

PhraAeknarin Khemakamo (Sribun)¹

Sutipong Sawattha² and Suraphon Promkun³

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khonkaen Campus^{1,2,3}

Corresponding Author, Email: joo412345@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อพฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในตำบลกุดยาลวน อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี 2) เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อพฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในตำบลกุดยาลวน อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี 3) ศึกษาข้อเสนอแนะพฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลกุดยาลวน อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี ประยุกต์ตามหลักทฤษฎี 4 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชน จำนวน 359 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 14 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้เป็น แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ และวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1) พฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลกุดยาลวน อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

* ได้รับบทความ: 13 มีนาคม 2566; แก้ไขบทความ: 15 ธันวาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 30 ธันวาคม 2566

($\bar{x} = 3.81$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านลักษณะบุคลิกภาพมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 3.95$) รองลงมา คือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านการเสียสละเพื่อส่วนรวม ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านภาวะผู้นำ ($\bar{x} = 3.93$, $\bar{x} = 3.90$, $\bar{x} = 3.87$ และ $\bar{x} = 3.73$) ตามลำดับ

2) ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นตามความคิดเห็นของประชาชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในตำบลกุดยาลวน อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) ข้อเสนอแนะ พบว่า 1) ด้านสัจจะ ควรบริหารงานในท้องถิ่นด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต โปร่งใส ไม่คดโกง 2) ด้านทมะ ควรมีความอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักปรับตัวและแก้ไขข้อบกพร่องของตนเอง 3) ด้านขันติ ควรมีความอดทน มุ่งมั่น รับผิดชอบต่อหน้าที่การทำงานที่ได้รับมอบหมาย 4) ด้านจาคะ ควรเป็นผู้ที่อุทิศตนเพื่อการทำงาน โดยนึกถึงส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

คำสำคัญ: พฤติกรรมทางการเมือง; นักการเมืองท้องถิ่น; ฆราวาสธรรม 4

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the level of public opinion towards political behavior of local politicians in Kudyaluan Sub-district, Trakan Phuet Phon District, Ubon Ratchathani Province; 2) to compare the level of public opinion towards political behavior of local politicians of the people in Kudyaluan Sub-district and 3) to study the suggestions of political behavior of local politicians according to the opinions of the people in Kudyaluan Sub-district by applying the Four Gharāvāsa Dhamma. The sample group consisted of 359 people and 14 key informants. The tools used were a questionnaire and an interview form. The data were analyzed using social science software packages and contextual content analysis. The research results were as follows:

1) The overall level of public opinion towards political behavior of local politicians in Kudyaluan Sub-district, Trakan Phuet Phon District, Ubon Ratchathani Province was statistically rated at a high level ($\bar{x} = 3.81$). In aspect consideration, the aspect with the highest mean was political behavior in terms of personality traits ($\bar{x} = 3.95$),

followed by human relations ($\bar{x} = 3.93$), sacrificing for the community ($\bar{x} = 3.90$), morality ($\bar{x} = 3.87$) and political behavior in leadership ($\bar{x} = 3.73$)

2) The comparative results of the level of public opinion towards political behavior of local politicians in Kudyaluan Sub-district indicated that the sample group with differences in sex, age, education level, occupation and average monthly income had different opinions on the political behavior of local politicians in Kudyaluan Subdistrict, Trakan Phuet Phon District, Ubon Ratchathani Province with the statistical significance level of 0.05.

3) Suggestions: (1) in terms of Sacca, should administer local affairs with honesty, integrity, transparency, and no corruption (2) In terms of Dama, should be humble, know how to adapt and correct their own shortcomings. (3) In terms of Khanti, should be patient, determined and responsible for their assigned duties. (4) In terms of Cāga, should be dedicated to their work by considering the overall idea.

Keywords: Political Behavior; Local Politician; 4 Virtues

บทนำ

นับแต่ประเทศไทยมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 เป็นต้นมา เป็นผลให้มีการตราพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 นับเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญต่อการเมืองท้องถิ่น และต่อมา มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ก็ได้เพิ่มอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้นเป็นลำดับ (อภิชาติ สถิตนิรามัย, 2555) ส่วนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ในหมวด 14 การปกครองส่วนท้องถิ่นจะเห็นได้ว่า จะต้องมีการจัดทำกฎหมายรองรับเกิดขึ้น เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทำให้ผลจากการกระจายอำนาจของส่วนกลางที่ผ่านมา ส่งผลให้ท้องถิ่นแต่ละแห่งมีลักษณะของการจัดการปกครองที่มีตัวแทนมาจากการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย ทำให้การเมืองเรื่องการเลือกตั้งขยายไปสู่การเมืองระดับท้องถิ่นมากขึ้น ประชาชนทั้งในเมืองและในชนบทต่างเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชนในระดับต่าง ๆ ได้มีโอกาสเข้าสู่การแข่งขันตามระบอบประชาธิปไตยทำให้อำนาจรัฐเปลี่ยนมือจากข้าราชการส่วนกลางที่ถือครองอำนาจมายาวนานไปสู่ผู้การเมืองท้องถิ่นทำให้เกิด

การแข่งขันกันเพื่อเข้าชิงตำแหน่งในองค์กรปกครองท้องถิ่นที่เข้มข้นและรุนแรงยิ่งขึ้น อีกทั้งการที่ส่วนกลางถ่ายโอนภารกิจต่างๆสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้นก็ส่งผลให้การเมืองท้องถิ่นมีความตื่นตัวมากขึ้นอย่างรวดเร็วและทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเคลื่อนเข้าสู่การเป็นศูนย์กลางของระบบการเมืองท้องถิ่นในระดับที่เข้มข้นมากขึ้น (จรัส สุวรรณมาลา, 2550 : 1-34)

เมื่อการปกครองท้องถิ่นมีความสำคัญ กลไกสำคัญในการปกครองท้องถิ่นนอกเหนือจากประชาชนก็คือ นักการเมืองท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นผู้ที่ได้รับการเลือกเป็น “ผู้แทนของประชาชน” ให้เข้ามาตรวจสอบอนุมัติ บริหารงบประมาณที่มาจากเงินภาษีของประชาชนให้เกิดประโยชน์ในชุมชนมากที่สุด ที่ผ่านมามีได้ปรากฏข่าวที่ไม่เหมาะสมของนักการเมืองท้องถิ่นอยู่บ่อยครั้ง เช่น 1) การทุจริตคอร์รัปชัน เช่น การใช้ตำแหน่งหน้าที่ในการแสวงหาผลประโยชน์ การจัดซื้อจัดจ้างที่มีการเอื้อประโยชน์ให้กลุ่มของตน 2) ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น การสื่อสารของนักการเมืองกับประชาชนที่สื่อไม่ตรงกัน นักการเมืองเข้าไม่ถึงประชาชน ถึงเฉพาะบางกลุ่มเท่านั้น ประชาชนจะเห็นจากข่าวสารบางช่องทางพฤติกรรมและการกระทำของนักการเมืองที่ประชาชนได้รับรู้จากข่าวต่าง ๆ การวิพากษ์วิจารณ์จากสื่อและนโยบายของนักการเมือง ตอนที่หาเสียงกับหลังเลือกตั้ง บางนโยบายอาจจะทำได้หรือทำไม่ได้ ซึ่งนักการเมืองต้องสื่อให้ประชาชนเข้าใจและภาพลักษณ์ของระบบการเมืองโดยรวมที่ทำให้เกิดความแตกแยกในสังคม ซึ่งส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองและต่อความไว้วางใจของประชาชน 3) การใช้อำนาจข่มขู่ข้าราชการประจำ เช่น กรณี นายก อบต. พกอาวุธปืนเข้ามาข่มขู่ คุกคามลูกน้องในห้องสอบเนื่องจากฝากเด็กเข้าทำงานไม่ได้ (ข่าวสดออนไลน์, 2561)

ทั้งที่นักการเมืองท้องถิ่นคือผู้แทนของประชาชนในท้องถิ่นที่ได้รับความไว้วางใจให้เป็นผู้นำอำนาจในการบริหารท้องถิ่นเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม จึงต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชน เพราะพฤติกรรมในภาพลบของบรรดาผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ย่อมเป็นปัจจัยที่สะท้อนภาพลักษณ์ของการปกครองท้องถิ่นออกสู่สายตาประชาชน และย่อมส่งผลต่อความศรัทธาเชื่อถือของประชาชนที่มีต่อการปกครองท้องถิ่นรวมถึงส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการปกครองท้องถิ่นอีกด้วย เช่น การประทุษร้ายไม่ไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งทั้งหมู่บ้าน การไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง เป็นต้น และถึงแม้ว่าปัจจุบันจะมีกลไกตรวจสอบการทำงานของนักการเมืองมีหลายรูปแบบ แต่พฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นนั้นย่อมมีผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นเป็นอย่างยิ่ง ขณะเดียวกันอุปสรรคและปัญหาในการบริหารท้องถิ่นก็จะลดลง และยังสามารถที่จะแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนได้อย่างจริงจังตรงตามความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลกุดยาหลวง อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี และพฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นมีผลต่อการเปลี่ยนทางการเมืองในท้องถิ่นหรือไม่

ทั้งนี้เพื่อเป็นการเพิ่มกรณีศึกษาให้กับองค์ความรู้ด้านการปกครองท้องถิ่นในการที่จะกำหนดพฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ตามความคิดเห็นของประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของท้องถิ่นโดยแท้จริง โดยคาดหวังว่าเมื่อนักการเมืองท้องถิ่นที่มีพฤติกรรมทางการเมืองที่ตรงตามความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นแล้วจะก่อให้เกิดการประสานความร่วมมือระหว่างประชาชนกับนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองซึ่งเป็นรากฐานที่ดีของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อพฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในตำบลกุดยาลวน อำเภอดงระการพิชัย จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อพฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในตำบลกุดยาลวน อำเภอดงระการพิชัย จังหวัดอุบลราชธานี
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะพฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลกุดยาลวน อำเภอดงระการพิชัย จังหวัดอุบลราชธานี ตามหลักทฤษฎีการปกครอง 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยใช้แบบสอบถามและการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) เพื่อการวิเคราะห์หาคำตอบครอบคลุมรอบด้าน

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ ประชาชนทั่วไปที่มีสิทธิ์เลือกตั้งที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลกุดยาลวน อำเภอดงระการพิชัย จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 3,444 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2565) กลุ่มตัวอย่างจำนวน 359 คน จากการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 14 รูป/คน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลงานวิจัย ได้แก่ เจ้าคณะตำบล 2 รูป ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน ผู้อำนวยการกองช่างองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) 1 คน ผู้ใหญ่บ้าน 7 คน

การเก็บรวบรวม การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยการสำรวจ จากการแจกแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 359 คน การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 14 รูป/คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สรุปปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและสรุปประเด็นต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ ตามประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลกุดยาลวน อำเภอดงหลวง จังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะสำคัญทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนา ปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ คือ ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และอธิบายถึงการพัฒนาคคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอยะหริ่ง จังหวัดกาฬสินธุ์ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ (In-Depth Interview) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัย

1) พฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลกุดยาลวน อำเภอดงหลวง จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.81$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ พฤติกรรมทางการเมืองด้านลักษณะบุคลิกภาพมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 3.95$) รองลงมา คือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านการเสียสละเพื่อส่วนรวม ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านพฤติกรรมทางการเมืองด้านภาวะผู้นำ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.93, 3.90, 3.87$ และ 3.73) ตามลำดับ

2) ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลกุดยาลวน อำเภอดงหลวง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในตำบลกุดยาลวน อำเภอดงหลวง จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) ข้อเสนอแนะ พบว่า 1) ด้านสัจจะ นักการเมืองท้องถิ่นควรบริหารงานในท้องถิ่นด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต โปร่งใสไม่คดโกง ตั้งใจทำงานเพื่อประชาชนด้วยความเต็มใจ มีสัจจะวาจา พูดแต่ความจริง เข้าใจปัญหาในท้องถิ่นพร้อมทั้งมีการวางแผนนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน 2) ด้านทมะ นักการเมืองท้องถิ่นควรมีความอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักปรับตัวและแก้ไขข้อบกพร่องของตนเองด้วยการใช้สติปัญญาบริหารงานด้วยความเสมอภาค ร่วมมือประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ในท้องถิ่นให้เกิดการทำงานอย่างบูรณาการร่วมกัน 3) ด้านขันติ นักการเมืองท้องถิ่นควรมีความอดทน มุ่งมั่นรับผิดชอบต่อหน้าที่การทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จตามเป้าหมาย มีจุดยืนยึดมั่นในอุดมการณ์ของ

ตนเอง 4) ด้านจาละ นักการเมืองท้องถิ่นควรเป็นผู้ที่อุทิศตนเพื่อการทำงาน โดยนึกถึงส่วนรวมเป็นที่ตั้ง เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมรับฟัง แสดงความคิดเห็นและร่วมในการตัดสินใจในโครงการต่าง ๆ ที่มีในท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลในครั้งนี้ผู้วิจัยจะได้นำประเด็นที่มีความสำคัญพฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลกุดยาลวน อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี มีประเด็นที่น่าสนใจสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ระดับพฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลกุดยาลวน อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี ด้านบุคลิกภาพ อยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นักการเมืองท้องถิ่นเป็นผู้ที่มีความสุขุมเยือกเย็น ยิ้มแย้ม แจ่มใส มีความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวเชื่อมั่นในตนเอง และเป็นผู้ที่มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ตนเองได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระศักดิ์ จินารัตน์ (2564 : 134-160) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ลักษณะบุคลิกภาพนักการเมืองท้องถิ่นที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มคนเจนเนอเรชั่น X และ Y ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะบุคลิกภาพนักการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งสองแบบมีค่าเฉลี่ยระดับมาก ทั้งตัวแปรหลักและองค์ประกอบ และสอดคล้องกับ พระธงชัย วชิรญาโน (พิชัย) (2564 : 37-49) ได้ทำ การวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักสังคหัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดแพร่ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของการส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น คือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านความรู้ความสามารถด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยรวมอยู่ระดับมาก

2. ระดับพฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลกุดยาลวน อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี ด้านมนุษยสัมพันธ์ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักการเมืองท้องถิ่นเป็นผู้ที่เต็มใจทำงานร่วมกับผู้อื่น สามารถประสานงานกับหน่วยงานภายในและภายนอกองค์กรได้ดี ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และประสานความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพล สมดี (2558 : 55-62) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ของประชาชนในเขตอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ของประชาชน ในเขตอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ด้านภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นระดับมาก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านภาวะผู้นำ ด้านทักษะการบริหาร ด้านคุณธรรมและจริยธรรม และระดับปานกลาง 1 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ผานิต เกียรติวินัยสกุล (2558 : 13-20) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอเมืองอ่างทอง

จังหวัดอ่างทอง ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านการบริหาร ด้านภาวะผู้นำ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม และด้านมนุษยสัมพันธ์ ตามลำดับ

3. ระดับพฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบล กุดยาลวน อำเภอดงระการพิบูล จังหวัดอุบลราชธานี ด้านคุณธรรมจริยธรรม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่านักการเมืองท้องถิ่นเป็นผู้ที่มีความยุติธรรม เที่ยงธรรม คุณธรรมในการใช้อำนาจหน้าที่ ในการบริหารงานอย่างเหมาะสม มีความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง และกระตือรือร้นต่อการ ทำงาน ให้บริการต่อประชาชนด้วยความเสมอภาคและมีมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับ จรุงทิพย์ คัดอ่าน (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับนักการเมืองท้องถิ่นที่เป็นเพศหญิงของ เทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า ระดับการยอมรับนักการเมืองท้องถิ่นที่เป็นเพศหญิงของเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง โดยภาพรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ใน ระดับมาก คือ คุณลักษณะทางด้านคุณธรรมจริยธรรม รองลงมา คือ คุณลักษณะด้านการบริหาร คุณลักษณะทางด้านพฤติกรรม คุณลักษณะด้านความคิด คุณลักษณะทางด้านความรู้ และคุณลักษณะ ด้านจิตใจ ตามลำดับ

4. ระดับพฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบล กุดยาลวน อำเภอดงระการพิบูล จังหวัดอุบลราชธานี ด้านการเสียสละเพื่อส่วนรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่านักการเมืองท้องถิ่นเป็นผู้ที่มีความเสียสละใจกว้าง ไม่เห็นแก่ตัว สามารถเป็นที่พึ่งพาให้ กับประชาชนในการแก้ปัญหาและพร้อมให้คำปรึกษาอยู่เสมอ มีความเมตตากรุณาเอื้ออาทรต่อผู้ร่วมงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระยุทธ งามจิตร (2564 : 14-25) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณสมบัติของผู้ นำกับการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติให้ประสบ ความสำเร็จ ผู้นำต้องมีความเข้าใจ รับผิดชอบและสามารถจัดการปัญหาได้ โดยผู้เขียนได้นำเสนอหลักการ SUPREME MODEL ได้แก่ 1) Sacrifice คือ ความเสียสละในการทำงาน 2) Understand คือ ความเข้าใจ ในนโยบายอย่างลึกซึ้ง 3) Participation คือ การให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการทำงาน 4) Ethical คือ การนำเอาหลักจริยธรรมมาใช้ในการทำงาน 5) Management คือ การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ให้เกิดประสิทธิภาพ 6) Enthusiasm คือ การกระตือรือร้นในการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหหรืออำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้กับประชาชน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเสริมบทบาทของผู้นำในการนำนโยบาย สาธารณะไปปฏิบัติ

5. ระดับพฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบล กุดยาลวน อำเภอดงระการพิบูล จังหวัดอุบลราชธานี ด้านภาวะผู้นำ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ว่านักการเมืองท้องถิ่นสามารถสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาและเป็นที่ยอมรับของประชาชนในท้องถิ่น

มีความตั้งใจในการทำงานอย่างแน่วแน่ รู้ทันต่อเหตุการณ์ หรือสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทนา กิ่งทองใบเพชร (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลประดู่งาม อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลประดู่งาม อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มียุทธศาสตร์สูงสุด ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำ รองลงมา ด้านการบริหารงาน และด้านการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

6. พฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นตามความคิดเห็นของประชาชนในตำบลกุดยาลวน อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานีตามหลักธรรมาภิบาล 4 ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักการเมืองท้องถิ่น เป็นผู้ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา เช่น การเสนอโครงการต่าง ๆ มีใจเป็นกลางในการบริหารงาน โดยไม่ลำเอียงหรือมีอคติต่อผู้ใดผู้หนึ่ง ทั้งกับผู้ที่ขัดแย้ง ผู้ร่วมงาน ตลอดจนประชาชนในพื้นที่ ไม่เคยยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขของมึนเมา หรือการพนัน มีน้ำใจ ใจเย็น สามารถควบคุมอารมณ์ได้แม้จะประสบกับปัญหา โดยสามารถประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ และแก้ไขปัญหาล่วงหน้า ได้รู้จักกาลเทศะ และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี หมั่นใส่ใจดูแลและสร้างขวัญกำลังใจให้แก่บุคลากรในองค์กรและประชาชนในท้องถิ่น สามารถช่วยเหลือประชาชนได้อย่างรวดเร็ว ฉับไว ยามที่มีปัญหาหรือได้รับความเดือดร้อน เห็นประโยชน์ของประชาชนมากกว่าประโยชน์ของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาสมบุรณ์ กลยุณกิตติ (แดงบำรุง) (2558 : 156-169) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลเหนือเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลเหนือเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีกำหนดนโยบายให้นักการเมืองท้องถิ่นเป็นผู้นำทางด้านความคิด คือ ประสานงานให้ประชาชนทำงานเป็นทีมโดยตั้งเป้าหมายในการทำงานให้ชัดเจน ประกาศเป้าหมายร่วมกันกับประชาชน

2) สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีกำหนดนโยบายให้นักการเมืองท้องถิ่นปฏิบัติตนตามหลักธรรมาภิบาล 4 เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีของท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

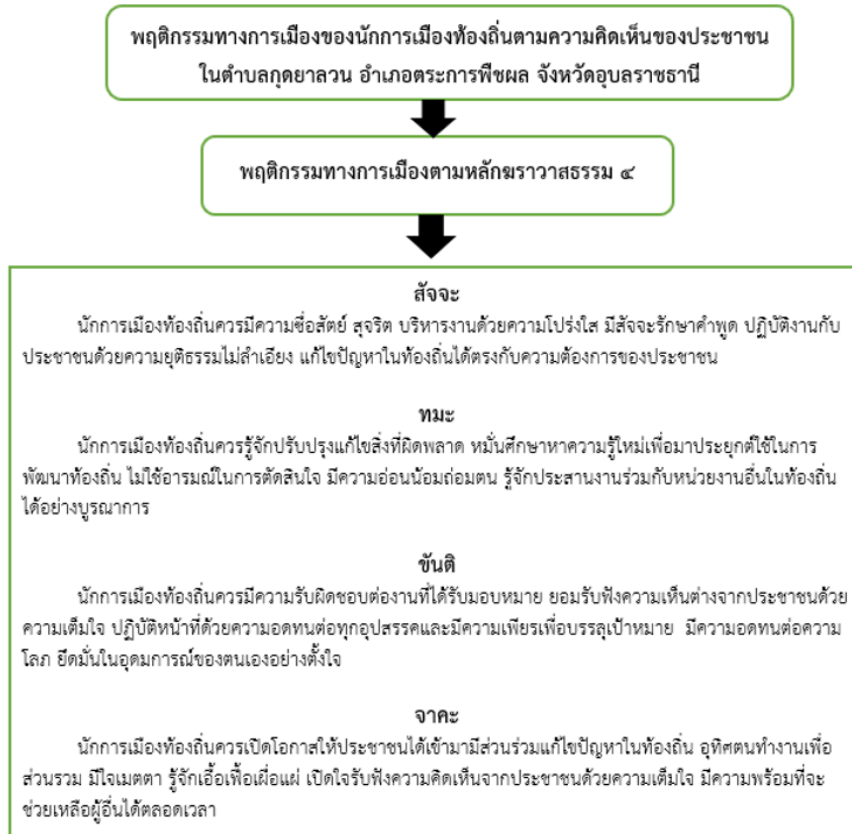
1) นักการเมืองท้องถิ่นในตำบลกุตุยาลวน อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี ควรนำหลักธรรมาธรรม ไปใช้อย่างเป็นรูปธรรมให้ชัดเจน มีแนวทางการแก้ปัญหาที่ตรงตามความต้องการของประชาชน และให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุด

2) ผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นค่าเฉลี่ยในการปฏิบัติงานด้านภาวะผู้นำน้อยกว่าด้านอื่น ดังนั้นนักการเมืองท้องถิ่นควรปรับปรุงตนเองใหม่ด้วยการรับฟังความคิดเห็นต่างๆของประชาชน หมั่นศึกษาหาความรู้แนวสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประพฤติดนเป็นตัวอย่างที่ดี เพื่อสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาจากประชาชนในท้องถิ่น

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการทำวิจัยเรื่อง พฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองระดับจังหวัด
- 2) ควรมีการทำวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลกุตุยาลวน อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี
- 3) ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในองค์กร หน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- ข่าวสดออนไลน์. (2561). มท.สั่งสอบ นายกอบต.หัวร่อน ฝากเด็กไม่ได้ ถือปืนขู่ลูกน้อง. สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2565, จาก https://www.khaosod.co.th/aroundthailand/news_1834756
- จรัส สุวรรณมาลา. (2550). วัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นในประเทศไทย. *วารสารสถาบัน พระปกเกล้า*, 5(3), 1-34.
- จรุงทิพย์ คัดอ่าน. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับนักการเมืองท้องถิ่นที่เป็นเพศหญิงของเทศบาล ตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.

- จันทนา กิ่งทองใบเพชร. (2559). คุณลักษณะผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลประดู่งาม อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์. (การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ผานิต เกียรติวินัยสกุล. (2558). คุณลักษณะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตอำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง. *วารสารไตรศาสตร์ Three Science*, 1(1), 13-20.
- พระธงชัย วชิรญาณ (พิชัย). (2564). การบูรณาการหลักสังคหัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดแพร่. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*, 10(3), 37-49.
- พระมหาสมบุญ กลยานกิตติ (แดงบำรุง). (2558). การนำหลักฆราวาสธรรมไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลเหนือเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด*, 4(2), 156-169.
- วีระยุทธ งามจิตร. (2564). คุณสมบัติของผู้นำกับการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ. *วารสารสหศาสตร์*, 21(1), 14-25.
- วีระศักดิ์ จินารัตน์. (2564). ลักษณะบุคลิกภาพนักการเมืองท้องถิ่นที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มคนเจนเนอเรชั่น X และ Y. *Journal of Politics and Governance*, 11(3), 137-160.
- สมพล สมดี. (2558). คุณลักษณะผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์ของประชาชนในเขตอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี. *วารสารไตรศาสตร์ Three Science*, 1(2), 55-62.
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2565). สถิติจำนวนประชากร พื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี อำเภอตระการพืชผล ตำบลกุดยาลวน ข้อมูลเดือน มกราคม 2565. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2565, จาก <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/displayData>
- อภิชาติ สถิตนิรามัย. (2555). รัฐธรรมนูญ การกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชน. เชียงใหม่ : แผนงานสร้างเสริมนโยบายสาธารณะที่ดี. เชียงใหม่: สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย
จากโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
Participation of Local Leaders in Helping Victims the 2019
Coronavirus Epidemic in Mueang Nong Khai District,
Nong Khai Province

พระนิรุต์ ฐานุตโร (โทแสง)¹,
ชาญชัย ฮวดศรี² และ สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2,3}
PhraNirut Tanuttaro (Tosang)¹,
Chanchai Huadsri² and Sutiphong Sawattha³
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus^{1,2,3}
Corresponding Author, E-mail: 6405205024@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยประยุกต์หลักธรรม สังคหวัตถุ 4 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยประยุกต์หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 และ 3) ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยประยุกต์หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนจำนวน 399 รูป/คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 13 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ และวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

* ได้รับบทความ: 21 เมษายน 2566; แก้ไขบทความ: 18 ธันวาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 30 ธันวาคม 2566
Received: 21 April 2023; Revised: 18 ธันวาคม 2023; Accepted: 30 December 2023

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.15 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านการติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 3.30 รองลงมาได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ ด้านการติดตามข่าวสารการแพร่ระบาด ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับไวรัสโคโรนา 2019 และ ด้านพฤติกรรมทางการช่วยเหลือจากหลักสังคหวัตถุ 4 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.23 3.09 3.06 และ 3.06 ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะ พบว่า หน่วยงานภาครัฐในอำเภอเมืองหนองคายจังหวัดหนองคายควรนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้ในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับมาตรการการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อให้มีนโยบายมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จมีการส่งเสริมให้ผู้นำท้องถิ่นได้รับรู้ข่าวสาร นโยบาย และวิธีการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมโรคระบาดจากไวรัสโคโรนา 2019 ที่มีความถูกต้องผ่านทางป้ายประชาสัมพันธ์ และสื่อโซเชียลมีเดียต่าง ๆ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; ผู้นำท้องถิ่น; ผู้ประสบภัยจากโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the participation of local leaders in helping victims of the Coronavirus 2019 epidemic in Muang Nong Khai District, Nong Khai Province; 2) to compare the participation of local leaders in helping victims of the Coronavirus 2019 epidemic; 3) to study problems and suggestions on the participation of local leaders in helping victims of the Coronavirus Pandemic 2019 this research It is a mixed research method (Mixed Method) according to the Four Sangahavatthu Dhamma. The sample group consisted of 399 people and 13 key informants. The tools used were a questionnaire and an interview form. Data were analyzed using social science software packages and contextual content analysis.

The research results were as follows:

1) The overall level of participation of local leaders in helping victims of the Coronavirus 2019 epidemic in Mueang Nong Khai District, Nong Khai Province was statistically rated at a moderate level ($\bar{x} = 3.15$). From aspect consideration, all studied aspects were at the moderate level. The highest mean was seen in the aspect of contacting relevant agencies for assistance ($\bar{x} = 3.30$), followed by participation in helping ($\bar{x} = 3.23$), follow up on epidemic news ($\bar{x} = 3.09$), awareness to educate about the Coronavirus 2019 ($\bar{x} = 3.06$) and the behavior of helping according to the Four Sangahavatthu Dhamma ($\bar{x} = 3.06$)

2) The comparative result of the participation of local leaders in helping victims of the Coronavirus 2019 epidemic in Muang Nong Khai District, Nong Khai Province indicated that the opinion of people with differences in sex, age, level of education and the average monthly income were indifferent overall.

3) The suggestions were that government agencies in Muang Nong Khai District, Nong Khai Province should apply the Four Sangahavatthu Dhamma in formulating policies regarding measures to help victims of the Coronavirus 2019 in order to make the policy effective and successful. Local leaders should be encouraged to correctly know the news, policies and methods for complying with the epidemic control measures of the Coronavirus 2019 through public relations signs and various social media.

Keywords: Participation; Local Leader; Victims of the Coronavirus Pandemic 2019

บทนำ

การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ในประเทศไทยก่อให้เกิดปัญหาทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม อีกทั้งการออกมาตรการการปิดเมือง (Lockdown) การหยุดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ร้านอาหาร ตลาดสด เป็นต้นทำให้มีคนจำนวนมากต้องกลายเป็นคนที่ขาดรายได้ หรือตกงาน ส่งผลต่อการใช้ชีวิตที่ยากลำบากมากขึ้น ปัจจุบันมีการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากไวรัสโคโรนา 2019 จากผู้นำท้องถิ่นที่คิดหาวิธีการช่วยเหลือผู้ที่ประสบปัญหาในรูปแบบที่ต่างกันไปรูปแบบการช่วยเหลือไม่ว่าจะเป็นการจัดหาสถานที่ทำเตียงสนามในกรณีที่เตียงผู้ป่วยนั้นไม่เพียงพอการติดต่อประสานงานหาโรงพยาบาลไปรับผู้ป่วยในกรณีที่ผู้ป่วยไม่สามารถเดินทางกลับบ้าน การจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภค

สำหรับชาวบ้านที่ขาดรายได้ในช่วงสถานการณ์ระบาดหนักโดยมุ่งหวังช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนให้ผ่านวิกฤตจากไวรัสโคโรนา 2019 ไปด้วยกัน (รัฐกุล เสนารา, 2564 : 239-251) อย่างไรก็ตาม ผู้นำท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจริงหรือไม่ แนวคิดและวิธีการต่างๆที่ผู้นำท้องถิ่นได้เสนอและได้ลงมือปฏิบัติผู้ประสบภัยจากโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ได้รับการช่วยเหลือจากการมีส่วนร่วมมากน้อยหรือไม่เพียงไร และในการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ ผู้นำท้องถิ่นมีพฤติกรรมอย่างไร มีพฤติกรรมอย่างไรทั้งนี้เมื่อเราย้อนกลับไปถึงหลักการของการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 คือ การอำนวยความสะดวก ในด้านอุปโภคบริโภค การอำนวยความสะดวกในการรับ-ส่ง ผู้ป่วยที่ติดเชื้อ การจัดหาเตียง สำหรับผู้ป่วย การจัดหาสถานที่กักตัวสำหรับผู้ติดเชื้อ

เหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจต้องศึกษาถึงที่มา แนวคิดและวิธีบริหารจัดการการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 รวมถึงพฤติกรรมทั่วไปทั้งมิติผู้ให้และผู้รับ โดยใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 เข้ามามีส่วนร่วมในการทำวิจัย โดยเน้นพื้นที่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เป็นหลักมีการให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ว่าแนวคิดนี้เหมาะสมกับสถานการณ์หรือไม่ รวมถึงถอดบทเรียนโมเดลแห่งความสำเร็จของการดำเนินการของการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อการศึกษาครั้งนี้จะเป็นข้อมูลสำคัญในการส่งเสริมการดำเนินงานของการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ให้ตามเจตนารมณ์ของผู้วิจัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการช่วยเหลือช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยประยุกต์หลักธรรม สังคหวัตถุ 4
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการช่วยเหลือช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยประยุกต์หลักธรรม สังคหวัตถุ 4
3. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการช่วยเหลือช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยประยุกต์หลักธรรม สังคหวัตถุ 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) คือ เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประชากร ได้แก่ ประชาชนทั่วไปที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จำนวน 81,577 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 399 คน
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 13 รูป/คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วยเจ้าคณะอำเภอ จำนวน 1 รูป เจ้าคณะตำบล 2 รูป เจ้าหน้าที่ อสม. 10 คน

เครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณและใช้แบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การรวบรวมเอกสาร ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ งานวิจัย และเอกสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามและขอหนังสือขออนุญาตเก็บ รวบรวม ข้อมูลจากศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
3. ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นำเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแจกแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล
4. แจกจ่ายแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในอำเภอเมืองจังหวัดหนองคาย จำนวน 399 ฉบับ
5. รับแบบสอบถามทั้งหมดกลับคืน ตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วนสมบูรณ์แล้วนำไปวิเคราะห์ ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. สถิติวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analytical Statistics) เป็นสถิติที่นำมาใช้บรรยาย คุณลักษณะของข้อมูล โดยใช้วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ อาชีพ และระดับการศึกษาซึ่งค่าสถิติที่ใช้ ได้แก่

- 1.1 ใช้สถิติจำนวน (Frequency) และร้อยละ (Percentage) อธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการนำเสนอให้เป็นรูปแบบของตารางประกอบการอภิปรายผล

1.2 ใช้สถิติแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) วิเคราะห์โดยการหา ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) อธิบายข้อมูลการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยของผู้นำท้องถิ่น

2. สถิติวิเคราะห์เชิงอนุมาน (Inferential Analysis Statistics) เป็นสถิติที่ใช้วิเคราะห์ถึงลักษณะของตัวแปรต้นที่มีผลต่อตัวแปรตามโดยใช้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละผู้ตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศชาย	204	51.4
เพศหญิง	195	48.6
รวม	399	100

จากตารางที่ 1 พบว่า จากกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม 399 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 51.4 รองลงมา คือ เพศหญิง จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 48.6

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละผู้ตอบแบบสอบถามโดยจำแนกตามช่วงอายุ

อายุ (ปี)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อายุระหว่าง 18 - 25 ปี	41	10.3
อายุระหว่าง 26 - 30 ปี	54	14.5
อายุระหว่าง 31 - 40 ปี	63	15.8
อายุระหว่าง 41 - 50 ปี	74	18.5
อายุระหว่าง 51 - 60 ปี	74	18.5
อายุ 60 ปี ขึ้นไป	89	22.3
รวม	399	100

จากตารางที่ 2 พบว่า จากกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม 399 คน ส่วนใหญ่มีอายุอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 22.3 รองลงมา คือ มีอายุอยู่ระหว่าง 41 - 50 ปี จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 18.5 และ มีอายุอยู่ระหว่าง 51 - 60 ปี จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 18.5

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละผู้ตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประถมศึกษา	79	19.7
มัธยมศึกษาตอนต้น	83	20.8
มัธยมศึกษาตอนปลาย	85	21.3
ปวช./ปวส.	65	16.2
ปริญญาตรี	54	15.5
สูงกว่า ปริญญาตรี	33	8.2
รวม	399	100

จากตารางที่ 3 พบว่า จากกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม 399 คน ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 21.3 รองลงมา คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 20.8

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละผู้ตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ/พนักงานของรัฐ	56	14.0
เจ้าของกิจการ/ร้านค้า/ค้าขาย	79	19.8
พนักงานบริษัท/พนักงานร้านค้า	111	27.9
อาชีพอิสระ/ธุรกิจส่วนตัว/รับจ้างทั่วไป	72	18.0
เกษตรกร/ปศุสัตว์/ประมง	49	12.2
อาชีพอื่นๆ	32	8.0
รวม	399	100

จากตารางที่ 4 พบว่า จากกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม 399 คน ส่วนใหญ่มีอาชีพพนักงานบริษัท/พนักงานร้านค้า จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 27.9 รองลงมา คือ อาชีพเจ้าของกิจการ/ร้านค้า/ค้าขาย จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 19.8

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนและร้อยละผู้ตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกตามรายได้

รายได้ (บาท)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 10,000	93	23.3
10,001 - 20,000	118	29.6
20,001 - 30,000	130	32.6
30,001 ขึ้นไป	58	14.5
รวม	399	100

จากตารางที่ 5 พบว่า จากกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม 399 คน ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 20,001 - 30,000 จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 32.6 รองลงมา คือ มีรายได้ต่อเดือน 10,001 - 20,000 จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 29.6

2. ระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย พบว่า

2.1 ด้านการติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือ ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำท้องถิ่นมีระดับการมีส่วนร่วม ในการช่วยเหลือ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย มีระดับการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากไวรัสโคโรนา 2019 ในการติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลืออย่างถูกต้องช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้อย่างถูกต้อง และการมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นต่อที่ประชุมเกี่ยวกับมาตรการควบคุมไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับปานกลาง

2.2 ด้านการติดตามข่าวสารการแพร่ระบาด ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย มีระดับการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากไวรัสโคโรนา 2019 มีส่วนร่วมในการติดตามข่าวสารเพื่อป้องกันบุคคลกลุ่มเสี่ยงให้หลีกเลี่ยงการใกล้ชิดผู้อื่น โดยเฉพาะ เด็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วย และ มีส่วนร่วมในการแนะนำให้มีความรู้เกี่ยวกับมาตรการควบคุมโรคจากไวรัสโคโรนา 2019 การมีส่วนร่วมแจ้งว่าพื้นที่ไหนเป็นพื้นที่สีแดง การมีส่วนร่วมในการประกาศเสียงตามสายให้ผู้ติดเชื้อทราบถึงวิธีปฏิบัติตน การมีส่วนร่วมในการแจ้งประกาศตามหน่วยงานภาครัฐ การมีส่วนร่วมในการบอกวิธีปฏิบัติให้ผู้ติดเชื้อได้ทราบอยู่ในระดับมากทุกข้อ

2.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำท้องถิ่นมีระดับการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้นำท้องถิ่นใน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย มีระดับการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือต่อมาตรการควบคุมโรคจากไวรัสโคโรนา 2019 ในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากไวรัสโคโรนา 2019 โดยมีการร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ การได้รับแจกจ่ายเครื่องอุปโภคบริโภคแก่ผู้ประสบภัยที่ถูกกักตัวอยู่ เพื่อความสะดวกของผู้ประสบภัยในการเป็นอยู่ในระหว่างที่ไม่มีงานทำและได้ทราบถึงเรื่องที่เป็นข้อบกพร่องต้องได้รับการพัฒนาแก้ไข อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ การได้รับการแจ้ง เตือนเกี่ยวกับผู้ที่มีความเสี่ยงสูงผ่านทางแอปพลิเคชัน หมอชนะ และการได้รับทราบข้อมูลใหม่ไลน์ ของผู้ป่วยหรือผู้ที่มีความเสี่ยงสูงผ่านทางแอปพลิเคชัน ไทยชนะ อยู่ในระดับปานกลาง

2.4 ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับไวรัสโคโรนา 2019 ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำท้องถิ่นมีระดับการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย มีระดับการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากไวรัสโคโรนา 2019 ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับไวรัสโคโรนา 2019 การมีส่วนร่วมในการประกาศให้ผู้ประสบภัยรับทราบถึงอาการเบื้องต้นของผู้ติดเชื้อ เพื่อสร้างระบบขั้นตอนการปฏิบัติที่มีความเหมาะสมต่อไป การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมโรคจากไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการเสนอข้อปัญหาและวิธีแก้ไขจากการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมโรคระบาดจากไวรัสโคโรนา 2019 การมีส่วนร่วมในเข้าร่วมประชุมเพื่อสรุปผลการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมโรคจากไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับปานกลาง

2.5 แนวทางประยุกต์ใช้หลักสังคหะ 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ผลการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์แนวทางประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคายผู้ให้ สัมภาษณ์เห็นว่า การมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 เป็น เรื่องที่จำเป็นและมีความเร่งด่วน ซึ่งประชาชนทุกคนควรมีการปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด และต่อเนื่อง จนกว่าจะมีวัคซีนหรือยาที่สามารถรักษาให้หายขาดได้ เนื่องจากโรคนี้มีผลกระทบที่คุกคามต่อชีวิต ของคนเป็นจำนวนมาก และมีการแพร่กระจายแบบทวีคูณ การปฏิบัติตามมาตรการควบคุมโรคระบาดจากรัสโคโรนา 2019 จึงเป็นสิ่งที่ประชาชนทุกคนต้องร่วมมือกัน เพื่อป้องกันและควบคุมโรคดังกล่าวมิให้แพร่กระจาย ไปสู่ประชาชนจำนวนมาก ดังนั้น การนำหลักพุทธสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ก็เพื่อช่วยให้มาตรการควบคุมโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 สำเร็จตรงตามเป้าหมาย

1) ทาน คือ การให้ผู้ให้ ผู้ให้สัมภาษณ์มีแนวทางว่า การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย จะสำเร็จตาม เป้าหมาย ผู้นำท้องถิ่นต้องมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเสียสละประโยชน์ส่วนตน ให้คำนึงถึงประโยชน์ของผู้ประสบภัย คือ ประชาชนเป็นหลัก เป็นต้น

2) ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ ผู้ให้สัมภาษณ์มีแนวทางว่า การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย จะสำเร็จตามเป้าหมาย ผู้นำท้องถิ่นต้องพูดจากับผู้ประสบภัยด้วยถ้อยคำไพเราะ ไม่ตะโกนไม่ขึ้นเสียง เนื่องจากสถานการณ์ปัจจุบันก็เครียดมากพออยู่แล้ว ผู้นำท้องถิ่นควรให้กำลังใจผู้ประสบภัยด้วยถ้อยคำที่น่าฟัง ถ้อยคำที่ไพเราะ เป็นต้น

3) อุตถจริยา คือ การสงเคราะห์เพื่อประโยชน์ผู้อื่น ผู้ให้สัมภาษณ์มีแนวทางว่า การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย จะสำเร็จตาม เป้าหมาย ผู้นำท้องถิ่นต้องมีความเอาใจใส่ มีการติดตามข่าวสารเกี่ยวกับโรคระบาดจากไวรัสโคโรนา 2019 อย่างต่อเนื่อง ผู้นำท้องถิ่นควรสงเคราะห์ผู้ประสบภัยอยู่เสมอ เช่น ข้าวสาร อาหารแห้ง เป็นต้น

4) สมานัตตตา คือ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ ผู้ให้สัมภาษณ์มีแนวทางว่า การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย จะสำเร็จตาม เป้าหมาย ผู้นำท้องถิ่นต้องมีการช่วยเหลืออย่างสม่ำเสมอไม่ขาดสายจนกว่าสถานการณ์จะดีขึ้น เพราะผู้ประสบภัยจะไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้เลยในขณะที่เผชิญกับโรคระบาด ทั้งเรื่องอาหาร เรื่องยา ผู้นำท้องถิ่นควรสอดส่องดูแลอย่างสม่ำเสมอไม่ขาดสาย เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

1) จากผลการวิจัยพบว่า ผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

มีระดับการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากโรคระบาด ไวรัสโคโรนา 2019 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า ผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยมีความตื่นตัวและเตรียมรับมือ และติดตามสถานการณ์ของโรคระบาดจากไวรัสโคโรนา 2019 อย่างสม่ำเสมอ

2) จากผลการวิจัย พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอุตถจริยา และด้านสมานัตตตา ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า สังคหวัตถุ 4 คือ หลักแนวคิดที่ มุ่งเน้นให้เกิดความสำเร็จของการงานต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับความคิดจนถึงระดับลงมือปฏิบัติและติดตามรวมไปถึงการวิเคราะห์ผลเพื่อพัฒนาการงานให้ดียิ่งขึ้น อยู่เสมอ โดยสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีความเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ควรนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้ในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับมาตรการการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อให้นโยบายมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ

2. หน่วยงานภาครัฐในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ควรมีการส่งเสริมให้ผู้นำท้องถิ่นได้รับรู้ข่าวสาร นโยบาย และวิธีการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมโรคระบาดจากไวรัสโคโรนา 2019 ที่มีความถูกต้อง ผ่านทางป้ายประชาสัมพันธ์และสื่อโซเชียลมีเดียต่าง ๆ

3. หน่วยงานภาครัฐในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ควรมีการสนับสนุนหน้ากากอนามัย เจลแอลกอฮอล์สำหรับล้างมือและเครื่องตรวจวัดอุณหภูมิ ให้กับผู้นำท้องถิ่นในแต่ละหมู่บ้าน เพื่อใช้ในกิจกรรมที่มีการรวมตัวของประชาชนจำนวนมาก

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ควรมีการนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้ในการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย เพราะหลักสังคหวัตถุ 4 จะช่วยให้การมีส่วนร่วมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. หน่วยงานภาครัฐในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ควรมีการทำแผนการปฏิบัติงานตามมาตรการควบคุมโรคระบาดจากไวรัสโคโรนา 2019 ให้สอดคล้องกับบริบทของผู้ประสบภัยในพื้นที่ ทั้งในด้านของสังคม วัฒนธรรม การศึกษาและเศรษฐกิจ รวมไปถึงกิจกรรมการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่

3. หน่วยงานภาครัฐในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ควรมีการร่วมมือกับผู้ประสบภัยในการปฏิบัติการเฝ้าระวังประชาชนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงในพื้นที่ โดยเฉพาะประชาชนที่เดินทางมาจากพื้นที่เสี่ยงต่าง ๆ ทั้งในและนอกประเทศ

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

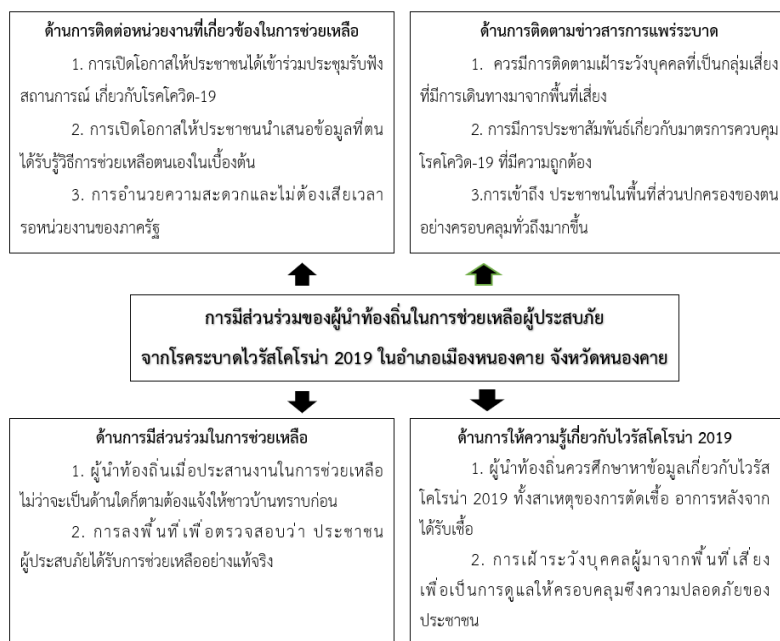
1. ควรศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างโดยรวมจากหน่วยงานหรือองค์กรอื่น เพื่อศึกษาข้อมูลว่ามีระดับการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือของผู้นำท้องถิ่นที่มีความเหมือนหรือแตกต่างจากการวิจัยครั้งนี้

2. ควรศึกษาการนำหลักพุทธธรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือของผู้นำท้องถิ่น เช่น อปริหานิยธรรม 7 สารณียธรรม 6 เป็นต้น เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยในครั้งนี้

3. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือของผู้นำท้องถิ่น เพื่อนำมาบูรณาการให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน

4. ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ใช้ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาระดับการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือของผู้นำท้องถิ่นต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

รัฐกุล เสนาร. (2564). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(9), 239-251.

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น
ในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์
Quality of Life Development for the Elderly With Local Leader
Participation in Huai Phueng District, Kalasin Province

พระปลัดสุพจน์ สุเมโธ (วารีboro)¹,

สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา² และ สุรพล พรหมกุล³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2,3}

Phrapalad Supot Sumeto (Wareebor)¹

Sutipong Sawatta² and Suraphon Promgun³

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus^{1,2,3}

Corresponding Author, E-mail: wareebor_084@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ 2) เปรียบเทียบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ ประยุกต์ตามหลักอิทธิบาท 4 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่นในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 267 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ และวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้ง 4 ด้าน คือ 1. ด้านร่างกาย 2. ด้านจิตใจ 3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม

* ได้รับบทความ: 17 มีนาคม 2566; แก้ไขบทความ: 19 ธันวาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 30 ธันวาคม 2566

Received: 17 March 2023; Revised: 19 ธันวาคม 2023; Accepted: 30 December 2023

4. ด้านสภาพแวดล้อม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านร่างกาย มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.04 รองลงมา ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสภาพแวดล้อม และด้านจิตใจ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00, 3.93 และ 3.87 ตามลำดับ

2) ผลการเปรียบเทียบระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ประชาชนที่มี อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ย ต่อเดือนต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ไม่แตกต่างกัน

3) ข้อเสนอแนะ พบว่า ควรเน้นการทำความเข้าใจกับสมาชิกเกี่ยวกับเจตนารมณ์ของชมรม และบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน ติดตามข่าวสารความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุ แสวงหาแหล่งสนับสนุนความรู้ และผู้มีความรู้เฉพาะด้าน หรือภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ การจัดกิจกรรมได้สมำเสมอต่อเนื่องและหาเครือข่าย กับบุคคลและองค์กรทั้งภายในและภายนอกพื้นที่

คำสำคัญ: การพัฒนาคุณภาพชีวิต; ผู้สูงอายุ; ผู้นำท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the condition of developing the quality-of-life of the elderly through the participation of local leaders in Huai Phueng District, Kalasin Province; 2) to compare the quality-of-life development for the elderly through the participation of local leaders in Huai Phueng District, Kalasin Province; and 3) to study the approaches for improving the quality-of-life of the elderly through the participation of local leaders in Huai Phueng District, Kalasin Province by applying the Four Iddhipāda Dhamma. The sample group included 267 local leaders in Huai Phueng District and 12 key informants. The tools used were a questionnaire and an interview form. Data were analyzed using social science software packages and contextual content analysis. The research results were as follows:

1) The level of quality-of-life development for the elderly through the participation of local leaders in Huai Phueng District in four aspects: (1) physical aspect; (2) mental aspect, (3) social relationship aspect; (4) environment aspect was statistically rated at a high level. In aspect consideration, the aspect with the highest mean was the

physical aspect ($\bar{x} = 4.04$), followed by the social relationship aspect ($\bar{x} = 4.00$), environment aspect ($\bar{x} = 3.93$) and mental aspect ($\bar{x} = 3.87$).

2) The comparative results of the quality-of-life development for the elderly through the participation of local leaders in Huai Phueng District, Kalasin Province indicated that people with differences in ages, education levels, occupations, and average monthly incomes differently participated in improving the quality-of-life of the elderly with the statistical significance level of 0.05. People of different genders indifferently participated in improving the quality-of-life of the elderly.

3) Suggestions were that the focus should be on understanding the members and the intentions of the club and its roles. News and knowledge about the elderly should be followed. The local leaders should seek sources of support for knowledge and people with specific knowledge or wisdom in various fields in the community organize activities regularly and They should find a network with individuals and organizations locally and outside the area.

Keywords: Developing the quality-of-life; Elderly; Local leaders

บทนำ

ในปี ค.ศ. 2002 องค์การอนามัยโลก ได้เสนอแนวคิดผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ (Active Ageing) ซึ่งเป็นกระบวนการในการสร้างโอกาสที่เหมาะสมทางด้านสุขภาพ การมีส่วนร่วมและหลักประกันที่มั่นคงเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ (สุรพิเชษฐ์ สุขโชติ และ อุบลวรรณ หงษ์วิทย์การ, 2554) ประกอบกับประเทศไทยกลายเป็นสังคมสูงวัยมาตั้งแต่ปี 2548 จากการที่สัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงถึงร้อยละ 10 ในปัจจุบันประชากรสูงอายุกำลังเพิ่มขึ้นด้วยอัตราที่เร็วมาก คือสูงกว่าร้อยละ 4 ต่อปี ตามการคาดประมาณประชากรของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ คือมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงถึงร้อยละ 20 ในปี 2564 และจะเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอดเมื่อมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงถึงร้อยละ 28 ในปี 2574 (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2554)

การเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุส่งผลกระทบต่อการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ โดยเฉพาะในด้านสุขภาพเนื่องจากภาวะความเสื่อมถอยในการทำงานของร่างกายและสภาพสุขภาพทางสังคมที่ลดลง

ทำให้ผู้สูงอายุมีโอกาสที่จะประสบกับปัญหาสุขภาพเพิ่มมากขึ้น ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาประเทศ ในแผนพัฒนาผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (2545-2564) จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการสร้างเสริมผู้สูงอายุให้เป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรีพึ่งพาตนเองและทำประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคมได้ มีความพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ของตน ทำให้สภาพครอบครัวไทยที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต จากที่มีคนหลายรุ่นอยู่ในครอบครัวเดียวกัน กลายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ทำให้ผู้สูงอายุต้องอยู่กันตามลำพัง ขาดผู้ดูแล และอาจเกิดความรู้สึกว่าชีวิตไร้ความหมาย สถานการณ์ของผู้สูงอายุไทยจึงน่าวิตก การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจึงควรดำเนินการควบคู่กับมาตรการอื่น ๆ ของรัฐเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง ซึ่งผู้มีบทบาทสำคัญ ได้แก่ สมาชิกในครอบครัว ชุมชน และท้องถิ่นโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่นที่มีภารกิจโดยตรงในการดูแลผู้สูงอายุรวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนและแสวงหาความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีพื้นที่ในการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนไม่ว่าจะเป็นการพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การถ่ายทอดภูมิปัญญาหรือในการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ซึ่งมาตรการหนึ่งในการพัฒนาผู้สูงอายุให้เป็นผู้มีศักยภาพนั้น คือ การส่งเสริมการรวมตัวกันของผู้สูงอายุในการจัดตั้งองค์กรสำหรับผู้สูงอายุที่เรียกว่า “ชมรม ผู้สูงอายุ” เพื่อให้เป็นองค์กรของผู้สูงอายุ ที่ดำเนินงานโดยผู้สูงอายุ เพื่อผู้สูงอายุและสังคม อำเภอห้วยผึ้ง มีผู้สูงอายุอาศัยอยู่ จำนวน 4,367 คน คิดเป็นร้อยละ 14.44 ของประชากรทั้งหมด (องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยผึ้ง, 2565) ที่ผ่านมาผู้สูงอายุมีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมเป็นครั้งคราวร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตามวัตถุประสงค์ในการให้บริการสุขภาพระดับปฐมภูมิแก่ประชาชนในชุมชน ซึ่งเป็นไปตามนโยบายหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ปัจจุบันผู้สูงอายุได้เล็งเห็นประโยชน์ของการทำกิจกรรมร่วมกัน จึงได้รวมตัวกันจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ และดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น ภาคีเครือข่าย ทั้งนี้การมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของผู้นำท้องถิ่น ผ่านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ แต่ยังไม่เคยมีการศึกษาถึงการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุมากนัก ทั้งนี้ เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมถือเป็นหัวใจของชมรมผู้สูงอายุ ซึ่งจะนำพาให้ผู้สูงอายุได้มาพบปะ สังสรรค์ แลกเปลี่ยน เรียนรู้ เพื่อให้ได้ประโยชน์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการศึกษา สภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นอย่างไร ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นอย่างไร แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ ประยุกต์ตามหลักอิทธิบาท 4 เป็นอย่างไร เพื่อที่จะได้นำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนา การจัดกิจกรรมของผู้สูงอายุ อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ ประยุกต์ตามหลักอิทธิบาท 4

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodos) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research)

1. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
 - 1) ประชากร (Population) ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่นในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 795 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 267 คน โดยใช้สูตรคำนวณของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1967)
 - 2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นักวิชาการทางศาสนา นักวิชาการทางรัฐศาสตร์ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ด้วยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 12 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 - 1) แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน และตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้ง 5 ด้าน คือ 1) ด้านร่างกาย (Physical) 2) ด้านจิตใจ (Psychological) 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social relationships) 4) ด้านสภาพแวดล้อม (Environmental) และด้านอิทธิบาท 4
 - 2) แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ และ ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์การมีส่วนร่วมและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ ประยุกต์ตามหลักอิทธิบาท 4
 - 3) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 - 3.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้นำเสนอแบบสอบถามเพื่อหาคุณภาพแบบสอบถามโดยหาความเที่ยง (Validity) โดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of Item – Objective Congruence)

(สุรินทร์ นิยมามูกร, 2560) และหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยทดลองใช้ (Try out) กับผู้นำท้องถิ่นอำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 30 คน และวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95

3.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยได้นำเสนอแบบสัมภาษณ์เพื่อหาคุณภาพแบบ โดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

4) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 267 คน และแบบสัมภาษณ์ (Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 12 ท่าน

5) การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สรุปปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและสรุปประเด็นต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ ตามประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะสำคัญทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ คือ ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และอธิบายถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ (In-Depth Interview) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัย

1. สภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านจิตใจ 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม 4) ด้านสภาพแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.93$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด พบว่า คุณลักษณะด้านร่างกาย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.04$) รองลงมา คือ ด้านสัมพันธ์สังคม ($\bar{x} = 4.00$) ด้านสภาพแวดล้อม ($\bar{x} = 3.93$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านจิตใจ ($\bar{x} = 3.87$) ตามลำดับ ส่วนระดับของการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ ประยุกต์ตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.94$)

2. ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์

ตารางที่ 1 ผลสรุปการเปรียบเทียบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์					
ปัจจัยส่วนบุคคล	t	F	Sig.	ผลการทดสอบ	
				เป็นไปตาม	ไม่เป็นไปตาม
เพศ	1.99	-	0.16	-	√
อายุ	-	7.83	0.00	√	-
ระดับการศึกษา	-	2.85	0.02	√	-
อาชีพ	-	7.17	0.00	√	-
รายได้ต่อเดือน	-	19.49	0.00	√	-

จากตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีเพศ แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอห้วยผึ้งจังหวัดกาฬสินธุ์

1. ด้านร่างกาย ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพให้เหมาะสมกับวัย ให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ยา หลักการใช้ยา และอาหารโภชนาการเพื่อสุขภาพ คัดกรองสุขภาพเบื้องต้น และการป้องกันรักษา ยอมรับสภาพเสื่อมถอยของร่างกาย และปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับสภาวะที่เป็นอยู่ โดยการลดภาระหน้าที่ให้น้อยลง

2. ด้านจิตใจ ผู้สูงอายุต้องเข้าใจและยอมรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ให้อยู่ในหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา หันเข้าวัดปฏิบัติธรรม ฟังเทศน์ ฟังธรรม ตามกาล ทำตนให้เป็นທີ່เคารพของคนทั่วไป ใช้จ่ายให้พอดีกับรายรับ และรับฟังความคิดเห็นของครอบครัวและสังคม

3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ควรมีกิจกรรมร่วมกันในกลุ่มของผู้สูงอายุ เพื่อบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน ตามความเหมาะสม กิจกรรมนันทนาการ เข้าร่วมจัดกิจกรรมเพื่อเป็นประโยชน์เพื่อพบปะ สังสรรค์กันในช่วงเวลาและโอกาสที่เหมาะสม การจัดตั้งกลุ่มผู้สูงอายุเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันมีรายได้ร่วมกัน และความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน ออกเยี่ยมเยียนเพื่อนผู้สูงอายุด้วยกันในยามที่เจ็บป่วยตามโอกาสและเวลาที่สมควร

4. ด้านสภาพแวดล้อม ควรมีการจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดภูมิทัศน์ในครัวเรือน และสังคมให้น่าอยู่ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ลดภาวะโรคเรื้อรัง ประหยัดพลังงาน ลดค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน รับฟังข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิของผู้สูงอายุ หางานอดิเรกทำ จัดตั้งกลุ่มสัมมาชีพ และใช้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวัน

5. แนวทางการพัฒนาประยุกต์ตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า

1. ด้านฉันทะ ควรมีความพอใจซึ่งกันและกัน ปฏิบัติด้วยความสมัครใจและมุ่งหวังในผลสำเร็จของงานเหนือสิ่งอื่นใด ไม่ว่าจะอยู่ในลักษณะความสัมพันธ์แบบบิดามารดากับบุตร สามีกับภรรยา หรือญาติกับญาติ ก็ควรมีความสมัครใจที่จะปฏิบัติงานอย่างสุดความสามารถ แม้งานนั้นจะเหนือความสามารถก็จะปฏิบัติงานอย่างเต็มที่โดยไม่หวังผลตอบแทน

2. ด้านวิริยะ ความเพียรพยายามมุ่งมั่นทุ่มเทแม้จะมีอุปสรรค หรือปัญหาในการปฏิบัติก็ต้องมีความอดทนและความอดทนสูงโดยไม่ต้องไม่แสดงกิริยาอาการใดๆ ยึดหลักความสำเร็จของงานเป็นที่ตั้งตั้งใจฝึกฝนและพัฒนาทักษะฝีมือให้เกิดความชำนาญ

3. ด้านจิตตะ ควรมีการเอาใจใส่ในขณะที่ปฏิบัติงาน ใฝ่รู้ในสิ่งที่เกี่ยวข้องอยู่เป็นนิตย์ จิตใจแน่วแน่ มั่นคง มุ่งมั่นที่จะปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย และพยายามจดจำต่อ ยอดไว้เพื่อประโยชน์ในอนาคต

4. ด้านวิมังสา การพิจารณา ทบทวน ไตร่ตรองในการปฏิบัติ โดยใช้วิจารณ์อย่างรอบรู้และรอบคอบ ไตร่ตรองหาข้อดี ข้อด้อย ในการปฏิบัติทุกครั้ง ตรวจสอบข้อบกพร่องของการปฏิบัติงานพิจารณาแผนการปฏิบัติเพื่อสร้างระบบและขั้นตอนที่ชัดเจน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดกาฬสินธุ์ มีการจัดกิจกรรมส่งเสริม คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยรวม ทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย

พบว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสภาพแวดล้อม ส่วนด้านจิตใจ มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมผู้สูงอายุ จัดโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลไค่นุ่น กิจกรรมหลักจึงเป็นกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมสุขภาพร่างกาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิลักษณ์ ยอดเพชร และคณะ (2555) ที่ได้วิจัยเรื่อง ลักษณะการ ดำเนินงานและกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ พบว่า ชมรมผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็น ชมรมที่จัดตั้งขึ้นโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการช่วยเหลือดูแลด้าน สุขภาพ เป็นแหล่งพบปะทำกิจกรรมร่วมกัน และให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิก โดยส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมด้านสุขภาพกายและจิตใจ ซึ่งชมรมผู้สูงอายุที่ศึกษาให้ความสำคัญกับกิจกรรมทางร่างกายมากกว่าจิตใจ

โดยที่กิจกรรมที่ชมรมผู้สูงอายุตำบลไค่นุ่นจัดขึ้น ประกอบด้วย (1) กิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย เช่น การออกกำลังกาย การตรวจสุขภาพ การให้ความรู้เกี่ยวกับโรคต่าง ๆ การรักษาป้องกัน และการดูแลสุขภาพ (2) กิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ เช่น การสวดมนต์ ไหว้พระ ทำสมาธิ กิจกรรมแห่เทียนพรรษา 9 วัด โครงการทัศนศึกษาและพัฒนาจิต การให้ความรู้ด้านการจัดการความเครียด การส่งเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรมและการดูแลสุขภาพจิต การตรวจคัดกรองภาวะซึมเศร้าและคัดกรองสมองเสื่อม กิจกรรมวันเกิดและวันผู้สูงอายุแห่งชาติ (3) กิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคม เช่น กิจกรรมสังสรรค์ นันทนาการ การร้องเพลง เล่นเกมส์ การทำกิจกรรมกลุ่ม และกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้แสดงออก กิจกรรมเพื่อนเยี่ยมเพื่อน เป็นกิจกรรมการเยี่ยมเยียนสมาชิกและผู้สูงอายุในชุมชนที่เจ็บป่วย กิจกรรมฉาปนกิจสงเคราะห์ กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับเครือข่ายชมรมผู้สูงอายุ และกิจกรรมการมีส่วนร่วมกับชุมชน (4) กิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อม เช่น การแนะนำและให้ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ เช่น ความรู้เรื่องสิทธิด้านต่าง ๆ การจัดสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ซึ่งเป็นกิจกรรมการเพิ่มพูนความรู้ให้กับสมาชิก กิจกรรมทั้งหมดที่ชมรมจัดให้กับผู้สูงอายุ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้มีคุณภาพดีขึ้นทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนาภา ขำสุวรรณ (2550) ที่ได้วิจัยเรื่อง การจัดการกิจการชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสงขลา อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา พบว่า กระบวนการจัดการกิจการ ชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสงขลา ประกอบด้วยกิจการที่สำคัญ 4 ประการ คือ กิจการส่งเสริมสุขภาพ ผู้สูงอายุให้มีคุณภาพดีขึ้น กิจการเพื่อสาธารณกุศลที่มีประโยชน์ต่อสังคม กิจการสร้างเครือข่าย ผู้สูงอายุในภาคใต้ในการช่วยเหลือสมาชิกของชมรมและกิจการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนศีลธรรมอันดีของสังคม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณี สุวรรณชาติ (2557) ที่ได้วิจัยเรื่อง การดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองแห่น อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า สภาพการดำเนินกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชมรม

ผู้สูงอายุตำบลหนองแห่น มีกิจกรรมหลักที่เกิดขึ้นและดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง จำนวน 7 กิจกรรม ได้แก่ (1) กิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพแก่สมาชิก (2) กิจกรรมเยี่ยมเยียนสมาชิกที่เจ็บป่วย (3) กิจกรรมออกกำลังกาย (4) กิจกรรมการจัดสวัสดิการแก่สมาชิก (5) กิจกรรมส่งเสริม อาชีพ (6) กิจกรรมอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมและถ่ายทอดภูมิปัญญา (7) กิจกรรมดูแลผู้สูงอายุระยะยาว

2. ระดับของการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ ตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุวิทย์ สิริวัทโน (พรหมเกิด) (2558) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า พนักงานมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พนักงานมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพนักงานในการ บริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลพบว่าพนักงานที่มี เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงานและ รายได้รวมต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงาน ตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ไม่แตกต่างกัน

3) ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวม แตกต่างกัน ทั้งนี้ประชาชนที่มีอายุต่างกันทำให้เกิดมุมมองที่ต่างกันอันเกิดจากประสบการณ์ส่วนตัวของแต่ละบุคคล ประกอบกับคนในแต่ละช่วงวัยมีความพึงพอใจกับปัจจัยดำรงชีพแตกต่างกัน จึงทำให้มีความคิดเห็นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ แตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ รัชดา พรพิไลสวัสดิ์ (2548) ที่ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในการส่งเสริมสุขภาพ: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม พบว่า สมาชิกชมรมผู้สูงอายุที่มีอายุแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพแตกต่างกัน

4) ประชาชนมีระดับการศึกษาต่างกัน มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวม แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการที่บุคคลที่มีการศึกษาต่างกัน ทำให้การรับรู้ การเข้าใจ และการยอมรับ ตลอดจนการสืบค้นแหล่งความรู้ที่แตกต่างกัน ส่งผลให้มุมมองการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแตกต่างกันไปจึงทำให้มีความคิดเห็นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์

แตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ ชนาภา ขำสุวรรณ (2550) ที่ศึกษาเรื่องการจัดการกิจการชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสงขลา อำเภอเมืองสงขลา จังหวัด สงขลา พบว่า สมาชิกชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสงขลาที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการกิจการชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลสงขลา อำเภอเมืองสงขลา จังหวัด สงขลา แตกต่างกัน

5) ประชาชนมีอาชีพต่างกัน มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวม แตกต่างกัน ทั้งนี้ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน อาจทำให้สามารถเข้าใจความต้องการของผู้สูงอายุต่างกันขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้สูงอายุที่ประกอบอาชีพนั้น ๆ จึงทำให้มีความคิดเห็นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ แตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ รัชดา พรพิไลสวัสดิ์ (2548) ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในการส่งเสริมสุขภาพ: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม พบว่า สมาชิกชมรมผู้สูงอายุที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีส่วนร่วมของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในการส่งเสริมสุขภาพ: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน

6) ประชาชนมีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ ภาพรวม แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าประชาชนที่มีรายได้ต่างกันทำให้มีความต้องการปัจจัยในการดำรงชีพต่างกัน ทำให้ต้องดิ้นรนเพื่อการดำรงชีพต่างกัน ทำให้มีความคิดเห็นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ แตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ อรุณี สุวรรณชาติ (2557) ที่ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองแห่น อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า สมาชิกชมรมที่มีรายได้แตกต่างกัน มีการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองแห่น อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทราแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1) จากผลการศึกษาระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น พบว่า ด้านจิตใจมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากับ 3.89 ดังนั้น ผู้นำท้องถิ่นควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มโนบายเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านจิตใจให้มากขึ้น และมีความชัดเจน

2) ผู้นำท้องถิ่นควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มโนบายเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม/โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านจิตใจที่ระบุไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี ให้มีความชัดเจน เพื่อสะดวกในการปฏิบัติ

3) ผู้นำท้องถิ่นควรส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกแสวงหาแหล่งสนับสนุนความรู้ และผู้มีความรู้เฉพาะด้าน หรือภูมิปัญญาด้านต่างๆ ในชุมชนมาเป็นผู้นำในการทำกิจกรรม เพื่อให้มีกิจกรรมที่หลากหลาย และจัดกิจกรรมได้สม่ำเสมอต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ผู้นำท้องถิ่นควรมีการเข้าไปช่วยเหลือกิจกรรมของผู้สูงอายุในแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ

2) ผู้นำท้องถิ่นควรประสานความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานกิจกรรมของผู้สูงอายุ

3) ผู้นำท้องถิ่นควรให้การสนับสนุนงบประมาณแก่ชมรมผู้สูงอายุ รวมถึงให้การสนับสนุนการกิจการออกเยี่ยมและให้คำแนะนำแก่ผู้สูงอายุในชุมชน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ผู้สนใจควรมีการทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ ในเชิงคุณภาพเพิ่มเติม

2) ผู้สนใจควรศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมอื่น เช่น อปริหานิยธรรม 7 สังคหัตถ์ 4 เป็นต้น อันเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์

3) ผู้นำท้องถิ่นควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในองค์กร หน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยได้รับองค์ความรู้ในครั้งนี้ คือ

1) การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านจิตใจ 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม 4) ด้านสภาพแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด พบว่า คุณลักษณะด้านร่างกาย มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.04 รองลงมา ได้แก่ ด้านสัมพันธ์สังคม ด้านสภาพแวดล้อมและด้านจิตใจ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00, 3.93 และ 3.87 ตามลำดับ

2) ผลการเปรียบเทียบระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ประชาชนที่มี อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ย ต่อเดือนต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนประชาชนที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ ไม่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- ชนาภา ขำสุวรรณ. (2550). การจัดการกิจการชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสงขลา อำเภอเมืองสงขลา จังหวัด สงขลา. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พระมหาสุวิทย์ สิริวัฒน (พรหมเกิด). (2558). การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหาร ส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัชดา พรพิไลสวัสดิ์. (2548). การมีส่วนร่วมของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในการส่งเสริมสุขภาพ : ศึกษา เฉพาะกรณีอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ. (2555). ลักษณะการดำเนินงานและกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ. (รายงานวิจัย, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุรพิเชษฐ์ สุขโชติ และ อุบลวรรณ หงส์วิทยากร. (2554). การวิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเตรียม ความพร้อมเพื่อการเป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://cms.dru.ac.th/jspui/handle/123456789/1549?mode=full>
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2554). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2558. กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- สำนักทะเบียนท้องถิ่นอำเภอห้วยผึ้ง. (2565). ข้อมูลสำนักทะเบียนท้องถิ่นอำเภอห้วยผึ้ง. สืบค้นเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://www.nikhomhuaiphung.go.th/index/>

สุรินทร์ นิยมางกูร. (2560). ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อรุณี สุวรรณชาติ. (2557). การดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองแห่น อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา. (วิทยานิพนธ์สาธรรณสุขศาสตรมหาบัณฑิต). ฉะเชิงเทรา: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

Taro Yamane. (1967). Elementary sampling theory, (New Jersey: Prentice-Hall, Inc.

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของประชาชน
ในเขตอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด

Political Participation in the Election of Members of the Municipal
Council of the People in SiSomdet District, Roi-Et Province

พระสมุห์สุทธินันท์ จันทสาโร (ประกอบสันต์)¹,

ชาญชัย ฮวดศรี² และ สมควร นามสีฐาน³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2,3}

PhraSamuSutthinan Chantasaro (Prakobsan)¹,

Chanchai Huatsri² and Somkuan Namseethan³

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus^{1,2,3}

Corresponding Author, E-mail: Sutthinan3262@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของประชาชนในเขตอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด 2) ศึกษาเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของประชาชนในเขตอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด และ 3) ศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของประชาชนในเขตอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในเขตอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด มีจำนวน 400 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ และวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

* ได้รับบทความ: 29 มีนาคม 2566; แก้ไขบทความ: 19 ธันวาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 30 ธันวาคม 2566

Received: 29 March 2023; Revised: 19 ธันวาคม 2023; Accepted: 30 December 2023

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของประชาชนในเขตอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 4.07 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน

พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการดำเนินงานเตรียมการเลือกตั้ง 4.34 รองลงมา คือ ด้านการตรวจสอบการเลือกตั้ง 4.29 ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง 4.07 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการติดตามข่าวสารการเลือกตั้ง 3.70 ตามลำดับ

2) ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของประชาชนในเขตอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ประชาชนที่มี อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนประชาชนที่มีเพศต่างกันการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งไม่แตกต่างกัน

3) ศึกษาข้อเสนอแนะ พบว่า ควรมีการประชาสัมพันธ์หรือเผยแพร่ข่าวสารเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ควรส่งเสริมให้ประชาชนสนใจข่าวสารการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดจากป้ายโฆษณา สื่อออนไลน์ ควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อคัดเลือกคณะกรรมการการเลือกตั้ง ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามการนับคะแนนและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการลงคะแนนเสียง และ ควรส่งเสริมให้ประชาชนรู้และปฏิบัติหน้าที่ของตนเองตามข้อบังคับระเบียบกฎหมาย

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; การเลือกตั้ง; สมาชิกสภาเทศบาล

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the level of political participation in the election of members of the municipal council in Si Somdet District; 2) to comparatively study the level of political participation in the election of members of the municipal council of the people in Si Somdet District; 3) to study suggestions to promote political participation in the election of members of the municipal council in Si Somdet District, Roi Et Province. This study was carried out by means of a mixed research method. The sample group included 400 people in Si Somdet District and 400 people and ten key informants. The tools used to collect data were questionnaires and interviews. The data were analyzed using a social science software package and contextual content analysis.

The research results were as follows:

1) The overall level of political participation in the election of members of the municipal council of the people in Si Somdet District, Roi Et Province, was at a high level (4.07). When considering each studied aspect, it was found that all aspects were at a high level, sorted from descending averages; the aspect with the highest mean was the conduct of election preparation (4.34), followed by the inspection of the election (4.29), the exercise of election rights (4.07) and the aspect with the lowest mean was the election news tracking (3.70).

2) The comparative results of the level of political participation in the election of members of the municipal council of the people in Si Somdet District, Roi Et Province, it was found that people with different ages, education levels, occupations, and average monthly incomes differently participated in the municipal council elections in general at the statistical significance level of 0.05. There is no difference between those with differences in gender and political participation in elections.

3) The suggestions to promote political participation in the election of municipal council members in Si Somdet District, Roi Et Province, are that there should be public relations or dissemination of news to encourage people to exercise their right to vote. The public should be encouraged to pay attention to news about the election of the President of the Provincial Administrative Organization through billboards and online media. The public should be encouraged to participate in the meeting to select the Election Commission. The public should be promoted and encouraged to monitor the vote counting, participate in voting inspection, and know and perform their duties according to the regulations and laws.

Keywords: Participation; Election; Municipal Council

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อรักษาอำนาจและผลประโยชน์ของตนเอง มีการออกกฎหมายที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง เช่น พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2542 เป็นต้น หากประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองย่อมทำให้ทราบบทบาทสิทธิและหน้าที่ของตนเอง สามารถที่จะจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม ส่งผลให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุด การมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิทางการเมืองของประชาชน นอกจากการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติแล้ว การมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิทางการเมืองของประชาชนสามารถเกิดได้หลายระดับ เช่น การที่ส่วนร่วมในการใช้สิทธิระดับสูง ได้แก่ การสมัครรับเลือกตั้งเพื่อชิงตำแหน่งทางการเมือง การเป็นผู้มีส่วนร่วมก่อตั้งพรรค การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของพรรค การบริจาคเงินหรือช่วยเหลือพรรคและผู้สมัครในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น ส่วนการมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิระดับกลาง อาทิ การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การชักจูงให้ผู้อื่นเห็นด้วยกับจุดยืนทางการเมืองของตน และการติดตามข่าวการเมือง การมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิทั้ง 3 ประเภทดังกล่าว เป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประเพณีนิยม ในระยะหลังการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ถูกเรียกรวม ๆ กันว่าการเมืองหรือการมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิแบบใหม่เป็นไปตามธรรมเนียมปฏิบัติในอดีต (Unconventional) เช่น การประท้วง การต่อต้าน และการไม่ให้ความร่วมมือกับนโยบายหรือการดำเนินการทางการเมืองของรัฐบาลด้วยวิธีต่าง ๆ ทั้งที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือแม้กระทั่งผิดกฎหมาย จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจ ว่าประชาชนได้เข้าไปมีการใช้สิทธิในลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้อย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่อยู่ห่างจากตัวจังหวัดร้อยเอ็ด 20 กิโลเมตร แบ่งเขตการปกครอง เป็น 8 ตำบล 80 หมู่บ้าน มี 6,931 หลังคาเรือน จำนวนประชากรทั้งหมด 33,402 คน สภาองค์การบริหารส่วนตำบลศรีสมเด็จ ได้มีมติเห็นชอบในคราวประชุมสมัยวิสามัญ สมัยที่ 2 เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2555 ให้จัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลศรีสมเด็จ อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นเทศบาลตำบลศรีสมเด็จ ประกอบกับองค์การบริหารส่วนตำบลศรีสมเด็จ ได้ออกประชุมประชาคมทั้ง 13 หมู่บ้าน เพื่อขอความคิดเห็นชอบให้จัดตั้งเป็นเทศบาลตำบลศรีสมเด็จ ระหว่างวันที่ 3-20 เมษายน 2555 ปรากฏว่ามีผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่เข้าร่วมประชาพิจารณ์ ร้อยละ 25.49 ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และในจำนวนนี้มีมติเห็นชอบให้จัดตั้งเป็นเทศบาลตำบลศรีสมเด็จถึงร้อยละ 99.07 เพื่อให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ในการพัฒนาที่ว่า “ศรีสมเด็จเป็นเมืองน่าอยู่ ด้วยการบริหารจัดการที่ดีและมีความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของสังคมโดยชุมชนมีความเข้มแข็ง ครอบครัวมีความอบอุ่นและสงบสุข” ประกอบกับมาตรา 42 วรรคแรกแห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2547 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) และมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม

(ฉบับที่ 13) พ.ศ. 2552 องค์การบริหารส่วนตำบลศรีสมเด็จ จึงได้จัดทำเอกสารประกอบการพิจารณาในการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลศรีสมเด็จ อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็น “เทศบาลตำบลศรีสมเด็จ” เพื่อให้คณะกรรมการฯ ได้พิจารณาในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป ปัจจุบันอำเภอศรีสมเด็จมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ 3 แห่ง คือ 1. เทศบาลตำบลโพธิ์ชัย 2. เทศบาลตำบลศรีสมเด็จ 3. เทศบาลตำบลบ้านบาก (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2546 : 35)

ขณะเดียวกันการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นดูแลแก้ไขปัญหาของตนเอง ทำให้กลไกการแก้ไขปัญหา มีความรวดเร็ว สามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงจุดเพราะท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่นย่อมเข้าใจปัญหาของตนเองได้ดีที่สุดสภาพปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นและปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลศรีสมเด็จประชาชนในท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นของตนเองน้อยมาก การมีส่วนร่วมที่เป็นรูปธรรม คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น แต่เมื่อเลือกตั้งเสร็จสิ้น ประชาชนจะไม่มีส่วนร่วมอย่างอื่นเลย ในกรณีที่ประชาชนสนใจจะมีส่วนร่วมในการปฏิบัติก็พบว่า ไม่มีช่องทางที่เปิดให้ประชาชนทำอะไรได้มากนักทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดพลัง ขาดความร่วมมือ และขาดความสนใจจากประชาชนส่งผลให้การปกครองท้องถิ่น เช่น การเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น การลงคะแนนเสียงถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น การจัดทำประชาคม การออกเสียงประชามติ และต้องเปิดช่องทางและหาวิธีการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในท้องถิ่นมากยิ่งขึ้นและมีหลายสาเหตุหลายปัจจัยแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นปัญหาการขาดความอิสระอย่างแท้จริงในการบริหารจัดการตนเอง เนื่องจากอำนาจ รวมถึงทรัพยากรส่วนใหญ่ยังถูกคงไว้ที่ส่วนกลาง ขณะที่การบริหารในระดับท้องถิ่นมักถูกควบคุมตรวจสอบอย่างเข้มงวดจากราชการส่วนกลางที่ไม่ได้รับรู้ปัญหาอย่างแท้จริง นอกจากนั้นความไม่ชัดเจนในเรื่องอำนาจหน้าที่บางส่วนระหว่างราชการส่วนภูมิภาคกับราชการส่วนท้องถิ่น ที่ยังคงทับซ้อนกันอยู่มาก ทำให้ประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการบริหารลดน้อยลงไป ในส่วนของกลไกในการคัดเลือกผู้เข้ามารับตำแหน่งผู้บริหารของท้องถิ่นเองก็ยังคงมองว่าไม่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพเพียงพอ ปัญหาเกี่ยวกับความโปร่งใส และความบริสุทธิ์ยุติธรรมในกระบวนการเข้าสู่อำนาจของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในระดับต่าง ๆ รวมไปถึงเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันซึ่งนับว่าเป็นปัญหาสำคัญและซับซ้อน จนมีผลทำให้การปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยยังไม่สามารถตอบสนอง และดูแลความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง (อุดม ทุมโฆสิต, 2554)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของประชาชนในเขตอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อที่เทศบาลตำบลในเขตอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด จะได้นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปเป็นนโยบายและนำไปสู่การพัฒนา ส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมตรวจสอบ ร่วมแก้ไขปัญหาในการ

พัฒนาเทศบาลตำบลให้เจริญก้าวหน้า จะได้เป็นประโยชน์กับประชาชนมากขึ้น และเป็นข้อมูลให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีปัญหาในลักษณะคล้ายคลึงกันไปพัฒนาต่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของประชาชนในเขตอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของประชาชนในเขตอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของประชาชนในเขตอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

1. ประชากร (Population) ได้แก่ ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลทั้ง 3 เทศบาลในอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ดจำนวน 9,487 คน การคำนวณขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย โดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยเลือกจากผู้นำ บุคลากร และประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปอาศัยในเขตเทศบาลในอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด วิธีการสุ่มตัวอย่าง เลือกสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เป็นการเลือกตัวอย่างโดยผู้วิจัยพยายามเก็บตัวอย่างเท่าที่จะทำได้ตามที่มีอยู่ตามจำนวนที่ต้องการ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) และได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้วิธีเลือกแบบสุ่ม (Random sampling) จำนวน 10 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของ การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของประชาชนในเขตอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ โดยมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 5 ข้อ ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถาม

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของประชาชนในเขตอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด

3. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์โดยสถิติ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาสำหรับอธิบายลักษณะสำคัญทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนา สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติอนุมาน สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่าที่ (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) และการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ตามลำดับความสำคัญ

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของประชาชนในเขตอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด สามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 324 คน คิดเป็นร้อยละ 81.00 มีอายุระหว่าง 40 - 49 ปี จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 33.30 มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษาจำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 33.50 มีอาชีพเกษตรกร (ทำไร่ ทำนา) จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 32.00 มีรายได้ 10,001 - 15,000 บาทจำนวน 227 คน คิดเป็นร้อยละ 56.80

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์

2.1 วิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของประชาชนในเขตอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของประชาชนในเขตอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.07$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่าด้านมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการดำเนินงานเตรียมการเลือกตั้ง ($\bar{x} = 4.34$) รองลงมา คือ ด้านการตรวจสอบการเลือกตั้ง ($\bar{x} = 4.29$) ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ($\bar{x} = 4.07$) ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งตามหลักสารานุกรม ($\bar{x} = 3.97$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการติดตามข่าวสารการเลือกตั้ง ($\bar{x} = 3.70$) ตามลำดับ

2.2 การวิเคราะห์การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ t-test แบบ 2 กลุ่มที่เป็นอิสระต่อกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า 1) ประชาชนที่มีเพศต่างกันการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งโดยภาพรวม แตกต่างกัน

ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 2) ประชาชนที่มีอายุต่างกันการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้ง โดยภาพรวม แตกต่างกัน ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3) ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้ง โดยภาพรวม แตกต่างกัน ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 4) ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้ง โดยภาพรวม แตกต่างกัน ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 5) ประชาชนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้ง โดยภาพรวม แตกต่างกัน ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของประชาชนในเขตอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบความโปร่งใสในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล มีการสร้างรูปแบบของการเป็นอาสาสมัครเข้ามาร่วมตรวจสอบ เพื่อสร้างจิตสำนึกของความเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกันในเชิงพื้นที่ เพื่อขจัดความไม่สนใจซึ่งกันและกันออกไป ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการเตรียมความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในกิจกรรมทางการเมืองเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ เป็นการสนับสนุนกิจกรรมทางการเมืองเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล มีการพูดคุยเกี่ยวกับการเลือกตั้งทุกครั้งก่อนการเลือกตั้งเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัวและสนใจที่จะไปใช้สิทธิเลือกตั้ง รวมทั้งชี้แจงแนะนำวิธีการเลือกตั้งตามที่กฎหมายกำหนด เช่น การตรวจสอบบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง วิธีการลงคะแนนเสียง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (โพธิ์คิน ขวามั่น และคณะ, 2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดบึงกาฬ ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดบึงกาฬ ในภาพรวมพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และไม่สอดคล้องกับพรสวัสดิ์ นวพล และคณะ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ของพื้นที่แขวงศาลาธรรมสพน์เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ของพื้นที่แขวงศาลาธรรมสพน์เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครของพื้นที่แขวงศาลาธรรมสพน์เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของประชาชนในเขตอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า

1.1 ด้านการตรวจสอบการเลือกตั้ง ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของประชาชนในเขตอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการตรวจสอบการเลือกตั้งโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบความโปร่งใสในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล มีการสร้างรูปแบบของการเป็นอาสาสมัครเข้าร่วมตรวจสอบ เพื่อสร้างจิตสำนึกของความเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกันในเชิงพื้นที่ เพื่อขจัดความไม่สนใจซึ่งกันและกันออกไป ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ภูสิทธิ์ ชันติกุล, 2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร มีส่วนร่วมทางการเมือง ด้านการตรวจสอบการเลือกตั้ง อยู่ในระดับต่ำ และไม่สอดคล้องกับ มานพ เข้มเมือง ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมการเลือกตั้งทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองแวงอำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมการเลือกตั้งทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองแวง อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง อยู่ในระดับน้อย

1.2 ด้านการดำเนินงานเตรียมการเลือกตั้ง ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของประชาชนในเขตอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการดำเนินงานเตรียมการเลือกตั้ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการเตรียมความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในกิจกรรมทางการเมืองเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ เพื่อเป็นการสนับสนุนกิจกรรมทางการเมืองเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ (รัฐ กันภัย, 2558 : 1075-1088) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การรับรู้ข่าวสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดภาคตะวันตกตอนล่าง” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลเขตจังหวัดภาคตะวันตกตอนล่าง มีการรับรู้ข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนามากที่สุด และมีการพัฒนาด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมมากที่สุด

1.3 ด้านการใช้สิทธิในการเลือกตั้ง ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของประชาชนในเขตอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการใช้สิทธิในการเลือกตั้งโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ควรให้มีการประชุมที่ยืดหยุ่นที่เป็นกลาง ส่งเสริมให้มีการพูดคุยเกี่ยวกับการเลือกตั้งทุกครั้ง ก่อนการเลือกตั้งเพื่อให้เกิดการตัดสินใจที่ดีของครอบครัว ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พรสวัสดิ์ นวพล และคณะ, 2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ของพื้นที่แขวงศาลาธรรมสพน์เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัยพบว่า ระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครของพื้นที่แขวงศาลาธรรมสพน์เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

1.4 ด้านการติดตามข่าวสารการเลือกตั้ง ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของประชาชนในเขตอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการติดตามข่าวสารการเลือกตั้ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ควรมีการจัดกิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ควรมีการประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัวและสนใจที่จะไปใช้สิทธิเลือกตั้ง รวมทั้งการชี้แจงการแนะนำวิธีการเลือกตั้งตามที่กฎหมายกำหนด เช่น การตรวจสอบบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง วิธีการลงคะแนนเสียง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรสวรรค์ นวพล และคณะ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ของพื้นที่แขวงศาลาธรรมสพน์เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครของพื้นที่แขวงศาลาธรรมสพน์เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ด้านการมีส่วนร่วมเผยแพร่ข่าวสารของผู้สมัครและการเลือกตั้ง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

1.5 ด้านการมีส่วนร่วมตามหลักสธารณียธรรม ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของประชาชนในเขตอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ดตามหลักสธารณียธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการส่งเสริมให้ประชาชนมีจิตสำนึกที่ดีและความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีจิตสำนึกที่ดีในการช่วยเหลือ ส่งเสริมให้ประชาชนประพฤติดีและงดงามทางจิตใจในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ส่งเสริมให้ประชาชนประพฤติดีและงดงามทางวาจา โดยการงดเว้นจากการพูดเท็จ มีการพูดความจริง โดยการไม่เพ่งเล็งที่จะแสวงหาช่องทางเพื่อให้ทรัพย์สินสมบัติของคนอื่นทำสิ่งที่ติงามถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยกายมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้ร่วมเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของตนเองในการเลือกตั้งเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยความเป็นมิตรเสมอมีความสุขเยือกเย็น พูดจาสุภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส ส่งเสริมให้ประชาชนมีจิตสธารณะ ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ ส่งเสริมให้ประชาชนพิจารณาหรือตัดสินใจในการเลือกตั้งท้องถิ่นอย่างมีเหตุผลรอบคอบและเป็นธรรมให้ประชาชนคิดพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูนนทวิวัฒน์ วีระมโฆ (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสธารณียธรรม 6 : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลตำบลปลายบางได้บริหารงานตามหลักสธารณียธรรมทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ธรรมบุญ มุณีเกิด และคณะ, 2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง

การใช้หลักสารานุกรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วน ตำบลเสาชิง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า การใช้หลักสารานุกรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชิง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของประชาชนในเขตอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า

2.1 ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในเขตอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าประชาชนไม่ว่าจะมีเพศใดก็ตามต่างก็มีทัศนคติหรือความคิดเห็นที่ต่างกันไป มีอิสระภายใต้อาการตัดสินใจไม่ว่าเพศใดก็สามารถแสดงความคิดเห็นได้โดยไม่มีการบังคับขู่เข็ญ ซึ่งกันและกันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของโพธิ์คิน ขวออุ่นหล้า และคณะ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดบึงกาฬ ผลการวิจัยพบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพและอาชีพ ต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ และไม่สอดคล้องกับ พรสวัสดิ์ นวพล และคณะ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ของพื้นที่แขวงศาลาธรรมสพน์เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน

2.2 ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในเขตอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนที่มีอายุที่ต่างกันทำให้มีกระบวนการทางความคิดที่ต่างกันไปตามช่วงอายุ เพราะอาจมีประสบการณ์หรือความรู้ความสามารถรวมถึงอุดมการณ์ในการทำงานที่ได้สั่งสมมานานได้มีการค้นคว้าความรู้อยู่เสมอทำให้มีมุมมองที่หลากหลาย ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของบุศรา โพธิ์สุข (2559 : 151-164) ได้ทำการวิจัย การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่าไม่แตกต่างกัน

2.3 ประชาชนที่มีระดับการศึกษา ต่างกันมีการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในเขตอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวม แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า คนที่มีระดับการศึกษามากจะให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องทางการเมืองเพราะเห็นว่าเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวและอาจมีผลกระทบต่อนานที่การทำงานซึ่งแตกต่างจากบุคคลที่มีระดับการศึกษาที่น้อยก็อาจจะไม่ค่อยสนใจเกี่ยวกับเรื่องทางการเมืองเพราะเห็นว่าเป็นเรื่องที่อยู่ไกลตัวไม่มีความเกี่ยวข้องหรือไม่มีผลกระทบต่อนาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของโพธิ์คิน ขวออุ่นหล้า และคณะ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดบึงกาฬ ผลการวิจัยพบว่าแตกต่างกัน

2.4 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในเขตอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวม แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า บุคคลที่มีอาชีพแตกต่างกันย่อมมีความรู้สึกนึกคิดรวมทั้งมีความต้องการที่แตกต่างกันออกไป บุคคลมักจะให้ความสนใจและให้ความสำคัญพร้อมทั้งติดตามเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสาขาอาชีพของตนเป็นสำคัญจะเห็นได้ว่า บุคคลที่มีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับทางราชการหรือทางการเมืองก็จะให้ความสำคัญกับเหตุการณ์ทางการเมืองมากกว่าอาชีพอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรัฐบาลบุษย์ (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ผลการวิจัยพบว่าแตกต่างกัน

2.5 ประชาชนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่างกันมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในเขตอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนที่มีรายได้น้อยมักให้ความสำคัญกับการหาเลี้ยงชีพมากกว่าที่จะให้ความสนใจกับเรื่องทางการเมือง ซึ่งประชาชนที่มีรายได้น้อยมองว่าการเมืองเป็นเรื่องของคนเพียงบางกลุ่มหรือเป็นเรื่องของอำนาจที่บางครั้งมีการผูกขาดตามฐานคะแนนนิยม ผู้ที่จะดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ต้องเป็นผู้ที่มีอิทธิพล มีฐานะที่มั่นคง และเป็นบุคคลที่เป็นที่ยอมรับในสังคม ซึ่งไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับประชาชนทั่วไปที่มีรายได้น้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุคนธ์ เกาทอง และคณะ (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะของนายกเทศมนตรีที่พึงประสงค์ในเขตเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่าแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของประชาชนในเขตอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด เช่น มีการให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ และสิทธิที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง

1.2 ควรหาวิธีการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของประชาชนในเขตอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด เช่น มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ควรนำผลการวิจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของประชาชนในเขตอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด ไปประยุกต์ใช้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

2.2 ควรมีแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของประชาชนในเขตอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด ตามหลักสาราณียธรรม

2.3 ควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในกิจกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของประชาชนในเขตอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด ตามหลักสาราณียธรรม

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการทำวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของประชาชนในเขตอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด

3.2 ควรศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมอื่น เช่น อปรีหานิยธรรม 7 สังคหัตถ์ 4 เป็นต้น อันเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในเขตอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด

3.3 ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในองค์กร หน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

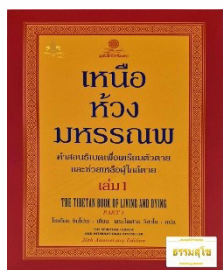
เอกสารอ้างอิง

- การส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2546). องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- ธรรมบุญ มุณีเกิด และคณะ. (2563). การใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชิง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(2), 18-34.
- บุศรา โพธิสุข. (2559). การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. *พิษเนศวร์สาร*, 12(1), 151-164.
- พรสวัสดิ์ นวพล และคณะ. (2560). พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ของพื้นที่แขวงศาลาธรรมสพน์เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ.
- พระครูนนทวิวัฒน์ วีระมโฆ. (2553). การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสาราณียธรรม 6 : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- โพธิ์คิน ขวามุ่นหล้า และคณะ. (2563). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดบึงกาฬ. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- ภูสิทธิ์ ชันติกุล. (2553). รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพฯ. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- รัฐ กันภัย. (2558). การรับรู้ข่าวสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดภาคตะวันตกตอนล่าง. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts)*, 8(1), 1075-1088.
- รัฐบุรุษ คุ่มทรัพย์. (2555). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- สุคนธ์ มาพพะ. (2556). การนำหลักสติไปใช้เพื่อแก้ปัญหาการทำงาน พนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.). (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อุดม ทุมโฆสิต. (2554). การปกครองท้องถิ่นสมัยใหม่ : บทเรียนจากประเทศที่พัฒนาแล้ว. กรุงเทพฯ: แชนโพร์ พรินติ้ง.

วิจารณ์หนังสือ : Book Review

หนังสือห้วงมรรณพ : คำสอนทิเบตเพื่อเตรียมตัวตายและช่วยเหลือผู้ใกล้ตาย เล่ม 1

The Tibetan Book of Living and Dying

ผู้เขียน: โชเกียล ริมโปเซ

ผู้แปลโดย: พระไพศาล วิสาโล

พระสมุห์บรรจง ปญญาวุธ¹ และ จรัส ลีกา²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2}

PhraSamuBanjong Panyawutho¹ and Jaras Leeka²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus^{1,2}

Corresponding Author, E-mail: Kamhangplo4999@gmail.com

บทคัดย่อ

บทวิจารณ์หนังสือนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอถึงคำสอนทิเบตเพื่อเตรียมตัวตาย และการช่วยเหลือผู้ใกล้ตาย เป็นการเรียนรู้ถึงความตายที่จะมีกับมนุษย์ทุกคนจึงต้องฝึกจิตให้เกิดความพร้อมด้วยการตระหนักรู้ว่า ความตายเป็นเพียงการเปลี่ยนผ่านจากสภาวะหนึ่งไปสู่อีกสภาวะหนึ่ง เมื่อมนุษย์เข้าใจสภาวะเช่นนี้จะทำให้การดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท และไม่เกิดความกลัวเวลาใกล้ตาย

คำสำคัญ: ห้วงมรรณพ; คำสอนทิเบต; การเตรียมตัวตาย

* ได้รับบทความ: 20 เมษายน 2566; แก้ไขบทความ: 14 ธันวาคม 2566; ตอปรับตีพิมพ์: 26 ธันวาคม 2566

Received: 20 April 2023; Revised: 14 ธันวาคม 2023; Accepted: 26 December 2023

Abstract

This book review aims to present the Tibetan teachings of preparing for death and helping dying persons. It is a learning process from the death that will come with all human beings. Death is simply a transition from one state to another one. When humans understand this natural condition, they lead a life of carelessness and no fear of death.

Keywords: The Ocean; Tibetan Teachings; Preparing for Death

บทนำ

หนังสือเรื่อง “เหนือห้วงมรรณพ : คำสอนนิเบตเพื่อเตรียมตัวตายและช่วยเหลือผู้ใกล้ตาย เล่ม 1” แต่งโดย โซเกียล ริมโปเช (Sogyal Rinpoche) แปลโดย พระไพศาล วิสาโล จัดพิมพ์ครั้งที่ 5 จำนวน 2,000 เล่ม, กรุงเทพมหานคร โดยมูลนิธิโกมลคีมทอง พ.ศ.2558 จำนวน 300 หน้า มีเลข ISBN: 978-616-7102 - 65 - 8 เป็นหนังสือที่นำเสนอถึงคำสอนพุทธศาสนาแบบธิเบตในการเตรียมตัวตาย และวิธีการช่วยเหลือผู้ใกล้ตายของญาติ นอกจากนี้หนังสือเล่มนี้ยังนำเสนอถึงในการดูแลคุณภาพชีวิตมนุษย์ในทุกมิติ คือ กาย จิต สังคม และปัญญา และเน้นการดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาทด้วยการดูแลเอาใจใส่ในด้านร่างกาย และฝึกจิตวิญญาณให้เกิดความพร้อมด้านจิตใจด้วยการตระหนักรู้ว่า การตายไม่ใช่เป็นการสูญเสียเป็นแต่เพียงการเปลี่ยนผ่านจากสภาวะหนึ่งไปสู่อีกสภาวะหนึ่งเท่านั้น และเมื่อเข้าใจในสภาวะเช่นนี้จะทำให้ความวิตกกังวลของผู้ใกล้การตาย และญาติพี่น้องหมดไปด้วยการตระหนักรู้ถึงสภาวะของชีวิตที่เปลี่ยนผ่านไปสู่อีกสภาวะหนึ่งได้อย่างมีความสุข และสามารถอยู่ในโลกนี้อย่างรู้เท่าทันด้วยวิธีการปฏิบัติสมาธิภาวนาที่จะนำมนุษย์ไปสู่การหลุดพ้นทุกข์ทั้งปวง เหตุผลในการเลือกหนังสือนี้มาวิจารณ์เพราะว่า หนังสือเล่มนี้มีวิธีการที่จะนำคำสอนในพุทธศาสนาแบบธิเบตมาประยุกต์ใช้กับชีวิตของผู้คนทุกศาสนาทั่วโลก มีเทคนิคในการเผยแผ่คำสอนที่สามารถเข้าใจได้ง่ายแก่บุคคลทั่วไปโดยที่ไม่สูญเสียแก่นสาระสำคัญ ได้รับการตีพิมพ์ใน 80 ประเทศทั่วโลก และมีการแปลเป็นภาษาต่างๆ 34 ภาษา นอกจากนี้ยังนำไปสู่การสร้างเครือข่ายพุทธศาสนานานาชาติ กว่า 130 แห่งใน 40 ประเทศ

โครงสร้างของหนังสือ

หนังสือเรื่อง “เหนือห้วงมรรณพ : คำสอนนิเบตเพื่อเตรียมตัวตายและช่วยเหลือผู้ใกล้ตาย เล่ม 1” (The Tibetan book of Living and Dying) ของ โซเกียล ริมโปเช แปลโดย พระไพศาล วิสาโล มีทั้งหมด 10 บท สรุปได้ดังนี้

บทที่ 1 ในกระจกแห่งความตาย : “ความแตกต่างของการเผชิญต่อความตายระหว่างผู้ที่ปฏิบัติธรรมขณะที่มีชีวิตอยู่และนักปฏิบัติที่บรรลุธรรมขั้นสูง ผู้ที่ปฏิบัติธรรมตายอย่างปกติธรรมดา

ด้วยความทุกข์ทรมาน และมีจิตใจที่มั่นคง ส่วนผู้ที่บรรลุธรรมขั้นสูงใช้วิธีการนำลามาโพหาหรือการนำจิตก่อนมรณะ เป็นลักษณะเหมือนการทำสมาธิภาวนา ทำให้ตายอย่างสงบมีสมาธิ และในคัมภีร์มรณศาสตร์ได้สอนการใช้ชีวิตที่เตรียมตัวพร้อมรับความตาย เพราะชีวิตและความตายเป็นเรื่องเดียวกัน ความตายเป็นเพียงการเริ่มต้นของชีวิตบทหนึ่งและเป็นกระຈຈະທၢၼ်ความหมายทั้งหมดของชีวิต นอกจากนี้พุทธศาสนาแบบเถรวาทได้แบ่งการดำรงอยู่เป็น 4 สภาวะ คือ 1) ชีวิต 2) ภาวะใกล้ตายและความตาย 3) หลังตาย 4) การเกิดใหม่ หรือเรียกว่า บาร์โด ดังนี้ 1) บาร์โดตามธรรมชาติหรือบาร์โดแห่งชีวิต 2) บาร์โดทุกข์ทรมานหรือบาร์โดแห่งการตาย 3) บาร์โดอันแจ่มกระจ่างหรือบาร์โดแห่งธรรมดา และ 4) บาร์โดแห่งกรรมหรือบาร์โดแห่งการถือกำเนิด”

บทที่ 2 ความไม่เที่ยง : “ความตายเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างแน่นอน แต่แตกต่างกันตรงที่เวลาและสถานที่ของมนุษย์แต่ละคน ความตายจึงเป็นเรื่องที่น่าสะพรึงกลัว และลึกซึ้งสำหรับมนุษย์ เพราะสัจจะตามธรรมชาติของมนุษย์ต้องการที่จะมีชีวิตอยู่ไปเรื่อย ๆ จนลืมนึกถึงความจริงที่ว่า มนุษย์ทุกคนต้องพบกับความตาย การใช้ชีวิตอยู่ตามกิจวัตรของโลก ทำให้ไม่ตระหนักรู้ในการใช้ชีวิต จึงมีความกังวลในวัฏสงสาร ดังนั้น สิ่งที่ดีที่สุดควรทำคือ การตระหนักรู้ และการเรียนรู้ความไม่เที่ยงของชีวิต การเข้าหาสัจธรรมชีวิตว่า ชีวิตไม่เที่ยง ทุกสิ่งทุกอย่างมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทุกอย่างเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป สิ่งเดียวที่มีอยู่จริงคือ การอยู่กับปัจจุบันขณะ”

บทที่ 3 การพิจารณาและการเปลี่ยนแปลง : “สากลกฎเดียวที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลง คือ กฎที่ว่าสรรพสิ่งล้วนเปลี่ยนแปลง และสรรพสิ่งล้วนไม่เที่ยง การฝึกจิตให้ยอมรับความจริงทำให้ความกลัวต่อการตายลดลง ด้วยการพิจารณาถึงความตายอย่างถ่องแท้ จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในส่วนลึกของจิตใจที่ค่อย ๆ การเข้าใจในสภาวะการตายทำให้รู้จักการปล่อยวางกับความกลัวสิ่งที่เกิดขึ้นได้ จนชนะความยึดติดด้วยการตระหนักรู้ถึงความไม่เที่ยง เป็นการปลดปล่อยจากพันธนาการแล้วนำจิตใจของตนเข้าสู่หนทางอิสรภาพ นอกจากนี้เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงและสูญเสีย ภาพมายาคติของชีวิตจะสอนให้เราเห็นว่าไม่มีสิ่งใดเที่ยงแท้ เราต้องเรียนรู้กับสิ่งที่เกิดขึ้น บ่มเพาะจิตใจให้มั่นคงแข็งแกร่งพร้อมที่จะเผชิญกับความตาย”

บทที่ 4 ธรรมชาติของจิต : “จิตและธรรมชาติของจิต ชีวิตและความตายอยู่ในจิต จิตใจเป็นฐานของทุกสิ่ง จิตเป็นผู้สร้างสุขและทุกข์ จิตมีสองมิติ 1) จิตปกติ เรียกว่า “เซม” เป็นสิ่งที่มีคุณสมบัติตระหนักรู้แบบแยกแยะ การคิดแบบทวิภาวะ ยึดหรือปฏิเสธสิ่งที่อยู่ภายนอก เชื่อมโยงสิ่งอื่น กับอะไรบางอย่างที่ถูกมองแตกต่างจากผู้รับรู้ ไม่มีความมั่นคง ว่าวน่สับสนไร้วินัยและซ้ำซาก นอกจากนั้นยังมี ธรรมชาติของจิตสารัตถะด้านในสุดของจิตซึ่งไม่หวั่นไหวต่อการเปลี่ยนแปลงหรือความตาย ถ้าอยู่ภายใต้สถานการณ์บางอย่างเราจะเห็นธรรมชาติจิตนั้นได้ 2) ธรรมชาติของจิต คือรากเหง้าแห่งความเข้าใจ เรียกว่า “ริกะปะ” หรือความตระหนักรู้ดั้งเดิมที่บริสุทธิ์เปี่ยมด้วยปัญญาญาณ รับผิดชอบ เปล่งประกาย ตื่นตัวเสมอ หรือเรียกว่า เป็นความรู้เกี่ยวกับความรู้แท้จริงธรรมชาติของจิต”

บทที่ 5 นำจิตคืนสู่เหย้า : “การยุติการปรุงแต่งของจิตหรือยุติสังสารวัฏต้องใช้สมาธิภาวนา เพื่อนำจิตคืนสู่เหย้าทำให้จิตเข้าสู่ธรรมชาติเดิม การฝึกฝนจิตด้วยสมาธิภาวนามีหลายวิธี การฝึกฝนเป็นการมองจิตด้วยความจริง และอย่างเป็นรูปธรรมว่า จิตทำงานอย่างไร ใช้ความรู้ที่ได้จากคำสอน และการบำเพ็ญจิตมาใช้ในการกล่อมเกลাজิตใจให้อ่อนโยนเพื่อเราจะได้เป็นนายของจิตทำให้สามารถเกิดประโยชน์สูงสุด และวิธีการทำสมาธิภาวนาใช้ได้ผลมากที่สุดในโลกปัจจุบัน มี 3 วิธี คือ 1) ใช้วัตถุ 2) ท่องมนตรา และ 3) การแผ่กุศลมหาใจ”

บทที่ 6 วิวัฒนาการ กรรมและการเกิดใหม่ : “การเวียนว่ายตายเกิดมีหลักฐานยืนยันจากบุคคลที่สามารถระลึกชาติได้ที่สามารถเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชาติที่แล้ว และตรงกับหลักฐานที่มีอยู่ในชาติปัจจุบัน การเกิดใหม่เป็นการสืบต่อของจิต และมีเหตุปัจจัยนำไปสู่การเกิดใหม่เนื่องด้วยวิบากกรรมของแต่ละบุคคลที่จะนำบุคคลนั้นไปเกิดในภพภูมิต่างกัน ภูมิในโลกนี้มี 6 คือ นรกภูมิ สัตวภูมิ เปตภูมิ อสุรภูมิ มนุษย์ภูมิ และเทวภูมิ การเกิดในแต่ละภูมิขึ้นอยู่กับคุณภาพของจิตที่นำไป”

บทที่ 7 บาร์โธกับความจริงของชีวิต : คำว่า บาร์โธ เป็นการเปลี่ยนถ่ายหรือช่องว่างระหว่างสถานการณ์ที่สิ้นสุดและสิ่งที่จะเกิดขึ้นใหม่ ส่วนใหญ่หมายถึงสภาวะที่อยู่ระหว่างความตายกับการเกิดใหม่ หมายถึง ภาวะที่มีชีวิตอยู่กับความตายเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ได้มีความเชื่อมโยงต่อเนื่องกัน บาร์โธมี 4 ด้าน (แต่ละด้าน มีความเชื่อมโยงต่อเนื่องกัน) 1) บาร์โธธรรมชาติหรือบาร์โธแห่งชีวิต ครอบคลุมตั้งแต่เกิดจนตาย 2) บาร์โธอันทุกข์ทรมานหรือบาร์โธแห่งการตาย 3) บาร์โธ อันแจ่มกระจ่าง หรือบาร์โธแห่งธรรมตา ครอบคลุมประสบการณ์หลังความตาย และ 4) บาร์โธแห่งกรรมหรือบาร์โธแห่งการถือกำเนิด หรืออันตรภพจะสิ้นสุดเมื่อเราไปเกิดใหม่ นอกจากนี้การที่จะรู้ธรรมชาติเดิมแท้ของจิตต้องเกิดจากการบำเพ็ญทางจิตขณะมีชีวิตอยู่”

บทที่ 8 ชีวิตนี้ : บาร์โธตามธรรมชาติ : “บาร์โธแห่งชีวิตเป็นบาร์โธตามธรรมชาติ เป็นช่วงที่สำคัญมากที่สุดที่จะทำให้เรามีชีวิตอยู่อย่างมีความหมาย มนุษย์มีด้านหนึ่งของจิตที่เป็นพื้นภูมิแห่งจิตปกติ เป็นภาวะที่เป็นกลางจัดอยู่ในเจตสิก เป็นที่สะสมกรรม เมื่อมนุษย์ที่เกิดขึ้นมา มองเห็นโลกที่เหมือนกัน เนื่องมาจากกรรมที่เหมือนกัน การรับรู้หรือมองเห็นภาพที่เหมือนกันนี้เรียกว่า “กรรมทัศน์” แต่อย่างไรก็ตามที่เป็นมนุษย์เพราะทุกคนมีกรรมเป็นของตนเอง เป็นผลรวมที่ซับซ้อนในอดีตของแต่ละคนที่ส่งผลในปัจจุบัน”

บทที่ 9 มรรคาแห่งจิตวิญญาน : “จุดมุ่งหมายของการมีชีวิตอยู่ในโลกนี้คือบรรลุความเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติอันรู้แจ้ง วิธีการที่จะบรรลุสิ่งนี้ได้คือการปฏิบัติธรรม ค้นหาอาจารย์ผู้สอนที่เป็นผู้นำสู่สัจธรรมที่แท้จริง แล้วนำไปปฏิบัติด้วยสติปัญญาที่เข้าใจลุ่มลึก เมื่อค้นพบแล้วให้มีความมุ่งมั่น และตั้งใจภักดีรับคำสอนจากอาจารย์ผู้ประเสริฐเพื่อเป็นหลักแห่งธรรมมาปฏิบัติ พุทธภาวะจะบังเกิดขึ้น การทำครูโยคะด้วยการรวมเข้ากับธรรมชาติของครู เป็นการประสานจิตเข้ากับโพธิจิตของอาจารย์ ประสานจิตเข้ากับ

สัจธรรม วิธีการทำบุญโยคะ มี 4 ขั้นตอน คือ 1) การอัญเชิญ 2) การประสานจิตกับอาจารย์โดยใช้มนตร์ ซึ่งคือ สารัตถะแห่งจิต 3) การรับพร และ 4) การเพิ่มพลังเป็นหนึ่งเดียวกับอาจารย์และน้อมอยู่ในธรรมชาติกับภิกษุ”

บทที่ 10 สารัตถะด้านในสุด : วิธีการที่จะทำให้จิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหวกับความตาย ประจักษ์แจ้งธรรมชาติของจิตอย่างแท้จริง ต้องมีการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ต้องใช้การปฏิบัติแบบชกเชนเป็นภูมิปัญญาทางพุทธศาสนาที่เก่าแก่ที่สุด ชกเชนเป็นสภาวะที่ตื่นตัวพร้อมเป็นหัวใจหรือสารัตถะของพระพุทธเจ้า และมรรคาแห่งจิตวิญญาณและเป็นจุดสุดยอดของวิวัฒนาการทางจิตวิญญาณของบุคคลวิธีการฝึกชกเชนมี 3 ด้าน คือ 1) ญาณทัศนะ เป็นการเห็นสภาวะต่าง ๆ ตามความเป็นจริง 2) สมาธิภาวนา เป็นการรักษาญาณทัศนะให้อยู่คงที่อย่างต่อเนื่องมีความสงบไม่ฟุ้งซ่าน และเป็นการนำจิตเข้าสู่สภาวะธรรมชาติเดิม และ 3) การกระทำ เป็นการนำญาณทัศนะเข้าไปรับรู้ความจริงทั้งหมดรวมทั้งชีวิตเรา”

สรุป

หนังสือเล่มนี้เป็นการถ่ายทอดความรู้ ความเชื่อและแนวปฏิบัติสำหรับการเตรียมตัวตายและผู้ใกล้ชิดสำหรับผู้ใกล้ตายให้เข้าใจไม่หวาดกลัวกับความตายของตนเองและผู้อื่น ความเป็นจริงของชีวิตและความตายเป็นสิ่งสากลที่ทุกคนเกิดมาแล้วต้องพบความตายเกิดขึ้นทุกขณะทุกเสี้ยววินาที ทั้งในรูปธรรมและนามธรรม ชีวิต และความตาย เป็นเรื่องเดียวกันที่มีความเชื่อมโยงกัน และมีอีกหลายมิติที่มีอยู่ในโลก การตายไม่ใช่เป็นการดับสูญหรือสิ้นหวัง แต่เป็นการเปลี่ยนถ่ายจากสภาวะหนึ่งไปสู่อีกสภาวะหนึ่งเท่านั้น การที่จะจากสภาวะหนึ่งไปอีกสภาวะหนึ่งอาศัยแรงกรรมที่ทำได้ การเตรียมตัวตายอย่างถูกต้อง การเตรียมพร้อมรับสภาวะของความตายหากไม่พร้อมในการมีชีวิตอยู่ นอกจากการเตรียมใจในการเข้าสู่สภาวะของความตาย ผู้เขียนยังบอกวิธีหรือหนทางในการเอาชนะความตาย ในที่นี้หมายถึง ตายโดยไม่ทุกข์ทรมานจิตวิญญาณของตนเอง แต่สามารถใช้ความตายในการสร้างสรรค์ชีวิตเกิดประโยชน์ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า มีวิธีการปฏิบัติเพื่อเข้าสู่การหลุดพ้นคือไม่ต้องมาเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป ทุกภพภูมิ เป็นการหลุดพ้นจากวงจรความทุกข์ชั่วนรีนทร์ แต่ในช่วงที่มีชีวิตอยู่จะอย่างไรให้หลุดพ้นได้โดยไม่ต้องรอให้ถึงวาระความตายเข้ามาเยือนเพราะโอกาสของการหลุดพ้นมีทุกวินาทีที่เราใช้ชีวิตอยู่ด้วยวิธีการที่ทำให้จิตรู้และเข้าใจในความเป็นจริงของชีวิตอย่างลึกซึ้งเรียกว่า ธรรมชาติเดิมแท้ของจิตหรือสารัตถะด้านในสุด

ทศนะวิจารณ์

การวิจารณ์หนังสือเรื่อง “เหนือห้วงมหรณพ : คำสอนทิเบตเพื่อเตรียมตัวตายและช่วยเหลือผู้ใกล้ตาย เล่ม 1” (The Tibetan book of Living and Dying) เขียนโดย โซเกียล ริมโปเซ ผู้วิจารณ์ได้พบประเด็นที่เป็นจุดเด่น และจุดที่ควรพัฒนา ปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มนี้เพื่อเป็นการเติมเต็มให้กับหนังสือเล่มนี้ จึงนำประเด็นต่างๆ ที่พบมาวิจารณ์โดยปราศจากอคติ ดังนี้

1. จุดเด่นของหนังสือ แบ่งเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

1) รูปแบบหนังสือ พบว่า หนังสือมีขนาดที่กระชับรัดกุมพอสะดวก การออกแบบหน้าปกสะท้อนถึงวิถีชีวิตของชาวทิเบต เริ่มจากสีสันมีความขลังในตัวโดยโทนสีขลิบริมขอบปก เป็นสีเหมือนเครื่องนุ่งห่มของพระทิเบต คือ สีน้ำตาลออกแดงเข้ม มีลายศิลปขลิบกรอบอีกชั้นหนึ่ง นับว่าเป็นศิลปะเชิงปรัชญาที่สื่อความหมายออกมาดูงดงามดูดีมีความลึกซึ้งที่สามารถเป็นเครื่องมือและวิธีการนำไปสู่การหลุดพ้นจากความเป็นอวิชชาได้

2) การใช้ภาษา พบว่า หนังสือเรื่อง “เหนือห้วงมหรณพ : คำสอนทิเบตเพื่อเตรียมตัวตายและช่วยเหลือผู้ใกล้ตาย เล่ม 1” เป็นการใช้ภาษาที่น่าค้นหาตั้งแต่การตั้งชื่อเรื่องสื่อความหมายถึงความลึกซึ้ง เพราะคำว่าเหนือห้วงมหรณพ เป็นการตั้งชื่อที่น่าอัศจรรย์ บ่งบอกความลึกซึ้งของโลกมนุษย์ที่อาศัยอยู่ว่ามีสิ่งที่มีมนุษย์ทั่วไปธรรมดาไม่อาจเอื้อมถึงสัมผัสได้ เมื่ออ่านแล้วก็ยิ่งรู้สึกว่ามีอะไรอีกหลายมิติที่มนุษย์ไม่อาจหยั่งถึง นอกจากนี้ภาษาที่ใช้ต้องยอมรับผู้แปลว่ามีความเข้าใจในภาษาและเข้าใจในหลักคำสอนแบบทิเบตที่สามารถใช้ภาษาที่สื่อให้ผู้อ่านเข้าใจง่ายแม้ว่าเนื้อหาของหลักธรรมจะลึกซึ้งก็ตาม

3) การนำเสนอเนื้อหา พบว่า เป็นการเล่าเรื่องเหตุการณ์ที่เผชิญความตายของคนใกล้ตัวแล้วสะท้อนสื่ออารมณ์ และความรู้สึกออกมาได้เป็นอย่างดี และมีเนื้อหาบางตอนที่นำเสนอเนื้อหาในลักษณะที่เป็นเรื่องลึกซึ้งในเชิงอภิปรัชญาแต่โซเกียล ริมโปเซ ได้นำเสนอด้วยภาษาและสำนวนที่คนทั่วไปอ่านแล้วเข้าใจได้ ถึงแม้จะมีการนำเสนอเป็นภาษาทิเบต เช่น บาร์โด แต่ท่านก็ได้อธิบายความหมายของคำเหล่านี้ไว้อย่างชัดเจนไม่ทำให้คนอ่านสงสัย รวมทั้งวิธีการปฏิบัติเพื่อเข้าถึงธรรมชาตินในเชิงจริยศาสตร์ท่านได้นำเสนอ และสื่อความหมายได้อย่างแนบเนียน ซึ่งในเนื้อหาเป็นการอธิบายถึงวิธีการปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นด้วยเนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์มรณศาสตร์แห่งทิเบต

4) อิทธิพลที่มีต่อสังคมปัจจุบัน พบว่า สังคมปัจจุบันที่มีการแข่งขันกันมากขึ้น ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ทำให้จิตใจมนุษย์ปั่นป่วนสับสนวุ่นวาย ต้องการที่พึ่งพิงทางจิตใจ รวมทั้งทุกประเทศเข้าสู่สังคมที่สูงวัยอย่างสมบูรณ์ ทำให้มีผู้สูงอายุที่รอคอยเวลาของความตายเข้ามาถึงมีจำนวนมากขึ้น เพราะเป็นตามสังขารของโลกที่ทุกคนเกิดมาต้องตาย การเตรียมความพร้อมที่จะตาย รวมทั้งการดำรงชีวิตอยู่

ตอนที่มึลมหายใจอย่างมีความสุข มีคุณภาพที่ดี มีโอกาสที่จะเข้าใจจิตวิญญาณอันบริสุทธิ์ด้วยวิธีการฝึกปฏิบัติธรรมด้วยวิธีการแบบธิเบต ย่อมเป็นหนทางเลือกอีกหนทางหนึ่งที่จะปลดปล่อยจิตวิญญาณที่ว้าวุ่นสับสนไปสู่ความมั่นคง นิ่งสงบตระหนักรู้อย่างกระจ่างแจ้งเพื่อให้ชีวิตที่เหลืออยู่มีความสุข เพียรภาวนาให้เกิดความหลุดพ้นคือไม่เวียนว่ายตายเกิดที่ต้องมาเจอกับความทุกข์บาปกรรมอีกต่อไปนี้ คือ เป้าหมายสูงสุด

2. จุดที่ควรเพิ่มเติมของหนังสือ มี 2 ประเด็น ดังนี้

1) ความชัดเจนของเนื้อหา : เนื้อความในบางส่วนของหนังสือมีความไม่ชัดเจนในกรณีผู้อ่านที่เป็นคนทั่วไปไม่มีพื้นฐานทางปรัชญาศาสนา หรือวิธีอธิบายหลักธรรมของพุทธศาสนาหายานนิกายวัชรญาณของธิเบต และพุทธศาสนาเถรวาทแบบไทย การอ่านหนังสือเล่มนี้อาจจะทำให้เกิดข้อสงสัย ต้องใช้เวลาในการค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมอีกทำให้เสียเวลาการอ่านขาดตอนไม่ต่อเนื่อง และหนังสือเล่มนี้เป็นแนวทางพุทธศาสนาแบบวัชรยานซึ่งแตกต่างจากพุทธศาสนาแบบเถรวาทที่คนส่วนใหญ่คุ้นเคย ประเด็นปลีกย่อยที่มีในหนังสืออาจจะขัดแย้งกับความรู้เดิม ๆ ที่เคยเรียนรูมาเพราะความไม่คุ้นชินกับสำนวนภาษาที่ใช้ในการอธิบายธรรมแบบวัชรญาณ เช่นเนื้อความที่กล่าวว่า ช่วยเหลือผู้ใกล้ตาย แต่ในเล่มจะเป็นการเตรียมพร้อมสำหรับคนที่มึชีวิตอยู่ให้ตระหนักรู้ถึงความเป็นจริงในธรรมชาติของจิตใจหรือในบทที่ 10 ที่กล่าวถึงคำสอนที่มีมาแต่ดั้งเดิมในนิกายนิงมะในพุทธศาสนาแบบวัชรยานซึ่งในธิเบตมีหลายนิกาย และมีความแตกต่างกัน คำสอน ชกเซน ที่อยู่ในนิกายนี้ ค่อนข้างยากแก่การเข้าใจ และมีวิธีการปฏิบัติที่ค่อนข้างยากถ้าไม่มีความรู้พื้นฐานมาก่อน

2) เรื่องที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ การที่คนเราจะสามารถก้าวข้ามผ่านไปสู่ภพภูมิอื่น และภพภูมิอื่นมีจริงหรือไม่ จากคำที่กล่าวว่า ภูมิในโลกนี้มีถึง 6 ประเภท คือ นรกภูมิ สัตวภูมิ เปตภูมิ อสุรภูมิ มนุษย์ภูมิ และเทวภูมิ (บทที่ 8 หน้า 169) ภพภูมิทั้ง 6 นี้ ยังไม่สามารถพิสูจน์ได้อย่างแท้จริงว่ามีจริงหรือไม่ เพราะคนที่อยู่ในภพภูมิอื่นยกเว้นมนุษย์ ยังไม่เคยมาปรากฏตัวให้เห็นชัดเจนจนสามารถพิสูจน์ว่าภพภูมินั้นมีจริงหรือไม่เพราะเป็นเรื่องที่อยู่ในความเชื่อ ผู้วิจารณ์มีความเห็นว่า เป็นความต้องการสื่อให้เห็นผลของการกระทำที่จะได้รับหลังการตายของแต่ละบุคคล และเป็นกุศโลบายให้มนุษย์ได้ทำกรรมดีเมื่อตายแล้วจะไปสู่ภพภูมิที่ดี ซึ่งหลังจากความตายแล้ว เราก็ไม่สามารถพิสูจน์ได้อีกว่า ไปไหน เพราะคนที่ตายก็ไม่เคยมาบอกคนที่มึชีวิตอยู่ว่า หลังจากความตายเป็นอย่างไ และแสดงภพภูมิในหนังสือเล่มนี้ในทัศนะผู้วิจารณ์เห็นว่าน่าจะหมายถึงคุณภาพจิตขณะที่ยังมีชีวิตอยู่และเรื่องการระลึกชาติ เมื่อการเกิดใหม่แล้วระลึกชาติได้ ย้อนกลับไปดูเหตุการณ์เมื่อชาติที่แล้วซึ่งเรื่องนี้เป็นเรื่องที่ต้องศึกษาอีกหลายประเด็น ว่าเป็นความจริงอย่างไร แต่ปัจจุบันยังไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่า กระบวนการนี้เกิดขึ้นได้อย่างไรและเป็นจริงหรือไม่หรือการปฏิบัติชกเซนขั้นสูงเมื่อตายไปแล้ว สังขารกลายเป็นกายทิพย์เมื่อทิ้งไว้ประมาณ 7 วัน กลายเป็นกายทิพย์ ไม่เห็นสังขารอีก

องค์ความรู้ใหม่

การวิจารณ์หนังสือเรื่อง “เหนือห้วงมหรณพ : คำสอนทิเบตเพื่อเตรียมตัวตายและช่วยเหลือผู้ใกล้ตาย เล่ม 1” (The Tibetan book of Living and Dying) เขียนโดย โซเกียล ริมโปเซ ผู้วิจารณ์ได้องค์ความรู้ ดังนี้

1) ความรู้ในมิติของอภิปรัชญา : ชีวิต ความตาย และหลังความตายทุกสิ่งทุกอย่างมีความเชื่อมโยงต่อเนื่องอย่างไม่ขาดสาย มีผลของการกระทำที่เรียกว่า กรรมส่งผลสืบเนื่องวนเวียนไม่รู้จบจนกว่าจะสร้างกรรมดีที่ส่งผลให้ไปเกิดในภพภูมิที่ดี และหลุดพ้นจากการเวียนว่ายและความทุกข์ทั้งปวง

2) ความรู้ในมิติญาณวิทยา : สภาวะที่ตื่นรู้ เรียกว่า ชกเซน เป็นมรรคาแห่งจิตวิญญาณและเป็นวิวัฒนาการทางจิตวิญญาณของบุคคลที่ต้องวิธีการฝึกชกเซน มี 3 ด้านคือ 1) ญาณทัศนะ 2) สมาธิภาวนา และ 3) การนำญาณทัศนะเข้าไปรับรู้ความจริง กระบวนการทั้ง 3 นี้เกิดจากกระบวนการใช้เหตุผลหรือเรียกว่าเหตุผลนิยมที่มีกระบวนการทำงานของจิตเป็นฐานในการเข้าถึงความรู้

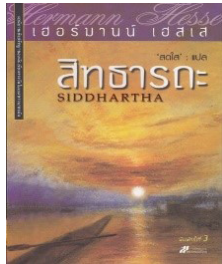
3) ความรู้ในมิติของจริยศาสตร์ : กระบวนการที่จะเข้าถึงภูมิต่าง ๆ ประกอบด้วย นรภูมิ สัตวภูมิ เปตภูมิ อสุรภูมิ มนุษยภูมิ และเทวภูมิ ขึ้นอยู่กับคุณภาพของจิตที่เป็นกุศลและอกุศลที่จะนำไป นอกจากนี้ยังมีการประพาศิคุรโยคะที่หมายถึงการรวมเข้ากับธรรมชาติของครู เป็นการประสานจิตเข้ากับโพธิจิตของอาจารย์ ประสานจิตเข้ากับสังฆธรรม วิธีการทำคุรโยคะ 4 ขั้นตอน คือ 1) การอัญเชิญ 2) การประสานจิตกับอาจารย์โดยใช้มนตร์ซึ่งคือสารัตถะแห่งจิต 3) รับพร และ 4) การเพิ่มพลังเป็นหนึ่งเดียวกับอาจารย์และน้อมอยู่ในธรรมชาติกับบริกปะ

เอกสารอ้างอิง

โซเกียล ริมโปเซ (ผู้แต่ง), พระวิสาล วิสาโล (แปล). (2558). เหนือห้วงมหรณพ. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.

วิจารณ์หนังสือ : Book Review

สิทธารถะ (Siddhartha)

ผู้เขียน: เฮอermannน์ เฮสเส (Hermann Karl Hesse)
ผู้แปล: สดใส ชันติวรพงศ์

นิมิต トラชู¹ และ จรัส ลีกา²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2}

Nimit Trachu¹ and Jaras Leeka²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus^{1,2}

Corresponding Author, E-mail: t_nimit1@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทวิจารณ์หนังสือนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอวิธีการแสวงหัจธรรมที่เกิดจากการค้นพบด้วยตัวเราเอง เอกสาร ตำราเรียน ครูผู้สอน เป็นเพียงผู้บอกวิธีการแห่งการเข้าถึง ส่วนการเข้าถึงสัจธรรมนั้นจะต้องเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของเราเองด้วยการทำจิตให้มีอิสระที่จะนำไปสู่การมีปัญญาที่จะเข้าถึงสัจธรรมเพราะปัญญาเป็นสถานะที่ไม่สามารถถ่ายทอดผ่านประสบการณ์ให้กับบุคคลอื่นได้ ผู้ที่ปรารถนาจะเข้าถึงสัจธรรมจะต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง

คำสำคัญ: สิทธารถะ; สมบูรณภาพ; การเรียนรู้จากสายน้ำ

* ได้รับบทความ: 5 ตุลาคม 2566; แก้ไขบทความ: 13 ธันวาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 26 ธันวาคม 2566

Received: 5 October 2023; Revised: 13 ธันวาคม 2023; Accepted: 26 December 2023

Abstract

The purpose of this book review is to present a method for seeking the truth through self-discovery. Documents, textbooks, and teachers are only the means of reaching it. As for reaching the truth, it must come from our own learning process by making the mind free, which will lead to having the wisdom to access the truth because wisdom is a state that cannot be transferred through experience to a person. other Those who wish to enter the truth must learn it by themselves.

Keywords: Siddhartha; Perfection; Learning From The Water

บทนำ

หนังสือเรื่อง “สิทธารถะ” เขียนโดยนักเขียนแนวจินตนิยม (Romanticism) ชาวเยอรมัน ชื่อ เฮร์มานน์ เฮสเส (Hermann Karl Hesse) แปลโดย สดใส ชันติวรพงศ์ สำนักพิมพ์ : สำนักพิมพ์สร้างสรรค์ ปี/ครั้งที่พิมพ์ : พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2558 จำนวนหน้า : 147 หน้า เลข ISBN: 974-341-4576 เนื้อในพิมพ์ : ขาวดำ ชนิดกระดาษ : กระดาษถนอมสายตา หนังสือสิทธารถะเป็นเรื่องราวการออกบวชของสองเพื่อนรักจากวรรณกรรมพราหมณ์ ได้แก่ สิทธารถะและโควินทะ ทั้งสองได้มุ่งมั่นบำเพ็ญพรตเพื่อแสวงหาสัจธรรม กระทั่งได้พบพระพุทธเจ้าโควินทะตัดสินใจบวชเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา แม้ตั้งใจปฏิบัติและยึดมั่นในคำสอนของพระพุทธเจ้า แต่ก็ไม่บรรลุสัจธรรมอันเป็นเป้าหมายสูงสุดได้ ในขณะที่สิทธารถะปฏิเสธที่จะเดินตามรอยบาทพระศาสดา เขาหันหน้าไปสู่การเรียนรู้ในแบบโลกียวิสัย แสวงหาสัจธรรมด้วยวิธีการของเขาเอง แต่กลับได้บรรลุสัจธรรมดังที่ตั้งใจไว้มากที่สุด

เฮร์มานน์ เฮสเส ได้เขียนสิทธารถะเพื่อเป็นภาพสะท้อนความรู้สึกในใจของเขาผ่านวรรณกรรมเรื่องสิทธารถะที่มุ่งแสวงหาปัญญาด้วยตนเองซึ่งครั้งหนึ่งเขาเคยเป็นขบถต่อค่านิยมของครอบครัวที่ปรารถนาให้เขาเจริญรอยตามบิดาด้วยการเป็นนักสอนศาสนา เขาปฏิเสธการเข้าเรียนในระบบโรงเรียน แต่กลับใช้วิธีการศึกษาด้วยตนเองผ่านอาชีพต่าง ๆ และประสบความสำเร็จด้วยการเป็นอาชีพนักเขียน เหตุผลในการนำหนังสือ “สิทธารถะ” เล่มนี้มาวิจารณ์เพราะเห็นว่า เรื่องราวของสิทธารถะจะเป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลผู้ที่เกิดความรู้สึกย่อท้อกลับลุกขึ้นมาต่อสู้กับปัญหาต่างๆ ด้วยการเอาชนะและผ่านปัญหาเหล่านั้นไปได้ อีกทั้งเนื้อหาในหนังสือยังสอนวิธีการดำเนินชีวิตควบคู่ไปกับการใช้ปัญญาที่เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเข้าถึงวิถีแห่งปัญญานี้จะต้องเข้าถึงด้วยตัวเราเองบุคคลอื่นไม่สามารถถ่ายทอดผ่านกระบวนการเรียนการสอนได้ หนังสือเล่มนี้ยังบอกวิธีการดำเนินชีวิตตามหลักของอาศรมของอาศรม 4 คือ พรหมจารี คฤหัสถ์ วานปรสัถ์ และสันยาสี ที่บุคคลในแต่ละช่วงอายุจะพึงปฏิบัติเพื่อชีวิตที่ดีงามตามกรอบของศีลธรรมในศาสนาที่ตนนับถือ

โครงสร้างของหนังสือ

หนังสือเรื่อง “สิทธิธารณะ” เขียนโดยเฮอร์มานน์ เฮสเส (Hermann Karl Hesse) นักเขียนแนวจินตนิยม (Romanticism) ชาวเยอรมัน แปลโดย สดใส ชันติวรพงศ์ มีการจัดวางโครงเรื่องไว้อย่างเป็นขั้นตอน โดยแบ่งเป็น 2 ภาค ภาคแรกมี 4 บท และภาคหลังมี 8 บท มีเนื้อหาสรุปได้ ดังนี้

ภาคที่ 1 มี 4 บท ดังนี้

บทที่ 1 “บุตรพราหมณ์” สิทธิธารณะ เกิดในตระกูลพราหมณ์ มีความพร้อมทั้งรูปร่างหน้าตา และทรัพย์สินสมบัติ เป็นความภาคภูมิใจของบิดาที่เกิดปิตุสกับพราหมณ์หนุ่มผู้เป็นบุตรที่มีความเฉลียวฉลาด และกระหายในความรู้ ทั้งยังเป็นปราชญ์และเป็นเจ้าชายในหมู่พราหมณ์ด้วยกัน ส่วนมารดาของเขาก็ภูมิใจในตัวเขาไม่แพ้ผู้เป็นบิดาเช่นกันทุกครั้งที่นางแลเห็นบุตรชายของตนที่มีความงดงามในทุกอิริยาบถ ส่วนบิดาเหล่าพราหมณ์ต่างมีจิตใจหวนไหวเมื่อได้ยลโฉมสิทธิธารณะผู้มีดวงตาที่เต็มไปด้วยเสน่ห์ดึงดูดใจของพระราชกุมารีเหมือนถูกมนต์เสน่ห์แห่งความรักเกาะกุมเอาไว้ สิทธิธารณะมีเพื่อนชื่อว่า โควินทะ เกิดในตระกูลพราหมณ์เช่นกัน โควินทะรักสิทธิธารณะยิ่งกว่าใครๆ ในทุกอิริยาบถ และยังไปกว่านั้นเขารักในสติปัญญาอันเฉียบแหลมของสิทธิธารณะ สิทธิธารณะและโควินทะ (สหายทั้งสอง) ได้ร่วมวงสนทนากับผู้รู้ ถกธรรมะฝึกศิลปะการสงบจิต และบำเพ็ญสมาธิมาด้วยกัน เขารู้รายได้โดยไม่ต้องเปลืองเสียง โอม คือ คำแห่งถ้อยคำทั้งปวง เมื่อรายคำนี้ เขาต้องหายใจเข้า สูดลมลึก แล้วค่อย ๆ ผ่อนลมหายใจออก พร้อมกับปล่อยวิญญาณหน้าผากของสิทธิธารณะ

ฉายประกายความบริสุทธิ์ ทุกคนที่พบเห็นเขาต่างมีความรักและเขาทำให้ทุกคนยินดี และมีความสุข ในขณะที่ทุกคนเบิกบานใจแต่ดวงจิตของสิทธิธารณะหาได้เบิกบานไม่ มีความคิดสับสน และความไม่สงบแห่งดวงวิญญาณที่พวยพุ่งมาจากควีนไฟในพิธีบูชาสังเวีย มีความสงสัยในเรื่องต่าง ๆ แม้กระทั่งความรักที่ได้รับจากบิดามารดา หรือแม้กระทั่งความรู้จากพราหมณ์ราชครู การบูชาผู้ถวายเทพเจ้าเป็นการกระทำที่ถูกต้องดีงามจริงหรือ ความสงสัยเหล่านี้เกิดขึ้นแก่สิทธิธารณะทำให้เขาปรารถนาที่จะเป็นสมณะเพื่อแสวงหาคำตอบแก้ข้อสงสัยที่เกิดกับตนจึงชวนโควินทะออกจากเรือนเพื่อแสวงหาความสงบในรูปแบบของสมณะจึงไปขออนุญาตผู้เป็นบิดาแต่บิดาไม่ได้ให้คำตอบอะไร เขายืนอยู่ในอิริยาบถเดิมจนค่อนข้างเหนื่อยเพื่อรอคำตอบจากบิดาสู่ท้ายบิดาก็อนุญาตโดยบอกเขาว่าเมื่อพบทางอันสุขอันประเสริฐแล้วจงกลับมาสอนพ่อด้วย

บทที่ 2 “อยู่กับสมณะ” สิทธิธารณะได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ มากมายจากเหล่าสมณะ เขารู้วิธีที่จะละตัวตนได้หลาย ๆ แบบ เขาต้องไปตามเส้นทางแห่งการปฏิเสธตัวตนด้วยเผชิญกับความเจ็บปวด เขาได้สละเสื้อผ้าราคาแพงให้กับพราหมณ์ผู้ยากจนที่พบกลางทางเหลือไว้เฉพาะผ้าเตี่ยวกับผ้าสัตินเก่า ๆ ไม่มีผ้าคลุมกายไม่ประกอบอาหาร กินอาหารเพียงวันละมื้อ และฝึกอดอาหารครั้งละ 14 – 18 วัน ติดต่อกัน จนร่างกายผอมแห้งและหยาบกร้าน แม้เห็นสตรีเดินผ่านก็เย็นชา และเมื่อเห็นสิ่งต่างๆ ที่ปรากฏต่อหน้าเช่น ผู้คนที่แต่งกายด้วยผ้าราคาแพง หรือการเห็นคนรักที่พร่ำพรอดเรงรัก เป็นต้น เขาเห็นว่าสิ่งเหล่านี้ไม่ควรค่า

แก่การมองทุกสิ่งล้วนเป็นมายา เป็นความสุขและความงามที่ไม่ยั่งยืน ทุกสิ่งต้องดับสลาย โลกนี้ชื่นชมเต็มไปด้วยความทุกข์ เพราะชีวิตนี้คือความเจ็บปวด เขาฝึกสมาธิด้วยการปฏิเสธตัวตนตามแบบของนักพรตจนได้มานิสบัตินี้ที่สามารถอดจิตได้ แต่แล้วสิทธารถะก็ปรารถนากับตัวเองว่า การบำเพ็ญสมาธิคืออะไร อะไรคือการสละตัวตน อะไรคือการถือศีลอด และเรากลั่นลมหายใจเพื่ออะไร สิ่งต่าง ๆ นี้ เป็นเพียงการหนีอึดตา เป็นเพียงการหลบไปจากความทุกข์เพียงชั่วคราวเท่านั้น เหมือนกับการดื่มสุราเพื่อดับความกลัดกลุ้ม แต่เมื่อสาบความกลัดกลุ้มนั้นก็ยังคงอยู่เหมือนเดิม การบำเพ็ญในลักษณะเช่นนี้ เป็นหนทางสู่ความหลุดจริงหรือแล้วเหล่าสมณะทั้งหมดทำไมยังบำเพ็ญสมาธิอยู่แม้อายุหกสิบปีแล้วก็ยังไม่บรรลุนิพพานตัวเราก็คงเป็นเช่นนี้ จึงตัดสินใจออกจากสำนักของสมณะเพื่อแสวงหาสมณะโคดมที่ได้รับข่าวสารจากชาวบ้านที่ได้พูดคุยกัน

บทที่ 3 “พระสมณโคดม” สิทธารถะและโควินทะ ได้ออกจากสำนักของสมณะเพื่อแสวงหาพระสมณโคดม ได้รับรู้ว่า พระสมณโคดมประทับอยู่วัดเชตวัน เมืองสาวัตถี ทั้งสองจึงรีบไปไม่รอช้าด้วยความกระหายอยากพบและฟังธรรมจากพระองค์ มีผู้คนมากมายเดินทางมาเพื่อฟังธรรมแล้วได้อุทิศตนเป็นพุทธสาวก หลังจากได้ฟังธรรมที่ปรารถถึงทุกข์ เหตุแห่งทุกข์ และทางแห่งการดับทุกข์ และทรงชี้ว่าชีวิตนี้เป็นทุกข์ พระองค์ทรงค้นพบทางแห่งการดับทุกข์แล้ว และมีทางสำหรับการพ้นทุกข์สำหรับผู้ดำเนินตามรอยบาทพระศาสดา เมื่อฟังธรรมแล้วโควินทะผู้เป็นสหายได้ปวารณาดนขออุปสมบทเป็นพุทธสาวก สิทธารถะได้ช่วยพรให้เพื่อนว่า “โควินทะเพื่อนรักคุณได้ก้าวไปแล้ว ก้าวไปด้วยการตัดสินใจของตนเอง... จงเดินทางเส้นนี้ไปให้ตลอดเกิด” แล้วทั้งสองสหายก็แยกจากกัน ก่อนจากวัดเชตวัน สิทธารถะ ได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อถามข้อสงสัยต่าง ๆ ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงตรัสตอบด้วยอาการสำรวมว่า...เธอฟังธรรมได้ดีจริง ๆ เรายกย่องที่เธอใคร่ครวญพระธรรมได้ลึกลับ เธอได้พบข้อบกพร่อง จงคิดทบทวนต่อไปเถิด...แต่ขอเตือนสติเธอว่า...เธอเป็นคนกระหายความรู้ เป็นคนเจ้าความคิด มีคำพูดขัดแย้งกันมาก ความคิดเห็นไม่มีความหมาย อาจฉลาดหรือโง่เขลา...แต่พระธรรมที่เธอได้ฟังไม่ใช่เป็นความเห็นของตถาคต เป้าหมายไม่ได้มุ่งอธิบายให้ผู้กระหายความรู้ฟัง...จุดหมายของพุทธธรรมคือการหลุดพ้นจากทุกข์...สิทธารถะทรงกราบทูลว่า...พระองค์ทรงบรรลุธรรมด้วยวิธีการของพระองค์เอง โดยการคิด โดยการบำเพ็ญเพียร โดยความรู้และการตรัสรู้ พระองค์ไม่ได้เรียนจากการสอน ด้วยเหตุนี้ข้าพระพุทธเจ้าจึงคิดว่า...ไม่มีผู้ใดพบทางหลุดพ้นโดยการเรียนจากคำสอน...ดังนั้นข้าพระพุทธเจ้าจึงไม่ปฎิญาณตนเป็นพุทธสาวก เพราะเกรงว่าจะไม่ได้แต่เปลือกนอก...พระพุทธเจ้าตรัสว่า...เธอฉลาดมาก เธอรู้วิธีที่จะพูดอย่างฉลาด แต่จงระวังอย่าให้ฉลาดเกินไป...

บทที่ 4 “ตื่นจากความหลับ” หลังจากได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าสิทธารถะก็ได้ออกเดินทางเพื่อแสวงคำตอบในข้อสงสัยที่ตนมี และเป็นการจากโควินทะเพื่อนรักเป็นครั้งแรก เขาได้ใคร่ครวญอย่างลุ่มลึกจนทำให้เขาเข้าใจเหตุทั้งปวง การได้สนทนาธรรมกับพระพุทธเจ้าทำให้สิทธารถะได้เข้าถึงเหตุทั้งปวงนั้น คือ การคิด และด้วยการคิดนี้เองที่ความรู้สึกละกลายเป็นความรู้ เพราะเหตุความรู้นี้จะทำให้เราไม่หลงทาง แต่กลับจะนำเราให้เข้าถึงความจริงแท้และมีปัญญา...สิทธารถะได้ตั้งคำถามกับตัวเองว่า...การที่ได้เรียนรู้จาก

คำสอนและจากครูแม้ว่าครูจะสอนอะไรมากมายให้กับเราหรือมีอะไรอีกที่ครูไม่อาจสอน...สุดท้ายสิทธารถะก็ได้คำตอบให้กับตัวเองว่า...อัตตา คือ ลักษณะและธรรมชาติที่เราต้องการจะศึกษา เรามุ่งแสวงหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อชนะอัตตาแต่เราไม่สามารถพิชิตอัตตาได้...เราได้แต่หลอกอัตตา ได้แต่หนีและซ่อนตัวจากอัตตา...ไม่มีอะไรในโลกนี้ทำให้เราหมกมุ่นครุ่นคิดได้มากมายเท่าอัตตา...สิ่งนี้เองที่ทำให้เรามีชีวิตอยู่...และไม่มีอะไรในโลกนี้ที่เราจะรู้่น้อยไปกว่าตัวตนของเราเอง...นี่คือ...วิญญาณแห่งการตื่นรู้ของสิทธารถะได้เกิดขึ้นแล้ว

ภาคที่ 2 มี 8 บท ดังนี้

บทที่ 1 “กมลลา” วิญญาณแห่งการตื่นรู้ของสิทธารถะได้เกิดขึ้นเขาได้เรียนรู้ในสิ่งใหม่ เราเริ่มมองเห็นความสวยงามของธรรมชาติรอบตัวซึ่งเมื่อสิ่งเหล่านี้ไม่เคยปรากฏกับตัวเขาเลยเพราะเขาไม่เคยอยู่กับปัจจุบัน แต่บัดนี้เขามีจิตอยู่กับปัจจุบันแล้ว...แล้วเขาก็เดินทางมาถึงท่าน้ำและได้พักที่กระท่อมของคนแจวเรือชื่อ วาสูเทพ รุ่งเช้าวาสูเทพได้ถ่อเรือไปส่งสิทธารถะอีกฟากฝั่งของแม่น้ำ แต่เขาไม่มีเงินให้ค่าตอบแทนแต่วาสูเทพกล่าวว่า...ไม่เป็นไร...เพราะทุกอย่างจะหวนคืน...สักวันหนึ่งคุณจะมาอีก...ขอบคุณสำหรับมิตรภาพ จากนั้นเขาก็เดินเข้าตัวเมืองได้พบหญิงงามเมืองชื่อว่า กมลลา สิทธารถะหลงไหลในความงามของกมลล่ายิ่งนักปรารถนาอยากมีอะไรกับกมลลาแต่เขาไม่มีเงินที่จะจ่ายค่าตัวให้กมลลา แต่กมลลาก็มีความพึงพอใจในตัวเขาที่ได้ฟังบทกวีอันไพเราะที่เขาได้แต่งขึ้นว่า...กมลลาเข้าไปในอุทยาน สมณะผิวดำลึกล้ำยืนอยู่ ณ ปากทางเข้า เมื่อเขาเห็นดอกบัวแย้มบาน สมณะค้อมกายต่ำ ยิ้มทักกมลลา สมณะหนุ่มคิดว่า เราบวสรวางกมลลาคนงาม ดีกว่าบูชาสังเวทเทพเจ้า...และกมลล่ายังประทับในคุณสมบัติที่เขามี 3 อย่าง คือ การรู้วิธีคิด รู้วิธีรู้ และรู้วิธีอดทน...หลังจากนั้นกมลลาได้แนะนำให้สิทธารถะไปทำงานกับพ่อค้าชื่อว่า กามสวามี สิทธารถะได้เรียนรู้ชีวิตจริงด้วยตนเองในเรื่องของความและการใช้ชีวิตอย่างโลเกีย

บทที่ 2 “ท่ามกลางผู้คน” สิทธารถะไม่มีความรู้เกี่ยวกับการค้าขายทำให้กามสวามีไม่ต้องการรับสิทธารถะเข้าทำงาน แต่กามสวามีต้องการทดสอบเขาจึงยื่นกระดาษพร้อมปากให้เขาเขียนอะไรก็ได้ เขาได้เขียนข้อความที่ทำให้กามสวามีอ่านแล้วพอใจอย่างมากว่า...การเขียนนั้นดี แต่การการคดีย่อมดีกว่าความฉลาดนั้นว่าเยี่ยม แต่ความอดทนเยี่ยมยิ่งกว่า...เขาจึงได้ทำงานกับกามสวามีและได้เรียนรู้วิธีการค้าขายจนทำให้เขาได้เป็นหุ้นส่วนของธุรกิจ และเขาจดจำคำของกมลลาที่ว่า...ไม่ยอมทำตัวให้เป็นคนรับใช้พ่อค้า แต่วางตัวให้พ่อค้าปฏิบัติต่อเขาเยี่ยงเสมอกัน...เขาเข้าใจในการดำเนินชีวิตพ่อค้าไม่ได้รับเงินจากคนอื่นเปล่า ๆ พวกเขาได้ให้สินค้าเพื่อการแลกเปลี่ยน ด้วยการคิดดังกล่าวนี้ทำให้เขาคิดที่จะออกจากกามารมณ์ และไม่คิดเบียดเบียนคนอื่นเพราะทุกคนต่างก็เป็นเพื่อนร่วมสุขร่วมทุกข์ด้วยกันทั้งสิ้น การเอาเปรียบเขาก็เท่ากับเพิ่มทุกข์ให้กับเขาไปด้วย สิทธารถะจะรับซื้อสินค้าทุกอย่างที่มีคนนำมาขายให้และปฏิบัติเขาเหล่านั้นด้วยความเสมอภาค

บทที่ 3 “วิญญูสงสาร” สิทธารถะได้ใช้ชีวิตโลเกียอย่างไม่ผูกตนกับโลกอยู่เป็นเวลานานเขาได้ลิ้มรสความมั่งคั่ง กามารมณ์ อำนาจ ศีลปะแห่งการการคิดได้ชักนำชีวิตเขาไป เขาทนรอและอดอาหารได้ในขณะที่

เขาเป็นสมณะ แต่เมื่อหลายปีผ่านไปเขาได้ถูกสภาพแวดล้อมอันสุขสบายครอบงำ เขามีฐานะดีขึ้นมีชีวิตที่ร่ำรวย มีทุกอย่างในชีวิต แต่ในวันหนึ่งเขาได้ระลึกถึงคำสอนของพระพุทธเจ้าทำให้รู้ว่า การใช้ชีวิตเช่นนี้เป็นเรื่องไร้สาระที่เต็มไปด้วยความทุกข์ ถ้ายังใช้ชีวิตเช่นนี้อยู่เขาก็จะตกอยู่ในวังวนแห่งวัฏสงสารเช่นนี้ตลอดไป เมื่อเขาอายุ 40 ปี เขาเริ่มเห็นผมหงอกจึงรู้สึกสะพรึงกลัวต่อวัยชรา และความตายที่จะมาเยือน เขาสติจากความฝันที่ได้โยนนกหายากเสี่ยงดีที่กมลาลีงนอนตายในกรงทอง เขารู้สึกว่า...เขาได้ทั้งสิ่งที่ต้องการไปเช่นเดียวกับที่เขาได้ทั้งความดีงามที่เขาได้สั่งสมมาในขณะที่เป็นสมณะไปหมดสิ้น...ความมั่งคั่งร่ำรวยทำให้เขามองคนอื่นอย่างด้อยค่า เมื่อความคิดแบบสมณะที่เคยมีในอดีตเกิดขึ้นทำให้เขาเริ่มมองเห็นความเท่าเทียม...และเขาได้ร่วมรักกับกมลาลีเป็นครั้งสุดท้ายซึ่งจนเขารำพึงกับตัวเองว่า...กามารมณ์ใกล้ชิดกับความตายมากที่สุด...จากนั้นเขาก็จากกมลาลีไป...และกมลาลีได้ข่าวว่าสิทธารถะได้หายตัวไปเธอได้จับนกที่เธอเลี้ยงไว้ในกรงทองปล่อยให้บินไปสู่ธรรมชาติ และปิดประตูบ้านงดรับแขกในฐานะเป็นนครโสเภณี ต่อมาเธอก็ตั้งครรภ์ ผลจากการร่วมรักกับสิทธารถะครั้งสุดท้าย

บทที่ 4 “ริมฝั่งแม่น้ำ” สิทธารถะออกจากเมืองที่ตนเคยอยู่อาศัยถึง 20 ปี แล้วเดินเข้าป่า ไม่คิดจะหวนคืนหลังอีก เพราะเขารู้ว่า ชีวิตตัวเองถูกผลาญมาหลายปีแล้ว เขาได้ลิ้มรส และหลังรินชีวิตจนถึงขีดที่ชวนให้คลื่นเหียน เขาถูกตรึงอยู่ในวัฏสงสาร ชักนำสิ่งต่างๆ และความตายมาสู่ตัวเอง ดุจดวงน้ำดูดซับน้ำจนเต็มอ้อม เขามีความเบื่อหน่ายในชีวิต เพราะชีวิตมีแต่ความโศกเศร้า มีแต่ความตาย ไม่มีอะไรในโลกที่จะกระตุ้นเขาไว้ได้ ไม่มีอะไรที่จะปลอบใจ และทำให้เขาแจ่มใสเบิกบานได้อีกแล้วสิทธารถะอยากจะหลับ อยากจะพัก อยากจะตายด้วยการถูกฟ้าผ่า มีเสือมากัด หรือมีเหล่าผสมยาพิษดื่มแล้วหลับไม่ต้องตื่นอีก จากนั้นเขาคิดจะฆ่าตัวตายด้วยการจุ่มหัวให้จมลึกลงในแม่น้ำ...ขณะนั้นเขาได้ยินเสียงจากวิญญานส่วนลึกสุดจากอดีตของชีวิตที่อ่อนล้า นั่นคือ “โอม” ที่เขาเคยภาวนาในครั้งที่เคยอยู่บ้านทำให้เขาได้สติเขาภาวนา “โอม” แล้วหลับไปอย่างสนิท ตื่นมาได้พบกับโควินทะแต่โควินทะจำเขาไม่ได้สุดท้ายสิทธารถะได้ทำให้โควินทะรำลึกจึงจำได้ สิทธารถะได้เล่าความเป็นมาของชีวิตตั้งแต่จากกันที่วัดเชตวันจนประสบความสำเร็จในชีวิตให้โควินทะฟังและการออกจาริกในครั้งใหม่ที่เป็นสมณะสวมรองเท้าและใส่เสื้อผ้า...โควินทะได้ถามสิทธารถะว่า...คุณได้เสียทรัพย์สมบัติที่มีหมดเลยหรือ...สิทธารถะตอบว่า...สมบัติเสียผมหรือผมเสียสมบัติ...ไม่อาจแน่ใจได้เพราะกองล้อของทุกสิ่งหมุนเร็วเกินไป...แล้วทั้งสองก็จากกันเป็นครั้งที่สอง...สิทธารถะได้มีความสุขอีกครั้งมองเห็นความพิเศษของแม่น้ำหลังจากที่คิดจะฆ่าตัวตายในแม่น้ำแต่เขากลับเห็นความมหัศจรรย์ของแม่น้ำ...เหมือนแม่น้ำจะบอกเรื่องพิเศษที่เขาไม่เคยรู้มาก่อน

บทที่ 5 “คนแจวเรือจ้าง” สิทธารถะจำแม่น้ำที่ตนเองสัมผัสอยู่นี้ได้ว่าครั้งหนึ่งตนเองเคยได้ข้ามแม่น้ำสายนี้มีคนแจวเรือนำเขาจากฝั่งปากโน้นนำเขามาส่งฝั่งนี้ เขาได้ยินเสียงจากใจที่เพิ่งตื่นรู้บอกกับเขาว่า...รักแม่น้ำนี้เถิด อยู่ริมฝั่งแม่น้ำนี้ และเรียนรู้จากมัน...จากนั้นเขาได้พบกับวาสุเทพคนแจวเรือที่เคยนำเขามาส่งเมื่อ 20 ปีก่อน แต่เขาจำวาสุเทพไม่ได้

หลังจากที่สิทธารถะจำว่าสุเทพได้เขาได้เล่าชีวิตในอดีตจนถึงได้ข้ามฝั่งน้ำเข้าไปในเมืองให้ว่าสุเทพฟัง... จากนั้นสิทธารถะตัดสินใจที่ใช้ชีวิตเป็นคนแจ่วเรือและเรียนรู้สายน้ำเหมือนเหมือนวาสุเทพ...ชีวิตเมื่อรุ่งเรืองเหมือนเรลลอยอยู่เหนือแม่น้ำ แต่คราใดที่ชีวิตตกต่ำเหมือนเราจมดิ่งลงสู่แม่น้ำ...แม่น้ำไม่ได้หายไปไหน แต่มันเปลี่ยนสภาพกลายเป็นเมฆหมอก แล้วตกเป็นฝนลงมา...จากนั้นข่าวการจะเข้าสู่ปรีณิพานของพระพุทธเจ้าก็เกิดขึ้นมีผู้คนมากมายเดินทางเพื่อจะไปเข้าเฝ้าพระพุทธองค์...ในครั้งนั้นกลาภกับลูกน้อยก็ร่วมเดินทางมาด้วยเมื่อถึงริมฝั่งน้ำกลาภล้มลงและถูกงูพิษกัดสิทธารถะได้พบกับกลาภและได้ช่วยเหลือเธอด้วยการนำขึ้นเรือไปรักษาตัวที่กระท่อมของวาสุเทพ...แต่กลาภทนพิษงูไม่ไหวได้สิ้นใจบนเตียงของสิทธารถะ ซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นนอนตายของภรรยาของวาสุเทพเช่นกัน...เมื่อทำการฝังศพกลาภเสร็จเขาต้องรับผิดชอบชีวิตเด็กน้อยที่มากับกลาภ...ซึ่งเป็นบุตรของกลาภกับสิทธารถะที่ได้เฝ้ารักเป็นครั้งสุดท้าย

บทที่ 6 “บุตรน้อย” เด็กน้อยห้วนกลั้วและร้องไห้ขณะฝังศพมารดา เขารับฟังสิทธารถะบอกว่า ตัวเขาเป็นลูก และต้อนรับเข้าอยู่ในกระท่อมของวาสุเทพด้วยความตกใจและเศร้าหมอง สิทธารถะน้อย ยืนหน้าสลตที่เนินฝั่งศพแม่แต่เช้าดึกค้ำอยู่หลายวัน ทอดสายตามองไกล ปิดประตูใจ มุ่งต่อสู้ และผจญกับชะตาชีวิตของตัวเอง สิทธารถะปฏิบัติต่อเด็กชายอย่างระมัดระวัง ปล่อยให้เขาอยู่ตามลำพัง เขายอมรับว่า เด็กชายเศร้าเสียใจ สิทธารถะเข้าใจว่า ลูกไม่รู้จักเขา และเด็กคงไม่อาจรักเขาอย่างพอ แต่เขาค่อย ๆ ได้สังเกต และตระหนักว่าเด็กชายอายุสิบเอ็ดขวบคนนี้ถูกแม่ตามใจ และเติบโตตามลักษณะลูกคนมีเงิน เคยชินกับอาหารดี ๆ เพียงนอนอ่อนนุ่มและการสั่งคนรับใช้ สิทธารถะเข้าใจดีว่าเด็กนี้เสียสละ และกำลังทุกข์โศกคนนี้ยังไม่อาจทำใจให้ยินดีกับสถานที่คับแคบได้ และยิ่งนับวันเด็กน้อยก็ยิ่งก้าวร้าวเอาแต่ใจตนเอง และปฏิเสธความเป็นพ่อจากสิทธารถะ...ความทุกข์ระทมเกิดกับสิทธารถะอย่าล้นพ้นซึ่งวาสุเทพก็เข้าใจถึงความทุกข์ครั้งนี้เป็นอย่างดี...แล้ววันหนึ่งเด็กน้อยคนนั้นแอบหนีข้ามฝั่งน้ำไปป่า...ยังสร้างทุกข์ระทมให้กับสิทธารถะ วาสุเทพได้แต่ปลอบใจว่า...ปล่อยให้เขาไปเพื่อได้เรียนรู้ชีวิตด้วยตัวของเขาเอง...สิทธารถะเห็นภาพในอดีตและสำนึกถึงความรู้สึกของพ่อในขณะที่ตนเข้าไปขอเพื่อการออกจากเรือนเพื่อเป็นสมณะ...เมื่อความทุกข์ที่เกิดจากลูกชายได้หนีจากเขาไปได้นึกถึงคำภาวนา “โอม” ความทุกข์ทั้งปวงก็หายไป

บทที่ 7 “โอม” เมื่อสิทธารถะได้เห็นผู้ที่ได้ข้ามฝั่งแม่น้ำไปพร้อมครอบครัวตัวเขาได้ย้อนคิดถึงตัวเองว่า แม่ผู้เป็นมหาโจรก็ยังรักลูกอันเป็นที่รักและได้รับความรักจากลูกตอบ แต่ตัวเราหาเป็นเช่นนั้นไม่... สิทธารถะเริ่มมองเห็นสัจธรรมแห่งชีวิตและมีความรู้สึกดีต่อผู้ที่เขาได้พบเห็นเพราะบุคคลเหล่านั้นมีคุณค่าแก่การเคารพยิ่งนัก สิทธารถะได้พบความเจ็บปวดอันแสนสาหัสด้วยความคิดถึงลูกชายที่จากเขาไป เมื่อเขาแจ่วเรือฝั่งเขาลงเรือเพื่อออกติดตามหาลูกชายเขาได้เห็นเงาตนเองที่สะท้อนในแม่น้ำเป็นหน้าบิดาของตนเองที่ครั้งหนึ่งเขาเคยรักและเกรงกลัว เขาจำได้ว่าครั้งหนึ่งเขาเคยบีบคั้นให้บิดาอนุญาตให้เขาไปอยู่กับสมณะ ความรู้สึกของพ่อในขณะนั้นคงเจ็บปวดเหมือนเราในขณะนี้ จากนั้นสิทธารถะได้เล่าความในใจที่เต็มไปด้วยความเจ็บปวดทุกข์ระทมให้ว่าสุเทพฟัง...สิทธารถะได้รับรู้ว่ สิ่งต่างในโลกนี้ทั้งความดีความชั่ว

ความสุข ความทุกข์ ล้วนรวมกันเป็นโลกที่เราอาศัยอยู่ทุกสิ่งเหล่านี้ได้รวมกันเป็นกระแสแห่งเหตุการณ์ และเป็นดนตรีแห่งชีวิตในที่สุด...เมื่อเราฟังเสียงทุกเสียงอย่างตั้งใจไม่ผูกมัดวิญญานของตนไว้กับเสียงใดเสียงหนึ่ง ตั้งใจดูดซับเสียงนั้นไว้ในอดีตตา เมื่อนั้นบทเพลงพันเสียงอันยิ่งใหญ่ก็จะรวมเป็นคำเพียงคำเดียวนั่นคือ โอมหรือ สมบูรณาภาพ (อักษร 3 ตัว คือ อ อุ ม รวมกันเป็นพยางค์อันศักดิ์สิทธิ์ คือ “โอม” เรียกว่า ตรีมูรติ แปลว่า “มีรูป 3” หมายถึง “เทพเจ้า 3 พระองค์” เป็นสัญลักษณ์ศาสนาพราหมณ์ฮินดูในสมัยหลังต่อมา อักษร อ อุ ม มาจากอักษรตัวสุดท้ายของเทพทั้ง 3 ดังนี้ อ อักษร ได้แก่ พระวิษณุหรือพระนารายณ์ อุ อักษร ได้แก่ พระศิวะหรือพระอิศวร และ ม อักษร ได้แก่ พระพรหม)

บทที่ 8 “โควินทะ” โควินทะสหายรักสิทธารถะที่ออกจากเรือนเพื่อเข้าไปอยู่กับสมณะ และได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าพร้อมสิทธารถะแล้วได้ปฏิญาณตนขอบวชเป็นภิกษุ และได้แยกจากกันกับ สิทธารถะ ทั้งได้มีโอกาสได้พบกัน 2 ครั้ง หลังจากที่แยกทางกัน...โควินทะได้พำนักจำพรรษาที่สวนสำราญ ที่กมลลาหิงงามเมืองได้อุทิศถวายเขาได้ข่าวว่ามีชายชราคนแก่เรือเป็นปราชญ์ผู้รอบรู้โควินทะมีความปรารถนาที่จะพบชายชราคนนั้น หลังจากพ้นฤดูกาลแห่งพรรษาเขาได้เดินทางไปยังฝั่งแม่น้ำและก็ได้พบชายชราคนนั้น เมื่อทั้งพบกันสิทธารถจำโควินทะได้แต่เขาจำสิทธารถไม่ได้แต่หลังจากการสนทนากัน โควินทะก็จำสิทธารถได้...สิทธารถะกล่าวกับโควินทะว่า...บุคคลที่มุ่งแต่การแสวงหา พวกเขาก็จะพบแต่สิ่งที่แสวงหา เขาจะไม่พบอะไรเลย ไม่อาจซึมซับสิ่งใดๆ เพราะเขามัวคิดถึงแต่สิ่งที่ใสสะอาดแสวงหา และเป้าหมายของมัน การจะพบเป้าหมายต้องเกิดจากจิตที่เป็นอิสระ...คำถามสุดท้ายของโควินทะที่ถามสิทธารถะ...คุณยึดหลักการ ความเชื่อ หรือความรู้้อะไรในการดำเนินชีวิต...สิทธารถะได้ตอบว่า...ผมไม่เชื่อหลักการใด ๆ หรือครูคนใด แม้ว่าตนจะเคยมีครูมาหลายคนเช่น กมลานางคณิการูปงาม กามสวามีพ่อค้าผู้มั่งคั่ง เป็นต้น ก็เคยเป็นครูของตน...ความรู้้อาจถ่ายทอดให้กันได้ แต่ไม่ใช่ปัญญา คนที่ได้พบปัญญายจะทำให้เขาแกร่ง และเกิดอัศจรรย์ใจ แต่เขาไม่อาจถ่ายทอดปัญญาหรือสอนปัญญานั้นได้...แม้การบรรลุธรรมและคุณธรรม วัฏสงสาร และนิพพานเป็นเพียงถ้อยคำ สิ่งที่เรียกว่า “นิพพาน” ไม่มี เพราะ นิพพาน ไม่ใช่เป็นคำพูด แต่มันเป็นความคิดที่จะเข้าถึงได้ด้วยจิตที่อิสระ...เมื่อได้รับคำตอบจากสิทธารถะแล้วโควินทะได้ค้อมกายต่ำด้วยความศรัทธาต่อชายชราผู้สูงบึ้ง ผู้ซึ่งมีรอยยิ้มคอยเตือนให้ตนรำลึกถึงทุกสิ่งที่เคยรัก ทุกสิ่งที่มีค่าและศักดิ์สิทธิ์ในชีวิตของตนที่ผ่านมา

สรุป

เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ได้สะท้อนกระบวนการเรียนรู้การดำเนินชีวิตของชาติพันธุ์ผู้มีความพร้อมด้วยรูปสมบัติและทรัพย์สินสมบัติเป็นหนุ่มรูปงามที่เกิดในตระกูลพราหมณ์ที่ผู้เป็นบิดาเป็นปราชญ์ผู้ทรงภูมิรู้ถนัดการดำเนินชีวิตแบบไม่หวังอะไรมากมายนักตามวิถีของชาวโลกจะพึงมีสิทธารถะคงมีชีวิตที่แสนสุขสบาย แต่เพราะความกระหายในความรู้ด้วยการตั้งคำถามว่าความรู้ที่ได้รับจากครู

หรือจากเหล่าพราหมณาจารย์ทั้งหลายนั้นเป็นความรู้ที่แท้จริงที่จะนำไปสู่ความหลุดได้จริงหรือจึงเป็นสาเหตุในการออกจากเรือนเพื่อแสวงหาคำตอบของสิทธิธรรมาภิบาลโควินทด้วยการเข้าไปเรียนรู้กับสมณะผู้บำเพ็ญพรต แล้วทั้งสองก็ออกจากสำนักของสมณะและมีโอกาสได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าและได้ฟังธรรมจากพระองค์ทำให้โควินทผู้เป็นเพื่อนรักปฏิญาณตนเป็นพุทธสาวกครองสมณเพศ สิทธิธรรมาภิบาลโควินทได้แยกจากกันเป็นครั้งแรก และออกแสวงหาสัจธรรม ตามคติของเขาเอง เขาเลือกวิธีการแสวงหาสัจธรรมด้วยวิธีของชาวโลกทั่วไปไม่ยอมบวชเป็นสมณเพศเหมือนโควินทโดยให้เหตุผลว่า แม้การออกบวชเป็นภิกษุก็เป็นเพียงการย้ายอัตรจากสถานะหนึ่งไปอยู่อีกสถานะหนึ่งเท่านั้น...การออกเดินทางของสิทธิธรรมาภิบาลโควินททำให้เขาได้พบผู้คนมากมายและได้เรียนรู้ในสิ่งใหม่จากบุคคลเหล่านั้นเช่น ได้เรียนรู้เรื่องความรักจากกมลนางคณิกา ผู้มีรูปงาม ได้เรียนรู้การค้าขายจากกามสวามีพ่อค้าผู้มั่งคั่ง และได้เรียนรู้เรื่องสายน้ำจากวาสุเทพชายผู้แจ่มใส แต่สุดท้ายเขาได้เรียนรู้ด้วยตนเองว่า บุคคลผู้ให้ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ เหล่านั้นเป็นแต่เพียงผู้ถ่ายทอดวิธีการเท่านั้นแต่สิ่งที่จะเข้าถึงสัจธรรมที่แท้จริงจะต้องเกิดจากปัญญาของเราเอง ซึ่งตัวปัญหานี้ไม่สามารถถ่ายทอดให้ใครได้ผู้หวังจะได้ปัญญาต้องแสวงด้วยตัวเองเท่านั้นจึงจะพบ...นี่คือเรื่องราวในสิทธิธรรมาภิบาลโควินทที่สะท้อนกระบวนการเรียนจากภายในด้วยการแสวงหาความจริงของชีวิตที่เราสามารถแสวงหาได้ด้วยตนเอง

ทศนะวิจารณ์

ผู้วิจารณ์ได้พบประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็นจึงนำมาเพื่อทำการวิจารณ์ ดังนี้

1. จุดเด่นของหนังสือมี 3 ประเด็น ดังนี้

1.1 ภาษาที่ใช้ในหนังสือ : หนังสือเรื่องสิทธิธรรมาภิบาลโควินทเป็นหนังสือที่แปลจากหนังสือต่างประเทศที่มีต้นฉบับเป็นภาษาเยอรมันภาษาและสำนวนการแปลในหนังสือเล่มนี้ถูกแปลโดย สดใส ชันติวรพงศ์ ซึ่งได้รังสรรค์ผลงานด้วยการแปลที่ใช้ภาษารวมสมัยเมื่อได้อ่านเรื่องของสิทธิธรรมาภิบาลโควินทแล้วเหมือนหนึ่งว่าตัวเราได้ถูกดึงดูดเข้าไปอยู่ในเหตุการณ์ของเรื่องราวในทุกตอนของสิทธิธรรมาภิบาลโควินทด้วย พร้อมทั้งในเรื่องราวได้สอดแทรกหลักธรรมและแนวคิดเชิงจริยปรัชญาที่แฝงอยู่ในวิถีชีวิตของตัวละครที่ผู้อ่านสามารถนำมาเป็นแนวทางเพื่อปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้จริง

1.2 การนำเสนอเนื้อหา : ในหนังสือสิทธิธรรมาภิบาลโควินทได้มีการวางเนื้อหาที่เริ่มต้นจากการนำเสนอชีวิตเบื้องต้นของสิทธิธรรมาภิบาลโควินทที่มีเพื่อนรักชื่อโควินทที่เกิดในตระกูลพราหมณ์ที่มีความมั่งคั่งในความรู้จึงออกแสวงหาคำตอบบางอย่างให้กับตนเองจึงออกจากเรือนไปใช้ชีวิตอยู่ในป่าร่วมกับสมณะและได้ฟังธรรมกับพระพุทธเจ้า แล้วออกจากสำนักของพระพุทธเจ้าเพื่อเดินทางในการแสวงหาสัจธรรมด้วยตัวเอง จึงได้พบผู้คนมากมาย และได้เรียนรู้จากบุคคล และปรากฏการณ์ต่าง ๆ จนได้เข้าถึงสัจธรรมที่เป็นคำตอบให้กับตัวเอง

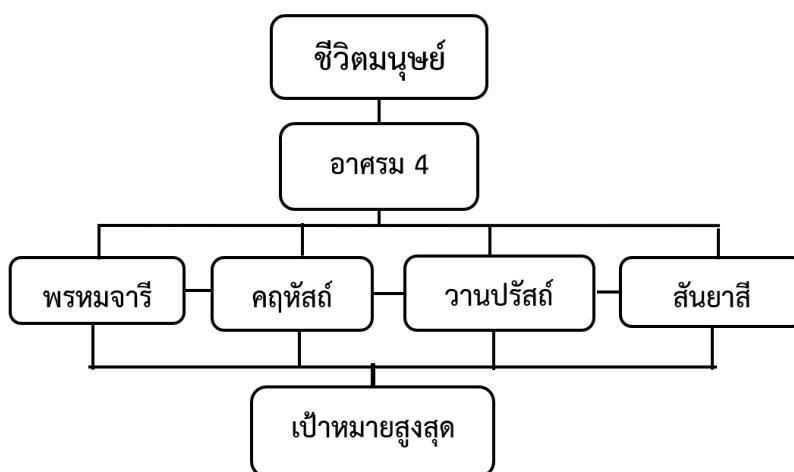
การวางโครงเรื่องเป็นไปด้วยความเหมาะสมที่อ่านในแต่ละตอนแล้วจะทำให้เข้าใจและมีข้อดีของหนังสือ คือ ในการเริ่มต้นแต่ละตอนจะมีการนำเรื่องราวจากตอนที่แล้วมานำเสนอไว้ก่อนทำให้เกิดความต่อเนื่องในการอ่าน และเมื่อพิจารณาอย่างถี่ถ้วนจะพบว่า ผู้เขียนได้วางกรอบเนื้อหาโดยยึดหลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินเรื่อง เช่น ภาคที่ 1 ประกอบด้วย 4 บท ได้วางกรอบการดำเนินเรื่องไปตาม อริยสัจ 4 คือ บทที่ 1 บุตรของพราหมณ์ คือ ทุกข์ บทที่ 2 อยู่กับสมณะ คือ สมุทัย บทที่ 3 สมณโคตม คือ นิโรธ และบทที่ 4 ตื่นจากความหลับ คือ มรรค ภาคที่ 2 มี 8 บท ได้วางกรอบการดำเนินเรื่องไปตามมรรคมองค์ 8 คือ บทที่ 1 กมลาคือ สัมมาทิฐิ บทที่ 2 ท่ามกลางผู้คน คือ สัมมาสังกัปปะ บทที่ 3 วัฏฏสงสาร คือ สัมมาวาจา บทที่ 4 ผั่งแม่น้ำ คือ สัมมากัมมันตะ บทที่ 5 คนแจวเรือ คือ สัมมาอาชีวะ บทที่ 6 บุตรน้อย คือ สัมมาวายามะ บทที่ 7 โอม คือ สัมมาสติ และ บทที่ 8 ไควินทะ คือ สัมมาสมาธิ

1.3 อิทธิพลต่อสังคม : ปฏิเสธไม่ได้ว่า หนังสือเรื่อง “สิทธิธารณะ” ที่เฮอ์มานน์ เฮสเสได้เขียนขึ้นด้วยการเทียบเคียงตัวละครที่มีชื่อในทางพุทธศาสนา และยังได้ดำเนินเรื่องที่ยึดกรอบหลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการนำเสนอเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับบุคคล สถานที่ เสมือนหนึ่งว่าเรื่องนี้ได้เกิดขึ้นจริง ๆ ผู้เขียนได้เสนอมุมมองของตนเองผ่านความคิดและจินตนาการที่ถ่ายทอดผ่านตัวละคร เช่น สิทธิธารณะ ไควินทะ วาสูเทพ กมลา กามสวามี เป็นต้น อิทธิพลที่มีต่อสังคมจากหนังสือเล่มนี้ คือ แนวคิดทางศาสนา วัฒนธรรม และแนวคิดทางปรัชญาตะวันออกได้มีอิทธิพลต่อโลกตะวันตก นอกจากนี้ยังได้ให้แนวคิดในการแสวงสัจธรรมที่เริ่มต้นจากตัวเราด้วยการออกแสวงหาวิธีการที่จะเข้าถึงจุดหมายด้วยตัวเราเองบุคคลอื่นไม่สามารถจะนำเราให้เข้าถึงเป้าหมายได้ถ้าตัวเราไม่เริ่มต้นในการเดินทางก็ไม่มีค่าอะไรจากการเรียนรู้และคำชี้แนะจากบุคคลอื่น เพราะความรู้หรือวิธีการนั้นสามารถถ่ายทอดให้กันได้แต่...การเข้าถึงหรือปัญญานั้นเราจะต้องเข้าถึงด้วยตัวของเราเอง เมื่ออ่านหนังสือเล่มนี้จบลงผู้อ่านหลายคนเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการในการดำเนินชีวิตใหม่ที่มุ่งแสวงความสุขอันนิรันดร์ และเมื่อค้นพบแล้วพร้อมที่จะคืนความสุขนั้นให้แก่สังคม

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจารณ์หนังสือเรื่อง “สิทธิธารณะ ทำให้ได้องค์ความรู้ คือ ชีวิตของมนุษย์ดำเนินไปตามกรอบของอาศรม 4 คือ พรหมจารี เป็นวัยแห่งการเรียนรู้ภาคทฤษฎี คฤหัสถ์ เป็นวัยแห่งการครองเรือนด้วยการนำภาคทฤษฎีมาสู่ภาคปฏิบัติ วานปรสัถ์ เป็นวัยแห่งการเรียนรู้ภายใน และสันยาสี เป็นวัยแห่งการบำเพ็ญตนเพื่อความหลุดพ้น หลักอาศรม 4 เป็นการวางรูปแบบการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ตามหลักอาศรม 4 ในศาสนาฮินดู อาศรมข้อที่ 1-2 คือ วัยพรหมจารี และคฤหัสถ์

เป็นปฏิบัติตนให้มีจิตโน้มเอียงไปในทางโลกโดยธรรมชาติ และเมื่อถึงวัยอันเหมาะสมที่ได้รับการอบรม บ่มนิสัยอย่างถูกต้องแล้วจิตจะโน้มเอียงไปในการออกบวช อาศรมข้อ 3-4 คือ วัยวานปรัสต์ และ วัยสันยาสี เป็นวัยแห่งการปลีกตัวออกจากความวุ่นวายของโลก เป็นการแสดงถึงความเจริญเติบโตภายใน หรือที่เรียกว่า มีอุปนิสัยแก่กล้า มีศรัทธาแก่กล้าในอาตมมัน พร้อมทั้งจะเข้าถึงความหลุดพ้น สรุปลงเป็นแผนภูมิ รูปภาพได้ ดังนี้

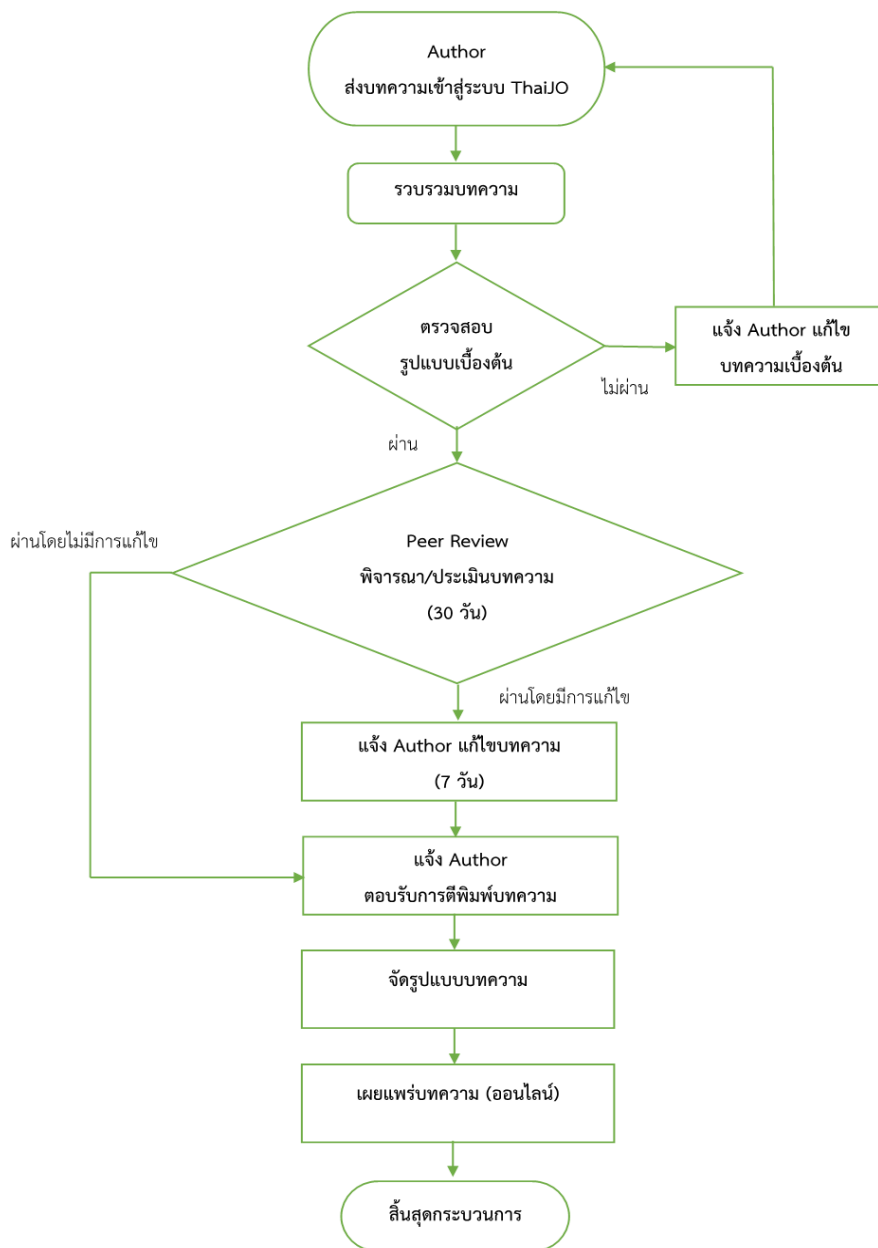
ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

เฮอ์มานน์ เฮสเส (Hermann Karl Hesse). สดใส ผู้แปล (2558). สิทธารถะ (Siddhartha). (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารบัณฑิตศึกษมหาจุฬาลงกรณ
(Journal of Graduate MCU KhonKaen Campus)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆ ดังนี้

1.1 บทความพิเศษ (Special Article) บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความทางวิชาการ (Academic Article) ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการมีความโดดเด่น เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ใหม่สู่สังคม

1.3 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

1.4 บทความปริทรรศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้เขียนมาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิจัย เปรียบเทียบ

1.5 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความ ทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจัย แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจหรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

2. การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์ สามารถส่งเข้าในระบบออนไลน์ของวารสารที่ www.tci-thaijo.org/index.php/jg-mcukk/index

3. การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้เขียนควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

4. รูปแบบการจัดเตรียมบทความ

4.1 สำหรับการจัดเตรียมบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ต้นฉบับเป็นไฟล์ Microsoft Word โดยใช้ชุดแบบอักษร (Font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 16 point ระยะห่างระหว่างบรรทัด 1 เท่า และการจัดหน้ากระดาษแบบไทย (Thai Distributed) โดยตั้งค่าหน้ากระดาษขนาดเอ 4 (A4) (ระยะขอบกระดาษ ด้านบน 4.5 ซม. ด้านล่าง 4.01 ซม., ด้านซ้าย/ขวา 3.81 ซม.) พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า และบทความไม่ควรยาวเกิน 14 หน้ากระดาษ โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

4.2 ชื่อเรื่องภาษาไทย โดยใช้ชุดแบบอักษร (Font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 20 point, ตัวหนา (Bold) และในส่วนชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ โดยใช้ชุดแบบอักษร (Font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 18 point, ตัวหนา (Bold)

4.3 ชื่อผู้เขียน, สังกัดหรือหน่วยงาน, และอีเมล (กรณีที่มีผู้เขียนมากกว่า 1 คน ให้เรียงจากผู้เขียนบทความ 1 ผู้ร่วม 2,3,4,5 โดยระบุสังกัดหรือหน่วยงาน และระบุเฉพาะอีเมลของผู้เขียนหลัก หรืออีเมลของผู้เขียนร่วมที่สามารถติดต่อได้ท่านใดท่านหนึ่ง)

4.4 บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 350 คำ

4.5 กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ 3 คำ

4.6 การกำหนดหัวข้อ

- หัวข้อหลัก (Heading) ให้กำหนดเป็นอักษรตัวหนา (Bold) และขีดแนวพิมพ์ด้านซ้าย

- หัวข้อรอง (Sub-Heading) ผู้เขียนสามารถเลือกใช้รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งต่อไปนี้ เช่น การย่อหน้า ชิดเส้นใต้หัวข้อย่อย กำกับด้วยตัวเลขหรือตัวอักษรอย่างใดอย่างหนึ่งหรือสลับกันระหว่างตัวอักษรกับตัวเลขก็ได้ แต่ต้องใช้รูปแบบเดียวกันตลอดทั้งบทความ

บทความวิจัยให้เรียงลำดับ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research objectives)
- 4) วิธีดำเนินการวิจัย (Research methods)
- 5) ผลการวิจัย (Research results)

- 6) อภิปรายผลการวิจัย (Discussion of Research Findings)
- 7) ข้อเสนอแนะ (Suggestions)
- 8) องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge)
- 9) เอกสารอ้างอิง (References)

บทความวิชาการให้เรียงลำดับ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อหา (Content)
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge)
- 6) เอกสารอ้างอิง (References)

บทวิจารณ์หนังสือให้เรียงลำดับ ดังนี้

- 1) ชื่อเรื่องของหนังสือ (Title) ให้ระบุทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2) ชื่อผู้เขียนหนังสือ (Author) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษพร้อมระบุสถาบันหรือหน่วยงานที่ผู้เขียนสังกัด
- 3) ชื่อผู้วิจารณ์ (Name of Reviews) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบันหรือหน่วยงานของผู้วิจารณ์สังกัด
- 4) เนื้อหาการวิจารณ์ (Reviews Content) ในการเขียนเกี่ยวกับหนังสือวิจารณ์เนื้อเรื่องจะเป็นส่วนแสดงความคิดเห็นและรายละเอียดในการวิจารณ์ โดยนำเสนอเรื่องราวจุดเด่น จุดบกพร่องของเรื่อง โดยทำการวิจารณ์หรือวิพากษ์อย่างมีหลักเกณฑ์และเหตุผลตามหลักวิชาการ
- 5) สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนสรุปความคิดเห็นทั้งหมดที่วิจารณ์รวมถึงให้ข้อคิดหรือข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่าน
- 6) เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่เป็นรูปแบบเดียวกัน

(ตัวอย่าง)

การเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ภาษาไทย 20 pt)

ชื่อบทความ (ภาษาอังกฤษ 18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ภาษาไทย 16 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ภาษาไทย 16 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ภาษาอังกฤษ 16 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ภาษาอังกฤษ 16 pt)

E-mail: (16 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 300-350 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....

.....

ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด).....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (ไม่เกิน 300-350 คำ)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....

.....

Keywords: 3-5 word

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

- (16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างอิงนโยบาย
กฎหมาย หรือแนวคิด ทฤษฎีมารองรับ)
2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างอิงงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ)
3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา
4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (18 pt)

1. (16 pt).....
2. (16 pt).....
3. (16 pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการที่ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง,
การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูล, การวิเคราะห์ข้อมูล.....

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่, สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร? สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้ใหม่เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สาระห่อออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับและเข้าใจง่าย.....

เอกสารอ้างอิง (ต้องไม่ต่ำกว่า 5 รายการ)

(16 pt)

(ตัวอย่าง)

การเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ภาษาไทย 20 pt)

ชื่อบทความ (ภาษาอังกฤษ 18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ภาษาไทย 16 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ภาษาไทย 16 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ภาษาอังกฤษ 16 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ภาษาอังกฤษ 16 pt)

E-mail: (16 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 300-350 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (ไม่เกิน 300-350 คำ)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....

.....

Keywords: 3-5 word

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt)

.....

.....

.....

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (ต้องไม่ต่ำกว่า 5 รายการ)

(16 pt)

.....

.....

.....

(ตัวอย่าง)

การเตรียมต้นฉบับทวิจารย์หนังสือ

ชื่อบทวิจารณ์หนังสือ (ภาษาไทย 20 pt)

ชื่อบทวิจารณ์หนังสือ (ภาษาอังกฤษ 18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ภาษาไทย 16 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ภาษาไทย 16 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ภาษาอังกฤษ 16 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ภาษาอังกฤษ 16 pt)

E-mail: (16 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 300-350 คำ)

(16 pt)

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (ไม่เกิน 300-350 คำ)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

Keywords: 3-5 word

โครงสร้างของหนังสือ (18 pt)

(16 pt)

เนื้อหาโดยย่อ (18 pt)

(16 pt)

.

.....

.....

.....

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.

.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง

(16 pt)

.....

.....

.....

รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์ และรายการอ้างอิงจะต้องไม่ต่ำกว่า 5 รายการอ้างอิง / 1 บทความ

การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA 6th (American Psychological Association)

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเรื่อง ใช้วิธีการอ้างอิงระบบนามปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บเปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิงเอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

การอ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) คัมภีร์พระไตรปิฎกให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้ามาด้วย ตัวอย่างเช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลายจักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้วย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบูลย์ในภคะทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก.21/31/37) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2560)

3) ผู้แต่ง 2 คน ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้ง 2 คน แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ และ เขมณัฏฐ์ อินทรสุวรรณ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 คน ให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุภราภรณ์ แต่งตั้งลำ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

การอ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

- 1) ถ้ามีผู้แต่ง 1 คน ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และ ปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)
- 2) ถ้ามีผู้แต่ง 2 คน ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้เครื่องหมายแอมป์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)
- 3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 คน ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งคนที่ 1 ตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

การเขียนเอกสารอ้างอิง

(1) คัมภีร์พระไตรปิฎก

รูปแบบ :

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก./ (ครั้งที่พิมพ์ (ถ้ามี) ใส่พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./ สถานที่พิมพ์
:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อหนังสือ./ (ครั้งที่พิมพ์)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่/ (ฉบับที่)./ เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระธีระพงษ์ นรินโท. (2562). คุณค่าการปกครองแบบธรรมาธิปไตยตามนัยพุทธจริยศาสตร์. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณแก่น, 6(4), 47-60.

(4) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อวิทยานิพนธ์./ (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตหรือวิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต).
/สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง :

สมบูรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาม 4 ของพระอริยบุคคล. (ดุษฎีนิพนธ์พุทธ
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
มนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน.
(รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(5) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (วันที่/เดือน/ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อหนังสือพิมพ์./ น.เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(6) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ :

ชื่อพระราชบัญญัติ./ (ปีที่พิมพ์./ วันที่/เดือน)./ ราชกิจจานุเบกษา./ เล่มที่/ ตอนที่./ หน้า/.

ตัวอย่าง :

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562, 1 พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136
ตอนที่ 57 ก, หน้า 49.
ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2555, 20 มิถุนายน). เรื่องกำหนดประเภทและ
ขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และ
หลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ
สิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง, หน้า 1.

(7) การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ให้ทำการอ้างอิงในเนื้อหาโดยไม่ต้องลงรายการในเอกสารอ้างอิง

(8) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่)./ชื่อเรื่อง./สืบค้นเมื่อ./จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ทวีศักดิ์ อุ่ณจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร? สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2562, จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936>
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไประดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติที่ 593/2562. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2562, จาก [http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง- ประกาศ/](http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/)

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

จิตวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 3(1), 25-31.
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562, 1 พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก, หน้า 49.
พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (2555). การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?article_id=1304&article_group_id=274
มหาวิทยาลัยภุชราควิทยาวิทยาลัย. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
สมบุญ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิธิ 4 ของพระอริยบุคคล. (ดุสิตนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. *The Iranian Journal of Allergy*, 6(5), 25-28.

วิธีเรียงบรรณานุกรม การเรียงบรรณานุกรมให้หลักการเดียวกับการเรียงคำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หรือ Dictionary ที่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป โดยคำที่มีตัวสะกดจัดเรียงไว้ก่อนคำที่มีรูปสระตามลำดับตั้งแต่ กก - กอ ดังนี้

กษัตริย์จตุรขณภูมิอุทิศตนถวายแด่พระพรหมบรรพต
 ขสททอ

ส่วนคำที่ขึ้นต้นด้วยพยัญชนะตัวเดียวกัน เรียงลำดับตามรูปสระ ดังนี้

ອະ ອັ ອັ້ນ ອາ ອຳ ອີ ອື ອື້ ອູ ອູ້ ເອ ເອ້ ເອາ ເອົາ ເອີ້ນ ເອີ້ຍ ເອີ້ຍະ ເອື້ອ ເອື້ອະ ແ ແະ ໂ ໂ້ ໂ້ະ ໂ ໂ້ ໂ້

อ้างอิงจาก: <http://www.academy.rbru.ac.th/uploadfiles/books/133-2017-08-15-00-48-46.pdf>

(คณะทำงานฝ่ายวิชาการ การสัมมนา PULINET วิชาการ ครั้งที่ 3)